УНИВ. БИБЛИОТЕКА
В. И. бр. 4826

ШКОЛСКІЙ ЛИСТЪ

ЗА ГОДИНУ

1859.

II. ГОДИНА

У НОВОМЪ САДУ
БРЗОТИСКОМЪ ЕПІСКОПСКЕ КЊИГОПЕЧАТНѢ

1859.

ШКОЛСКІЙ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке неделѣ еданпутъ. Цена му е на годину 4, на половину 2 а на четврть године 1 фор. съ поштариномъ.

Брой 1. 8. Януара. 1859.

Плодъ доброгъ воспитанія.

(У писмама одъ Х. Шмидта.)

Прво писмо.

(Пастырче Милое своіой сестри Маріи.)

Сладка Сестро!

Синоћь било е врло лѣпо и пріятно време. Я самь сѣдіо подъ еднымъ великимъ богатолиставымъ растомъ, и свирао у фрулицу. Мое овчице пасле су по поляни у край тихо жуборећегъ поточића. Кньижица, кою самь отъ покойногъ Отца на даръ добыо кадъ самь іоштъ у училиште ишао лежала е у трави покрай мене. — Сунце е башъ заилазило и последньи зрацы нѣгови чиняху се као да ће огнѣномъ свѣтлошћу своіомъ небо и землю позлатити.

Господинъ ђаконъ изъ Цвѣтнога Дола проходао се у тай паръ покрай потока. Издалека чуе онъ гласъ мое свирке, приближи се къ мени и опазивши кньигу у трави запыта ме сасвимъ любезно: Заръ ты знашъ читати дѣте? Знамъ Господине одговорихъ я, и прочитамъ предъ ньимъ на гласъ цѣлу едну страну изъ мое кньиге. Онъ се томе немало зачуди и запыта ме далѣ: Откуда си ты дѣте мое, тко су твои родительи што су те тако лѣпо изучити дали и како си ты овамо у село наше дошао?

На пытанѣ ово приповѣдимъ я цѣло житіе наше: како смо мы у скоропрошавшемъ рату отъ непріятеля свега имаия нашегъ лишени и изъ отечества прогнани; како е добрый Отацъ нашъ наскоро затимъ умрео, а Мати намъ се отъ туге и горке жалости разболѣла, и садъ у Обрежу, шестъ часова отавдѣ отстоећемъ сеоцу, у земуницы едной лежи; како ю ты сладка сестро нѣгуешъ и съ мале преслице свое ранишъ, а я се пролѣтосъ у Цвѣтноме долу наймимъ да овце чувамъ, не был' тако кою крайцару заслужіо, и съ тымъ бѣдно станѣ добре Майке мое колико толико отлакшао. — Докле самь ово приповѣдао, сузе су ми све еднако низъ образе текле и я ихъ задуго зауставити нисамь могао, ерь самь се тадъ живо сећао у каквомъ се ядномъ станю сладка и мила родительница наша налази.

Господинъ Діаконъ тронутъ моимъ рѣчма едва се и самъ отъ суза уздржати могао. Напослѣдку ово ми проговори: „Добро дѣте мое утѣши се и немой выше плакати. Буди само поштенъ, скроманъ, послушанъ и богобоязльивъ као што су ти родительи, пакъ ћешъ срећанъ быти и Богъ ће обылатый благословъ свой на тебе излити“. Затимъ маши се у джепъ и поклони ми бѣлый сребрнякъ, кои я доброй Матери нашой са сыновнымъ поздравомъ моимъ шилѣмъ и цѣлуюћи десницу нѣну, пребывамъ

У Цвѣтномъ Долу дне 1 Мая 1850.

Твой
тебе искрено любећій братъ Милое.

Писмо друго.

(Марія пише свомъ брату Милою.)

Любезный брате!

Прво писмо кое ћешъ отъ мене примити, есть найжалостніе, кое ћу я игда у животу момъ писати. — Добра Мати наша юче е на ноћь преставиласе, а ютросъ смо ледено тѣло нѣно земльи предали.

У вече предъ саму смрть башъ кадъ самь я при постельи нѣной сѣдила, добыемо писмо твое. Я га отворамъ и Матери на гласъ прочитамъ. Ню е писмо твое неисказано обрадовало и сузе радости текле су низъ бледо лице нѣно. — „Кћери моя!“ по краткомъ ћутаню рекне ми она: „мы се растати морамо. Я осећамъ да никадъ више съ постелѣ ове нећу устати, нити ћу выше видити ярко оно сунце што башъ садъ заилази. Тѣло е мое сасвимъ ослабило, и скоро ће га духъ оставити и Богу на истину поћи. Найвећа и едина моя на самрти утѣха есть та, што самъ се трудила да тебе и Милоя воспитамъ и да васъ на добаръ путъ изведемъ. — Сладка дѣцо моя! будите увѣкъ тако добри и богобоязльиви као досадъ што сте были, и трудите се да свакій данъ у добродѣтельи напредуете. Имайте непрестано Бога предъ очима, знайте да онъ сва дѣла и саме тайне умышляе срдца вашегъ познае. Вѣруйте свимъ срдцемъ у Господа нашегъ Іисуса Хріста, владайте се онако као што е онъ учіо, и слѣдуйте спасителномъ примѣру нѣговомъ. Молите се свакій данъ Богу, да вамъ пошлѣ светога Духа утѣшителя, кои ће васъ на стази живота упућивати, и наставляти на свако дѣло благо. Любите се и пазите између себе. Никога невређайте, никоме зла нечините. Немойте се заборавити да у сиротиньи и нужди вашой кога преварите или туђу стваръ себи присвоите. Чувайте се отъ свакогъ па и найманѣгъ преступленія заповѣдій Божіихъ, а нарочито храните невиность вашу чисто и цѣломудрено. Па онда ямачно можете быти увѣрени да васъ благій Богъ нигда оставити неће. Онъ ће вамъ отсадъ умѣсто матере быти, као што вамъ е досадъ умѣсто отца био“! — Замномъ дѣчице моя неплачите. Мени ће кадъ се отавдѣ преселимъ добро быти, еръ ћу я тамо у другомъ и болѣмъ свѣту съ вашимъ покойнымъ отцемъ састати се и съ ньиме заедно за благостанѣ и срећу вашу Богу се молити. — Ово су последнѣ рѣчи умираюће Матере ваше. Запамти ихъ Марія, и напиши ихъ твоме брату Милою. Изручи му последный поздравъ и матерный благословъ мой. Кажи му да самъ отъ свегъ срдца желила нѣга при последнѣмъ концу момъ видити, али нека нимало зато не тужи, што при погребу своe родительке ніе быти могао. Тамо горе выше звѣзда у дому обштегъ свію насъ Отца небесногъ, тамо ћемо се мы после краткогъ растанка опетъ састати и блажену вѣчность заедно проводити.“

Съ овымъ рѣчма благослови насъ добра Мати наша и после нѣколико часова тихо и мирно преда духъ свой Богу.

Докъ е Мати у болести лежала походіо ю е выше пута господинъ Свештеникъ овдашный. Изъ руке нѣгове пріимила е она на два дана пре смрти своe *хлѣбъ небесный и чашу жизне*. Онъ е и при самртномъ часу нѣномъ быо, и рѣчи утѣхе умираюћой изговоріо. А нѣгова госпођа супруга чимъ е разумѣла да е Мати наша болестна, шиляла іой е свакій данъ врућегъ ела и свакояке понуде. — Ово ти зато являмъ любезный мой Милое, да се за ове добре душе свакій данъ Богу молишъ, да имъ Онъ стоструко наплати за дѣла милости, кое су оне нашой покойной Майцы учиниле.

Моли се Богу и за мене драгій брате мой, еръ самъ ти я садъ найбѣдніе сироче на свѣту. Мы смо истина обое сирочадъ безъ Отца и Майке, но ты си већій, па можешъ овце чувати и съ тымъ кору хлѣба заслужити, али я бѣдна слаба и неяка куда се знамъ окренути дрву камену. За польске послове іоштъ нисамъ дорастла, а просити ме е страхъ и грѣхота, еръ бы се тымъ начиномъ можда проленьила и цѣлогъ живота на досаду другима людма била. Самъ еданъ Богъ може се смиловати и помоћи

Твою тужну Сестру Марію.

У Обрежу 15 Мая 1850.

(Продужиће се.)

Разделѣнѣ часова.

у србск. нар. школама.

IV. Приметбе за учителѣ IV. разреда илъ Нѣмаца. *)

1. Изъ Науке Христ. има се єдаредъ читати и тумачити св. Евангелиє, коє ће се идуће неделѣ у цркви читати. Єдаредъ на неделю тумаче се ектения. Єдаредъ се чита и тумачи Апостолъ, кои ће идуће неделѣ у цркви читанъ бити, и єдаредъ изяснява се св. Литургия; и одма ’тай илъ идући данъ препитує се то, а суботомъ се препитую изречения изъ св. еванђ. и апостола те неделѣ читана, а кадкадъ се повторе и молитвице.

2. Рачунъ, ради се све писменъ, и то двbooаредъ србскимъ, а трире дъ немачким говоромъ.

3. Читанѣ пре подне, дваредъ на неделю славенско, и то: єдаредъ св. Еванђелиє, а єдаредъ Апостолъ; дваредъ се чита немачки, и узъ то се єдаредъ рецитира немачко на паметь учено, а єдаредъ се разговара немачки, приповеда, описує, илъ ради немачка граматика и синтаксъ; — и єдаредъ се чита читанка и узъ то ради србски синтаксъ.

4. Поянѣ, дваредъ на неделю по 1 и по сата, у остале дане употреби се то време на читанѣ.

5. Писанѣ, дваредъ писменъ саставъ, єдаредъ србски други редъ немачки, србски по II. читанки, немачки по I. и дваредъ се пише диктандо, єдаредъ немачко а други редъ србско алъ с’ латински писмени, и овда се диктанда рецитираю, а узъ саставе раде се граматична вештбаня.

6. Читанѣ поподне, єдаредъ срб. читанка са синтакт. и єдаредъ псалтиръ и рецитиранѣ.

7. Приповеданѣ библ. приповедки, као у пређашньимъ разредима, и єдаредъ на неделю житиє єдногъ одъ светителя, те илъ идуће неделѣ найглавниєга.

---

*) Оваковe школе има само у Сомбору и у Вршцу.

Шема часова за IV. разредъ.

Поведельн.	Вторн.	Среда	Петакъ	Субота
8—½10 Читанѣ и толмаченѣ св. еванђелия	8—½9 Изпит ючеранѣгъ и толкованѣ ектен.	8—½10 Читанѣ и толмач апостола	8—½9 Изпит ючеранѣгъ и толк. св. литургие	8—½9 Изпит изречения св. пис. и пов. молитв.
½10—11 Рачун. пис. срб. гов.	½9—½10 Рачун писм. немач.	½10-½11 Рачунъ немач.	½9—½10 Рачунъ србски.	½9-½10 Рачунъ немачкимъ говоромъ
	½10—11 Читанѣ немачко са граматиком вештбаня.	½11—11 Пѣние.	½10—11 Читанѣ немачко са грамат. вештб.	½10 ½11 Чит. србско са син. вешт. ½11—11 Пѣние.
2—½3 Писм. састав србски и синтакт. вешт.	2—½3 писм. саст. нем. и грамат. вешт.	2—½3 срб. диктан. и рецитиранѣ	2—½3 Немач. диктандо и рецитиранѣ	недельни испитъ и вечерѣ.
½3—½4 Читанѣ срб. са синт. вештбанѣмъ	½3 ½4 Читанѣ немачко са грамат. веш.	½3—½4 Псалтиръ и рецит.	½3—½4 као вторник	
½4—4 библ. прип. и изпитъ	½4—4 испитъ ючеранѣ	½4—4 изпитъ пређашньи приповедака	½4—4 житие светогъ	

Ова деца имаю недельно: Науке Христ. са библ. приповед. и житиама светихъ 4 и по саата, рачуна 5 и по, читаня србск. славенск. и немачкогъ 10 сати, пѣния 1 и писаня 2 свега 23 саата.

V. Приметбе за учителѣ на школама са три класе. *)

Наредбомъ в. минист. одъ 23. Марта 1855 коіомъ се организиранѣ школа наређуе, иште се, да се све ове школе са три класе имаю што пре у праве главне школе претворити, т. е. са IV. разреда и 4 учителя; и ово би валяло да баръ те три горепоменуте обштине колко своГъ поноса іошъ више ради напредка свое деце, што пре изврше. А до тога доба, мораю три учителя послове за четворицу свршивати, и да би се ово на користь деце, колико е више можно, извршило, има слѣдуюћи редъ постояти.

Учитель наймлађе класе има само букварце учити; за нѣга су дакле све оне приметбе, што су подъ I. за учителѣ I. разреда наведене, и она иста шема часова.

Учитель среднѣ класе има учити саме часловце, за нѣга су опетъ све оне приметбе, што су за учителѣ II. разреда наведена и иста шема.

Алъ учитель найстарие класе мора рад' немачкогъ езика оба стария оделеня деце, псалтирце и Немце заедно држати, мора дакле два оделеня деце имати, и кодъ нѣга мораю деца две год. дана бити.

Приметбе за учителя найстарие класе.

1. **Изъ науке Христ.** мора се узети триредъ свешт. истор. за млађе и дваредъ св. Еванђелие за старие оделенѣ. Прве се дане приповеда и казуе, а остале пита и повторава.

2. **Рачунъ.** Сваки данъ по по сата писменъ са млађимъ одел. и четврть сата са старимъ, и то, са овимъ увекъ немачкимъ говоромъ, а са онимъ дваредъ на неделю немачкимъ а триредъ србскимъ.

3. **Читанѣ пре подне**, дваредъ читанка, дваредъ немачки и едаредъ псалтиръ, узъ срб. и немачко читанѣ граматична вештбаня, а узъ псалтиръ рецитиранѣ на паметь ученога. —

4. **Пѣние.** Триредъ на нед. пѣние и дваредъ читанѣ, тумаченѣ и изпитъ апостола.

---

*) Овакови школа има три: у Кикинди, Новомъ Саду и Руми.

5. Писанѣ. Двaредъ немачко диктандо, єдаредъ србско, и єдаредъ слободанъ саставъ. Узъ немачка диктанда немачка грамат. Узъ срб. дикт. рецитиранѣ истихъ; а узъ срб. саставе срб. синтакс.

6. Читанѣ поподне. Са оба одел. єдаредъ псалтир и рецитиранѣ, єдаредъ немачки и граматична вештбаня и дваредъ читанка са рецитиранѣмъ на паметь ученогъ.

7. Приповеданѣ библи. припов. као у горепоменутимъ разредима, само іошъ средомъ житие єдногъ од светих. (Види IV. пр. за учит. IV. разр.)

Пописъ

свакидашньи лекция у срб. нар. школама.

За II. разредъ илъ часловце.

1 и 2. нед. Све што деца на служби пое; као:
Слава оцу, и нинѣ. Алилуя. Святи Боже.
Слава тебѣ Господи. Оца и сина. Молитвами. Спасини. и пр.
3—11. нед. Тропари одъ 8. гласова.
12. Тропаръ Аранђелски: Небесныхъ воинств.
13. Троп. воведенски: Днесъ благоволенія Божія.
14. Христосъ раждается.
15. Правило вѣри.
16. В'мирѣхъ святе.
17. Дѣва днесъ.
18. Одъ юности моея.
19. Величаємтя (светительско, као мустра за остало.)
20. Ускликнимо са любвомъ.
21. Православія наставниче.
22. Радуйся благодатная Богородице дѣво.
23. Да исправится молитва.
24. Вкусите и видите.
25. Тѣло Христово прямите.
26. Возбраной воеводѣ.
27. Предваривщія утро.
28. Аще и во гробъ.

29. Воскресенія денъ (одъ 1. песме.)
30. Слава тебѣ показавшему.
31. Яко плѣнихъ свободитель.
32. Єгда снишедъ языки слія.
33. Пророче и предтече пришествія Христова.
34. Апостоловъ прьвопрестолницы.
и остали свечарски тропари, после катавасіе, стихире, и пр.

9. *Писанѣ и Читанѣ.*

1. Нед. Черта узправна, положена и коса. фиг. 6. 7. и 8. свака по два дана.

2. Нед. Танки и дебели потези немачке черте. фиг. 13. 14. 15. и 16. и 20: пон. и втор. 13. ср. и четвр. 14. пет. 15. суб. 16.

3. Танки и дебели потезъ србске черте, и то: пон. и втор: 31. среда и четврт. 32. пет. 33. суб. 34.

4. Пон. и втор. фиг. 35 сред. и четвр. 36. пет. и суб. 37. и 38.

5. Пон. и втор. 39. сред. и четвр. 40. пет. и суб. 44.

6. 1. фамилия мали писмена фиг. 45. и то: пон. *і*. втор. *й*, ср. *и*, и *ш*, пет. *ш*

7. 2. фам. фиг. 46. сваки данъ єдно писмо.

8. 3. фам. фиг. 47. сваки данъ єдно писмо.

9. 4. фам. фиг. 49.

10. 5. фам. фиг. 49.

11. 6. фам. фиг. 50. и узъ ово познаванѣ грађански самогласника.

12. 7. фам. фиг. 51 и познаванѣ грађ. двоглас.

13. 8. фам. фиг. 52. и познав. грађ. сугласн.

14. Силабиранѣ грађ. на штицама са два писма.

15. Исто то са три и више писама.

16. Читанѣ рукопис. букварa стр. 52. и 53. бр. 2 и 3.

17. Читанѣ грађанс. букварa стр. 4 до 18. преко реда.

18. Познаванѣ слав. и читанѣ грађ. одъ стр. 4—18.

19. Силабиранѣ славенск. на штици и читанѣ рукописног, бр. 4. 5. и 6. а грађанск. брой 33—51.

20. Читанѣ славенск. букв. страна 66 и 67.
Читанѣ грађанск. букв. страна 51 до 55.
Читанѣ рукописн. букв. брой 7. 8. 9 и 10.
21 нед. Читанѣ славенск. и сокращена.
Читанѣ грађ. предмети за размишл. и бр. 19. стр. 42.
Читанѣ рукоп. птичие поянѣ.
22. нед. Читанѣ славенск. брой 4 и 5. стр. 71.
Читанѣ грађ. брой 21. стран 44.
Читанѣ рукоп. брой 25. стр. 47.
23. нед. Читанѣ славенск. брой 9. грађанск. 22. рукописногъ 28.
24. нед. Читанѣ слав. брой 10. грађ. бр. 24.
25. нед. Читанѣ слав. брой 11—16. грађ. бр. 26.
26. нед. Читанѣ слав. до края грађ. бр. 27.
27. нед. Читанѣ слав. бр. 6 и 7. грађ. бр. 7.
28. нед. Читанѣ слав. 8. грађ. бр. 8.
29. нед. Читанѣ слав. 3. грађ. бр. 9.
30. нед. Читанѣ слав. 1. грађ. 10.
31. нед. Читанѣ слав. 2. грађ. 11. и 12.
32. Повторав. славенскогъ грађ. бр. 13 и 14.
33. нед. Повторав. слав. и рукописногъ грађ. бр. 15 и 16.
34. нед. Повторав. рук. и славенск. грађ. бр. 17 и 18.
35. нед. Повторав. рук. и славенск. грађ. бр. 1 до 7.
Остало време за повтораванѣ свегъ трога, найвећма грађанскога.

10. *Диктанда србска.*

Изреченія из св. писма из кньига Мойсееви, Давидови, Соломонови, Пророка, Товие, Іисуса Сираха, св. Евангелія, Апостола, св. Отаца, школске и народне пословице и друга мудра изреченія. (види у школск. листу задатке) Ово пишу букварци ма у каквой школи били, сваки данъ, а часловци и псалтирци у одређене дане (види шеме часова) било чисте мушке, илъ чисто женске илъ помешане школе, илъ шегртске. —

12. *Слободни писмени састави.*

Задатке за II. разредъ прописуе I. езикословна читанка срб.; за III. разредъ друга езикословка србска; а за IV. разредъ

I. Sprach u Lesebuch (зададке и мустра решеня види у школск. листу од броя 1 и далѣ.)

13 *Єзикословна читанка.*

Има свега 116. броева; а одређено е по шеми за II. разред. шестъ пута, по шеми за старию класу двокласни школа четирпута, и по шеми за обичне школе четиръ и шестъ пута на неделю; ако се дакле сваки редъ по еданъ брой узме, биће цела за 20 недели. истерана. —

14. *Друга Єзикословка.*

У ньой има 167. броева; а одређено е по шеми за III. разредъ да се четиръ пута на неделю, по шеми за найстарию класу на трикласнимъ школама четиръ пута, исто тако и по шеми за старию класу двокласни школа, и по шеми за обичне школе, чита. Половина е броева малени, и ова вештия деца могу по два броя у едной лекціи читати, и ако само шестъ броева на неделю пређу, опетъ е за 25 илъ 26. неделя цела свршена, и све остало време, код горепомепуте као и код ове остае за повтораванѣ за кое су приповедке найглавние.

15. *Часловацъ.*

По шеми за II. разредъ чита се недельно триредъ, исто тако и по шеми за двокласне и за обичне школе, а цео часловацъ има 52. странке; ако се I. течения сваке лекцие полакъ странке истера а II. течения по читава, то ће у 25. илъ 30. неделя цео свршенъ бити.

16. *Псалтиръ.*

Чита се по двäредъ илъ триредъ на неделю, а има свега 150 псалма; ако се сваки редъ по еданъ псалмъ узме, онда е за 30 нед. 60 илъ 75. прочитано, и 27. псалма читано е и толковано у часловцу, то су 77 илъ 102, то е довольно за обичне школе, а остало се има у IV. разреду доврщити и повторити.

17. *Немачки букваръ.*

1. нед. самогласия. — 2. нед. сугласия n. m. v. w. увекъ по два. — 3. нед. l. b. d. t. — 4. нед. f. h. j. g. — 5. нед. ф. р.

5. и повторенѣ. 6. нед. немачки букваръ брой 19 и 20. —7. нед 21 и 22. — 8. нед. 23 и 24. — 9. нед. 25. 26. и 27. — 10. нед. 28. 29. и 30. — 11. нед. 31. 32. 33. и 34. — 12. нед. 35. 36 и 37. —13 нед. 38—43. — 14. нед. 43—45. 15. нед. 46—49. 16. нед. 51. и 52. 17. нед. 53—64. — 18. нед. Предмети за размишляванѣ. 19. нед. брой 64—67. — 20. нед. 68—70.

Ако деца сваки данъ две, четвньткомъ и недельомъ три немачке речи на паметъ науче, то износи на неделю 17. речи, а на 20. неделя 340. речи, то є за по год. довольно, а ако се корене и изводне речи увекъ заедно, дакле на фамилиє, уззадає, онда ће их іошъ више научити и већма запамтити.

Свете Иконе.

Константинъ Копронимъ царъ висантійскій хтяше ристіане приморати да Свете Иконе не почитую. Због ога су многи тешка гоненя, муке и саму смртъ прерпити морали. Између осталыхъ буде и *Светый Стефанъ Новый* предъ цара доведенъ, кои на нѣга повикне: Докле ћешъ ты у идолопоклонству пребывати, и идолима се кланяти? Светацъ ћуташе и у землю гледаше. „Несрећниче, заръ се тако мени одговара? разлюћенъ запыта царъ. На коє калуђеръ тихимъ гласомъ проговори: „Господару, ако си ме науміо погубити, а ты заповѣди овыма да ме убію, алъ ако хоћешъ да ми судишъ, то обуздай найпре гнѣвъ свой! — Знай о царе да мы нисмо идолопоклонци као што се теби чини. Кадъ мы иконе почитуємо, цѣлуємо и ньима се кланямо; то онда славимо мы самога Спасителя у нѣговомъ лику. Немисли да є и кои одъ насъ тако слабоуманъ, да се камену, древету или ма каквой ствари кланя, да іой се моли и одъ нѣ помоћи нада; напротивъ мы подижемо своя чуства одъ видимога лика на невидимый предметъ нашега поштованя и прославляня. Али вы, вы ногама газите икону Христову, Майке Божіе и Светыхъ божіихъ угодника и бацате ихъ у огань. Царъ е гледао да докаже како се Іисусъ Христосъ и светительи нимало тыме небезчесте што имъ се иконе газе и спалюю, и башъ кадъ е већъ мысліо быо да е Стефана о томе убѣдіо, извади Светацъ изъ џепа новацъ, покаже га свима околостоећима и запыта: Чіи е то образъ? Сви едногласно одговоре: То е образъ нашеге цара и нѣговогъ сына Препоясаника!

„Заслужуемъ ли я каштигу“ продужи Светый „ако бацимъ тай новацъ на землю па га станемъ ногама газити.“

И сви околостоећи у найвећемъ беснилу повичу. „Ты смрть заслужуешъ и зато само што си се усудіо на своя уста то рећи, а некмоли да си то учиніо. Ко царевъ ликъ гази, тай вређа самога цара.“

О вы слепи и безумни люди, узданувши рекне на то Стефанъ. — Усуђуете се смртну каштигу изрећи ономе, кои хоће да царевъ ликъ погази, а вы свакій данъ бацате, палите, плюете и газите Икону онога, кои е царъ надъ царевима и господаръ надъ свима господарима, па іоштъ и неосећати слепоту и безумлѣ свое.“

У мѣсто одговора, изда царъ заповѣсть да се Стефанъ збогъ увреде царскогъ величанства на смрть одсуди, и грозна та пресуда одма се изврши. Успомену светога преподобномученика Стефана Новога држи наша православна црква 28. Новембера.

Поучна забава.

I.

Гордый нѣкій младићъ поседне свога коньица, и удари преко ньива', гдѣ тежаци труданъ свой посао горкимъ зноемъ одправляху. Онъ, кадъ опази те радине и муку ньихову, помисли у себи: О како самь я лѣпъ, чистъ, богатъ и отмѣнъ спрамъ тыхъ людій; па ко може рећи, да су они самномъ равни. — Мислећи тако дође до гробля и опази єдногъ старогъ човѣка, гдѣ узевши мртвачку главу у руке, пажльиво ю загледує и преврће. Зашто завиркуешъ у ту мртвачку главу, Старино? упита младићъ. А старацъ погледа найпре младића, па онда главу мртвачку и рекне: Та ево сиако, радъ самъ дознати, да ли є ова лубаня каквогъ отмѣногъ богаташа была, па никако немогу.

II.

Отацъ нѣкій имађаше седамъ синова, па сви седамъ неми. Бѣдномъ оцу врло є тежко было, што га є Богъ томъ несрећомъ обдарио, те є више пута говоріо: Башъ нема Богъ право, што ми є сви седамъ синова тако страшнымъ обдаріо даромъ. — Єдномъ оде онъ с' ньима своме познанику, кои ихъ братински дочека. Изнесе имъ хлѣба и скорупа и понуди ихъ по обичаю, да се мало прихвате. Отацъ сѣдне са свои синови за столъ, погледи ихъ редомъ, видя, како се румене као руже а овамо неми. Мисао та натера кукавномъ отцу сузе на очи и повиче: Ахъ! Боже! шта самь я сгрешіо, кадъ си ме тако люто казніо? Домаћинъ опази то, иззове отца тога напоlѣ и рекне му: Брате! сећашъ ли се? како си ты іошъ дѣтетомъ хватао птице, и єзикъ имъ вадіо? Знашъ ли, да самь те я више пута опоминяо, да немучишъ створа божієга, єръ ће те казнити творацъ ньиховъ. — А ты не хтѣде се манути. — Зато садъ трпѣльиво сноси казнь божію, кою си праведно заслужіо; єрбо тице, коима си єзике повадіо, немогоше пѣсмомъ своіомъ, Творца свога славити, обтужиле су те предъ Богомъ, и нећешъ моћи нигда изъ уста дѣце твоє сладко име „Отацъ чути.“ —

Превео Милошъ Настасићъ
Предуготовникъ.

ПРЕДПЛАТА НА
ШКОЛСКІЙ ЛИСТЪ
ЗА 1859 ГОДИНУ.

По давной потреби почео є листъ овай излазити у Октобру изтичуће 1858 године. За ово кратко време могла се нѣгова намѣра видити. Упућиванѣ учителя и напредакъ наши школа уобште задатакъ є овога школскога органа био и остаће и одъ сада.

Задатакъ ние маленъ али имамо довольно узрока надати се, да ће се мало по мало моћи учинити много. За садржай листа найвише намъ ямче г. школски савѣтникъ Натошевићъ и г. професоръ препарандие Вукићевићь. Они су до сада сами у листу овоме скоро све радили, они ће радити и одъ сада. Поредъ ньи вальда ће се одъ сада наћи іоштъ кои сународникъ, кои ће са знанѣмъ своимъ тежньи овога листа у помоћь притећи. Сваки такавъ прилогъ радо ће се правично награђивати.

Учительско станѣ найсиромашние є станѣ, а баш они треба да овакавъ листъ држе и управъ ни єданъ неби требало да безъ нѣга буде. Да би листъ обстати могао, нуждно є да има баръ до 400 предбройника. Учителя сами толико за сада неможе бити кои би листъ држати кадри били. Зато би требало да оне обштине, у коима су учительи слабо плаћени, по єдан листъ баръ за учителя свога држе.

Требало би да листъ овай држе и сви мѣстни директори школа, єръ крозъ листъ ће само моћи знати, како имъ школу валя надгледати. На жалость многи свештеници, кои су такви управительи, повраћали су листъ као да ньима нетреба. Заиста сви они, кои кажу да имъ листъ нетреба, нису за управителѣ. Тако што могу само они рећи, кои немаре било школе или не било, или они, кои за никакавъ напредакъ и користь народну немаре.

И родительи, кои ситне дѣце имаю, чинили би добро и дѣци своіой и школи или просвѣти народной уобште, кадъ би листъ овай држали, као што ихъ има, кои га већъ држе. И дѣца ньиова и они сами изъ нѣга ће се многоме лѣпоме, племенитоме и користноме научити. Коме е Богъ дао да може, треба да школски листъ држи.

Ако би се іоштъ кои родолюбацъ нашао, кои би, као што е г. епископъ Платонъ учинио, жертвовали што да се листъ сиромашніимъ учительима као даръ одъ ньиове стране шалѣ, ми би такве племените желѣ радо извршили било да шалѣмо онима коима намъ они кажу, или да имъ явимо само коме се шалѣ.

Ми позивлѣмо на предплату за текућу годину све г. г. учителѣ, све г. г. управителѣ мѣстни школа, све родителѣ, коима станѣ допушта, и уобште свакога приятеля народне просвѣте и напредка.

Цѣна е листу са поштарином заедно свега на годину дана 4, на половину године 2 а на четврть године 1 фор. било старогъ или новогъ новца.

Излазиће сваке недѣлѣ по еданпутъ.

Они, кои га држати желе, молимо да намъ се што скорие яве.

☞ Одъ 1 до 7 бр. 1858. више немамо; за ове броеве бадава су рекламацие.

Ко до сада листа овай ние платио, позива се да плати и одъ сада и до сада.

У Новомъ Саду съ концемъ децембра 1858.

Д. Медаковићъ.

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКІЙ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке неделѣ едапутъ. Цена му е на годину 4, на половину 2 а на четврть године 1 фор. съ поштариномъ.

Брой 2. 15. Януара. 1859

Позивъ.

Споро и касно приявльиванѣ на *Школскій Листъ* учинило е то, да е први брой одъ нове године текъ пре три дана изишао и разасланъ. Сбогъ тога и овай други брой касние излази.

Као што смо изъ досадашнѣга краткога овога времена увѣрили се, листъ овай нашао би прилично читателя и могао би се одржати. Али, на жалость, наши люди неће да се осврћу ни мало на редъ. Врло мало ньи пакъ на *то*, да се на време яве и да малу предплатну цѣну пошлю. Слабо ко и одъ они, кои нису листъ за прошлу четвртъ платили, сѣћаю се да тай мали дугъ плате. Уобште нащи люди држали би и овай листъ, и друге новине, али да имъ е и да се и неявляю, и да неплаћаю напредъ и на време.

На тай начинъ листъ неможе излазити никакавъ, пак ни овай. Ми ћемо извѣстно іоштъ ову половину идуће године листъ овай издавати, пакъ макаръ колико на нѣму штетовали. Али ћемо га іоштъ само за овай мѣсецъ дана слати онима, кои се нису ни явили ни платили. Съ концем януара изићиће и четврти брой и онда га више нећемо никоме слати, кои дотле предплату не пошлѣ. Ко неможе послати цѣну годишню илъ погодишню, вальда може послати на 3 мѣсеца едну форинту. Свакоме е лакше послати одма по 1 или по 2 фор. него нами све трошкове намиривати и на предплату неизвѣстно време чекати.

На жалость іоштъ већу морамо примѣтити и явно се пожалити, да смо многимъ мѣстнимъ школскимъ управительима по упуђеню г. школскога савѣтника прошле четврти листъ слали, а да га до данасъ нису него двоица платили. И ови, кои га враћали нису, по свой прилици за нѣга немаре, еръ би се иначе већъ били явили.

Одъ општина до сада такође нема одзива. И то е велики знакъ за станѣ наши мали школа. Кадъ општине за нъи немаре а да коће марити?

Све оне, кои листъ школскій држати желе, молимо учтиво, да намъ се яве и да намъ што пре нѣгову малу предплату пошлю. Многима смо престали листъ слати а мораћемо престати съ концемъ овога мѣсеца слати га свима онима, кои намъ до тога времена непошлю свою предплату и за прошлу и за ову садашню четврть.

И то морамо явити да до данасъ листъ овай ние имао правога уредника него е прилоге г. Натошевића и г. Вукићевића уређивао онай, кои га и издае. Нашли смо међу тим за редактора човѣка и явили га власти. До кои данъ вальда ће одобренѣ доћи.

ГГ. учителѣ, коима е навластито листъ овай намѣнѣнъ, молимо да би у своіой општини и околини гледали да се листъ већма разпространи да би се тако обезбѣдити, на нѣга више трошити и да би може бити и за маню цѣну давати се могао. Кадъ би се око 800 комада *школскога листа* издавати могло, могло би се на нѣга много више трошити а могао би се онда у 3 или 4 цванцика на годину и ефтиние давати.

Предплата нека се шалѣ управъ на ову типографию.

Цѣна е на годину 4 фор. на пола године 2 а на три мѣсеца 1 фор.

Плодъ доброгъ воспитанія.

(У писмама одъ Х. Шмидта.)

Писмо треће.

Милое своіой сестри Маріи.

Сладка Сестро моя!

Ты право имашъ. Насъ двое смо садъ права сирочадь, и самъ еданъ Богъ може се іошть на насъ смиловати и нама руку помоћи послати.

Немамъ рѣчій съ коима бы ти могао описати жалость и тугу кою ми писмо твое зададе. Тко бы то икадъ помыслити могао да ће добра наша мати съ нами се тако брзо растати морати. Смрть е нѣна насъ у найвећу неволю бацыла, али зато нетреба да у очаяніе паднемо. Мы треба само свагда да при памети имамо оно што намъ е покойна мати често говорила: Што годъ Богъ ради, то е све добро. Овако треба да мы мыслимо и вѣруемо, све ако намъ се много пута чини да ніе тако.

Покойна и нигда незаборавлѣна мати наша была е добра, побожна и добродѣтельна. Ньой е садъ на небу много болѣ него што іой е овдѣ было, и зато умѣсто да е оплакуемо болѣ радуймо се блаженству нѣномъ.

За насъ двое Богъ ће се старати. Онъ, кои рани птице у воздуху до ситости, и кои одѣва съ найкрасніимъ боима польско цвѣће, како бы могао свою разумомъ обдарену дѣцу заборавити, и оставити ихъ да пропадну. Пословица вели: кадъ се яганцы острижу Богъ дае топалъ вѣтаръ; па онъ ће и нама утѣху и скору помоћь послати.

Неплачьмо дакле любезна сестро, него се молимо отцу нашемъ небесномъ, и владаймо се онако као што насъ е мати научила, па ће насъ благій Богъ изъ бѣде ове избавити и нама за овога живота срећу даровати а после смрти ће насъ съ родительима нашима у блаженой вѣчности саединити.

Овдѣ приключено писмо однетћешъ господину свештенику обрежкомъ.

Препоручуюћи те у милость свевышнѣга и топле молитве за насъ обадвое нѣму шилюћи, пребывамъ

У Цвѣтномъ Долу 2. юнія 1850.

Твой братъ
Милое.

Писмо четврто.

Милое г. свештенику обрежкомъ.

Пречестный, высокопочитаемый господине!

Немойте замерити што се сиромашакъ единъ усуђуе вами писати. — Истина я самь само сирото пастырче, али я отъ свегъ срдца волемъ мое овчице, и радо имъ отъ хлѣбца мога по кои комадићъ даемъ. Я ихъ нѣгуемъ кадъ ихъ што боли, и брижльиво вадимъ трнѣ изъ ногу ньіовыхъ кадъ се коя убоде. А найвећма пазимъ я мале яганьце и чувамъ ихъ да имъ се какво зло недогоди. Опростите пречестный господине што тако простосрдечно съ вами говоримъ. И вы сте пастыръ. Вы любите словесне овце кое вамъ е *Добрый Пастыръ* повѣріо много већма него што я яганьце мое милуемъ. — И то башъ улива у срдце мое сыновнѣ къ вами повѣренѣ, и ободрава ме да овако свободно съ вами говоримъ.

Да, господине! - Вы любите стадо ваше. То сте показали и осведочили у болести мое добре али у найвећой сиротиньи умерше матере, кою сте вы и ваша госпођа супруга тако надгледали као да вамъ е рођена мати была. Богоугодно и свето дѣло ваше испунява дѣтиньско срдце мое съ чувствомъ найчистіе благодарности. И будући да су покойни родительи мои свагда говорили, да е благодарность една отъ найлепшихъ врлина' кое срдце свакога човѣка а нарочито дѣтета красе; зато вамъ ево благодарность мою писменно изражавамъ. Другчіе и лепше незнамъ вамъ захвалити, но преблагій промыслитель свію твари, кои и за едну чашицу студене воде отъ срдца подарену, штедро награђуе, подаритће вама за учинѣно добро моіой майцы, времена и вѣчна блага!

Извините пречестный господине што благодарности моіой покорну едну молбу придодаемъ. Мала сестра моя остала е сироче безъ отца и майке. Я као старіи братъ нѣнъ требало бы садъ да се за ню старамъ. Али самь и самъ сиромахъ и съ чуванѣмъ оваца едва толико заслужуемъ да животъ мой отъ дана на данъ одржати могу. Размишляваюћи я овыхъ дана о бѣдномъ станю сестре мое, помолимъ се Богу да ме онъ научи шта да радимъ. И гле! наеданпутъ падне ми на умъ да вами пишемъ и да ю отеческой доброти вашой препоручимъ.

Пречестный господине, честитый божій свештениче! вы, кои сте матери моіой у болести свака добра чинили, смилуйте се садъ и на неяку и сваке помоћи и подпоре лишену кћерку нѣну. Будите іой отацъ, хранитель и старатель.

У пуной надежди да ћете вы то заиста быти, цѣлуюћи свештену десницу и препоручуюћи се молитвама пречестности ваше есамь пречестности ваше

у Цвѣтномъ Долу 2. юлія 1850

духовный сынъ
Милое Радићъ.

(Продужиће се.)

Разделѣнѣ часова.

у србск. вар. школама.

Шема часова за найстарию класу, кодъ школа са три класе.

	Понедельн.	Вторн.	Среда	Петакъ	Субота
8—$^3/_4$9	Читанѣ и толкованѣ св. еванђел. и изпит	припов. св. историе и изпитъ	Изпитъ историе и св. еван.	Изпитъ пређашньи история.	Изпит изречения св. еванђелия.
$^3/_4$9-$^1/_4$10	Рач. с' псалт. срб.	Рачун. немачк.	Рачунъ србски	Рач. нем.	Рач. нем.
$^1/_4$10 $^1/_2$10	Рачун с' Немци нем.	као юче	као юче.	као юче.	као юче.
$^1/_2$10—10	Читанка с' псалтир.	Немачки и грам.	Читанка и грам.	Немач. и грам.	Псалтиръ и и рецит.
10—$^1/_2$11	Читанка с' Немци	Немачки и грам.	Читанка и грам.	Немач. и грам.	Псалтиръ и рецит.
—11	Пѣние.	пѣние.	Чит. и тол. апос.	Пѣние.	Пѣние и апостолъ
2—$^1/_2$3	Немачко диктандо и граматичн. вештб.	срб. диктанда и рецитиранѣ.	срб. саставъ и и синтак. вештбан.	немачко дикт. и грам. вештб.	недельни
$^1/_2$3—3	Псалт. немачки	Читанка.	Псалтир.	Читанка.	испитъ
3—$^1/_2$4	Немц. немачки	Читанка.	Псалтир	Читанка.	и
$^1/_2$4—4	библ. приповедка и изпитъ старии	Изпитъ млађи.	Житие светогъ	Изпитъ жития и библ. припов.	вечернѣ.

Свако оделенѣ има дакле недельно 13 саата свега собственогъ посла и 10 саати слушаня; млађи слушаю старие и уче; старии слушаю млађе и изправляю ихъ.

Све приметбе исподъ шеме за I. разредъ вреде и овде.

VI. Приметбе за учителѣ на школама са две класе.

На школама са две. класе, има учитель млађе класе саме букварце учити; за нѣга су дакле исте оне приметбе и иста шема часова, што и за учителѣ I. разреда, и ни у чему неразликуе се; алъ учитель старие класе има часловце и псалтирце заедно учити, мора дакле оба посла, што га онамо двоица свршую, самъ свршивати, и само е та разлика, што кодъ они учителя мораю деца прописане науке кодъ свакогъ за едну год. дана свршити, а кодъ овога не ни за две, него за две, три илъ за четиръ године. За овогъ учителя стое слѣдуюће приметбе.

1. **Изъ науке христ.** раде се сваки данъ прво четврть сата са часловцима молитвице исто онако, као што е за училѣ II. разреда речено, а после са псалтирцима свешт. история, што е за учителѣ III. разр. изложено. Текстове за пѣние мораю деца кодъ куће научити, ако се неби добило времена да ихъ у школи науче, а у школи мора се еданъ часакъ улучити, да имъ се истолкую.

2. **Рачунъ** имаю часловци триредъ, и то: двaредъ умни, а едаредъ писмени, — а псалтирци га имаю двaредъ, писменъ, и то ако е могуће, едаредъ съ немачкимъ говоромъ.

3. **Читанѣ пре подне.** Часловци имаю двaредъ часловацъ, а псалтирци двaредъ псалтиръ, сваки по по сата; и триредъ имаю часловци свою, а псалтирци свою читанку, изъ кое едаредъ псалтирци свое, а едаредъ часловци свое на паметъ учено рецитираю.

4. **Поянѣ.** Сваки данъ пое по сата часловци, као у II. разреду, и сваке неделѣ се триредъ по по сата спремаю за поянѣ у цркви они псалтирци, кои су те неделѣ на реду, а двaредъ се апостолъ чита, толмачи и препитуе.

5. Писанѣ. I. течения пишу часловци триредъ србско диктандо, узъ кое едаредъ рецитираю; а едаредъ пишу слободанъ саставъ. Псалтирци пишу дваредъ срб. диктандо, заедно са часловцима, узъ кое едаредъ рецитираю; — едаредъ пишу немачко диктандо, а едаредъ слободанъ саставъ. — II. теч. пишу и часловци и псалтирци немачки а дваредъ србски, и то едаредъ србс. диктандо и рецитиранѣ, а други редъ слоб. писм. саставъ. Немачка диктанда пишу псалтирци изъ главе, еданъ на табли, а часловци преписую с' табле, то, и то 4. илъ 5. месеца, а 1. 2. и 3. мес. пишу часловци слоб. саставе, докъ псалтирци немачко диктандо.

6. Читанѣ поподне и умне игре. I. теч. часловци имаю триредъ срб. читанку и едаредъ часловацъ, а псалтирци дваредъ немачки, едаредъ србски, и едаредъ псалтиръ увекъ сваки по по сата, и по еданъ часакъ игру сравньивания. — II. теч. имаю и часловци и псалтирци дваредъ немачки, едаредъ србски, и едаредъ славенски, сваки редъ сваки по по сата.

7. Приповеданѣ библ. приповедака, као што е за учителѣ III. разреда речено, алъ се овде и часловци препитую.

Све приметбе изподъ шеме за I. разредъ вреде и овде.

Шема часова за старію класу двокласни школа.

Часъ.	Понедельн.	Вторникъ	Среда	Петакъ	Субота
8—¼9.	тумаченѣ и изпитъ молитвица, тумаченѣ текстова за пѣние, рецитиранѣ тихъ и молитвица.				
¼9—¾9	Привод. свещт. ист. изпитъ бист. псал.	Изпитъ средньи псалтираца	Изпитъ лошии псалтир.	Изпитъ часловаца	Изпитъ приповедки прошасти недел.
¾9—½10	Рачунъ умни са часловцима	Рачунъ писменъ са псалтирцима	као у понеделякъ	Рачунъ писменъ са часловцим.	као у вторникъ
½10—10	Часловацъ и рецитиранѣ изъ нѣга	I. Читанка србс. грађанско	I. Читанка срб. рукописно	Часловацъ	I. Чит. срб. и рецитиранѣ из нѣ.
10—½11	Псалтиръ	II. Читанка србс. грађанско	II. Читанка србск. рукописно	Псалтиръ и рецитиранѣ	II. Чит. срб. грађ.
½11—11	Часловци уче пояти.	Часл. пое.	Часл. пое.	Часл. пое.	Час. пое и пређашнѣ
11—½12	Псалтирци пое.	Псалт. пое.	Апостол се чита и тол.	Псал. пое.	Псал. пое и Апост. чит.
2—½3	I. течения — — — — — — — — —				
	Часлов. и Псал. србско диктандо, исто и псалтирци рецит.	Псал. слоб. саст. часл. до Божића диктандо, а а одъ Божића саст.	Часл. срб. диктандо псалтир. немачко.	Као у понедель. само Часловци рецит.	
	II. течения — — — — — — — — —				
	Као и I. ал Часловци рецитирају	Као и I.	нем. дикт. об. завед. ал часлов. тек одникле	Као у среду	Недельни

½3—½4	I. течения				егзаменъ и вечернѣ.
	Псалтирци немачки Часловци срб. Читанк.	Часловацъ и псалтир. и овай се рецитира.	I. и II. Читанка свако по по сата.	Као у понеделякъ	
	II. течения				
	обое немачки и рецитираю псалтирци	Као у I.	Као и I.	обое немачки и рецитираю часловци	
½4—4	библ. приповедка и изпитъ бистрии псалтираца	Изпитъ средньи и лошии псалтир.	Изпитъ часловаца.	Изпитъ и пређашньи приповедака	

У овой школи имаю дакле часловци недельно: науке христ. 1 и четврть сата и 2 и по сата слушаня псалтираца; рачуна 2 и по и 1 четврть слушаня; читаня 4 и по и 4 и по слушаня; пояня 2 и по и 1 и по слушаня; писаня 2, и приповеданя по а слушаня 1 и по, свега дакле 13 сати свог рада, и 11 и по слушаня псалтираца. — А псалтирци имаю: науке христ. 2 и по сата и 1 и четврть слушаня; Рачуна 1 и по и слушаня 2 и четврть; Читаня 4 и по и 4 и по слушаня; пояня 1 и по и 2 и по слушаня; писаня 2, и приповеданя 1 и по а слушаня по, свега дакле 13 и по свогъ рада и 11 слушаня и поправляня рада часловачкогъ.

Прим. Гдегодъ е могуће, валя псалтирце употребити, да часловце уче, да имъ показую, толкую, да ихъ поправляю и у погрешкама ватаю, тако е могуће псалтирце у часловачки посо удубити, другчие ће будући да су имъ ствари познате немарни пакъ разсути и немирни бити; а часловце е лакше у псалтирачке послове удубити и пажльиве учинити, єрбо имъ є све ново и непознато, пакъ тимъ веһма слушаю и памте.

Пописъ

свакидашньи лекция у срб. нар. школама.

(Свршетакъ)

18. *Практично Єзикословиє немачко.*

Има се у III. разреду главни и у найстариой класи трикласни школа триредъ недельно радити, и одређено є за псалтирце први 15. лекция (са римскимъ броєвима означено) до стране 80. ако се дакле сваке неделѣ по єдна лекция сврши, биће за 15 неделя изтерано, а ако за две неделѣ єдна лекция, пакъ є за 30. нед. готово. Све речи и шеме, коє се идуће лекциє требаю, задаю се єданъ илъ два дана пре да се науче, да се као готовъ материялъ има, кои се у єзикословнимъ лекциями слаже и склапа.

Остали 20 и неколико лекция (са римскимъ броєвима означене) одређене су за IV. разредъ, или Немце, а ови имаю на неделю триредъ илъ четиръ пута немачки, и могу лако то 23. лекциє свршити, ако само по єдну на неделю изтераю.

Четврти одсекъ изъ єзикословне читанке, ради се низ немачко писанѣ: и диктанда ил слободне саставе, крупнице са псалтирци а ситнице с' Немци.

19. *Рачунъ*

а. *за букварце.* (изъ Методике рачуна напаметъ)

1. нед. 1. лекция брой 1—2. 3. и 4 Л. брой 2. — Субота є увекъ за повторенѣ умногъ и показанѣ истогъ рачуна писмено.

2. нед. 1. и 2. лекц. брой 3. — 3. и 4. Л. брой 4. — 3. нед. брой 5. — 4. нед. брой 6. — 5. нед. брой 7. — 6. нед. брой 8. — 7. нед. брой 9. — 8. нед. брой 10. — 9. нед. повторенѣ свега досадашнѣгъ. —

10. нед. брой 11 и 12. — 11. нед. брой 13 и 14. — 12.

нед. брой 15 и 16. — 13 нед. брой 17 и 18. — 14. нед. брой 19 и 20. — 15. нед. повторенъ свега. — 16. нед. брой 21—25. — 17. нед. брой 26—30. — 18. нед. брой 31—35. — 19. нед. бр. 36—40. — 20. нед. брой 41—45. — 21. нед. брой 46—50. — 22. нед. бр. 51—55. — 23. нед. брой 56—60. — 24. нед. брой 61—65. — 25. нед. брой 66—70. — 26. нед. брой 71—75. — 27. нед. брой 76—90. — 30. нед. брой 91—95. — 31. нед. брой 96—100. —

Узгредно имаю се научити мере различне и новци. —

б. *Рачунъ са Часловцима.*

Први месецъ дана повторава се рачунъ изъ 1. разреда, т. е. у колу броева до 100. и узгредно познанѣ већи броева; а после се прелази на 3. одсекъ изъ Методике рачуна на памет, § 29. до § 48. и прва начала рачунаня с' цифрама. Сваке неделѣ има се по еданъ § изтерати, и за 22. неделѣ свршено е цело.

в. *Рачунъ са Псалтирцима*

(изъ Методике рачуна с' цифрама, и кньиге упражнения за III разредъ)

Првогъ течения имаю се свршити четиръ вида са едноименитимъ, а другогъ течения са вишеименитимъ броевима, и то 1. месеца собрание и отятие; 2. и 3. месеца умножение, а 4. и 5. ваздѣление. 6. раздвоенѣ и своденѣ 7. и 5 вида са вишеименитимъ броевима, а остало време за повтораванѣ.

г. *Рачунъ у IV. разреду.*

Првогъ течения има се свршити: раздельивостъ броева, проста и десетична разбиения; а другогъ течения: о пропорцияма и правилу тройномъ, и то 1. мес. о раздѣльивости броева; 2. о собранию, 3. о отятию, 4. о умноженю и раздѣлению прости, 5. сва четиръ вида десетични разбиения и пр.

Узредно са рачуномъ иде познаванѣ разни мера и новаца, и рачунъ с' ньима у II. III. и IV. разреду.

20. *Приповедке.*

а. изборъ за мушку децу:

Одъ библични старогъ завѣта, изъ домашнѣ и училиштне библие, брой 8. и 9. 12. 13. 14. 1 6. 17. 29. 30. 34. 37. 43. 72

37. 74. 76. 77. 79. 80. 81. 96. 117. 119. 127. 129. 132. 141. 142.

Новогъ завѣта: брой 15. 17. 18. 19. 20. 23. 29. 30. 39. 40 41. 42. 51. 53. и све до 67. 70. до 78. 81. 103.

Изъ буквара, брой 7. 8. 9. 10. 11. 13. 15. 16. 17. и 18.

Изъ I. езикосл. читанке, брой 4. 5. 7. 8. 14. 16. 18. 23. 25. 37. 44. 45. 48. 49. 58. 83. 84. 86. 87. 91. 93.

Из II. езикосл. читанке, брой 2, 4 5. 6. 11. 13. 15. 19. 21. 23. 25. 28. 29. 39. 41. 43. 47. 118. 619. 122. 123. 125. 126. 127. 128. 130. 137. 141.. 142

б. *Изборъ за девойчице*:

Изъ библични старогъ завѣта: 4. 5 и 6. 10. 11. 19 и 20. 24 и 25. 47. 49 и 50. 59. 69. 70 и 71. 81. 82. 84. 97. 105. 106. 113. 114. 122. 124. 129. 130. 133.

Новогъ завѣта: 1. 2. 4. 7. 8 и 12. 16. 23. 28. 30. 37. 39 42. 46. 53 и 59. 65. 66. 68. 80. 87. 88. 96. 97.

Изъ буквара: 10. 12. 13. 14. 16. 17.

Изъ I. езикосл. чит. 2. 7. 9. 11. 12. 23. 25. 26. 36. 39. 45 49. 57. 61. 64. 70. 100. 112.

Изъ езикосл. 15. 21. 27. 30. 32. 51. 59. 61. 76. 77. 136. 137. 139. 147. 148. 159.

21. *Напаметъ ученѣ*.

а. *србско*: свакогъ месеца дана по еданъ задатакъ, из читанке I. и II. задатци су означени у краткомъ упутству;

б. *славенско*: молитвице, текстови за пѣние, и задатци изъ Часловца и Псалтира, некои за сваки данъ, некои за неделю илъ месецъ дана и дуже, по величини предмета. Задатке види у краткомъ упутству.

в. *немачко*: речи изъ буквара немачкогъ и практичногъ езикословия; изъ фибла: ich ſehe, 1. — ich höre 2, — ich ſpreche 3, — ich ſpiele 4, — ich gehe, 5, — ich fühle, — и на край фибла: Schulkind merk' es dir, — изъ 1. Sprach- u. Leſebuch, брой: 6. 20. 24. 29. 41. и на краю, подъ 118. Sprüche. — И ови задатци даю се илъ сваки данъ, илъ сваке неделѣ по еданъ што чешће то болѣ, еръ се веђма езикъ изкрра. —

22 *Наука гледаня и говора.*

Одређена є за 1. разредъ, уобште за све букварце. Ради се први 14. неделя сваки дан пре и после подне, а доцниє само после подне. Има свега 40. лекция именованя ствари, и 15. лекция коє свойства стварни коє радова, свега дакле 45. лекция (види упутство за букварске науке). Ако се само по две лекциє на неделю сврше, пак є за 28. неделя цело изтерано, а има гдекоя лекция, коя се може и уєдаредъ свршити.

23. *Умне игре.*

1. *Сећанѣ.* Задатке за ове игре види буквар: предмети за размишлѣванѣ. Єви броєви могу на то поднети, єдаредъ єданъ брой, други редъ други и пр. Ко ми уме све собнѣ намештає изброяти (бр. 2.) кажи и ти єданъ, и ти єданъ, и ти єданъ, и т. д. — брой 4 кућне оддає, — бр. 5. домаће справе, — бр. 6. одеће и обуће, — бр. 7. и 8. єла и пића и проча. Како деца седе, тако свако по єдно име кажо. — Исто тако може искати, да се сећаю и казую мушка имена, женска, имена познати села и вароши, имена празника годишньи, речи што у єдну фамилию спадаю, имена мера, новаца, имена провинция нашегъ царства, имена европски држава и пр. или све раднѣ одъ житногъ семена до готовогъ леба, одъ кудельногъ семена до готове кошулѣ од пресађене, лозе до готовогъ вина; одъ каламка до плода; одъ яйца свилене бубе до свилене альине, животъ човечіи одъ рођеня до старости и смрти, и т. д.

2. *Представлянѣ*, и описаниє. Задатци су исти предмети за размишлянѣ; н. п. изъ броя 12. како се одєва селяк, свештеникъ, воякъ, и пр. Шта све има видити на (н. п.) коню, петлу и пр. изъ броя 13. — Тако су бр. 14. 16. 17. 18. 19. 20. и готово сви остали броєви. Увекъ се по єдна стварь зада, а питаю се сва деца, да како седе свако по штогодъ рекне. Одабрати валя предметъ деци познатъ, да га себи добро представити могу, пакъ брояти и описивати части тела, величину форму, бою и т. д.

3. *Сравньиванѣ*, траженѣ и казиванѣ наличия и различия задати ствари. Задатци се узимлю опетъ одъ исти ти премета за размишлянѣ. Н п. кажи ти у чему се разликує перо одъ плайваса, у чему іошъ ти до нѣга, у чему іошъ ти трећи и пр.

а у чему су налични. — Други редъ некъ сравнюю столицу и клупу, едаредъ прозоръ и врата, подрум и таванъ, ашовъ и мотику и пр. Тако су: капутъ и кожух; кабаница опаклия, и огртач; чизма и ципела; лебъ и погача; бритва и нож; псето и мачка; во и коньь; овца и коза; гуска и патка; вуна ланъ куделя свила; ябука крушка и дгуня; вишня и трешня; бресква и кайсия; грашакъ, пасулъ сочиво и бобъ; тиква бундева, лубеница и диня; село и варошъ и пр. Што се на ситние тера, тимъ е користния игра по изображаванѣ умни дара детии.

3. *Стваранѣ*, нове ствари по познатимъ. Задатци се узимлю опетъ из исти предмета за размишляванѣ. Н. В. ви сте видили кньига велики и мали, танки и дебели, и какви іошъ. Алъ бил' могло іошъ и другчіи кньига бити. — Тако се може свака поединице стварь отудъ предузимати, алъ само рукотворне ствари валя на ту игру задавати; столъ, столица, клупа, сандукъ, огледало, кревет, прозор, врата, сви алати 5, сва одела сви сасудови 9, исто тако брой 21. 24. 34. 35. 37. 39. Са овимъ имаю деца силно полезне забаве.

Изъ упутства за букварске науке могу се све лекцие изъ науке гледаня, алъ особито лекцие о свойствама и радовима за игру сећаня употребити, а лекцие 13. 14. и 15. отудъ одређене су на особитие сећанѣ и мишлѣнѣ, и тако их употребити треба.

Ютреньи часи.

Ютреньи су часи за сваки посао найбольи. Изютра сваки посао найвеселие напредуе. За то е и сваки ютреньи посао петъ пута вредніи и валяніи одъ позниегъ. Ютромъ е сваки човекъ за посао одморніи удесніи и окретніи, нег' доцние на дану. Доцние на дану и воля и снага попусти и друго коешта одъ посла задржи и збуни, па се посао сваки часъ прекида и оставля; ето узрока, зашто ютромъ сваки посао млого болѣ полази за рукомъ. Оћешъ ли дакле да свога посла и млого и валяно урадишъ, а ти раня. Ко се навикне ранити, и рано свой посао радити, тай два времена граби, имаюћи за свой посао две волѣ и две снаге; па зарь е онда чудо, да и двапутъ више и двапутъ врстние свой посла изради, те двапутъ више на нѣму добие, него лењивацъ.

Пословице. Ко рано рани, две среће грабя. Ко съ вольомъ починѣ, пола посла довршуе. Ко свой посао ради, руке не брля. Ко туђъ посао гледа, свой заборавля. Радъ е найболя лутрия. Радъ е новацъ, кога сваки може ковати колико е комъ воля, на погледу свему свету.

Школске кньиге. Ово е дана изишло: Računstvo na Pamet za narodne učitelje napisao Věnceslav Mařik, učitelj na gradskoj glavnoj učioni u Zagrebu. У Загребу у наручбини кодъ Франѣ Жупана. 1859. Цѣна 30 новчића. — У овой су кньизи већъ и нови новци узимани у рачунъ. Урађена е тако добро да су о ньой већъ више явни листова съ похваломъ говорили. Она заслужуе да се учительима основни школа препоручи, ерь ће съ ньомъ и себи и дѣци посао олакшати.

Школске новине. Хервати су говорили, да ће и код ньи съ почеткомъ ове године почети школски листъ излазити али ние изишао. Што ние било ове може бити идуће године.

— Одъ сада ћемо добияти неколико новина школски и тако ћемо изъ ньи моћи чешће што саобштавати. Нѣмци имаю више такви школски новина али међу ньима има ихъ врло мршави.

Упразнѣно учительско мѣсто.

У Митровици е упразнѣно едно мѣсто србскога учителя. Ко то мѣсто добити жели, нека се до 1. априла текуће године яви на управителство србски школа у Митровици.

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКIИ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке неделѣ єданпутъ. Цена му е на годину 4, на половину 2 а на четврть године 1 фор. съ поштариномъ.

Брой 3. 22. Януара. 1859

Школски закони

за учителѣ.

1. Неиди у школу, докъ се ниси за предаванѣ спремио.

2. Непочиньи школе, докъ се ниси Бога поменуо и нѣму се помолио.

3. Уђи у школу ти први, а изађи последньи.

4. Дочекуй децу милостно, држи благо, одпуштай любовно нека заволеду с тебе и школу и науку.

5. Живећи само за свое званѣ, нетраћи школског времена на друго коешта.

6. Ако децу вешто занимати умешъ, биће ти у школи миръ и редъ, и нећеш никад несташлука каштиговати требати.

7. Буди с' погрешкама дечиимъ стрпельивъ, невине су, штеди их с' каштигомъ.

8. Уздржи се одъ груби речи пред децомъ; ньина е душа невина, чувай да е неоскврнишъ.

9. Буди дечиимъ непристойностима добри вртаръ, што изданке тамани, а не и воћке.

10. Гледай да свака наука, што е деци даешъ, буде и срцу и уму храна.

11. Пре свега учи децу побожности; кад су Божиегъ порекла, нека имъ и наука о Богу прва у души буде.

12. Буди у свему лепомъ и добромe пример деци, нека за тобомъ као за светиломъ ходе; потврди твою устмену науку и деломъ, пак ће се у ньину душу іоштъ тврђе уватити.

Плодъ доброгъ воспитанія.

(У писмама одъ Х. Шмидта.)

Писмо пето.

Марія брату свомъ Милою.

Драгіи брате!

Нисамь у станю захвалити теби на твоіой према мени братинской любови и доброти. Твое писмо што си господину свештенику послао, учинило е мене срећномъ, послушай само како се то случило:

Чимъ прімимъ писмо твое, обучемъ се у мое свечане хальинице, кое су истина сиромашке, али зато опетъ сасвимъ чисте и одемъ предъ подне господину свештенику. Нађемъ га у врту гдѣ се съ читанѣмъ занима. Я га полюбимъ у руку и рекнемъ: Ево самъ пречестности вашой донела писмо отъ мога брата. Господинъ свештеникъ остави одма кньигу на страну, отвори писмо и почне читати. На лицу нѣговомъ опазимъ я да му се писмо допада. „То е лѣпо отъ твога брата,“ прочитавши писмо рекне онъ. „Пишели онъ теби чешће. Я изнесемъ твоя два писма. Онъ ихъ прочита и рекне: васъ двое сте добра дѣца. Родительи ваши имали су право што су васъ добро воспитали. То выше вреди него да су вамъ главницу отъ 10,000 форинтій оставиля. Али вы обое потребуете туђе помоћи и стараня, и я се надамъ да се вами може помоћи. Отъ мое стране чинитћу я све што ми у власти стои и дотле се смирати нећу, докгодъ тебе любезно дѣте мое у болѣмъ станю невидимъ.

Садъ иди куће, я ћу те наскоро позвати. — На ово полюбимъ я свештеника опетъ у руку и одемъ.

Тай истый данъ предъ вече дође у наше обиталиште служитель благородногъ господина властелина овдашнѣгъ и позове ме да неотложно съ ньиме у дворъ идемъ. Я пођемъ одма, а старый служитель каже ми узъ путъ како треба да се предъ господомъ владамъ, и уведе ме у едну врло лѣпу дворану. Благородный господинъ властелинъ и милостива госпођа седили су башъ при столу, и господинъ свештеникъ нашъ ту е быо. Я се поклонимъ и милостиву госпођу у руку полюбимъ. Она се любезно осмѣне и рекне ми: „Мени бы требала една дадиля; били ты мала кодъ мене остала? О милостива! отговоримъ я, и сузе благодарности потеку ми низъ образе. Више ни рѣчце нисамь могла проговорити. „Е дакле добро,“ продужи рѣчь госпођа, „а ты дакле остани кодъ насъ па ако се добро владала будешъ я ћу се за тебе старати. Я іой полюбимъ опетъ десницу и оросимъ ю съ сузама моима. „То е найлѣпшій знакъ благодарности“ настави она. „Тако, ты си садъ моя кћи.

Отъ тога часа живимъ я у двору. Милостива госпођа тако е добра као какавъ анђео съ неба, она ме е одма у нове хальине преобукла, и тако самномъ поступа, као да ми е рођена мати. На кратко да ти изкажемъ я самь тако весела и задовольна као да самь на небу. Чимъ то вече у мою спретну клѣтву уђемъ, паднемъ на колѣна и съ дѣтиньскомъ любави благодаримъ Отцу небесномъ на великой милости нѣговой кое ме е сподобіо. Заиста садъ самь увидила да тко Бога люби и на нѣга се ухва тай е срећанъ и пресрећанъ. Радуйсе са мномъ заедно сладки мой брате. Богъ е добаръ па ће онъ и за тебе се старати, као што се старао за твою тебе на вѣки любећу сестру

У Обрежу 15. Іулія 1850. Марію.

Писмо Шесто.

Милое сестри своіой Маріи.

Сладка сестро!

Писмо твое прімио самь и изъ нѣга на велику радость разумѣо да си ты срећна постала. Видишъ слатка сестрице да су право имали наши покойни родительи кадъ су намъ казывали да се Господъ Богъ отчески стара за све люде. Промисао нѣговъ чудесно показао се и садъ, руководећи и упућуюћи тебе къ великой и знаменитой срећи кою си получила, и зато дужни смо насъ обое нѣга любити, и благодарни быти нѣму отцу и заштитнику свію сирочади. Истина мы Бога невидимо али изъ дѣла нѣговыхъ совершено увѣрени можемо быти да е Онъ свагдѣ али ондѣ найближе гдѣ е нужда найвећа. — Често рекнемъ я у себи: „О да е ту радость добра мати наша доживити могла!“ па онда опетъ помыслимъ: „Не, можда се то небы тако догодило, да ніе она умрла! — Благій отацъ небесный све на добро управля. Онъ е матеръ нашу къ себи у небо прімio, а теби добро мѣсто нашао, гдѣ ћешь се отранити и воспытати моћи. Мати бы наша на овомъ свѣту многе тужне и горке часове проводила а тамо садъ блаженство ужива. Она теби выше небы могла помоћи, а садъ ти е Богъ другу матеръ поклоніо.

Али изъ свега тога види се како е добро, кадъ се човѣкъ честно влада и исто полезно научи. Да мы нисмо научили читати и писати, и да насъ родительи наши нису добро воспитали; ты небы садъ тако срећна была да службу у властелскомъ двору добышъ. Хвала дакле и вечита успомена буди нашимъ побожнымъ и добродѣтельнымъ родительима, кои су насъ учили да се нетреба само у новацъ и богатство уздати, него да се треба свагда добродѣтельи и прилѣжанія држати. Ето видишъ непріятельи су сво иманѣ наше разграбили, и насъ съ родительи наши заедно изъ отечества прогнали; али добро владанѣ, поштенѣ и оно што тко зна и умѣ неда се отети ни отузети, па зато башъ и естъ добродѣтель найвеће и едино благо на овоме свѣту.

Я самь се садъ у надежди на Бога на ново утврдіо, и ни о чему се другомъ небринемъ, него само о томе да по вольи нѣговой и закону нѣговомъ светомъ животъ мой управлямъ. Чини и ты любезна Маріа тако, а за све друго Богъ ће се старати.

Съ Богомъ.

У Цвѣтномъ долу 3. Августа 1850.

Твой рођеный братъ
Милое.

Задатци за диктанда у срб. нар. школама.

X.

Школске пословице.

Ако си добаръ себи си, ако неваляо, себи.
Безъ муке нема науке.
Болѣ ништа незнати, негъ коекако.
Буди благодаранъ учительима твоима.
5. Буди истинитъ и искренъ (а не лажльивъ ни притворанъ)
Буди учтивъ и улюданъ, и услужанъ и любезанъ,
Буди покоранъ стариемъ твоме.
Власти поштуй, законима се повинуй.
Говори истину, истину воли Богъ и люди.
10. Дете посластичаво часомъ е крадльиво.
Добаръ ђакъ држи све свое ствари чисто и у реду.
Добаръ ђакъ чува свое кньиге и альине, а неваляо ихъ дере и разбацуе.
Добаръ ђакъ сваку лекцию кодъ куће повтори.

Добаръ ђакъ найпре лекцию научи, после се игра.

15. Добра деца кудкодъ иду, иду мирно и лепо, и мило є гледати за ньима.

Добра деца никадъ єдно другомъ пакости нечине, а неваляла сваки часъ.

Добра деца седе у школи мирно, и стоє у цркви скромно, а невалялу валя терати отудъ.

Добра се деца онудъ найрадие забавляю, где ће што добро чути и видети.

Добра се деца пре за своє родителѣ негъ за себе Богу моле.

20. Добра су деца увекъ покорна и послушна.

Добри ђаци дођу увекъ чисти и опремни у школу.

Добру децу милуе Богъ и люди.

Држи редъ, редъ држи светъ.

Захвали свакомъ на свачемъ, хвала є мила Богу и людма.

25. Играйте се као воспитана деца, не као невоспитана.

Искренога сваки милуе.

Ко воли невалялу децу? нико.

Колико знашъ, толико вредишъ.

Ко ништа неучи, ние вреданъ да живи.

30. Ко непази, никадъ ништа ненаучи.

Ко сваки данъ помало добра научи, за кратко ће време гомилу га знати.

Коя се деца своимъ учительма, родительма и старима неповинную, све ће несрећни люди бити.

Ко є мударъ? Ко одъ свакогъ учи, штогодъ добра види

Ко законе непоштуе, тогъ ће закони каштиговати.

35. Неваляла деца неваляли и несретни люди буду.

Невалялу децу савъ светъ омрази.

Неваля се с' опаснимъ стварма играти, єръ у часу несрећа изађе. (кое су те опасне ствари и игре)

Недирай туђе, па неће нико твое.

Нелакоми се на посластице, да непрођешъ зло.

40. Нелажи; нема веће погани одъ лажи.

Непажльивъ ђакъ себи найвећма уди.

Непсуй! псовка е многомъ много зло навукла.

Несвађай се! Цигани се свађаю; небуди тако.

Несташка е найлакше познати, увекъ е прлявъ, издртъ и изгребенъ.

45. Нечини другомъ, што себи радъ ниси.

Нечини другомъ пакости, па неће ни теби други.

Нико оногъ ђака непоштуе, кои свою дужност занемари

Нико се ние наученъ родио.

Ние срамота незнати, него учити нектети.

50. Пази на чистоћу, ко е радъ да га сви милую.

Пази на школске часе, ко е валянъ ђакъ.

Поштуе свое родителѣ и старие, ко е рад да му благо буде и да дуго поживи на овоме свету.

Помени Бога кадъ починѣшъ шта; безъ нѣговогъ благослова недође ништа.

Размисли па реци, неговори у ветаръ.

55. Сваки е почетакъ тежакъ.

Туђе недирай, а што нађешъ, подай чие е.

Црква е да се у ньой Богу моли, а не да се сбори.

Чистоћа е дика девоячка, нечиста е девойка найгора девойка.

Чувай школске ствари, као свое рођене.

60. Ђак валя да се одликуе свуд ходом и стоянѣмъ, игромъ и забавомъ, говоромъ и свакимъ делом.

Разделѣнѣ часова.

у србск. нар. школама.

(свршетакъ)

VII. Приметбе за учителѣ на обичнимъ сеоскимъ школама.

На обичнимъ сеоскимъ, алъ и на варошкимъ фртальскимъ школама држи еданъ учитель сва три одделеня деце букварце, часловце и псалтирце уедно, и мора све оне послове свршивати, што ихъ на главнимъ школама три учителя свршую; разлика е само та, што кодъ овогъ мораю деца 6 год. у школу ићи, докъ оно науче, што кодъ ове троице за 3 год. сврше. За ове учителѣ слѣдуюће су приметбе.

1. За науку христ. има сваки данъ три четврти сата, за свако одделенѣ деце по четврть. Посао е слѣдуюћи:

са букварцима: понедельникомъ се препитаю све досадъ свршене молитвице и казуе една лекция далѣ; остале дане повторава се само ючераня лекция и казуе една далѣ; суботомъ се повтори све што е те неделѣ научено;

са часловцима: ньима се сваки данъ исти онай одсекъ молитвице изтумачи, кои се букварцима зада, да га рецитирати науче. Суботомъ рецитираю и часловци молитвице ради повтореня. Текстове за пѣние уче узъ пѣние;

са псалтирцима: сваког понедель. приповеда им се по една глава свешт. историе, и одма се препита по еданъ бистрии, а остале дане сваки данъ по еданъ одъ лошии псалтираца, па онда по кои часловацъ и букварацъ. Суботомъ се препитую и прошасти неделя приповедке.

Прим. Млађи ће радо старие слушати, еръ имъ е стварь нова и приповедка мила, алъ да би и старии млађе прислушавали и за тай часъ мировали, валя увекъ часловце иззивати да одређенъ одсекъ молитвице букварцима казую, докъ ови незапамте, а псалтирце иззивати, да исти тай одсекъ часловцима толкую, докъ ови неразумеу; тако ће сви у посо заувети бити.

2. За рачунъ има сваки данъ тричетврти сата. Посао е;

са букварцима: сваки данъ по четврть сата умни, а суботомъ четврть с. писмени;

са часловцима: двäредъ по четврть сата умни, а двäредъ по четврть с. писмени;

са псалтирцима: двaредъ по четврть а едаредъ по с. писм. увекъ само србскимъ говоромъ.

3. За читанѣ преподне. има сваки данъ три четврти сата. Посао е:

са букварцима: до 13 нед. да пишу черте и писмена мала; 14. и 15. нед. силабиранѣ грађанскогъ, познаванѣ славенскогъ, и читанѣ рукописногъ, и то: двaредъ грађ. дваредъ славенско и едаредъ рукописно. Одъ 16. нед. Читанѣ грађанскогъ сваки данъ пре подне;

са часловцима: трипедъ читанка, и узъ ню едаредъ изпитъ напаметь ученогъ, а дваредъ часловацъ и узъ нѣга едаредъ изпитъ напаметь ученогъ;

са псалтирцима: трипедъ читанка и узъ ню едаредъ рецитиранѣ напаметь ученогъ; а дваредъ псалтиръ и рецитиранѣ истогъ.

Свако одделѣнѣ деце чита сваки данъ пре подне четврть сата.

4. **Поянѣ**, сваки данъ три четврти сата; посао е: са букварцима: сваки данъ четврть сата, понедель. се учи, а остале дане повторавaю, као у приметбама за учителѣ I. раз., само овде часловци текстъ казую и пое, псалтирци га толкую, а букварци слушаю, докъ ненауче. Кадъ е ньиовъ четврть сата изашо, они одлазе кући, да се са поянѣмъ часловаца незабуню;

са часловцима: овима понедельникомъ псалтирци текстъ песме казую и толмаче и пое, докъ ови ненауче, а остале дане сами повторавaю га, као што е у приметбама за учителѣ II. разреда наведено;

са псалтирцима: ови трипедъ на неделю повторавaю оно, што ће се идуће неделѣ у цркви пояти, а дваредъ читаю и толкую апостолъ, кое све и часловци слушаю.

За све ове пре подне послове отићиће по четврть сата и више на шушканѣ и спреманѣ за посо, и ако учитель неузуме редъ увести и научити децу, да сви часомъ готови буду, отићиће цело време само на спреманѣ и никадъ ништа несврши; овде е дакле строгость и брзина преко нуждна.

5. За **писанѣ** има сваки данъ по сата. Посо е:

са букварцима: до 6. нед. черте, до 12. мала писмена. одъ 12. диктанда писати;

са часловцима и псалтирцима диктанда, и то I. течения, часловци триредъ срб. диктандо и едаредъ слободанъ саставъ; а псалтирци двередъ србско и едаредъ немачко диктандо, а едаредъ слободанъ саставъ; србска диктанда едаредъ рецитираю часловци и едаредъ псалтирци. (Задатке за србска диктанда и поступавъ съ нъима види у школскомъ листу).

6. За читанѣ поподне има сваки данъ 1. сатъ Посо е:

са букварцима: до 13. чед. умне игре и наука гледаня, као у приметбама за учителѣ I. разреда. — 14. и 15. нед. силабиранѣ грађанс. двередъ, едаредъ познаванѣ славенскогъ а едаредъ читанѣ рукописногъ. — Одъ 16. нед. двередъ читанѣ грађанскогъ, едаредъ славенскогъ, а едаредъ рукописногъ, и умне игре, по шеми за I. разредъ;

са часловцима: I. течен. триредъ читанка и едаредъ часловацъ, а II. течен. двередъ немачки букваръ, едаредъ часловацъ и едаредъ читанка; умне игре узъ букварце;

са псалтирцима: двередъ вештбаня немачка, едаредъ читанѣ псалтира и едаредъ читанке.

7. Приповеданѣ библ. приповедки као у II. разреду (види те приметбе) само вторникомъ се питаю и часловци и букварци, средомъ се приповеда житие едногъ светителя, те илъ идуће неделѣ найглавниега; при избору валя найвише на свечарства пазити, да би деца животъ светителя свогъ себи за примеръ узела.

Све приметбе изподъ шеме за I. разредъ вреде и овде.

Шема часова за обичне школе.

Часъ.	Понедельн.	Вторникъ	Среда	Петакъ	Субота
8—¼9.	Изпитъ досад научени молитвица, и една лекция далѣ.	Изпитъ ючеранѣ лекцие, и една далѣ.	Као юче.	Као юче.	Повторенѣ сви лекция те неделѣ.
—½9	Толкованѣ горепоменуте лекцие и изпитъ.	Као юче.	Као юче.	Као юче.	Рецитиранѣ молитвица, колко су букварци свршили.
—¾9	Приповедк св. историе и изпитъ Псалтирац.	Изпитъ псалтираца ючеранѣ прип.	Изпитъ часловаца ючеранѣ припов.	Изпитъ букварaца ючер. приповедке	Изпитъ приповед. одъ пређанеделя.
—9	ум. р. с бук.	Као юче.	Као юче.	Као юче.	пис. с бук.
¼10	Писменъ рачунъ са Часловцим.	умни рач. с' Часловцим.	Као юче.	Као у понедельн.	писменъ рачунъ са псалтирцима
½10		писм. рач. с' Псалтирци	Као юче.		
—¾10	букварци: до 13 неделѣ пишу черте и мала писмена				
	14. 15. силаб. грађ. одъ 16. читанѣ грађ.	познаванѣ славенск. читанѣ славенск.	Читанѣ рукопис. чит. рукописногъ	силабир. грађанск. читанѣ грађанск.	познаванѣ славенск. читанѣ славенск.
—10	Часловац и рецитиран.	I. Читанка грађанско	I. Читанка рукопис.	I. Читанка и рецитиран.	Часловацъ
¼11	Псалтиръ	II. Читанка грађан.	I. Читанка рукопис.	II. Читанка грађан.	Псалтиръ и рецит.
½11	Букварци уче пояти.	пое ту песму	пое то исто	пое то исто,	Псалтиръ и рецит.

$^3/_4$11	Часловци уче поjати	пое ючеранѣ	пое ючеревѣ	пое ючеранѣ	пое и прошасто
—11	Псалтирц. пое.	Псалт. пое.	Апост. се чита и тол.	Псал. пое.	Пѣние и Апост.
2—$^1/_2$3	букв: до 6 нед. черте, до 12. писм. од 12 дикт.				Недельни
	Часловци срб. дикт.	срб. дикт. и рецитир.	I. теч. саст. II. теч. нем.	срб. диктандо	
	Псалтирци срб. дикт. и рецитир.	срб. састав.	немачки.	срб. дикт.	
—$^3/_4$3	букварци до 13. нед. наука гледаня и умна игра				егзаменъ
	14. и 15. познав. слав. одъ 16. читанѣ слав.	силаб. грађанским. чит. грађанско.	читанѣ рукопис. читанѣ рукопис.	познаван. славенск. читанѣ. славенск.	
—3	I. течения — — — — — — — —				и
	I. Читанка	Часловацъ	I. Читанка	I. Читанка	
	II. течения — — — — — — — —				
	нем. букв.	Часловацъ	I. Читанка	нем. букв.	
$^1/_2$4	са псалтирцима — — — — — — —				вечернѣ.
	немачки	Псалтиръ	II. Читанка	немачки	
—4	библ. при. и изпитъ псалтирац.	изпитъ часловаца и букварац.	Жит. свет.	Изп. свег.	.

По овомъ имаю недельно букварци: науке христ. 1 и четврть сата Рачуна, 1 и четврть, читаня 2 и четврть, пояня 1 и четврть, и писаня 2, свега 8 саати, и 15 саати слушаня.

Часловци имаю: науке христ. 1 и четврть, рачуна 1 и по, читаня 2 и по, пояня 1 и четврть, и писаня 2, свега 8 и по, и слушаня 14 и по.

Псалтирци имаю: науке христ. 1 и четврть, рачуна 1, читаня 3 и четврть, пояня 1 и четврть, писаня 2, и приповеданя 2, свега 10 и по и слушаня 12 и по.

Ако у коiой школи псалтираца неби било, валя све за нъи одређене часе на букварце и часловце разделити.

У свима варошима, гдегодъ има централни и фртальски школа, има се овако увести, да се у фртальскимъ школама само букварци и часловци уче, а псалтирци у централну школу да иду, тимъ се деци у полакъ времена уштеди, еръ сврше прописане науке за 3 илъ 4 године на кое имъ другчие 6 година отићи морају, и далеко болѣ науче све, еръ учитель манѣ посла има, а више времена на нѣга, па тимъ га болѣ изради, и деца више времена добию за свой собственъ посо, еръ неморају туђъ посо слушаюћи време губити.

У сеоскимъ школама читаю се и толкую ектения и св. Еванђелие недельомъ пре Божие службе, а у осталимъ школама удешава се у тай часъ пѣние. —

Подражавания достойнно.

Старо Бечейци су на дан рођеня престолонаслѣдника Рудолфа установили, да се одсадъ сваке године на тай данъ шесторой деци по еданъ дукатъ изъ општинске касе као награда и подраженѣ даде, и то: едномъ изъ србске и едном изъ римске школе, кои се у обдѣлаваню и негованю воћа, — едной девойчици изъ србске и едной изъ римске школе, коя се у женскимъ раднями, — и исто тако по едномъ детету изъ сваке школе, кое се у краснописанию и рачуну найболѣ показали буду.

Ово су мали дарци, алъ велика ободреня. Ако се и ние казао, ко е на ову срећну мисао дошао, опетъ ће благосилянъ бити на веки, а општина е себи велику задужбину учинила, ербо ће свачи тай дукатъ за врло кратко време стотинама нъойзи враћанъ бити, око се само iошъ и на то узпази, да се награде заслужнима издаду.

Угледайте се браћо! и начините себи са малимъ дарцима велике и користне задужбине! —

Дописи.

В. *У Сомбору* 14. януара. Хитимъ вамъ явити, како е праздникъ првога архiепископа и просвѣтителя србскогъ светога Саве одъ наше школске дѣчице прослављенъ. Іоштъ на нѣколико дана пре праздника научила су дѣца свію старіихъ разреда како мушке тако и дѣвоячке школе пѣсму светоме Сави и приповѣдано имъ е житие просветителя и учителя народнихъ св. Симеона Неманъ и Саве. На сами праздникъ говоріо е у св. Предтечевой цркви проповѣдъ г. Дим. Поповићъ парохъ и нормалне школе катихетъ. После службе с' найвећомъ побожношћу одпояше ученици и ученице умилнимъ гласомъ пѣсму „Воскликнемъ любовію.“ Затимъ су сва школска дѣчица изъ обе цркве у найболѣмъ реду повратила се у велико школско здание, гдѣ е предхвалѣни госп. катихета водицу свечано осветіо, и ученике њоме пошкропіо. И овдѣ су такође ученици пѣсму у славу просвѣтителя нашегъ сложно одпѣвали. При овой школской свечаности присуствовали су осимъ школскогъ управителя и учителя, нѣколико родолюбивихъ Србаля и Србкиня, кои су побожнимъ усхићенѣмъ наше дѣчице яко тронути били. —

Свечаность ова, коя е досада само еданпутъ пре нѣколико година овдѣ држана, надамо се, да ће се одсадъ сваке годинe на праздникъ просветителя србскогъ св. Саве, и то іоштъ сяйніе и великолѣпніе држати. Она ће заиста нашой омладини за вечити споменъ и за побуђенѣ к' побожности, родолюбію и свима врлинама служити. Приликомъ описане свечаности обећала е госпођа Меланія супруга школскогъ управителя и препарандіе професора Ніколе Вукићевића за други разредъ дѣвоячке школе, едну икону матере божіе поклонити.

Икона светога Саве, што е за дворану србскогъ педагогіума кодъ господина академичкогъ живописца Павла Симића наручена іоштъ ніе готова; надамо се да ћемо ю скоро добыти и баремъ 13. Фебруара на данъ св. Симеона мироточивогъ у заведенію видити моћи. —

За упокой душе великогъ пріятеля и покровителя учећесе младежи преосвештеногъ епископа Сергія држана е овихъ дана у свима разредима школскимъ скромна богомоля и пояло се „Со святими упокой.“ Ово зато являмъ да би се обичай молити се Богу у школи кадъ звоно смрть христіяна', особито за цркву и школу заслуженыхъ оглашуе, и кодъ насъ увео, као што у многимъ нѣмачкимъ школама тай побожный обичай постои. Обичай тай, кадъ бы се свесрдно извршивао, — кадаръ бы быо силно подпомоћи религіозно воспитаніе дѣтіе, а то е башъ кодъ насъ досада и на дому и у школи найвећма занемарено было.

У *Винковцы*. Одъ како се у нашимъ народнымъ школама новъ начинъ наставляня уводити почео, далеко већи напредакъ него што е до садъ быо, код' дѣце, коя школу полазе, увиђамо. Има ньи млого кои говоре: То ніе ништа, то дуго обстати не може, мора и найпосле быти онако, као што е было! Я кои званіе учительско већъ пуни 18 година непрекидно отправлямъ, свакомъ ономъ, кои тако мисли и говори, смѣло рећи могу, да ние разумѣо речи кое су у Карловцыма и Сомбору ове есени говорене. До садъ ни еданъ одъ найбольи учителя за две године ніе кадаръ быо учинити оно, што данасъ одъ лошіи учителя овимъ начиномъ за едну годину учинити може. Єли болѣ и напредніе, кадъ неко дѣтенце, кое е ове године у школу пошло, за 3. мѣсеца на своіой каменой таблицы или папиру, све оно записати уме, што му се годъ на изустъ каже? Єли до садъ то быти могло? Ово и самогъ учителя веесели, а дѣтету се наука омили, и жели не престано да пише. Єдва чека да у школу дође, и да іошъ кою народну пословицу, или мудро изреченіе, — одъ свогъ доброгъ учителя чуе, наизустъ научи, и потомъ на таблици или папиру напише. Кадъ дѣца изъ школе одходе, немаю се кадъ као до садъ, на улици безпослена задржавати, већъ радостно кући хите, да се похвале родительима шта су у школи чули, научили, па іошъ и написали! Ко може казати да одъ садъ родительи радіе дѣцу, у школу шиляти неће! Дѣцы садъ школа ніе оно страшно мѣсто, а учитель страшило, као што су имъ ньиови родительи плашећи ихъ представляли, говорећи: А, чекай ти, у школу ћу я тебе учителю дати, пак ћешъ онда знати што е бой, што ли е зло!! Школа имъ е садъ миліе мѣсто, него и сами ньиови домови, а учителя желе радіе видити него и саме родителѣ, почемъ овде све оно чую и науче, што кодъ куће не имаю одъ кога. По Божићу, кадъ имъ се опетъ букваръ у руке да, одъ радости и милине незнаю шта да раде. Преврћу и траже, небылъ шта изъ нѣга читати знали. А кадъ имъ учитель покаже „Предмете рукописне“ на страни 52. о! радости садъ велике ньиове: налазе и читаю оне ствари и животинѣ. кое су имъ познате. Желя се у ньима іошъ већа породи, да и оно науче, што досадъ научили нису, т. е. да знаду прочитати, шта є годъ грађанскимъ штампанимъ писменима написано. Учителю садъ одъ лаке руке иде крозъ найкраће време и са штампанимъ грађанскимъ писменима дѣцу упознати, почемъ су ова на рукописна у млогомъ наликъ; дѣца ихъ за неколико дана науче па после савъ букваръ, гди имъ се годъ отвори, лагано могу читати.

Сваки разумніи учитель могао є примѣтити колико є больи садашньи начинъ ученя одъ онога срицаня кое є и кодъ вѣштіи учителя по читаву годину, а кодъ невѣшти и по две, на велику школу дѣце траяло. Па опетъ покрай свегъ тогъ дугогъ времена, єдва да су дѣца знала какву другу кньигу читати, осимъ оне, кою су чрезъ дуго оно срицанѣ већъ на изустъ изговорити умѣла. Писати іошъ манѣ, него само оно, што имъ є предъ очи ради прегледа, ставлѣно было, а о слободнимъ писменимъ саставима и т. д. ни понятія имала нису. — У обште є познато, да млогій одъ насъ позиву своме у млогомъ отговарати ни найманѣ знали нисмо, него како є кои знао и волю имао, тамъ овамо тумарао є.

Све ово са увођенѣмъ новога начина престає и у нѣму налазимо довольно ємства, да ће се наше школе крозъ кратко време изъ свога мртвила подићи, и у новъ животъ ступити. Само се садъ одъ насъ учителя озбильна ревность и знанѣ новогъ метода иште, да свакій дужности и позиву своме колико є годъ можно, отговоримо. Иначе ће намъ се мудро оно изреченіе с. писма проговорити моћи: „Млого насъ є звани, а мало избраній.

Младенъ Бошняковъ, учитель.

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКІИ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке неделѣ єданпутъ. Цена му є на годину 4, на половину 2 а на четврть године 1 фор. съ поштариномъ.

Брой 4. 28. Януара. 1859

Земля и нѣни делови.

(Єдна лекция изъ географиє)

Површностъ землѣ, како овде на карти предсталѣно видимо, већомъ є страномъ водомъ покривена, изъ коє се по нѣко веће илъ манѣ комађе сува и тврда види.

Суве землѣ разликуємо како видите: петъ повећи делова, петъ части света, кои су илъ сасвимъ, илъ већомъ страномъ, єданъ одъ другогъ водомъ оделѣни.

Овай найвећи део сува, што између индискогъ и великогъ океана, и североледеногъ мора лежи, зове се Азия.

Овай дужи алъ ужи а маньи део сува, што између атланскогъ, и великогъ океана, и североледеногъ мора лежи, зове се Америка.

Маньи овай део сува, што између индискогъ и атлантскогъ океана, и средиземногъ мора лежи, и што є овимъ землѣузомъ са Азиомъ споєнъ, зове се Африка.

Овай іошъ маньи део сува, на коємъ ми живимо, што између црногъ и средиземногъ мора, атланскогъ океана, и североледеногъ мора лежи, зовесе Европа. Она є на ова два места с' Азиомъ споєна, овомъ великомъ; преко 360 миля износећомъ дужи, и овомъ маньомъ.

Найманьи є део сува ово, што између индискогъ и великогъ океана као нѣко велико острово стои, и зове се Аустралия.

Найстаріи догађаи людски, што намъ ихъ История казує, сбилису се у Азіи. Ту є порекло людско. Одавде су се люди мало по мало у све краєве света разилазили, пакъ сува и острова населили. Овде су живили праоци Ноє, Аврамъ, Ісакъ, Іаковъ, коє є Богъ одабрао да праву вѣру сачуваю. Овде су живили пророци и претече Христа Спасителя. Ту се и наш Спаситель родио, туда люде учио, и страдао и умро, и нас своїом смрти спасао, а своимъ воскресениемъ спасенѣ то потврдио и увеличао, ту є и нашу свету цркву основао, да се ньомъ разпростре царство Божие по свой земльи. Ту су прве фамилие, села и вароши, друштва и државе, кралѣвства и царства основана, ту су прва художества изнађена и науке рођене.

Изъ Азие преселявајући се дошли су и познали люди Африку и Европу. Найпре су се населили на приморяма около средиземнога мора; доцние су дошли и на приморя европско атланска, и на северно и источно море. Текъ у 15 столетию после Христа нашлису западна и южна приморя Африке; на край 15. столет. изъ Европе пошавши нашли су и познали Америку; а с' почеткомъ 17. столет. Аустралию. Зато и зовемо ове три првопознате землѣ, т. е. Азию, Европу и Африку старимъ, а ове доцние познате землѣ. т. е. Америку и Аустралию новимъ светомъ.

Люди, што по тим землями живе, различити су. У овомъ кругу, како западна Азия, цела Европа и северна Африка завата, живи кауказко ил бело колено людіи, у осталой особито источной Азии живи монголско илъ жуто колено. У осталой Африки живи етиопско илъ црно, а у Америки индиянско илъ црвено колено людіи.

Текъ са христовомъ светомъ и божественомъ наукомъ, коя насъ учи наше овогъ и оногъ живота определенѣ познавати, почели су люди грубостъ и суровост свои обичая и прва са себе сбацати, примили су лепша и светия понятия и знаня о Богу и свету, и почели су богоугодние па срећние и блажение на овомъ свету живити.

Са Християнствомъ є текъ лепша права изображеностъ и нравственостъ започела. И у овомъ призрению имаю европейски народи превосходство надъ свима овима. Већа частъ европски народа християни су, па ту є и изображенѣ найвеће, нравственостъ, художества и науке найлепше.

После Европе долази Америка, где су европски християнски свештеници науку христову пренели и посеяли, и християнство основали, и тимъ Европейце господарима Америке начинили.

У Азіи є християнство започело, али є ту и найвећа гоненя и мученя претрпило, и азиятски народи, кои су с' почетка доста лепо у просвештеню поступили, ударе одъ то доба, како християнство непримише, натрагъ, европски их народи далеко превазиђоше, и отеше се и утврдише, а азиятски се упропастише.

Унутри у Африки и Аустраліи почелису се люди текъ у скория доба, изъ густога мрака незнабожства и язични вера освештавати и у християнство обраћати, пакъ правомъ изображаню и просвештеню приближавати; али ће милостиви Богъ дати, пакъ ће и они сви нашу веру примити, да се по свой земльи єдан Богъ слави, єдна вера и єдна црква буде, и да єдно царство Божиє свима людма овлада.

Колико има части света и коє су? колико има Океана и коє су? коя мора лете около Европе? Где є споєна Европа с' Азиомъ, а где Африка? коє се зове стари, а коє нови свет? колко има колена людіи и коє су? где живи кауказко илъ наше? где є колевка людіи? у комъ су краю Азиє живили праоци, пророци, и Христосъ Спаситель? коє су землѣ просвештениє и зашто? а коє глуплѣ и несретне? и зашто? —

Плодъ доброгъ воспитанія.

(У писмама одъ Х. Шмидта.)

Писмо седмо.

(Милоє господину пароху Обрежкомъ.)

Пречестный господине,

мени Высокопочитаємый!

Срдце моє каже ми да вамъ пишемъ и да вамъ благодарность мою изявимъ. Али я предвидимъ да немамъ рѣчій съ коима бы вамъ као што треба благодарити могао. Вы сте мою малу и сваке помоћи лишену сестрицу отъ велике бѣде избавили, вы сте благимъ посредствованѣмъ вашимъ ньой особиту помоћь указали и срећи нѣной темель положили. Богъ види мою благодарность. Онъ чуе гласъ молитве мое, кои за срећу и благополучие ваше и почитаеме породице ваше посведневно Нѣму шилѣмъ. Онъ, кои за чашу студене воде, у Нѣгово име пружену, награђуе, наградитће и васъ за милосердно дѣло ваше. Онъ, кои чуе врисакъ малыхъ птичића, услишатъ ће зацѣло и молитву смиреногъ настырчета. —

Я самъ хтѣо да пишемъ милостивой госпођи коя е сестру мою тако благодушно къ себи пріимила; али несмѣмъ се усудити да то чинимъ. И зато васъ пречестный господине понизно умолявамъ да іой благодарность мою, како найболѣ знате, изявите. Кажите іой да я као годъ што небесногъ Отца невидимъ, па га зато опетъ збогъ неограничене милости Нѣгове више свега любимъ; на истый начинъ и према ньой милостивой покровительки сестрице мое сыновнѣ страхопочитаніе осѣћамъ премда ю іошть нисамь видіо, нити ю познаемъ. — Кадъ се сунце роди я се Богу молимъ да ю тихо и любко огрѣва; а ккдъ се вечерня звѣзда укаже, я повторавамъ молбу мою да іой Свевышный лагкій санъ и спокойну ноћцу дарує.

Човѣкъ, по кимъ ми е сестра моя писала, казао ми е да млади Господичићи у двору радо се съ лептирови сиграю. Покрай оваца моихъ имамъ я времена да могу лептириће хватати. Ево имъ садъ нѣколико таковыхъ лептирова шилѣмъ. Г. Діаконъ овдашный, кои ме радо има, дао ихъ е у стакло ставити, и показао ми е како се сачувати могу. — Я немамъ ништа болѣга съ чимъ бы ихъ обрадовати могао; али то што имамъ даемъ имъ отъ свегъ срдца, желећи да имъ то за пріятну играчку и веселу забаву служи. Пакъ ако они, сматраюћи красне разнобойне лептириће дивиле се буду благости и свемогућству Божіемъ, то ће векъ и съ малымъ моимъ поклономъ добро нѣко учинѣно быти.

Остаемъ съ высокопочитаніемъ

У Цвѣтномъ долу 15. Августа 1850.

Пречестности Ваше
благодарный духовный Сынъ
Милое Радићъ.

Писмо осмо.

Милое пише сестри своіой Маріи.

Любезна Сестрице!

Радостну вѣсть имамъ ти явити. Чуваюћи нѣкій данъ кодъ потока овце тражіо самъ украй воде шарене школьке; еръ су ме научили Родительи покойни да мудрость и благость Божію и у найманьой тварки Нѣговой сматрати треба. Кадъ ал' наеданпутъ заблиста се нѣшто у трави, я посмотримъ болѣ и нађемъ еданъ великій златанъ претенъ кои е съ драгимъ каменѣмъ украшенъ быо.

Одма помислимъ да то скупоцѣнна стваръ мора быти и обрадуемъ се. На то прођу туда два Евреина коима я претенъ покажемъ. „То е лѣпа стварь“ рекне ми еданъ отъ ньихъ; „али теби ніе нинашто; дай ю мени, пакъ ћу ти за ню шесть грошића поклонити. Я ти претенъ овай немогу дати -- отговоримъ я. — Мени се чини да га е морао тко изгубити, па треба да му вратимъ, а присвоити и продати туђу стварь была бы велика грѣхота. — „Та ты незнашъ нити си видіо тко е претенъ изгубіо, па шта те се тиче чій е; продай га ты мени, я ти ево за нѣга даемъ талиръ“. Сотымъ извади изъ джепа еданъ крсташъ — талиръ кои се као млѣко забѣли. — Я махнемъ главомъ и рекнемъ: Не, не, ни за кое благо нећу я да огрѣшимъ мою душу. Другій Еврей, кои е већъ у година быо, на то ми проговори! „Ты си едно поштено дѣте, али и я самь поштенъ Израильтянинъ. Задржи ты Сынко прстенъ при себи и распытай добро чій е. Ако за дуже времена недозвашъ чій е, онда га можешъ безуворно као свою собственость сматрати. И онда дођи само у оно сеоце отъ кога се кула тамо види, и запытай за кућу старога Самуила. Ако ми прстенъ донесешъ добытћешъ отъ мене за нѣга стотину Талира.“ — Тако видишъ сестро моя има и међъ жидовима добрыхъ и лукавыхъ людій као и међу Хрістіянима.

То исто вече отидемъ Господину Діакону и приповѣдимъ све што се догодило. „Прстенъ е тай, отговори Діаконъ „изгубіо господинъ Сотникъ коняничкій, кадъ е овыхъ дана туда ловіо. Онъ е већъ обявіо, да ће онай кои га нађе десетъ Талира на поклонъ добыти. Остави прстенъ кодъ мене и сѣди па пиши писмо на истога Господина. Онъ е благодушанъ племићъ, я чисто напредъ слутимъ да ће ти на велику срећу служити што си прстенъ нашао.

Ево ти любезна Сестро цѣлогъ случая съ прстеномъ; я држимъ да ће прстенъ тай мени отъ велике ползе быти.

У Цвѣтномъ долу 1. Септембра 1850.

Твой рођеный братъ
Милое.

Школске искрице.

о важности учительског звания.

Люде изображавати, то е найвише званѣ на свету.

Нема важниегъ званя на свету одъ учительскога, еръ нема ништа драгоцение одъ душе човечие. Никое званѣ незаслужуе веће поштованѣ одъ овога. Найумние люде валяло би звати, да се овога приме. Никое новце неби требало штедити, него ихъ што е више можно давати, где се за изображанѣ човечие душе даю. Канинг.

Учительско и свештеничко званѣ, то су оба найвиша и найсветия у друштву людскомъ, и незна се кое е одъ коегъ претежние. Лутер.

Учительска е служба служба Богу, нити се може болѣ служити Богу, него нѣгово найкрасние створенѣ — човека — изображавајући, све снаге и даре, кое е у нѣга метнуо негујући и извијајући. Тенѣр.

Више е стало за валянимъ учительма, него за валянимъ свештеницима.

Велики Карлъ држао е учителѣ, кои народъ изображавају за важние одъ войвода, кои землю одъ неприятеля бране, и важние одъ судия и други властника, кои законе држајући люде само одъ увреда свађа крађа превара и убиства чувају. Весенберг.

Я се радуемъ, да ви изъ мои наредба увиђате, да самь я приятель учителя, и да я учительско званѣ почитуемъ, високоуважавамъ и любимъ. Я знамъ да ви тежакъ посо имате, и да морате при извршиваню ваши дужности велику стрпельивость имати, зато се свакадъ где нужде узимате на мене обратите. Прионите само са изображаванѣмъ народа, кое е готово сасвимъ на васъ оставлѣно; распростирите користна знаня, штогодъ можете; алъ више свега препоручуемъ, да највећу бригу о воспитаню имате, ербо е то по народъ далеко *претежние одъ науке, и само* са ньимъ буде народъ красанъ *добаръ и вршанъ.* — *Кажите свима* садрузима вашимъ, да ихъ и любимъ, и (руку на срце метнув) да имъ ньинъ краль свою рѣчь дае, да ће све за ньи чинити, што годъ чинити узможе. — Краль баварски год. 1853. —

изъ светогъ писма

ЗАДАТЦИ

за свакидашня диктанда у срб. народнимъ школама.

VI.

Изъ кньига Сирахови.

Ако нестечешъ у младости, нећешъ имати у старости.

Болѣ едно валяно дете, негъ иляда неваляли.

Болѣ никакву неимати (децу) негъ неваляялу.

Болѣ умрети него просити.

5. Будала брбля безъ икоегъ разлога, а паметанъ по триредъ сваку речъ омера.

Будали е мрзкіи саветъ, него да пута на нѣга мећешъ, а паметномъ е миліи негъ бисеръ и драгъ каменъ, с' коимъ га украшавашъ.

Будала паментну речъ мрзи и гази е, а паметанъ е милуе и далѣ казуе.

Буди сироти отацъ, пакъ ће и теби Богъ бити, и већма те негъ твоя мати миловати.

Веранъ е приятель велика одбрана, ко нѣга има найвеће благо има.

10. Гдегодъ паметногъ човека нађешъ, придружи се нѣму и буди непрестано око нѣга.

Гледай ком добро чинишъ, онда ће ти благословено бити.

Деломъ и словомъ поштуй оца твогъ и матеръ твою да те благослови.

Клони се одъ неправда, пакъ ће и она одъ тебе.

Ко бедномъ помаже, и нѣму ће у време беде други.

15. Ко другомъ у невольи помаже, нѣму ће у невольи други.

Ко за другимъ добро рекне, и за ньиме ће други.

Ко зло чини, увалиће се у зло, а неће ни знати одъ куда ће га зло снаћи.

Колико е великъ Богъ, толико е милостивъ.

Ко мудростъ люби, нѣга ће Богъ.

20. Ко неправду сее, седморогубо ће е жнети.

Ко оно што е мало презире, онъ полагано пропада.

Ко своимъ поглаварима угађа, има ће их милостиве у време кривице свое.

Ко своггъ оца и матеръ пуштуе, тога Богъ милуе.

Ко своггъ оца поштуе, онъ ће дуго живити.

25. Ко свое родителѣ поштуе, одъ свои се греха чисти.

Ко свое родителѣ поштуе, онъ ће радости доживити, и биће му молитве услишане.

Ко свое родителѣ поштуе, и нѣга ће нѣгова деца.

Ко се Бога бои, нека се и добру нада.

Ко се Бога бои, биће срећанъ, и на умрломъ часу благословенъ.

30. Ко се Бога бои, тай и свое родителѣ поштуе и служи имъ као своимъ старешинама и поглаварима.

Ко се людма смилуе, и нѣму ће Богъ, ко се людма несмилуе неће ни нѣму Богъ.

Ко се много куне, пунъ е греха, и никадъ му зло изъ куће изаћи неће.

Ко се мудрости државо буде наслѣдиће славу, и кудкодъ ходио буде, Богъ ће га благосиляти.

Ко се на Бога узда, тога неоставля Богъ.

35. Ко силомъ у зло срля, томе е сладко просити.

Ко туђе зло покрива себи приятелѣ прави.

Ко у смолу дира упрля се, и ко се с' невалялима с'дружи, биће имъ раванъ.

Лажа ма где живио, свуда ће срамотанъ бити.

40. Лудина е глава разбиенъ лонацъ, успи найсветию науку, све ће изтећи.

Лудино е срце на езику, а паметногъ езикъ на срцу.

Много се нађе приятеля где се еде и пие, алъ врло мало што у невольи одрже.

Млого е люди одъ мача погинуло, алъ одъ езика іош више.

Надъ здравлѣмъ нема већега блага.

45. Небуди одъ они, што брблявимъ езикомъ чуда почине, а деломъ нигде ништа.

Неваляле деце пропада наслѣдство, и чакъ на потомству срамота остае.

Невоспитанъ е синъ оцу стид, а невоспитана кћи срамота.

Незавиди неваляцу, еръ незнашъ какав ће му край бити.

Неодврати твогъ лица одъ бедника, до Бога уздисай нѣговъ допре, кадъ се на тебе заплаче.

50. Непонесисе, да непаднешъ, и да ненавучешъ на себе срамоту и подсмевъ.

Непрезири беседе мудрихъ, него по ньиной науци живи, ако ћешъ срећанъ да будешъ

Непрепири се са ячимъ и силнимъ одъ себе, да му шака непаднешъ.

Несвађай се с' езичнимъ човекомъ, неподстичи ватру нѣгову.

Несвети се другомъ, да се теби непочне Богъ.

55. Нестиди се припознати погрешке своe.

Нехвали човека пре беседе, само га по той познати можеш.

Нечини зла, па те неће снаћи зло.

Нико ние оставлѣнъ био, ко се у Бога уздао.

Нико се ние постидио, ко се на Бога осланяо.

60. Ние човекъ неваляо ни створенъ, ни рођенъ, већъ буде.

Одъ Бога проклетъ е, ко своюю матеръ вређа.

Одъ свегъ срца поштуй родителѣ твое, сети се да су ти они животъ дали, то имъ ни с' чимъ вратити неможешъ.

Опрости другомъ, па ће и теби Богъ.

Пази да четь своюю ничимъ неокаляшъ.

65. Поштуй старие люде, и ти ћешъ староеть дочекати.

Поштуй свое родителѣ, пакъ ће ньинъ благословъ на тебе сићи.

Родительски благословъ деци кућу гради, а клетва е изъ основа руши.

Сваки се своимъ езикомъ хсуђуе самъ.

Старай се о добромъ имену, то дуже трае него сва блага.

70. С' езика люди гину.

С' езика страда будала а клеветникъ іошъ већма.

Учини добромъ добро, пакъ ће ти враћено бити и од нѣга и одъ Бога.

Што си противъ другогъ чуо, у себи сарани, нећешъ пући, ако у теби остане.

Што си узаймио, на време врати и своюю речъ одржи, пак ће ти у свако доба потребе и помоћи бити.

75. Што е ягнъ међу вуцима, то е ваљанъ међ неваљялима.

Кои сиромахе надгледа, тай дае Богу у заимъ.

(Приповѣдка изъ пролога.)

Жена нѣка христянска бяше удата за мужем незнабожцемъ. Обое бяху вредни алъ сиромашни, тако да су едва 50 сребрняка уштедили и на страну оставити могли. Єданпутъ рекне мужъ жени: Жено! добро бы было да ми новце наше на сигурно мѣсто у заямъ дамо, еръ ће се кодъ насъ у ковчегу стоећи лако потрошити. Жена му одговори: Кад си рад новце у заямъ дати, подай ихъ Богу христянскому. Мужъ саизволи на то, само рекне: „Покажи ми гдѣ е тай христянски Богъ, да му новце однесемо и да видимо есу л' на сигурномъ мѣсту." Увѣренъ буди — одговори жена — да ћети христянски Богъ новце добро сачувати и с' лихвомъ повратити. Она одведе мужа у цркву, и покаже му просіяке, кои у притвору кодъ врата сеђаху, па му рекне: Подай новце овыма па ће их одъ њи Богъ христянскій примити; еръ су они нѣгови люди. Мужъ учини као што му е жена рекла, и они се куће поврате.

После три мѣсеца нестане имъ ране, и муж рекне жени: Дед' да иштемо одъ Бога христянскога, не был' намъ штогодъ одъ дуга вратіо, да купимо леба и да се заранимо. Жена на то одговори: Иди у цркву, па стани на оно исто мѣсто, гдѣ си новце сиромасима подѣліо па ће ти Богъ дати онолико, колико намъ треба. — Мужъ оде у цркву, прође по њой чакъ до олтара, изчекуюћи да му Богъ даде новаца, алъ ненађе никогъ другогъ осимъ оных просіяка, кои и садъ на свомъ обичномъ мѣсту сѣђаху. Размишлявaюћи тако одъ когъ ће просіяка новаца искати погледа случайно на мермерну плочу, коя на земльи бяше, и гле, опази на њой еданъ сребрнякъ. Хитро се сагне, подигне га отиде куће и рекне жени: Я быяхъ у вашой цркви, али нигдѣ нисамъ могао спазити вашега Бога, нити самъ одъ нѣга шта добио; него самъ само овай новацъ нашао башъ на ономъ мѣсту, на комъ самъ пре три мѣсеца просіяцима оныхъ 50 сребрняка подѣліо. Жена му весело прихвати рѣчь. Ты мислишъ да си новацъ случайно нашао, а я вѣруемъ, да намъ га е самъ Богъ дао; еръ Богъ дѣли милости свое невидимо. Него знашъ шта, иди ти на піяцу, па купи што нам треба за ело. Богъ, коме смо ми у заямъ дали стараће се и у напредакъ за насъ, па ће насъ ранити, докъ боля времена не буду. Мужъ промѣни на піяци сребрнякъ па купи за нѣга леба, вина и рибе, и донесе све то кући. Одма почне жена рибу стругати и парати, кадъ алъ изъ нѣ испаде еданъ сяянъ камичакъ. Дозове мужа па му рекне: ево видиш какавъ самь сяянъ каменъ у риби нашла, носи га трговцу, можъ да ће ти за нѣга дати кою пару. Мужъ узме каменъ и однесе златару говорећи: Пошто бы узео брате овай сяянъ каменъ? Златар обећа 5 сребрняка. Хм заръ толико даешъ, зачуђенъ запыта продавацъ. Златару се учини као да га онай хоће да изсмее, па брже болѣ обећа 10. затымъ 15, сребрняка. Продавацъ неодговараше ништа мислећи да му се купацъ руга, и пође далѣ. Златаръ нехотѣћи каменъ упустити даваше 30, па онда 50 сребрняка. Кадъ продавацъ опази да то ніе шала него башъ озбиля, сети се да камен тай мора одъ велике вредности быти, и нехтѣде га дати, докъ му онай 300 сребрнака изброяо ніе. С' радошћу донесе онъ новце кући, изброи ихъ са женомъ, и каже како е до нъи дошао. „Видишъ — одговори ова — како е добаръ Богъ христянскій; онъ ти е новце твое шестостручно повратіо. Познай дакле, и уѣруй се изъ тога да е онъ правый и единый Богъ“ — И мужъ прими вѣру Христову, и крсти се.

Постоянство у вѣри.

Неки язични царъ, предъ коегъ еданъ смирени владика изведенъ бияше, заиште одъ овога, да се свое вере одрече, и киповима кланяти обрече. Владика му одговори. „Господине, я то чинити нећу.“ Царъ се расрди и рекне: „Заръ незнашъ, да е твой животъ у моіой власти, и да те погубити могу, єдна речъ и свршио си.“ — Знамъ — одговори владика — и опетъ немогу по твоіой вольи учинити; допусти ми само єдно питанѣ: Єданъ одъ твои верни слугу падне неприятельма у шаке, и они га стану гонити, да се одрече тебе, и неверникъ и издаица да буде, па зато, што онъ неће тебе да изда, притисну га и сдеру му альине с' леђа, и срамотно га одъ себе отераю; — кажи нећеш ли му ти, кад ти се врати, лепшу альину дати него пре, и претрплѣну срамоту с' чести вратити и наградити.“ — „Дакако да ћу, — одговори царъ; — алъ на што тай говоръ, и где є тай случай?“ — Онда владика рекне:“ И мое є тело трошна альина само, па можешъ є с' мене свући, алъ имамъ господа мога, кои ће ми лепшу альину дати; па заръ да я ову трошну альину чувамъ, а веру да погазимъ, не, никадъ!“ — На то рекне царъ „иди, праштам ти све“ —

Путникъ.

У єдномъ градцу — комъ се данасъ ни камена незна — живляше еданъ врло богатъ господаръ, кои мало сиротиньи добра чиняше, алъ силне новце трошаше на украшенѣ градца.

Єдно вече дође му путникъ неки и замоли га да му конака даде, али овай га гордо и срдито одбио говорећи: „ние ово крчма.“ На то му путникъ рекне: „а ви ми допустите само три питаня: ко є пре васъ у овомъ градцу био?“ „Мой отацъ.“ — „А пре нѣга?“ — „Нѣговъ отацъ мой дед.“ — „А ко ће после васъ?“ — „Ако да Богъ мой синъ.“ Дакле кадъ сваки само неко кратко време у нѣму живити има, па онда га другимъ уступити мора, да шта сте ви у нѣму него гость, и градацъ є вашъ доиста гостилникъ; па нетрошите се толико на украшенѣ само, пропашће и нестаће га и као васъ, кои то кратко време у нѣму бити имате; него чините сиротиньи добра, пакъ ће те у небу себи градацъ сградити.“

Господара ове речи яко трону, онъ задржи путника на конаку и постаде одъ то гоба милосрданъ према свакомъ беднику.

Дописи.

Изъ *Туриє*. Обштина туриска пре неколико година одредила є по 30 фор. ср. на годину за одѣванѣ сиромашне дѣчице. Ове године први путъ дѣца су тамошня, кои су сиромашни, одъ ови обштински новаца одѣвена. Г. парохъ Яковлѣвићъ о томе є настоявао да та одлука обштинска дође у животъ, онъ є то израдио, онъ є и одѣло наручивао а одѣнуту дѣцу упутио є да иду у школу. — И ово є знакъ шта се учинити и радити може ондѣ, гдѣ є поштена воля и ревность. — Свака є немарность смртни грѣхъ. Гдѣ се годъ у обштини ништа користно не ради, ту су сеоски поглавари и свештеници узрокъ. Ови могу чинити свуда многа добра, само кадъ имъ є до тога стало.

Д. Ђ. Изъ Аде. — Не могу пропустити, да неявимъ како є и кодъ насъ праздникъ св. Саве болѣ него игда прославлѣнъ. Божествена є литургия съ найвећомъ светковиномъ, покрай добро устроєногъ пѣния црковногъ одъ учеће се младежи школске, свршивана. — По свршетку литургиє г. г. свештеници и учительи съ народомъ скупе се у зданиє школско, гди г. парохъ Павловићъ важномъ бесѣдомъ своіомъ, у кратко обяви како учећой се младежи школской, тако и скуплѣномъ народу, важность праздника, опоминяюћи родителѣ на подражениє светителю, и полагаюћи имъ на срце као аманетъ воспитаниє деце своє. Потомъ се водица свечано освети, и докъ є народъ честни крстъ целивао, дотле су ученици тропаръ светителю пояли. И тако се први путъ и кодъ насъ ова светковина у славу светителю нашемъ сврши.

Не могу пропустити да не явимъ и то, да се и кодъ насъ већъ одъ више година доста приличанъ фондъ школски налази, кои є найвише трудомъ и вольомъ пароха и школскогъ надзирателя овдашнѣгъ г. Стефана Гайчиновића, готово изъ ничега заведенъ и подигнутъ, и толико већъ умноженъ да се одъ више година не само свой учећой се младежи школской, — безъ разлике станя и иманя, — све нуждне за наставлениє кньиге, но и све друге високимъ налогомъ опредѣлене потребе школске набавляю. *Училиште* є ађанско са свима потребама школскима по найновиіой системи школской тако снабдѣвено, да се редко іоштъ кое таково у войводству налази. — Осимъ кньига за наставление потребни — за школу е набавлѣно: Ликови ньиов. велич. цара и царице у великомъ колу са златномъ рамомъ, — Наука гледаня и мишленя — Anschauungs Unterricht — за обадва разреда, — Ілустриратъ стари и нови Завѣтъ са шестдесетъ икона, — Земльомѣръ — Globus — у Бечу за 25 фор. ср. куплѣнъ, — мапа войводства Србие, — мапа царства аустрискогъ у найвећемъ виду, — мапа целе Европе такођеръ у великомъ вид. Іаришева машина за рачунанѣ — и напослѣдку мапа свете землѣ, — найновие издание у Берлину. Ликови светителѣ Саве, нѣгове светости г. патриарха, нѣговогъ високопреосв. г. епископа Платона и нѣговогъ високопревосх. г. област. гувернера, — и друге кое іоштъ немамо, све су већъ у Бечу наручени. — Све су ово плодови и знаци овогъ благодетногъ извора, кои заиста на честь, и похвалу само — вишехвалѣномъ пароху г. С. Гайчиновићу кои га е неуморнимъ трудомъ и старанѣмъ своимъ изъ ничега подићи знао, — вечито служити могу. Дай Боже да оваковомъ подражаваня достойномъ примѣру и сви остали родолюбиви Срби слѣдую а г. Гайчиновићу вечита хвала!

Изъ *Хрвашске краине* у децем. Вальда ни у едномъ краю наше простране царевине нестое рђавіе народне школе, а съ тимъ и нѣговъ главни душевни развитакъ назадніе, него што се та несрећа у нашой хрватской граници осѣтити и ясно увидити може. Многе доказе на то доводити, была бы едина дангуба, еръ мыслимъ да е довольно кадъ се каже, одъ визокогъ велебита, до у саму Саву, една да бы три — четири чисто — србске школе наброяти се могле, па и у свима тешко да се до 100 дѣчице наћи може.

Кадъ помислимо, да смо пре десетакъ година, скоро кодъ сваке парохиалне цркве, па ма гдѣ ово одъ нашегъ народа подигнута была, школицу имали, у коіой су дѣца баръ прве, главне и спасоносне науке учити могла, а затимъ помало къ читаню, писаню па и самомъ рачунаню учила се, свакомъ тешко на срце пасти и запитати мора: Зашто се ове школице затворише и зашто одъ тогъ времена далеко више натрагъ него напрѣдъ одосмо?!

Може быти, да ће се кои између насъ наћи, и овай губитакъ оправдати съ гимъ, што є цѣло ово наше землъиште понайвише каменито и одтудъ неплодно тако, да єдва и за саму кућевну потребу свакидашню кору хлѣба дати може. Тко познае положай овога предѣла, признати мора, да є то сушта истина, па зато довольни средства за нуждно одржаванѣ помѣнути школа нема. Али одъ куда средства Далматинцима, кои сваке године по кою нову школу отворе, откуда тако велика разлика између ови погранични и између крижевачке и ђурђевачке регементе?

У ове двѣ регементе тешко ће се коя парохіална црква безъ народне школе наћи, а и ако бы се гдѣ коя можебыти праздна нашла, то ніе воля ни узрокъ овогъ веститогъ нашегъ оарода, него єдино то, што свагда довольни брой нуждни учителя наћи се и добити неможе. Лѣпо є то, кадъ србски путникъ тудъ пролазећи, веселимъ срцемъ види, да покрай сваке цркве и школа постои.

Іошъ више казати се може о ревности и пожртвованю сусѣдне браће у Славоніи. Ту ніе сажо свака црква са єдномъ школомъ удешена, него и више такови има. Тако на примѣръ сама православна парохія Раићка у Градишкой регим. има толико школа, колико цѣли просторъ ови горньи шесть хрватски регименти имати може. Ту мы разумѣвамо само народно-србске школе, гдѣ наша дѣчица у своmъ матерномъ єзыку почетне нуждне науке учити могу.

Изъ предреченогъ види се, да намъ у томе нико други кривъ ніе него ми сами. Чисто и поштено, бога и родъ свой любеће срце сито се наплакати мора, кадъ види, како сретна браћа и врстня народъ, нараштай свой любећи, непрестано за изображенъмъ свойски стара се, а кодъ насъ и оно мало, што смо имали, пропада на нашъ убитакъ и не малу срамоту.

Тѣшимо се садъ съ тимъ, што є ови дана наново одъ високе земальске наше власти преко сл. регим. на дотичне компаніе налогъ стигао, да ове подручни народъ позову на подизанѣ и отваранѣ отъ толико година запуштени и порушени обштински школа.

I. M.

Да се Школски листъ дає сиромашнимъ учительима изволили су далѣ приложити изъ Бає: Г. Павле Іовановићъ 1 фор. и г. Др. Павле Ивановићъ 4 фор. ср.

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКІЙ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке неделѣ еданпутъ. Цена му е на годину 4, на половину 2 а на четврть године 1 фор. съ поштариномъ.

Брой 5. 5. Фебруара. 1859.

Наука христіянска и библична Исторія

у народной школи.

Благочестиво и благонравно воспитаніе дѣце и у дѣци народа есть найглавній посао народне школе, па збогъ тога е и наука христіянска не само главный предметъ него управо средоточіе, около ковга се сви предмети, што се у школи той предаю, врзти имаю. Ніе доста да се само катихисісъ као наука за себе предае, него духъ благочестія и светинѣ треба да проникне и крозъ све остале предмете школске.

Како намъ стари люди казую пре 50 и више година привикаваху се дѣца нашега народа страху господнѣмъ изъ малена у кући родительской. Тога се садъ слабо гдѣ налази, и ако се налази то само іоштъ у простымъ непокваренымъ србскимъ породицама. Наши грађани србски с' малимъ похвалнимъ изузеткомъ ни понятія немаю о религіозномъ и благонравномъ воспитанію. Мода и нобилитетъ, та споляшня маска, то се садъ држи за воспитаніе, и кои више туђихъ рѣчій зна у говоръ умешати, кои ређе у цркву иде, кои се стиди нашихъ красныхъ и светыхъ обичаева; тай е кодъ насъ воспитанъ! — Нитко нека ме неосуди да самъ претеранъ у овоме што рекохъ, него некъ свакій найпре ладнокрвно посмотри шта се ради с' дѣцомъ и какво домаће воспитаніе дѣца србска добыяю, па ће се с' тугомъ увѣрити да е станѣ наше у томъ погледу тако ядно, да већъ ядніе быти неможе. Алъ чимъ зло свое припознамо, одма ћемо зань и лѣка наћи Народна школа треба кодъ насъ с' удвоенымъ силама да прими на себе хрвстиянско воспитаніе наше дѣце и у име свое, и у име породице, кое намъ се, особито по варошима, яко одтуђише одъ свега што е наше, а особито одъ свете цркве и црквеногa живота.

Грешно е мнѣніе Русс-а; и по нѣму некихъ нашихъ списателя, кои уче да дѣци текъ онда о Богу говорити треба кадъ одрасту, кадъ до осамнайсте свое године дођу. То и томе подобна мнѣнія много су зала већъ проузроковала и явной развратности и нехристіянскомъ мышленю и живленю повода дала! — Наука о Богу, као о Отцу и промислителю света, како намъ ю свето писмо у своимъ приповѣдкама, и дивнимъ притчама одкрива, лако е за дѣцу понятна и разумљива; она е медоточный изворъ кои млађане душе ньихове напая и снажи у добру; ньомъ се може представляня кодъ дѣце вечба; ньомъ се чувство красногa развія, и свеколике идее, о правди, поштеню, и о любави ка ближнѣму рађаю се изъ прве и ране науке о Богу и о божіемъ закону. Нема тога средства на свѣту, коимъ се доцніе религіозно воспитаніе тако и у толикой мѣри добыти може, као што се у првымъ дѣтиньства и младости година на тай начинъ о лако одъ валяныхъ родителя и учителя добыя. Па и то е света и неоспорима истина, да оно, што се у раной младости у нѣжно и невино дѣтіе срдце усадило, постае нѣгова мила собственость, коя га као вѣрный анђео хранитель крозъ све буре млађаногa живота, крозъ све важне догађае мушкогa узраста, па до частныхъ сѣдина и до тавногa гроба прати.

Знай дакле учителю, да што раніе почнешъ и с' већомъ важношћу предузмешъ религіозно воспитаніе своихъ ученика с' тымъ ће трудъ твой благословеніимъ и здравіимъ плодомъ уродити! Знашъ ли ты учителю да л' ће дѣте твое младићскій узрастъ доживити, еси л' сигуранъ да ће као младићъ имати доста волѣ, наклоности и прилике да се упозна са богоданымъ закономъ? Можешъ ли поуздано унапредъ рећи да бы у младића непозната та наука о Богу и добродѣтельи тако дѣйство произвела, као у дѣтета? — Твои ученици есу християнска дѣчица, они ће, — хтѣо ихъ ты у закону божіемъ свесрдно воспитати и обучити или нехтѣо, — упознати се с' црквомъ, сматрати обреде и обичае црквене, доживити и проводити празднике. примати свето причешће! Смешъ ли дакле ты учитељу, те све найважніе моменте пустити да прођу покрай тебе и твоихъ ученика, а да ихъ свойски неубавестишъ шта то значи и нашто е? Има учителя, кои су тако безсавѣстни, да заиста само као одъ беде воде или шилю дѣцу у цркву, и само изъ обичая доводе ихъ к' св. причешћу, а о закону и о значеню св. тайна, као уобште о християнскомъ животу цѣлога вѣка имъ ништа неговоре. И плодъ ньихове безсавѣстне нехатости есть она немарность и равнодушность, што ю опажамо кодъ одрастне младежи обоегъ пола према цркви, у кою су докъ су у школу ишли само обичая ради и изъ мораня долазили. Сама навика и просто животиньско гледанѣ при воспитанію религіозномъ ніе ни одъ какве важности, ал' ако се с' навикомъ сдружи примѣръ учителѣвъ и кратко ал' живота пуно поученіе и разясненѣ о свему што дѣца у цркви виде и чую, то трое заедно принетће увѣкъ найболѣ плоде. Па у колико дѣца срдцемъ побожнія, и у закону божіемъ искусніи буду, у толико ће и савъ осталый посао учителѣвъ за нѣга лакшій и пріятніи, а за дѣцу пріятніи и користніи бывати; еръ е света истина да е почетакъ премудрости и сваке честитости страхъ господанъ.

Кадъ смо се увѣрили о томъ да є воспитаніє у благочестію одъ свега найважніє за дѣцу и за учителя, то намъ є нуждно знати и начинъ, коимъ се найлакше и найболѣ религіозно воспитаніє у народной школи постићи може, начинъ, коимъ се на дѣтіє срдце найудесніє дѣйствовати има, да оно постане плодномъ ньивомъ благихъ упечатленя.

Обучаванѣ у вѣри треба да є наочигледно, удешено по дѣчіємъ начину мишленя, и по околностима ньиовога узраста. Тако ако хоћемо да дѣте припозна Бога за отца свію тварій, то му морамо найпре о нѣговомъ отцу говорити, и кадъ се дѣте већъ сетило свію оныхъ добара кое изъ милости отчине прима, онда ће се лако известити о благости, милости, снаги и мудрости отца небесногъ: онда ће се увѣрити да є молитва Богу, исто то што и молба, кою немоћно и неяко дѣте свакій часъ своме отцу и матери чинити мора. Исто тако наука црковна о покаянію онда се текъ у срдце дѣтіє уселити може, ако му се представля као поправленѣ, ако се дѣца строго упућую да се одма поправе, чимъ зло какво учине, и ако на дато обећанѣ, у случаю преступленя, живо опоминяна буду. Кои се учитель свакій данъ за предаванѣ науке христіянске приправляо буде, тай ће лако наћи сила таковыхъ прилика, гдѣ ће дѣцу найлепшимъ и найсветіємъ наукама наочигледно учити, а тымъ ће учинити, да схваћена еданпутъ наука постане дѣци правило владаня и живота.

(Продуженѣ слѣдує.)

Плодъ доброгъ воспитанія.

(У писмама одъ Х. Шмидта.)

(свршетакъ)

Писмо девето.

(Милое коняничкомъ Сотнику господину Добрићу.)

Благородный господинъ сотниче,

Милостивый господине!

Сирото едно пастырче узима слободу благородію вашемъ писати. Я самь имао срећу овдѣ приключеный прстенъ наћи, а држимъ се за іоштъ срећніегъ што вами прстенъ тай као вашу собственость повратити могу. Ово ће извинити смѣлость съ коіомъ вамъ се усуђуемъ писати.

Вы сте благородный господине изволѣли, ономе кои прстенъ нашао буде, поклонъ отъ десетъ талира опредѣлити, али штедрота ваша дае ми надежду да ћу отъ васъ другу за мене несравнѣно већу милость получити. Родительи мои изгубили су у скоропрошавшемъ грозномъ рату сво иманѣ свое и принуђени су были у ову странну землю преселити се. На скоро затимъ умре и отацъ и майка, и тако я принуђенъ будемъ туђе овце чувати, кое я радо чинимъ покораваюћи се вольи Божиіой. Али самь у великой бриги за будућность мою, еръ незнамъ шта ће са мномъ до послѣдка быти, кадъ никаква заната учіо нисамь. У себи осећамъ велику наклоность к' столарскомъ занату, а и довольно самь поякъ да на тай занатъ стати могу, али ме нитко неће да пріими еръ немамъ съ чимъ за ученѣ заната платити. Молимъ васъ дакле благородный и милостивый господине да ми у томе на руцы будете.

Преблагій свію насъ Отацъ небесный наградит ће васъ за благодѣяніе кое вы мени оставлѣной и сваке помоћи лишеной сироти учинили будете. А прстенъ овай съ драгимъ каменомъ бытъ ће вамъ тада іоштъ милін, него досадъ што е быо; еръ ће васъ опоминяти на благородно дѣло ваше, и на благодарность коіомъ ће срдце мое милостивой благородія вашегъ особи на вѣки обвезано быти.

У Цвѣтномъ долу 15. септембра 1850
Благородія вашегъ
покорный слуга
Милое Радићъ

Писмо десето.

(Марія пише свомъ брату Милою.)

Драгій брате!

Гласъ посве радостанъ хитимъ ти саобштити. Братъ милостиве госпође властелинке, кодъ кое самь я у служби, бави се већъ одъ осамъ дана кодъ насъ у гостима. Синоћъ сѣдише господа заедно подъ великомъ липомъ предъ врати замка. Господинъ властелинъ и гостъ пушили су а госпођа занимала се съ плетивомъ. Я самь недалеко одатле на трави сѣдила и држала малу кћерку госпоину. Кадъ ал' страный нѣкій човѣкъ донесе писмо и преда га брату милостиве госпође мое. Овай одма остави чибукъ на страну, отвори писмо и почне велегласно читати: „Благородный господинъ сотникъ, господине милостивый! Сирото едно пастырче.“ Ахъ повикнемъ я на то, та то е писмо мой братъ писао! господинъ прочита писмо до края. На кое милостива рекне: Брате! самъ Богъ хоће да се мы за добру дѣцу ту старамо. Я самь дѣвойчицу къ себи прімила, а ти узми дѣчка къ себи! Смилуйте се, учините то господине! прихватимъ я. — „Шта смиловати се“ оштро проговори онъ. „Дѣчко тай у пуной мѣри заслужуе вниманіе мое. Я ћу се постарати да желю нѣгову испунимъ.“ Господинъ властелинъ на то придода. „Мы имамо овдѣ у селу валяногъ едногъ столара кои е већъ у година, а нема дѣце. Кадъ бы дѣчка тогъ нѣму на занатъ дали, то бы братъ и сестра у едномъ селу живили, а мы бы имали у нѣму времемомъ честитогъ и поштеногъ майстора.“ Съ местаприномъ призванъ буде столаръ и обећа се да ће те на занатъ пріимити. Я на то у радости запитамъ: был' те о свему овоме извѣстити смѣла. „На сваки начинъ отговоре ми. „Пиши му нека гледа да што пре овамо дође.“ — Похити дакле часъ пре милый брате мой и дођи намъ у Обрежъ. Съ неописаномъ радошћу, и съ сузама найчистіе благодарности према добрымъ нашимъ покойнымъ родительма кои су насъ на добаръ путъ наставляли, предусрест' ће тебе твоя срећна сестра.

У Обрежу 31. септ. 1850. Мария.

Посрбіо Нікола Ђ. Вукићевићъ.

Іошъ една лекция изъ географие.

Европа.

Кадъ погледамо Европу, како намъ е овде на карти представлѣна, чини намъ се, као да е она само неки комадићъ одъ Азие, кои се на западъ, као неко полуострово у море пружа.

На целомъ рубу Европе видимо, како се море на све стране у землю као урило, тако, да све веће државе еропске своя примория имаю. Окромъ тогъ землѣ су ове и своимъ рекама, кое се изъ нутра на све стране разтичу и у мора утичу, с' морама свезане, тако су: Дунавъ, По, Рона, Ебро, Дуеро, Лоаръ, Сена, Райна, Елба, Вишля, Днѣпаръ, и сама е Волга, коя се неулива у мора него у едно велико езеро.

Сува земля ние свудъ равна ни еднако висока, него има већи илъ мањи виссоа, равница и низа,. Свудъ су онуд већи висови, одкудъ воде дотичу, а у ниже лежеће землѣ реке одтичу. Готово све реке изтичу изъ планина, и теку преко равница све ниже и ниже до мора. Планине заузимлю велике просторе землѣ, а іошъ више заузимлю равнице и ниже. Суво Европе на западъ се све с'ужава, а на истокъ шири; и онамо у море а овамо у велико азиятско суво прелази. Све приморске землѣ праве већа илъ маня полуострова, и узъ њи стое већа илъ маня острова самце илъ у рпама.

Планина има различни, найглавниє су слѣдуюће:

1. Алпске пл. пружаю се одъ средиземногъ мора као неко полуколо до близу ядранскогъ мора.

2. Пиренейске пл. пружаю се одъ средиземногъ мора преко на атлански океанъ.

3. Келске пл. пружаю се одъ сѣверногъ края Европе између источногъ и северногъ мора к' югу.

4. Уралске пл. пружаю се између Европе и Азиє на югоистоку.

Поселе су іошъ знамените карпатске и балканске пл. кое су гране алпски пл.

Главна царства и кралѣвства у Европи ово су:

1. Аустриско царство лежи у средъЕвропе, сачинява овай велики и целокупни просторъ землѣ кои заузимлѣ велике комаде алпски и карстки предѣла, неки део средоевропски и готово све предѣле источноевропки гора, и све између ови лежеће разнице, у коима и ми живимо. Цело царство завата више одъ 12,000. миля, у нѣму живе преко 38. милиона люди, престолни є градъ Бечъ.

2. Руско царство закрилюе сав истокъ и готово цео северъ Европе, између каспискогъ єзера и црногъ мора, и између источнокъ и североледенога, и завата близу половину европе. има до 100,000. миля, у нѣму живе преко 60. милиона люди. Престолни є градъ Петроградъ.

3. Саединѣнѣ кралѣвине Шведска и Норвежка, леже на западосеверу Европе, заузимлю цело шкандинавско полуострово, њима спадаю и острова Лафоде у леденомъ, и Готландъ и Єландъ у источномъ мору. Имаю свега близу 14,000, миля, алъ ни пуно 5. милиона люди; престолни су градови Штокхолмъ и Християния.

4. Кралѣвство Денемаркъ, лежи южно одъ Шведске и Норвешке, оделѣно є одъ њи мореузима Скасеръ Категатъ и Сундъ. Заузимлѣ полуострово Ютландъ. острова Селандъ и Ланандъ у балтискомъ, и острова Фарееръ и Исланъ у леденомъ мору. Има свега 1000. миля и 2 1|2 милиона люди, престолни є градъ Копенхагна.

5. Кралѣвство прайско. лежи северно од Аустрие узъ Русию и источно море; нестои у цело, него є разкомадано; већа частъ лежи около Одре, Елбе и Вишлѣ, маня частъ на Райни и Емси. има свега 5,000 миля, и 17. милиона жителя. Престолни є градъ Берлинъ.

6. Кралѣвство **Холандие**, на северномъ илъ немачкомъ мору има 600. миля, и 3. милиона жителя. Престолни су градови **Амстердамъ** и **Хагъ**.

7. Кралѣвство **Белгие**, лежи южно одъ Холанда, има 500. миля, са 4 1|2 милиона жмтеля. Престолни е град **Бриел.**

8. **Царство францусько**, лежи између средиземногъ мора, пиренейски планина, атланскогъ океана и Белгие. Има 10, ил. миля, и преко 35. милиона жителя. Престолни е град **Париз.**

9. **Швайцарске државе**, има ихъ 22. ускупа, леже источно одъ Француске, на 800. миля, са 2 1|2 милиона жителя. Найглавние су вароши, **Генф**, Базлъ, Цирих и др.

10. **Талиянске државе**, леже између Аустриске, Француске и Швайцерске, на овомъ великомъ полуострову, кое се одъ **апенински планина** апенинско полуострово зове, између ядранскогъ и средиземнога мора. Найглавние су талиянске државе.

Кралѣвство Неаполитанско са Сицилиомъ на югу Италие, са престолнимъ градомъ **Неаполомъ**. **Папина држава**, заузимлѣ среду Италие, престолни е градъ **Римъ.**

Сардинско кралѣвство на северозападу Италие, са престолнимъ градомъ **Туриномъ**.

Войводства **Парма Модена** и **Тошкана** између Сардинске папине и аустриске државе, са градовима истог имена.

Све ове државе ускупа заузимлю 4900. миля, и имаю 19, милиона жителя.

12. **Немачке државе** (саединѣне) леже у среди Европе између горепоменути кралѣвина и царевина. Овамо спадаю.

Кралѣвства:	**Баварска**	престолн. град	Минхен
„	**Виртенбергъ**	„ „	**Штутгард,**
„	**Саксонска**	„ „	**Дрезда,**
„	**Хановеръ**	„ „	**Хановеръ,**
Войводства:	**Баденъ**	„ „	**Карлсру,**
„	**Хесенъ**	„ „	**Дармштат,**
„	**Насау**	„ „	**Висбаднъ,**

Войводства Ваймаръ, Гота, Майнинга, Алтенбургъ, Анхалтъ, Десау, Брауншвайгъ, Олденбургъ, Мекленбургъ, са престолнимъ градовима исти имена; овамо спадаю и кнежевине. Лихтенштайнъ Хесенъ, Валдекъ, Райсъ, Липе; и слободне вароши: Хамбургъ, Либекъ, и Бременъ.

Све ове државе, заедно са онимъ провинциима аустрискогъ царства и прайскогъ кралѣвства, кое у ову свезу немачки држава спадаю, заузимлю 12,000. миля, са 44. милиона жителя.

13. Кралѣвство енглеско у Атланскомъ океану има 5,700. миля, и 26. милиона жителя, престолни є град Лондон.

14. Кралѣвство Португалско на западу пиренейскогъ полуострова, има 1700. миля и 3 1|2. милиона жителя, престолни є градъ Лисабона.

15. Кралѣвство Шпаньско, заузимлѣ остали већи део пиривейскогъ полуосрова, има 8500. миля, и 14. милиона жителя, престолни є градъ Мадритъ.

16. Турско царство, на югоистоку Европе, између црногъ егейскогъ и ядранскогъ мора, южноисточно одъ Аустрие, има 900. миля и 11. милиона жителя, престолни є градъ (Цариградъ) Константинополь.

17. Кралѣвство грчко, южно Турске, између егейскогъ и іонскогъ мора, има 800. миля, и 1. милионъ, жителя. Престолни є градъ Атина.

18. Іонска острова, има ихъ 7. западно од Грчке у іонскомъ мору, имаю свега 47. миля, са 200,000. жителя.

Преводъ молитава и главныхъ пѣсана на божественой литургіи *)

Почетакъ свете литургіе.

Слава теби боже нашъ слава теби.

Цару небесный утѣшителю душе истине, кои си свагде и све испуняваш, сокровиште — *благайница*

---

*) Преводъ овай ставля се у школскій листъ само зато, да бы сви учительи разумѣли све ектеніе, молитве и пѣсне, кое се о служби на гласъ читаю, и да бы све то старіой дѣци тумачили. Тымъ ће начиномъ свѣту нашемъ црква, црквеный єзикъ, и црквеный животъ омилитисе.

— добара, и живота давателю. Оди и усели се у насъ, и очисти насъ одъ сваке скрнавости, и спаси — *избави* — о благій! наше душе.

Слава *буди* Богу у висини, и на земльи миръ, међу людма добра воля.

Господе! устне мое отвори, и уста ће моя проповѣдати славу твою.

— Ове молитве чита свештеникъ у себи, ал' у гдѣкоимъ црквама, особито у будимской епархіи, на гласъ при отвореныmъ дверма —

Благослови господару!

Благословено *да буде* царство отца и сына и светога духа, садъ и увѣкъ и до века. Аминъ — *да буде* —

I.

Прва ектенія

Миромъ — *у миру* господу помолимо се.

За горный миръ и за спасеніе нашихъ душа господу помолимо се.

За миръ цѣлога свѣта, за благостанѣ светыхъ божіихъ црквій и за соединенѣ свію господу помолимо се.

За овай светый храмъ — *домъ Божій* — и за оне кои с' вѣромъ, побожношћу, и страхомъ божіимъ долазе у нѣга, господу помолимо се.

За преосвештеногъ архіерея нашегъ .... за частно свештенство, за діаконе у Христу, за ове црквене служителѣ — *причетъ клиръ* — и за люде господу помолимо се.

За найпресветліегъ и силногъ — *державный* — цара и великогъ войводу нашегъ ФРАНЦА ІОСИФА првогъ, за савъ дворъ и за войнике нѣгове, господу помолимо се.

Да му помогне и покори подъ ноге нѣгове сваког непріятеля и противника, господу помолимо се.

За овай градъ, и за свакій градъ и страну — *предѣлъ* — и за оне кои съ веромъ живе у ньима, господу помолимо се.

За здравъ воздухъ, за изобилность земнихъ плодова, и за времена мирна, господу помолимо се.

1. За плoвеће — бродеће — путујуће, недужне, страдајуће, заробљѣне, — одъ непріятеля — и за спасенѣ ньихово господу помолимо се.

2. Да се избавимо одъ сваке туге, гнѣва и нужде, господу помолимо се.

Заклони — заступи — спаси, помилуй, и сохрани насъ боже твоіомъ милошћу.

Пресвету, пречисту, преблагословену — *преблажену* — славну господју нашу Богородицу, и свакдашню дѣву Марію и све свете поменувши, сами себе и еданъ другогъ, и савъ животъ нашъ Христу Богу предаймо.

Увгласъ I. Єръ теби приличи сва слава, часть, и кланянѣ *) отцу и сыну и святому Духу садъ и увекъ и до века. Аминъ.

После првогъ антифона.

Опетъ и опетъ господу помолимо се.

Увгласъ II. Єръ є твоя моћъ и твое царство и сила и слава отца и сина и светога духа.

Пѣсна Іустиніяна цара о тайни воплоћеня Христовогъ.

Єдинородный сыне и речи божія, кои си бесмртанъ, и кои си изволіо ради нашегъ спасенія воплотити се — тѣло на се узети — одъ свете Богородице и свагдашнѣ дѣве с. Маріе, коя си безъ промене — *непреложно* — човѣкомъ постао, кои си распетъ быо Христе Боже, и смрћу смртъ сгазіо; Ты кои си еданъ одъ св. троице отцу и св. духу раванъ, спаси насъ.

---

*) Поклоненіе значи молитва Богу илъ прославлянѣ adoratio-die Anbethung.

Узгласъ III. Єр' си ты благъ човѣколюбацъ Богъ, и теби славу шилѣмо отцу и сыну и св. духу, садъ и свагда, и довека.

На маломъ входу

Премудрость! управо стойте! *)

Одите помолимо се — *поклонимся* — и припаднимо ко Христу, спаси насъ сыне божій, кои си ускрсао изъ мертвыхъ — *или кои си диванъ међу светима* — кои теби поемо алилуіа — алилуіа значи: „Хвалите Бога явіо се Богъ“ —

Узгласъ 4. Предъ трисветомъ пѣсномъ

Єръ си светъ Боже нашъ, и теби славу шалѣмо отцу и сыну и св. духу. Вонмемъ! — Внимаймо, пазимо, мотримо. —

II.

После светогъ еванђелія трогуба ектенія.

Рецимо сви одъ све душе и одъ свегъ срдца нашегъ рецимо. **)

Господе Боже сведржителю, Боже отаца нашихъ, молимо ти се саслушай и помилуй насъ.

Помилуй насъ Боже по великой милости твоіой, молимо ти се саслушай и помилуй насъ.

Іоштъ ти се молимо за пресветлогъ цара нашегъ, за снагу — *држава* — побѣду, обстанакъ — *пребиваніе* — миръ, здравлѣ, спасеніе и опроштенѣ грѣхова, и да му господъ Богъ особито помогне у свему, и да покори подъ ноге нѣгове свакога непріятеля и противника.

Іоштъ се молимо за преосвештеногъ архиерея нашегъ ...... за милость, животъ, миръ, здравлѣ и спасеніе нѣгово.

Іоштъ се молимо за сву христолюбећу войску.

---

*) Речь премудрость означава воплоћену божію премудрость, т. е. Христа; а „прости“ управо стойте.

**) Рѣчь помишленіе равнога е значеня са нѣмачкимъ Gemüth.

Іоштъ се молимо за браћу нашу, свещенике, свештеномонахе — калуђере — и за сву по Христу браћу нашу.

Іоштъ се молимо за милость, животъ, миръ, здравлѣ, спасеніе, посѣћенѣ, проштенѣ и одпуштанѣ грѣхова слугу божіихъ, браће овога светогъ храма.

Іоштъ се молимо за благочастиве, и кои се свагда споминю, патріархе православне, за благочастиве — *побожне* — цареве и благовѣрне царице, и за основателѣ овогъ светогъ храма.

Іоштъ се молимо за оне кои раде — *плодъ приносе* — и доброчине у св. и частномъ храму овомъ, за трудеће се, поюће, и стоеће люде, кои очекую одъ тебе велику и богату милость.

Узгласъ. Єръ си ты милостивъ и човѣколюбацъ Богъ и тебе славимо отца и сына и св. духа. —

Прошенія за оглашене *)

Помолите се оглашени ка господу.

Вѣрни за оглашене помолимо се да ихъ господь помилуе.

Да ихъ научи речію истине.

Да имъ одкріе евангеліе правде.

Да ихъ саедини св: своіой саборной и апостолской церкви.

Спаси, и помилуй, заклони и сохрани ихъ Боже твоіомъ милошћу.

Оглашени, главе ваше господу приклоните.

Узгласъ 1. Да и съ нама славе пречастно и великолѣпно име твое отца и сына и св. духа. —

Кои сте оглашени изиђите; оглашени изиђите.

---

*) Оглашени или катихумени, были су у старо време они, кои се справляху за крштенѣ, съ нњима мораху изилазити и они, кои у покаянію бяху.

Кои сте оглашени изиђите; да нитко одъ оглашеныхъ — *у цркви остане* — Кои смо годъ вѣрни, опетъ и опетъ господу помолимо се.

Заклони, спаси, помилуй и сохрани насъ Боже твоіомъ милошћу.

Премудрость!

Узгласъ 2. Єръ теби приличи слава часть и клањанѣ, отцу и сыну и св. духу.

Узгласъ 3. Да подъ твоіомъ државомъ — *властію* — свагда чувани теби славу шалѣмо отцу и сыну и св. духу, садъ и увекъ и довека.

Сунце залази.

Светый Іоаннъ милостивый заузимао се свагда за сиротиню, и своимъ посредствованѣмъ помагао ю є, исто тако као и своіомъ подашльивошћу. Єдаредъ изда царскій Намѣстникъ у Александріи Никита наредбу, коя за сиротиню ніе била ни мало добра. Збогъ тога Светый Патріархъ отечески световаше царскогъ намѣстника, да ту уредбу, коя се на пропасть сиромаха клони, преиначи. Никита нехтеде послушати савѣтъ патріарховъ, шта выше нађе се ньимъ увређенъ, и разлюти се на Светогъ Отца.

Тай истый данъ предъ вече, кадъ се сунце западу клонути почело, пошлѣ Светый Іоаннъ к' царевомъ намѣстнику єдногъ свештеника, кои є имао заповесть рукомъ на залазеће сунце показати и само ове рѣчи Никити изговорити: „Господару сунце залази!“

Намѣстникъ буде овымъ рѣчма тронутъ. Онъ се сети опомена Светога Апостола Павла, кои рече: „Сунце да незађе у гнѣву вашемъ,“ и одма дође патріарху, и замоли за опроштенѣ, кое му добрый старина съ благословомъ подари.

Што чини десница, негъ незна левица.

Света Меланія римлянка бяше посветила животъ свой Богу. Єданпутъ дође она у манастиръ нитріискій да походи Авву Памва. Она га затече у послу, башъ е плео быо рогознице. Побожна путница пружи старцу 300 фунтій сребра, да ихъ међу сиромахе подѣли, на кое Авва неоставляюћи свога посла захвали іой на дару овымъ простымъ рѣчма: „Богъ некъ ти плати.“ — И докъ дародателька іоштъ ту стаяше, преда овъ сребро ученику своmъ Оригену съ налогомъ да га у Ливіи и на островима живећой брађи подѣли. Меланія на то примѣти: „Отче знашъ ли да ту има 300 фунтіи сребра? Кћери моя, бяше одговоръ старчевъ, — онай, коме си ты жертву ту принела, немари ни мало за цѣну твога дара. Ако си га ты принела Богу, кои е две лѣптице — новчића — удовичина већма уважіо, него найбогатіе дарове; то неговори ни рѣчце выше о томъ.

„Тебѣ творящу милостыню, да неувѣсть шуица твоя, что творитъ десница твоя: яко да будетъ милостыня твоя въ тайнѣ и Отецъ твой видяй въ тайнѣ воздастъ тебѣ явѣ.“

Кадъ дaешъ милостиню да незна левака твоя што чини десница твоя. Тако да буде милостиня твоя тайна, и Отацъ твой кои види тайно, платиће теби явно. —

Маѳ. VI. 3. 4.

Дописи.

Изъ Товаришева. Нашъ општински старешина заповѣдио е да родительи децу у школу шалю. — 1853 године заведена е кодъ насѣ фундация одъ 50 фор. сребра за обућу сиромашне школске дѣце. Те е године и лѣпа школска кућа начинѣна. 1855 отворена е кодъ насъ и женска школа пакъ садъ и ова напредуе и у ню све више и више дѣце долази.

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКІИ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке неделѣ єданпутъ. Цена му є на годину 4, на половину 2 а на четврть године 1 фор. съ поштарином.

Брой 6. 12. Фебруара. 1859.

Наука христіянска и библична Исторія
у народной школи.

(свршетакъ.)

Наука вѣре треба да се предає дѣци непосредно, дакле живымъ рѣчма а не изъ кньиге. Свака добра мати тай начинъ предаваня употреблява и успѣхъ рада таквогъ далеко є веćій и очевидніи, него успѣхъ, кои є стара школа са своимъ ученѣмъ катихисиса на паметъ *) показати кадра была. Зашто небы дакле у овомъ погледу учительи матерама подражавали, и прва знаня о Богу и о закону, дѣци просто и природно безъ помоћи кньиге у срдце и разумъ дѣчій уливали? Познато є да до Раићевогъ времена у србской єрархіи небыяше катихисиса, па ипакъ су тада наши стари баръ по варошима много болѣ познавали и испунявали законъ, и много веćма за православну цркву одушевлѣни были, него мы што смо, ако и єсмо сви учили на паметъ одговоре изъ синодалнога катихисиса. Нека овдѣ нитко непомисли, као да се с' тымъ побыя цѣна светой той кньизи; Боже сахрани одъ тога. Намѣра є наша само изреćи и желити, да се у народной школи недаю учити правила катихисиса на паметъ. За ученѣ таково єсу само текстови молитава, символа, заповѣдій и т. д. Те предмете разяснити, толковати са животомъ црквенымъ у сношеніе довести, и о свему томе дѣцу испытивати, пакъ пазити да се тако владаю као што имъ наученый текстъ прописуе, то су послови учителѣви а не задаванѣ лекція и испытиванѣ с' кньигомъ у руци.

---

*) Овдѣ се разумева онако ученѣ гдѣ учитель зада дѣци одавдѣ довдѣ, па ихъ сутра данъ слиша, алъ тако да онъ изъ кньиге пыта, а дѣца му на паметъ одъ речи до речи одговараю.

Наука вѣре треба да забавля дѣчію снагу уображаня, да имъ показуе примере за угледъ и подражаванѣ. Добро е познато, да е снага уображаня кодъ дѣце веома радена, яка и жива. Снага та потребуе раане за свой развитакъ, и то не ране обичне и свакидашнѣ, него изванредне и чудесне. Ал' башъ такову рану дае дѣци и свима людма света православна наша црква. Она дѣломъ учи да благочестіе не треба да буде само забава хладногъ разума, него по преимуѣству посао душе и срдца. Не сме дакле ни наука вере састояти се у мртвомъ знаню и изученю речій и кньига, него треба да буде украшена примѣрима, кои су дѣци мили, чудесни, подражанія достойни и за правило живота служеѣи.

Све то пакъ само се онда може постиѣи ако се наука вѣре на основу библичне повѣсти и у форми приповѣданя предае. Іоштъ су вселенскій учительи и светительи црковни у четвртомъ и петомъ столеѣу особито препоручивали предаванѣ библичне Исторіе. У новіе време особито су педагоги и свештеници римски и протестантски овай начинъ препоручивали. Па и кодъ насъ Србаля у прошломъ столеѣу и у првой десетини садашньи покойни и нигда незаборавлѣни директори Авраамъ Мразовиѣъ и Стефанъ Вуяновски предаванѣ библичне Исторіе особито су препоручивали, а іоштъ имамо живыхъ сведока, кои съ умиленѣмъ и сузама благодарности сеѣаю се негдашнѣгъ ревностногъ свештеника сомборскогъ Атанасія Зариѣа, кои е приповѣдаюѣи библичне Исторіе и толкуюѣи св. евангеліе дѣци сомборской много добра у томъ мѣсту и у околини посѣяо. *)

Заиста да су се сви наимудріи и найпобожніи Педагоги договорили да спишу найболѣ за дѣцу приповѣдке, небы были у станю ни издалека такове смыслити и сачинити какве намъ свето писмо у своимъ истинитымъ повѣстима дае. Самъ Богъ даровао е нама читавъ низъ приповѣдака, кое простотомъ своіомъ и чудесномъ дражешћу млађана срдца к' себи привлаче и поучаваю. Па и шта е друго цѣла библична повѣстъ, него повѣстъ како е Богъ у разна времена и на разне начине родъ човѣчій воспитавао, и воспитаваюћи довео га до оне точке са кое е цѣломъ човѣчеству засіяло сунце правде и просвете у Іисусу Христу спасителю нашемъ.

Башъ збогъ тога што се библична повѣсть започинѣ са дѣтиньствомъ рода човѣчіега, а што Бога као благогъ, ал' и праведногъ отца людма показуе, заслужуе она велику пажльивость воспитателѣву и право мѣсто у школи. Много врло много предмета има у библичной Исторіи, кои премда се у сѣдой древности догодише, и пакъ ближе стое к' животу дѣчіемъ, него други сувремени догађаи. Свое желѣ, свое надежде, па и свое страсти види дѣте у библичнымъ приповѣдкама найживльомъ боіомъ описане. Па што е іоштъ много важніе, примѣре добродѣтельныхъ людій съ благословенымъ послѣдицама добра, и примѣре порочныхъ са ужаснымъ често сасвимъ природнымъ казнима зла, представля библична повѣсть дѣци на угледъ, а с' тымъ испунява главно условіе наочигледногъ предаваня. Напослѣдку и саме догмате вѣре православне немогу дѣца

---

*) Атанасій Зарићъ негда быо е учитель, свештеникъ и катихетъ у Сомбору. Споменъ нѣговыхъ рѣдкихъ врлина а особито побожности, любави к' цркви, школи, и дѣци и садъ іоштъ живи у Сомбору, премда е онъ іоштъ 1830 год. умро. (Сравни срб. Лѣтописъ 1833. часть трећу).

другчіе схватити, ванъ ако имъ се на историчномъ основу предаю Тако н. пр. бадава ће учитель говорити и доказивати догматъ о св. троици у научномъ виду, алъ нека имъ найпре приповѣда повѣсть о крштеню христовомъ, некъ имъ іоштъ покрай тога покаже икону богоявленія, пакъ ће постићи на ма што е желио.

Само и овдѣ има се учитель старати да библичне повѣсти дѣци живимъ рѣчма приповѣда, а не да ихъ изъ кньиге предъ дѣцомъ чита.

Библичне повѣсти забављаю снагу уображаня и даю прилике к' подражаваню и употребленю наученога. Дальна земля, у коіой су се догађаи библични сбыли; древностъ времена, странна клима и странски производи непознатога поднебія, преестествено саобраћенѣ Бога с' людма, анђелска служба; знаменя, чудеса и юначка дѣла, — све то силно дѣйствуе на дѣчіе уображанѣ, и религіозне истине, кое се изъ библичныхъ приповѣдкій изводе, па быле оне догматичногъ илъ моралногъ садржая морою остати у души дѣтиньой неизгладимо уписане. Покрай тога врло многе повѣсти садрже у себи башъ примѣре дѣчіега живота, као повѣсть о Авелу и Каину, о Исаку, о Исаку и Якову, о Іосифу, о Самуилу и сыновима Иліевимъ, о Товіи, о Данилу и три отрока, и напоследку о Іисусу кадъ е одъ дванаестъ година быо. Повѣсти изъ новога завѣта даю сгодну прилику за изясненіе црквенога живота, црквеныхъ обреда и праздника, а то е башъ за дѣцу найглавнія и наймужднія стваръ, то е згода удешена на то да дѣца цркву омилую, коя ће имъ после вечита наставница быти.

Нѣки мысле да библичну Исторію само псалтирцима предавати треба, алъ ово мнѣніе ніе добро. Библичне повѣсти много су старіе и пре че одъ читаня. Далеко су пре люди Божія откровенія еданъ другомъ устмено сприобштавали и знали были, него што е писанѣ и читанѣ изнађено. Чимъ дакле дѣца у школу пођу, одма имъ треба найглавніе библичне приповѣдке, држећи се историчногъ реда, приповѣдати, а нечекати на то докъ науче читати. Слушанѣ и приповеданѣ есу дѣчіе наймиліе забаве. Тымъ ће се дѣци школа омилити и земнымъ раемъ учинити; тымъ ће се дѣца многоме добру привикнути; тымъ ће найвыше и найлакше науку вѣре изучити и за правило живота узети ю; тымъ ће напоследку лакость и способность к' изученю другихъ предмета задобыти. С' пунымъ правомъ дакле радовати се можемо, што е одређено да се найглавніе библичне приповѣдке већъ у првомъ основномъ разреду уче; да се те у другомъ разреду обширніе приповѣде, а у трећемъ да се цео старый и новый завѣтъ — у колико е за дѣцу нуждно — изучи. Наученѣ библичныхъ приповѣдака а с' тымъ и науке христіянске снажно се подпомаже лѣпымъ иконама. Кодъ насъ бы учитель могао сваке суботе после вечерня дѣцу у цркви задржати па имъ ту показати икону престолну ил' целиваћу, коя представля оно што су дѣца те неделѣ у школи слушала, ил' онай праздникъ кои око тога времена спада. Наше старе манастирске цркве пуне су на зидовима измолеваныхъ догађая изъ старогъ завѣта, и изображенія одъ еванђелскихъ притчій. Требало бы по момъ мнѣнію да се одъ стране духовне власти препоручи нашимъ црквенымъ општинама, да свака коя може, сву цркву тако измоловати даде; тако е и у другимъ предѣлима православія обичай.

Опште е припознато и найглавніе правило, когъ се учитель има држати: „Приправи се за свако предаванѣ!“ Тог' правила особито строго дужанъ се учитель у погледу на предаванѣ науке христіянске држати. И пошто се найпре савѣстно свако ютро за предаванѣ пріуготовіо, добро е іоштъ да онъ самъ себе запыта: Зашто и нашто ћу я садъ дѣци приповѣдку казивати? — Да л' ће мое приповѣданѣ само на забаву дѣчію служити, или за неку другу высшу цѣль? — Заиста ученѣ вѣре, утврђенѣ у добродѣтельномъ животу, то є права цѣль збогъ кое се наука христіянска у школи предае. Ту дакле цѣль имаймо свагда предъ очима.

Учительи, кои строго на ову найсветію дужность пазили буду, брзо ће увидити велику користь, што изъ таковогъ ученя науке христіянске проистиче, и омили ће се и нъима и дѣци ова наука найвећма. Ако покрай тога іоштъ дѣца у школи одма прве године науче поняти, и ако по упутству учителѣвомъ научене молитве, пѣсме, света изреченія, и приповѣдке и кодъ куће родительима свакій данъ казивала буду: то ће одтуда спасеніє не само за млађаный нараштай, него и за родителѣ произићи. Добри су наши люди а были бы и іоштъ больи, да само штогодъ выше о своме закону знаду, — алъ досадъ нажалостъ неимадоше прилике то гдѣ чути. Нека имъ дакле садъ собствена дѣца нъиова божіє речіи казую, кадъ нитко други неће па нека се и ту испуни оно пророчство: Изъ устъ младенецъ и сущихъ совершилъ еси хвалу.

Іошъ єдна лекция изъ географиє.

Европа.

(Свршетакъ.)

Жительи Европе спадаю готово сви у кавкаско илъ бело колено люди. Сви су и теломъ лепши и душевно и умно далеко већма изображени и просвећени нежелъ жительи остали краева света. Узрокъ є томъ, кое сгодно положенѣ землѣ, на среди између остали где є саобраштай највећи и найлакши, — кое клима землѣ ни врела ни ладна, већъ средня, коя є по изображенѣ людско найудесния; алъ найглавнии е узрокъ християнство, кое су ови жительи већомъ страномъ и пре више стотина година примили, а съ ньимъ снагу и благословъ за изображенѣ.

Найглавния стварь, коіомъ се народи еданъ одъ другогъ разликую, езикъ е. Европски народи говоре различним езицима, алъ разлике нису свудъ еднаке, има више езика, кои се познаю да су едногъ порекла. Тако су на югу и западу Европе Талияни, Французи, Шпаньолци и Португалци, и къ ньима припадаюћи Власи, што сви сроднимъ езицима говоре, кои су одъ староримскогъ илъ латинскогъ изашли, зато се и зову латински народи. Има ихъ свега преко 70. милиона люди.

Сви жительи държава немачки, еданъ део Швайцерске и Аустрие, после Белгиянци, Холандези, Денемарчани, Швеђани и Норвежани говоре сроднимъ езицима немачкимъ, и ови се зову немачки народи. Живе у среди Европе и западосеверу. Има ихъ преко 60 милиона.

Енглески е езикъ смеса одъ латинскогъ и немачкогъ.

Жительи рускогъ царства, и већа частъ аустрискогъ и турскога, као и нека частъ прайске, говоре сроднимъ езицима, и ово се зову славенски народи, као Руси, Поляци, Чеси, Словаци, на северу, Словенци, Хрвати. Срби и Бугари на югоистоку. Има ихъ преко 80 милиона.

Особити су езици у Европи: маџарски, турски и грчки, кои самце стое.

Одъ сви жителя Европе четврте-пете части християни су, а остало су муамедовци и Чивути.

Християни неспадаю сви къ едной цркви, него су на три поделѣни, римску, протестантску и православну.

Римской цркви припадаю латински народи, алъ и силанъ Немацъ и Славенинъ: Талияни, Шпаньолици, Португалци, Французи, Белгиянци, Ирландези, южни Немци као Баерци и т. д., већа частъ Аустриянаца, млоги Швайцерци, и Поляци. Сви стое подъ едномъ врховномъ главомъ римпапомъ.

Протестантской цркви припадаю нйвише немачки народи, Швеђани, Норвежани, Денемарчани, Холандеаи, Енглези, алъ и нека частъ латински народа, Швайцераца и Француза, Чеха и пр. и млоги Мацари.

Православной цркви спадаю све славенски народи, и нешто латински и Грци. Сви Руси, и сви Срби, сви Власи и Грци, и стое подъ своимъ патриярсима.

Муамеданскомъ вероисповеданию спадаю само Турци, а чивутскомъ само Чивути.

Кое се све реке уливаю у црно море? у ядранско? у средиземно? у атлантски океанъ? у северно и источно, у ледено море, оди и покажи? Кое су найглавние планине? Кое су Карпатске, Балканске, где су Пиренейске, Апенинске, Алписке? Кое су четиръ европска царства, покажи границе? покажи латинске народе и ньине државе? немачке народе? славенске народе? Кое су найглавния полуострова? острова? мореузови? мора? езера?

Преводъ молитава и главныхъ пѣсана на божественой литургіи

(Продуженѣ.)

III.

Пѣсма Херувимска — Сочиненіе цара Юстина. —

Ми кои херрувиме тайно представлямо, и животвоређой троици трисвету песму пѣвамо, свако садъ земельско старанѣ — за овай животъ — отложимо.

Да цара свію прихватимо, коега анђелски редови — *чини, редови, чете*, — невидльиво на коплама носе. *)

Споменъ о великомъ входу.

Благочастивый — *побожный* — и Христа любеђій родъ християнскій, да помене Бог у царству своме. — Основателѣ и приложнике овога светога храма. — И све васъ православне Христяне, да помене господъ Богъ у царству своме, свагда и садъ и у векъ и до века.

---

*) На копльима носити или дориносими, значи у триумфу носити.

Прошенія после великогъ входа.

Испунимо — *допунимо* — молитву нашу ко господу.

За предложене честне даре господу помолимо се.

За овай светый храмъ, и за све оне, кои вѣромъ, побожношћу, и страхомъ божіимъ долазе у нѣга господу помолимо се.

Да се избавимо одъ сваке туге гнѣва и нужде господу помолимо се.

Заклони, спаси, помилуй и сохрани насъ Боже твоіомъ милошћу.

Да намъ данъ овай савршенъ, светъ, миранъ, и безгрѣшанъ буде, у господа — *кодъ господа* — просимо!

Анђела мирна, вѣрна, наставника, хранителя душа' и телеса' нашихъ у господа просимо!

Проштеня и оставленя грехова и слабостій нашихъ у господа просимо!

Све што е добро и полезно за наше душе, и мира свету у господа просимо!

Да бы остало време живота нашегъ, у миру и у покоянію довршити могли у господа просимо!

Христіанскій край живота нашегъ, безъ болова непостиданъ, миранъ; и добаръ одговоръ на страшноме суду христовомъ, просимо!

Пресвету, пречисту, преблагословену, славну госпођу нашу Богородицу, и свагдашню дѣву Марію, и све свете споменувши, сами себе и еданъ другогъ, и савь животъ нашъ Христу Боту предаймо.

Узгласъ. Подашливошћу единородногъ сына твога, съ коимъ си благословенъ са пресветимъ и животворећимъ твоимъ духомъ, садъ и у векъ и довека.

IV.

Молитве пре освећеня частнихъ дарова.

Любимо еданъ другогъ да едно мислено признамо: Оца и сына и св. духа, троицу единосуштну и нераздѣлну.

Врата! Врата! пазимо мудро. *)

Вѣруемъ у едпога Бога отца вседржителя творца неба и землѣ, и свега што се види и невиди. И у еднога господа Іесуса Христа, сына Божія, единороднога, одъ отца пређе свію векова рођенога. Светлость одъ светлости, Бога истинита одъ Бога истинитога рођена, а не створена, едносуштна отцу, коимъ све постаде, кои е зарадъ насъ людій и ради нашегъ спасенія сишао се съ неба и воплотіо се одъ духа светога и Маріе дѣве, и човекомъ постао. Кои е распет быо за насъ при понтинскомъ Пилату, и страдао и саранѣнъ быо. И кои е ускрсао у трећій данъ по писаніяма. И кои е узишао на небо, и сѣди с' десне стране отца. И кои ће опетъ доћи судити живима и мртвима, коега царству неће быти края.

И у духа светога господа животворећега, кои одъ отца исходи, кои се са отцемъ и сыномъ еднако прославля и слави, кои е говоріо преко пророка. — *Вѣруемъ* — у едну свету саборну и апостолску цркву, — признаемъ едно крштенѣ у оставленѣ грехова. Чекамъ ускренуће мртвыхъ и животъ будућега вѣка.

Станимо лепо — *добрѣ значи овде: лепо пристойно* — станимо са страхомъ, пазимо да светый приносъ у миру принесемо.

Милость мира, жертву хвале.

Благодатъ господа нашега Іесуса Христа, и любавъ Бога и отца и заедница св. духа, буди са свима вама.

---

*) Значи: отворимо врата срдца нашегъ да бы истинно вѣру свету признати могли.

И са духомъ твоимъ.

Горе имаймо срца!

Имамо ка господу — *разумева се управлѣна срца.* —

Благодаримо господа!

Достойно и праведно є кланяти се *) отцу и сыну и св. духу, троици єдиносуштной, и нераздѣлной.

Светъ, светъ, светъ є господъ саваотъ, пуно є небо и земля славе твоє, осанна у висини, благословенъ кои долази у име господнѣ, осана**) у висини.

Тебе поємо, тебе благосилямо — *славимо* — теби захвалюємо господе, и молимо ти се боже нашъ.

(Продужиће се.)

Неколико примера за рачунъ,

1. Єданъ средньи конь треба у радньи данъ 8 фун. зоби, 8 фун. сламе и 10 фун. сена на данъ; а у нерадньи данъ, баръ 6 фунти зоби, 6 фун. сламе и 8 фун. сена. Колико требашъ ти зоби, сена и сламе на годину, да твоя два коня изранишъ? Метни да є по год. раднѣ, а по нераднѣ; илъ 3|4. год. раднѣ а 1|4. нерад.

2. Єдна музара крава дає єдно на друго две оке млека на данъ, колико є то на годину?

Єдна олба млека кошта єдно на друго 10. новаца колико се добиє за све млеко?

У млеку є 140|0. скорупа; а єдна ока скорупа дає 2|3 фун. масла; колико ће одъ свегъ млека одпасти масла? 1. фун. масла кошта 50. нов. колико ће изнети све масло?

Одъ 33. оке млека добиє се 12 фун. сира, колико изађе на годину сира? И кадъ треба да се за сиръ баръ 10.0|0. више добиє, негъ за голо млеко, пошто мора 1 фун. сира доћи? Алъ сиръ докъ сазре, нестане га по 20.0|0. пошто се мора онда продавати, да се новци неизгубе, кои су за млеко могли добивени бити?

3. Єдна лошия овца дає до 2 фун. вуне, а боля дає 2. 1|2 и 3. фун. Ти имашъ 150. оваца, и добиєшъ єдно на друго одъ сваке по

---

*) Прославляти молити се.

**) Значи спасеніє, а то є быо усклинъ радости кодъ Єврея, као н. пр. кодъ насъ: слава!

2. 1|4 фун. вуне, колико ћешъ добити свега вуне? И продашъ е 1 фун. за 110 новч. колико ћешъ добити за сву вуну?

4. С' коньима можешъ плитко орајући 2. ютра, среднѣ орајући 1 1|2. а дублѣ орајући 1. ютро на данъ узорати; колико дана требуешъ, да с' еднимъ плугомъ твои 16. ютара среднѣ орајући изорешъ? А са колико би плугова мого то све за 1. 2. 4. дана свршити?

5. С' воловима може се плитко орајући 1 3|4. ютра, среднѣ орајући 1 1|4. а дублѣ орајући 3|4. ютра на данъ узорати; колико ти требашъ плугова, да твои 12. ютара у еданъ данъ дублѣ узорешъ, да с' еднимъ плугомъ то свршишъ?

6. На една обична кола стане 10–15. центи ђубрета; а на 1. ютро узимлѣ се за лако нађубренѣ 70. центи, за среднѣ 100. центи, а за валяно нађубренѣ 160. цен. колико ће ти требати цен. ђубрета, да твои 12. ютара среднѣ нађубришъ? И будући да неможешъ на данъ више негъ 5. пута извести, колико ћешъ требати да то све с' еднимъ подвозомъ свршишъ? а у колико би дана могао са два илъ 3. подвоза свршити?

7. Аренда за 1. ютро плаћа се 8. 12. до 16. фор. а на ютру роди 8. 12. до 16. мерова жита, и продае се меровъ по 2. 3. до 4. фор. У коликомъ е добитку онај, што подъ аренду узимлѣ?

8. Ти си узео едну ливаду одъ три и 1|2 ютр. подъ аренду, и платио си 15. фор. одъ ютра, а добио си 10. кола сена, свака кола одъ 10. центи. и продао си 5. кола по 10. фор. а 5. кола по 15. фор. колико си добио на уложене новце?

9. Єдна сеница (тица) поеде на данъ до 10,000. яя одъ лептирова, кадъ ихъ нађе; колико ихъ поеде за 6 месеци? Рачуна се да 2,000. гусеница (одъ 2,000. яя) едну воћку сасвимъ поеду и упропасте; колико дрва спасе една сеница? А колико дрва спасу њи 50. илъ 100. сеница, што около едногъ села живе и чувају га? Толико е дакле свака сеница вредна, и толико е чувати треба.

10. Єдна совулята поеде едно на друго по 8. до 10. мишева уедаредъ, колико ихъ поеде за 1. месецъ дана, а колико за 1|2. год. за 1. год.? Толико вреди. А да одъ колике су користи њи 10. и више, што се около свакогъ села као чувари находе?

Светый Мартинъ милостивый

(Види врологъ месецъ фебруара, данъ 13.).

Светый Мартинъ живіо е у трећемъ после Христа столећу. Онъ быяше родомъ изъ оне землѣ, коя лежи међу Дравомъ и Дунавомъ и зваше се Панонія. По дужности войникъ бяше онъ веранъ, храбаръ али уедно и молостивъ; вѣра Христова была му е позната и онъ е у ньой воспитанъ быо, али се іоштъ ніе быо крстіо. Єдномъ, кадъ му е 20 година было, на якой студени путоваше Мартинъ са друга два войника у нѣкій градъ. Сва троица бяху на коньи и имађаху на себи зимно одѣло. Кодъ градскихъ врата сѣдіо е просіякъ и моліо да му се удѣли. Прође еданъ коняникъ, и несмилуе се на бѣдногъ одъ зиме дркћућегъ просіяка; прође и другій, алъ му ништ' неудѣли. Мартинъ све то види па му се разжали, онъ заустави свога коня и рекне просіяку: „Брате драгій! Новца немамъ да ти удѣлимъ, ал' ти с' мало новца небы ни могао у овай паръ помоћи; него ево ти пола мое кабанице я ти ю у име Божіе даемъ, да се ньоме одъ люте ове зиме сачувашъ!“ С' тымъ извади мачъ, пресече с' ньимъ свою кабаницу на поле и просяку даде едну полу, а с' другомъ се заогрне па оде своимъ путемъ. Люди, видећи га тако заогрнута ругаху му се на очигледъ, али Мартинъ зато и немари, него се радуе, што е ближнѣмъ свомъ помоћи могао.

Ту ноћь яви се Мартину у сну самъ преблагій Христосъ Спаситель заогрнутъ у ону кабаницу што е Мартинъ просяку удѣліо, и окруженъ са многимъ анђелима. И Спаситель му овако проговори: Мартине, ты іоштъ ниси ни крштенъ, но само оглашенъ, па си ме опетъ синоћь овомъ ризомъ оденуо. И зато ћу ти я дати овога света славу земальску, а онога царство небесно.

Мартинъ тргне се одъ сна, прими свето крштенѣ у име Отца, и Сына и светога Духа. Онъ бяше цѣлога живота милостивъ. *)

Изкопано благо!

Некій тежакъ, кои имађаше шесторо дѣце, оруђи свою ньивицу говораше у себи: Тко ће мою сирочадъ ранити ако я умремъ; кадъ є ето мени живомъ тешко све куђне трошкове намиривати.

У тай махъ, кадъ є онъ тако самъ у себи говоріо, звекне раоникъ в коньи застану. Ратаръ нашъ хтеде раоникъ извући, ал' с' ньимъ заедно извади гвозденъ ковчежићъ. Зачуђенъ отвори га и нађе унутри пуно златица. Весео и радостанъ хтеде се одма кући вратити, ал' се сети свое туге, и бриге кою мало часъ рѣчма описао бѣше, и пунъ увѣреня да є нађено злато даръ Божіи; клекне на колѣна, и с' склоплѣнымъ рукама а подигнутымъ к'небу очима, овако се Богу помоли: Боже благій! кои одѣвашъ польско цвѣће, и кои рану даєшъ врановимъ птенцима, хвала ти на овомъ великомъ дару, коєга ми твоя штедра десница даде, ако и нисамь достоянъ толике твое милости."

После ове молитве устане тежакъ и пође кући носећи са собомъ и нађеный ковчежићъ съ златомъ. У путу стане мыслити: „Боже мой! ко є тай ковчежићъ у землю закопао! — Знати треба да є онъ ньиву на коіой є мало часъ орао, недавно купіо быо одъ свога сусѣда, кои є збогъ леньости и піянства пропао, а отацъ овога сусѣда быо є богатъ човѣкъ, па

---

*) Ово може служити као изясненіє предмета на брою 60 у нашой првой єзыкосл. читанки, коєга є насловъ: Три коняника. У прологу выше пута написано є житіє светога Мартина, а имено у колико се сећамъ, 13. фебруара. Ово є ради умиреня оныхъ нашихъ учителя, кои држаху, да се тай светый само у римской цркви слави. —

є у ратно доба напрасно умро. — Тайный некій гласъ изъ унутреньости срдца проговори нашемъ ратару: по свой прилици є тай богатый човѣкъ овай ковчежићъ и у нѣму сву свою стечевину на ньиви закопао, да ю ту одъ ватре и одъ непріятеля сачува. Дакле ніє то благо твоє, него твогъ сиромашногъ сусѣда. Побуђенъ овимъ унутренымъ гласомъ врати се своме сусѣду, метне ковчежићъ на столъ с' рѣчма: Драгій брате, я самь твою землю купіо, ал' нисамь купіо и ово злато, коє є было у земльи закопано. Ево, узми га, оно є твоє! Сусѣдъ бяше одъ радости изванъ себе кадъ толико злато види, онъ загрли ратара и с' сузама рекне му: Обоици намъ може то благо задоста быти. Дай, да га подѣлимо, па є съ тымъ и мени и теби поможено. —

Родительи.

Поштуй оца твогъ и матеръ твою да ти благо буде и да дуголѣтанъ будешъ на земльи.

Когодъ неброєна она добра заборавити уме, што му родительи чине, нитковъ є и неблагодарникъ, и кадгодъ буде зло ће скончати. Родительи су намъ живодавци, они су подпора младости, одранительи, чувари и воспитательи, они су намъ први и найвећи приятелья и помоћници у нуждама и неволяма; они се брину и муче, да насъ здраве и срећне виде; пакъ ко ньи непочитує, Божиє заповѣди гази и Божию волю

Оћетели да знате колико валя родителѣ почитовати, узмите примеръ на Даму Нетиноме сину.

Дамова мати несретнимъ некимъ случаіомъ помете намеђу, и почне га у томъ станю често злоставити, грдећи га и ударајући башъ онда кадъ онъ у друштвама сеђаше; алъ добромъ овоме сину ниедна єдина грдна речь противу матере преко устна неизађе, до само „немой мати, мати буди добра, ти си ме увекъ волела“ —

Єдаредъ се изгуби са првосвештеничке одежде драгъ каменъ єданъ, а свештеници знаюћи да има у Дама єданъ врло лепъ драгъ каменъ, дођу к' нѣму и понуде му млоге новце за тай каменъ. Дамъ пристане и пође у собу да имъ изнесе каменъ; алъ улазећи, спази да му отацъ спава, пакъ се одма врати и лагано врата за собомъ притворајући яви, да имъ за садъ камена дати неможе, ма да толике новце за нѣга добива, еръ отацъ спава, и онъ му нипошто ние сна кварити радъ. Свештеници мишляше, да се Дамъ само за то на санъ очинъ изговара, што е радъ да му іошъ више за каменъ понуде, и обећаю му іошъ више. „Не — одговори имъ Дамъ — я немогу санъ оцу мом кварити ни за свегъ света благо.“ И свештеници мораше причекати, докъ се Нетина самь непробуди, и онда имъ Дамъ изнесе каменъ, и кадъ имъ га предаде пруже му они онолико новаца, колико му у други махъ обећали бияше, алъ онъ некте примити говорећи: „Нисамъ радъ да мою радость, любовь вами чинећи, окалямъ; дайте само оно што сте у први махъ обећали, я ћу задоволянъ бити.“ Они му дадоше и благословише га.

Дамъ е язичникъ био, пакъ кадъ и язичникъ тако учинити уме да шта треба да чинимо ми, кои смо светимъ закономъ Божiимъ родителѣ наше почитовати дужни.

Дописи.

Изъ *Сусека* се явля како е и тамо данъ Просвѣтителя нашегъ св. Саве светчано прославлѣнъ. Послѣ службе божие и освећиваня водице у школи био е обѣдъ, на коме су свештеници, учительи и општински поглавари заедно били. Колачъ е сѣченъ. Томъ приликомъ дао е на школу Іованъ Деяновићъ 6 фор. ср. други су давали колико су могли и тако е скуплѣно у новцу 20 фор. а у житу 10 мерова. Све е то на школу дано. — Кућа наша школска служи на честь нашой општини — еръ лѣпше и болѣ рѣдко да ће у комъ селу бити.

(Упражнѣно учительско мѣсто.)

☞ У Франѣву (у Банату, бечейскомъ срезу) тражи се учитель. Стециште е до 12. Марта по римск. годишня е плата: 210 фор. 34. мерова жита, 14. мерова ечма, 2 фата дрва, 4 фата сламе, 1|2. центе соли, 30 фунти свећа, угоено свинче, и окромъ овога, 4 ланца ораће землѣ и квартиръ. —

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКІЙ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке неделѣ еданпутъ. Цена му е на годину 4, на половину 2 а на четврть године 1 фор. съ поштариномъ.

Брой 7. 19. Фебруара. 1859.

Човѣкъ и нѣгово опредѣленіе.

(Као уводъ у Христіянску педагогію.)

I.

Човѣкъ, као мыслеће сущтество, запытаће себе: Нашто самъ я створенъ и шта е цѣль моя ради кое я на землъи живимъ? И кадъ овако човѣкъ самъ себе запыта пасће му на умъ, да има осимъ нѣга іоштъ другихъ живихъ стварій на свѣту и сравнивши ихъ са собомъ помыслиће: можели быти да самъ я на то створенъ нашто су те друге животинѣ? При томъ размышляваню и сравньиваню сѣтити се мора онъ свію оныхъ дарова и преимућества', с' коима се онъ одъ осталыхъ стварій одликуе. Премда се нѣгове тѣлесне снаге полагано и касніе развіяю, него другихъ животиня, ипакъ превазилази онъ скоро све ньи дужимъ траянѣмъ живота. Красна она соразмѣрность нѣговыхъ удова; нѣговъ управный ходъ; нѣговъ к' небу обраћеный погледъ; нѣгово привикнуће на свако поднебіе, — све то есу свойства, с' коима се човѣкъ већъ и по тѣлесной своіой природи одъ свію другихъ животиня одликуе. Па ако га у нечему погдѣкое животинѣ и надмашую; превазилази онъ све ньи много већма целокупномъ и сагласномъ образованошћу свію своихъ чувства'.

Ако е већъ у погледу на тѣлесность свою човѣкъ надъ свима на землъи живећимъ створеньима узвишенъ; то се іоштъ много већма узвишуе онъ надъ ньима своимъ духомъ. Духомъ своимъ кадаръ е човѣкъ о себи самомъ, и о своме суштеству мыслити; духъ е нѣговъ украшенъ даромъ безсмртія, одаренъ чудеснымъ силама и преимућствама, с' коима онъ поня и разбира многа появленя на земльи и на небу, дознае за ньиову причину, цѣль, радню и слѣдство. Дочимъ трудолюбна пчелица и данасъ онако исто прави свое сааће, као што га е у време Адамово правила; докле паукъ с' онакомъ вештиномъ плете свою паучину, и ласта свое гнѣздо онако исто прави, како га е пре много тисућа година правила; докле у обште све животинѣ мале и велике по урођеномъ себи нагону на едномъ и истомъ степену умѣтности стое: видимо мы да човѣкъ духомъ снажно напредуе, и еднако к' већемъ савршенству тежи.

Какве е дивне вештине духъ човѣчій изнашао; колике тайне природне открiо у течаю нѣколико само вѣкова! Колико е кадаръ и поединый човѣкъ за живота свога у побожности, у наукама и умѣтностима напредовати! Каква е грдна разлика по знаню у кадрости и радньи између малога дѣтела и зрелога човѣка!!

Зато су мудри люди одъ прастарыхъ іоштъ времена испытивали и трудили се докучити опредѣленіе човѣка. Ал' премда су они сравньиваюћи човѣка са животиньомъ и са другимъ створима лагко увидити могли, да опредѣленіе човечіегъ быћа ни издалека неможе быти оно, што другихъ животиня и створій; ипакъ ни сами найславніи рода човечіегъ мудраци умомъ своимъ немогоше найважніе ово за свакогъ човѣка питанѣ подпуно рѣшити, нити за извѣстно одговорити у чему се састои опредѣленіе човѣка. Има више тисућа година, како се о овомъ предмету препиру найизредніи умови. Плодъ ньиовога препираня колико е с' едне стране добра слѣдства произвео; толико е с' друге стране повода давао свакоякомъ измишляваню и непаметномъ нагађаню, како е кадъ суета, чувственость, и ограниченость ума са испитательима владала и ньиховомъ доказиваню правацъ давала. Такво испытиванѣ морало е напослѣдку саме испытателѣ довести на ту мысао, да разумъ човѣчій ніе кадаръ самъ своіомъ снагомъ одговорити на горнѣ пытанѣ, и да то нитко другій неможе учинити, него онай, кои насъ е створіо, и кои пуно право има са своимъ створеньма по вольи располагати, и ньи онаквимъ силама и способностима даривати, за кое онъ, по своіой безграничной мудрости знаде да су за ньи сходне. — Одговоръ дакле на пытанѣ о суштеству, о цѣли и о опредѣленію човѣка може намъ заизвѣстно само еданъ Богъ дати, и то е онъ учиніо давши намъ свое свето откровеніе.

Да е божіе откровеніе едино кадро упознати насъ съ нашимъ опредѣленіемъ, то ћемо найболѣ увидити кадъ наше тавне стране, наше слабости и грѣхе, кое намъ свакидашньій животъ и повѣстница рода човеческогъ предъ очи ставля, съ пажльивошћу у претресъ узмемо.

Слабъ и неяцакъ рађа се човѣкъ, — сынъ прашине и грабежъ црвій. — на овай свѣтъ. Ва'съ животъ нѣговъ есть борба плотя са духомъ. Онъ познае добро, а ради и противъ свогъ собственогъ увѣреня зло. Нѣгова нравна снага много пута мора да уступа чувствености и подлимъ страстима. Онъ свакій данъ виђа да у свѣту добри и валяни люди много пате, дочимъ неваляли у найвећемъ задовольству живе. Вѣчно трае на свѣту борба истине съ лажію, добродѣтельи с' порокомъ, мудрости са лукавствомъ, добра са злымъ. Многи неразвіенъ пуполякъ смрзне се, многи младићъ у цвѣту живота свогъ постане грабежомъ смрти. Колико ньихъ има, кое ненаситна смрть изъ круга своихъ милихъ родителя, любе, и дѣчице пре времена односи. Ратъ, потопъ, и болештине опустоше кадкадъ цѣле предѣле распростирућ’ бѣду и патню на све стране. — У средъ овакихъ слабостій людскихъ и тамныхъ страна’ природе, коє се неразумльивымъ загонеткама уподобити могу, тражи разумъ човѣчіи жицу, коя бы га изъ замршености и противорѣчія извести могла, и мудрость светска ніє му кадра ту жицу пружити. Садъ текъ управля испытатель погледъ свой горе, и живо чувствує, да му нитко другій осимъ єдногъ Бога на пытанѣ нѣгово одговорити неможе, и долази до увереня, да є откровеніє Божіє ключъ, коимъ се велика и тайна загонетка та рѣшити може. Могу л’ я себи равныма людма вѣровати, кои испытиваху тайну опредѣленія човечіегъ на земльи, кадъ се у ньиховимъ списаніяма ништа друго наћи неможе, него неизвѣстность, ограниченость, незадовольство, коє и мене самога мучи. — Гдѣ є дакле истина и извѣстность? Где су те две небесне кћери? Мысли и мнѣнія, што ихъ у дѣтиньству имадохъ, исмѣявамъ у мушкомъ узрасту; начела, коя ме срећныхъ чинише докъ быяхъ богатъ, незадоволявају ме, кадъ самь у нужду и сиротиню пао, и нема тога на свету што бы єданъ човѣкъ замысліо, а да другій небы могао порећи, и што се съ временомъ преиначити небы могло. — Ал’ мы неиштемо мнѣнія и нагађаня, него тражимо истину, праву, извѣстну истину, коя се порицати неда!

Гдѣ є дакле та истина, гдѣ є извѣстность за коіомъ вазда тежимо?

Само има єданъ, у коме є сушта истина и извѣстность усредоточена. Тай єданъ есть Богъ, Богъ се смиловао на люде и задоста учиніо тежньи и испытиваню ньиховомъ. Оно, што мы нигда разумомъ своимъ савршено и извѣстно постићи небы могли, откріо намъ є милостивый Творацъ нашъ. Истину и извѣстно знанѣ о нашемъ опредѣленю дао намъ є Богъ у светомъ своmъ откровенію, коє мы примамо чрезъ вѣру. Вѣра є смерно подчиненѣ нашега несавршенства найвећемъ савршенству Божіємъ. Вѣра є превеликій онай даръ Божій, коимъ мы долазимо не само до правогъ богопознанія, него и до познаваня своє човеческе природе, свога суштества и свога опредѣленія!

(Продуженѣ слѣдує.)

Упутство

за местне управителѣ школа,

прописано ц. к. министерствомъ за све круновине аустриске монархие.

Местни управитель школе, има у име целе општине школу надгледати, и има се у овомъ послу слѣдуюћи прописа држати:

1. Дужанъ є сваки настоявати, да деца прилѣжно у школу долазе; зарадъ овогъ има:

а Сваке године о великой вакацііи, пре него што се школа започне, заєдно са учительомъ начинити пописъ све оне деце, коя су за школу способна (а то су она, коя су у 7. год. ступила:) и пописъ своєручно подписати;

б. Има чешће, баръ сваки 14. дана єдаредъ у школу доћи, и по горепоменутомъ попису прегледати, єсул' сва деца у школи, и изпитати долазел' сваки данъ у школу; и ако коє неби у школи било, илъ недолазило прилѣжно у ню, има се испитати, зашто ние дошло, и зашто недолази, и има благимъ начиномъ оцеве и старешине опоминяти, да децу у школу шалю; а ако неби са тимъ ништа успео, онда има у споразумлѣню са местнимъ свештеникомъ те немарне родителѣ општинскомъ начелнику приявити;

в. Има при месечномъ исписиваню, изводу имена, оне деце, коя су одъ школе остаяла строго и савестно поступати, изводъ тай своеручно подписати, и при судейским изтраживаньма одъ власти тога ради чинѣнимъ, безпристранъ бити, и само онде одпустити, да се прописана каштига оцу илъ старешини детиємъ опрости, где известно зна, да дете збогъ важни узрока ниє у школу долазити могло.

2. Дужанъ є настоявати, да учительи прописане науке (види у школск. листу напредъ) децу прилѣжноуче, и да с' децомъ онако поступаю, како законъ иште. (види „о шкоскомъ запту“ и „закони за учителѣ“ у листу) Овога ради има:

а. При чешћемъ полазеню школе пазити, далъ су учительи за време школски часова непрестано у школи, дал' непочиню школе доцниє, или да непрекидаю раниє, него што є закономъ прописано;

б. Има пазити, нешалѣл' учитель децу за време школски часова, да коєкудъ трче и да му домаће службе чине; поступал' с' децомъ човечески и како што школски законъ иште; настоіил' да су му деца мирна и пажльива; некаштигуєл' децу, коя су што скривила, немилице, незаконо, и с' каштигама забранѣнима; држил' школу и школске намештає и оправе чисто и уредно, и држили се самъ предъ децомъ чисто и улюдно; пакъ ако би кою ману опазио, има є у споразумлѣню са свештенством начелнику приявити. Исто тако, ако би — коє се вальда неће догодити, опазио, да се деци наука християнска непредає доста прилѣжно, или да катихете децу злоставлю, приявити ихъ.

3. Дужан є и на дечиє владанѣ пазити, и са учительомъ се и са свештенствомъ за добро владанѣ старати. Тога ради има:

а. Пазити, дал' деца уредно у цркву долазе, дал' у цркви мирно стоє, и дужанъ є докъ би учитель у олтару или на другомъ месту у цркви посломъ коіимъ заузетъ био, децу у миру и запту придржати;

б. Има свако неуредно владанѣ деци по улицама закраћивати, и запретити.

4. Дужанъ є настоивати, да учитель припадаюћу плату уредно и исправно добива; и овогъ ради има:

а. При попису оне сиротинѣ, коіой се школарина опрашта, — кои пописъ свештеникъ и местни начелникъ пре почетка сваке школске год. направити имаю, — савестно пазити, да неби а на уштрбъ фонда, коіимъ се школа одржава, и онай у сиротиню уписанъ био, коіи може школарину платити; (§. §. 181. и 182. школскогъ устава означую родителѣ, коіи су слободни одъ школарине).

б. Има настоявати, да се дрва за огревъ школе одређена, благовремено спреме;

в. Има се заузети, да се плата и остали учителю упипадаюћи депутатъ уредно покупи, и да се истоме на време, и валяно, и колко треба изда; а ако би видио, да се ово несвршуе уредно кадъ, колко, и како треба, онда е дужанъ општинарма приятельски разложити неправду кою чине, уатежући илъ закидаюћи лебацъ ономъ човеку, коіи имъ децу учи и воспитава; и има настояти, да се люди добровольно поравнаю, да се распре и сваће одклоне, или утишаю и умире.

5. Дужанъ е старати се да е школско здание и да су све остале школске ствари и намѣштаіи у добромъ станю, и дужан е све мане и недостатке, у споразумлѣню са свештенствомъ началничеству приявити. Ако е наређено зиданѣ илъ оправлянѣ каково, илъ набавлѣнѣ чега школе ради, има пазити, свршуели се то све сходно наредби, и благовремено; и ако би се несвршавало како и кадъ валя, него се радило немарно или на штету општине, има то одма началничеству приявити.

6 Има при визитациямa школе срескимъ началничеством и осталимъ властма чинѣнимъ увекъ ту бити, и штогодъ на школи учителю деци илъ на општини школе ради замераня илъ хваленя вредногъ знаде, све искрено и по савести явно одкрити и изказати, и само ако би противу учителя илъ стариіи штогодъ имао, предъ децомъ неговорити.

7. Дужанъ е о управляню школскогъ фонда, ако се коіи таковъ у месту находи све знати, и рачуне, коіи се о томъ сваке године предаю прегледати, и своеручно ихъ подписивати.

Местни школе управитель, снагомъ права, кое му е цела општина у свое име поверила, имаде у свима школе тицаюћим се општинскимъ заседаниима прво до местногъ началничества место и гласъ.

Преводъ молитава и главныхъ пѣсана на божественой литургіи.

(Продуженѣ и свршетакъ.)

V.

После освећеня частныхъ дарова'.

Особито за пресвету, пречастну, преблагословену, госпођу нашу Богородицу и свагдашню дѣву Марію, *приносимо ти Господе ову службу*.

Достойно е заиста величати те Богородицу, свагда блажену и найнепорочнію и матеръ Бога нашега. Частнію одъ Херувима и несравнѣно славнію одъ Серафима, безъ пропадльивости родившу Бога слова, праву Богородицу тебе величамо.

Найпре помени господе преосвештеногa архиерея нашегъ коега даруй светымъ Твоимъ црквама, у миру, поштена, здрава, дугоживећа, и право управляюћа речь твое истине.

И дай намъ еднымь устма, и еднымъ срцемъ славити и узпѣвати пречастно и всеславно име твое отца и сына и св. хуха, садъ и увекъ и до века. Аминъ.

И да буду милости великога Бога и спаса нашега Іисуса Христа са свима вама. —

Пошто смо све свете споменули, опетъ и опетъ Господу помолимо се.

За Принесене и освећене частне даре господу помолимо се.

Да човѣколюбацъ Богъ нашъ пріимивъ ихъ, у светый наднебесный и мисленый — умный — свой жертвеникъ, у воню духовнога мириса, пошлѣ намъ зато божанствену милость, и даръ св. духа, помолимо се. — — — и т. д.

Саединенѣ вѣре, и заедницу св. духа испросивши, сами себе, еданъ другогъ, и савъ животъ нашъ Христу Богу предаймо!

И допусти намъ — *сподоби нась* — да съ поуздано шћу неосуђено — *безъ прекора* — смѣмо призивати тебе небесногa Бога отца и говорити:

Отче нашъ, кои си на небу, да се свети име твое, да пріђе — *дођe* — царство твое, да буде воля твоя, како на небу, тако и на земльи. Хлебъ нашъ свагдашньи дай намъ данасъ, и одпусти намъ дугове наше — *грехе* — као што и мы одпуштамо дужникомъ нашимъ, и не уведи насъ у искушеніе, но избави насъ одъ зла.

Єръ е твое царство и снага, и слава, отца и сына и св. духа садъ и увекъ.

Миръ свима.

И твоме духу.

Главе ваше господу приклоните.

Узгласъ. Милошћу, подашльивосћу, и човѣколюбіемъ единороднога сына твога, с' коимъ си благословенъ, са пресветымъ благимъ и животворећимъ духомъ, садъ и увекъ и до века.

Пазимо! — *Вонменъ*! —

Света светыма.!

Єданъ е светъ, еданъ е господъ Іисусъ Христосъ у славу Бога отца аминъ.

VI.

Молитве и пѣсне после причастна.

Са страхомъ Божіимъ и вѣрою приступите!

Благословенъ е кои греде — *долази* — у име господнѣ. Богъ господь явіо се нама.

Молитва предъ светымъ причешћемъ.

Вѣруемъ господе и признаемъ, *) да си ты заиста Христосъ сынъ Бога живога, кои си дошао у свѣтъ спасти грѣшне, одъ коихъ самь првый я. Іоштъ вѣруемъ да е ово само пречисто тѣло твое, и ово сама драгоцѣна крвь твоя. Молимъ ти се дакле смилуй се на ме и опрости ми грѣхе мое, вольне и не вольне, што ихъ — *учинихъ* — рѣчію, дѣломъ и помисломъ, и допусти ми — сподоби мя — безъ прекора причестити се, пречистыхъ твоихъ тайна' господе, у одпуштенѣ грѣхова, и у животъ вѣчный.

---

*) Исповѣдаю, значи овдѣ признаемо. —

Вечере твое тайне данасъ, сыне Божіи причестника ме пріими. Нећу съ непріятельима твоима тайну казати, нити ћу ти полюбацъ дати као Юда, но као разбойникъ исповедамъ те, — *признаемъ те.* — Помени ме господе у царству твомъ.

Да не на судъ, ни на осуђенѣ буде мени причешће светыхъ твоихъ тайна господе, но на исцѣленѣ душе и тѣла.

После св. причешћа.

Спаси — *избави* — Боже люде твое и благослови наслѣдіе твое.

Видимо праву — *истиниту* — свѣтлость, пріимисмо духа небеснога, нађосмо вѣру истиниту, нераздѣлной Троици кланяймо се — *молимо се* — еръ та насъ е спасла.

Благословенъ Богъ нашъ свагда садъ и увекъ и до века. *Да буде.*

Нека се испуне уста наша хвале твое господе, да поемо славу твою, што си намъ допустіо причестити се светымъ твоимъ божанственымъ, бесмртнымъ, и животворећимъ тайнама. Сачувай насъ у твоіой светиньи, да се васъ данъ поучавамо у правди твоіой. Алилуя.

Последня ектенія.

Пошто смо управо стоећи пріимили, божествене, пречисте и безсмртне наднебесне и животвореће страшне Христове тайне достойно — *као што валя* — захвалимо господу.

Заклони, спаси, помилуй, и сохрани насъ Боже твоіомъ милошћу.

Данъ овай савршенъ, светъ, миранъ и безгрѣшанъ испросивши сами себе и єданъ другогъ и савъ животъ нашъ Христу Богу предаймо.

Узгласъ. Єръ си ты освећенѣ наше и теби славу шилѣмо отцу и сыну и св. духу, садъ и у вѣкъ и до вѣки.

С' миромъ изиђимо!

У име господнѣ.

Молитва за амвонска.

Господе, кои благосиляшъ оне кои те славе, и освећуєшъ оне кои се на те ухваю. Спаси люде твоє и благослови наслѣдіє твоє, испуненѣ — *пуность* — цркве твоє сохрани, и освети оне кои милую велелѣпоту дома твога. Ты те — *люде* — прослави божественомъ твоіомъ силомъ, и не остави насъ, кои се у тебе ухвамо; миръ свету твоме даруй црквама, твоима свештеницыма. Найпресветліем цару нашемъ Францу Іосифу првомъ, войсци, и свима людма твоима. Єръ є свако даванѣ и свакій свршенъ даръ одъ горе, и силази одъ тебе отца свѣтлостій и теби славу, и благодарность и прославлянѣ — *поклоненіє* — шилѣмо отцу и сыну св. духу, садъ и увѣкъ и до вѣка.

Нека буде име господнѣ славлѣно, одъ садъ и до века.

Благословъ господный нека є на васъ, тога милошћу и човѣколюбіемъ свагда, садъ и увѣкъ и до вѣка. Аминъ.

Слава Теби Христе Боже ухванѣ наше, слава теби:

Одпустъ.

Кои є ускрсао изъ мртвыхъ Христосъ истинитый Богъ нашъ. — Молитвама пречисте своє матере, светыхъ славныхъ, и свехвалѣныхъ апостола', св. отца нашега Іоанна златоуста, архіепископа цариградскогъ, и свію светыхъ, — помиловат'ће насъ, као благъ и човѣколюбацъ. — Аминъ. —

Спаси Христе Боже и помилуй, найпресветлієгъ и силнога Імператора и великога войводу нашега Франца Іосифа првога, светога патріарха нашега Іосифа, пресвештенога владику нашега Платона, Христа любећу войску, основателѣ и приложнике светогъ овогъ Храма, и све православне христяне и сохрани ихъ на много година'.

превео В.

Јошъ неколико задатака за рачунъ.

— 1. Ютро землѣ има 1600 квадратни фати; на 1. воћку рачуна се, како є коя веће илъ манѣ врсте, по 9 12 до 16 квадр. фати простора, т. е. 6 7 илъ 8 фати єдна одъ друге раздалеко; колико ћешъ моћи ти на твоє по ютра, а колико ти на твоє 2 и по ютра воћняка воћака засадити?

Ти имашъ 1000 комада воћака, и добияшъ, кадъ више кадъ манѣ, єдно на друго сваке год. одъ свакогъ пара воћки 100 ока воћа, и продаєшъ 100 ока по 1 фор. и 20 нов. колико ћешъ добити за 20 год.? Вредно є дакле разсађивати воће, коє врло мало труда кошта

— Ти купишъ три млада роя чела, сваки по 2 фор. и добиєшъ друге год. одъ свакога іошъ по два, колико ћешъ іи имати свега? Треће год. добиєшъ опетъ одъ свакога іошъ по два, и четврте опетъ одъ свакогъ по два, и тако исто и пете и шесте године; колико ћешъ іи имати после 6 година?

Алъ ти нећешъ да запаћавашъ дуже, него само до 5. године и одъ те године задржавашъ само по 80 а све остало продаешъ илъ тучешъ, и добиешъ едно на друго одъ сваке кошнице само по 20 фунти меда и 2 фунте воска, колико ћешъ добивати сваке године одъ сви они преко 80, меда и воска? А колико би имао после 10 година запаћаваня, и кадъ би онда сваке године две-треће-четврти туко, една-треће-четврти задржавао, колико би онда сваке године меда и воска добивао? А колико би добивао за медъ и восакъ новаца, кадъ би 1 центу меда по 22 фор. а 1 центу воска по 95 фор. продавао? Вредно е дакле и челе држати, око коiи мало вештине треба, а башъ ни посла млого.

За иззиданѣ едногъ удесногъ здания за школу треба 1000 илъ 2000 илъ 4000 фор. У селу има 200 кућа, и свака кућа дае у то име само 1 нов. на данъ, колико ће времена требати, да се покупи 1000 илъ 2000 фор. алъ има у месту 500. кућа, колко онда времена треба?

Молеръ иште 3000 фор. да лепо цркву измолуе; у селу има само 150 кућа, илъ 200 илъ 250 и свака дае у то име само 1. новацъ на данъ; за кое ће време покупитисе?

Твой отацъ плаћа друштву Ленгера (Anker) у Бечу крозъ 17 година сваке године 100 фор. да друштво теби, после 17 година 5000 фор. даде; колико е свега твой отацъ издао? а колико е више добио него издао?

Томъ истомъ друштву плаћа онъ за твогъ брата сваке године 100 фор. за 24 године дана, до 25 године твой братъ 10,000 фор. уедаредъ прими; колико е ту уложено? колко више добивено?

Ти плаћашъ истомъ друштву одъ твое 25. до 50. године, сваке године 25 фор. да одъ 50 године илъ после 25 почне теби друштво сваке године до смрти по 200 фор. пензие давати; колико си за 25 година издао? колко ћешъ извући ако будешъ само 15 преко 50 живио? а ако уживишъ 20 илъ 30 ако да Богъ?

Твой отацъ плаћа истомъ друштву сваке године 200 форинте да друштво теби и матери твоіой у случаю смрти очине 12,000 форинти издати има; и догоди се оцу после 3 године смрть, са колко є стотина онъ вама 12,000 фор. купио?

Єдна обштина одъ 150 кућа улаже сваке год. 25 форинти у име пензие годишнњи 200 форинти за свогъ учителя, после 25 година дана службе нѣгове; Колико дође на сваку кућу одъ 200 форинте на годину? колко на месецъ?

Старацъ.

Валяло би да се сваки човекъ научи мислити: што Богъ дає, добро є, макаръ се кадкадъ по гдешто и зло чинило.

Єданъ смирени старацъ дође єдно вече на градску капію, и кадъ є затворену опази, и нико га у нутра пустити нехтедияше, склони се да гладанъ и жеданъ у полю преноћи, говорећи и тако є Божия воля.

Собомъ имађаше онъ свогъ коня и єданъ фенѣръ са горећомъ свећицомъ, коя га по мраку водише. Єданъ часакъ затимъ дуне бура и угаси му свећицу, и онъ остаде у мраку. Мало за тимъ дође руля куряка, и увате му коня пакъ раздеру и пождеру. Беданъ старацъ стрепляше одъ стра, у мраку на зими, подъ голимъ небомъ, у непознатомъ полю међу вуцима, желњно чекаюћи, да зора сване, блажећи се своимъ речма: и тако є Божия воля.

Кадъ зора сину, уђе онъ у варошицу, и нађе капію отворену, алъ — сву варошицу оплѣнѣну. Єдна неприятельска чета, бияше ту ноћъ ушла и све живо потукла илъ собомъ одвела.

Дописи.

В. *Сомборъ* 16. фебруара. Како се, по смыслу выше уредбе, школска година єсенасъ 1. септембра започела; то су полгодишнњи испыти у нашой главно-нормалной и у основвымъ школама на свршетку януара држани. На испыте позвала є дирекція, мѣстно пречастно свештенство, и славно поглаварство писмено Одъ стране поглаварства присутствовао є испытима госп. сенаторъ Любомиръ Машировићъ, а одъ свештенства само господинъ школскій катихетъ. Одъ людій отмѣніегъ реда, па и одъ самыхъ оныхъ, кои свое дѣце у школи имаю, было є на испыту врло мало. Само нѣколико тежака и тежакиня, коихъ дѣца всенасъ у школу пођоше, уважише позивъ свое дѣце, и с' тымъ показаше да се и кодъ простоте наше любавъ к' школи появлюе. У свима разредима успѣхъ є, према околностима, добаръ бьо, и мора се признати, да су господа учительи великій и неусипный трудъ полагали збогъ чега имъ овдѣ явно благодаримо. — У четвртомъ основномъ разреду брой є ученика ове године знаменито порастао, и између ньи има шесторица, кои су са стране родомъ (одъ овыхъ є єданъ Мађаръ реформатскогъ вѣрозакона родомъ изъ Верешмарте у Барањи). То што страни люди нашу школу уважавају и свою іой дѣцу повѣравају, могло бы за угледъ служити нѣкимъ овдашньимъ Србльима, кои малу свою мушку, а особито женску дѣцу одъ 8 и 9 година, кадъ текъ за школу способна починю бывати, у туђу школу шалю, гдѣ брзо свое заборавe, а туђе ненауче, и управъ рећи понайвыше забадава године проведу. У првомъ разреду нормалне мушке школе има 183 ученика. Алъ одъ овыхъ су две трећине у новембру и децембру неуредно долазили. Они кои су школу уредно походили учинили су красанъ успѣхъ и опетъ намъ засведочили преимућство и благодети новогъ начина предаваня, кои вальда є већъ до сада свуда у школе уведенъ, и о коега честитости сваки поштенъ и паметанъ Србинъ увѣренъ быти мора. У томе разреду дужности учительске врло вешто и с' неусипнымъ трудолюбіемъ одправля второлѣтный предуготовникъ Ааронъ Михайловићъ, кои є одъ выс. ц. кр. намѣстништва за суплента те класе наименованъ.

Юче послеподне одъ 2 — 6 сатій држанъ є испытъ у школи на селишту Буковцу. Старешине селишта тогъ дочекали су мѣстногъ директора кодъ школскогъ креста са србскимъ поздравомъ: „*Помозъ Богъ*“, и допратили у школу, коя є пуна дѣце и людій была. Испытъ се започне и на велико удивленіє одъ све деце не нађе се ни єднога, кои ніє одговорити знао. У овой школи има ове године само буквараца и часловаца. Букварци су лѣпо знали молитве и заповѣди; на каменитымъ таблицама чисто и лѣпо по диктираню писали, са штица и изъ буквара рукописно и печатано читали, и нешто рачунали. Часловци су разяснѣивали Вѣрую, и врло лѣпо и обширно приповѣдали све библичне повѣсти изъ старога завѣта одъ створеня света па до улазка Израилтяна у землю обећану. Пояли су воскресне, праздничне свакогъ празника што є одъ септембра па до марта и свечарске тропаре; часловацъ читали и неке молитве и изреченія св. писма на паметъ говорили; исто тако читали су они и приповедали изъ прве єзыкословне читанке, доста вешто рачунали и лѣпо писали. При овомъ испыту су родительи и дѣдови дѣчіи, — кои су, немогући сви у собу постаяти, на враты и на прозори школски слушали, шта имъ дѣца уче, — сузе радости проливали и благосилляли учителя дѣчіегъ. У школи овой было є 79 дѣце, али су само 56 уредно долазили, и то су понайвыше женска дѣчица. Суплентъ званія учительскогъ, кои се тако око дѣце трудіо зове се Милошъ Симићъ. Честити землѣдѣлци Буковачки држе одъ нове године Школскій Листъ, изъ когъ имъ недельомъ после подне учитель ньиховъ приповѣдчице и чланке о воспитанію чита.

Овомъ приликомъ непропуштамъ явити, да є старый учитель Буковачкій г. Стефанъ Єрковићъ, кои є выше одъ 40 година учительовао, а последнѣ двѣ године овдѣ у вароши у пензіи живіо, 7 фебруара умро, а 8га с' пратньомъ свію србскихъ ученика, предуготовника и учителя саранѣнъ є.

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКІИ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке неделѣ едаппутъ. Цена му е на годину 4, на половину 2 а на четврть године 1 фор. съ поштаринομъ.

Брой 8. 26. Фебруара. 1859.

Господа учительи, кои су прошле године у Сомбору испытъ изъ Новогъ Метода положили, ако желе свидѣтелство добыти, нека у плаћеномъ писму найдалѣ до 14 дана пошлю дирекціи србске педагогіе у Сомборъ штемплъ одъ 50 новчића, и нека у писму назначе свое мѣсто рођеня, мѣсто гдѣ су учительи, и каква е школа (мушка, женска, ил' главна). — Свидѣтелства послаће имъ се одъ стране высокогъ ц. кр. намѣстништва преко дотичне срезке власти.

Човѣкъ и нѣгово опредѣленіе.

(Као уводъ у Христіянску педагогію.)

(Продуженѣ.)

II.

Посмотримо садъ шта намъ е то, што намъ е Богъ о нами и о нашемъ опредѣленію одкріо!

Богъ створи човѣка. Тѣло му сазда одъ землѣ, и вадану унь духъ живота. Збогъ тога човѣкъ тѣломъ принадлежи к' твари безсвестной т. е. земльи, а духомъ к' небу; духъ е нѣговъ безсмртанъ, разуманъ, слободанъ; онъ е искра божества, обличіе створителя свога. Зато и говори псалмопѣвацъ: „Ты си Боже човѣка мало нешто одъ анђела умаліо, славомъ и чашћу си га увѣнчао, и поставіо надъ дѣлима твоихъ руку, све си покоріо подъ ноге нѣгове.“ Потоме е човѣкъ саединѣнѣ видимога са невидимымъ у едномъ суштеству; а потоме е онъ найвысше суштество видимога свѣта, кои средствомъ нѣга са духовнымъ свѣтомъ у сношеніе долази. Онъ е саединѣнѣ природе и духа, и у томе се суштество нѣгово састои.

Саединенѣ ово онда само може быти право и дѣйствително, кадъ е духъ свестанъ станя свога, кадъ се чрезъ тѣло, као чрезъ органъ, радня духа появлюе, и кадъ духъ надъ тѣломъ, као надъ своимъ подчинѣнымъ служителѣмъ, влада. Између тѣла и духа постои дакле заедница и обштенѣ, али образъ илити обличіе божіе само се у духу налази. Земноме тѣлу човечіемъ виспрено то свойство у толико само принадлежи у колико е оно оруђе и слуга богоданога духа човечіегъ.

Суштность човеческога духа познаемо мы изъ нѣгове раднѣ и нѣговогъ станя. Мы опажамо пре свега да е духъ нашъ кадаръ себи и друге ствари познати; кадаръ е ствари између себе сравнити, извести одтуда заключенія, дознати за узроке и слѣдства; кадаръ е познати шта е добро, красно и истинито. Ова моћь духа нашегъ зовесе моћь познаваня, или другчіе умность, (глава, духъ). — Erkenntnissvermögen. —

Духъ нашъ далѣ зна за себе, свестанъ е свога станя. Кадаръ е добро, красно и истинито осећати и разликовати одъ злога, ружнога, и лажнога; кадаръ е осећати пріятность и непріятность. Онъ дакле има моћь чувствованя, душу, или срдце. — Gefühlsvermögen. —

Напослѣдку духъ нашъ има снагу, коіомъ по вольи може штогодъ хтѣти и нехтѣти; може изабрати добро, а одбацити зло, и напротивъ може познато зло заволети а добро нехтѣти; кадаръ е при свой жельи и тежньи к’ злу уздржати се одъ тога, и волю свою вышимъ законима покорити, или усупротъ тыма законима радити. Духъ дакле нашъ има *волю*. —

Ове три прволачалне снаге духа нашегъ нису една одъ друге одделѣне, него су све три заедно и сачиняваю единство духа. Ньихова суштность и отношенѣ к' природи овако бы се могло описати: човѣкъ умомъ своимъ чини природу предметомъ свога познаваня, срдцем симпатизира са цѣломъ природомъ и разумно саучаствуе у химни, кою вселенна творцу свомъ приноси, а вольомъ своіомъ привлачи онъ створи природне у свою службу и употреблява ихъ по своіой вольи.

Као што е духъ човѣчій безсмртанъ и неможе се никадъ уништити, тако се немогу ни снаге духа човечіегъ уништити и разорити. Оне могу истина с' правога пута скренути. Моћь познаваня може се уплести у погрешке и пасти у страшна заблуђеня; срдце може окорети и равнодушно постати према свачему, може шта више тако подивяти, да омрзне на добро; воля може се страстима подчинити и одъ ньихъ се заробити: Али се моћи те нигда уништити, нигда сасвимъ искоренити немогу. И у найвећемъ дивячству своmъ човѣкъ е іоштъ човѣкъ!

Као што е све, што Богъ у светости своіой сазда, у почетку добро было, тако су и моћи духа човечіегъ спочетка у найболѣмъ сугласію између себе, и у правомъ отношеню к' творцу своmъ быле. Првый е човѣкъ исто тако отданъ быо Богу, као што е падшій човѣкъ отданъ ка злу. У блаженомъ райскомъ станю быяше тѣло с' духомъ у найболѣмъ сугласію, нити се између ньи и найманя противность помислити могла. Плотъ (србски пу'т) ние ратовала противу духа, у удовима не быяше закона противећегъ се закону духовномъ, него напротивъ човѣкъ се по милости божіой налазіо у таковомъ станю, у комъ су све ниже раднѣ душевне и нагони тѣлесни подчинѣни были уму, а умъ Богу. Слободна и разумна душа принадлежи к' сущтности човѣка, нити безъ нѣ може човѣкъ човѣкомъ быти.

III.

Будући да е Богъ човѣку с' духомъ и моћь познаваня даровао; то е мышленѣ доиста радня богоугодна, и човѣкъ е на то одређенъ да мысли, и да познае. Познаванѣ недобыя се наеданпутъ, него мало по мало, оно расти и напредуе. Гледанѣмъ и радньомъ осталыхъ чувства започинѣ се познаванѣ, спорећиванѣмъ и заключеніемъ добыяю се понятія. Размышлянѣмъ долазимо мы до уверења да природа, духъ и све што е створено, ніе могло само одъ себе постати, и тако духъ нашъ све дотле нема мира ни покоя, доклегодъ све и сва появленя неузнесе на Бога, и нѣга за виновника свію тварій неприпозна Збогъ тога и говори блаженый Августинъ: Ты си насъ Боже тебе ради створіо, и зато си намъ дао срдце, кое е дотле неспокойно, докъ у теби покоя ненађе.

Мы познаемо сами себе, свѣтъ и Бога. — Познаванѣ себе самогъ есть основъ свакога познаваня; зато су іоштъ древни филозофи за прво правило мудрости поставили ово изреченіе: Познай самога себе. Духъ нашъ чимъ себе упозна, одма тражи себи идеалъ или узоръ на кои бы требало да се онъ угледа. Идеалъ тай ніе духъ човѣчій, него духъ божій. Само познаванѣмъ себе самога кадаръ е човѣкъ усавршити се, поправити се и Богу се повратити.

Поннаванѣ света починѣ се гледанѣмъ поединыхъ предмета, кои су около насъ, и упечатленѣмъ, кое предмети тій на чувства наша чине. Тымъ се образую представленя виђеныхъ створій. Различита представленя та мораю се у духу саединити, главно се мора разликовати одъ случайнога, и тымъ се рађаю понятия.

Будући пакъ да узрокъ створій неналази се у ньима самима, то духъ нашъ тражећій првобытный узрокъ нѣговъ долази на послѣдку до познаваня Бога, кои е узрокъ свега быћа, цѣлога свѣта.

Познаванѣ Бога есть найвышій степень знаня, до коега духъ нашъ допрети може. Већъ познаванѣмъ себе долазимо мы до познаваня Бога; ерь чимъ знамо да смо створени, то морамо припознавати неко веће одъ насъ суштество кое насъ е створило, а то е суштество Богъ. Познаванѣ света приводи насъ такође к' познаваню Бога; ерь да има Бога и сами язычници знаду; но найяснiе и найизвѣстiе можемо мы Бога изъ нѣговогъ светогъ откровения познати. Безъ вѣре у божiе откровенiе нема ни савршеногъ и подпуногъ богопознанiя.

(Продужиће се.)

О школскомъ запту.

За све, особито за учителѣ на школама
са више класа.

Као што е преко нуждно, да се учительи на школама са више класа договоре и сложе, како ће предавати да се неби деца, прелазећи одъ едногъ учителя к' другомъ, пакъ на сасвимъ друге начине предаваня наилазећи забуньивала; тако е, и iоштъ већма е нуждно, да се договоре и сложе, како ће децу и у еднакомъ запту држати, да се и у овоме сви исти начела и правила држе, и иста средства употреблюю. Ништа нема по школски редъ, по воспитанѣ деце, и по учительски ауторитетъ шкодльивие, него кадъ еданъ учитель свою децу овако, а други онако држи; кадъ еданъ закраћуе, што други дозволява, и еданъ немарно или крозъ прсте гледа, што други найвећма каштигуе. Зато е нуждно, да се едни и исти закони запта свуда уведу, и да се тврдо држе, да свудъ и у свимъ класама єданъ духъ влада, ако смо ради, да намъ изъ ови школа деца и научена и добро воспитана изалазе.

Тога ради ево неколико правила, коіима би валяло да сваки што зна дода, да се сва нуждна изкупе, и да се свудъ по школама заведу.

Што се обшти правила тиче, имамъ само ово навести:

Учитель треба да є примеръ деци, не у школи само и у цркви, него и на улици и на свакоме месту; онъ є свудъ учитель, и свуда више своіимъ примером децу воспитава, него што ихъ говоромъ научи.

Са децомъ валя благо, а само противу валя озбиьно и строго поступати. Учитель треба да є као оно вешти баштованъ, коіи изданке сече и црве и бубе чисти, а не воћке тамани, — као вешти лекаръ, коіи болести отеруе и болеснике спасава, а не убия.

Децу валя *свему лепомъ* и добромъ *учити, алъ особито почитаню старіи и покорности закону, пристойности и учтивости, честолюбию и правди, искрености и истинитости, чистоћи реду и точности, прилѣжности, пажньи.*

За све ово нуждно є, да учитель децу не само у школи у запту држи, него да се, где є нуждно, и са дечиімъ родительма о овомъ споразуме, да ихъ пита и да имъ каже шта є и како є, пакъ да и они кодъ куће на дете пазе, и да настоє да дете сва горепоменута и кодъ куће точно држи.

Найвећма има учитель настояти, да свака заповедъ, кою деци даде точно извршена и као светиня послушана буде; ко ово одма с' почетка узпази, и са тврдомъ вольомъ за овимъ стане, он ће за врло кратко време децу на ово привикнути и научити; акол' небуде с' почетка тврдо за овимъ стао, деца ће овладати нъимъ, и после ће грдне муке имати, и опетъ ихъ никадъ у заптъ довести неће.

Што се особени правила тиче, ту имамъ слѣдујуће споменути:

Учитель има — окромъ пажнѣ на школу да е чиста, да е иветрена, да су све школске оправе у реду, да се баръ едаредъ на годину школа окречи, и баръ двапредъ илъ три изриба: —

Надгледати, да свако дете свое кньиге и остале оправе чисто држи и чува; кньиге и прописи нека су у тврђи папиръ умотане, да се непрляю и недеру; нека сваки у прописи свой подметачъ носи, и по коїи комадъ кртогъ (флус) папира; пера нека су башка умотана, са плайвазомъ и писалькомъ и пр.

Нека ни едно дете одъ своіи школски оправа и кньига у школу недоноси више, него што му е за оно настоеће по дана нуждно; и нека іи у школи све у реду и у приправности држи;

Нека ни едно играчка ни други школи и науци непринадлежеђи ствари у школу недоноси; а ако би кое штогодъ донело, има му се одузети, и акоби вредния стваръ била, оцу вратити, акол' невредна, одбацити илъ задржати, и у свое време са горепоменутомъ запрекомъ вратити.

Ни едно дете нека неполази одъ куће прляво и чупаво и перяво и неумивено, него нека е чисто и опремлѣно.

Улазећи у школу, као у цркву и у свако друго чисто место, нека се одъ кише и снега илъ праха отресе и каоне ноге очисти.

Ако би кое башъ онда у школу дошло, кадъ се остала већъ Богу моле илъ пое, нека му ние слободно улазити, докъ се унутри молитва илъ песма несврши.

Огртаће альине, капе илъ шешире, торбе, ћерђеве илъ остале ствари, нека свако одма, чим е у школу ступило на свое одређено место остави, да ів лако наћи може, и тако метне да непада и да се несвалюе.

Нека одма чимъ е у школу ступило, на свое одређено место иде, и ту лекцию повторава илъ мирно почетакъ школе чека.

Докъ се школа непочне, има едно илъ двое найстарие и найболѣ деце, на осталу пазити, и све како немирне тако и примерно мирне учителю, алъ не пре него после свршеногъ школскогъ часа приявити, и онда се имаю истраживаня чинити.

Ако би кое дете чешће касно долазило, има увек по ½ илъ по читавъ сатъ после школе затворомъ каштиговано бити.

Нека свако дете, кое сбогъ болести одъ школе, остати мора, крозъ друго найближе дете, ово учителю до знаня достави.

Нека ни кое одъ школе неизостане, док ние найпре и од учители и од местног школе управителя, дозволенѣ добило.

Ако би кое дете обичай имало рано у школу долазити, а само зато, да се ту игра и скаче и виче, валя му то закратити, и да се више неусуди пре звона доћи, кое има ¼. илъ ½. сата пре школскогъ часа звонити.

Нека се никое неусуђуе школске ствари: скамие столове и столице и постоля, штице и таблице, дуварове, врата, прозоре, пећь, и пр. прляти и шарати, сећи, и дерати, илъ кварити.

Нека ние слободно папириће дерати и по школи ів бацати, мрве одъ ела, люске илъ коштице одъ воћа по школи просипати, блато, песакъ, прахъ, камичке и пр. уносити.

Исто тако нека се неусуђуе нико туђе ствари дирати, прляти, кварити, или еданъ другогъ мазати илъ прляти; аколи би кои што упрлямо нађубрио илъ покварио, има самъ прлѣ опрати, ђубре очистити, штету накрмити, и каштигу примити.

(Продужиће се.)

Неколико задатака за рачунъ.

1. — Атина найстаріи грчки градъ постои одъ 1550. год. пре Христа, колико е старъ дакле?

2. Римъ, найстаріи латински градъ постои одъ 754. год. пре Хр. колико е старъ? А колико е стария Атина?

3. — Праотацъ Адамъ живио е 2000 Іосифъ 1800. Мойсей 1500. царъ и пророкъ Давидъ 1030. а мудри Соломонъ 1000. год. пре Христа, колко е год. одъ ньи поедини до насъ? Колико е еданъ пре другогъ био?

4. — Подъ невалялимъ римскимъ царомъ Нерономъ погублѣнъ е апостолъ Петаръ и Павле, год. 66. пос. Хрис. Подъ св. царемъ Константиномъ и нѣговомъ матеромъ Єленом год. 333. пос. Хр. ослободило се християнство одъ гонения. Подъ царом Юлианомъ живили су св. Три ерарси Василие велики Григорие богословъ и Іованъ златоусти; колико е год. одъ ньи до насъ? колико е био апостолъ Петаръ и Павле пре цара Константина, а колико овай пре св. Три ерарха? —

5. Око 600. год. пос. Хр. живио е Муамедъ, кои е мусулманску веру започео; око год. 1000. пос. Хр. разделила се грчка црква и римска; 1530. год. пос. Хр. одпадну Луторани и Калвини одъ римске цркве, колико год. постои турска вера? Колико луторанска и калвинска? Колико како смо се оделили ми и римляни?

6. — Около 600. пос. Хр. дошли су Србльи у ове землѣ; 640. год. примили су христянство; 1169. год. начинио е Стеван Неманя, найбольи одъ наши кралѣва, србско кралѣвство; 1345. год. начинио е Стеванъ Душан силни србско царство; 1367. год. умро е царъ Урошъ, последньи изъ фамилие Неманя, — колко е год. како су Срби овде? Одъ кадъ су християни? Колико е тра-

ло србско кралѣвство и царство? Колико е одъ последнѣгъ цара Уроша?

7. — Год. 1389. палису Срби у битки косовской; год. 1453. отелису Турци Цариградъ и разорили грчко царство; год. 1804. почелису се Срби подъ Карађорђемъ ослобођавати одъ Турака, и ослободилисусе год. 1815. подъ кнезомъ Милошомъ Обреновићемъ; год. 1829. отелисусе и Грци одъ Турака и добили кралѣвину. Колико су год. стеняли Грци, а колико Срби подъ ярмомъ турским? Колико е год. одъ косовске битке, кнеза Лазара и Милоша Обилића? Колико е год. одъ како е Цариград у турскимъ шакама? Колико е одъ какосу се Срби а колико одъ како су Грци отели одъ Турака?

8. — 19. Аугуста год. 1691. потученису Турци кодъ Сланкамена, где ихъ е 26,000. мртви остало; 12. Септ. 1697. потученису кодъ Сенте; 5. Авг. 1716. потученису кодъ Варадина, и те су год. изтерани и изъ Баната; колико е год. одъ битке кодъ Сланкамена? Кодъ Сенте? Кодъ Варадина и одъ како е Банат одъ Турака очишћенъ?

Изборъ стихира изъ Тріода.

У сирну неделю на вечерню. — Гл. 2.

Постное времѧ свѣтлѡ начнемъ къ подвигомъ дȣхѡвнымъ себе подложивше, ѿчистимъ дȣшȣ, ѿчистимъ плоть, постимсѧ ꙗкоже въ снѣдехъ ѿ всѧкїѧ страсти, добродѣтелми наслаждающесѧ любовїю, да сподобимсѧ вси видѣти всечестнȣю страсть Хрїста Бога, и всѧтȣю Пасхȣ дȣховнѡ̑ радȣющесѧ.

Гласъ 4. самогласенъ. Возсїѧ благодатъ твоѧ Господи, возсїѧ просвѣщенїе дȣшъ нашихъ. се времѧ благопрїѧтное, се времѧ покаѧнїѧ, ѿложимъ дѣла тмы, и ѿблечемсѧ во орȣжїе свѣта: ꙗко да преплывше поста великȣю пȣчинȣ, къ тридневное воскресенїе достигнемъ Господа и Спаса нашегѡ̑ Іисȣса Хрїста спасающагѡ дȣши наша.

У среду прве седмице поста. — Гл. 3.

Постимсѧ постомь прїѧтнымъ блапоꙋгоднымъ Господеви. Истинный постъ есть злыхъ ѿчꙋжденїе, воздержанїе ѩзыка, ꙗрости ѿложенїе, похотей ѿчꙋжденїе, ѡглаголанїѧ, лжи, и клѧтвопрестꙋпленїѧ: сихъ ѡскꙋдѣнїе постъ истинный есть и благопрі́ѧтный.

Те три стихире у србскомъ преводу.

1. Постно време свѣтло започнимо, духовнымъ подвизима (трудъ, радъ) себе подчинивши. Очистимо душу, очистимо тѣло, уздржавaймо се као одъ ела, одъ сваке страсти, наслађуюћи се духовныма добродѣтельима; у коима усавршаваюћи се любвомъ да се сподобимо сви видити частно страданѣ Христа Бога и свето Воскресеніе духовно радуюћи се.

2. Засія милость твоя господе, засія просвећенѣ душа нашихъ. Ето, то е време пріятно, то е време каяня. Одбацимо дѣла таме и обуцимо се у оружія светлости; да пребродивши велико море поста, дочекамо тридневно воскресеніе господа и спаса нашега Ісуса Христа, кои спасава душе наше.

3. Постимо се постомъ пріятнымъ и повольнымъ господу Богу. Правый постъ е: одтуђиванѣ одъ зала, уздржаніе езыка, ярости оставленѣ; одлученѣ невалялыхъ желя, одговараня, лаже и криве заклетве. Недостатакъ оваковивыхъ дѣла естъ правый и Богу пріятный постъ.

Како треба свете кньиге читати, и слушати кадъ се читаю.

Блаженый Іоаннъ златоустъ говори: „Кадъ сѣднешъ, да читашъ слово божіе, а ты се найпре помоли Богу, да ти отвори умъ и срдце твое на разумеванѣ и приманѣ заповѣстій божіихъ, како бы ты не само читао, оно што е написано, него и дѣлао онако, каошто се у кньизи препоручуе. Почнешъ ли читати, читай прилѣжно, с' великомъ пажльивошћу и вольомъ, а негледай, какоћешъ пре листове поизпревртати. Ако ти се нуждно быти види, прочитавай еданъ предметъ и два и три пута, да болѣ схватишъ и разумешъ снагу нѣговога смысла." — Ево лѣпе едне молитвице, кою намъ великій овай светитель препоручуе, да ю побожно и смѣрно одчитамо, пре него што свете кньиге читати, ил' слово божіе слушати почнемо; она е овдѣ у црквено славянскомъ тексту изложена, да бы е свакій учитель, и свакій духовногъ сазиданія любитель употребити могао:

„Господи Іисꙋсе Хрїсте, ѿверзи ми очи сердечныѧ, ꙋслышати слово твоє, и разꙋмѣти є, и творити волю твою, ꙗкѡ пришлецъ єсмь азъ на земли, не скрый ѿ мене заповѣдей твоихъ, но ѿкрый очи мои да разꙋмѣю чꙋдеса ѿ закона твоегѡ. Скажи ми безвѣстнаѧ и тайнаѧ премꙋдрости твоеѧ: на тѧ ꙋповаю Боже мой, да ты просвѣтиши ꙋмъ мой и смысль свѣтомъ разꙋма твоегѡ, не токмѡ чести*) написаннаѧ, но и творити ѧ. Да не во грѣхъ себѣ свѧтыхъ житіѧ и словеса прочитаемъ, но во ѡбновленіє, и просвѣщеніє, и въ свѧтыню, и въ спасеніє дꙋши и въ наслѣдіє жизни вѣчныѧ. Ꙗкѡ ты єси просвѣщеніє лежащихъ во тмѣ, и ѿ тебе єсть всѧкое даѧніє благо, и всѧкъ даръ совершенъ. — (види: Кньига кратких поученіи. Москва 1786.)

Школске искрице.

О побожности учителя.

Побожность е основа вальности и врсности людске; на дечиіимъ е учительима благо, кое се ничимъ заменути неможе.

---

*) Чести = читати.

Побожни су учительи найвећа блага народна, адиђари и аманети.

Побожни су учительи анђели деци, а безбожни су ньима праве сатане.

Нема већегъ благослова по децу одъ побожногъ учителя, нитъ већегъ проклетства одъ безбожнога.

Болѣ е децу међу дивлѣ зверове отерати, да iи ови поколю и почупаю, него iи безбожнимъ учительима дати, да iи ови уче и воспитаваю.

Коя обштине незнабожне учителѣ трпе, те су већъ пропале, оне немаю срца ни душе више, само имъ iошъ трупине стое, кое се безъ срца и душе дуго одржати не могу.

Све околне обштине валяло би да ону обштину у срамоту извичу, и да никогъ изъ нѣ међу се непримаю, нитъ свое деце тамо даю, коя безбожномъ човеку свою децу на науку и воспитанѣ дае; или би валяло да скоче, пакъ да е побию и спале, еръ ће за кратко време саме найвише зала подносити имати.

Тешко онимъ обштинама, кое у учительма свое мале дечице само светске люде траже, коiи одпађени одъ цркве и Бога, малу децу светскимъ знаньма и вештинама уче; те ће се обштине за кратко време уверити, шта едно и друго знанѣ и воспитанѣ вреди.

Нека е ко найвештiiи учитель, ако побожности нема, савъ ће му трудъ и мука у овой школи залуду бити.

Може ко колико оће о побожности малой деци говорити, ако имъ небуде примеромъ предходио, залуду ће му савъ говоръ бити, никадъ плода видети неће.

Само с' примеромъ побожности кадаръ е учитель ню и у дечиемъ срцу пробудити и утврдити.

Кадъ е учитель побожанъ човекъ, онда се лако и у деци побожность увати; а где се ова зарана у детиiой души утврди, ту после свака друга наука лако улази.

За побожность нуждно є учителю пре свега истинито и искрено преданѣ Богу и слиенѣ у нѣга, а ово само са искреномъ молитвомъ буде.

Ко іошъ никадъ иза молитве оснажаня осетио ние, тай є брбляо, а никада се молио ние. Где иза молитве освећеня нема, ние ни молитве било.

Добри пастиръ.

У сремскомъ подунавлю бияше у некомъ селу свештеникъ єданъ, тако врли човекъ, каковъ се само зажелити могаше; смирен нравма, ревньив у дужностима, благъ у савету, тихъ и мударъ у науци, праведанъ у суду, примеранъ предъ млађима, невино весео у кругу своіи; пакъ цела обштина, коя се дубоко у брдо пружаше, старо и младо любляше га и почитоваше са особитимъ страопочитанѣмъ и слушаше га као некогъ анђела и апостола Божиегъ, кадъ имъ он св. евангелие казиваше, или ихъ придикомъ поучаваше, илъ им Божию службу говораше, или ихъ болне полазише и тешише, изповедаше и причешћиваше.

Млого година пробави овай верни слуга Божіи, свету службу свою найсавестние одправляюћи; найлюћа зима, найнезгодние време, найбурние ноћи немогаше га задржати, да онъ у найдалѣ колебице парохияномъ своіимъ неиђаше, гдегодъ нѣгове помоћи нуждно бияше. Тако служећи мало по мало и старость га увати, и снаге га оставише, и онъ почне поболѣвати, и свладанъ кое старости кое слабосћу, немогаше се више отети.

Єдаредъ у столици єдва седећи донесу му глас, да се неки одъ нѣгови парохияна, коіи два сата одъ села удалѣнъ у брду пребиваше, тешко разболео, и да свете тайне примити жели.

Добри старацъ жалостиво се поручнику окрене, и показуюћи како е самъ немоћанъ и преслабъ, пошлѣ га, да у найближе село оде и свештеника позове; и поручникъ оде.

После неколика часа дође други поручникъ и яви, како е болникъ неутешим, што му нѣговъ стари добри парох, кога он више негъ све на свету почитуе недолази, да га утеши, да за смрть спреми и крепошћу задане; пакъ почне іошъ већма молити, да се смилуе, и ако е икако могуће, да дође.

Стари свештеникъ свладанъ слабосћу, лежећи тай махъ на постельи представляше немогућность, по мразу и ветру, крозъ снегъ, с' томъ немоћи путъ планине поћи. Исто овако и парохови домаћи поручника обавештаваше, докъ и овай неоде.

Алъ ни ова друга порука немогаше онога болногъ и на смрти лежећегъ смирити; и трећи поручникъ дође, и іошъ жалостние стане представляти неутешногъ с' душомъ борећегъ се болника; да онъ неможе умрети, докъ свогъ душевногъ утешителя и оца іошъ едаредъ невиди.

Садъ немоћни старацъ све свое снаге прибере, пакъ едва се изъ постелѣ дигне и своіима рекне: и я осећамъ да е и мой край близу, — него дигнитеме и однесите нѣму, а Богъ ће ми снагу дати, да и ту последню дужность свршимъ. Ови га обуку, и найпре у цркву однесу, где крстъ, свету причест и друге нуждне ствари узме, после га на носила метну, умотаю, и по мећави крозъ пуста брда понесу. Црквенякъ иђаше напредъ с' венѣромъ, а немоћни старацъ држаше свете тайне тврдо на прсима стиснуте, целога се пута Богу молећи.

Тако дођу до колебе. Болесникъ се већъ изгубио бияше, алъ кадъ чу гласъ, да свештенику врата отвараю, разбересе и погледа, и види носила, и на ньима пола подигнутога жельно чеканогъ старогъ свештеника са светимъ тайнама. Душа оживи у болнику; благодарно дигне онъ руке к' небу, и кадъ му свештеника к' постельи приведоше, полюби свете тайне и ньи држаюће немоћне руке; затимъ се изповеди и последню причесть прими, а међу тимъ се деца умирућега плачући Богу молише.

И ова оба старца молише се єданъ часакъ заєдно, алъ уєдаредъ стане гласъ доброгъ пастира изнемогавати; люта зима и тешки путъ свладаше му снагу; сад и онъ крст обгрли и полюби, и притиснувши га рукама у руке умирућему издану; а єданъ часакъ за тим и болникъ.

Тако овай добри пастир, што небесну утеху на самртну постелю своме парохиянину донео бияше, и путъ вечности нѣга одведе. —

Сунце и дуга.

Єдна лепа дуга блисташе се єдаредъ у облацима тако мило, да є се немогоше очи нагледати. Сви люди коіи є видоше, хвалише є. Алъ хвала погорди дугу, и она небияше задовольна издизати се своіомъ лепотомъ надъ све облаке, него поче казивати, да є она лепша и одъ сунца, коє само сяє, а никои боя нема. Сунце чуе то, пакъ смешећи се рекне: „нећу се я лепа дуго с' тобомъ надметати“ и рекавши то, сакрие се за облакъ. У исти тай часъ нестаде и дуге.

Има млоги неблагодарни, коіи кадъ му добро пође, ни добротвора свогъ неће да припозна; пакъ право є да му се оно добро отме, коє неблагодарно ужива.

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКІИ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке неделѣ єданпутъ. Цена му є на годину 4, на половину 2 а на четврть године 1 фор. съ поштариномъ.

Брой 9. 3. Марта. 1859.

Човѣкъ и нѣгово опредѣленіє

(Као уводъ у Христіанску педагогію.)

(Продуженѣ.)

IV.

Човѣкъ є дакле быо створенъ по образу божіємъ, и као таковый онъ є найсавршеніє створенѣ Божіє на земльи. Духъ є нѣговъ разуманъ, слободанъ и безсмртанъ. Ал' и светость волѣ по коіой є онъ имао само добро желити а зло одбацити, даровао му є Творацъ по своіой великой милости. Као годъ што се у разуму човѣчіємъ налази образъ Божій, тако се у дарованой светости волѣ састои подобіє божіє. Ньиме є човѣкъ ступіо у найближе обштенѣ и заєдницу са своимъ творцемъ. И само тѣло нѣгово тымъ постаде участникомъ те светости; оно неосећаше болове и бяше безсмртно!!

Тако быяше станѣ првыхъ людій, али сада ніє выше таково станѣ наше. Оно што апостолъ Павле у посланици к' Римль. чл. VII о себи говори, потврђує се и осведочава се као сушта истина на свима нама. У мѣсто мира и задовольства са самымъ собомъ налазимо се мы безъ престанка у некомъ немиру и осећамо да влада несогласіє између нашихъ душевныхъ снага; умѣсто тежнѣ к' Богу, опажа се кодъ насъ нека противна тежня ка земальскимъ стварма и таштой сувети; умѣсто крѣпости, и драгогъ поуздания овладала є медъ нама слабость, боязльивость и неутѣшность.

То су дубоко осећали и на то су се тужили іоштъ пре Христа древни язычници, и гдѣкои одъ ньихъ намѣраваюћи протолковати и разяснити унутреню ту борбу у човѣку, дошли су до те мысли да у свакомъ човѣку има два духа, еданъ добаръ, а другій зао. —

Светость, кою човѣкъ по милости божиіой получи, требало му е заслужити, и тако своіомъ собственошћу учинити. Оно што му творацъ дарова, требало е да онъ чиномъ слободне свое волѣ оддржи, да се нравнымъ одѣломъ покаже достоянъ дара божіегъ. Зато даде Богъ човѣку у раю прву и едину заповѣсть, коіомъ е човѣка искусити хотѣо.

С' овымъ догађаемъ изближе насъ упознае свето писмо. Човѣкъ ніе се одржао у искушенію томъ. Ђаво у виду зміе превари га побудивши у нѣму найпре сумню, а после неповеренѣ према Богу. При свемъ томъ што е првый човѣкъ одъ зміе преваренъ бюо, опетъ е цѣло нѣгово дѣло слободно и ненатерано было. Онъ е знао заповѣсть кою му Богъ даде; нѣму позната быяше и казнъ за преступленѣ заповѣсти те одређена. Преступаюћи заповѣсть ту знао е онъ да ради противу волѣ божіе. Грѣхъ нѣговъ ніе одъ Бога, него одъ злоупотребленя слободне волѣ; грѣхомъ тымъ одпао е човѣкъ одъ Бога створителя свогъ, проузроковао е раздоръ и противность своихъ душевныхъ снага, низринуо е себе у найвећу беду, и пропасть.

Слѣдства паденія Адамовогъ іоштъ намъ и данас предъ очима стое. Образъ божіи у човѣку т. е. природне моћи духа ослабиле су; а надприродну моћъ т. е. светость волѣ у коіой се состояло божіе подобіе, изгубіо е човѣкъ сасвимъ. Съ тымъ заедно постаде тѣло нѣгово патняма изложено и смртно.

Она заедница, у коіой човѣкъ с' Богомъ пребываше, после паденія престаде. Но опетъ ніе сасвимъ уништенъ саюзъ између Бога и людій. Образъ Божій остао е и у грѣшномъ човѣку. Само е подобіе божіе човѣкъ изгубіо. И то е узрокъ што се међу самымъ язычницима налази мудраца, коихъ мнѣнія наблизо стое са вѣчнымъ божіимъ истинама. Ослабленѣ образа божіегъ у човѣку показуе се у моћи познавања. Падшій човѣкъ ніе могао другчіе гледати Бога, него као крозъ неко тавно стакло и као крозъ мутно зрцало. Мислећи люди да су мудри, полудише, и применуше славу божію образима людскима и животиньскима: одъ куда постаде идолопоклонство. И воля човечія паденіемъ ослаби. Ниже наклоности усупротъ се ставише вишима. Плотъ заратова на духъ. Па и сама природа подивя. Трнѣ и коровъ узрасте по земльи. — О колику е бѣду грѣхомъ човѣкъ себи причиніо!

V.

Изъ нечистога и скрнавога, ништа чисто ништа свето произаћи неможе. Грѣшность првога човѣка прешла е и на нѣгово потомство. Што е Адамъ изгубіо, то смо и мы с' ньимъ изгубили. Грѣшность нѣгове природе распрострла се на све потомке нѣгове; у грѣшности той есть коренъ нашихъ грѣхова. Првобытный грѣхъ есть нешто с' нами рођено, и мы га се нисмо кадри своіомъ снагомъ отрести, него намъ е нужданъ Спаситель, избавитель одъ тога грѣха. Овога Спасителя, кога е Богъ іоштъ првымъ людма одма после паденія ньиховогъ обећао, очекиваху выше тысућа година потомци Адамови. За спасеніемъ чезнуло е и нань слутило у тами незнаня и потопу страстій чамеће човѣчество. Цео старый завѣтъ сматрати се мора, као едно велико непрекидно пророчество на новый завѣтъ, као живый изразъ чезнѣ за спасителѣмъ. Али чезня та ніе кодъ свію народа и у свако време еднака была. Сунце правде небыяше се іоштъ појвило на мысленомъ истоку, и духъ човѣчій пребываше у тами, борби и неспокойству. Богъ е пустіо люде да своимъ страстима угађаю, не као да би се онъ томе злу радовао и одобравао га, него зато да човѣку самомъ додія зло, да се патньомъ опамети, да трпећи многа искушенія већма зажедни за чашомъ спасенія!

Кадъ се већъ мѣра грѣха препунила, и када е приспѣло одъ Бога одређено време, у комъ се сила и благодать божія свима людма явити имала, посла Богъ свога единородногъ сына да насъ одъ првобытногъ грѣха избави и приведе к' Богу. И они кои нѣга примише постадоше чеда божія, учестници милости и спасителне благодети божіе. — Ноћь незнаня за нъи изчезну, и они ступише као нановорођени у новъ животъ. Они пакъ, кои одбацише и нехтѣдоше примити спасителну благодать божію, кою сынъ божій людма донесе, осташе и на далѣ у тами и грѣху.

Воплоћеный сынъ божій с' найвећомъ послушности стаде на мѣсто грѣшнога човѣка, прими на себе духъ и овога казнъ, своіомъ послушношћу до саме крстне смрти примири с' людма праведнога Бога, и с' тымъ раздравши рукописъ нашихъ грѣхова избави насъ одъ заслужене казни. Послушность свога единородногъ сына приміо е небесный отацъ умѣсто наше послушности и нама даровао опроштенѣ грѣхова и велику свою милость. Дакле Христіянство се оснива на уништеню казни и примиреню човѣка с' Богомъ чрезъ своевольну послушность и страданіе спасителя нашегъ, кои е предао себе к' смрти за грѣхе наше, а ускрсну за оправданіе наше.

И тай спаситель нашъ, кои е путъ, и истина и животъ, невидимо пребыва с' нама у заедници и наставля насъ у великомъ нъимъ самымъ основаномъ заведенію, а то е *свеша, саборна и аиосшолска црква*.

(Продужиће се.)

О школскомъ запту.

За све, особито за учителѣ на школама са више класа.

(Продуженѣ)

У школи е прва дечия дужностъ пазити, шта учитель илъ одговараюће дете говори. Непажнию и немиръ за време учећегъ часа треба найстрожие узапћивати и каштиговати.

Ни едно дете да се неусуђуе свогъ места меняти, нитъ одъ волѣ часъ седити часъ стояти, ногама илъ рукама несташовати, освртати, друге гурати и задиркивати, дошаптавати и запиткивати и пр. већъ нека свако мирно и право седи, руке на скаміи држи, прозванъ устане, пристойно стоіи и стоећи учтиво одговара.

Нека нико руке недиже нитъ нъима трепће, догодъ учитель неупита, ко зна; акол' би кое руку дизало, а прозвано незнало, има му се дизанѣ то закратити.

Нека ние дозволѣно пера и плайвазе и писальке у школскомъ часу резати, прописа илъ друго линирати, илъ таковимъ чим шушкати, него нека е то све пре школе свршено и спремлѣно.

Кньиге, таблице, пера, прописе, дивите и пр. нека сваки кадъ треба тако тио извади илъ остави, да се и незна кадъ то бива; ако би ко шушкао илъ лупкао има каштигованъ бити; уобште има школа као и црква свето место бити, и има при ученю као и онамо при богомольи найсвечания тишина владати.

Нека нико у школи ни за школскогъ часа нееде, нити ела доноси, ванъ коіи би далеко одъ школе били, и о подну у школи остаяли; алъ такови мораю свое естивне ствари на одређено место оставляти, и за школскогъ часа недирати.

Кадъ годъ ко старіи у школу уђе или изађе, имаю деца устати, поздравити, и дотле стояти, докъ имъ се недозволи да седну; исто тако и кадъ учитель улази илъ излази.

Нека се ни едно дете излазећи изъ скамие непровлачи изподъ скамие, нитъ скаче преко нѣ, ни другой деци преко леђа.

Нека ние никоме слободно ни онда са свогъ места отићи, пакъ по школи тумарати, и друге узнемиривати, ако би учитель изъ школе на часакъ изаћи морао.

За онай часакъ, докъ се деца између часова одмараю, нека ние никомъ дозволѣно, кући одтрчати ни на улицу и пр.

Нека ние слободно деци изподъ часа изъ школе излазити, ванъ нужде ради, алъ на ове валя пазити и недати се одъ лажльиве деце варати. Нека сваки кодъ куће нужду сврши. А ако би кое и у школи изаћи морало, нека никадъ више него едно напола ние, некъ друго чека докъ се друго неврати, нека ни едно дуго неостае, (5. минута) нека прохода чуваю и некаляю, нека свако кое прво конъ види яви, да се ухвати, кое окаляо, и ко ће га очистити морати, и тимъ се научити чисто чувати.

Полазећи кући валя редомъ изъ школе излазити, скамия за скамиомъ, мирно, тіо безъ гураня и вике.

Идући кући илъ у цркву нека иду мушка са мушкомъ, а женска са женскомъ.

Учитель има настояти, да деца и у цркву редовно долазе, и да се при ходу до нѣ илъ одъ нѣ, тако и стоећи у ньой онако владаю, како оно свето место изискуе.

У цркву идући, ако би кои школски оправа уза се имали, нека іи у школи оставе, и после цркве кући понесу.

Идући у цркву илъ натрагъ, имаю ићи два и два напредъ женска, натрагъ мушка. Исто тако имаю ићи при литіи, погребу и пр. мирно, редомъ, неразговараюћи се, ни изъ реда излазећи, нека сваки зна где му е место, и за кимъ ићи мора, и имаю се брзо сложити.

Нека други ћуте, докъ онай, што е нарећенъ сам да пое, одпое; а кадъ сви поати имаю, нека пое побожно, некъ нико неотимлѣ, нико нека се недере.

Само онай коіи е нарећенъ, има читати апостол, изчети налонь, облачити се у чираке и пр. или у цркви помагати, н. п. носити тасъ и пр. и нека се нико неусућуе, за тимъ отимати се.

Нека се нико изпредъ службе божие по порти неигра, ни онуда виче: нико изподъ службе изъ цркве нека неизлази, да кући бежи, или да по порти тумара.

Нека нико у цркви певница, столова, дуварова, илъ с' поля зида и плоча и пр. нешара, неквари.

При великомъ входу, нека се еданъ на другога ненаслања.

Нека у цркви стое мушка оделѣна одъ женске, мушка узъ едну, а женска узъ другу певницу, а ако нема довольно места, некъ женска на средъ цркве стое, или изпредъ женске препрате, како е где обичай.

Изъ цркве илазећи нека се негураю на врати ни загушую, него мирно еданъ за другимъ по реду иду.

(Продужиће се.)

Іошъ неколико задатака за рачунъ.

1. На земльи има 5 милиона Юда, 155 милиона Муамеданаца, 300 милиона Христиана, и 550 милиона Язичника, — колко е свега люди на земльи? —

2. У аустрискомъ царству има 7,700,000 Немаца, 4,000,000 Чеха, 1,100,000 Словака, 2,000,000 Поляка, 2,800,000 Русняка,

1,700,000 Словенаца, 1,600,000 Хрвата, 1,600,000 Србаля, 4,800,000 Мађара, 5,400,000 Талияна, 2,400,000 Влаха и 700,000 Чивута, — колико є то свега? Чеси, Словаци, Поляци, Русняци, Словенци, Хрвати и Срби славенски су народи, колико є ньи скупа? Талияни су и Власи латински народи, колико є ньи?

3. У аустрискомъ царству има 26,300,000 римсколатинске вере, 3,695,900 униятске, 3,161,000 наше вере, 2,161,000 Калвина, 1,287,000 Лутерана, и 700,000 Юда, колико є свега? и колико є кои више и манѣ?

4. У аустрискимъ провинцияма има душа: у дойной Аустрии 1,697.130 у горньой Аустрии 716,904, у Салцбуршкой 148,825, у Штаєрской 1,070,747, у Корушкой 332,593, у Краньской 457,328, у Приморской 539,423, у Тиролской и Форалбершкой 876,263, у Чешкой 4,720,313, у Моравской 1,878,806, у Шлеской 447,497, у западной Галиции 1,590,215, у источной Галиции 3,021,901, у Буковини 462,242, у Далмации 415,632, у Ломбардии 2,886,396, у Млетачкой 2,306,658, у будимскомъ одделеню 1,765,218, у пожунскомъ одделеню 1,656.659, у шоproньскомъ одд. 1,818,864, у кошичкомъ одд. 1,349,241, у великоварадскомъ одделеню 1,557,000, у Србскомъ войводству 1,532,251, у Хрвацко-славонской 865,403, у Ерделю 2,180,121, и у границы целой 1,066,272, колико є то свега?

5. У Аустрии има 37,330,012 душа, а год. 1851. било є 35,750,620, са колико є за 7 год. умложило се?

6. У Бечу има 476,222 душе, а год. 1851. било є 431,150
у Милану „ 186,685 „ „ „ „ 160,101
у Прагу „ 142,588 „ „ „ „ 118,405
у Пешти „ 131,705 „ „ „ „ 106,379
у Будиму „ 55,240 „ „ „ „ 50,127
у Темишвару „ 22,507 „ „ „ „ 18,669
у Загребу „ 16,657 „ „ „ „ 14,258
са колико є свака варошь за 7 год. умложила се?

7. Становници Аустрие живе у 877. вароши, 970 предградия, 71,420 села, у 5,720,640 кућа, и има данасъ 424,640 кућа више него год. 1851. колико є било год. 1851. кућа?

8. У аустр. царству има 3,539,647 коня, окромъ 72,000 воени, а год. 1851. било є 3,229,884 за колко се умложило за ово 7 година?

9. У аустр. царству има бикова 111,902, крава 6,621,742, волова 3,263;497. юнади 4,730,476, колико є те стоке свега? а има са 4,317,039 комада више него год. 1851. колико є онда било?

10. У аустр. царству има оваца 17,084,702, а год. 1851. било є 16,801,495 са колико є садъ више? Свиня има 8,279,764, а год. 1851. било 7,409,764 за колико садъ има више?

11. У аустр. царству изкопа се сваке год. 8,000 марки злата, а 120,000 сребра; 1 марка злата кошта 383 фор. и 60 нов. а 1 марка сребра кошта 24 фор. 81 нов. колико се добие одъ злата, а колко одъ сребра сваке године?

Неколико црковни песама

За угледъ, како имаю учительи са толкованѣмъ овихъ и сви остали црковни песама поступати, да би ихъ деца колико є могуће разумела.

1. Ѻ҆бщее воскресе́нїе, — обште воскресение, ускрснуће обште, обшти устанакъ изъ гроба, устанакъ сви людіи, кои годъ су на свету живили и умрли.

Пре́жде твоеѧ̀ стра́сти, — пре, пређе твогъ страданя, пре него што си ти страдао. Ко? Христосъ Спаситель. Како є страдао Хр. Спас? уватили су га, обедили невина, осудили на смрть, мучили, разпели на крстъ, где є и умро. Приповеди ми историю о страданю Хр. Спасителя (приповедка 94. 95 и 96. изъ новогъ завѣта училиштне и домашне библие). У комъ члену вере веруемо и изповедамо ми то страданѣ Христа Спасителя? Како гласе речи у „вѣрую“ о томе страданю Спасителѣвомъ? Кадъ славимо ми успоменъ тихъ дана страданя Спасителѣви? Какви имамо икона у цркви о томъ страданю, и где стое?

ѹ҆вѣрѧ́ѧ, — уверавао си, казивао си и учио си насъ Христе Спасителю. Шта? да ће доћи обште воскресение, да ће сви мртви ускрснути, изъ свои гробова устати, оживити. Кадъ е учио Хр. Спаситель то? Пре него што е самъ страдао. Чимъ насъ е уверио Хр. Спаситель о томе обштемъ воскресению? Воскресениемъ Лазаровимъ и своимъ. У комъ члену вере веруемо ми то обште воскресение? Како гласе речи тога 11. члена? А на што ће ускрснути сви мртви? На будући животъ и судъ. У комъ члену вере веруемо на тай судъ страшни? Како гласе речи тога 12. члена? Шта знашъ о будућемъ веку ил' животу, оћелъ тамо свима еднако бити?

ѝзъ ме́ртвыхъ воздви́глъ є҆сѝ Ла́зарѧ Хрїстѐ Бо́же, — изъ мртви, одъ мртви, изъ гроба уздигао си, васкрснуо си, оживио си Лазара ти Христе Боже, и тимъ си уверио насъ, да ћешъ све мртве изъ нъини и насъ изъ наши гробова васкрснути. Приповеди ми како е било то воскресение Лазарово (приповедка 86. новогъ завѣта училиштне и домашне библие) есилъ видио где икону о воскресению Лазаровомъ и шта си видио на нъой, и упамтио с' нѣ? Кадъ славимо ми тай данъ воскресения Лазаровогъ?

тѣ́мже и҆ мы̀ ꙗ҆́ко ѻ҆́троцы. — зато и ми, тако и ми, и тимъ и ми, у то име и ми, као отроци ил' деца. Отрокъ е мушко дете до 12. године.

побѣ́ды зна̑менїѧ носѧ́ще, — победе знаке носећи. Надъ кимъ е та победа? надъ смрти. Ко е победио смрть? Христосъ Спаситель. Чимъ е победио? Тимъ што е васкрснуо Лазара одъ мртви, а после е воскреснуо и самъ. Кое су били ти знаци победе? Шта носимо ми као знаке победе? Кадъ носимо ми врбицу? У коегъ Спаситељевогъ дела успоменъ носимо ми врбицу?

тебѣ̀ побѣди́телю сме́рти вопіемъ, — теби победителю смрти поимо. Коме? Христу Спасителю. Шта е онъ учинио са смрти, да га зовемо победительомъ смрти? Онъ е уништио, и нема е више да намъ прети с' вечитомъ пропасти; небоимо се е, знамо и веруемо да ћемо ускрснути изъ мртви, и да ћемо живити после за навекъ, како ко овимъ животомъ и владанѣмъ заслужио буде. Шта поимо? Поимо:

Ѡса́на во вы́шныхъ, — значи: Боже помози, спаси Боже; а употреблява се место: Слава. Коме слава? ономе у висинама (во вышнихъ). А ко е то? Богъ.

благослове́нъ гряды́й во и́мѧ Госпо́дне, — благословенъ буди, кои долазишъ, гредешъ, идешъ, у име Господа. Ко е Господъ? Богъ. Коме су пояли то: благословенъ кои долазишъ у име Господа? Хр. Спасителю. Кадъ су му пояли? Кадъ е са славомъ улазио у Ерусалимъ. Кадъ е улазио са Славомъ? После кадъ е воскресао Лазара. Ко му е пояо то? Народъ. Приповеди ми историю о улазку Христа Спасителя у Ерусалимъ (припов. 90 нов. завѣта училиштне и домашне библие) кадъ славимо ми тай данъ улазка Спасителѣвогъ у Ерусалимъ? Есилъ целивао икону, коя намъ представля улазакъ тай? Есилъ и видио и упамтио шта на ньой представлѣно стои? Шта ми на тай данъ поимо? Знашли све речи по реду изговорити? Разумешли ихъ све? Умешли песму ту лепо и правилно одпояти? —

---

2. Воскресе́ніе твоѐ Хрїстѐ Спа̀се, — воскресение твое Хр. Спасителю!

А҆́ггели пою́тъ на небесѣ́хъ, — Анђели пое, славе, величаю, на небу, радую се твомъ воскресению.

И҆ на́съ на землѝ сподо́би, — и насъ на земльи удостои те радости, дозволи, допусти и нами на земльи, да се радуемо твомъ воскресению, ил' са твоимъ воскресениемъ, и

чи́стимъ се́рдцемъ тебѐ сла́вити, — да чисти срцемъ ил' съ чистимъ срцемъ и ми поимо ти, и да тебе славимо, као што те анђели на небу славе. —

---

3. Воскресе́нїѧ де́нь, и҆ просвѣти́мсѧ торжество́мъ, — Ускрса данъ! данасъ е ускрсъ! айдмо да се просветимо празднованѣмъ, т. е. веселећи се, славлѣћи данашньи данъ да се просветимо, разговоромъ о воскресению, praванѣмъ воскресения и радованѣмъ са ньимъ, у цркви, и после нѣ, ал' не да се веселѣмъ осрамотимо, него невино побожно да се веселимо, само томъ радости просветићемо се.

и҆ дрꙋ́гъ дрꙋ́га ѡ҆би́мемъ, — и другъ друга загрлимо. Пентикостаромъ прописано е, на данъ воскресения не само свештеници, него сви люди, еданъ другомъ све увреде да опросте, и да се загрле и излюбе; то е право торжество ил' празднованѣ воскресения. У Русіи држи сав народъ овай обичай найсветие.

рце́мъ бра́тїе и҆ ненави́дѧщимъ на́съ, — и рекнимо, назовимо браћо ил' браћомъ и оне, кои намъ завиде, кои насъ мрзе; опростимо имъ, побратимимо се, изгрлимо и излюбимо се и с' ньима.

прости́мъ всѧ̀ воскресе́нїемъ, — и опростимо све, што годъ насъ е ко увредио, за любавь ил' у славу данашнѣгъ воскресения и радованя.

и҆ та́кѡ возопі́емъ, — и тако — кадъ смо урадили, кадъ смо опростили све и неприятельма, и побратимили се и изгрлили и излюбили, — онда — запоймо:

Хрїсто́съ воскре́се и҆зъ ме́ртвыхъ, — Христосъ, (Спаситель нашъ) воскрсну изъ мртви, (устаде изъ гроба).

Сме́ртїю сме́рть попра́въ, — смрћу своіомъ, (Суправо воскресеніемъ своимъ) смрть погази, (уби, уништи, победи е).

И҆ сꙋ́щимъ во гробѣ́хъ живо́тъ дарова́въ, — и (онима) што су у гробовима, (што су умрли), животъ дарова, (животъ даде, вечни, т. е. и ньи ће све воскреснути, и после суда, животъ вечни по заслуги дати; неће смрћу уништени бити.

Духовный постъ.

(Изъ толкованія златоуста на кньигу Бытія Часть I. листъ 54.)

Мы имамо кроткога и човѣколюбивога владику Христа, кои ништа одъ насъ нетражи, што бы снагу нашу превазилазило. Непотребуе онъ одъ насъ само просто уздржаніе одъ ела и пића, и не тога ради да бы мы не ели,*) него зато, да бы ми кадъ посвршуемо наше житейске послове, остало слободно време на подвиге духовне и на добра дѣла употребили. И тако, кадъ бы мы цѣлый животъ свой трезвено проводили, и само толико ели, колико е нуждно, да нашу гладъ утолимо, и кадъ бы іоштъ покрай тога васцѣлый животъ у добры дѣли проводили: то мы онда никакве помоћи одъ поста потребовали не бы. Но будући да е природа човечія унила и клони се к' раскоши и к' неумѣрености: зато намъ благій и човѣколюбивый Богъ даде постъ зарадъ лека, да бы се у време поста и раскошъ пресѣкла и старанѣ за земальска блага замѣнило старанѣмъ за блага духовна. Зато ако има таковыхъ людій, коима слабость тѣлесна досађуе, и кои неедући — постећи — обстати немогу; тыма савѣтуемъ, да тѣлесной слабости попусте, алъ зато да себе нелишаваю духовне користи, него да се за ню с' тымъ већма постараю. Имаде и окромъ умѣрености у єлу и пићу, много другихъ путова, кои намъ двери дрзновенія к' Богу отворити могу. Тако тко неможе постити, тай нека дае обилну милостиню сиромасима, нека продужи и учеста свое молитве, некъ с' већимъ усрдіемъ слуша божіе рѣчи. То све можемо чинити, а да се непотужимо на слабость тѣлесну. Ньой та дѣла ни мало несметаю. Исто тако нека се христіянинъ особито у време поста примири с' непріятельима, нека изгони изъ срдца свога сваку злобу и злопамтенѣ. Ко то испуни, тай ће правый постъ, какавъ одъ насъ спаситель выше свега ище, показати. Єръ и само уздржаванѣ одъ єла зато намъ є заповеђено, да бы ми, плотске свое желѣ обуздавши и чувственость к' послушанію божіихъ заповѣстій покоривши, себе к' испуняваню свете волѣ божіе приуготовили. Пость таньи тѣло и обуздава неупутне желѣ а душу чини свѣтліомъ и дае іой крила да може у высъ слободно и лагко летети. Зато о вы, кои сте на то позвани, светуйте ону браћу, коя збогъ слабости постити немогу, да непренебрегаваю збогъ тога духовну рану примати, и частный постъ духовно постити, добра и богоугодна дѣла чинећи. —

---

*) Не као цѣль, но као средство. Примѣтба преводителѣва.

Мачка, и млади и матори мишъ.

Мачка. О како си ти лепо и мило детенце, оди к' мени, да те полюбимъ, я те тако волемъ.

Матори миш. Чуешъ диете, неиди той варалици.

Мачка. Ево ћу ти све ове орасе поклонити, ако дођешъ, да те полюбимъ.

Млади мишъ. Видишъ мати, како ме лепо зове, оћули іой отићи.

Матори мишъ. Диете неиди.

Мачка. Оди, даћу ти и овай колачъ, и іошъ други лепи ствари.

Млади мишъ. Ухъ што ћу чинити! пусти ме мати к' ньойзи.

Матори мишъ. Слушай ме диете, неиди.

Млади мишъ. Па шта ће ми учинити, видишъ како ме воле и лепо гледа.

Мачка. Оди лудицо оди. (и сграби га)

Млади мишъ. Яо помагай мати, яо удави ме, помагай!

Матори мишъ. Доцне е садъ помоћи тражити. Коме ние световати, ние ни помоћи.

Тешко ономъ свакоме млађему, ко неслуша свога стариега.

Школске новости.

Изъ *Чакова* намъ е поодавно явлѣно ово: У нашемъ мѣсту има учитель одъ 85 година, кои е учительствовао кодъ насъ 50 година. Немогући више служити, замоли да му се даде пензия. Варошка власть смилуе се и даде му 100 фор. пензие. Исти тай учитель има 5 синова, али има да издржава свою баку и 2 кћери. Може ли онъ то са 100 фор? — У тимъ годинама учитель истина неможе имати кћери, кое би онъ хранити морао, али кодъ толике службе могла е нѣгова пензия бити што годъ већа.

Владаюћи принцъ пруски давао е по 26,600 талира на годину за подизанѣ школскогъ обучаваня у войводству Познаню пакъ е и садъ ту суму одобрио за дальи 5 година. Одъ тога се издае 10,000 талира на умножаванѣ плата учительски по сеоскимъ школама, 3500 талира за изображаванѣ препаранда, 7500 тал. за подизанѣ варошки школа и 5600 талира у помоћь сиромашніимъ общтинама за грађенѣ школа.

У Лужици е онима учительима, кои су найслабие наплаћени, додано по 15—20 талира као помоћь.

Алсфелдъ варошъ у горнѣмъ Хесену, поклонила е шесторици свои учителя 650 фор.

У окружию Диселдорфу у Нѣмачкой имаю учительи фондъ за свое удовице. Сваки учитель плати у тай фондъ на годину по 3 талира или 4 фор. 30 кр. ср. Садъ тай фондъ има већь 53,000 тал. главнице. До сада су удовице имале само по 30 тал. годишнѣ пензие. Садъ е учинѣнъ предлогъ, да се удовицама пензия повиси, еръ то станѣ фонда допушта. — Кадъ ће се кодъ насъ фондъ какавъ за учителѣ или баръ за ньиове удовице и сироте завести. О томе се пре годину дана говорило. Валяло би о томе опетъ не само говорити него и радити почети. Куша ће се та срећа у овоме листу.

Окружни начелникъ неки у Хесену препоручио е общтинама свога окружия да побольшаю плаћу своимъ учительима. Писмо, коимъ е то препоручивао, врѣдно е да наши общтинари и поглавари чую. Оно гласи овако: Скоро све плате учительске мале су и нуждно е да се изъ общтински каса побольшаю. Околности су се измѣниле. Учительима повѣравате ваше найплеменитие благо, — вашу дѣцу. Они не могу весело и радостно да раде свой трудни позивъ, кадъ имъ оскудица на вратима еднако куца. Новце и благо, што за вашу дѣцу штедите, може пропасти, али оно, што дѣца науче, пропасти неможе него може учинити да се и оно накнади што се изгуби или што пропадне. Не говорите да средства общтинска то не допуштаю, еръ помоћи се може и са мало; него понайвише ви не знате како валя то уважити и немате праве добре волѣ Учительима се може помоћи са придаткомъ било у новцу било у нагури — храни, дрвима, стоки и т. д. У овомъ су окружию плате обично у 200 фор. на данъ дакле нема више него 33 кр. Заръ одъ тога да живи учитель често и са своіомъ породицомъ! Та ви дaете вашимъ слугама више и общтински поглавари треба да поцрвене одъ стида кадъ имъ се тако што явно казати може и мора. Гледайте да плату учительима побольшате, обрадуйте насъ са тимъ и задобите благодарность ваљани учителя, кои своя дужность вѣрно испуняваю.“ — И кодъ насъ има много общтина, коима би се то исто могло рећи. Оне би требале да се на плаће свои учителя болѣ обзиру и да ондѣ, гдѣ су плате мале, питаю школску власть заслужуели учитель већу награду, пакъ ако имъ ова рекне да заслужую, онда би требало одма и да имъ се даде.

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКІИ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке неделѣ єданпутъ. Цена му є на годину 4, на половину 2 а на четврть године 1 фор. съ поштариномъ.

Брой 10. 10. Марта. 1859.

Човѣкъ и нѣгово определеніє.

(Као уводъ у Христіянску педагогію.)

(свршетакъ.)

VI.

Изъ свега досадъ реченога види се, да се правый задатакъ земальскога живота састои у томъ, да се заеднице съ Богомъ збогъ грѣха лишеный човѣкъ, своевольно Богу обрати, да се с' Богомъ саедини, и средствомъ спасителныхъ средства, кое є спаситель у своіой светой цркви оставіо, исправи. Христосъ насъ є искупіо одъ клетве грѣховне, и привео на прво наше наслѣдіє, т. є. на ону идею ради кое є Богъ човѣка створіо. Збогъ тога смо мы дужни спасителя нашегъ сматрати не само као образацъ подражанія найдостойніи, него и као правогъ и найболѣгъ воспитателя цѣлога рода човѣческогъ. Као што се планете около сунца окрећу, тако треба да се цѣо животъ нашъ около сунца правде, Іисуса Христа, обрће, с' томъ само знаменитомъ разликомъ што смо мы дужни наше найсяйніє сунце правде све у ближимъ круговима обилазити, да се тако напослѣдку с' ньиме саединимо, и уђемо у царство нѣгове славе. Само трвдомъ вѣромъ у распетога спасителя и сталнымъ животомъ по нѣговой найсветіой науци, кадри смо мы повратити себи подобіє божіє, кое збогъ гордости и непокорности праотеческе изгубисмо, и узвести се на *первое блаженство*, к' коемъ насъ наше црковне пѣсме и цѣлый уставъ и редъ црковный на найвисшреніи начинъ призивлю.

Задатакъ дакле христіянске педагогіе есть: дѣцу приводити к' саединеню са Христомъ, и до тога довести, да они после као одрасли и зрели люди своевольно и одъ свегъ срдца настое уподобити се Христу, и онако живити као што е онъ живіо и учіо. — Цѣль християнске педагогіе е ова: обучаванѣмъ, навикомъ и заптомъ а особито добрымъ примѣромъ дѣцу и младиће упућивати, и утврђивати у томе да они своевольно узевши на себе благо иго Христово, онако живе, како бы у раю изгублѣно подобіе божіе заслужити могли, а право начело или найглавніе правило христіянскогъ воспитанія само ово може быти: **Воспитай човѣка да буде послѣдователь Христовъ, и да увѣкъ настои нѣму се уподобити.**

О како е високъ и светъ овай задатакъ! Благо ономъ свакомъ човѣку кои се труди да великомъ томъ задатку по знази своіой одговори! — Дай Боже да дође оно срећно врѣме, кадъ ће сви учительи народне школе, сви свештеници и воспитательи рода човѣческогъ горе изложено начело свойски примити и по нѣму дѣлати. Начело то есть скупоцѣный бисеръ, с' коимъ се ни едно друго по важности споредити неможе. Имамо мы Христіяни извѣстно слово и найсветію науку нашега божественогъ спасителя. Нѣга едногъ свагда се тврдо и постояно држимо, ако правога напредка у воспитанію рода човѣческогъ желимо видити. Имамо мы идеалъ найболѣга воспитателя, а тай е идеалъ любовъ божія, божество само, кое се у човѣческой природи и облику нама появило, и кое намъ за свагда суштый и единый образацъ воспитанія и за правацъ христіянскогъ живота служити има.

Тежня уподобити се Христу састои се у томъ да науку Христову с' чистымъ срдцемъ примамо, да духъ науке те схватити старамо се, и да по той найсветіой науци животъ свой проводимо, покораваюћи чувственость и страстій наше моралной знази, коя е у нами и кою е права само и несумльива вѣра подпуно обдржати кадра.

Рећи ће можда когодъ да оно наше христіянско начело воспитанія важи само за црковно, а не за грађанско, за тѣлесно, и домаће воспитаніе. Ал' ко бы могао порећи важность начела нашегъ, чимъ разборито посмотри животъ спасителѣвъ и уредбе свете Христове цркве. Рѣчи, чудеса и друга сва дѣла, а особито примѣръ спасителя нашегъ, очевидно насъ упућуе да тѣлесне моћи свое чувамо, негуемо и усавршуемо, да братство, и отечество свое любимо, да обшту користь себичности своіой предпочитуемо. Да душевне и тѣлесне даре, што намъ Богъ даде, вештбамо и на свою и своихъ ближньихъ користь а на славу божію употребљявамо, да власти поштуемо, и цару вѣрни будемо. — Далеко буди одъ насъ мысао, да намъ науке и вештине, што на користь временогъ живота служе, нису нуждне: ѳръ кадъ мы умомъ напредуемо; то по нашемъ уверенію све већма уважавамо образъ божіи у нами. Али смо мы притомъ подпуно увѣрени, да знаня и вештине човечіе, ако нису на темелю благочестія основане, немогу насъ привести к' правой цѣли, кое е ради човѣкъ створенъ, нити су оне у станю безъ освећеня *одъ горе* духъ нашъ савршено успокоити и постояно благостанѣ друштву човеческомъ дати. Па збогъ тога желимо и тежимо, да сво знанѣ, сва вештина, и све што човѣкъ тѣломъ и духомъ ради, задахнуто буде духомъ благочестія, духомъ свеспасителне науке Христове; да човѣкъ свестанъ буде опредѣленія свогъ, да се увѣри да онъ ніе само за овай свѣтъ створенъ, него да е животъ нѣговъ на земльи само припреманѣ за вѣчность, — и да човѣкъ стараюћи се о своме тѣлу незаборави свою душу; еръ каква е користь човѣку ако ће и васъ свѣтъ придобити а душу свою оштетити!

Свакидашнѣ искуство учи насъ да се образованѣ наше неможе за нѣколико година произвести. Цѣлый животъ нашъ есть течай воспитанія. Свакій данъ учи се човѣкъ чему, ил' повтораванѣмъ извикне већма оно што е знао. Не само у младости, него и за мушкога возраста, па и у самой старости дае се човѣку прилика што добро, истино и красно научити, поправити се, и у добродѣтельи напредовати. Животъ у држави, у цркви и у породици захтева одъ свакога свогъ члана непрестанно напредованѣ, непрестанну тежню све већемъ и већемъ совршенству, и кадъ бы тисућу година живили іоштъ не бы са воспитаніемъ своимъ готови были. Алъ мы нећемо у овомъ листу о томъ обширномъ воспитанію говорити; наша е намера само да се основно воспитаніе, т. е. воспитаніе дѣце у породици, у цркви и у школи оногъ христіянскогъ главногъ начела држи. У колико се овымъ ограниченѣмъ губи на простору, у толико се добыя на унутреньой снаги и важности; еръ е свакій почетакъ найтежій, и одъ нѣга найвећма зависе све добре или зле послѣдице. Првый упливъ воспитанія скоро свагда рѣшава судбу дѣтета, и дае правацъ далѣмъ развитку и напредованю. Збогъ тога е рекао спаситель оне важне и свете рѣчи, одъ коихъ духъ свакога воспитанія треба да преза: „*Тешко ономе, кои саблазни едногa одъ овыхъ малыхъ*“ Мат. 18. 6.

Кадъ смо признали да е Іисусъ Христосъ идеалъ или узоръ воспитательске дѣятелности уобште, то признати морамо, да ово и за воспитаніе младежи, по превосходству важити има. И за овай узрасть дае намъ спаситель истинитый и живый примѣръ као отрокъ одъ дванаесть година. (Лук. гл. II. ст. 42). Чувство, воля и мысао младића Іисуса быяше у заедници с' Богомъ. Икону дванайстолѣтнога спасителя, како у храму божіемъ међу кньижевницима и старешинама стои, ньи слуша и испитуе, требало бы да има свака христіянска школа. Та бы дѣци служила за свагдашню пріятну ал' и озбильну опомену, а учителю бы безпрестанка предъ очи у срдце ставляла цѣль христіянскога воспитанія.

Ако човѣкъ и есть у грѣху зачетъ и рођенъ, алъ е онъ светымъ крштенѣмъ духовно препорођенъ, получіо благодатъ да може творца свога познати, любити и волю нѣгову испунявати. Светымъ крштенѣмъ добыямо мы снагу да се можемо іоштъ за дѣтиньства свога угледати на спасителя нашегъ. Воспитаніе дакле дѣтіе треба да учини, да дѣте одрасти и ояча у благочестію, како бы кадъ изъ школе изиђе и на стазу явногъ живота ступи, могло себе не само од свію видимых и невидимыхъ искушенія сачувати, него іоштъ к' томе као чланъ Христове цркве одъ дана на данъ расти и с' возрастомъ тѣлеснымъ крѣпитисе и напредовати у премудрости и страху божіемъ, на славу божію и на свое душевно спасеніе.

По Келнеру израдіо В.

О школскомъ запту.

За све, особито за учителѣ на школама са више класа.

(Продуженѣ и свршетакъ.)

Сбогъ ауторитета и части ради, дужанъ е учитель старатисе, да му се деца и ванъ школе пристойно владаю, и наредбе начинити, да се зна за то;

Да свакогъ стариегъ учтиво предусретаю, да нико ништа туђе недира; да плотова и тараба, прозора, врата, и пр. некваре, да дрва некваре, да се на воћке небацаю нити на ньи пужаю; да ни свогъ ни туђегъ скота ни живине незадиркую нитъ драже; да се невешаю мимопролазећима за кола; да се одъ сви опасни места, одъ бунара, рупа, ендека, илъ с' путова кудъ кола иду, укланяю;

Да се склоняю с' места, гдеби млоги люди скуплѣни били пакъ викали, псовали, или пияни свађали се, грдили и тукли;

Да се нико неигра на забранѣнимъ нити на онимъ местима, ни онако где би и како би коме на сметню пакость илъ штету бити могли, бацаюћи се еданъ на другог лоптама било обичним или снежнимъ и пр. ил у игри викаюћи и дераюћи се, свађаюћи псоваюћи чупаюћи и тукући; или ма што непристойно говорећи илъ радећи;

Играюћи се, нека се играю мушка с' мушкомъ, а женска с' женскомъ;

Нека се забране све игре, коима би еданъ другогъ осакатити мого, тако е: пилцика, попикъ, клисъ, чугъ, ножанѣ и кебанѣ и бананѣ, битке са снежнимъ лоптама и пр.

Нека се забране све игре на добитъ, било на новце илъ на дугмадъ и пр. као, ропе, гликери, карте.

Сваки учитель дужанъ е баръ оне найглавние законе и обичае пристойности, благогъ обичая децу научити, како се имаю свудъ и на свакомъ месту владати, ходити, стояти, седити, говорити, питати и одговарати и пр.

Има іи приучавати, да еданъ другомъ услужни буду. и у добру помажу, одъ зла одвраћаю, и да у слоги и любови живе;

Да се незадиркую, непсую, несвађаю, имена неиздеваю, неругаю, непркосе, несвете,

Нека се нико неусуди макаръ што туђе нађено сакрити, затаяти, украсти, отети, али ни меняти се, куповати ни продавати, узаимати илъ покланяти безъ знаня стариіи;

Нека се нико неусуђуе лагати.

Нека никое дете само свой судия и одмаститель небуде, него нека се тужи, а учитель нека свакоме праведанъ судия буде, и гдегодъ е могуће, нека гледа измиренѣ с' моленѣмъ за опроштенѣ, загрленѣмъ и полюблѣнѣмъ, или ако ние овимъ поможено, онда с' другимъ каштигама, само не тимъ пркосе и освете илъ свађе побунити.

При дечіимъ едно на друго тужбама и при измириваню а особито при деленю каштиге има учитель врло смотренъ бити, да нити невиногъ каштигуе, нитъ кривогъ опрости, нитъ лукавогъ промаши.

Одъ коекакви малешни тужбица валя децу одучити, и нипошто невапустити, да се тай обичай међу ньи увуче; іошъ већма іи валя одъ шпіонлука, гласоноштва и сплеткареня чувати.

За све непристойности илъ преступлѣня ванъ школе и куће, кое би до тужбе дошле, има децу каштиговати исто као да су у школи то учинили.

Каштиге су слѣдуюће: опомена на само, опемена явно, укоръ, претня, одузеће похвалногъ писма, одузеће знака отличия, одузеће отличногъ места, и отличне службе (цензорства) отеранѣ да седи набашка месту, или на средъ собе да стои, избрисанѣ изъ кньижице добри и валяни, уписъ у кньигу неваляли, клечанѣ, затворъ, искљученѣ одъ игре, задаћа више писаня рачуна илъ лекция наизустъ, телесна каштига, уписанѣ хрђаве ноте у нраве, и коначно искљученѣ непоправимога изъ школе и забрана свой деци игде се с' ньимъ мешати илъ дружити.

При укору и претньи ние слободно децу псовати ни грдити и хулити;

За одузеће похвалногъ писма илъ знака, нуждно е та завести и заслужнима іи давати, на недельнимъ и месечнимъ егзаменима явно:

Каштигомъ стояня на средъ собе, могу се сва маня преступлѣня школска: као немиръ, непажня, спаванѣ и пр. каштиговати, да се остале каштиге штеде;

За избрисанѣ изъ кньижице валяни, илъ уписъ у кньижицу неваляли, нуждно е те кньижице увести, и савестно поступати;

Клечанѣ на кукурузу забранѣно е;

Затворъ нека нетрае дуже него $^1/_2$. илъ 1. сатъ и то са задаћомъ писаня, рачуна, на изустъ ученя, а не напуштаня, шта оће да раде. При затвору није слободно школска врата заключати, да деца ни нужде ради изаћи немогу, алъ нека се ни у то име по авлиіи неиграю, нитъ тумараю. Полазећи изъ затвора кући, има се сваки явити учителю; ако би ко утеко има биенъ бити

Телесна каштига остае само за упорство и іогунство, за лажъ и крађу, за бой о псовке и отично штеточинство, било у школи или ванъ школе, и за свако непочитанѣ стариіи.

За телесну казань узима се шибица, не прутови ни штапови.

Телесну каштигу има дете на земльи лежећи примити, а никако другчие, и имао би е учитель своеручно давати.

Биенѣ по глави, по леђи, по трбуу илъ ногама и рукама, чупанѣ за кике илъ за уши, ћушанѣ и остало овомъ подобно забранѣно е.

Девойчице ние слободно телесно каштиговати.

Сваки учитель има настояти, да боеве, шибе и виргазе изъ своешколе искорени. Онде е найболя дисциплина, где овогъ нетреба. Гдегодъ овогъ много треба, ту е зло, и ту е увекъ учитель самъ и едини кривацъ.

Све тужбе, било одъ деце илъ цензора илъ одъ други люди, и сва истраживаня за преступлѣня имаю се после школскогъ часа примати и извршивати, да се школски часъ на ово негуби, и да се истраживаня и каштиге неделе осветомъ.

Іошъ неколико задатака за рачунъ.

Наша є земля 21. милионъ миля одъ сунца далеко, а само 51. иляду миля одъ месеца, за колико є далѣ сунце одъ землѣ негъ месецъ? за колико є далѣ месецъ одъ сунца, кадъ є месецъ у исти онай махъ на истоку кадъ є сунце на западу?

Наша є земля 1719. миля у процепу (крозъ) широка, а месецъ само 468. миля, колико є шира земля?

Наша земля има 5.400. миля унаоколо, или на поясу; па кадъ би ко обићи хтео, и кадъ би сваки данъ по 5. миля одъ запада на истокъ илъ противно пролазио, колико би дана ићи морао, да є обиђе?

Лети у найдуже дане рађа се сунце у 4. сата уютру, а седа у 8. сати у вече; а зими у найкраће дане, рађа се у 8. сати уютру, а седа у 4 после подне; колико сати обданъ сунце дуже светли и греє лети него зими? за колико сати трає зимня ладния ноћъ дуже негъ летня?

Гласъ прође 1050. стопа у єдномъ секунду; колико є стопа далеко громъ, кадъ му се гласъ 5. секунда послѣ мунѣ чуе?

Парна кола пређу за 3. сата 11 1|2. миля, колико пређу за 1. сатъ? колико пута брже иду од обични кола? Алъ парна кола могу тако брзо ићи, да 10. миля у єдномъ сату прођу; колико би требало дана, да обиђу целу землю око пояса? а колико би требало да до сунца дођу, кад би стазе било?

Топовско тане иде 50. пута брже него найбржа парна кола; како брзо иде дакле? колико би требало топовско тане, да одлети до месеца, кадъ би могло? а колико би требало година да лети до сунца?

На желѣзници има одъ Беча до Пеште 30 1|2 миля, — до Сегедина 55 1|2. до В. Кикинде 63. до Темишвара 70 1|2 до Вршца 80 1|2. до Белецркве 84 1|2; колико є ту єдно место одъ другога далеко? и за колико се сати може одъ єдногъ до другогъ дођи, идући као што се обично иде 11 1|2. миля за 3. сата?

На желѣзници има одъ Беча до Градца 30. миля, до Любляне 59. до Трста 75 1|2; колико є то єдно одъ другогъ далеко? А колко одъ насъ? и за колко се сати може дођи?

На желѣзници има одъ Беча до Брина 20. миля до Златногъ Прага 54. до Дрезде 79 1|2 до Берлина 109. до Хамбурга 147. колико су ту та места раздалеко? колико одъ насъ далеко? и за колко се сати може дођи?

На желѣзници плаћа се одъ милѣ на 3. месту 10. крайцара ср. на 2. месту 15. кр. а на 1. месту 20. кр. шта би моро платити одъ Кикинде до Темишвара? до Вршца? шта одъ Кикинде до Сегедина? до Пеште? до Беча? до Трста? до Златногъ Прага? до Берлина седећи на 2. месту? а на трећемъ месту?

Изясненіе пѣсама и молитава

на служби пређеосвећеныхъ дарова'. *)

Свѣтъ Хрїстовъ просвѣщаєтъ всѣхъ. Светлость Христова обасява све. **)

Да исправитсѧ молитва моѧ, ꙗко кадило предъ тобою. Да исправи се молитва моя као кадило (кадъ) предъ тобомъ. Као што мирисавый димъ изъ кадіонице у висъ иде, тако да се исправи молитва наша предъ Богомъ, да буде молитва наша Богу пріятна и повольна. Кадъ ће наша молитва Богу пріятна быти?

---

*) За псалтирце.

*) Ове речи као блага вѣсть и утѣха; и светлость свеће коіомъ тада свештеникъ благосиля замѣнюю у нѣчему еванђеліе, кое се на пређеосвећеной служби обично нечита.

Имамо л' мы какавъ знакъ по комъ у себи осѣтити можемо, да є наша молитва Богу повольна и за насъ спасоносна? Знакъ є тай утѣха, радость, спокойство, оснаженѣ волѣ у добру, кое човѣкъ после молитве осећати мора. Кои то не осећа, тай се ніє срдцемъ моліо, него є само рѣчма брбляо.

Воздѣѧнїє рꙋкꙋ моєю жертва вечернѧѧ. Уздизанѣ, подизанѣ руку моихъ, — *да буде предъ тобомъ*, — као жертва вечерня. Подизанѣ руку, клечанѣ, склоплѣнѣ руку и скрштенѣ руку єсу споляшньи знаци христіянскогъ богопочитанія? Пре Христа приносили су люди Богу яганьце, теоце, и раану на жертву, и то є быо кодъ ньихъ споляшный знакъ богопочитанія? Кадъ су тіи споляшньи знаци богопоштованя Отцу небесномъ мили и повольни? *Вечерняя жертва*, жертва што се у вече приноси? Преждеосвештена служба бива само на вечерню; збогъ тога се и починѣ текъ после 11 сатій по нашемъ или после 5 сатій по источномъ часоказу. Обична литургія, на коіой се антифонъ ил' „благослови душе“ пое, бива на Изобразителныма после шестогъ богослужебногъ часа. У кое дане бива светогъ Василіє служба на вечерню? На великій четвртакъ, велику суботу; на Бадньій и зимньій крстовъ данъ ако тіи дани нису у суботу ил' у неделю. Дакле све у постне дане. — Пое л' се онда благослови душе? — Може л' быти кадгодъ Златоустова литургія на вечерню и са господи воззвахъ? Само на Благовести кадъ ове падаю у ускршный постъ (ванъ суботе и неделѣ), и ако су Благовести на великій петакъ —

Господи воззвахъ къ тебѣ. Господе звахъ к' теби, викахъ к' теби, молихъ се к' теби.

Ѹслыши мѧ. Услише ме, саслушай ме.

Вонми гласꙋ моленїѧ моегѡ, внегда воззвати ми къ тебѣ. Внимай (пази, мотри) гласу моленя моєга, када звати *будемъ* к' теби. Молитву нашу само ће онда благій Богъ саслушати и примити ако ю одъ срдца приносимо, и ако се после молитве постарамо больи люди постати. Онай, кои се брзоплетно, безъ пажльивости, безъ смисла и безъ срдца, само устма и езикомъ Богу моли, наликъ е на звечку и добошъ, а молитва нѣгова ніе молитва, него е руганѣ Богу, злоупотребленѣ имена Божіега. Противъ кое заповѣди Божіе такавъ лицемѣрный и богохулный Христіянинъ грѣши?

Положи Господи хранєніє устѡмъ моимъ. Положи, постави господе охраненѣ, чуванѣ, стражу устима моима.

и дверь ѿграждєнїѧ ѿ устнахъ моихъ, постави господе двери ограђеня около устапа' моихъ. Дай Боже да я увѣкъ имамъ стражу и врата одъ заграде на моимъ устнама, да ми уста неизговоре штогодъ неваляло, злобно, пакостно? Како грѣши онай, кои говори противъ Бога, противъ свете цркве, ил' противъ людій? Коя Божія заповѣдъ забранюе оговарати, лажно сведочити, а коя забранюе клети се, псовати? — Чувай езыкъ; выше е людій одъ езыка пало, него одъ мача? Кои ми зна ону молитвицу, гдѣ се молимо да намъ Богъ неда узалудъ беседити, пустословити ил' празнословити. Види: Господи и Владико живота моего. —

Нє уклони сєрдцє моє къ словєса лукавствїѧ, неуклони, — *ненаклони, неуправи,* — сердце мое у слова, — *у речи* — лукавства, неваляства. Не дай да срдце мое буде неваляло.

непщевати вини ѿ грѣсѣхъ, не смышляти извиненя за грѣхе, нетражити изговора у грѣху. Не дай Боже, да я тако неваляо будемъ, да ми се већъ чини да нисамъ зло учиніо, кадъ грѣшимъ.

Прошеніе за оне, кои се ка просвештенію спремаю. *)

Єлыци ко просвѣщенію приступите. Помолитесѧ иже ко просвѣщенію. Кои сте ка просвѣштенію, кои се приправляте да примите свето крштенѣ приступите. Помолите се, кои сте ка просвѣштенію. Предъ овимъ позивомъ веѣъ су оглашени и покайници изъ цркви изишли были, садъ се дакле починѣ молитва за оне кои се веѣъ спремаху да се крсте.

Вѣрнїи ѿ иже ко свѧтомꙋ крещенію готовѧщейсѧ братїи Господу помолимсѧ. Вѣрни т. е. крштени, к’ светомъ крштеню готовеѣу се, спремаюѣу се браѣу, господу помолимо се.

Ѧко да Господь Богъ нашъ утвердитъ ихъ и укрѣпитъ. *Помолимо се господу*, да господъ Богъ нашъ утврди ихъ и укрепи. Да Богъ те люде, кои хоѣе да се крсте и да постану членови царства Божіегъ, утврди у исповеданю, признаваню свете вѣре Христове, и да ихъ укрепи, оснажи, ояча, да могу добродѣтельно живити, грѣха се чувати и нѣга побѣђивати, и да постану тако снажни у вѣри, да, ако нужде буде, пре погину него Христа изневѣре. — Крѣпость или ячина духовна ил’ сталность и постоянство у вѣри чіи е даръ? Кажи ми све по реду даре духа светога? Средствомъ кое тайне примамо мы даре духа светога? Кадъ се света тайна миропомазанія дѣци дае? Разликуйте дѣцо ову свету тайну одъ елеосвященія ил’ свештаня масла, што се болестницима дае, и одъ простогъ помазанія улѣмъ на ютреню, што означава радость и утѣху духовну и милость Божію ил’ онога светца, кои се слави. Шта каже свештеникъ, кадъ дѣте св. миромъ помазуе? Єли и оно миро што с’ ньимъ предъ светимъ крштенѣмъ свештеникъ дѣте маже? Ніе, него се то освећено улѣ зове *елей радованія*, и значи, да онай кои жели быти христіяниномъ треба да се окане грѣха, да као умре грѣху, и немисли выше на грѣхъ.

---

*) Ово се прошеніе чита одъ средопостія, па до велике среде, и то после прошенія за оглашене. Обичай е быо на Лазареву и на велику субототу крштавати оглашене, па због тога се у другой половини поста ове красне молитве читаху, да бы за крштенѣмъ тежеѣи оглашеници, іоштъ веѣма се спремили и духовно сазидавали. Просвѣщеніе значи крштенѣ. Зато е и неделя предъ и по просвѣштенію.

(Продужиће се.)

Свесрдна покорность старіима.

„Іисꙋсъ бѣ повинꙋѧ сѧ има.“ (Іосифу и Маріи:) Светый евангелистъ Лука укратко описуюћи младостъ Ісусову, забилѣжіо е те рѣчи, да намъ покаже коя е найвећа дѣтія врлина. И заиста е покорность основа благочестивогъ, а и грађанскогъ живота. Безъ покорности нема правога воспитанія, па онда ни добродѣтельи, ни среће, ни човѣчества. Ту дакле главну врлину, гледаюћи у икону спасителѣву, и воспитаваюћи се у духу православія, треба да пре свега у нашой школи дѣца задобыю, пакъ е већъ са самымъ тымъ положенъ темель среће ньиховой.

Радо бавленѣ у храму божіемъ.

„Не вѣсте ли ѧко въ тѣхъ, ѧже отца моегѡ, достоитъ ми быти.“ Воспитательи и учительи треба да дѣцу у духу благочестія воспитаю, да чувство побожности зарана пробуде, однегую и оснаже у млађаномъ срдцу ньиховомъ. Молитва е полетъ душе са землѣ на небо, траженѣ онога што е горе, чезня за опымъ, когъ тѣлеснымъ очима видити неможемо. Служба божія, и дивни обреди православне цркве есу найболя средства за религиозно образованѣ душе и срдца дѣтіега. Употребите дакле учительи ово свето средство, кое вамъ мати црква предлаже, и учините да црква и школа буду мѣста, у коя ће дѣте радо долазити, и гдѣ ће се радо бавити питаюћи се духовномъ манномъ благодати божіе.

Напредованѣ у мудрости и добродѣтельи.

„Іисѹсъ преспѣваше премѹдростїю и возрастомъ и благодатїю ѹ Бога и человѣкъ.“ Дѣте треба с’ годинама да напредуе у познаваню и любленю Бога, и у свима врлинама. На то тежи христіянско воспітаніе. Нека се дакле труди и свакій нашъ учитель кодъ свое дѣце произвести то напредованѣ, па ће онда ученици нѣгови напредовати и у милостя кодъ Бога и кодъ людій.

Учительи, воспитательи млађаногъ нараштая србскогъ, пріимите к’ срдцу златне рѣчи ове светогъ евангелія и употребите ихъ на користь свое дѣчице. Сматрайте побожно икону преблагогъ спасителя, кою ће вамъ обштине по царской заповѣсти набавити, учите и дѣцу да побожно и разумно сматраю ту свету икону, па ће господъ благословити труде ваше, и изъ школе ваше произићи ће вредни и ваљани членови свете православне цркве, и православногъ рода србскогъ!

В.

Змиінъ репъ.

Бияше една змия; и нѣзинъ репъ иђаше увекъ лепо за главомъ и пролазаше свудъ сретно; алъ наедаредъ се побуни противу главе и рекне: „садъ ми е доста твоіи неправди; вучешъ ме за собомъ као оногъ последнѣгъ роба и сужня; свуда си ти напредъ, а довека я натрагъ; то ние право; заръ нисамъ и я удъ тела као што си и ти; зашто неби и я едаредъ предњачио и тело водио; у чему си ти боля и мудрия одъ мене?“

Глава му одговори: „иди будало, како ћешъ ти предњачити, кадъ ни очию немашъ, да опасности видишъ, ни ува да чуешъ, ни разума, да іой се уклонишъ; заръ нечинимъ я то све на твое добро?“

„Да на моє добро — одспори репъ — тако сви господари говоре; алъ я нећу више да слушамъ, већъ оћу одсада да идемъ, куда се мени прокте.“

Глава одговори; „добро, некъ буде и тако, айде дакле водя, а я ћу за тобомъ.“

Репъ пође предњачити, и одма изъ они стопа наиђе на глибъ, и ували се, и єдва се са крвавомъ мукомъ змия опрости, и тако сва каона изађе, да є нико више ни познати немогаше.

Мало за тимъ улегне у неко трнѣ, и штогодъ већма радише да се курталише, све се већма одираше и люти рана допаде, и била би пропала, да се ниє глава понудила, те се наполѣ извуку и спасу.

Будали репу небияше ни то довольно; онъ остаде при свомъ іогунству, и пође далѣ, и садъ на живо углѣвлѣ наиђе. Одма оногъ часа стане ватра жећи, и змия се стане савияти одъ люти болова на ватри прштећи, и докъ репъ одъ іогунства одпусти и главу у помоћъ позва, бияше већъ доцкан, жестока ватра бияше већъ све благородние уде спржила, и сви мораше пропасти.

Гдегодъ се глава приволе оно чинити што репови слуге оће, ту є пропаст оногъ часа готова. Тешко ногама подъ лудомъ главомъ.

Єленъ и мува.

Єдна мува падне єлену на рогъ и рекне: ако сам ти тешка, реци искрено, не таіи.

Гле — рече єленъ — драга моя, заръ си и ти на свету жива!

Тако се млогомъ дерану деси, коіи се прави да нешто єсте.

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКІИ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке неделѣ еданпутъ. Цена му е на годину 4, на половину 2 а на четврть године 1 фор. съ поштариномъ.

Брой 11. 17. Марта. 1859.

Народный учитель и нѣгово владанѣ.

Подъ именемъ народногъ учителя разумѣвамо мы човѣка, кои христіанску дѣцу воспитава и учи ономе што е свакомъ човеку као христіяну и грађанину знати и чинити нуждно.

Освѣдочена е истина, да учитель своіомъ цѣлокупномъ личношћу, своіомъ важножћу и достоянством свогъ моралногъ характера већма воспитава дѣцу него своимъ предаванѣмъ. Да л' е учитель задатакъ свой рѣшіо дознаћемо, кадъ се увѣримо, да се нѣговъ начинъ живота подпуно слаже са онымъ наукама, кое су прописане, да се у школи предаю. Ништа тако невоспитава дѣте као примѣръ доброга и валяногъ учителя. Ако е учитель такавъ, то му ніе нуждно лѣпе и изабране тражити, да дѣцу с' ньима као обчара и добродѣтельи научи, еръ е већъ самъ животъ нѣговъ сунце, кое обасява и огрева стазу живота дѣчіега, кое животворну снагу улива у душу ньихову.

Люто се вара свакій онай учитель, кои мысли, да е онъ за дѣцу и ньихово воспитаніе само дотле пододговоромъ, докле е у школи, и кои држи, да е дужности своіой већъ задоста учиніо, ако часове школске точно обдржава, и ако се само докъ е у школи и предъ децомъ добро влада. Цѣлый животъ учителѣвъ у кући и изванъ куће, међу дѣцомъ, међу людма, па и на само, мора быти образацъ сваке добродѣтельи, да би се на нѣга и дѣца и люди угледати и одъ нѣга за себе примѣръ учити могли. Добро владанѣ и примѣранъ животъ учителѣвъ снажніе дѣйствуе на срдце ученика, него рѣчи кое онъ говори, него предмети кое онъ предае, него знаня и вештине што дѣца кодъ нѣга науче. Тешко учителю, о коега владаню люди главомъ машу, и о коме се рђаво говори у домашньимъ круговима. Тешко учителю, коме родительи немогу да отдаю оно право срдчано поштованѣ, кое е плодъ богоугодна живота, и кое се неда заповешћу наложити, него се само пожертвованѣмъ, строгошћу према себи самомъ и отрицанѣмъ себе самога заслужити може. Доклегодъ небуде кадаръ учитель такво истинито и право поштованѣ кодъ родителя себи заслужити; дотле ће дѣца еднако према нѣму ладна бити, и дотле нѣгови савѣти и опомене немогу проникнути у срдце дѣчіе и уродити тамо онымъ плодомъ, кои има врѣдности и овдѣ на земльи и тамо горе на небу.

Учитель дакле треба да е образацъ добрыхъ дѣла, и богоугодногъ христіянскогъ живота. Башъ збогъ тога и носи онъ на себи име народногъ учителя, што у народу и с' народомъ заедно живи; што се народъ на нѣга угледа, што се изъ нѣговогъ живота учи добродѣтельи, и што свое наймиліе благо предрагу свою дѣчицу нѣговой нѣги повѣрава. Али башъ збогъ тога брои народъ учителя међу свое чланове, пази на нѣга и мотри га оштримъ окомъ већма него икога другогъ захтѣваюћи одъ нѣга с' пунымъ правомъ, да светомъ позиву своме точно и подпуно одговара. Чимъ се увѣри народъ да учитель нѣговъ нетвори као што говори и као што му се пристои; то одма упозна онъ у учителю своме наемника кои на саблазанъ служи.

Ни на кога немотри народъ тако, и никога тако строго непресуђуе као учителя и свештеника; еръ му света црква предъ очи ставля образацъ, какви треба да буду духовни пастири и учителья. Нека дакле нитко незамѣра побожномъ народу нашемъ ту таку строгу пресуду сврху владанія свештеничкогъ и учительскогъ. Камо среħа да се одъ стране дотичныхъ властій іошт вeћма мотри и пази на владанѣ людій, коима су та два найсветія званія повѣрена, пакъ бы онда много више добра у народу нашемъ было. А онимъ учительима коима е неправо, што народъ свакій коракъ ньиховъ с' бодрим оком прати, савѣтуемо нека се држи оныхъ апостолскихъ рѣчій: “Образи бывайте стаду,” пакъ ихъ сигурно одъ критике народне неће глава заболѣти, него ће се она преокренути у поштованѣ, у славу, хвалу, благодарность.

Туга мора заиста обузети срдце свакогъ поштеногъ човѣка, кадъ види, да они, кое онъ зноемъ труда свогъ рани и издржава, и кои су поставлѣни, да буду свѣтила оныма што су у тами, нису онакови, какви бы требало да буду. Кадъ се изъ ньиховыхъ дѣла' увѣри, да они газе светиню одъ праотаца' наслѣђену, да добро уче, а зло раде, или, као што се на жалость кодъ насъ догађа, да никако и неуче, него само обштински лебъ забадава еду. Такови су учительи наслѣдници оныхъ Фарисея', кое спаситель изобличаваше, такови нитъ ће кадгодъ правога поштованя кодъ народа имати, ни ти ће народу одъ користи быти.

Изъ досада реченога заключуемо, да е учитель нашъ пре свега дужанъ старати се да праву любавъ и искрено повѣренѣ православногъ србскогъ народа у своіой обштини придобіе своимъ добродѣтельнымъ и богоугоднымъ животомъ, испуняванѣмъ своихъ дужностій у цркви и у школи и топломъ и поузданомъ вѣрношћу према светой православной цркви, према заповѣдама, обредима и преданіяма нѣнымъ. Само тако моћи ће ньиме посѣяно сѣме добродѣтельи сторичне плоде принети, само тако моћи ће онъ високомъ и светомъ позиву свомъ достойно одговорити и заслужити оно мѣсто кое е Богъ вѣрнымъ своимъ у своме небесномъ царству приуготовіо. В.

Частный крстъ Христовъ.

Прошло е было векъ скоро пуна три столећа одъ оногъ дана, како е Спаситель нашъ Іисусъ Христосъ на крсту распетъ бьо, и родъ човѣческій одъ клетве Адамове спасао. У свима познатымъ краѳвима свѣта было е много, врло много людій, кои у Христа вѣроваху, и по нѣговой светой науци владаху се. Истина да е за цѣло то време вѣрно стадо христово много премного страдати морало; еръ су цареви римски, кои свѣтомъ владаху, у десетъ пута люта гоненія на цркву наводили, и све оне кои се нехтѣдоше Христа одрећи, мачу, огню и дивльимъ звѣровима на разтрзанѣ предавали: но присвемъ томъ брой христіяна одъ дана на данъ множіо се, и свакій мученикъ постоянствомъ своимъ у вѣри доводио е до удивленя своѳ мучителѣ тако, да су многи одъ овыхъ вѣру христову попримали были. После десетогъ найстрашніегъ гоненія, кое се догоди с' концемъ трећега столећа за владе цара Діоклетіана, брой се христіяна особито у источномъ делу царства знаменито умножи. Не само међу простотомъ, него и у войсци, па и у самимъ вышимъ звачіяма было е много явныхъ и тайныхъ послѣдователя христовыхъ. У то доба владаху у римскомъ царству два императора: Максентіѳ на западу, и Константинъ на истоку. Првый е быо непріятель вѣре христове, а другій е христіяне браніо и закланяо. — По свой прилици изъ тога узрока ньи се двоица зарате. Константинъ пре него што пође с' войскомъ на супарника свога, помоли се Богу небесномъ, да му даде побѣду, и гле, башъ у по подне опази онъ на небу крстъ, кои се блисташе као сунце, и учини му се као да чуе гласъ с' неба: „овымъ побѣђуй! Небесно то появленѣ силно потресе душу Константинову: одма сутра данъ даде онъ одъ злата саковати великій крстъ, и заповѣди да се крстъ тай предъ войскомъ узвишенъ носи. Максентіе силомъ частнога креста побѣђенъ почне бѣгати, и кадъ преко нѣке рѣке пређи хтѣде, сруши се подъ ньимъ мостъ, и онъ с' войскомъ своіомъ утопи се у той рѣци, као нѣгда Фараонъ у црвеномъ мору. После ове побѣде Константинъ с' великомъ свечаношћу уђе у Римъ, захвали Богу, и постане христіяниномъ, а христіянскій законъ постане одъ тада господствуюћимъ у цѣломъ царству римскомъ.

Мати Константинова царица Єлена, прими такође вѣру христову. Она изъ побожности зажели видити свету землю, у коіой е спаситель свѣта живіо, и гдѣ е чудеса творіо. Зато с' пратньомъ и силнымъ благомъ оправи се напутъ у Палестину, и дође у Іерусалимъ. Патриах ерусалимскій Макаріе дочекаю с' пристойном почашћу. Царица запыта за мѣсто гдѣ е гроб Христов На томе мѣсту стаяше тада язическій храмъ богинѣ Венере подигнутъ іоштъ одъ цара Адріана. Єлена то скрнаво и нечастиво капиште даде срушити, и одма заповѣди да се ту надъ гробомъ Іисусовымъ црква у славу воскресенія спасителѣвогъ подигне. Побожна царица зажели дознати гдѣ се налази частный крстъ, на коме е господь Іисусъ распетъ быо. Ал' іой то христіяни незнадоше казати. Она садъ позове к' себи старешине еврейске, и стане имъ с' мукама претити, ако іой неузхтѣду право казати, гдѣ е крстъ христовъ. Старый нѣкій Єврей по имену Юда, за кога сви други рекоше да зна мѣсто гдѣ е крстъ Іисусевъ закопанъ, силомъ принуђенъ, покаже царици то мѣсто, кое е было недалеко одъ гроба господнѣгъ и мѣста Лобногъ на коме спаситель распетъ быяше. Ту беше навалѣно силно каменѣ, кое кадъ се разкопа, нађу се три древна креста. Алъ се ніе знало, кои е одъ та три частный крстъ. Башъ у тай махъ пренесу туда мртву дѣвойку. Патріархъ заповѣди носіоцима да стану и да дѣвойку положе редомъ на крстове. То буде учинѣно, и када ю на крстъ христовъ положише, она дође к' себи и оживи силомъ частнога и животворећегъ креста господнѣгъ, и по томе се дозна кои е правый крстъ Христовъ. Патріархъ Макаріе унесе частный крстъ у велику цркву ерусалимску и држаше га уздигнутогъ на амвону, те га сви люди кои ту бѣху могоше видити, и сви му се кланяху говорећи: Господи помилуй! —

Многи Євреи у Іерусалиму и у околини нѣговой приме тада вѣру христову, а међу ньима быо е првый старацъ Юда, кои у светомъ крштеню добые име Киряк, и доцніе постане патріархомъ іерусалимскимъ.

Осимъ великолѣпне цркве надъ гробомъ господньимъ, и друге на Голготи, даде царица Єлена сазидати цркву, надъ гробомъ майке божіе у врту Гетсиманіи: такође врло лѣпу цркву у Витлеему на мѣсту гдѣ се Христосъ родіо, и многе друге цркве и часовне дала е сазидати побожна царица, означивши чрезъ свете те задужбине она мѣста на коима су се по преданію найзнаменитіи догађаи изъ живота спасителѣвогъ сбыли.

Царъ Константинъ заповѣди те се год. 325 скупи 318 светыхъ отаца у граду Никеи у малой Азіи, и ту на првомъ вселенскомъ сабору у редъ доведоше дѣла црквена, и саставише символъ вѣре до осмога члена. У то доба пренесе царъ столицу царску изъ Рима у градъ Византію, коега христіянске владике по свршетку никейскога собора освете, а царъ га по своме имену назове градомъ Константиновымъ, или Константинополѣмъ. За знакъ побѣде христіанства надъ незнабожтвомъ подигне царъ Константинъ у Цариграду и по други мѣсти велике крстове, а на свакомъ даде написати ове рѣчи:

І҃С. Х҃С.
НІ КА.

а то значи Іисусъ Христосъ кои бобѣђуе. —

Света наша православна црква празднуе 1 августа споменъ изнашашћа частнога креста, и тай данъ свети се водица, а народъ се благосиля новымъ босилькомъ*). — 14огъ септембра прославля се свечано уздигнуће частнога крста, и тай данъ подиже свештеникъ частный кретъ одъ доле, као изъ нѣдара землѣ горе, и благосиля насъ, а мы поемо Господи помилуй. Зашто? — Трећій праздникъ у славу частнога креста држи се у неделю крстопоклонѣну, коя пада у средъ великогъ поста, и тада као на крстовъ данъ кланямо се частноме крсту поюћи: Крестꙋ твоемꙋ покланѧемсѧ Владико, и свѧтое воскресеніе твое славимъ.

Осимъ тога у почетку сваке молитве крстимо се мы, т. е. правимо на тѣлу нашемъ знакъ частнога крста; крстимо, по побожномъ обичаю народа нашегъ, мѣсто, гдѣ хоћемо да легнемо санакъ боравити, и сваке среде и петка поштуюћи частный кретъ молимо се Богу, да даде побѣду нашемъ цару, и да частнымъ крстомъ своимъ сачува државу нашу, и зато поемо ѽвако:

Спаси Господе люде твое, и благослови наслѣдіе твое, побѣде цару нашемъ Францу Іосифу I. надъ противницима даруюћи, и крстомъ твоимъ хранећи твою државу. (Жителство значи србски држава. Der Staat).

В.

---

*) Босилякъ, или правилніе василякъ, име е добыо одъ великогъ Василія, кои га е, као што се мысли, првый употреблявао кодъ свете водице.

Изясненіє пѣсама и молитава

(Продуженъ.)

Просвѣтитъ ихъ просвѣщенїемъ разꙋма. Да Господъ Богъ просветли, обасяяньи т. е. ове, кои хоће да се крете, просвѣтомъ разума. У старо време су одрасли люди крштавали се, они су морали найпре с' вѣромъ Христовомъ упознати се, изучити катихисисъ. Тако быва и садъ, кадъ кои Євреинъ, Турчинъ ил' незнабожацъ у нашъ законъ прелази. Ал' ово што се за ньи говорило важи садъ за сву крштену христіянску дѣцу. Дѣца дакле мораю ићи у школу и у цркву, Богу се молити, пазити, слушати и учити, па ће онда текъ осетити у себи, благодатъ и милость светога Духа, и дари духа светогъ изобилно ће се на такову добру дѣцу излити. — Изброй ми садъ плоде дарова светога Духа?

Сподобитъ ихъ во времѧ благоподобно бани пакибытїѧ, ѿставленїѧ грѣховъ и одежды нетлѣнїѧ. Да господъ Богъ сподоби ньи, т. е. те, што ће се кретити, банѣ, купке на новорођеня, оставленя грѣхова, и одежде нетлѣнія, непропадльивости. Коя є то баня или купка на новорођеня, ил' обновленя, новогъ бића, новогъ живота духовногъ? Шта мы у светомъ крштеню добывамо? Кои насъ членъ вѣре томе учи? *Одежда непропадльивости*, у кою се мы духовно после светогъ крштеня облачимо, есть она милость Божія, по коіой мы, ако само хоћемо, можемо невини, незлобни, честити и спасени бити. Ту свету одежду брижльиво чувайте драги мои, и кадъ годъ покрай оногъ светога мѣста, гдѣ сте се крестили, покрай крстіонице прођете, помолите се у духу Богу, да вамъ допусти сачувати одежду непропадльивости. Шта значи бѣла крзница или кретница, у кою се дѣте после крштеня облачи? Значи **ту** *одежду нетлѣнія*, кою смо дужни до гроба чувати у духу често повторавајући она обећаня, што ихъ пре крштеня чрезъ нашега кума Богу дадосмо. Дужни смо бегати одъ грѣха, клонити се одъ зла, и сдружити се Христу, вѣровати га и по Нѣговой светой науци живити. Кое рѣчи означую та одрицаня и обећаня? И крзницу валяло бы чисто и побожно чувати, да се гледајући е докгодъ живимо, сећати можемо оне духовне одежде нетлѣнія.*)

Породитъ ихъ водою и дѹхомъ, да господъ Богъ породи нъи водомъ и духомъ. Да сподоби ту браћу нашу, да се на ново роде водомъ и духомъ. Кое е то рођенѣ водомъ и духомъ? Чимъ се дѣца крсте? У чіе име? Тко е дужанъ дѣте обучити у вѣри Христовой и навикнути на добродѣтелянъ и богоугоданъ животъ? Родительи, кумъ, свештеникъ и учитель. А дѣте опетъ треба да поштуе, и слуша родителѣ, кума, свештенике и учителѣ, еръ они га на добаръ путъ изводе, а ньима Богъ заповѣда да тако чине.

Дарѹетъ имъ совершеніе вѣры, да имъ Богъ дарує савршенѣ вѣре, да они вѣрую Бога и живе по той вѣри. Читай *Вѣрую* — Є ли доста само вѣровати? Да шта смо іошъ дужни чинити?

Соединитъ ихъ свѧтомѹ своемѹ избраномѹ стадѹ. Да господъ Богъ саедини нъи светоме своме избраноме стаду. Они люди, кои су добри христіяни, сачиняваю избрано стадо Христово, а пастиръ поглаваръ тогъ стада есть самъ Христосъ спаситель.

Спаси, помилѹй, застѹпи и сохрани ихъ Боже твоею благодатїю. Спаси — избави — помилуй, заклони, сахрани ньихъ Боже твоіомъ благодатію, твоіомъ милошћу.

---

*) Найстаріимъ ђацима народне школе нуждно е све то казати; ер ако ту ненауче, а дагдѣ ће. Узрокнемарности и мртвила религіозногъ кодъ богатіи и отмѣніи Србаля я налазимъ у той околности, што непознаю нашу православну цркву, нѣне символе и обреде. Свештеници и учительи, казуйте, толкуйте, учите, па ће духовно оживити добри нашъ народъ!

Иже ко просвѣщенїю главы вашѧ Господеви приклоните, Кои ка просвештенію *сaремаше се*, главе наше господу приклоните. Зашто тада мы приклањамо главе? зато што свештеникъ у то доба полагано молитву чита, а и мы треба да се тада у духу Богу помолимо, да насъ учини достойнима своє милости и да намъ дарує свака добра.

Возгласъ. Ꙗкѡ ты єси просвѣщенїє наше, Єръ си ты просвештенѣ наше. Зато се молимо Богу да насъ просвѣти, єръ є онъ наше просвећенѣ: Онъ насъ єданъ просветити може.

И тебѣ славу восилаємъ отцу и сыну и свѧтому духу. И теби славу шалѣмо, теби славу приносимо, отцу и сыну и светому духу. На кои празникъ мы особито славимо свету троицу? Зашто се зове тай праздникъ богоявленѣ? Гдѣ има икона св. троице? Зашто се св. духъ у виду голуба молуе ? У каквомъ се іоштъ виду појвіо светый духъ? Како се духови іошт другчіе зову? Кои одъ васъ недељомъ пре другогъ звона на ютренѣ дође, тай ће чуте врло лѣпу єдну духовну пѣсну кою свештеници ил' свештеникъ са учителѣмъ на полуноћници пое? Кои ми зна ту пѣсну? И та е пѣсна у славу триединога божества.

Нынѣ, садъ и присно, и свагда, и во вѣки вѣковъ, у вѣкове и крозъ све вѣкове, славе и славитче добри люди Бога.

Пѣсна о великомъ входу.

Нынѣ силы небесныѧ съ нами невидимѡ служатъ. Сада силе небесне с' нама невидимо служе. Кое су то силе небесне? Христу спаситељу, коме се мы у виду светыхъ тайна клањамо, служе и сви анђели? Каква сте іоштъ чули имена анђелскихъ сила? Се бо входитъ царъ славы. Зашто служе с' нама анђели? Єрбо гле уходи, улази царъ славе. Тко е тай царъ славе, царъ надъ свима царевима. Дѣчице! у ускршньи постъ суботомъ илъ недельомъ на служби стави свештеникъ освеђеный агнецъ напоенъ с' крвлю христовомъ, и то се зову преждеосвештени дари. Дари тіи носе се с' трапезе на жертвеникъ *) кадъ се пое господи возвахъ, и мы се тада ньима кланямо. Садъ опетъ с' побожномъ свечаношђу преноси се света тайна са жертвеника на частну трапезу, а мы тада дужни смо колѣна приклонити а главу чакъ до землѣ спустити за знакъ да самомъ Іисусу Христу, кои е у светой тайни, поштованѣ и кланянѣ одаемо. Бы л' требало и на обичной литургіи о великомъ входу тако до землѣ клањати се? Нетреба, еръ онда се преносе само приуготовлѣни частни дари да се свете; него кадъ се пое, тебе поемъ и частный дари освеђую, онда треба тако клањати се.

Се жертва тайнаѧ совершенна дорѵноситсѧ. Гле, ето, жертва тайна савршена свечано обноси се. **) О достойну кадъ звонце звони и свештеници метанишу, освеђуе се лебъ и вино и постае само суште тѣло и крвъ христова. А они свети дари кои се на пређеосвеђеной носе, веђъ су пре тога на обичной служби освеђени и тайна е за то веђъ савршена. Збогъ тога смо дужни предъ ньомъ на колѣна пасти и клањати се.

Вѣрою и любовїю пристѹпимъ. Вѣромъ и любовию приступимо к' тымъ светымъ тайнама и причестимо ихъ се, пріимимо ихъ у себе. Кадъ насъ іоштъ позива свештеникъ ил' діаконъ да страхомъ божіимъ и вѣромъ приступимо ко светой тайни? Є ли доста само вѣровати? У чему се састои любавъ? Како смо мы Бога любити дужни, а како ближнѣга. Кое су двѣ главне заповѣди любави, што намъ ихъ спаситель деде? Тко є нашъ ближный? — Приповѣди притчу о милостивомъ Самарянину!

---

*) У бачкой епархіи то быва о тређемъ антифону на катизми.

**) У Србуляма стои дароноситсе, кое бы значало носи се тайна жертва у виду частныхъ дарова; дорѵносими значи на копльима носити, а то ђе ређи побѣдоносно, свечано носити.

Да причастницы жизни вѣчныѧ бѹдемъ. Да причастници живне, жића, живота вѣчнога будемо. Да добіємо део у животу вѣчномъ. У старо време причешћиваху се христіяни на свакой служби. А колико се пута садъ причешћую? Шта добыя онай кои се причешћуе? Хоће ли свакій онай кои се причести, добыти део у царству небесномъ? Шта смо дакле дужни сами с' собомъ чинити пре него што приступимо к' светом причешћу? Како се треба владати пошто смо се исповѣдили, покаяли и причестили?

Аллилѹіа. Хвалите Бога, явіо се Богъ.

(Продужиће се.)

Светый Фока вртаръ.

(види прологъ месеца септембра, дне 22).

У оно време кадъ су римски цареви и ньихови намѣстници цркву Христову десетый и послѣдный путъ найжешће гонити почели, живіо є у граду Синопи кодъ црнога мора нѣкій побожанъ христіянинъ по имену Фока. Онъ є имао не далеко одъ града, башъ украй пута єданъ красно уређеный вртъ, когъ обрађуюћи раніо є себе, и бѣдне по могућству угледао. Свѣтлость еванђелске истине, — кою богатирци тога времена непознаваху, — ярко обасяваше умъ и срдце овога трудолюбивогъ мужа; онъ є живіо просто, тихо и безмолвно Бога молећи, по васъ данъ радећи и дѣла милости чинећи. Одъ своихъ уста укидаюћи, подмиривао є онъ тѣлесне потребе оныхъ, кои су іоштъ сиромашніи одъ нѣга ил' стари на немоћни были. Нѣгова низка алъ чиста кућица бяше свакомъ путнику и странцу отворена, свакій є ту преноћиште добыо, и нитко изъ нѣ гладанъ й безъ доброгъ савѣта изишао нiе.

Намѣстникъ царскій у той области прочуе да е Фока Христовъ ученикъ, па пошлѣ своя два слуге, да га траже и чимъ га нађу безъ свакогъ испыта и суда да га убію. Слуге упуте се граду Синопи и башъ покрай врта Фокиногъ. Овай е радіо у врту поюћи пѣсму у славу Божію. Весело поздрави онъ стране, сврати ихъ у свою кућицу и почасти найбольимъ воћемъ, па како е већъ сумракъ се хватао, понуди ихъ да кодъ нѣга преко ноћь остану. Служительима мило буде, што ихъ е овай непознатый човѣкъ тако лѣпо и свесрдно приміо и дочекао; они се упусте с' домаћиномъ у разговоръ, и на пытанѣ нѣгово тко су и куда иду, одговоре, да траже христіянина Фоку, когъ по заповѣсти царскогъ намѣстника мораю убити. Іоштъ га замоле, да имъ каже гдѣ тай Фока живи и како изгледа, да га лакше наћи и познати могу.

Домаћинъ имъ одговори, да онъ тога христіянина тако добро познае, као самога себе, и обећа се да ће ихъ сутра к' нѣму одвести, придодавши да они до зоре мирно и безбрижно спавати могу.

Фока проведе већій део ноћи у молитви, крепећи себе за предстоећій подвигъ смртный. Зоромъ у ютру ископа себи у врту гробъ, и кадъ се слуге намѣстникове пробуде, изиђе предъ нъи слободно и с' ведрымъ лицемъ па имъ рекне: Христовъ слуга Фока, кога вы тражите, ту е и вы га можете овай часъ лагко ухватити. Служительи се томе яко обрадую, и запытаю гдѣ е тай несрећникъ!

Ево га; онъ предъ вама стои, дрзновено одговори домаћинъ. Я самь Фока, кога вы тражите. Чините као што вамъ е заповеђено!

Служительи се ужасну такой ячини духа, и немогоше задуго дићи руку на онога, кои ихъ угости, и у кога руци ньиховъ животъ ту ноћь бяше. Али ихъ Фока опомене да дужность свою изврше, увѣравајући ихъ, да се Христіянинъ небои смрти, и да е онъ готовъ предъ страшно судиште Христово изићи, кадъ е тако Божія воля. — Слуге дакле погубе Фоку, кодъ гроба когъ онъ себи то ютро ископао беше, и сахране тѣло мучениково частно.

Света православна наша црква споминѣ овога мученика дне 22 септембра сваке године.

Великій столъ.

Нѣкій побожанъ учитель обрацаше едномъ своимъ ученицима, да ће имъ еданъ весма великій столъ показати, на ком’ се многе хиляде душа, читави градови и села, са свыма животинияма раане и насите. Таково обрацанѣ зачуди нѣгове мале ученике, и они жельно очекиваху време, кадъ ће имъ се таковый столъ представити. По нѣкомъ времену одведе ихъ учитель на едно высоко брдо, и учити ихъ одавде сматрати на далеко простируће се плодоносне ньиве, ливаде, винограде и воћняке, говорећи: „Видите, любезна дѣчице! ово е тай великій столъ, кога милостивый отацъ небесный за своя створеня, сваке године поставля и обилно сараномъ снабдѣва. Сви смо мы нѣгови гости, и онъ све насъ, па іоштъ и многобройна безумна и безсловесна животна раани подашльивошћу своіомъ. — О! сѣћайте се, кадъ годъ одсадъ столъ овай погледите, невидимога и безпрѣдѣлно милостивога отца овога са благодарносћу, и управляйте топле ваше молитве светомъ престолу нѣговомъ, кои е неизцрпимый источникъ сваке благодати“ — Овомъ бесѣдомъ побуђена дѣца врате се кући, и у путу рекне едно оным’ другима: садъ я текъ точно разумѣмъ оне рѣчи светог' писма: „Све на тебе изгледа, Господи! да му благовремено раану дашъ; и ты отварашъ твою подашльиву руку, и раанишъ милостиво све, што живи."

Дѣчакъ и котарица съ ябукама.

Дѣчакъ некій буде послатъ одъ свог' учителя къ родительима другога, да види зашто е овай одъ училишта изостао. Онъ оде на опредѣлѣно мѣсто, уђе у собу и непримѣти у овой никога, ал' смотри на рызницы оставлѣну пуну котарицу ябука. Ал' су то лѣпе ябуке, помисли онъ у себи, приступи ближе, сматраше ихъ іоштъ желние и већъ пружи руку и узме едну. — „Али не" рекне онъ „то ніе право, то я несмемъ чинити; и ако ме нитко не види, види ме Богъ. — Онъ све види и зна!" — Онъ метне ябуку натрагъ и већъ хтеде поћи, кадъ се на еданъ махъ зачу у соби громкій гласъ "стой!" — Устрашенъ тымъ не очекиванымъ поздравомъ обазре се онъ, и видећи старца, кои е иза пећи лежао, гди къ нѣму ступа, іоштъ се већма уплаши. „Небой се!" рекне садъ овай „ты си добро дѣте; и зато што си Бога предъ очима имао дозволявамъ ти, да узмешъ себи ябука колико годъ хоћешъ и у џепове потрпати можешъ, но упамти за навѣкъ ове мое рѣчи:

„Што годъ чинимъ и што мислимъ,
Све то знаде благій Богъ,
Зато сва зла избѣгавамъ;
Да не гнѣвимъ творца свог'."

Превео Аронъ Михайловићъ
предуговникъ.

Путъ пропасти.

У некоегъ оца бияше еданъ синчићъ своеволя и распуштеникъ, коіи све чиняше штогодъ хтедияше, и отацъ му све напушташе.

Дете ово напаствоваше свакогъ, никомъ мирна пута недаше, ни онима кои мимо нѣгове куће пролазаше, ни онима што као гости и приятельи у очину кућу долазаше, и сви се люди срдише, а будала отацъ смеяше се, као да му мило бияше.

Едаредъ наиђе туда еданъ озбилянъ и паметанъ човекъ, и кадъ неваляло дете и на овога насрну, окрете се овай, пакъ дете живо прочупа, а детиемъ оцу рече: „Закраћуй брате несташлуке детету, докъ е дететомъ, да ти се неокрене лудія смей у горакъ плачъ.“ На ово ова обоица мало заћуташе, алъ мало затимъ поче опеть дете по обичаю свое несташлуке терати. С' почетка се бацаше прашиномъ и пескомъ, а после поче и блатомъ и пильцама и каменѣмъ. Доцние му хтеде и отацъ закратити, алъ онъ неслушаше, него поче и оца изсмевати.

Алъ онако и ено гле му се кости на злу месту суше, а на очигледъ оцу; само іи ни овай невиди, еръ су му сузама изтекле.

Во и магарацъ.

Во и магарацъ препираше се едаредъ, ко е одъ ньи обоице мудріи. Ни еданъ нехте попустити, ни еданъ немогаше надговорити. Найпосле се сложе и оду лаву на судъ. Лавъ іи с' подсмевомъ погледа; „Ти воел'? а ти магарацъ? и двоица се свађате ко е мудріи? айдтеми с' очию!“ Обоица се заблее на лава, и дома врате.

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКІИ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази свакe неделѣ єданпутъ. Цена му є на годину 4, на половину 2 а на четврть године 1 фор. съ поштариномъ.

Брой 12. 16. Марта. 1859.

ПРЕДПЛАТА.

Са овимъ броємъ навршуе се прва овогодишня четвртъ предплате на „Школскій Листъ“. Кога и од сада далѣ држати жели, нека се изволи што пре явити.

Оне, кои нису платили за прву или кои іоштъ одъ прошле године дугую, моли мо, да дугъ што пре послати изволе. Єдна форинта ниє велики новацъ и може сваки послати.

Икона спасителѣва у народной школи.

У нашимъ народнымъ школама слабо се гдѣ могла видати света икона. Овыхъ дана могао самь разабрати, да є високо ц. кр. србско-банатско намѣстништво заповѣдило, да у свакой србской народной школи мора быти по єдна икона спасителѣва, и по єданъ ликъ премилостивогъ императора нашегъ Франца Іосифа првогъ. То ми повода даде да у школскомъ листу разложимъ какво значенѣ може имати у школи икона спасителѣва, и одъ какве ће користи она быти за учителѣ и за ученике.

Икона спасителѣва у школи показуе свакомѣ ясно, разговетно и слободно да є школа христіанско воспиталище, да у ньой све обучаванѣ, сва наука и сав заптъ почива на основу благочестія христіянскогъ и православногъ вѣроисповѣданія. Икона показуе да школа савъ благословъ, и напредакъ свой изчекуе од оногъ великогъ учителя, кои рече: Азъ єсамъ путъ и истина и животъ. У школи не смѣ дакле мѣста имати оно мазно, и язическо воспитаніе, коё многи грађанскогъ реда родительи дѣци своіой даю; несмѣ мѣста имати ни оно воспитаніе, кое циля само на добро одъ овога свѣта: него напротивъ у народной школи ово воспитаніе оснива се на чистой еванђелской науци и смѣра тамо, да одъ крштене и духомъ светымъ препорођене христіянске дѣчице постану люди врстни, поштени и валяни, кои ће у породици, у општини и у цркви тако живити, да своимъ богоугоднимъ животомъ блажену вѣчность и славу небеску заслуже.

Образъ божественогъ нашегъ спасителя служи нашой народной школи за знакъ заеднице у коіой она са светомъ православномъ црквомъ стаяти мора. По нѣму се познае, да е школа свето мѣсто, у кое учитель и ученици с' страхопоштованѣмъ ступаю, и кое се ни неупутнымъ рѣчима ни невалялымъ дѣлма оскрнявити несмѣ.

У прочемъ школске дворане поставлѣный образъ христовъ има іоштъ и ту важностъ на себи, што учителя непрестано сећа на найвећегъ и найболѣгъ учителя и искупителя свега света. Онъ га опоминѣ да буде благ', кротакъ, трпельивъ спроћу дѣчице и ревностанъ у одправляню своrъ светогъ звания Безъ овыхъ врлина' нема благослова божіегъ надъ радньом учителѣвомъ, безъ ньыхъ е у залудна сва радня нѣгова. Све пакъ те врлине извиру изъ любави к' деци и любави к' званію. Само та любавъ кадра е учинити иго званія учительскогъ благимъ и бреме лакимъ. Алъ безъ те любави сва ученостъ, и сва методи ништа неваже. Рѣчи апостола Павла, с' коима онъ снагу любави христіянске показуе, и овдѣ имаю свою подпуну важность: „Ако езыке човечіе и анђелске говоримъ, а любави немамъ, онда самъ као звоно кое звони, и прапорацъ кои звечи. И ако имам даръ пророчства и знамъ тайне и сва знаня, и ако имамъ сву вѣру, да и горе премѣштамъ а любави немамъ, ништа нисамъ." I. Коринт. Гл. 13. ст. 1. и 2.

Кадгодъ погледи христіански учитель на икону спасителѣву, то треба да се живо опомене рѣчій господа нашегъ Іисуса Христа, кое се учителя и учительскихъ дужножстій понайвеђма тичу. Те рѣчи или та света еванђелска изреченія, овдѣ се наводе, да ихъ свакій србскій учитель и овомъ приликомъ проучи, и за правило свое раднѣ и свогъ посла узме.

„Блюдите, да непрезрите единагѡ ѿ малыхъ сихъ: глаголю бо вамъ: ꙗкѡ Аггели ихъ на небесѣхъ выну видѧтъ лице отца моегѡ небеснагѡ." Матд. 18. 10.

Обични люди онога уважавају, когъ за отличногъ, богатогъ и заслужногъ држе. Дѣца су мала, недотупавна, многа притомъ іоштъ неугледна и сиромашна. За нъи такови люди слабо маре, пакъ можда бы се нашао и кои учитель, кои бы, по своіой човеческой слабости, дѣцу, особито ону сиромашнію презрео и пренебрегао А што се кодъ дѣтіегъ воспитанія пренебрегне, то се доцніе неда никоимъ начиномъ сасвимъ поправяти и накнадити. Знао е то добро човѣколюбивый спаситель, и зато се обраћа своима ученицыма, а преко нъи свима учительима, па имъ говори: „Чувайте се да непрезрете коегъ одъ овыхъ малих; еръ вамъ велимъ: да анђели ньихови на небеси свагда виде лице мога небесногa отца. — Као да бы рекао: О учительи, о воспитательи млађане дѣчице! Почитуйте подобіе божіе у невиной малой дѣци, нѣгуйте ихъ, и упућуйте на добаръ путъ. То вамъ е дужность, то е найсветіи задатакъ вашъ. Само ћете тымъ начиномъ Богу угодити моћи. Пазите на дѣцу: еръ то раде и свети анђели божій.

„Ѡставите дѣтей, и невозбранѧйте имъ пріити ко мнѣ: таковихъ бо естъ царстко небесное.“ Матд. 19. 14.

И ове рѣчи богочовѣка Христа тичу се свакогъ учителя и воспитателя. Свима ньима заповѣда божіе слово, да дѣцу измалена пуштаю и доводе к' нѣму, кои е путъ, истина и животъ. Шта бы дѣци помогле све науке овога свѣта, све вештине и све умѣтности, кадъ бы покрай ньи остали незналице у свеспасаваюћой науци христовой. Познаванѣ Бога и извршиванѣ волѣ божіе, есу найвеће науке, безъ коихъ нема среће, нема добра за родъ човеческій. Приводите дакле учительи зарана дѣцу к' спасителю; учите ихъ пре свега чезнути за царствомъ божіимъ и овога правдомъ пакъ сте онда якій и необоримый темель правой среће и просвѣти ньиховой положили.

Гдѣ люди држе да се у дѣце само налази наклоность к' сиграню и дружби. Ал', когодъ дѣчію природу пажльиво сматра, може лако и лако увѣрити се, да у дѣце има и яка наклоность к' приманю христове науке. Као што се на клияюћемъ зрну види перце што землю пробія и к' видѣлу тежи: исто тако опажа се и кодъ малогъ дѣтета чезня за Богомъ и богоугоднимъ животомъ. Ту чезню треба да учитель у народной школи брижльиво нѣгуе; ту клицу добро треба да млѣкомъ христіянства напая и к' сунцу правде приводи, ако име христіанскогъ учителя на себи носити жели.

„Иже аще пріиметъ ѿроча таково во имѧ мое, мене приемлетъ.“ Матд. 18. 5.

Онай пріима дѣте у име Іисусово, кои изъ любави к' Богу нежали труда ни стараня около дѣце, кои дѣцу у добромъ нравственомъ запту држи, полезнимъ наукама ум и срдце ньихово просветлява, а добрымъ своимъ и безукорнимъ владанѣмъ дае свой дѣци примѣръ на кои угледаюћи се могу прави христови ученици постати. Кои учитель тако поступа, тай ће достойну награду за свое труде и подвиге примити; ербъ свако добро дѣло, кое е онъ дѣци учиніо воспитаваюћи и просвѣштаваюћи ихъ, пріима спаситель тако, као да бы самоме нѣму учинѣно было.

Иже аще соблазнитъ единаго малыхъ сихъ вѣрꙋющихъ въ мѧ, оуне естъ емꙋ, да ѿвѣситсѧ жерновъ оселкій на выи егѡ, и потонетъ въ пꙋчинѣ морстѣй. Матд. 18. 6.

Каогодъ што намъ божественый учитель препоручуе, да дѣцу к' нѣму доводимо; исто тако опоминѣ насъ, да ихъ одъ светскихъ саблазна' брижльиво чувамо. Онай невалялацъ, кои се усуди дѣцу своимъ злымъ примѣромъ на грѣхъ наводити, болѣ бы учиніо, да е пре тога обѣсіо себи о вратъ сувачный каменъ, па да е с' ньимъ у море скочіо. Баремъ бы дѣцу одъ саблазна тако сачувао. — Недай боже, да се таковый у частномъ сословію србскихъ учителя нађе! —

Напослѣтку икона Іисуса Христа естъ свагдашня опомена ученицима, да подражавају божественом спасителю, кои е као дѣте бьо образацъ за сву дѣцу у испуняваню три найвеће дѣчие врлине, а то су: свесрдна покорность старіима, радо бавленѣ у храму божіемъ и напредованѣ мудрости и добродѣтельи. (види бр. 10. шк. л.)

В.

Изясненіе пѣсама и молитава.

(Свршетакъ.)

О явленію пређеосвећеныхъ частныхъ дарова.

Благословлю Господа на всѧкое времѧ, Благословитћу, славитћу, хвалитћу Господа Бога; на свако време, у свако време, увѣкъ. Можемо л' мы свагди и свагда Бога хвалити? Кадъ мы Бога хвалимо? Кадъ Нѣгове свете заповѣди испуняваемо; кадъ се по Нѣговой светой вольи владамо? Хвала егѡ во ѹстѣхъ моихъ, хвала Нѣгова, божія, есть у устнама моима. Хвала, благодареніе, жертва благодарности или грчки евхаристія зове се и свето причешће.

Хлѣбъ нєбєсный и чашꙋ жизни, лебъ небесный т. е. свето тѣло христово; чашу жизни, чашу живота т. е. частну крвь христову коя намъ животъ вѣчный дае. Вкꙋситє, окусите одъ хлѣба небесснога и изъ чаше живота.

И видитє ꙗкѡ благъ Господь, и видите како е благъ Господъ Богъ нашъ. Како се пое кадъ се дѣца и люди причешћую? „Тѣло Христово примитє источника бєзсмєртнагѡ вкꙋситє.“ Србски: Тѣло христово пріимите, и источника, извора безсмртногъ окусите! Подъ коимъ видомъ примамо мы тѣло христово? Кои е то источникъ безсмртный, изъ когъ е за насъ безсмртіе, вѣчный животъ, и спасеніе произтекло? То е света крвь христова. Драга дѣчице, по уредби и заповести свете цркве наше владике, свештеници, ђакони, и миропомазани цареви причешћую се найпре тѣла христовогъ па онда крви, и то у олтару онда кадъ се пое причастна. Сви пакъ други христіяни добыяю свето причешће подъ видомъ хлѣба и вина заедно изъ свете ложице.*) — Шта треба казати ономе кои се причестіо, кадъ се с' ньимъ тай данъ састанемо? Тѣлу на здравлѣ а души на спасеніе!

Молитва заамвонна на служби пређеосвећеныхъ дарова. **)

Владыко вседєржитєлю, Владыко, Боже сведржителю, кои све државшъ.

---

*) Ово е нуждно дѣци казати ерь има кодъ насъ люди кои по незнаню мисле да е она навора што намъ после причешћа служитель црквеный дае, башъ само св. причешће. Навора се тадае само зато да можемо с. причешће лакше прогутати.

**) Будући да се у мѣсту гдѣ живимъ, оне молитве врло брзо читаю, а служебника при руци немамъ, само самь се с' текстом изъ србуля послужіо; то молимъ за извиненѣ, ако текстъ небуде точанъ.

Иже всю тварь премꙋдростїю содѣла, кои сву тварь — све твари, сву природу, савъ светъ, — премудрошћу содѣла, сотвори.

И неизреченнымъ твоимъ промысломъ и многою благостїю воведый насъ ко пречестныѧ дни сїѧ, и кои си неизреченымъ, неизказанымъ твоимъ промисломъ, и многомъ, великомъ благошћу увео насъ у пречастне дне ове? Кои су то пречастни свети дани? Шта смо мы дужни у време великогъ поста радити? Пости л' онай кои нееде мрсна єла, алъ се обеде одъ постныхъ єла, ил се опiя? Какавъ є грѣхъ обяденiє и пiянство? Знашъ ли добродѣтель томъ грдномъ грѣху противну?

Ко ѡчищенїю дꙋшамъ и тѣлѡмъ. Ка очиштеню душама и тѣлима. Зашто намъ є дао Богъ частный постъ? Да у то доба особито очистимо душу и тѣло. Треба л' и у друго време душу и тѣло чисто држати? Каква є то добродѣтель чистота или цѣломудрiє? Изброй по реду све добродѣтельи евангелске?

Къ воздержанїю страстей, ка уздржаню страстiй? Постъ намъ є датъ да се особито у то време уздржавамо одъ страстiй? Кое су то страсти? Кадъ бы се, кои срдiо на ближнѣгъ свогъ, кадъ бы туђе отимо, ил желiо, кадъ бы друге люде варао, ил кадъ бы лагао, бы л' нѣговъ постъ быо Богу по вольи? Дакле у постъ треба се уздржавати и одучавати одъ страсти и одъ грѣхова.

Къ надежди воскресенїѧ, къ надежди воскресенiя христовогъ. Зашто намъ є дакле постъ датъ? Єл' да се и вы садъ радуете Ускрсу!

Иже четиредесѧтми деньми скрыжалы врꙋчивъ богоначертаннаѧ писмена ꙋгодникꙋ твоемꙋ Моѵсеови, кои за четрдесетъ дана' скрижальке, плоче, таблице усучiо, богомъ начертана писмена угоднику твоме Мойсею. Какве су то таблице? Шта є на ньима было? Гдѣ є Богъ законъ Мойсею дао? Колико є дана Мойсей постіо? Приповѣди садъ цѣлу повѣсть, како е Богъ законъ десетословія Мойсею дао.

Подаждь и намъ блажє подвигомъ добрымъ подвизатисѧ. Подай и нама благій Боже подвигомъ, трудомъ, добримъ подвизавати се трудити се. Дай Боже да и мы увѣкъ добро чинимо, па ма да намъ то и тешко падне.

Течєнїє поста совєршити. Дай Боже да течай поста свршимо.

Вѣрꙋ нераздѣлнꙋ соблюсти. Дай Боже да вѣру нераздѣлѣну сачувамо, да свомъ душомъ и свимъ срдцемъ у тебе вѣруемо, да одъ твое вѣре нигда неодступимо.

Главы нєвидимыхъ змїєвъ сокрꙋшити, дай намъ Господе снагу, да можемо главе невидимыхъ змія сакрушити. У каквомъ е виду быо онай ђаво, што е праматерь Еву преваріо? Тко е дакле тай невидимый змій. Главе невидимыхъ змія сакрушити значи победити свако искушеніе, што насъ на грѣхъ наводи. Гдѣ се іоштъ молимо Богу да насъ избави одъ лукавога?

Побѣдитєлємъ жє грѣха ꙗвитисѧ. Дай Боже нама милость побѣдительима грѣха явити се, да се побѣдительи грѣха покажемо, да побѣдимо надячамо грѣхъ. Кои су грѣси смртни, вапіюћи на небо, туђи?

И неѡсꙋжденнѡ достигнꙋти и поклонитисѧ свѧтомꙋ воскресєнїю, допусти намъ Христе Боже неосуђено, безъ прекора, достигнути, достићи, доспѣти и поклонити се светоме воскресенію. Какавъ е празникъ после великогъ поста? Зашто мы празнуемо Ускрсъ? Приповѣди повѣсть о страданю, распетію и воскресенію христовомъ!

Ꙗкѡ благословисѧ. Єрь се благословило, ерь е благословено, хвалѣно, и прослависѧ пречестноє и великолѣпноє имѧ твоє, и прославило се пречастно и великолѣпно, найлепше, найкрасніе, име твое.

Отца и сына и свѧтаго Дꙋха. На краю сваке молитве скави се име божіе.

Нынѣ и присно и во вѣки вѣкѡвъ. Садъ и свагда и у векове векова, у све векове довека. В.

Узори и нъихова врѣдность.

Што више учитель умѣ тако се понашати, да га дѣца сматраю за нѣко више биће, то ће више врѣдити, када ихъ или хвалио или кудио буде. Яо пакъ учителю, кои се суровошћу или страсћу покаже обичнимъ човѣкомъ, и о коега моралной врѣдности сумняти се почне. Несрећни су и учительи и дѣца она, коя су сумняти започела о знаню учителя свога; али трипутъ су несретния и онай учитель и она дѣца, коя въ моралной врѣдности учителя свога сумняти стану. Проклетство е божѣ на таковой дѣци; а десетъ пута веће на таковомъ учителю. Єръ када е едномъ нарушено или само узколебано повѣренѣ међу дѣцомъ и учителѣмъ, онда губи и божя рѣчь свой упливъ, као и свака хвала и сваки укоръ; и што иначе любавь и поштованѣ съ веселѣмъ чине, на то се тадъ мора силомъ тѣлеснихъ каштига нагонити и тѣрати.

О много, много треба зато, да ко буде учитель у подпуномъ и найплеменитиемъ смислу те рѣчи. Тежко да насъ икои то икада постигне; али зато морамо ипакъ вазда за тимъ тежити, еръ несмѣмо да заборавимо, да ћемо еданпутъ морати давати одговоръ о дѣлованю нашемъ оному, кои рече: „Яо ономе, кои саблазни еднога одъ овихъ маленихъ, кои вѣрую мене; болѣ би му било, да се обѣси каменъ воденични о врату нѣгову, и да потоне у дубину морску.“ Лѣпе рѣчи су добре, али лѣпа дѣла іошъ боля; и гдѣ е поштене и съ Богомъ надахнуте волѣ, тамо неће изостати ни дѣла, коя ако и неће бити савршена, ипакъ ће на себи имати изразъ божанства, као што смо ми и сами створени на слики и прилики божиой.

Чуемъ како већина мое браће на ме гракће: „Ей мой драги, ти намъ у свему ставляшъ само узоре, кои нигдѣ у животу нема. Я допуштамъ, да ихъ нигдѣ нема, еръ другчие неби ни узори били; та ни я самъ нисамъ такавъ. Али одтудъ неслѣдуе, да ми за тимъ iоштъ тежити немамо. Само люди свакданьи и гадни себичняци могу забацивати узорно схваћанѣ званя свога. А тко да тежи за онимъ, што се познае изврстнимъ, ако неће пучки учитель? Ми морамо у свачемъ за цѣль свою ставити се найсавршенiи узоръ, кога нигда постићи неможемо, да нигда непреставемо за ньимъ тежити; еръ тко шта достизава, стави то за цѣль, и кадъ му се учини да е то постигао, тай се престане усавршавати. Чуйте, шта о томе вели Грассманъ: „У свакомъ подузећу, кое испунити, свакомъ послу, кои свршити, свакомъ реду, коимъ управляти имамо, веома е важно, ако у души своiой имамо узоръ, како би што имало бити, и како би било, кадъ неби ништа сметало, и кадъ би све силе, кое су ту у послу, подпуно и савршено радиле по свой могућности свое нарави. Такавъ узоръ оживотворити хтѣти, то редко или никада непође за рукомъ, будући да се у животу са свихъ страна на запреке долази. При свему томе мораю да су основане на такову узору сва настояваня они, кои су позвани, да раде за развитакъ и побольшанѣ човѣчанства. Тко такавъ узоръ има, тай непрестано настоява, да му се приближава у колико му годь околности допуштаю; онъ се труди, да све поедине стране или честице тако разреди и створи, како ће задовольити цѣлому, коега слику у себи има; и онъ радо вата сваку прилику, да и другому разложи и разясни праву мисао о своме предмету. Тимъ му полази за рукомъ, да прибави разсуђенѣ и вѣштину за све свое послове, а онай кои нема предъ очима такове цѣли, кодъ найболѣ волѣ и найревностние пажнѣ, опетъ се често изгуби у плиткоћи, а добру ствaрь мало или ништа не унапреди.“ Умови безъ узора увѣкъ роде само осредньіимъ плодомъ. —

Ivan Filipović.

Ябучицу преко заграде бацыти.

Старый нѣкій и према бѣднымa врло милостивый вртаръ, издаваше доста свог' новца, за кои бы себи нову хальину, или друго кое, домъ украшаваюће посуђе купити, или кои бы иначе на свое увеселеніе употребити могао, своіой бѣдной собраћи, кои га замоляху. При свакомъ таквомъ милости дѣлу имао е онъ обичай рећи: „Є дакле, опетъ да бацымъ едну ябучицу преко заграде.“ — И кадъ га едномъ запитаю зашто онъ свагда, кадъ бы годъ што дао, такве особито у обичай узете рѣчи изговара, приповеди онъ слѣдуюће: „Я самъ“ рече онъ „позвао едномъ нѣку дѣцу къ мени у вртъ и допустіо имъ, да могу одъ воћа, кое е подъ воћкама опаднуто лежало, колико имъ е воля ести, али да не смѣду ни едну у џепъ метнути и са собомъ е понети. Нѣка су одъ ньихъ опет продрзльива была, да су нѣколико найлѣпшихъ ябука преко заграде наполѣ избацыла, како бы ихъ тамо, кадъ изъ врта изиђу, наћи и узети могла. Ова су дѣца свакояко зло учинила, и я ихъ зато нигда выше не пустимъ у вртъ. Али као што чела изъ отровныхъ нѣкихъ билья медъ купи, тако самъ я изъ злог' ньиховог' дѣла едно добро научіо. Видишъ, помислимъ я у себи, та съ нама е людма у свету исто тако, као съ томъ дѣчицомъ у овомъ врту; — мы, истина, можемо сва блага овог' свѣта уживати, али никако што на онай свѣтъ са собомъ понети. Оно пакъ, што мы бѣднымa дамо, бацамо мы такође као преко нѣке заграде, кое ћемо едном с' оне стране гроба у вѣчности наћи."

Бройна таблица на часоказу.

Са подпунымъ правомъ излажу се броеви на часоказнымъ таблицама са златнима словима, да бы се тымъ опоминяли, како е скупоцѣно време, и како се ни самымъ златомъ наплатити неда. Но о! како се слабо пази на то! — Колико се драгоцѣногъ времена лагкомислено потроши! — Найвише времена проведемо мы, безъ особите користи, у спаваню, игри, елу, пићу и суетномъ разговору; найдуже и найнесносніе намъ е онда време, кадъ се съ Богомъ разговарамо, о Богу говорити слушамо, или иначе што за спасеніе душе наше чинити имамо. — Сказалька на часоказу обходи непрестано, и претрчава еданъ сатъ за другимъ, — пакъ ће едномъ и мой, и свию насъ, часъ смрти показати, и онда ће се о нама рећи, у овомъ е или ономъ часу упокоио се! — После тога неће, кромѣ бѣдности, за насъ никаквога времена быти. Зато, употребимо свакій часакъ на добро, и не пропустимо ни едногъ тренутка, у комъ бы себи плоде за вѣчность сбирати имали! — Опомен'мо се, кадъ год звоно куцне, да е опетъ нѣка частъ времена нашег' протекла, за кое ћемо мы едномъ створителю своmъ одговора давати! —

Ако Богъ да!

Сирота нѣка жена, коя е туђимъ посломъ хлѣб себи набавляла, ткала е выше седмица на едной труби беза, и іоштъ іой е требало да нѣколико жица сабіе, пакъ да буде готова. Башъ е было у очи недѣлѣ, и она е хтѣла іоштъ тай данъ одсећи е, однети и плату свою примити. — „Персо!" рекне она своіой етрви „садъ ћу быти готова.“ — „Ако Богъ да,“ одговори ова, коя е побожна една жена была. “Є! нашто опетъ све, ако Богъ да?“ гунђаше она, и отискиваше оштро чунакъ, то на едну, то на другу страну крозъ жице; но у еданъ махъ отисне га тако яко, да іой овай крозъ руке протрчи, и подъ разбой падне. Лютећи се на свою несмотреностъ скочи она са свога сѣдишта, да га домаши, но запне случайно у своіой хитости за разбой, посрне и пребіе ногу. — И шестъ е недѣля садъ протекло, докъ е она готовъ свой посао са разбоя скинути могла!

Никадъ немой, о човѣче! рећи:
„Данасъ ћ' ово, сутра оно быти;“
А да одма умъ те не поведе:
„Ако Богъ да, то ће с' испунити“. —

Превео Аронъ Михайловићъ
предуговникъ.

Лавъ и лисица.

„Господару — дође лисица лаву и рекне — дошла самъ да ти се тужимъ на магарца, немогу више да га подносимъ, гдегодъ се сукоби самномъ, одма стане на тебе роптати, и мене исмевати и испитивати, шта я на теби хвале вредно налазимъ; онъ вели: твое е юначство айдучтво, твоя влада сила; говори да онъ незна примера правогъ великодушя твога, ни правде твое; каже, ти гнявишъ безъ разлике, штогодъ дограбишъ, и онъ те неможе хвалити.“

Лавъ малко поћути, и лисицу погледа, пакъ онда рекне: „То магарацъ говори, елъ? ко би іошъ и магареће разговоре слушао? што магарацъ брбля и пасъ лав, ветаръ носи.“

Мойсиє и ягнѣ.

Кадъ оно Мойсиє у пустиньи стадо Єтровлѣво чуваше, догодисе да му єдно ягнѣ утекне. Мойсиє потрчи за ньимъ; алъ брже ягнѣ немогаше стигнути докъ ово до извора недође, где стаде, да се воде напиє. „Невино ягнѣщце — рече Мойсиє — садъ видимъ зашто си бегало; да самь то знао, я би те на моіи руку на воду донео; алъ — оди садъ мени.“ Ово изрекавъ узме ягнѣ на руке и однесе стаду.

Свевидећи отацъ небесни опази ово дело Мойсино, и у тай махъ чу се гласъ с' неба: Мойсиє! Кад си ти према животиньици єдной тако милостивог срца, а да какоћешъ према людма и ньиной деци бити. Буди одсадъ пастиръ мога изабраногa стада.“ Тако постаде Мойсиє глава и избавитель свога народа.

Богъ є вездесуштъ, и нѣгова є милость велика надъ свима створеньма нѣговимъ.

Дописи.

В. Сомборъ на Благовести. Као што изъ аустрискогъ школскогъ вѣстника дознаємо у арадской романской препарандіи было є прошле године 167 кандидата, одъ коихъ су 82 у првой, а 85 у другой години были. Мы се морамо чудити и дивити овомъ великомъ брою предуготовника, с' тымъ већма што у нашой єдной србской препарандіи у Сомбору само 27 предуготовника ове године имамо, а прошлыхъ година было ихъ є іоштъ и манѣ. Свештеници и учительи и сви родъ свой любећи Србльи требало бы, да младе Србльѣ, кои се у гимназиима уче, светую и упућую да се учительскомъ званію посвете, па и родительи требало бы да дѣцу свою упућую у ово заведеніє, гдѣ ће се за кратко време за учителѣ изобразити, и получити то, да роду своме служећи пристоянъ ужитакъ цѣлога живота себи прибавити могу.

Высокоблагородный господинъ ц. кр. школскій Савѣтникъ обишавши званично бачко Подунавлѣ стигао є овамо 20 марта у вече, и сугра данъ походіо є све варошке школе и у ньима испытивао є, тако рећи одъ ютра па до мрака, дѣчицу, желећи се увѣрити о успѣху ньиховомъ. У недѣлю 21 марта походіо є истый господинъ у пратньи мѣстногъ школскогъ управителя обадве салашке школе на Буковцу и на Жарковцу, и испытивао є дѣцу изъ свію школскихъ предмета. Томъ приликомъ и родительи дѣчіи дошли су были у школу да виде шта имъ дѣца уче. Тай исти дан после подне одпутовао є высокоблагородный господинъ савѣтникъ у Баю и у остала околна села, одкуда ће преко Суботице у бачко Потисѣ отићи, да и тамо школе наше походи. Ово є прво званично путованѣ г. саветника по Бачкой, и мило намъ є было изъ уста нѣговыхъ чути, да се већа половина прегледаныхъ школа у добромъ станю налази, и да се међу учительима нашимъ ревность у одправлявю званія и уваженіє према новомъ Методу свуда появлюе. —

Брой за школу способне србске дѣце у вароши нашой износи преко 1771, одъ коихъ 811 на варошъ, а 960 на салаше спада. Одъ све ове дѣце до ланьске године єдва є 250 у школу ишло, а данашньимъ даномъ има 497 дѣце у варошкимъ; 155 дѣце у салашким а 77 у недельной шегртской школи. Другій разредъ дѣвичке школе за кои є садъ стѣциште расписано, до кои данъ ће се отворити, и с' тым ће, надамо се воспитаніє и обучаванѣ нашихъ дѣвойчица напредніє постати а србске матере вальда ће баръ одсадъ свою дѣцу дуже времена у србской школи оставляти, нити ће ихъ више пре дванайсте године у мађарско-нѣмачку школу, као досадъ, шиляти. Мѣстный школски управитель поднео є пре полдругогъ мѣсеца поглаварству варошкомъ предлогъ, да се у предградию Црвенки, гдѣ преко 400 србске за школу способне дѣце имамо, заведе основна школа. Надамо се да ће наши представници предлогъ овай пріимити и ове єсени у Црвенки школу србску отворити, као што су єсенасъ у Селенчи буњевачку основну школу варошкимъ трошкомъ завели. — Школско зданіє у Селишту Миличићу іоштъ є пусто и безъ учителя; выше стотине дѣце у Ранчеву и Билићу уздишу и чезну іоштъ за наукомъ. Боже благи ули нашимъ варошкимъ представницима мудрость и добру волю, да изнађу средство како би се и на овымъ удалѣнымъ селиштама, куда свѣтлостъ школскога воспитанія іоштъ допрла ниє, што скоріє школе завести могле, као што є то већъ одавна на Жарковцу и Буковцу учинѣно.

Ютросъ смо имали позорѣ, коме се свако православно србско срдце радовати мора. Жительи Жарковачкій довели су данасъ првій путъ на колима већій део шкоске дѣчице у варошъ, да се причесте. Дѣца та посилазила су се с' кола на вашаришту и чисто обучена а у лѣпомъ поредку вођена од учителя и школскогъ старателя дошла су около 1|2 9 сатій у зданіє србске препарандіє, коє се у порти саборне цркве налази. Ту су дѣчица та у присутству многобройнога народа црквене пѣсме пояла, и из молитава и србсского и славенскогъ читаня испитана была. Предъ службу одчитао є пречастный господинъ Урошъ Стойшићъ катихетъ препарандіє, и парохъ овдашньи, дѣци молитве исповедне и дао разрѣшеніє, а на свечаной служби причестіо є сву дѣчицу началствуюћій свештеникъ пречастній госп. Данилъ Поповићъ найстарій парохъ велике цркве, одчитавши како пре тако и после причешћа прописану молитву. По свршетку службе ученици Жарковачкій опетъ у лѣпомъ реду отишли су преко піяце до своихъ кола, а одатле у своє селиште. Ова свечаностъ надамо се да ће благотворно дѣйствовати како на Жарковчане, тако и на остале наше землѣдѣлце, те ће сви школу заволети, и искати да имъ се гдѣ є годъ нуждно, школе подижу.

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКІИ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке недѣлѣ єданпутъ. Цена му є на годину 4. на половину 2 а на четврть године 1 фор. съ поштарайомъ.

Брой 13. 2. Априла. 1859.

О школской молитви.

Снажный подпоръ благонравногъ воспитанія у школи, на дому и у цркви есть побожна молитва. Молитва є она духовна свеза, коя люде у заедници с' Богомъ држи, коя духъ нашъ изнадъ земнога круга к' небу уздиже; она є мати лѣпыхъ мислій и племенитыхъ дѣла, зато, єрь є кадра срдце наше разгрѣяти и насъ до одушевлѣня за све што є частно, поштено, и богоугодно узвисити. Свештенна па и мирска повѣстница сведоче, да су сви найплеменитіи синови рода човѣческогъ често се Богу молили и предъ величеством славе нѣгове кланяюћи се и смираваюћи, тымъ самимъ узвишавали се к' нѣму духомъ своимъ и крѣпили на извршенѣ великихъ, изванредныхъ и за човѣчество спасоносныхъ дѣла. За примѣръ навестћемо само славногъ єстествоиспитателя Невтона — Нютна, — за когъ намъ Исторія сведочи, да є тако осећао величество Божіє и себе предъ свемогућимъ творцемъ смиравао, да є свагда, кадъ бы изговоріо или чуо гдѣ се изговара свето име божіє, стресао се и с' побожнымъ усхићенѣмъ капу с' главе скинуо!

Молитва є особито нуждна свакоме учителю. Само топломъ молитвомъ приуготовлѣнъ кадаръ є учитель тешко званіє своє с' вольомъ одправляти. Као што у врту оно биль, цвеће и воће найбольма напредує, коє є к' сунцу окренуто; исто є тако благословенъ трудова плодъ свакогъ оногъ учителя, кои се често у молитви обраћа к᾽ мысленомъ истоку и сунцу правде Іисусу Христу. О како бы то красно и полезно было за учителя, кадъ бы онъ свако ютро и вече само по пол᾽ сата жертвовао на читанѣ светога писма *) илъ какве друге црквене кньиге, и на побожно разсматранѣ читаногa. Когодъ себи то за свакидашнѣ правило узео буде, тай ће за кратко време великій напредный коракъ учинити у духовномъ животу, постаће болій, добродѣтельніи, трудолюбивіи и ревностніи. Расположенѣ духа, кое се пажльивымъ читанѣмъ светыхъ кньига добыя, иматъ ће благодатне послѣдице на породицу учителѣву, на школу, па и на цѣлу общтину у коіой онъ служи.

Истина наши учительи многе црквене кньиге читаю и слушаю у светой цркви, па опетъ слабо се виде на общтинама те благодетне послѣдице. Но томе є узрокъ што учительи при пояню у цркви, на велику жалость, гріоту и срамоту, непазе на смисао, него само на гласъ што воздухъ пробія, а при читаню найлепшихъ молитава и псалмова хите, преврћу, и прескачу, само да се што пре прочита оно што у кньизи написано стои. Кадъ ихъ човѣкъ тако читаюће гледа, морао би помислити, да у тымъ кньигама никакве науке, никакве ране духовне нема, а мислимъ да ће то само пукій незналица и непріятель православія рећи. Докле ћемо дакле златно класѣ божествене мудрости тако безобзирце газити; докле ћемо кодъ толике красне душевне ране, што намъ црква наша предлаже, као и безъ нѣ быти! Много бы се имало казати и исправити у овомъ погледу, алъ све є бадава, кадъ учительи наши іоштъ никако неће да

---

*) У Будимской свеучилиштной печатньи целокупна Библія на црквено славенскомъ єзыку може се за шесть сребра купити. Кажу да има іоштъ сила непроданыхъ ексемплара, па нитко неће да купує. Грдна є наша срамота да се за 55 година єдно єдино изданіє Библіє неможе распродати.

уредно благоговѣйно и побожно у цркви читаю и пое. Крайнѣ бы доиста већъ време было да свештенство учительима горенаведена иступлѣня строго забрани и да ихъ рѣчма и своимъ примеромъ обучи, како треба у цркви читати и пояти, да читанѣ и поянѣ на духовну ползу и сазиданіе и онога ко чита, и оныхъ кои слушаю буде, и да се побожный народъ нашъ брзоплетнымъ и неразумльивимъ читанѣмъ нѣкихъ учителя несаблазнява и одъ цркве неодвраћа. — Но о овоме нека е засадъ доста. —

Представимо себи школу пуну дѣце и предъ ньима учителя у часу молитве. На лицу нѣговомъ изражава се блага тихость, кротость, смерность и важность. Разговетно и велегласно моли се онъ Богу. Дѣчица са скрштенымъ рукама и к' светой икони обраћенымъ очима тихо прате рѣчи учителѣве, и пошто овай молитву сврши, сва дѣца благогласно одпое кою црквену химну. Заиста е лѣпо и усхитително гледати и слушати такве богомольце. Тако удешена и одъ чистыхъ срдаца принешена молитва иде управъ предъ престолъ небесног отца, и благословъ божіи обилно ће се излити на таковогъ учителя и такове ученике.

Нетреба увѣкъ едну те едну молитву у школи читати. Найвкусніе ело, ако ће га човѣкъ свакій данъ ести, губи одъ свога вкуса. Само е едно ело, што човѣкъ свакій данъ еде па му е опетъ вкусно, а то е лебацъ, и само е една молитва, коя намъ найвећу душевну рану свагда дае, макаръ е колко пута на дан повторавали, а то е молитва господня Отче нашъ. У школи уче дѣца молитве како за домаће, тако и за црковно богослуженіе прописане. Зато треба да учитель и такве молитве пре и после школе употреби. Тко ће закратити учителю да непочне ютренѣ предаванѣ с' молитвомъ: Воставше одъ сна а да несврши с' молитвомъ: Иже на всѧкое время, ил' утверди Господи всепресвѣтлѣйшаго и державнаго Імператора нашего Франца Іосифа перваго. и т. д.

Школску молитву или чита самъ учитель, а дѣца се у себи побожно Богу моле, или чита учитель с' дѣцомъ заедно, или се само едно дѣте на гласъ моли, а учитель и сва остала дѣца у себи то исто чине. По моме мнѣнію та три начина моленя могла бы се наизмѣнце у школи употреблявати, алъ найчешће овай трећій гдѣ се само едно дѣте на гласъ моли; еръ тада дѣца с' већомъ пажльивошћу слушаю, и већма су у молитву задата него кадъ сва у гласъ говоре. Оно дѣте, кое се добрымъ владанѣмъ и побожнымъ у цркви стаянѣмъ одликовало, нека молитву на гласъ говоря. То нека буде свагда преимућство добронаравныхъ и примѣрныхъ ученика. Іоштъ и зато се овай начинъ молитве препоручуе, што се дѣца, кадъ се сва у гласъ Богу моле, много пута забораве сасвимъ, пакъ само по убичаеномъ тону и такту сячу, а нитъ имъ е глава, нитъ срдце кодъ молитве. Ту ихъ онда стои вика и дрека, коя тишину и побожностъ нарушава, — па каква онда одтудъ понятія добыяю дѣца и люди о школской и о свакой Христіанской молитви! Докле молитва трае, несмѣ нитко у школуући, него мора у ходнику предъ вратима чекати докъ се молитва не сврши, и текъ онда смѣ у школуући кадъ се дѣца после молитве прекрсте и сѣдну. Похвалу заслужую и они учительи, кои пазе на годишня времена и на црквене светковине, пакъ по томе тропаре и остале пѣсне духовне у школи с' побожношћу пояти даю. Тако н. пр. одъ ускрса до спасова дне могле бы се обичне школске молитве замѣнити са: Христосъ воскресе; Воскресеніе твое; Предварившія утро; Аще и во гробъ, — илъ са красномъ餘номъ молитвомъ: Воскресеніе Христово видѣвше, после кое бы дѣца: Воскресъ Іисусъ ѡтъ гроба, трипутъ одпояла. Исто тако кадъ е попраздество великихъ праздника, могао бы се тропаръ, кондакъ илъ коя стихира у школи одпояти. Узъ частный постъ, молитве: Господи и владико живота моего; Боже и Господи сылъ; Владико Господи Іисусе Христе долготерпѣвый о нашихъ согрѣшеніихъ; Ослаби остави; илъ коя красна пѣсма изъ тріода н. пр. Возсіѧ благодатъ твоѧ Господи, — могле бы се за школску богомолю употребити. Тропари воскресни одъ 8 гласова с' богородичнима, ал' тропари дневни могли бы се у остало време пре илъ после школе појати, те бы тако савъ црквеный животъ прешао и на школу и на школску дѣчицу, а са ове на народъ, кои бы се отресао свогъ незнаня у струци религіозной и прогледао умнымъ очима, па увидивши, да е наша православна црква неизцрпима благайница духовныхъ дарова и лѣкова, ню бы обгрліо, за ню бы живіо, одъ нѣ се радо учіо и просвѣштавао.

(Продужиће се.)

Изясненіе нѣкихъ ускршньихъ пѣсама.

1. Предварившіѧ утрѡ̑ ѩ̑же ѡ Маріи. Предтекавше ютро, уранивши пре ютра оне што су с' Маріомъ, око Маріе матере Божіе были. Кое су то жене, што су на гробъ Христовъ у неделю пре зоре изишле? То су были по светомъ еванђелію Марія Магдалина, Марія Якова малогъ и Іосіе Мати и Саломія. Саломія была е мати светогъ Іоанна евангелиста, а кћи Іосифа обручника. Кои ми зна приповѣдити о смрти и погребенію Христовомъ? (Учил. Библ. 96). Садъ приповѣди повѣсть о воскресенію Христовомъ (97). У коме члену вѣре мы признаемо да е Іисусъ воскресао?

и ѡбрѣтшіѧ каменъ ѿваленъ ѿ гроба, и нашавше каменъ одваленъ одъ гроба, с' гроба Спасителѣвогъ.

Тко е одваліо каменъ са гроба Христовогъ? А како е то трпила она стража, кою првосвештеници юдейски поставише?

слышахꙋ ѿ аггела, слышаху, слушаху, чуше одъ анђела, кои е каменъ одваліо и ту седіо. У каквомъ се облику анђео тай женама появіо? Знаде л' кои рѣчи тога анђела съ коима е онъ жене предусрео? „Іисуса тражите Назарянина распетога; онъ е устао, нема га овдѣ; ето мѣста, гдѣ га положише! (Марка гл. 16). Те рѣчи у овой красной пѣсми овако су описане:

во свѣтѣ присносꙋщнѣмъ сꙋщаго, у свѣту, у свѣтлости свагдасуштной, у свагдашньой светлости суштега, пребывающега; онога, кои е савъ у светлости, кои нема грѣха, кои не може умрети. Тто е тай, што у свагдашньой светлости живи? Како се назива Іисусъ Христосъ у другоме члену вѣре? Знате л' ону пѣсму, у коіой се Іисусъ назива сунце правде, свѣтъ разума, и востокъ с' высота? Зашто се тако Іисусъ назива?

съ мертвими что ищете ꙗко человѣка, с' мртвима што тражите као човѣка. Зашто трашите Іисуса, кои е свѣтлость свагдашня, кои е Богъ, — међу мртвацима, — тамо гдѣ су мртваци, у гробу, -- као да бы онъ быо само простъ човѣкъ.

видите гробныѧ пелены, видите гробне пелене, то естъ плаштаницу у кою е біо Іисусъ Христосъ завіенъ и сударъ или воздухъ, убрусъ, с' коимъ е была нѣгова глава покривена. Гробъ е Христовъ быо изсеченъ изъ камена, у каменитой стѣни, а озго быо е каменъ покривенъ. Іисусъ е лежао у гробу као у каквомъ каменитомъ ковчегу, дакле не као што е садъ обичай у древеномъ сандуку. Тко е Христа сараніо? Шта се зове садъ у цркви плаштаница или снятіе? а како се зове онай убрусацъ што га свештеникъ на леђи носи о великомъ входу? Кадъ свештеникъ умре онда се у мѣсто горнѣгъ покрова лице нѣгово покріе сударомъ ил' воздухомъ; зашто?

тецыте, потеците, похитите.

и мíрꙋ проповѣдите, и свету проповѣдите, приповѣдите. казуйте на све стране по свету.

ꙗко воста̀ Господь, да е устао изъ гроба, воскреснуо, оживіо, Господъ. Ко е тай Господь? Како су ученици и ученице спасителя нашегъ звали? Господъ, учитель. Учитель еврейски зове се *рави*, *равуни*, отуда и садъ Евреи називаю свое проповѣднике и учителѣ рабинима.

ѹмертвивый смерть, умртвившій смрть; казуйте по свету, да е онай устао изъ гроба, кои е умртвіо смртъ, кои е своіомъ наукомъ научіо люде, а своимъ воскресеніемъ доказао да нема смрти, да ћемо сви мы воскреснути, и да ће намъ на другомъ свѣту добро быти, ако смо овдѣ были валяни и поштени люди. Треба л' дакле да се христіянинъ одъ смрти плаши? Шта е ова смрть тѣла нашегъ? Смрть тѣлесна естъ прелазакъ нашъ у больи и лепшій животъ: Да одъ какве се смрти треба бояти и чувати? Коя е то смрть душевна? Кои членъ вѣре учи да е Христосъ воскресао? А у коме се каже да ће мо мы воскреснути? Зашто идемо другій данъ Ускрса на гроблѣ? Да се ту у обновлѣной природи, коя свакогъ пролећа побуђуе у нами слутню вѣчнога живота, и на гробовима покойне браће радуемо што е Іисусъ Христосъ смрть своимъ воскресеніемъ надвладао, и да се крѣпимо у надежди на вѣчный животъ и на састанакъ с' оныма, кои намъ за живота овога мили быше а већъ преминуше. О ружичалу дакле треба се духовно радовати Христовомъ и нашемъ воскресенію, Богу се молити, духовне пѣсме пояти и дѣлити милостиню, ал' нипошто се тамо шалити, веселити, играти, ил' частити. То ніе Хрістіянско веселѣ.

Ꙗ҆́кѡ є҆́сть сы́нъ Бо́га, — ербо е синъ Божи, истини Богъ, кои е силанъ и свемогућъ, пакъ е мого убити смрть.

спаса́ющагѡ ро́дъ человѣ́ческїй, — кои е (т. е. Богъ, чрезъ сина свогъ) спасао родъ човечески. Како е спасо Богъ чрезъ сина свогъ родъ човечески? Послао е сина свогъ Христа, да насъ научи, како валя у Бога веровати, и како се валя у овомъ животу владати, и чему се имамо после смрти надати; томъ наукомъ о смрти и своимъ воскресениемъ убио е смрть, да се люди неплаше; и томъ целомъ наукомъ своіомъ о владаню нашемъ овогъ света, спасао е Богъ насъ и цео човечески родъ. Одпойте садъ сви ову пѣсму! —

2. А҆́ще и҆ во гро́бъ снизше́лъ є҆сѝ безсме́ртне, — Ако и еси у гробъ сишао се, ако си се и сишао у гробъ о безсмртный Христе Спасителю. У кои е данъ Христосъ сахранѣнъ. Ко га е сараніо? Кое рѣчи у символу вѣре потврђую да е Христосъ сахранѣнъ?

но а҆́дѡвꙋ разрꙋши́лъ є҆сѝ си́лꙋ, — но адову, паклену разрушіо еси силу; ако си ти и умро и у гробъ положенъ быо, ал' ты ниси тамо остао, него си башъ унируштіо снагу паклену, снагу грѣха.

и҆ воскре́слъ є҆сѝ ꙗ҆́кѡ побѣди́тель Хрїсте Бо́же, и ускрснуо си, оживіо си, устао си живъ изъ гроба, као побѣдитель Христе Боже? Кога е Іисусъ побѣдіо своимъ воскресеніемъ? Еси л' видіо икону воскресенія Христовогъ? Гдѣ стои у нашой цркви? Има л' на коме баряку црквеномъ ил' на св. еванђелію та иста икона? Гдѣ си е іоштъ видіо? Зашто се молуе воскреснувшій Іисусъ с' заставомъ у руци? Застава е знакъ побѣде, знакъ да е Іисусъ побѣдіо смрть, и учиніо да се прави нѣгови ученици садъ небое выше смрти.

Жена́мъ мѵроно́сицамъ вѣща́вый: ра́дꙋйтесѧ. Женама мироносицама навѣстіо си, наговестіо си, рекао си: радуйте се! *Радуй се* естъ поздравъ и значи, *здраво да си*, здравъ быо! Како се починѣ анђелско поздравленѣ матери Божіой? Кажи ми шта значи на србски молитва: *Богородице дѣво*. Зашто се називаю оне жене, што су на гробъ Христовъ дошле мироносицама? Коя е неделя посвећена у споменъ мироносицама и онымъ мужевима кои Христа саранише?

и твоимъ апостоломъ ми́ръ да́рꙋѧй, и твоимъ апостолима миръ дающій, твоимъ апостолима дао си, назвао си *миръ*. Како е Іисусъ поздравіо ученике, кадъ се с' ньима састао на ускрсъ у вече? Приповѣди ми тай догађай (учил. библія 98). Кадъ се чита еванђеліе о томъ догађаю како се Іисусъ после воскресенія ученицима у забравлѣной соби явіо? Првый данъ Ускрса на вечерню; првый данъ Духова на ютреню; на младый ускрсъ. Како се младый ускрсъ другчіе зове? Зашто се та неделя зове Томина? У коіой свакидашньой молитви споминѣмо мы да е Іисусъ дао миръ ученицима? Читай: Благодаримтя.

Као што е спаситель ученике поздравіо с' *миръ вамъ*, тако насъ и служећій свештеникъ сваке службе выше пута поздравля? Был' знао по реду казати, кадъ и колико пута? То су све найглавніе части на служби Божіой? Сви люди треба да у миру међу собомъ живе.

падшимъ пода́ѧй воскресе́нїе, падшима, паднувшима, оныма кои су пали, кои су сгрешили ты спасителю подаешъ ускрснуће. Зашто е спаситель воскресао? Да насъ избави одъ грѣха праотеческога. Кои е то грѣхъ праотеческій? Є ли Богъ обећао штогодъ Адаму и Еви? Кадъ се то обећанѣ испунило? — Кои ми зна садъ цѣлу ову пѣсму лѣпо изговорити? А кои е умѣ лѣпо одпояти?

3. Воскресе́нїе Хрїсто́во ви́дѣвше. Воскресеніе, ускрснуће Христово видивши, када смо или пошто смо видили и увѣрили се да е Іисусъ воскреснуо. — Ова се молитва чита или пое трипутъ после кондака на ютреню светле неделѣ, а сваке неделѣ на ютреню после еванђелія по еданпутъ. Шта се чита недельомъ на ютреню изъ св. еванђелія? Како е Христосъ спаситель воскресао, и после воскресенія ученицима являо се. —

поклонимсѧ свѧтомꙋ Господꙋ Ӏисꙋсꙋ, — поклонимо се, прославимо Господа Ӏисуса. Знашъ ли ону кратку пѣсму на литургіи, у коіой се каже да е самъ еданъ Ӏисусъ Христосъ светъ?

единомꙋ безгрѣшномꙋ, едномъ безгрешномъ, т. е. поклонимо се, Господу Ӏисусу, кои е самъ еданъ безгрешанъ.

Кресстꙋ твоемꙋ покланѧемсѧ Владыко. Крету твоме клањамо се Владыко Господе Ӏисусе, ил' клањамо се страдању и мукама, кое сы насъ ради на крету поднео. У коме члену вѣре исповѣдамо да е Христосъ страдао? У кое дане се споминѣ страдања Христовогъ? Кадъ се пое Кресту твоему?

и свѧтое воскресенїе твое славимъ. И свето воскресеніе твое славимо. Мы славимо, прослављамо светкуемо твое воскресеніе. Кои е седмичный данъ посвећенъ у славу воскресенія? а кои у споменъ страдања Христовогъ? Зашто се дакле петкомъ пости? А валял' и светковати младе петке? То е велика грѣхота, то немойте нигда чинити; само неделю и празднике треба светковати, а ни кое друге дане.

ты бо еси Богъ нашъ, ербо си ты Ӏисусе Богъ нашъ. У коме члену вѣре вѣруемо мы да е Ӏисусъ Христосъ правый Богъ? Знашъ ли ты мени показати изъ живота Ӏисусова такова дѣла, коя показую да е онъ Богъ? Бы л' могао човѣкъ самъ своіомъ снагомъ воскреснути? Да тко то може учинити?

развѣ тебе иного незнаемъ, окромъ тебе. осимъ тебе другога Бога непознаемо. Има л' кога кои бы се с' Богомъ успоредити могао? Како гласи прва Божія заповѣдъ, а како гласи друга?

имѧ твоє имєнꙋємъ. — име твое именуемо, називамо, споминѣмо. Како смо мы дужни име Божіе споминяти? Є л' слободно клетисе, ил' псовати? Противъ кое заповести грѣше они кои се свакій часъ куну? а они што псую? Кои е найлепшій србскій поздравъ? *Помозъ Богъ*; а одпоздравъ? — Кадъ се растанемо с' кимъ шта треба да му рекнемо?

Прїидитє вси вѣрнїи, — приђите, одите сви вѣрни, сви кои Христа вѣруете.

поклонимсѧ свѧтомꙋ хрїстовꙋ воскрєсєнїю, — поклонимо се светомъ Христовомъ воскресенію.

Сє бо прїйдє крєстомъ ра́дость всємꙋ мі́рꙋ, — ето, еръ дође крстомъ радость свему свету. Каква е радость крстомъ свѣту ил' людма дошла? Наука Христова, коя на радость и утѣху душевну служи, и коя насъ учи да се радуемо, што нећемо умрети, него ћемо и после смрти живити.

всєгда благословѧщє Господа, — свагда благосиляюћи, благу рѣчь говорећи, славећи господа Іисуса Христа.

поє́мъ воскрєсєнїє єгѡ, поймо, славимо воскресеніе нѣгово. Кадъ мы достойно славимо воскресеніе Христово?

распѧтїє бо прєтєрпѣвъ, ербо е Христосъ распетіе претрпіо, распетъ быо. Зашто е Іисусъ распетъ быо? Єсмо л' дакле мы Нѣга славити дужни?

смєртїю смєрть разрꙋши. Смрћу своіомъ спаситель е смрть разрушіо, уништіо, учиніо да се мы садъ небоимо смрти.

Мудра изреченія св. Іоанна Златоуста.

Земальска блага недоносе увѣкъ користи ономе, кои ихъ себи сабира, шта више она му могу на грѣхъ служити, кадъ ихъ онъ на рђава дѣла употреби; могу му тугу проузроковати, кадъ ихъ изгуби, и кадъ збогъ ньи зависть на себе навуче: алъ духовна блага увѣкъ су найвеће добро наше; она намъ свагда и у свакомъ случаю неоцѣнѣну користь и найвећу сладость причиняваю.

Нуди самъ себе на добра дѣла; ако на тебе други люди мрзе, ты ихъ люби; ако те гоне, ты гоненія трпельиво сноси. Умртви грѣхъ, да оживи у теби добродѣтель.

Кадъ наиђе на те гладъ, туга, незаслужено сиромаштво, или болесть; а ты трпи, хвали Бога и уздай се у милость нѣгову, да узможешъ едномъ рећи: прођохъ крозъ огань и воду, и ты си ме Господе извео у покой.

Грѣхъ се непрашта, докле га іоштъ таишъ, исто тако као што се рана дотле неможе извидати, докъ се у виду гноявице на тѣлу непояви.

Као што гладанъ иште ела, и као што се жеданъ напити жели; тако треба да и мы чезнемо за наукомъ, овымъ духовнымъ еломъ и безсмртнымъ пићемъ, па ће Богъ испунити чезню нашу, и разумъ нашъ просвѣтлити.

Света црква дае намъ лѣка у свакой душевной болести и утѣхе у свакой туги нашой: Зато долазите прилѣжно у храмъ божіи и слушайте пазльиво све што се тамо чита и пое, па и узимайте у руке свето писмо и сабирайте полезну науку, коя вамъ за правацъ живота служити има.

Одъ читаня добрыхъ кньига велика долази користь: езыкъ се изображава, духъ се рани, у висъ подиже, светлошћу сунца правде обасява; одъ невалялыхъ мыслій ослобађа, и миръ и спокойство себи прибавля.

Као што здрава рана крѣпи тѣло, тако читанѣ светыхъ кньига' крѣпи душу, снажи разумъ, одвраћа насъ одъ зла и тако рећи на небо насъ преселява.

Кадъ сте у цркви неразговарайте се о коечему, него мотрите и слушайте што се тамо чита, да с' ползомъ изъ цркве изађете.

Болѣ бы ти было, да ниси у цркву ни дошао, него што си у ньой непазећи безпосленъ стаяо, ил' своимъ разговоромъ друге люде саблазніо.

Будимо у цркви смѣрни и веома пажльиви, и гледаймо да изнесемо отуда добру науку, не само зарадъ себе, него да с' ньоме своє млађе, другове, пріятелѣ и саме непріятелѣ поучити и на добаръ путъ изводити можемо.

(Продужиће се.)

Штогодъ Богъ дає, добро є. *)

Ахъ нашто є та толика врућина, — уздане Мила при жетви нестрпельиво зной са врели образа утирући.

Нашто є толика врућина, то ћу ти други редъ казати, рече іой мати, а за садъ само то, да Богъ врућину дає, а све што онъ дає, добро є.

Мила ућути, вѣрујући матери и садъ као свакадъ, и усилисе врућину мирно и стрпельиво сносити.

Кадъ доба жетве прође и врућине попустише, а ладовна и богата єсенъ наступи, и дође време бербе воћа: красне ябуке, сладке крушке, мирисне бресква и благословене шльиве и лозе, опетъ Мила, све то у башти видећи, уздану и рече: о какво намъ є красно и сладко воће Богъ дао, право ти мати казуєшъ, да є онъ наймилостивіи отацъ нашъ.

Єсте Мила, одслови іой мати, и опетъ си ти пре некогъ времена, и то башъ онда почела нестрпельива

---

*) За девоячку читанку.

бивати, кадъ намъ є Богъ те благослове давао. У онимъ врућинама Богъ є намъ лепоту и мирисъ и сластъ воћа слао, научи се дакле са свачимъ, што Богъ дає, задовольна бити, а увекъ ћешъ се пре илъ после увѣрити, да є све штогодъ Богъ дає, добро.

Школске новости.

* Нѣгово царско величество премилостивый царъ нашъ, изволіо є учителю Терезієнштадскомъ у Ческой Драгутину Матошу, подарити сребрный крстъ заслуга' с' круномъ. Узрокъ овоме отликованю быо є овай:

Год. 1858. 24. юлія трговачкій научникъ Іованъ Шлезингеръ случайно упадне у рѣку Егеръ и матица га сграби и с' собомъ однесе. На якъ несрећника овогъ скупи се множина людій, алъ се нитко несмѣде усудити утоплѣнику у помоћь притећи. Само єданъ войникъ, кои се ту десіо, скочи у рѣку, ухвати утоплѣника и хдѣде га из воде извући али овай готово изванъ себе будући, тако се быо яко за войника ухватіо, да є и нѣга за собомъ у пропастъ повукао быо. Войникъ видећи свой животъ у опасности силомъ се отме одъ онога, и изплива, оставивши несретника судбини. Башъ у онай махъ, кадъ є шегртъ по другій путъ подъ воду потонуо быо, скочи учитель Матошъ у воду и с' великомъ мукомъ и с' опасносћу живота своги сграби обнезнанѣногъ и полумртвогъ младића и изплива с нѣимъ на брегъ, гдѣ по краткомъ времену утоплѣникъ к' себи дође.

Ово краснодушно и одважно дѣло учителя Матоша у толико веће признаванѣ и удивленіє заслужує, што є онъ самъ слабога здравля, пакъ покрай тога у тай паръ іоштъ одъ ходаня угрѣянъ быо, и тако себе двострукой опасности изложіо.

Начелникъ града Терезієнштадта извѣстивши се одъ присутствујућегъ народа о племенитомъ дѣлу учителѣвомъ, цѣлый догађай овай стави у протоколъ, и приликомъ испитиваня рекне поменутомъ учителю, да се онъ лѣпой награди не само одъ избавлѣнога, него и одъ стране државе надати има. Но учитель на то овако одговори: „Као што я држимъ да є гріота животъ свой за новце на коцку мећати тако исто недопушта ми савѣсть моя новчану награду за мое дѣло примити. Како бы я од стида смѣо предъ мое ученике изићи, и ньима о христіянской любави ка ближнѣму и о дужностима човѣка Христіянина говорити, кадъ бы я себе зато наплатити дао, што самь брата могъ одъ смрти избавіо. Мени є доста награде, што самь моіой дѣчици дао добаръ примѣръ, на кои се они угледати могу. — Тако се изясніо предъ своіомъ властію учитель, кои нема выше годишнѣ плате него само 150 фор. и 50 додатка, дакле у свему 200 фор. ср.

Догађай овай буде званично высокымъ властима доставлѣнъ, и пошто се епископска консисторія у Литомѣрицу изясни да Драгутинъ Матошъ двадесетъ година ревностно учительствуе, и да нѣговъ начинъ живота подпуно одговара онимъ рѣчма, кое є предъ начелникомъ изговоріо, буде онъ, као што є горе речено одъ свѣтлога цара нашегъ сребрнымъ крстомъ за заслуге с' круномъ, одликованъ, и отличіе то предано му є 17 фебруара ове године.

Аустр. шк. вѣстникъ.

* Изъ угарске стижу силни гласови о томе, како се тамо на све стране школе подижу, и како богати люди а особито римске владике на све стране задужбине зарадъ воспитанія младежи граде. Тако є нѣгово высокопревосходителство г. митрополитъ калочкій Іосифъ Кунстъ у Калочи недавно основао заведеніе ради воспитанія и обучаваня дѣвойчица, жертвовавши на ту цѣлъ 250,000 фор. сребра. Тай истый великодушни првосвештеникъ даровао є осимъ тога 300,000 фор. ср. на заведеніе семинаріе, у коіой ће се воспитавати мушка гимназиалне науке учећа дѣца, коя у чинъ свештеничкій ступити намѣраваю. — Обштина Нѣмачка у Надудвару, у коіой има 2000 душа, а више одъ 200 дѣце,

пошто се на полгодишнѣмъ испыту увѣрила о успѣху школске дѣчице одма є повисила плате учительима, свое трокласне школе а найболѣмъ учителю поклонила є сврхъ тога іоштъ 80 фор. ср. за нѣгов трудъ, и дала му є иззидати о своме трошку лѣпъ подрумъ. Овакова општина заслужуе похвалу и предъ нашимъ србскимъ свѣтомъ. Богъ бы дао, да се и кодъ насъ нађе штедрыхъ добротвора као што є г. митрополитъ Іосифъ Кунстъ, и тако врстныхъ општинара, као што су Надудварскій!

У Сегедину изишао є недавно програмъ школскій, у коме є описано станѣ свію у простору велике ове вароши налазећихъ се народнихъ школа. Изъ програма тога види се да у Сегедину има выше одъ 9000 словомъ деветъ хиляда ученика. Ал' на жалость у србской школи тамошньой има само 17 дѣце. — На сами салаши сегедински има већъ 28 школа, а пре десетъ година ніє было ни єдне єдине. — Општина Алпаръ у пештанской међи завела є другій школскій разредъ, одредивши плату новомъ учителю одъ 300 фор. а владика вацкій дотирао є ново заведеномъ учительскомъ мѣсту 300 ютара ораће землѣ. Општина Кецелъ даровала є старіємъ учителю 42 ютра, а млађемъ 32 ютра землѣ. Такође општине Часалтілтишъ, Акасто, и Сент-Бенедекъ знаменито су плате учительске повисиле, и сессіє учительима подариле. — Општина Бикешка, на предлогъ свогъ мѣстногъ начелника одредила є одъ пашняка 24 ютра землѣ учителю православномъ; 40 ютара поклонила є новозавести се имаюћой дѣвичкой школи за римокатолике; 1 и 7|8 сессіє землѣ подѣлила є између учителя реформатске вѣре, и напослетку на подпору еврейске школе одрисила є 10 ютара землѣ. — Општина та захтѣва садъ одъ свихъ учителя да осимъ редовнога предаваня недельну школу, у кою є младежъ одъ 12—18 год. ићи дужна, — држе, и да дѣцу уче каламити.

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКІИ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке неделѣ еданпутъ. Цена му е на годину 4, на половину 2 а на четврть године 1 фор. съ по старином.

Брой 14. 22. Априла. 1859.

О школской молитви.

(Свршетакъ.)

Лѣпъ е обичай о задушницама, у остале суботе и кадъ когодъ одъ старешина и одъ школскыхъ мужева умре, молити се за покойника Богу, очитавши побожно молитву: Помѧни Господи, и одпоявши смирено; Со свѧтими упокой. Кадъ звоно црквено смрть коегъ христіянина огласи, илъ се мртво тѣло покрай школе пронесе, имао бы учитель с' нѣколико баръ рѣчій мисао дѣчію ка вѣчности управити, одъ прилике овако: „Дѣцо! ето опетъ еданъ христіянинъ изъ мѣста нашегъ оде Богу на истину. Тамо ћемо сви мы пре ил' после отићи да Богу ответъ дамо за дѣла наша. Зато будите увѣкъ добри и чувайте се одъ зла; еръ по неваляле люде зло ће быти на ономе свѣту! Реците сви покойнику: Богъ да му душу прости! — Равнымъ начиномъ кадъ свештеникъ носећи свету тайну болестнику покрай школе прође, валяло бы с' места обичанъ посао прекинути, и благоговѣйно главу приклонивши одчитати молитву: Вѣрꙋю Господи и исповѣдꙋю. За болестногъ содруга, илъ учителя, свештеника илъ старешину мѣстногъ такође требало бы у школи Богу се помолити. Знамъ да ће се наћи нашихъ людіи коима ће ово неугодно быти, ал' я ихъ увѣравамъ, да бы и они другчіе сада мислили, да ихъ е тко изъ дѣтиньства болѣму научіо. Гдѣ ће се дѣте навикнути молитви и православнымъ побожнымъ обичанма ако не у школи! Тако е было кодъ нашихъ старыхъ, тако е и садъ кодъ свію другихъ суседныхъ народа, и на благословъ имъ е. Зашто да се мы едни чинимо да смо суемудрени язычници, и зашто да презиремо она средства, коя намъ на спасеніе служе.

Но нека немисли учитель, да е доста учиніо, ако се молитва у школи нѣговой смерно и побожно свршуе. Сама помисао на Бога, склоплѣне руке, изговаранѣ молитава и поянѣ пѣсама ніе іоштъ савршена богомоля. Молитва, као и вѣра, иште одговараюћа добра дѣла. Свака па и школска молитва тога е ради прописана, да срдце дѣтіе припитоми, Богу приближи, и побуди к' правди, доброчинству, покорности, благодарности и свима христіянскимъ врлинама. Молитва дакле у савезу са учителѣвымъ опоменама и нѣговымъ добрымъ примѣромъ есть само средство, коимъ се дѣте за добродѣтелянъ животъ приуготовлява. Ако дѣца школска побожнымъ молитвама и ученѣмъ науке христіянске до те свести дођу, да у лето с' цвећемъ, кое су сама неговала ил' на поляни узабрала, рипиде, иконостасъ и школску икону наките; ако сиромашногъ мртваца изъ христіянске любави до гроба одпрате, ако богатіе кое дѣте с' допуштенѣмъ родителя сиромашномъ саученику стару хальину, обућу, илъ кои новчићъ на папиръ, поклони; — то ће быти живи знаци, да е школска богомоля на дѣцу дѣйствовала и да ће у животу обилне плоде приносити.

Благо дѣци, благо човѣчеству, ако учительи позивъ свой са ове стране добро схвате, и ако дѣцу школску привикну Богу се побожно и усрдно молити, и Бога молећи добра дѣла чинити. Живо христіянство произишло бы тада изъ нашихъ школа и благослове бы свое на домаћій, црквеный и општинскій животъ народа нашегъ излило. Томе е найболѣ и найудесніе врѣме садъ. Садъ, кадъ су люди свуда материялизму оддани, кадъ и само време и околности ишту развитакъ матеріялный; упоредъ с' тымъ треба да иде и напредакъ у духовномъ животу. Безъ тога напредка бадава е сва школска поправка; безъ тога напредка нема праве среће за нашъ народъ!

Зато драга браћо учительи србски, примите к срдцу ово нѣколико рѣчій и настойте, да изъ школе ваше побожанъ и у добродѣтельи воспитанъ младъ нараштай произиђе. То е найсветіи и найблагородніи задатакъ вашъ. Само с' испуненѣмъ овога заслужит ћете вы оно уваженіе кое вамъ народъ дае, и самм ћете тако остати у спомену кодъ своихъ ученика и онда кадъ васъ већъ међу живима выше небуде.

Житіе светогъ великомученика Георгія.

Светый Георгіе бьо е родомъ изъ Кападокіе у малой Азіи, родительи нѣгови были су богати и отмѣнни, и вѣровали су у Христа Спасителя, премда су у то доба цареви Христіяне гонили, мучили и убіяли. Іоштъ као неяцакъ дѣчко остане Георгіе сирота безъ отца, а Мати се с' ньимъ пресели у Палестину одъ куда е она родомъ была. Ту у светой земльи, гдѣ е негда Спаситель живіо, учіо, умро, и воскресао, одрасте Георгіе и воспита се у вѣри, любави и надежди на распетога Спасителя. Христіянскій воспитанъ будући, и сматраюћи велике бѣде и муке кое Христіяни тогъ времена подносити мораху, постане іоштъ у младымъ своимъ годинама постоянъ у вѣри, одъ кое нѣга ни претия ни ласканѣ одвратити немогаху. Имаюћи велико богатство дѣліо е Георгіе обилно милостиню сиротиньи, особито призрѣніе имаюћи на сиромашне и угнѣтене Христіяне, коима е свагда помоћникъ, заштитникъ и одбранитель бьо. Осимъ красныхъ душевныхъ дарова', съ коима га е Творацъ обдаріо бьо, одликовао се Георгіе бистримъ разумомъ, лѣпымъ узрастомъ и дивномъ красотомъ лица свогъ, у коіой се доброта срдца нѣговогъ огледаше. Притомъ быо е онъ іоштъ и снажанъ и храбаръ юнакъ, коме е тешко равна наћи было. Збогъ свихъ тихъ врлина' царъ Діоклетіанъ, кои Христіяне жестоко гоняше, незнаюћи да Георгіе у Христа вѣруе, постави га за Тисућника — Тысященачалника, — а мало затымъ за Комита (войводу, жупана). У то доба науміо бяше Діоклетіянъ све Христіяне потаманити, и вѣру Христову уништити, зато призове све поглавице у градъ Севастію (Никомидію) у малой Азіи, и строго имъ заповѣди, да Христіяне на муке мећу, и оне између ньихъ, кои се неузхтѣду Христа одрећи да смрћу уморе. Ова нечовѣчна заповѣсть почне се већъ извршивати, и Христіяни принуђавани быяху или вѣре одрећи се, или у лютимъ мукама душу свою Богу предати.

Георгіе ніе већъ дуже могао очима гледати плачъ и бѣду свое по Христу браће, и зато после смрти свое матере, кою као нѣжный и послушный сынъ силно любляше и поштиваше, свимъ своимъ слугама и свему невино страдаюћемъ роблю даруе слободу; свое благо разда на рану и одѣло сиротинѣ и тако опростивши се свію уза', кое га за землю везаху, у двадесетой своіой години прѣћевъ одъ едногъ вѣрногъ служителя свогъ оде цару Діоклетіяну съ намѣромъ, да му просто и живо докаже да Христіяни незаслужую муке, да они у правду страдаю, и да е законъ Христовъ найболій одъ свію другихъ. Смѣло и дрзновенно говоріо е Георгіе предъ Діоклетіяномъ и нѣговымъ дворянима о Христу и хваліо Христову науку. Ал' крвожедный овай мучитель ніе га хтѣо ни слушати, него га найпре на лакше а после на теже муке метне, и люто по свему тѣлу изударати даде, надаюћи се да ће се младый овай Христіянинъ одъ мука застрашити и Христа одрећи. Светый Георгіе остане постоянъ у вѣри Христовой, и постоянствомъ своимъ учини, да су млоги дворяни Христа явно припознали, па збогъ тога на заповѣсть цареву убіени были.

После тога светый Георгіе буде баченъ у запалѣну яму, ал' у ньой остане неповређенъ, као нѣгда она три младића у пећи халдейской. И после овогъ догађая силно людство прими вѣру Христову.

Кадъ царъ дочуе, да Георгіе ніе изгорео, даде га преда се дозвати и запыта: Реци намъ Георгіе тко те е сачувао те си у запалѣной ями живъ остао? Георгіе одговори: „Ако вамъ башъ и кажемъ, опетъ нећете вѣровати. Ал' знай царе да ме Іисусъ Христосъ чува одъ свію мука', на кое ме мећешъ, и да е Онъ кадаръ свакогъ оногъ, кои Му се моли, избавити изъ замкій непріятельскихъ. Я оплакуемъ вашу слепоту и ваше неразуміе, оплакуемъ васъ язичнике, што нећете да вѣруете у едногъ истинитогъ Бога!“ На ове рѣчи изда царъ наредбу да се Георгіе на ново мучити има. Вѣрне слуге послушаше безбожнога цара и измучивши Георгія обукоше га у усіяне гвоздене опанке, и біюћи гоняху га тако до тавнице. Но Христосъ Спаситель изцѣли ту ноћь свога угодника одъ свію рана', и стражари нађу га сутра данъ сасвимъ здрава, па га опетъ на ново предъ цара изведу, надаюћи се да се се баръ садъ цару покорити и Христа одрећи. Но храбрый войникъ Христовъ Георгіе явно призна да га е самъ Спаситель изцѣліо, и почне у средъ позоришта предъ царемъ и предъ млогимъ народомъ проповѣдати распетога Спасителя и нѣгову свету науку, а изобличавати языческа суевѣрія. Зато га крвници бише волуйскимъ жилама тако страшно да е савъ у крви огрезнуо быо. Ал' постоянствомъ своимъ приведе светый мученикъ многе язичнике ка Христу, и неки одъ ньихъ подплативши тавничара долазаху ноћу у тавницу мученикову, гдѣ ихъ светацъ обучаваше у вѣри Христовой и болестнике ньихове исцѣляваше. Дворяни цареви прочую то и умоле цара да Георгія, кои е толикій народъ обмануо, іоштъ еданпутъ къ себи позове и да га покуша лѣпымъ рѣчма и обећанѣмъ приволети да одустане одъ вѣре Христове, ако пакъ и после тога упоранъ остане, да га одма погубити даде.

Ту ноћь моліо се Георгіе крѣпко Богу у своіой тавници, и молећи се Богу задрема и заспи. У сну види онъ самога Христа Спасителя, кои га полюби и главу му побѣдоноснымъ вѣнцемъ украси, говорећи: „Небой се Георгіе, и држи се добро; ты ћешъ са мномъ быти у царству моме; немой духомъ клонути, скоро ћешъ доћи къ мени и примити она блага, што су за те у царству небесномъ спремлѣна.“ Кадъ се Георгіе пробуди, замоли тавничара, да пусти къ нѣму слугу, што е съ ньимъ изъ Палестине дошао быо, и што га ту послуживаше. Слуга уђе и поклонивши се своме у окови налазећемъ се господару, бризне плакати, сећаюћи се како е Георгіе одранѣнъ, па како се садъ пати. Георгіе му заповѣди да неплаче, и приповѣдивши му све што е у сну видіо, рекне: „Сынко, скоро ће ме Господъ къ себи позвати, ал' кадъ духъ мой къ Богу отиде, узми мое тѣло, и мой последньій завѣтъ и однеси нашой кући у Палестину. па гледай да све онако извршишъ, као што я у завѣту момъ желимъ. Бой се Бога и тврдо вѣруй у Христа Спасителя, онъ ће іоштъ све на добро окренути. Пошто светацъ ове рѣчи слуги свомъ изговори, опрости се съ ньимъ, полюби га и одпусти.

(Продуженѣ слѣдуе.)

Изясненіе црковныхъ пѣсама о праздинку Св. Георгія.

Тропаръ. Ꙗко плѣнныхъ свободитель. Као плѣненыхъ, зароблѣныхъ ослободитель. — Светый Георгіе у своіой двадесетой године даровао е слободу своmъ роблю, кое га е дотле по обичаю язическомъ служило; онъ е одпустіо и све, кои у правду позатворани быяху, а после смрти многе е невино зароблѣне, кои му се одъ срца молише, ослободіо и у отечество повратіо.

и нищыхъ защититель, и ништыхъ, сиромашныхъ заштититель, обранитель. Светый Георгіе угледао е сиромахе, и кадъ е видіо да царъ Діоклетіянъ сироте Христіяне угнѣтава, све свое иманѣ подѣліо е сиротиньи, пакъ е отишао цару да брани бѣдне христіяне. Онъ е поступао благо с' людма сиромашныма, и ніе се одъ ньихъ гордіо. Како е поступао са своимъ служителѣмъ? (види житіе). Тако, кои слави св. Георгія и кои нѣму угодити жели треба да с' сиромасима благо поступа, да ихъ подпомаже, да имъ буде одбранитель и заштититель и заштитникъ, и да ихъ упућуе на добро. Какво добро дѣло чини онай кои сиромахе надгледа? Шта ће быти на другомъ свету с' онымъ людма кои су милостиви? Ко ми знаде сва блаженства евангелска по реду исказати?

немощствующихъ врачь, немоћныхъ врачь, врачаръ, лѣкаръ. Св. Георгіе лѣчіо е болне. Кадъ? (види житіе). Нѣму е дао Богъ милость, да лѣчи душе и тѣлеса оныхъ, кои га топло и одъ свегъ срдца у помоћь призиваю.

царей поборниче. Царева борче, ратоборче кои се за цареве боришъ, кои помажешъ царевима. Св. Георгіе быо е храбаръ войвода, алъ онъ е кадаръ быо и свое страсти побѣдити, и себе христу Богу на жертву принети. Збогъ тога му даде Богъ милость да христіянскимъ царевима и народу помаже у рату. Нѣгова се икона и на военымъ заставама віе.

Побѣдоносче, кои побѣду доносишъ. Смрть св. Георгія привела е за собомъ брзу побѣду Христовой цркви. Зашто се изображава застава у руци св. Георгія? За знакъ да е онъ побѣдоносацъ, да е своимъ страданѣмъ язичество побѣдіо.

великомꙋчениче Геѡргїе. О светый великомучениче Георгіе, кои си заробљѣныхъ ослободитель, сиромашныхъ заштититель, немоћныхъ лѣкаръ, царева бранитель, и кои побѣду носишъ.

моли Хрїста Бога спастисѧ дꙋшамъ нашымъ. Моли Христа Бога да се спасу душе наше, моли Христа Бога да намъ опрости наше грѣхе. Како треба да се влада онай кои жели светомъ Георгію угодити? Треба да се на нѣга угледа, да буде обрана сиромасима, да надгледа болне, и сужне, да готовъ буде за вѣру и за цара и самъ животъ свой ако нуждно буде, жертвовати. — Како дакле мы найболѣ славимо овога свеца? А е ли вика, піянка и раскошна гостба, кою гдѣкои люди на данъ свеца своѓъ проводе, нѣму по вольи? Тко тако слави, тай не слави него безчести свеца, и томъ нећe светацъ у помоћи быти. — Изговори садъ цѣо тропаръ! Садъ га сви лѣпо одпойте!

Кондакъ. Воздѣланъ ѿ Бога, обдѣланъ одъ Бога, воспитанъ, наставлѣнъ, упућенъ одъ самога Бога.

показалсѧ еси благочестїѧ дѣлатель честнѣйшїй, показао си се благочестія, побожности, богопочитанія, закона божіегъ обдѣлатель найчестніи, найпоштеніи, найваляніи. Чій е даръ благочестіе?

добродѣтелей рꙋкоѧти собравъ себѣ, добродѣтельій руковеди сабравши себи, прибравши себи руковеди одъ добродѣтельи, одъ врлина и честитости, одъ свега што е лепо, красно и поштено. Кое е добродѣтельи особито притежавао св. Георгіе? Знаш' ли кое су добродѣтельи христїанске? Докажи ми изъ житія св. Георгія да е онъ доиста вѣру, любавь и надежду у Бога имао? Бы л' могао човѣкъ, кои Бога нелюби, и кои се ненада вѣчноме животу, таке муке трпельиво поднети. Одъ куда дознаемо да е светый Ђорђе быо досталанъ и постоянъ у вѣри? (види житіе). Каква е добродѣтель мужество? Иоброй све 4 евангелске добродѣтельи. — Цѣла ова пѣсма есть сравненіе имена Георгіосъ, кое значи землѣдѣлацъ, са духовнымъ подвизима и дѣлима светогъ великомученика Георгія. Тако преднаведене рѣчи значе ово: Као што трудолюбивый землѣдѣлацъ сабира руковеди одъ житныхъ класова; тако си Ты светый великомучениче Христовъ сабрао себи руковеди добродѣтелый, добрыхъ дѣла, и тымъ си постао благочестія одѣлатель, тымъ си дао примѣръ нама, како треба мы да живимо и Богу угађамо.

сѣѧвъ бо въ слезахъ. Ты си у сузама, са сузама сѣяо.

веселїемъ жнеши, а с' веселѣмъ жанѣшъ. Ты си млого за Христа претрпіо докъ си живъ быо, алъ зато садъ уживашъ славу небеску. Шта обећава Спаситель онима кои трпе гоненія зарадъ имена нѣговогъ и зарадъ правде. Кои бы ми знао по реду изброяти деветъ блаженства еванђелскихъ, и казати шта кое значи? Кадъ се блаженства та у цркви пою?

страдалчествовавъ же кровїю, страдао си пострадао си крвлю, быо си мученъ, и погублѣнъ зарадъ Христа.

Хрїста прїѧлъ еси. Христа приміо си, постао си участникъ дружбе са Христомъ Спасителѣмъ, уживашъ славу небеску кодъ Христа. Зашто? Шта Христосъ обећава онымa кои у правду и нѣга ради страдаю? Шта значе оне рѣчи: Радуйтеся и веселитеся яко мзда ваша многа на небесѣхъ? Како се називаю оны светци, кои су збогъ христове науке самъ животъ свой изгубити морали? То су мученицы, и великомученицы. А они свеци, кои су само мучени были ал' нису погублѣни зову се исповѣдници, признавательи вѣре Христове. Знашъ ли мя имена некихъ найглавніихъ мученика?

И молитвами свѧтє твоими, и твоима светче молитвама. Светый Георгіє и сви свети моле се за насъ Богу, приносе милитве, ал' мы треба да то найпре заслужимо, треба да ихъ у помоћь призивамо, и да ньиховомъ богоугодномъ животу подражавамо.

избавлѧєши ѿ смєрти дꙋши нашѧ. Избавляшъ одъ смрти, одъ грѣха, одъ вечите пропасти душе наше. Ако се мы будемо угледали на светителя, и нѣга топломъ молитвомъ у помоћь призивали; то ће се и онъ за насъ Богу молити, да намъ Богъ опрости грѣхе наше, да насъ избави вечне муке, а сподоби царства небесногъ.

Св. евангелиста Марко.

Св. ев. Марко написао намъ є новѣсть Спасителя нашегъ у св. евангелію, коє є у св. писму новогъ завѣта кньига друга.

Одъ нѣгове младости толико знамо, да є онъ у Єрусалиму рођенъ и да є сродникъ апостола Варнаве. У кући нѣгове матере Марие скупляше се Єрусалимски Христіяни ради богослуженія. И ту му се наука Хрістова у срцу найпре уватила. Далѣ се и то зна, да є нѣга св. Петаръ у Християнство превео, зато га у своіой првой посланици своимъ милимъ синомъ назива.

Кадъ су апостолъ Павле и Варнава сиротимъ Християнима у нутрашньости землѣ дарке донели, кои су и Антиохіи за ньи скуплѣни били, приключи се ньима и Марко, и оде съ ньима у Антиохию. Одатле пође са тима посланицима мира у Кипръ и далѣ у малу Азию; али велике терете, коє ови св. мужеви трпити мораше, опасности и гоненя, коихъ сваки данъ одъ Юда претрпити имаше, поплаше Марка, кои ниє научио те неволѣ патити, и онъ ихъ остави, и у Єрусалимъ се врати.

Зла и беде, што су ихъ при распространьиваню Християнства први Християни поднети имали, биле су толике да су често и добри Христяни духомъ клонути морали. Тимъ више се чудити и више благодарити имамо онима првимъ мужевима, кои су те све беде тврдо носили и ничимъ се засташити нису дали.

И Марко є имао вере и любави, ал' нѣгова вера и любавь небияше томъ тако снажна, да є онъ себе свладати мого, и за свога Спасителя све оставити и све претрпити. Али Богъ є наредио, да му нѣгова страшльивость средство буде, да до болѣгъ познаня дође.

При своmъ повратку у Єрусалимъ почне онъ као неки стидъ осећати са своє малодушности, коя га є овладала била. У своіой молитви потужи се онъ самь на себе предъ Богомъ, и удвостручи свою ревность у дужностима християнскима. За кратко време осети онъ себе оснажена, противу сви беда за Спасителя борити се, и онъ се поново одважи, язичницима св. евангелие проповедати.

Са своимъ братомъ Варнавомъ оде онъ опетъ у Кипаръ, и сносио є съ ньиме све терете свогъ званя. Своіомъ апостолскомъ ревношћу заглади онъ свою прећашню слабость, и задобие любавъ и почитанѣ кодъ обе апостолске главе Петра и Павла.

Око године 65. дође Марко у Римъ, и буде одъ Павла, кои тада први редъ у заточению бияше, обштини колошкой найврелие препорученъ.

И при другомъ заточенію св. апостола Павла, дође Марко на позивъ овогъ апостола у Римъ, и подпомагаше овогъ и св. Петра у ньиовомъ апостолскомъ званю и тѣшише обоицу у ньиовомъ заточенію.

Али желя св. евангелие и далѣ по свету разпростирати натера га пакъ и далѣ у светъ пође. Прво оде у Александрию у Египетъ, где пре нѣга іоштъ никоегъ апостола не бияше. Духъ Божи благослови ревность нѣгову. Жительи овогъ града, кои донде мртвимъ идолима служише и ньима се кланяше, приме се одма листомъ Християнства, и показаше се врло ревньиви у добримъ делима.

Ал' докъ є чрезъ нѣгове неуморне труде брой Християна у Африки све већи бивао, неприятельи Християнства међутимъ о нѣговой пропасти радише, и Марко потврди любовъ божиегъ евангелия са мученичкомъ смрти, кою у Александріи претрпи.

Християни у Буколи, не далеко одъ Александрие, покупе мощи нѣговогъ тела и саране ихъ на ономъ месту, где се на богослужение и молитву скупляше. Год 310. буде онде црква подигнута. Доцние буду пренешене св. мощи у Єрусалимъ, а годъ 815. у Млетке, где се св. Марко и данасъ као патронъ земальски држи, и света памятъ нѣгова у главной нѣму посвећеной цркви сваке год. 25. априла са великомъ свечаности слави.

Мудра изреченія св. Іоанна Златоуста.

Читанѣ светога писма єсть велико добро; оно душу умудрава, умъ къ небу узводи, чини човѣка благодарнымъ, учи га да се никаквомъ човѣчіємъ дѣлу преко мѣре недиви, и да у добродѣтельи напредуе.

Често се догађа, да мы читаюћи кньигу, данасъ штогодъ изъ нѣ немогосмо разумѣти: узмимо ю само сутра опетъ у руке, прочитаймо ю на ново съ већомъ пажльивошћу, па ће Богъ наеданпутъ просвѣтлити нашъ разумъ, и мы ћемо постигнути смысао, кои намъ се юче неразумльивъ учини.

Трудимо се само и радимо, па намъ Богъ милость свою узкратити неће.

Свакій радъ и свакій посао има свою цѣль и свое послѣдице. Тко сѣе, несѣе само онако одъ беде, него зато, што се нада жетви; трговацъ неиде преко мора у дальне землѣ, само да се прође, него зато да купуе и продае па да се обогати, а да му ніе те надежде небы се ни пута лаћао: Тако и мы неидемо зато у цркву, да тамо само службу одстоимо, него зато да паметніи, больи и добродѣтельніи изъ нѣ изиђемо.

Кадъ изъ цркве изиђете, то другъ съ другомъ, дѣца съ отцемъ и майкомъ, господа са слугама разговорите се о ономъ што сте тамо чули и научили, и гледайте како ћете што больма можете оно извршити што е у цркви заповѣђено и препоручено.

Кадъ Богъ кога казни, нечини то изъ ярости и освете, него зато што жели да се люди поправе.

Ко бежи одъ светлости, тай неће съ тымъ ньойзи наудити, већъ самъ себи; ко бежи одъ Бога, и презире нѣгове законе, тай не шкоди съ тымъ Богу, него самомъ себи.

Коя душа умъ свой често простире къ Богу, ту нитко неће на зло навести моћи.

Мравъ, ова малена животиньица, може нама людма за угледъ у трудолюбію служити. Сматраймо нѣговъ трудъ, па небежимо одъ труда и подвига.

Людска похвала наликъ е на сѣнку. Люди су такови да кога данасъ хвале, сутра га већъ куде.

Не треба зато добро чинити да насъ люди хвале, него зато да тымъ Богу угодимо.

Будимо свагда трезвени и на опрезу, угледаймо се на невиность, стидльивость, краснодушіе и великодушіе прекрасногa Іосифа сына Израилѣва.

Неочаявваймо кадъ смо у невольи, него се вазда у Бога ухваймо; онъ се за насъ стара.

Молитва е велико оружіе противъ грѣха; велика крѣпость, велико сокровиште и поуздано пристаниште.

Кадъ се Богу молишъ, нетреба да ти самъ езыкъ говори, него треба да се разумъ съ рѣчма слаже.

Ако се мы рѣчма Богу молимо, а разумъ нашъ мисли тада о кући и о другимъ земальскимъ стварма; то онда никакве користи одъ такове молитве имати нећемо, него ће намъ сама та молитва на осуђенѣ наше служити.

Извадио В.

Домъ, кои се неможе срушити.

Кесарій, отмѣнъ и богатъ човѣкъ, живіо е у граду Никеи. У граду овомъ догоди се еданпутъ тако страшно землѣтресеніе, какво іоштъ ни найстаріи люди незапамтише. Куће се поруше одъ страховитогъ подземногъ потреса и подъ сурвинама града силно людство смрть нађе. Кесаріи са нѣколициномъ своихъ друга' избави се изъ ове обште погибели. На догађай овай силно потресе душу овога мужа, еднымъ махомъ преобрази савъ нѣговъ начинъ мышленя. Пропасть сограђана' постане нѣгово воскресеніе; ньихова смрть, буде нѣму животъ. „На страну съ житейскимъ бригама, — избавлѣнъ съ склоплѣнымъ рукама и съ подигнутымъ къ небу очима говораше онъ, — Я ћу одсадъ старати се да стечемъ и сазидамъ домъ кои се срушити неможе.“ И овай мужъ одъ тога часа преда се у милость Божію, и стараше се да доброчинствомъ и милостивымъ дѣлима заслужи оно што є имати желіо. Тако приповѣда свети Григоріє Назіянзинъ, кои беше братъ овога Кесарія.

Живый въ помощи Вышняго въ кровѣ Бога небеснаго водворится.

Псаломъ 88. стр. 1. —

Корали и бисершколька.

У єдну рцу корала упадне случайно и єдна бисершколька.

Шта ћешъ ти ядницо међу нама, — рекну іой горди корали, — заръ мислишъ, да ћешъ нами равна на цени бити, кадъ се међу насъ уплетешъ. Каквога смо дичнога створа ми, лепши негъ икоє дрво, и становніи одъ сваке стене; а вредностъ є наша неоценима, нити има на свету чега, што би се нами упоредити могло; зато се и люди онако жельно за нами грабе, на дно мора силазе, небоє се морски дубльина ни нѣгови чудовишта, где се само насъ докопати могу; пакъ иди одъ насъ ядницо єдна, да те ко одъ люди неопази међъ нама, и да се несгади на тебе.

Овако говораше горди корали, а сиротна школька мирно се скланяше и скриваше са бисеромъ своимъ.

Мало за тимъ спусте се два човека на дно мора да ваде корале, па први што дође, чимъ опази школьку, жельно є довати и у недра сакри.

Кадъ ово видоше корали, они заћуташе, и крозъ стидъ проговорише: како є то, да овай више цени ту незнатну школьку негъ насъ. — Будале се одма забуне, чимъ виде, да се другомъ честь дає, коіой се они надаю. Алъ кадъ люди школьку отворише, и кадъ имъ бисеръ у свой красоти своіой изъ нѣ сину, и они вредностъ нѣгову десетъ пута више оценише, негъ горди корала, онда ови одъ стида и срамоте поцрвенише, пакъ рекоше: кадъ се тако радуете а ви знайте, да смо ми школьку неговали, пакъ нами сву красоту бисера благодарити имате.

Бисеръ све ове речи слушаше мирно ћутаюћи и сяюћи у пуной красоти своіой, и немарећи шта будале говоре. —

Неколико мудри изречения.

Благо оному, ко се туђомъ штетомъ опамети, а тешко ономъ, ко своіомъ мора.

Богъ онда помаже, кадъ види, да ми већъ никако више неможемо.

Богъ свакомъ прашта, когодъ се одъ срца покае.

Богу, родительма и учительима никадъ вратити ни накнадити неможемо.

Болѣ буди ти изъ туђе штете мударъ, него да други изъ твое будне.

Боля е паметъ негъ оклопъ.

Гдѣ се двое посвађаю, увекъ е онай што преућути одъ болѣгъ рода.

Захвалити некошта ништа, а мило е Богу и людма.

И чути и видити па прећутати, млогу е свађу одклонило.

Ко благо погуби, ние пропао; ко надежду изгуби, полакъ е пропао; алъ ко душу изгуби, сасвимъ е пропао.

Ко свогъ оца почитуе имаће радость одъ свое деце, и би ће му све молитве услишане.

Ко ће да га други люди поштую, валя да се найпре поштуе самъ.

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

КОЛСКІИ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке неделѣ єданпутъ. Цена му є на годину 4. на половину 2 а на четврть године 1 фор. съ поштариномъ.

Брой 15. 29. Априла. 1859.

Житіє светогъ великомученика Георгія.

(Свршетакъ.)

Сутра данъ Діоклетіянъ даде довести Георгія у судъ, и благимъ и ласкавимъ рѣчма предусретне га говорећи: Георгіє, тако ми сунца и свію богова, я штедимъ твою младость, и жао ми є да тако младъ погинешъ. Послушай ме и поклони се моимъ боговима, па ћу те силнымъ обасути благомъ и бытћешъ другій до мене у царству момъ. Ал' ако презрешъ мою милость и ако ми се непокоришъ, знай да ћу те лютимъ мукама уморити! — Георгіє нато одговори: О царе, шта ми пре то нерече, него ме найпре люто измучи! Діоклетіянъ єдва дочека овай одговоръ и съ усхићенѣмъ повиче: Прости сыне отцу твоме за све увреде и муке, я ћу те за ньи богато наградити, само се одреци Христа. На кое Георгіє прихвати рѣчь овако: Е, кадъ ми се тако царе обећавашъ, я ћу ти по вольи учинити, одведи ме само у капиште да видимъ богове ваше. Царъ одведе Георгія у храмъ бога Аполона, а по граду разгласити даде, да се *скуии* у храмъ мало и велико; єръ ће садъ служитель Бога Галилейског Георгіє поклонити се великоме Аполону. На овай гласъ слегне се силный народъ, тако да већъ ніє было мѣста у храму. Жертва є већъ спремлѣна была, и сви незнабожци ћутаюћи гледаху како ће Георгіє жертву принети. Светый мученикъ приступи къ кипу

Аполоновомъ, погледа га и повикавши изъ гласа: „Ты ли си Богъ, и треба л' теби жертве приносити“ прекрсти рукомъ идола. На кое овай съ великомъ лупомъ стропошта се, и на махъ се поруше и сви остали идоли, што у томъ капишту быяху.

Народъ побѣсни одъ ярости видећи свое богове раздроблѣне и у млево сатрвене, а царъ повиче на Георгія: Зла главо и пуна врачолія, ни си л' ми се мало часъ обећао, да ћешъ жертву принети Аполону моме? А свѣтлошћу славе Христове озареный побѣдоносацъ Георгіе одговори: Я самь свою жертву принео и савршіо Господару моме Іисусу Христу, и зато ето нестаде вашихъ богова. Познай дакле царе, да они нису кадри себи помоћи, а кадъ нису себи, нису ни вама одъ помоћи!

Царица Александра супруга цара Діоклетіяна, коя е потайно Христа вѣровала, ніе могла више вѣру свою утаяти, она се провуче крозъ народъ, и повиче: Боже Георгіевъ, непобѣдимога овогъ страдалца, очисти ме грѣшну и непомени мое по незнаню учинѣне грѣхе, но помени ово мое коначно къ теби обраћенѣ, и даруй ми учестіе — део — са Христіянима и са слугомъ твоимъ Георгіемъ.

На скоро затимъ обявлѣна буде царска пресуда, по коіой се Георгіе заступникъ галилейскіи, и ньиме обманута царица Александра мачемъ погубити имаю.

Войници поведу мученика и царицу на губилиште. Уз' путъ се Александра овако Богу помоли: „Господи Іисусе Христе Боже мой, ты знашъ, да я тебе ради страдамъ. Ето оставихъ тебе ради царство земальско. Не затвори ми двери райске, но отвори ми ихъ, и прими мою душу съ оныма, кое теби угодише.“ Изнемогнувши замоли она войнике, те іой допусте сѣсти, и тако сѣднувши и спустивши главу на видъ, издане ова царска страдалница.

Георгіе захвали Богу на свему што се догодило, и пође далѣ молећи се да и онъ животъ свой тако побожно оконча. Дошавши до губилишта замоли войнике да га причекаю, докъ молитву сврши, и съ погледомъ на небо подигне руке и узданувши помоли се Богу овако: „Превѣчный Боже, теби самь я прибѣгнуо одъ свое младости, Ты, истинита надеждо Христіянска и нелажно обећанѣ твоима слугама, Ты, кои си сокровиште неизцрпимо, и кои пре испунявашъ молбе наше, него што ихъ мы теби принесемо, Услиши ме сада о Господи Боже, кои ми даде снагу те могохъ путъ страданя и исповѣданія свршити. Ты самъ прими и душу мою, и причисли ю праведнима твоима. Опрости ми по незнаню учинѣне грѣхе, просвѣти ме познаніемъ истине, и даруй свима людма спасеніе и животъ вѣчный. Аминъ.“

Овако помоливши се Георгіе клекне, пружи вратъ и губитель отсѣче нѣгову частну главу 23. априла у седмый часъ дана (у еданъ сатъ после подне,) године одъ прилике 290 после Христа. Тѣло овогъ светогъ великомученика сахранѣно е у граду Лидіи у Палестини, а споменъ нѣговъ држи се на данъ смрти нѣгове 23. априла, и на данъ обновленя цркве у коіой е онъ саранѣнъ дне 3. новембра. Многе цркве посвећене су у споменъ мученика овогъ, многе Христіянске породице славе га, као свогъ заступника, и многи родительи дѣци своіой име Георгіе даю, желећи да имъ дѣца тако тврда и постояна у вѣри буду, као што е быо овай светацъ, кои е сва страданя и саму смрть за любавъ свете вѣре Христове претрпіо.

Ако е већъ постоянство великомученика овогъ многе язычнике къ Христу привело; то е смрть нѣгова управо цѣлой Кападокіи и малой Азіи духовный животъ дала. Вѣра Христова одъ часа тогъ на све стране брзо напредоваше, и на тридесетъ година доціе Константинъ великій учини ю господствуюћомъ у цѣломъ великомъ царству Римскомъ. Христіяни држећи у спомену страданія и подвиге св. Георгія и знаюћи да е нѣговъ примѣръ много допринео къ распространеню вѣре Христове међу незнабожцима, прославляху съ великомъ почестію овогъ угодника Божіегъ, а икону нѣгову сматраху као знаменѣ побѣде, кою е Христіянство надъ суевѣрнымъ язычествомъ задобыло. Обично се изображава св. Георгіе на коню газећи и коплѣмъ бодући аждаю. Аждая та значи идолопоклонство, *) надъ коимъ е Християнство побѣду одржало.

2. Науке еванђелске.

"Ко е одъ Бога, онъ и речи Божіе суша".

По родовима ньиовимъ, познаћете зле. Єдали се бере с' трня грожђе, илъ с' чичка смокве? Тако свако добро дрво, родове добре рађа, а зло дрво, родове зле рађа. Неможе добро дрво зли родова рађати, ни дрво зло родова добри. А свако дрво, кое нерађа рода доброгъ, секу га и у огань бацаю.

Оставите зле; они су слепе вође слепима; а слепацъ слепца ако води, обаће у яму пасти.

Кадъ даешъ милостиню, нетруби предъ тобомъ, као што чине лицемери по зборницама и по улицама, да ихъ хвале люди; зашто вамъ кажемъ, примили су плату свою.

Кадъ даешъ милостиню, да незна левака твоя, шта чини десница; тако да буде милостиня твоя тайна; и отацъ твой кои види тайно, платиће теби явно.

Сваки кои слуша ове мое речи и извршуе ихъ, онъ е као и мударъ човекъ, кои сазида свою кућу

*) Види: Апокалипсисъ глава 20.

на камену, и удари даждъ, и дођоше воде, и дунуше ветрови, и нападоше на кућу, и непаде, єръ бияше утврђена на камену. А сваки кои слуша ове речи моє, а неизвршуе ихъ, онъ ће бити као човекъ лудъ, кои сазида кућу свою на песку, и удари даждъ, и дођоше воде, и дунуше ветрови, и ударише на кућу, и кућа паде и разпаде се. —

(Іошъ єдна лекция изъ Географиє.)

Аустриско царство.

1. Части царства.

Аустриско є царство частъ среднѣ Европе: заузима єданъ целокупанъ просторъ земаля одъ 12,120 геогр. миля са 38 милиона жителя.

Име Аустриє добило є царство одъ провинциє Аустриє коє є права и првобитна земля царства, и значи источно царство, єрбо є надвойводство Аустрия у стара времена била источна часть франкскогъ царства.

Садашньи є господаръ Аустриє Нѣгово Апостолическо Величество царъ Францъ Іосифъ први, изъ породице Хабсбург-Лотрингске.

Грбъ царства є црни двоглавни орао на златномъ полю, кои на прсима грбове круновина носи. Домаћи є грбъ сребрна греда у црвеномъ полю; државна є боя црна и златна, домаћа є боя црвена и сребрна; нашега садашнѣгъ цара речъ є: viribus unitis, немачки „mit vereinten Kräften; србски „сложнимъ силама.“

— Круновине царства данасъ су слѣдуюће:

1. Аустрия изподъ Енса, са главнимъ градомъ Бечомъ на Дунаву, коє є уедно главанъ градъ целогъ царства и престолъ цара.

2. Аустрия више Енса, са главнимъ градомъ Линцомъ на Дунаву.

Обе ове круновине дойна и горня Аустрия сачинявају надвойводство Аустрию.

3. Войводство Салцбургъ са главнимъ градомъ Салцбургомъ на Салцахи.

4. Войводство Штаерско са глав. градомъ Градцомъ на Муру.

5. Войводство Корушко са глав. градомъ Клагенфуртомъ на Глани.

6. Войводство Краньско са глав. градомъ Люблыномъ на Любляни.

7. Окнежено грофовство Герцъ и Градишка са грофовствомъ Истриомъ и вароши Трстомъ са нѣнимъ атаромъ; главни е градъ Третъ на ядранскомъ мору.

Корушка, Краньска, Герцъ, Истрия и Триестъ уедно, сачинявају кралѣвство Илирско.

8. Окнежено грофовство Тиролъ и Форалбергъ са главнимъ градомъ Инсбрукомъ на Иню.

9. Кралѣвство Ческо са главнимъ градомъ Прагомъ на Молдави.

10. Грофовство Моравска са главнимъ градомъ Брномъ на Шварцави.

11. Войводство горнѣ и дойне Шлезие са главнимъ градомъ Тропавомъ на Опи.

12. Кралѣвство Галиция и Лодомерия са войводствама Аушвицъ и Заторъ, и великимъ войводствомъ Кракове, са главнимъ градомъ Лвовомъ на Сутоци Буге и Кракове у Вишлю.

13. Войводство Буковина са главномъ вароши Черновицомъ на реци Пруту.

14. Кралѣвство Далмацие са главнимъ градомъ Задромъ на ядранскомъ мору.

15. Ломбардия са главнимъ градомъ Миланомъ на Олони.

16. Млетачка са главнимъ градомъ Млеткама на островима ядранс. мора.

Ломбардия и Млетачка заедно сачиняваю ломбардиско-млематко кралѣвство.

17. Кралѣвство Угарско са главнимъ варошима Пештомъ и Будимомъ на Дунаву, Пожуномъ на Дунаву, Шопроньомъ близу найсидлскогъ езера, Кошицомъ на Ернади, и Великимъ Варадомъ на Керешу.

18. Войводство србско и тамишки Банатъ са главнимъ градомъ Темишваромъ на Бегею. Овамо спада и сремско банатска воена граница.

10. Кралѣвства Хрвацка и Славония са главнимъ градомъ Загребомъ на Сави. Овамо припада и хрвацко славонска воена граница.

20 Велико войводство Ердель са глав. град. Сибиньомъ на Алути.

Аустриско царство сграничава се са слѣдуюћимъ землями:

1. На западу: са кралѣвиномъ Баварскомъ, са войводствомъ Лихтенштайнъ, са Швайцерскомъ и са кралѣвиномъ Сардинскомъ.

2. На югу: са войводствама Пармомъ и Моденомъ, са папиномъ државомъ, са турскимъ землями Албаниомъ, Црномъ-горомъ, Босномъ, Ерцеговиномъ, турскомъ Рвацкомъ, Србиомъ и Влашкомъ.

3. На истоку: са турскомъ кнежевиномъ Молдавомъ.

4. На сѣвероистоку, северу и северозападу, са рускимъ царствомъ и нѣговимъ провинциями Бесарабиомъ, Подолиомъ, Волхиниомъ, Польскомъ, далѣ са кралѣвствомъ Прускимъ и Саксонскимъ.

Закони здравля.

Млоги и непомишля никада, колико е големо здравлѣ. Млоги се самъ іошъ у младости сатре, и собственомъ се кривицомъ начини богальомъ и рагомъ тако да пре времена умрети мора, ербо несмислено и лакоумно живи. Богъ намъ заповеда да чувамо и да штедимо здравлѣ и животъ, колко већма можемо. Болестанъ човекъ ние кадаръ онолико добра чинити, нити коме полезанъ бити као здравъ човекъ. Лакоумно и отице свое здравлѣ кварити и животъ прекраћивати, то е велики грехъ. Оћешъ ли да се одъ болести и болова сачувашъ, и да чинишъ што Богъ у смотреню здравля одъ тебе иште, а ти слѣдуюћа правила држи:

1, Кадъ ти е што незгодно, ил' кадъ те што заболи, а ти се потужи одма оцу своmъ ил' матери своіой. С почетка е лако помоћи; ал' када дуго оставляшъ, и ништа неказуешъ, отме зло махъ, и после доцне буде помоћи тражити и наћи.

2, Негутай залогае живе, нееди алапльиво, нитъ еди млого. Више е помрло одъ ела него одъ глади. Преедено е увекъ шкодльиво. Нееди зеленогъ воћа, еръ увекъ навуче болове и тешке болести. Нееди никаквогъ воћа ни плодова, зрна ни боба, нитъ биля кое непознаешъ; млого има отровни међу ньима.

3, Непи ладне воде кадъ си зноянанъ и уморанъ, еръ ти оно неће напой бити, него болесть и смрть. Непи е никадъ ни на врела ни на масна ела, и то е зло и навуче болесть. Сва опойна пића шкодльива су за децу, вино е зло, а ракия е отровъ.

4, Не сбацуй альина са себе онда кадъ си озноенъ, и неразлађуй се нагло, него полагано. У пролеће и у лето обданъ е топлие, ал' ноћи су ладне, чувай се да се ютромъ ил' вечеромъ неразладишъ, да не добиешъ грозницу, ил' врућицу и срдоболю, одъ коихъ су млога деца помрла.

5, Неиди кадъ са зиме дођешъ одма къ врелой пећи, и никадъ не стой нитъ седи дуго кодъ нѣ. Яка врућина пећи врло е нездрава и главоболю начини.

6, Немой се играти съ ножемъ ил' вилюшкомъ, еръ можешъ лако себе ил' другога когъ убости, посећи ил' осакатити. Недирай у пушку.

7, Не скачи никудъ несмислено; непужай се онуда, где ћешъ пасти моћи ил' скръати се. Неиди никудъ у воду. Неиди близу око коня, чувай се одъ кола да те точакъ неувати и непогази.

8, Чувай да зубе не покваришъ. Чувай очи. Зубоболя и окоболя яки су и люти болови, и кадъ се едаредъ покваре никадъ се више неоправише. Зуби се покваре одъ посластица, ил' кадъ ко тврде ствари съ ньима силомъ гризе ил' лупа, и кадъ се уста недрже чисто, ако се често съ чистомъ водомъ неизпираю; кадъ ко са гвозденимъ стварма, ножемъ, вилюшкомъ, игломъ зубе чачка, ил' кадъ ко иза врелогъ ела ладну воду пие. — Очи квари ко у сунце гледа, ил' чита и пише ил' шие онде, где му сунце ил' друга яка светлость ил' белина снега у очи ил' у кньигу, у папиръ ил' у шавъ упире, и ако у сумраку чита, пише ил' шие.

Деда Милисавъ.

Деда Милисавъ, у едной варошици рођенъ, бияше и остарио ту, и окромъ оно неколико околни села никоега далѣгъ света не видио. И опетъ онъ болѣ познаваше света него млоги, коіи найвеће очинство и дединство по свету тумараюћи прохарчили бияху.

Онъ обичай имаде уза сваки разговоръ свой увекъ и приповедчицу по кою навести; приповедчице собственогъ искуства, не толико лепи и накиђени речи, алъ лепе науке и савета, и найлепше на ньима то бияше, што ихъ увекъ две и две уедно казиваше.

Єдаредъ му дође неки младъ познаникъ и стане га хвалити како є онъ мударъ и паметанъ, а старацъ га смешећи се упита: „доиста я тако паметанъ?“

„„Доиста деда Милисаве, то савъ светъ за тобомъ каже, са тога те и поштую сви, пакъ би я себи желио то.

„Добро — диете, па то є врло лако, пази само добро шта будале раде.

„„Шта — шта будале раде?

„Да да, шта луде и будале раде, па да никадъ онако нерадишъ.

„„На примеръ деда Милисаве?

„На примеръ: За мое младости имасмо ти овде некогъ инџинирца, малена нека, а довекъ нешто у себе замишлѣна човечулька; довекъ имаде онъ понешто самъ собомъ мрмляти и гунђати, и довекъ ти по вароши тумараше пакъ очима и главомъ преврташе и машаше; никада ги тай никомъ ни у очи погледати некте, некмоли да стане пакъ да кою речь и с' другимъ прослови; довекъ иђаше потунѣнъ и забринутъ као осуђенъ, па како мислишъ да га люди прозваше?

„„Валяда задублѣномъ мудрицомъ.

„Єсть — задублѣномъ будаломъ; то му бияше име и призиме; и онда самъ помислио я: тако, као што тай инџинирац ради, потунѣно само подъ носъ гледати, то ние лепо, већъ слободно людма у очи гледати валя, и болѣ є с' людма говорити, него све самимъ собомъ; пакъ шта мислишъ, єсамъ ли добро чинио?

„„Дабогме да є то болѣ.

„Незнамъ; чуй да ти іошъ єдну приповедимъ: у исто то доба имасмо ти овде и некогъ писарца, тай ти опетъ трчаше свима у очи, као пашче, и брбляше

— брбляше диете, да као каце уши имасмо, онъ би намъ ихъ напунио био; и найпосле га се сви крстише и ратосиляше као протуве неке; па шта мислишъ, како прозваше тогъ?

„„Валяда веселякомъ каквимъ?

„Єсть башъ веселякомъ, — лудомъ, пакъ већомъ него оно инцинирца; и онда видимъ я, да неваля ни овако, ни онако, него среду држати треба: гледай и людма у очи, алъ учтиво и простойно, а гледай и преда се, говори и с' людма, где є место и колко пристои, и мисли и собомъ, ето ти мое целе тайне. —

Други редъ дође старцу трговчићъ неки, и почне му се люто на свою несрећу тужити, а старицъ га погледи и узме тешити. „Не тако Стеване, не тако, већъ срећу и потражити валя и прионути за ньомъ валя, пакъ ће бити. Срећа є као лепа девойка, поносита, и неда се, и млогога намучи, али се опетъ напоследку преда, само валя око нѣ одити.

„„Е мой деда Милисаве лако є теби; теби є све за рукомъ ишло, а я самь гледо и гледо, па све бадава, већъ ми є дошло да скрстимъ руке, па никудъ ни корака.

„Тако, да скрштишъ руке! држишъ ли доиста ти, да су скрштене руке найпречи лекъ? У скрштене руке брайко, никадъ се она ние никоме дала, већъ одити за ньомъ валя, пакъ добро пазити како носъ стоіи.

„„Како носъ стоіи?

„Да да, како носъ стоіи. Кадъ оно овай комшия мой ту кућу зидаше, бияше цео путъ блатомъ и каменѣмъ и грађомъ и скелама закрченъ. Наєдаредъ искрсну одъ некуда овай исти садашньи капетанъ, онда за оногъ доба младъ адвокатъ, млатаюћи рукама а тако запетимъ у висъ носомъ, да му управо зуби равно са скеломъ дођоше; пакъ како се некуда заукао бияше, наєдаредъ се а тако живо о єдну греду удари, да се три корака натрагъ поведе, пакъ на већу несрећу свою и на неки каменъ паде; те ту и ногу сломие, и онако ено где іошъ и данъ данасъ нарама.

„„Иди молимте! можешъ ако оћешъ непрестано подъ ноге гледати, па кадъ ти е суђено зло, неће ти ни десетеро очию помоћи.

„Дакако да неће алъ не са судбине, него с' непослуге очима и памећу. Ти знашъ онога нашегъ младогъ стихотворца, и вальда се сећашъ, и онъ истимъ тимъ путомъ дође; пакъ ил' е стихове правио, ил' о чемъ другомъ забринутъ био, доста, онъ тако погнюренъ туда наиђе, да ни три корака предъ собомъ довидити немогаше. Наедаредъ, башъ кадъ подъ скеле подиђе, уже неко озго пуче, и една се греда за ньимъ отиште, те башъ нѣму предъ ноге паде, срећа те га неумлати. Онъ обнесвесћенъ ту одъ стра падне, и мораше га кући однети, где пуни осамъ неделя одлежа. Тако видишъ како и онай и овай прође; алъ паметно валя, — да на што би паметъ била — свуда лепо около себе гледати и пазити, пакъ онда се недогађа башъ лако зала и несрећа. —

Опетъ трећи редъ дође к' старцу младъ занація неки, да новаца нешто узайми: „неће ми башъ млого требати, а дошо самъ управо теби деда Милисаве, знамъ да ме нећешъ одбити. „На ове га речи старацъ мало погледи, пакъ упита: „а колко мислишъ даће ти требати?

„„Та маленкость, едно десетакъ форинтака.

„Е, кадъ ние више, то ћу ти дати, алъ и да видишъ да те волемъ, оћу ти и узъ ньи іошъ нешто дати, што међу паметнима иляду дуката вреди, и што те може обогатити, ако ме узхтешъ послушати.

„„Оћу, само реци шта е?

„Ништа млого, една мала приповедчица: за мое младости има смо овде едногъ целепцию, то ти еданъ одъ найбогатіи люди бияше, и само га една едина речь, што е обичай имаше говорити, са свега нѣговогъ лепогъ блага на штапъ и торбу дотера. А знашъ коя? кадгодъ га упита смо: како е господару Перо, како вамъ иде трговина, чуемо да сте лепо добили, онъ намъ одговараше: иди богати! маленкость, петъ шестъ стотинакъ форинтака, шта ми е то! А кадъ га опетъ упита смо: та ел' истина за Бога што говоре, да сте толико силно штетовали! Онъ опетъ онако: айде богати, петъ шестъ стотинакъ форинтака, па толика вика. Онъ намъ то тако ладно и немарно одговараше, као да три ковнице кодъ куће имађаше. У лепомъ и красномъ имућству бияше онъ, алъ као што реко, та една несрећна речь дотера га на штапъ и на торбу. Колико ти оно заиска одъ мене?

„„Десетъ форинти деда Милисаве.

„Да да, алъ чуй іошъ едну: у исто оно доба бияше овай исти Іова житаръ младъ и сирома момакъ, алъ са друге речи, што е обичай имаше говорити, сазида онъ себи толике куће, поотвара толике дућане, покупова толика добра, и ето га данасъ найвећи газда, а све са мале речце едне, шта мислишъ с' кое? Нѣга кадгодъ запита смо, како е Іово, едал' добитка што? Млого Милисаве, — чисто му играше очи одъ радости — млого, пуну стотину форинти. А кадъ му опет реко смо: шта е Іово, шта си се снуждио као убиенъ, а онъ одговараше: пропадо, пропадо, изгуби све, ей моіи петдесетъ форинти. Тако Іова, пакъ ето га данасъ найбогатіи човекъ. Кое ти се већма допада?

Іова — Іова.

Не дѣте; ни онъ ми се увекъ недопада, и каткадъ е гори него оно господаръ Пера; онъ опетъ ту нѣгову речь свудъ говори, и кадъ убогой сироти милостиню треба да подели, и кадъ приятеля коегъ свогъ изъ беде и неволѣ с' маломъ помоћи извући валя, увекъ довекъ хуче „за Бога люди пропадо“ а ту би валяло, да увекъ онако помисли, као оно господаръ Пера; я се среде држимъ, па како є чему време и нрилика, сетимъ се часъ єдногъ часъ другога. Ево ти, па сети се и ти тако!

В. Сомборъ, 23. априла. Икона просветителя србскогъ светителя отца Савве, кою су прошле године при практичномъ учительскомъ течаю овдѣ бывши учительи заведенію, у комъ су се они негда за свето званіє учительско изобразили, даровали, и кою є славнопознатый нашъ академикъ г. Павао Симићъ съ особитомъ вештиномъ исписао, пре мѣсецъ дана овамо є донешена. Она є 3 стопе 8 цоли висока, а 2 стопе 11 цол. широка, на платну израђена и позлаћеномъ оплатомъ окружена. Светитель представлѣнъ є предъ храмомъ Божіимъ у архіерейскомъ плашту и панакамилавки, св. еванђелиє у левой руци држећи, а десномъ около себе скуплѣну младежь србску благосиляюћи. На лицу светителѣвомъ живо є изражена побожность, благость, и мудрость; на лицима младића’ съ леве стране светигеля стоєћихъ, и у клирическе стихаре обученыхъ, живо є представлѣна незлобивость душе, чистота срдца, духовна радость и побожно усхићенѣ; младићи съ десне стране светителя у красномъ старосрбскомъ народномъ одѣлу представлѣни, имаю умилятъ и оштроуманъ на светигеля управлѣный погледъ, у комъ се любавъ ньиова къ наукама изражава.

Данасъ, као на праздникъ св. великомученика Георгія пошто є свечана служба и литія около свето Георгієвске цркве свршена, у дворани србскогъ педагогіума, — у коіой се предаваня држе, и коя є окромъ лика светителѣвогъ украшена была съ ликовима: Нѣговогъ Величества премилостивогъ императора нашегъ Франца Іосифа I. Нѣгове Светости патріарха србскогъ Іосифа и преосвештенихъ епископа Платона (негдашнѣгъ првогъ професора и катихете овога заведенія) и Самуила, — освећена е гореспоменута икона просветителя србскогъ, чрезъ пречастнога господина Димитрія Раића администратора протопресвитерата сомборскогъ. Свечаности овой присуствоваше негдашный многозаслужены професоръ срб. педагогіе высокоблагородный г. Трифонъ Атанацковићъ ц. кр. областногъ суда савѣтникъ; и выше родолюбивыхъ србаля и србкиня. По свршетку водоосвећеня и освећеня иконе одпояли су предуготовници тропаръ и кондакъ светоме Савви, и царску химну, а пречастный господинъ катихета и привременый управитель србскогъ педагогіума Урошъ Стойшићъ благодаривши найпре преч. г. администратору и присуствуюћимъ лицама на вниманію, коега су срб. педагогійско заведеніе удостоили, и изявивши радость што е заведеніе ово икону св. просветителя србскогъ добыло, обратіо се затымъ къ питомцима заведенія и съ отеческомъ любави ставіо имъ е на срдце, да се на светителя Савву, коега ће ликъ одсада свакій данъ предъ очима имати, угледаю, и да нѣговой побожности, кротости, родолюбію и нѣговой учительской ревности цѣлогъ живота свогъ подражавати стараю се.

И тако ево Богу хвала сомборска србска препарандія, коя досада никакве иконе имала ніе, добыла е на даръ одъ своихъ негдашньихъ питомаца икону светога Савве, коя е вештомъ рукомъ србскога живописца израђена, служиће на духовно сазиданіе садашньихъ и будућихъ питомаца заведенія тогъ, а заведенію самомъ за споменъ шестнедельногъ практичногъ учительскогъ течая, при комъ су 136 србскихъ народныхъ учителя обучаванѣ у новомъ начину предаваня овдѣ слушали.

Напоследку за дужность држимъ примѣтити, да господинъ Симићъ, кои е ову икону, коя по сведочби у живописаню искусныхъ людій до 200 ф. вреди, за 40 ф. ср. дакле выше изъ чистогъ родолюбія, него за свою користь, тако вешто живописао, за то дѣло явну благодарность како педагогичногъ заведенія, тако и свію поштеныхъ србаля заслужуе.

В. Сомборъ 19. априла. У свое време обявлѣно е у Школскомъ Листу, како е высоко ц. кр. србско-банатско намѣстништво іоштъ мѣсеца септембра пр. год. одобрило, да се наша дѣвоячка школа съ другимъ разредомъ распространи. При свемъ томъ разредъ се тай досадъ ніе могао оделити, зато што ніе было сгоднога мѣста за школу. Садъ е незгода та одклонѣна, и варошка общтина наша узела е у наямъ за србску дѣвоячку школу на углу патріархове улице налазеће се зданіе г. Г. Б. ков е већъ за школу оправлѣно, а данасъ съ обредомъ водоосвећеня отворенъ е другій дѣвоячкій разредъ.

Чуе се да ће варошь наша ове или до идуће године подићи велико школско зданіе, на мѣсту гдѣ су садъ мушке србске и римске школе. У то зданіе сместиће се реална школа, главна нормална србска, и римска школа. По моме мнѣнію мѣсто гдѣ се зданіе то подићи намѣрава за римске школе врло е згодно, по томе што е близу ньихове цркве и у ономъ краю где готово сами послѣдовательи римске вѣре станую. За нашу школу мѣсто то нимало згодно ніе, збогъ тога што е одъ наше велике цркве доста удалѣно и двема піяцама разставлѣно. У колико е мени познато осимъ Сомбора и Бае, у свима осталымъ мѣстима србске су школе кодъ цркве у самой порти, или близо цркве, па мислимъ да бы овдашньи србльи съ пунымъ правомъ захтѣвати могли, да се за нашу средоточну мушку и дѣвоячку школу гдѣгодъ у близкости наше саборне цркве школа сазида.

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКІИ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке неделѣ еданпутъ. Цена му е на годину 4. на половину 2 а на четврть године 1 фор. съ поштариномъ.

Брой 16. 6. Мая. 1859.

Народна школа есть кћи свете цркве.

Народна школа есть кћи свете цркве. Ню е основао самъ преблагій Христосъ Спаситель, кадъ е по казиваню св. евангелиста Матея допустіо матерама да свою дѣцу къ нѣму приводе, и кадъ е дѣчицу съ любави пунымъ рѣчма къ себи призивао и благосиляо. Оно Спасителѣво изреченіе: „Ѡставите дѣти приходити ко мнѣ, и не возбранѧйте имъ: таковыхъ бо есть царство небесное“, означуе часъ, у комъ е христіянской школи темель положенъ. Христова невѣста света саборна и апостолска црква, примила се, одма после установленя свога, негованя и воспитанія христіянске младежи, и већъ у првомъ и другомъ столећу после Христа видимо мы у свакой већой христіянской обштини покрай цркве и шлолу за дѣцу подигнуту. У трећемъ и четвртомъ после Христа столећу пакъ, пошто е света црква неситу аждаю язычества частнымъ крстомъ надячала, на све стране подизаху се школе, у коима се дѣца христіянска у закону Божіемъ воспитаваху, и обучаваху свему ономе, што ће имъ као члановима свете цркве и христіянске државе нуждно быти.

Будући пакъ да е народна школа у цркви постала и да е кћи свете цркве, то слѣдуе, да ће она высокомъ свомъ позиву само онда подпуно одговарати моћи, ако буде своіой матери, светой цркви покорна, и отдана. Свака противность, свако одступанѣ и цепанѣ школе одъ цркве приноси школи несрећу, назадакъ и пропастъ. Погледаймо само у историю наше србске школе, пакъ ћемо се о томъ увѣрити! —

Да бы мы отношеніе школе къ цркви болѣ познати и точніе опредѣлити могли, бацимо погледъ на новорођеногъ младенца! Свемогућій Творацъ ставіо га е у наручія нѣжне матере, уливши у срдце нѣзино неограничену и найсветію любавь према свомъ одойчету. Па при свемъ томъ христіянско дѣте ніе изключива властитость своихъ родителя, него оно принадлежи іоштъ цркви и држави. — Кадъ е Христомъ спасителѣмъ на землю бачено горушично сѣме узрастло, и великимъ гранатымъ дрветомъ постало, у коега ладу силни народи срећу, просвѣту, и спасеніе уживаю; онда е текъ и држава увидила, да е и нѣна дужность за воспитаніе младежи старати се: Пре Христа међу незнабожкимъ народима нигдѣ небыяше народныхъ школа. Родительи быяху тако рећи неограничени господари свое дѣце. Ньима на волю беше оставлѣно воспитати или занемарити свою дѣцу. Истина у гдѣкоимъ градовима Италіе и Греціе налазаху се школе за мушку и женску дѣцу, али то быяху само приватне школе за имућну дѣцу, коихъ родительи посебице или ревеномъ плаћаху учителѣ. За сиротиню небыяше ни едне школьице, за ню се нитко нестараше. Текъ онда, кадъ е духъ спасаваюће науке христове люде изъ мртвила пробудіо и довео до познаваня свогъ човѣческогъ достоянства и свогъ высокогъ опредѣленя, текъ онда када светымъ крштенѣмъ препорођена чеда Божія еданъ другога као рођену браћу сматрати почеше; постала е обштенародна школа за сву христіянску дѣчицу безъ разлике станя и иманя родительскогъ, постала е христіянска школа, коіой е главно начело: дѣцу воспитати, да се на Христа угледаю, да своимъ богоугоднымъ животомъ вѣчно блаженство заслуже. Као што е христова црква евангеліе сиромасима благовѣстила, и люде чистой нравствености научила, тако е она прва двери училишта свима отворила. Кодъ сваке цркве постояла су училишта оглаcителна за катихумене. Пресвитери, и ньихови помоћници діакони и чтеца били су уедно и дѣчіи учительи, а за образованѣ валяныхъ свештеника' и учителя' заведена су была у поглавитымъ градовима велика христіянска училишта, одъ коихъ найзнаменитіе быяше оно у Александріи, кое е у другомъ, трећемъ и четвертомъ вѣку найвећма цвѣтало, и христіянству побожне и учене свештенике и учителѣ давало. Благочастиви цареви и благовѣрне царице на истоку и на западу, велможе царства, првосвештеници, и сви богатирца у слѣдуюћимъ вѣковима подижући цркве и монастире, подизали су покрай ньихъ и школе, надметаюћи се еданъ съ другимъ, кои ће лѣпшу и краснію задужбину на славу божію и на користь потомства саградити. Све до нашастія проклетыхъ Турака у источне землѣ цветале су христіянске школе у Египту, Малой Азіи, у Цариграду у светой гори и на цѣломъ тракійскомъ полуострову. Гдѣ е годъ было цркве, ту е была и школа. Школа е постала нераздучна одъ цркве. Па тако е и у нашемъ србскомъ народу было. Ако не пре, алъ зацѣло у 12 и 13 вѣку покрай задужбина, кое наши цареви и кнезови саградише, постояле су школе за дѣцу народа нашегъ. Грѣше дакле они кои мысле да е народъ нашъ школе, текъ после сеобе свое на ову страну, подизати почео; оне су одъ старине у цркви и у народу нашемъ постояле, шта выше башъ у време збегова и гоненія турскихъ у 15 и 16 столећу морале су се многе одъ ньи изгубити и потаманити.

Дужность дѣцу христіянски воспитати лежи прво на раменима родительскимъ. Ал' колико има родителя кои дѣцу као што валя воспитаваю? Єдни неумеу, други неће, трећи немаю времена, четврти немаре за законъ Божій и траже снагу воспитанія у моди и споляшнѣмъ етикету. Куд' бы таква несрећна разновидность у начину одхраненя и воспитанія дѣтіегъ свѣтъ довела! За одклонити дакле и у реду одржати домаће воспитаніе, црква и држава пружаю руку помоћи родительима и примаю на себе воспитаніе дѣтіе и то обадве у народной школи. Примаюћи пакъ дѣцу, и призиваюћи ю къ себи у име Христово, прима народна школа у дѣци самогъ Христа спасителя по рѣчма нѣга самога: „Иже аще пріемлетъ таково отроча во имѧ мое, мене пріемлетъ.“

А тко су то, кои тешку дужность воспитателя обштинске дѣце, у школи извршую? То су свештени и свѣтски учительи. Будући пакъ да се само сдруженымъ силама велико дѣло произвести може; то треба да христіянски свештеници и учительи у найболѣмъ сугласію живе, они први овымъ другима мудре савѣте, упутства и добаръ примѣръ даваюћи, а ови други свештенике, као свое духовне пастире и старешине поштуюћи, слушаюћи и ньима покораваюћи се. Свештеници и учительи дужни су неусипный трудъ около воспитанія дѣтіегъ полагати, ако желе достойни своегъ званія быти. Они кои неће да се у томъ послу труде незаслужую имена, што на себи носе, незаслужую части ни повереня што кодъ доброгъ нашегъ народа уживаю.

Као што є народна школа кћи свете цркве, тако треба да и учитель покоранъ буде цркви, свештенику и свештенству. Алъ и свештеникъ треба да є свештеникъ по срдцу господа Іисуса, а не наемникъ што служи за новце. Онъ треба да съ учителѣмъ благо поступа, да при савѣтима и опоменама избѣгава пуке, невоздѣлане и нехристянске изразе према учителю, да рѣчма и дѣломъ школу подпомаже, да преданѣ науке христіянске и свію осталыхъ предмета и сво школско воспитаніе съ отеческомъ бригомъ и старанѣмъ надзирава, и да се у свему са учителѣмъ слаже. Неслога између свештеника' и учителя нигда ніе на добро слутила и неће. Гдѣ се годъ она появи и дуго трае, ту е знакъ да нитъ валя учитель, нитъ валя свештеникъ. Свештеникъ, као христовъ наслѣдникъ треба да у школи сасвимъ у смыслу христове науке дѣла имаюћи свагда предъ очима и у срдцу Спасителѣве рѣчи: „*Пустите дѣцу к' мени!*“ И учитель треба да е духомъ науке христове задахнутъ; цѣо посао нѣговъ треба да е посвећенъ любавію къ благочастію, и к' правой срећи дѣце, кою му повѣри найбольій пастиръ Іисусъ То е найвећа потреба дадашнѣга времена особито у нашемъ народу.

Одъ године 1812, па до найновіегъ времена школа се наша одтуђивала одъ цркве, и одтуђиванѣ то принело е многе яде, многе горке ране народу нашемъ. Збогъ тога поздравлямо с' радошћу онай гласъ, когъ намъ недавно Србски Дневникъ донесе, гласъ, да е милостивый царъ нашъ школу нашу подъ закрилѣ нѣне добре майке свете православне цркве ставіо, надаюћи се да ће преосвештени предстательи наше цркве постояно и неуморимо настоявати, да школа наша у духу христіянскомъ процвета, и да народъ нашъ у страху господнѣмъ и у свима врлинама напредуе.

А мы сви свѣтски учительи радимо сложно у вертограду господнѣмъ, и извршуюћи свое дужности служимо нѣму съ повѣренымъ намъ даромъ, и имаюћи свагда предъ очима, да е наша народна школа кћи свете православне цркве, почитуймо и признаймо аукторитетъ нѣнъ сећаюћи се пете божіе заповѣди, коя гласи: „Чти Отца твоєго и Матерь твою, да благѡ̑ ти бꙋдетъ."

(Іошъ една лекция изъ Географие.)

Аустриско царство.

(Продуженѣ.)

2. Подѣленѣ по свойству землѣ.

Дунавъ протиче крозъ целу дужъ царства, у дужини 180 миля и прави као неку границу између ови земаля.

а) Кадъ гледнемо низъ Дунавъ, онда видимо све землѣ на десной обали Дунава и на левой обали Саве, да спадаю у пределе Алпски гора, оли найвиши и найдужи планина европски, кое се подъ различнимъ именима одъ средиземногъ мора на истокъ повлаче, многоструччно се разграняваю, къ Дунаву пружаюћи се све ниже биваю, а низъ По наедаредъ се у равнице изгубе.

Висови аустриски Алпа износе преко 12000 стопа висине изнадъ мора. Ортлесъ у Тиролской има 12393 стопе, Гросглокнеръ на граници између Корушке и Салцбурга високъ е 11,911 стопа.

Све воде, кое на десной обали у Дунавъ утичу, долазе одъ аустриски Алпа. Ове Алпе даю неке воде и на западъ къ Райни, кои неку дужъ на аустриской граници тече, и на югъ къ реци По, кои такођеръ границу царства сачинява, а неке воде теку управо у ядранско море.

б) На граници Краньске и Герца прелазе Алпе у гору Карстъ, коя се између Саве и ядранскогъ мора пружа и са балканскимъ планинама саюжуе.

в) На левой обали Дунава припадаю све землѣ нашегъ царства къ двема другимъ горама, кое са Алпама нестое нигде у непосредной свези. За природну границу између ови гора мора се Марха узети одъ нѣнога ушћа дунавскогъ пакъ горе до ушћа Бечве, донекле и Бечва и Одра одъ нѣногъ извора пакъ до изласка изъ царства.

Западне планине горепоменуте границе зову се iош одъ стари времена судетске планине, макаръ да поедина оделеня нѣна по положеню и свойству предела особита имена имаю, као н. пр. Гесенкъ, Глацерске планине, Високе планине, Рудня планина, Фрихила, Ческе горе, и пр.

г) Планине на источной страни горепоменуте границе, кое се на левой обали Дунава у великомъ као полуколу къ истоку пружаю, зову се одъ стари времена карпатске планине, ма да поедина оделеня особита имена имаю, као н. пр. Бескидске планине, Висока Татра, Угарска Рудня планина, шумски Карпати, Ердельски карпати и пр.

Високи судетски износе едва 5000 стопа, само снежна глава на Високой планини има 5207 стопа изнадъ мора, а Кубань у Ческой гори само 4239 стопа.

Судетске воде одтичу илъ южно илъ северно. Южно одтичуће изливаю се у Дунавъ, а северно одтичуће илъ у Елбу илъ у Одру.

Високи карпатски износе преко 8000 стопа; ломницки висъ на Високой Татри има 8300; ледендольски висъ 8100 а Негой у Ерделю около 8000 стопа.

Карпатске воде одтичу илъ южно илъ северно. Све са унутрашнѣ обале Карпата излазеће утичу у Дунавъ, а са спольашнѣ обале истичуће изливаю се или у Вишлю илъ у Днѣстаръ илъ у Дунавъ.

3. Землѣ и жительи.

Алпски предели. Самъ погледъ на брда и на планине развесели човека већъ а iошъ милие се и некако високо осећа човекъ, кадъ съ високогъ брда доле у долове и далек равнице погледа, пуно шуме и вода и ньива и поля и варошица и цркви, и градића и села. Оваки погледа има на Алпама найвише и найвеличествение, кои чудновато душу човечию обузму и са светимъ страопочитанѣмъ према сили и мудрости творца изпуни, кои небо и землю створи и ньи у ту красоту обуче.

Найнижи є пределъ аустриски алпски она пространа и равна долина на реци По у Ломбардии и Млетачкой. Крозъ ню теку реке По са свима узгреднимъ речицама, река Ечъ, и неке приморске речице, у ньой има іошъ млоги канали, све ове воде чине равницу ову врло плодоносномъ. Кукурузъ и пиринац овде є найвеће богатство. Винова лоза пушта се пужати узъ дудове брестове и яблане. Вароши су тако пуне трудолюбивогъ народа, како више ни у коемъ пределу царства нема.

На северномъ рубу ове равнице пружаю се гране планинске у маньимъ шумнатимъ брдашцамъ и између ньи леже лепе питоме долинице, по коима се лепа езера сяє. Овай є пределъ найбогатии воћемъ и то све южнимъ воћкама: овде доспеваю смокве, поморанце и лимунови, наполю; дудова и маслина има велики расадница пуно, и питомогъ кестена пуне шуме. Ова топліи предела дрва нерасте само у долинама, него и по брду доникле и дублѣ у висъ у планинама мимо реке Аде и Еча.

Предели између брда различити су по своіой висини илъ низи. Долине и равнице, пуне су варошица и села, и ту су цели простори обделани, свуда су лепо уређене ньиве, мимо ньи силни чисти и лепи виногради; а около потока стоє ливаде и шуме, найвише лиснатогъ дрвля.

По тешньимъ доловима, и по височима брда, само се по гдегде по коя кућа виђа, ту є више траве и паше негъ ньива, а по шумама измешана су лисната и игласта дрва, и што се више у висове планинама иде, све е лиснатогъ дрвля манѣ.

На іошъ вишимъ височима планинскимъ, где ни чамови кои су найтврђе одъ игластогъ дрвля више зиме одтрпити немогу, туда расту найсочние и наймирисние планинске траве, найслађа рана за домаћу стоку. Туда се у свима колебицама ради и тргуе са млекомъ и сиромъ.

Изнадъ ови планински паша дижу се планинске стене; голи стрми дуварови високо у облаке, са одвалѣнимъ и сурванимъ каменѣмъ између модри стена; само се по гдегде по неко местанце опажа где се травица види, илъ по гдекоя усамлѣна као изгублѣна планинска билька. Овуда има дужи, где мора путникъ по читаве сате између стена и каменя, кои су се одъ стрми дуварова одвалили, мучно и са страомъ преко стаза верати. Мртва тишина влада ту, кою само по кадкадъ грмлѣнѣ рушећи се стена потресе, илъ дрека кое грабльиве тице, коя са уваћенимъ и у канџама носећимъ ловомъ туда пролеће, тражећи усамлѣно место, да га разчупа и пождере.

Готово три четвртине аустриски алпа дижу се до ове голостенске висине, и погледъ ови оштри шилясти стенски вррова одоздо изъ долова и равница, врло зачуди свакога, ко ихъ ние прилике имао видити.

Алъ има висова планински, кои и овай пределъ висине премашую, и кои вечитимъ снеговима и ледовима покривени стое, на коима се топлота сунца бадава троши, да ихъ разтопи.

У пределу ти вечити ледова и снегова, кадъ се кои човекъ са мучнимъ и опаснимъ пужанѣмъ попне, да свою любопитность насити, ненаоди се нимало приятно ни домаћъ. Редакъ и танакъ воздухъ незадоволява дисаюће груди него ихъ некако стеже и дави, а сяйность снега и леда очи заблешти, притомъ студена зима све кости потреса. Погледъ ови ледова, кои се изкокани одъ лютогъ мраза, на зраку сунца модре и зелене, изъ коихъ пукотина сунцемъ отоплѣне воде стремно у дубльине и долине лете, врло е чуданъ и величественъ, и показую величество Божие и у овомъ пределу, где никое живе душе нема; а неможе се описати красота снежни планински вррова изъ далека гледано, кадъ ихъ ютренѣ илъ вечернѣ сунце обасяе, како се чисто пламте одъ румени сунчане.

Изъ Природе и свойствености ови алпски предела лако се даде и животъ жителя дознати.

У пределима, где е на отворени мести саобраштай лакъ, као на обалама реке По, на ядранскомъ мору, или на Дунаву, туда стое богате пуне живота радиности и трговине вароши; ту има различни заната и многи фабрика, ту землѣделие цвета, и то су найглавнии начини живота.

У пределима, где брда слободанъ и лакъ саобраштай отешчавају, манѣ е варошица, и ове су само тада знаменитие, ако на коіой већой реци леже, по коіой већи бродови бродити могу, или ако главни друмови туда воде, или ако железница пролази. Овуда е нега марве и трговина съ ньомъ, найглавнии посо жителя.

Окромъ польоделства и скотоводства рудокопство е у целомъ алпскомъ пределу трећа главна струка раднѣ и богатства.

Одъ руда налази се у целомъ пределу аустриски алпа каменитогъ угля найвише, окромъ тога добива се у горньой Аустри, Салцбуршкой, Штаерской и Тиролской доста и добре камените соли, у Штаерской много и особито доброгъ гвожђа, у Корушкой олова, у Тиролской бакра. Одъ минерални рудни извора и баня найглавнии су у овомъ пределу, Баднъ (у дойной Аустрии) Халъ (у горнь. Аустр.) Гастайнъ (у Салцбургу) Глайхенбергъ (у Штаерской) Преблавъ (у Корушкой) Раби (у южной Тиролской) Албано (у Млетачкой).

Изъ царства растинскогъ даю алпски предели найвише дрва за огревъ, за граħу, за коларске и столарске раднѣ. На жупама брдскимъ и по долинама расте особите добре траве и друга за рану стоке нуждна биля; и овуда расте сваке врсте жита, у севернимъ краевима найвише ражи, у источнима шеница, у южнимъ кукурузъ и пиринацъ; вино у дойной Аустрии, Штаерской, и овамо припадаюћимъ краевима Маħарске, у Рвацкой и Славонии, у Тиролской, у Ломбардии, Млетачкой и Краньской; воћа найвише у горньой Аустрии; благородние врсте найвише у Тиролской и Ломбардии.

Изъ царства животиньскогъ налазе се у алпским езерама и потоцима особите врсте пастрма; по високима планина живе дивокозе, по већимъ плавинама елени и срне, тетреби и кокице, у ведримъ шумама шлюке; по рупама лисице и язавци; одъ домаћи животиня говеда су у овомъ пределу силна и одъ особите доброте. У Салцбургу и Корушкой найячи коньи, у Ломбардии лепе велике горске овце; у Ломбардии Млетачкой и южной Тиролской е свилодѣлие врло главна радня и струка трговине.

Одъ народа найглавние е у аустрискимъ алпскимъ пределима немачко колено: допире на северъ до Дунава и преко Дунава, на югъ до средине Еча, на истокъ до средине Мура и Драве, и заузимлѣ дойну и горню Аустрию, Салцбургъ, сѣверну и горню Штаерску, већу частъ Корушке и Тиролске, и іошъ неке пределе алпске. Немци ови говоре различне немачке поместне езике

У южнимъ краима алпски предела живе найвише Талияни.

У Фриулу (северномъ краю Млетачке, говоря се Фриаулски (Фурлански) у некимъ долинама южне Тиролске ладински.

У южнозападнимъ краима алпски предела живе нойвише Славяни, кои илъ словенски илъ србски говоре. Словенци живе у дойной Штаерской, у южноисточномъ краю Корушке, у целой Краньской, а Срби и Хрвати у Хрвацкой и Славонской, у Истрии и у Далмации.

Добре науке.

Ништа се брже не заборави него умложаванѣ (мултипликация) ма да смо га како добро у школи научили. А у школи учимо за животъ, и мудрость не састои се у знаню, него у мудромъ употреблѣню оногъ и ползованю оногъ што знамо.

Єданъ човекъ потроши сваки данъ само петъ новчића безъ нужде, мислећи: е, шта ми є то, то ние млого, то є ситница и маленкость; али то опетъ изнесе за годину дана 365 кр. 5=18,25 18 фр. а за 30 година дана 1825+30=548.50 547 ф. а 548 фр. бацити, то є опетъ и млого и гриота.

Други човекъ пропусти сваки данъ само по два сата времена напразно, безпослено, и мисли сваки данъ „е, то ние ништа“ али то се умножи за год. дана на 730 сати, а на 30 год. дана, на 21900 сати а то износи 912 изгублѣни дана, овога краткогъ живота, и то є, кадъ се добро проесапимо, іошъ далеко више одъ 547 фор.

Наша земля има 5400 миля или 10,800 сати у наоколо, кадъ два сата за єдну милю узмемо. То є големъ путъ. Ал' кадъ би могли све на правацъ ићи, и кадъ би сваки данъ само єданъ сатъ путовали, то би є за 30 год. дана целу обићи могли. Отуда се види, колко далеко човекъ у свомъ животу дотерати може, кадъ у полезномъ послу сваки данъ само по еданъ сатъ пробави, и колико іошъ млого далѣ, кадъ се сваки данъ помучи, да больи и савршеніи буде, и да за свое и свои домаћи благо по штогодъ учини. Али, ко неће да почне, тай неће ни дочети, и коме ние мало по мало довольно, тай никадъ искусити неће, како се са малимъ и ситнимъ мало по мало до млогогъ и до великогъ дође.

„Не назида града у едноме дану“ са тимъ се изговараю млоги нерадини и леньи люди, кои неће свогъ посла да тераю, него око нѣга зеваю, и уморе се пре негъ што су га започели. Али е са свакимъ градомъ овако било.

Ту су млоге вредне руке млого дана одъ раногъ ютра до мркле ноћи съ вольомъ радиле, и нису оставляле, докъ ние посо свршенъ біо. Тако су постали сви градови. Тако чини и ти, штогодъ чинити имашъ.

„Єдаредъ ние ни едаредъ.“ То е найгора међу пословицама, и оно е неваляо рачунџия біо, кои е начинио. Єдаредъ е баръ едаредъ, то се неда порећи. Кои едаредъ украде, тай целогъ живота свогъ никадъ више съ образомъ рећи не може: фала Богу, я нисам никадъ ништъ туђе дирнуо. Ко едаредъ украде, довекъ се за хрсуза држи, вели пословица. Ту ние дакле едаредъ ни едаредъ. А кадъ крадльивца увате, опда е едаредъ више негъ едаредъ. И млого се реда управо рећи сме, да е едаредъ, десетъ — сто — и иляду реда. Ко едаредъ зло уради, онъ га обично и далѣ тера и неоставля, докъ найпосле не изађе она пословица: Тиква дотле на воду иде, докъ се не разбие.

Ласте.

(Изъ природословни наука.)

У пролеће, кадъ су се ледови и снегови већъ одтопили, и већъ топлии воздухъ пролазити пође, пакъ и муве и бубе по нѣму пролетати почну, онда намъ и ласте дођу. А где су биле зими, и одкудъ долазе? Изъ далека, преко више стотина миля далеко изъ преко мора, преко брда и долова и преко велики простора землѣ. Ко имъ є казао, да є нама опетъ пролеће дошло, и да опетъ муве и бубе по воздуху лете и туда се играю? Ко имъ показує путъ крозъ воздухъ, где ни стазе нема ни ограђени друмова, нити има задевени кажирука, да се зна кудъ коіи путъ води? и опетъ ни єдна пута незађе, свака дође опетъ на исто место и у добро доба.

Ласте немаю разума, као што човекъ има; оне неумеу као човекъ мислити; и опетъ намъ се свиди све штогодъ чине да є тако мудро и премишлѣно, да ньинъ посо млогогъ човека застидити мора. Богъ є ньима, као и осталимъ животинями неки особити нагонъ дао, по коємъ се оне управляю. Тимъ нагономъ научио ихъ є творацъ она художествена гньизда правити, и путъ преко далеки земаля воздухомъ погодити.

Мало є тица тако на летеню брзи и вешти као што є ласта. Да може онако по васданъ непрестано летити и на летеню ловъ ловити, зато има онако дугачка и са снажнимъ мишцима споена крила, с' коима воздухъ просеца и онако брзо лети. Да би се итрие окретати могла, зато іой є репъ као вилюшка усеченъ; а ноге су іой врло мале и слабе, да іой при летеню несметаю, кадъ ихъ и онако врло мало потребує. Она иста мудрость створителѣва, коя є кокошима велике ходеће, детлпћима пужаюће, соколовима грабльиве, а родама за гацанѣ блата високе, та є и ластама те мале и слабе ноге дала. Тако е и ластинъ клюнъ, кои е одређенъ да лаку и меку рану прима, кратакъ и танакъ, малко савиенъ и шилястъ, да болѣ воздухъ просецати може, а уста су тако разглавлѣна, да би читава глава одъ ласте унутра ушла; и знаменито е видити, како ласта лептира у найбржемъ летеню увати, и како га наедаредъ прогута и нестане га.

У есенъ се около мале Госпоине све наше ласте у велике врсте покупе, пакъ тако неки данъ заедно лете, као да се за велико путованѣ ньино спремаю, и онда ихъ наедаредъ обноћь нестане. Ако е у септембру іошъ топло, оне остану кодъ насъ и до октобра. Гдѣкое што се око бара и вода баве увати мразъ, и покоче се пакъ ту у блату и пропадну. Нѣкое дођу опетъ у пролеће прерано, и покоче се опетъ одъ пролетньи мразова, и тако ихъ нађемо премрле у шупльимъ дрвима или у полю. Ове се после животворномъ снагомъ сунца опетъ поврате и пробуде кое се може и собньомъ топлотомъ учинити, и остану преко лета здраве и веселе.

Ласте су найполезние наше тичице, макаръ да ихъ нити едемо, нити друго што одъ ньи употреблявамо. Ласте потамане неброене роеве шкодльиви мува и буба, пакъ ако кадкадъ кое е врло редко и по кою челу увате и прогутаю, то ние никоя велика штета, код толикога силногъ разплођаваня челе.

Сбогъ те велике користи, а и зато што су врло питоме, веселе и довекъ радльиве животиньице, држе ихъ сви люди у чести. Землѣделацъ воли, кадъ се ласте подъ нѣговимъ стреяма нагньизде, и закраћуе своіой деци, да у гньизда недираю. Између сви остали птица само іошъ чворка гдегде люди исто тако милую, ербо е и ово вештакъ у ватаню и тамaненю мува и буба, и помаже особито воћке одъ шкодльиви гусеница требити.

Неколико мудри изреченія.

Ко е богатъ? ко е са свимъ задоволянъ.

Ко е мударъ? ко одъ свакогъ све што е добро научи.

Ко е одъ поганогъ рода, никадъ за ближньимъ своимъ добра нерекне.

Лажъ е ляга, по коіой се неваляо човекъ познае.

Леньостъ е мати сви зала и неваляляства у свету.

Лудость и гордость на едномъ трну расте.

Материна е клетва страшния одъ божие.

Материно е име свето на небу и на земльи.

Материнъ благословъ и божіи сведно су.

Младъ лажа, старъ крадльивац.

Мудре савете валя извршити, а не само чути.

Надежда дае снагу и изврша найвећа дела.

Невоспитанъ е човекъ трупина само.

Неинати се с' неваляли́мъ людма, неноси своя дрва на ньину ватру.

Нема у свету добра, на коемъ понешто зла ние; нитъ има зла, на коемъ понешто добра ние.

Неодлажи на сутра, што данасъ свршити валя.

Непитай му коегъ е рода, већъ гледни како се влада.

Непочиньи дела, где се божиемъ благослову ненадашъ.

Издаванъ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКІИ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке неделѣ еданпутъ. Цена му е на годину 4. на половину 2 а на четврть године 1 фор. съ поштариномъ.

Брой 17. 13. Мая. 1859.

Ученѣ у народной школи оснива се на сматраню.

> "Ништа се неможе разумѣти што се чувствено или духовно невиди."

Сасвимъ е наравно, да дѣцу найпре треба упознати са онымъ стварма, кое они виде, и кое често гледаю. Ствари што су у соби, у кући, на двору, на улици, у школи, у цркви и у полю, ньихова свойства, ньихове частице (делови), и ньихова радня, даю прилику учителю да свое ученике учи о тыма често виђенимъ стварма правилно говорити и мислити. Та наука гледаня нетреба да е посебна и одъ осталыхъ предмета школскихъ строго одѣлѣна, него треба да се средствомъ нѣ обшта и найнужніа знаня и науке дѣци предаю, или другчіе, треба да се сво предаванѣ у народнымъ школама сматраћим начиномъ предае и на сматраню или гледаню оснива. Другчіе неможе обучаванѣ и трудъ учителѣвъ желѣным уродити плодомъ.

Сва наука безъ гледаня естъ за дѣцу неплодна, и наликъ на мртавъ капиталъ, кои се у паметъ дѣтію силомъ трпа, и тамо дотле стои докъ ю дѣте незаборави, а мора ю брзо заборавити, ерд ніе лудо, да рѣчи, кое за нѣга никаква смисла, никаква значеня немаю, у своіой глави држи. Истинита е додуше она стара пословица: „Мы само onoлико знамо, колико у памети имамо. — (Tantum scimus, quantum memoria tenemus)," али е и то права и осведочена истина, да све оно, што неразумным и лудимъ бубанѣмъ,*) и ученѣмъ безъ смысла и безъ сматраня научимо, ніе наша собственость, и да е штета онога времена, и онога здравля, кое се таковомъ ученю жертвуе.

Сматраћи начинъ обучаваня првый е у школу увео славный Амосъ Коменскій, Славянинъ, родомъ изъ Моравске (1592). Онъ е біо школскій управитель и проповѣдникъ слова Божіегъ, и претрпіо многа гоненія одъ своихъ неизображеныхъ савременика. Нѣгово на чешкомъ и латинскомъ езыку списано дѣло: свѣтъ у образи, Orbis pictus, прогласило се по свомъ западу европейскомъ. Усреќенѣ човечества, средствомъ воспитанія и уредногъ, лакогъ, и цѣлисходногъ обучаваня младежи, то быяше найглавнія тежня дѣланя нѣговогъ. Између осталыхъ нѣговыхъ мудрыхъ изреченія, есу и ова: „Стваръ и рѣчь има се заедно предавати. Нетреба уеданпутъ дѣцу збунити с' многимъ предметима, него нека уче редомъ найпре едно па онда друго. Найпре треба вештбати чувства, затимъ паметъ, па онда разумъ. Найпре треба учити оно што е ближе, па онда оно што е далѣ. Ученикъ нетреба да учи оно па паметъ, што ніе найпре разумео и сватіо. Аристотелъ вели: Ништа ніе у разуму, што найпре ніе было у чувству. Nihil est in intellectu, quod non prius fuerit in sensu. Науку треба започети сматранѣмъ стварій а не сувопарнымъ опісиванѣмъ съ рѣчма, и лѣпо измишлѣнымъ дефиниціяма“. Ова начела примиле су и наше езыкословне читанке. Погледаймо само у езыкословна упражненія, I. езыкословне читанке, на страни 150. §§. 35.—41. и остале, пакъ ћемо увидити и признати валяность овога начела, а пошто найпре сами увидимо и увѣримо се да смо досадъ неупутно у обучаваню дѣце поступали, приведимо у животъ начело ово, упућуймо дѣцу да найпре сматраю предметъ па онда о нѣму да говоре.

---

*) Тако су карловачки ђаци назвали ученѣ безъ смысла презираюћи га; а по маџарскимъ гимназіяма и по нашимъ малимъ школама ніе се ни знало за друго ученѣ него за бубанѣ, кое е млогомъ младићу живота стало.

Далѣ говори Амосъ Коменскій: „Свака умѣтность учи се вежбанѣмъ, пѣванѣ учи се пѣванѣмъ, писанѣ писанѣмъ и т. д. Учитель мора ученику показивати, да га овай подражава, и тако радећи научиће ученикъ безъ сваке муке много брже и болѣ него да є штудирао теоретична правила. Одъ лакшега поступати треба к' тежемъ, одъ єдноставнога к' сложеномъ. Єзыкъ се лакше и течніе научи говоромъ, слушанѣмъ, преписиванѣмъ, пажльивимъ читанѣмъ єднога предмета по више пута, него ученѣмъ сувопарныхъ граматичкихъ правила. Правила подпомажу само утврђенѣ и утемелѣнѣ онога єзыка, кои смо изъ употребленія научили и даю намъ сигурность. Све што се предае нека се предае у примѣрима, и нека є сдружено са многимъ и свагдашньимъ вештбанѣмъ. — Правило се несмѣ предпоставити примѣрима, него се изъ примѣра мора правило изводити. Нека се непрелази на што друго, докъ дѣца єдно схватила и присвоила нису. Кодъ свакогъ слѣдующегъ предмета поновити треба предидућій. Сматранѣ стварій више вреди него толкованѣ с' рѣчма. Добро є єдну и исту стваръ са више чувства сматрати. Понятіе о каквой ствари добіямо, кадъ унутрашньость нѣну тако упознамо, као што смо іой спольашность средствомъ чувства схватили. Тко хоће да добро понятіе о ствари добые, тай треба да има здраве мыслѣне очи, — ясанъ предметъ, и стрпельивость у сматраню. У єдно извѣстно време сматрати треба само єданъ предметъ, и то найпре савъ у целости као што єсть, па онда нѣгове честице. Паметь *) има троструки задатакъ: виђене и упо-

---

*) Паметъ узео є у смислу Memoria, das Gedächtnis.

знате ствари примити, утубити, и сећати ихъ се. Дѣца коя ствари брзо схваћаю, нису найбольи ученици. — Ако вамъ е учитель врло добре главе, то быва онъ обично нестрпельивъ и жестокъ кадъ дѣца брзо несхвате и непоняю оно, што се нѣму лако чини, па незна шта ће одъ муке да ради. Такавъ учитель нека се стрпи, нека се учи великой христіянской добродѣтельи трпленю, кое е башъ учителю одъ свега найнужніе.“

У овымъ краткимъ изреченіяма Амоса Коменскогъ садрже се поглавита начела душесловля и науке о обучаваню. Што е начинъ ученя простіи, то ће с' большимъ успѣхомъ трудъ увѣнчан быти. Али често треба выше дара и способности за предаванѣ просто, него за замршено. Пре свега треба да учитель упозна се са природомъ и свойствама своихъ ученика; онъ треба да на себи самомъ и на своимъ ученицима учи познати течай човѣчіега развитка. При овомъ послу служиће му одъ помоћи погледъ на божій дивостворъ, на красну и великолѣпну природу, а особито на живе органичне твари Посмотри како се билька развія, пази на радню исккуснога вртара, и сравньивай нѣгов радъ, са своимъ учительскимъ дужностима! Као што у природи влада слободно развіянѣ по сталнымъ и неподвижнымъ законима; тако треба да у воспитанію и обучаваню младежи влада слободно развиянѣ умныхъ и душевныхъ дарова дѣтіихъ ал' у границама богоданога закона. — Правила задавати, да ихъ дѣца уче на реметъ и да ихъ безъ смисла и безъ свести изговараю нехаснећи с' тымъ ни себи, ни другоме, есть посао лудъ, посао човѣка недостоянъ: Ученикъ треба да самъ изъ заданыхъ примѣра сматраюћи и сравниваюћи оне предмете кое види и познае, и мотрећи на дотичне околности изнађе правило. То е найприродніи начинъ, коимъ се знаня лако и темельно прибавляю. Старый противнаравный шлендріянскій начинъ обучаваня поступао е тако, као да е паметъ дечія нека каца у кою се едно на друго свакояке ствари трпаю, да тамо труну и плесниве, и мы смо сви, выше манѣ жертве подъ шлендріянскогъ обучаваня, признаймо то свесрдно, и оканимо се старогъ неваялогъ, а примимо и извикнимо новый благословеный начинъ обучаваня кои се на сматраню и на разумленю оснива, и коимъ се дѣца к' самосталномъ мышленю говореню и дѣланю упућую.

Учитель, кои се извешти у науци гледаня, олакшава с' тымъ себи самомъ свое тешко званіе, снажно подпомаже воспитаніе, просвѣту и свестрано благостанѣ онога народа, у коега средини живи, и чію дѣцу учи. Штогодъ дете сматраћимъ начиномъ научи, то одма приповѣди своіой майци, своме отцу и цѣлой задруги, родбини и сусѣдству. Колико ћесе добрыхъ и паметныхъ, религіозныхъ и благонравныхъ идеа, као муня брзо, овымъ начиномъ по забаталѣномъ народу нашемъ распрострети! Изъ уста младенаца разносиће се по Србству слава божія. Школска дѣчица постаће проповѣдници божіихъ наука, божіихъ молитава, божіихъ закона. Новъ животъ, животъ у духу православія, нравствености, радиности и разума появиће се у народу нашемъ, и све оне врлине и честитости, с' коима се предци наши дичише, оживиће іоштъ лепше и красніе у средини народа нашегъ.

(Продужиће се.)

(Іошъ една лекция изъ Географие.)

Аустриско царство.

(Продуженѣ.)

Карстски предели. Карстъ е млого нижа планина него што су Алпе; само неколико нѣни вррова допиру до висине шумнятогъ чама, а ни еданъ до вечити снѣгова. Она се састои изъ голи гора безъ вода, са врло стрмимъ обалама, пуно дубльина и стеньски левкова. На горама стое илъ поидина брда илъ ланци брда. Реке су све незнатне, кое отудъ изтичу, и теку само крозъ оне мало дубльи и шири долина; найвише ихъ довикле тече, пакъ ће се онда у язбинама, коихъ су ова кречна брда пуна, изгубе, довъ на другомъ месту опетъ неизађу. У таковой едной долини и язбини стои и циркично езеро, когъ воде одъ такови подземни река зависе, и како е кадъ више ил манѣ надође, тако се у нѣму више илъ манѣ воде види.

У картской планини уобште е мало руда, само живе овде найвише има, и овде е главни майданъ (у Идрии у Краньской). Окромъ тога знаменитъ е далматински Асфалтъ и каменити угаль. Морске соли вади се найвише на ядранскомъ приморю. Има и рудньи извора: Топлице у Краньской.

При свему што су ови предели южно положени, опетъ нису за землѣделство сгодни; найболѣ успева виноградъ и маслина (у Истрии и Далмации) и на приморяма у найтоплиимъ краима има и рожчића. Агава и кактуси подивляю, немогу се питомо одржати. Жестокъ североисточни ветаръ (бора) опустошава кадкадъ цео пределъ.

Жительи целога картскогъ предела Славяни су, само у приморскимъ градовима има и Талияна

Судетски предели. Судетска предели нису као оно Алпски одъ сви страна, него само одъ части водама ограничени (на югу Дунавомъ, на истоку Мархомъ и Одромъ).

Судетске планине са Алпама споређене нити су онако високе, нити имаю онаке шилясте и оштре врове, ни онаке тесне долове. Реке теку мало између брда, после између низки брдашаца кроз равнице.

И опетъ е савъ овай пределъ знаменито изнадъ висине мора узвишенъ, на своимъ найнижимъ местима, на улазку Елбе у Саксонску іошъ е 327 стопа изнадъ висине мора.

Онако разновидни и величествени погледа као на Алпама нема на Судетама. Брда су судетска нижа, а вррови су округли, кубасти, и съньи се на све стране у долине и равнице види.

На Алпама има велики простора, кое вечити снегови и ледови покривају, или голе стене и каменъ заузимлѣ, сасвимъ е за обделаванѣ неудесно, и за люде као изгублѣно; тога на Судетими нема, илъ врло мала местанца такова су, макаръ да и овде неки предела има, кое силногъ труда требаю, да се обделавају. Найвећа е частъ горскимъ шумамъ покривена а остала шумомъ непокривена земля обделава се са богатомъ наплатомъ. Прелази и пролази преко планина и кроз ньи нису онако тешки као преко Алпа, и саобраштай унутри, сгодниимъ положенѣмъ земаля врло е одлакшанъ. Овде се могло далеко више народа населити, а сва су се места могла већъ одавно до величине вароша разширити.

Поедина места ови низкимъ брдашцама обузети предела имаю сила свои собствени лепота и милина.

На изворъ Елбе долазиля су іошъ у найстария времена любительи и приятельи природе, да га се нагледаю, а долина Елбе, коіомъ ова река крозъ Ческу до Саксонске тече, са свое е лепоте знаменита.

Мирни и ладовни долови, чески планина, на извору Молдаве и нѣни потока, пуна вароши Егарска долина, са потегомъ високи планина, и предели где Марха и Опа изтичу, пакъ онда долине Бечве и Цитаве пуно су лепи и мили погледа.

Макаръ да е просторъ аустриско судетски предела у полу маньи одъ аустриско алпски, опетъ е богатство природни извода у вредности готово еднако са алпскимъ. Узрокъ е овогъ одъ части створъ и свойство землѣ почемъ у Алпама велики простори празно леже, неда се обделавати, а одъ части е и животна радиность жителя и вештина обделаваня землѣ, коя е у судетскимъ пределима на високи степенъ изтерана.

Држанѣ и нега марве у свима струкама, обделаванѣ ньива, башти, воћа и шуме у опште е овде далеко болѣ него у Алпама, и са овимъ се изравнава она незгода, што е ове землѣ сбогъ северногъ положеня и оштрие климе имаю према млого топлимъ и плодоноснимъ алпскимъ долинама.

У судетскимъ планинама нема соли ни живе, као у Алпама; алъ на место тогъ има порцуланске землѣ и за стакло потребити материяла толико млого, како ихъ нигде у Алпама нема. Рудни извори и банѣ, карлсбадске топлице, Мариенъ — и Францбадске (у Ческой) на гласу су по свемъ свету, и имаю сваке године силне госте изъ найдальи краева землѣ.

У судетскимъ пределима нема южни воћа, ни кокуруза као у алпскимъ пределима, алъ има воћа осталогъ све благородногa и има ражи, шенице, ечма, прое и кромпира у изобилю.

И виноградъ се понешто негуе, алъ неможе да успева, зато га врло мало има. На место нѣга обделава се овде мель, кои се за пиво узимлѣ и на место алпскогъ свилодѣлия обделявасе овуда ланъ и куделя.

Колико су у алпскимъ езерама пастрме знамените, толико е по судетскимъ барама и рибнящима знаменитъ шаранъ и штука. Дивокоза има само на Алпама; а у судетским планинама има по ловнящима по припитомлѣно и одомаћено хинески фазана, и подивлячнящима има дивльи перастова, коихъ е изъ алпскихъ шума сасвимъ нестало.

Што се радиности тиче у маломъ и у великомъ, ту е судетски пределъ и народъ найбогатии и найславнии у читавомъ царству. Овде су не само найразличние фабрике, него ихъ е и найвише, и износи еспапе тако валяне и тако ефтине на продаю, да се не само у све остале круновине по царству, него и по странимъ државама у найдалѣ землѣ односе; особито стакло, порцуланъ и штайнгутъ, тбкани еспапе одъ вуне, памука, и платна найфинии врсти, пакъ онда шећеръ одъ репе правлѣнъ, и пиво.

У Алпама е народъ већомъ страномъ немачкогъ колена, а у Судетима найвише славенскогъ. Алъ у планинама има и Нѣмаца и измешано: у пределима славенскимъ има населбина немачки, а у немачкимъ славенски.

Чокотъ.

(Єдна лекция изъ историе наравне.)

За христянске народе ние ни едно више растѣние на земльи одъ толике важности као што е чокотъ.

Нашъ списатель говори: „я самъ чокотъ, а виссте лозе; ко у мени остане, и я у нѣму, тай ће донети млого плода. И Христосъ спаситель изабрао е та два вида, лебъ и вино, да се с' нами саедини, и подъ тимъ видовима е онъ у светимъ тайнама присносущъ.

Као што лебъ тело рани, тако вино умерено питно разведри душу и оживи: Зато пише и у св. писму: вино весели срце човека. Алъ ние све за свакогъ ни, сваки за свашто, вели пословица; а друга една каже: млеко е деци вино, а вино е старцу млеко. Шта оће пословица да са тимъ каже?

Чокотъ се познае сваки по нѣговой кривой чворнатой глави, виткимъ лозама, лепомъ широкомъ зазореномъ листу, танкимъ ваталицама и ситномъ цвету; а ко чокотъ непознае, зна нѣгово грожђе или е вальда видио и во ситно илъ крупно дућанско грожђе, кое се грожђе изъ южни земаля доноси и продае.

У нашемъ царству има млого предела виномъ благословени. Наша су найглавния вина карловачко фрушкогорска, вршачка и белоцркванска. Маџарска су найглавния токайска, будимска, егарска, печуйска и шомлавска: чешко е найболѣ мелничко, далѣ има у Моравской, Тиролской, у Ломбардіи и Истріи, у Славоніи, Далмаціи и у Ерделю, све су те землѣ виномъ богате и благословене.

У нашемъ царству добие се сваке године чистогъ вина, окромъ што се грожђа поеде, више одъ четрдесетъ милиона акова, и окромъ Французске ниедна се земля у Европи неможе виномъ са Аустриомъ мерити. Нека се одъ ови вина извозе наполѣ у стране землѣ и као скупоцености продаю. Токайско вино држи се за найблагородние међу свима светъ света винама, и зову га царемъ међу винама.

Алъ право отечество чокота ние Еьропа, него е Азия, одкуда и сва жита и сва воћа и готово све наше домаће животинѣ свое порекло вуку. Онамо у пределима између Кауказки и Таурски гора и Арарата расте чокотъ дивлѣ іошъ и данасъ у великимъ гомилама, и по онимъ великимъ шумама вие се узъ дрва до у врхове ньине.

На брду Арарату зауставио се у време потопа ноевъ бродъ, ковчегъ, и изъ библичне историе знамо, да е іошъ Ное, чокотъ неговао, и да е одъ грожђа вино добио, коегъ снагу непознаваюћи, кадъ се преко мере напио, синъ га Хамъ почео изсмевати. Како е у светой земльи чокотъ іошъ онда бирићетанъ био, знамо изъ историе Исиса Навина, комъ су посланици изъ свете и обећане землѣ на мотки гроздъ довели. И данасъ налазе путници у онимъ пределима гроздове одъ 6. до 8. фунти тешке.

Изъ Азие пренешенъ е и расађенъ чокотъ найпре по Грчкой, а одатле после чрезъ Римляне по Талиянской. Одма у прва времена после Христа дошли су Римляни са своіомъ войскомъ до Дунава и до Районе, и кадъ су се туда по тима освоенимъ землямa настанили, пресадили су и чокотъ туда. У трећемъ християнскомъ столѣтию изда римски царъ Пробусъ заповести, да се око Дунава чокотъ расади, тада су у Фрушкой гори прве лозе засађене, и одъ тога доба постои виноделие у овимъ землямa.

Вина има две врсте, црногъ и белогъ, макаръ да ние ни оно сасвимъ црно, ни ово сасвимъ бело, него е оно више црвено, а ово више жућкасто. Кадъ е берба, онда се грожђе бере пакъ илъ у чабровима мула илъ крозъ цесе цеди, и измулянo у каце баца. Оцеђено е вино мутно и сладко, а зовесе сладко вино, клюкъ и мастъ. Кадъ сладко вино у бурадма неко време постои, с њиме се знаменита промена сбуде, узаврe илъ како се каже узкисне; небројено бешичица направи се у нѣму кое се све озго изнадъ вина покупе; све почне као кипати и баца пену већма него вриюћа и ключаюћа вода. То све учини углѣва киселина, една загушльива пара коя се изъ сладкогъ вина излучуе. Цео воздухъ около ти бурадu буде томъ углѣвомъ киселиномъ тако отрованъ, да нетреба ни едан҃ човекъ да се усуђуе у нѣга, ако е радъ главу да изнесе. У такове качаре илъ подруме валя найпре чистогъ воздуха напустити да овай загушльиви протера, другчие сваки оногъ часа загушенъ буде, когодъ се усуди унутра.

Кадъ е сладко вино преврило, онда га нико више ни познати не може, тако се промене. Онда добие неки особити вкусъ, постане танко, бистро, и провидно, и буде снажно и опойно; когодъ га се мало више напие опие се, па незна шта ради него се осрамоти. Зато се брои и вино, као и пиво и ракия у снажна и силовита пића. Преврило вино после се отаче, т. е. са киселице скида и у друга бурадъ претаче, у коима се оставля да стои, и што се дуже година чува, то све яче и болѣ бива, само што се неможе свако да дуго држи.

Изнутра по бурету и у киселици навата се стрешъ, (Weinſtein) винокисъ, бели каменъ неки, кои се за лекъ употреблява. Одъ вина може се сирће и шпиритусъ правити. Сирћетомъ постане вино, кадъ се на воздуху у отворенимъ широкимъ судовима кадама и пр., остави, где наскоро прокисне; а шпиритусъ прависе, кадъ се вино пече; као што се одъ комине ракия прави, тако се може одъ вина шпиритусъ правити. Кадъ се клюкъ одцеди, остае комина, коiомъ неки марву ране, алъ обично се одъ нѣ ракия пече. Одъ чокотовогъ угля илъ одъ спржене комине, добия се штампарско црнило, и една плаветна боя.

У пределима где неможе чокотъ да црия, алъ где млого воћа има, праве люди одъ ябука и крушака вина, ябуковацъ и крушковацъ. Ово се прави исто онако, као и горепоменуто вино одъ грожђа, алъ ово ние никадъ онако силовито као чокотово. У горньой Аустрiи, у некимъ пределима дойне Аустрие, и у Штаєрской прави се и троши ябуковца и крушковца млого; кодъ насъ се само ракия одъ овогъ воћа кадкадъ пече, и зовесе ябуковица и крушковица, као она одъ шльива шльивовица, и ово є найглавния и найболя.

Водена пара.

(Єдна лекция изъ физике.)

Кадъ метнемо у єдномъ лончићу воде узъ ватру, вода се стане угревати и бива све топлия и врелия, докъ непочне врити.

Да би болѣ видили, шта се с' водомъ сбива, докъ узавре, валя є само у єдной танкой стакленой чаши угревати. Да би сигурнии били да чаша непукне, валя метнути на еданъ сацачићъ, троногъ, танку плочицу лима, плеха, и озго на ню с' преста дебело песка, пакъ на песакъ ставити ту с' водомъ до пола напуњену чашу, и онда кандилче са шпиритусомъ зажећи и подъ троногъ метнути.

За неколико часака показаће се у чаши мале ситне бешичице као искрице, коє се изъ воде у висъ дижу и ту ихъ нестане; то су бешичице одъ воздуха, коєгъ вода у себи има, и кои садъ угреянъ мора наполѣ да иде. Кадъ се вода већма угреє, онда се почну на дну чаше веће бешике показивати, коє такођеръ у висъ полазе, алъ съ почетка пре негъ што до връ воде дођу, опетъ се у води разиђу и изчезну. Вода кадъ се яче угреє претвара се у пару. И ту се вода на дну чаше, єрбо є ту найтоплиє, у пару почне претварати, алъ пара та, кадъ горе пође и у горню ладнию воду дође, одъ те ладниє воде излади се, и опетъ се пара у воду сгусне, у каплѣ претвори, пакъ ту остане, зато те парне бешике изчезну. Доцние кадъ се сва вода іошъ већма угреє, онда се по чне све више такови парни бешика с̓ дна воде у висъ дизати, и на връ воде изишавъ разпукну се и пара излети. То скаканѣ бешика крозъ воду учини да се сва вода почне гибкати. То гибканѣ угреяне воде приузроковано искаканѣмъ парни бешика, зове се ключанѣ илъ вренѣ воде. Што вода дуже на ключу стои, то є све више у пару оде, а све манѣ у чаши илъ суду остае, као да усише.

Исто се то сбуде не само с̓ водомъ него и са свакомъ другомъ течности чимъ се на ватру стави; угрее се, узключа и паромъ одлети.

Кадъ се єла на ватри дуже оставе да стое, она се укуваю, т. є. постану гушћа, єръ влага изъ нъи паромъ одлети. Кадъ се єла заклопцима поклопе, онда неможе толико паре да одлеће; а кадъ неодлеће, онда више топлоте у тимъ лонцима или судовима, у коима се єла куваю, остае, зато у поклоплѣнимъ судовима много пре вода узключа, и брже се єла скуваю, и манѣ се ватре потроши. Заклопци су дакле врло вредни. Било дакле та угревана течность или вода, или коя му драго друга, све едно є, топлотомъ буде свака у пару претворена.

(Продужиће се.)

Апостолске науке.

Недай се злу надвладати, него надвладай зло добром.

Неугледайтесе на зло, него на добро.

Ко є радъ да живи, и да види дане добре, нека задржи єзыкъ свой одъ зла, и усне да неговоре преваре; нека се уклони одъ зла и нека учини добро; нека тражи мира и нека се држи нѣга; єръ очи божіе гледаю и на оне, кои зло чине, да ихъ изтреби са землѣ.

Богъ побожне избавля одъ напасти, а неправеднике мучећи чува за данъ судни.

Кои добро чини, од Бога е, а кои зло чини, невиде Бога.

Ко твори грѣх, од ђавола е; ер ђаво греши од почетка.

Кои год нетвори правде и нелюби брата свог, ніе од Бога.

Кои е годъ рођенъ одъ Бога, нетвори греха; по тиме се познаю деца божія.

Одбаците лажъ, и говорите истину сваки са своимъ ближньимъ.

Никоя хрђава речъ да не изилази изъ уста ваши, него само што е добро.

Коликогод до вас стои, имайте мир са свима людма.

Любте еданъ другога, еръ е любовъ одъ Бога.

Сваки ко има любови, одъ Бога е, а кои нема любови, непознае Бога, еръ е Богъ любовъ.

Ако ко рече: я любимъ Бога, а мрзи на брата свогъ, лажа е; еръ ко не люби брата свогъ коегъ види, како може любити Бога, коегъ не види.

Ко люби брата свогъ, у видѣлу живи, и саблазни у нѣму нема; а кои мрзи на брата свогъ, у тами е, и у тами ходи, и незна куда иде, еръ му е тама заслепила очи.

Будите сви сложни, братолюбиви, милостиви, понизни.

Невраћайте зло за зло, ни псовке за псовку, него насупротъ благосилляйте знаюћи да сте на то позвани, да наслѣдите благословъ.

Као у едномъ телу што имамо млоге уде, а уди сви немаю еданъ посао; тако смо млоги едно тело у Христу, а по себи смо уди еданъ другоме.

Кадъ би сво тело око било, гди е чувенѣ; а кад би сво било чувенѣ, гди е мирисанѣ. Али Богъ постави све уде у телу, како е годъ хтео. Кадъ би сви били еданъ удъ, гди е тело? Садъ су пакъ многи уди, а едно тело. Око неможе рећи руци, нетребашъ ми, ни глава ногама, нетребате ми.

Богъ сложи тело, да не буде распре, него да се уди еднако брину еданъ за другога, и ако страда еданъ удъ, с' ньимъ страдаю сви уди: а ако ли се еданъ удъ слави, с' ньимъ се радую сви. А ви сте тело Хрістово и уди међу собомъ. —

Слушайте учителѣ свое и покоравайте имъ се, еръ се они стараю за душе ваше, као кои ће дати одговоръ, да то с' радосћу чине, а не уздишући.

Непуштай у немаръ караня господня, нити губи волѣ, кадъ те онъ покара: еръ кога люби, онога и кара, и біе свакога сина, коегъ прима.

Свако каранѣ кад бива, нечини се да е радость, али после дође миран род правде онима, кои су научени ньиме.

Слушайте у свему свое господаре, не само пред очима радећи, као да людма угађате, него у простоти срца, боећи се Бога; и све штогодъ чините, чините одъ срца као господу, а не као людма, знаюћи даће те одъ нѣга примити плату наслѣдства.

Свака душа да се покорава властма кое владаю; еръ нема власти, да ніе одъ Бога; а што су власти, одъ Бога су поставлѣне.

Кои се противе власти, противе се наредби божіой; а кои се противе, примиће грехъ на себе.

Кнезови нису страхъ добримъ делма, него злимъ.

Оћешъ ли да се небоишъ власти, чини добро, и имаћешъ хвалу одъ нѣ.

Власть е божіи слуга, теби за добро; аколи зло чинишъ, бойсе; узалудъ неносу мача, божіи е слуга осветитель на гнѣвъ оному, кои зло чини.

Валя се покоравати власти, не само одъ стра, него и радъ савести.

Будите покорни свакой власти човечіой Бога ради, ако цару као господару, ако кнезовима као нѣговимъ посланицима, за освету злочинцима, а за хвалу добротворима.

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКIИ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке недѣлѣ едапутъ. Цена му е на годину 4, на половину 2 а на четврть године 1 фор. съ поштариномъ.

Брой 18. 20. Мая. 1859.

Ученѣ у народной школи основа се на сматраню.

(Свршетакъ.)

Одъ свакогъ наочигледно учећега учителя изискуе се да добро зна предметъ онай, кои предае, и да познае дѣте коме предметъ тай предае. Учитель е посредственикъ између предмета учебногъ, и између учећегъ се дѣтета; у посредствованю томъ састои се сва нѣгова техничка вештина у обучаваню.

Дѣца еднога разреда врло се разликую едно одъ другога; но ипакъ у томе су наликъ, што су еднога возраста, а свакій возрастъ има своя свойства и свое особености. Та свойства найлакше ће учитель научити у друштву съ дѣцомъ, ако само позоръ буде имао на ньихову бесѣду, на ньихово мишленѣ и на наклоности ньихове. Таково пажльиво сматранѣ своихъ ученика и ньиховыхъ свойства' одъ веће е користи учителю, него цѣла библіотека педагогичкихъ кньига, а безъ практичногъ педагогичногъ рада. —

Оно што се споляшньимъ чувствима схватити може, дѣца радіе, брже и лакше науче, ал' смысао ове речи: *сматранѣ* ил' *гледанѣ*, садржи у себи нешто выше, нешто знаменитіе и важніе, него што е само просто чувствено гледанѣ.

Мы можемо гледати чувствено и душевно. —

Чувственна наука гледаня служи се споляшньимъ нашимъ чувствима. Тако на примѣръ, тко хоће да растинѣ какво, и нѣгове дѣлове позна, узме растинѣ то у руке па га гледа, пипа, ил' мирише; то є болѣ него да є узео нарисовану бильку. У обште болѣ є гледати створь саму, него нѣну слику, ал' болѣ є и слику показати, него безъ нѣ сувопарно предавати. Ако си радъ дѣци доказати шта є коцка, бадава ћешъ имъ вазданъ о коцки говорити; нећешъ млого успѣти ни рисујући и молујући коцку, ал' узми коцку у руке и подай да ю ученици добро виде, пакъ онда ихъ само згодно пытай, а они ће ти сами одговарати и казати шта є коцка. Ту ніє нуждно толкованя и разясньиваня, єрбо є створь предъ очима.

Песталоци, славный Швайцарскій учитель, кои є начела Коменскога усвоіо и развіо, затече єданпутъ нѣкогъ одъ своихъ подчинѣныхъ учителя, гдѣ рисує лѣстве, и кодъ табле толмачи дѣци шта су лѣстве, а докле се онъ тако мучіо и толмачіо, весело єдно дѣте школско повиче: „Та ено господине тамо на дроришту лѣства, оне су много веће! На то примѣти Песталоци къ учителю: Створи су свагда болѣ него слике ньихове!

Могао бы се ткогодъ васданъ мучити доказујући съ рѣчма шта є усправлѣный, положеный, ил' косый потезъ, па бы опетъ савъ трудъ и сва мука узалудъ была; а нека покаже само на створима правацъ, нека напише на табли потезе, пакъ ће одма дѣца знати, кои є какавъ. — Могао бы се ткогодъ дуго трудити и мучити да дѣци у главу усели понятіє о положаю, круновинама, рѣкама, границама и градовима царства аустрійскогъ: а савъ тай трудъ невреди ништа, него болѣ ће быти донети мапу па на ньой показати како лежи царство аустрійско, гдѣ су му границе, гдѣ су градови, кое су рѣке и т. д. Тако ће дѣца брзо и темельно схватити землѣ свога отечества, и те ћe имъ за свагда у памети остати.

Овако средствомъ сматраня учи се дѣте познавати ствари кое споляшньимъ чувствима подлеже, ньихове делове, ньиховъ брой и величину, ньиховъ положай, правацъ и двизанѣ, ньихову бою и изгледъ, ньихово отношеніе, и међусобный савезъ.

То е што се обично наукомъ гледаня зове. На той науци треба да се оснива обучаванѣ не само у првомъ разреду, него и у целой народной школи. Чувствена наука гледаня принаша дѣтиньимъ споляшньимъ чувствима, особито оку и уву, ствари саме или ньихове слике.

Душевна наука гледаня обраћа се къ унутрашнѣмъ чувству, ньоме доводи се ствар предъ саму душу дѣтію. По себи се разуме да овакомъ сматраню предходити има чувствено гледанѣ. Само се тымъ начиномъ учи човѣкъ мыслити.

Међутимъ валя се увѣкъ обзирати на дѣтиню наклоность. Дѣци се већма допадаю дѣла и примѣри него рѣчи; већма воле дѣца приповѣдке и живописанія, него разсматраня ума; већма се наслађую сматранѣмъ живихъ него мртвыхъ предмета. Животиня већма занима дѣцу него каменъ, отворена боя већма него загасита, чудновате ствари и чудеса већма се дѣци допадаю него обични догађаи.

Оно начело Коменскога „одъ ближега къ далѣмъ," неваля разумѣти помѣстно него душевно. Прекрасне библичне и друге лѣпе приповѣдке премда су изъ давнашньихъ времена и одъ непознатыхъ народа ипакъ већма дѣйствую за срдце дѣтіе него замршене приповѣдке изъ садашнѣгъ времена и изъ околине дѣчіе. Приповѣдке у коима се дѣла, чудеса и добри примѣри светыхъ и побожныхъ людій описую выше важе за дѣцу него заповѣди, опомене и савети. Зато о учителю старай се да приповѣдкама и примѣрима подстакнешъ дѣтиню наклоность, волю, срдце и начинъ мышленя, па ћешъ онда увидити да ће ти дѣца у добромъ владаню напредовати!

Народный учитель треба да себе постави у дѣчiи начинъ мышленя. То е потежакъ посао, али врло нуждань, особито за млађе учителѣ. Учитель валя да се у нѣкомъ смыслу сиђе съ высине свога знанственогъ образованя и да тымъ начиномъ младый нараштай къ свѣтлости истине и добродѣтельи приведе.

Найболѣ средство за образованѣ унутрашнѣга сматраня есть обучаванѣ у матернѣмъ езыку, кое быва кадъ се дѣте разговоромъ, приповѣданѣмъ и примѣрима упозна са садржаемъ и обликомъ (формомъ) езыка. Букваръ и Читанке служе за учебна средства. Дѣте учи езыкъ слушаюћи и сматраюћи. Дѣте сматра гласъ у рѣчи, рѣчь у ставу — Satz, — а ставъ у предмету за читанѣ. Ако хоћемо да дѣте научи право значенѣ кое рѣчи, треба му казати ставъ у комъ се та рѣчь сгодно употреблѣна налази. Примѣри узимаю се свагда само изъ круга дѣтиньскога. И самъ правописъ учи дѣте найлакше разумнымъ сматранѣмъ написаныхъ рѣчiй, изъ коихъ после стално правило врло лако подъ упутствомъ свога учителя извести и погодити може. *Найпре дакле примѣръ, затимъ правило, па онда вешбанѣ*

Ако хоћемо да учимо дѣцу гласове распознати нетреба рећи: Дѣцо гласови су самогласни ил' сугласни, самогласни су они и т. д. него изговоримо дѣци речи у коима се гласови налазе, и упитаймо ихъ да сами увиде и дознаю разлику између самогласника и сугласника, па текъ напослѣдку питаймо: Колико врстiй гласова има? (Види § 1. и остале езыкословныхъ упражненiя). —

Дѣтету, кое ће повѣстницу учити нетреба напредъ разлафати и изясньивати шта е повѣстница? Шта мы подъ именомъ повѣстнице разумѣвамо? Како се дѣли повѣстница? Него треба одма приповѣдати догађае, па онда захтѣвати да намъ дѣца приповѣде што су утубила. — Неваля терати дѣцу да уче: Глаголъ естъ део беседе, кои радню или страданѣ или ма какво станѣ показуе и т. д. Съ таквомъ наукомъ нигда нећешъ моћи научити да дѣте разуме шта е глаголъ. Ал' ако найпре узпыташъ дѣте: Шта радишъ ты у школи, шта ти ради отацъ, мати, братъ; шта ради кроячъ, трговацъ, свештеникъ, ратаръ. (Види § 48) па онда после многихъ примѣра изведешъ дѣцу да упознаду шта е глаголъ; онда си ихъ научіо како валя, и што овымъ начиномъ дѣца себи присвое, то е права ньихова собственость.

Здравъ разумъ захтѣва да дѣца само оно на паметь уче, што су найпре схватила и разумѣла, а разумѣти немогу безъ смитраня.

(Іошъ една лекция изъ Географие.)

Аустриско царство.

(Свршетакъ.)

Карпатски предели. Погледи на карпатске пределе негде су сила наликъ на судетске, а негде на алпске. На судетске наликъ су у Галиціи, са своимъ брдашцама и отворенимъ долинама, са своимъ шумама и съ ньима измешанимъ ньивама, између коихъ се воде у силне баре скупляю. А на алпске наликъ су у високой Татри, са нѣнимъ окомимъ, чудновидимъ вровима, са голимъ стенама изнадъ мирисни летни пашняка, и са своима усамлѣнимъ дубокимъ горскимъ езерима; исто су тако наликъ на алпске и у са многимъ лепимъ долинама просеченомъ Ерделю.

Ал' како сви тако и ови карпатски предели имаю нешто и своготъ собственога, што други немаю. На югу карпатски планина, у ономъ великомъ полуколу, каквога ова планина прави, простире се велика равница, коя преко 1700 квадратни миля износи, (дакле петъ пута већа одъ дойне Аустрие). Съ едне стране те равнице тече дунавъ а средомъ нѣ тече Тиса са нѣнимъ притичућимъ речицама. У овой равници има врло плодни земаля, има велики лиснати шума, и найлепши ньива. На некима местима стое надалеко прострти пескови, илъ баре, илъ пространe пустаре за марву, коя се овуда у небройнимъ чопорима и стадама држи, више негъ игде у целомъ царству.

Све руде, кое се у судетима и алпама налазе, налазе се и у карпату, и то далеко више. Злата и сребра има у овимъ планинама више него и у коимъ. Соли далеко више него у алпама. Угашени Вулкана (ватрени брда) са очевиднимъ знацима да су некада ватру бацали, налази се на више места у овимъ пределима, и топлица, баня, има у овимъ пределима исто онако млого као и у осталимъ пределима, само што нису тако на гласу.

Плодность ови земаля тако е общепозната, да е у пословицу ушла; ко годъ о найбольой шеници спомене што, одма іой име банатска дода. Све врсте жита и други биля, зелени и остали за рану людску, за занате, за зачине и за лекове одређени растѣния, воћа и вина има овуда врло млого и одъ особите доброте. Єдну особиту и врло знамениту врсту државни прихода дае дуванъ. Лиснати особито растови шума има овуда више него игде у целомъ царству.

Стоке и живине и други животиня има у овимъ пределима више него у другима. У рекама има млого врсти риба; Тиса е у свой Европи на гласу, као рибомъ найбогатия вода. На нѣнимъ ритскимъ обалама живе видре, по барама корняче. По горскимъ шумама има велике по низкимъ шумама силно ситне дивлячи за ловъ; медведа, елена и срна и куряка и дивокоза. На великимъ пустарама и полями угарске равнице пасу небройни чопори марве, коня, и оваца. И свиня се овуда више одрани негъ и у коіой земльи Европской, за кое су оне велике растове шуме особито пробитачне. Међу тицама знаменита е дропля, кое ни у алпскимъ ни у судетскимъ пределима нигде видити ние.

Ови предели нису тако народомъ напунѣни као остали у царству, пакъ ни руку довольно нема да би се веће кое занатлиске илъ фабричке раднѣ предузети могле; зато се овде ограничава сва радиность на ваденѣ природни извода, и само грубо пречинѣнѣ, и овако грубо пречинѣни износе се на проньиово, и продаю, и односе у остале краеве царства, и у стране землѣ на израђиванѣ. Карпатски предели даю западнимъ аустрискимъ землямa месарску марву и свинѣ, даю лой, сланину и крзнарске коже; даю жита сваке врсте, вино и дуванъ, медъ и восакъ, ланъ и вуну, платна, ужарске ствари и табачке коже.

Као што су природни производи различни, тако исто има и различити народа овуда што измешано едно съ другимъ живе, Мађара, Славяна, Румуня и Немаца.

На северной и источной страни карпата живе найвише Славяни и то у западной Галиціи Поляци, у источной Галиціи и у Буковини Русняци, а по градовима найвише Немци.

На южной страни карпата, у Угарской, живе изподъ карпата и колко брда ватаю Словаци и Русняци, међу коима има и немачки и мађарски населбина. У равници на овой страни Тисе одъ нѣногъ извора пакъ ниже одъ поле живе Мађари гдегде особито по већимъ местима са Немцима помешано. У южномъ краю равнице (у войводству србскомъ и Банату и у Граници) помешани су Срби са Румуньима, Немцима и Мађарима.

У карпатскимъ ердельскимъ горама живе на источной страни и по среди Мађари, кои се овуда Секлери зову, у осталимъ краевима Румуньи, а на среди Немци у три различна одделеня.

Водена пара.

(Єдна лекция изъ физике.)

(Продуженѣ.)

Ниє само топлота ватре, што воду у пару претвара, него и обична топлота воздуха, отерує воду у пару, само што ово неиде онако брзо, нит' видимо, као на ватри. Ово се зове воздушно изпараванѣ воде.

Успимо мало воде у чашу, и оставимо є да неколико дана на воздуху постои, било у соби ил' напол
ю, ако само мраза ниє, видићемо како ће све манѣ и манѣ у чаши воде остаяти, докъ є сасвим нестане. Изветрила є. Тако видимо воду изъ отворени буради, када и валова нестаяти, тако нестане и кишне воде изъ арака и изъ рупа по путовима и поляма, и макаръ да се овде по нешто воде и у землю упиє, текъ већа часть у воздухъ и пару оде, и поля и путови суви остану.

Ово изпараванѣ воде, и изветраванѣ иде тише и спориє, не онако нагло и жестоко као оно на ватри, и овде нема да скачу оне бешике; ово изпараванѣ и неиде съ дна ил' изъ дубльине воде, него озго съ врра. Ово изпараванѣ бива на обичной топлоти, на воздуху, а оно на необичной, на ватри; она є пара врела, єръ є ватромъ произведена, а ова ниє врела, єръ ниє ватромъ него обичномъ топлотомъ изведена.

Ал' ова пара однесе млогу топлоту води. После бурне кише, ил' кадъ лети патосъ и землю водомъ полиемо, осећамо одма неку ладовину; то е причинила вода у пару одлазећи и млогу топлоту собомъ односећи пакъ тимъ насъ ладние оставляюћи. Исто се тако ладние осећамо после купатила, ил' у влажнимъ альинама, где изпараванѣ воде зиму прави, ербо телу топлоту односи.

Роса, слана и инѣ.

Кадъ успемо у сасвимъ чисто и добро утрвено пакъ суво стакло здраво ладну бунарску воду, стакло се одъ воде нагло разлади; и савъ онай собни около стаклета находећи се воздухъ, и сва у нѣму находећа се водена пара, тай часъ се стисне и у капльице претвори; стакло потавни, посукне, ознои се, водена пара увати се по нѣму као роса и ми кажемо, стакло е посукнуло ил' озноило се. Тако се озное и стакла на прозорима, чимъ е с' поля млого ладние, а изнутра млого топлие, управо, чимъ топлия пара на ладние тело било стакло ил' друго што дође.

Исто тако постане роса: Кадъ се на ведромъ вечеру, и мирномъ воздуху, ствари по земльи изладе, пакъ и сва око ньи находећа се водена пара разлади. Трава и лишће найбрже се изладе, пакъ на ньи се и найвише росе увати. Кадъ е облачно, онда облаци као оно заклопацъ на лонцу, задржаваю топлоту на земльи и то е узрокъ што у облачне дане и вечера ил' ютра нема росе, као у ведре ноћи.

Кадъ су ове по земльи находеће се ствари тако ладне, да се роса смрзне, оно се начини одъ капльица росе мале ледене као иглице, то е слана ил' инѣ. Слана ил' инѣ е дакле смрзла роса. А оно ледено цвеће, што намъ се зими на прозорима на стакло навата, оно е одъ водене паре изъ собнѣгъ воздуха, коя се на стакло найпре као роса навата, а после сбогъ мраза смрзне.

Псалмъ 14.

Господи, кто̀ ѿбыта́етъ въ жили́щи твое́мъ, — Господи ил' Боже! ко обитава, живи ил' пребива, у жилишту, живилишту твомъ, где ти живишъ, у твомъ дому, кодъ тебе и около тебе?

Ѝли́ кто всели́тсѧ во свѧтꙋ́ю го́рꙋ твою, — или ко ћe се уселити, уђи у свету гору твою, у виску, небо, да живи кодъ тебе, и око тебе, да буде твой, да буде сретанъ и блаженъ човекъ.

Ходѧ́й непоро́ченъ, — кои ходи ил' живи безъ порока; ко безъ греха узживи, ко небуде грешио, небуде преступао твое заповѣди, онай ће доћи да живи кодъ тебе. Имал' греха различни? кое су смртни? кои су вапиюћи на небо? кое су противъ духа светогъ? а кое су туђи? А знашли и заповѣди Божие, изброй ихъ? Дакле ко никоегъ греха неузчини, и све заповеди извршавао буде, тай ће доћи Богу.

Ѝ дѣла́ѧй правдꙋ, — и кои дела, чини, ради правду, кои не чини никомъ никое неправде, тай ће живити кодъ Бога. Кои чине неправду? Шта заповеда Богъ у 5. 6. 7. 8. 9. 10. заповѣди? Кои греси вапию на небо, да ихъ Богъ чуе? и пр.

глаго́лѧй ѝстинꙋ въ се́рдцѣ свое́мъ, — кои глагола, говори истину у срцу своmъ; кои се негорди, немисли коешта о себи, кои невара самъ себе.

ѝже не ѕꙋлсти́ ѧ́зыкомъ свои́мъ 1), — кои невара друге езикомъ своимъ, кои не лаже, и не обманюе, тай ће живити кодъ Бога.

1) Говори истину, приповедка у буквару о Срдану и Ранку. 13.

и҆ не сотворѝ и҆́скреннемꙋ своемꙋ̀ ѕла̀, — и кои не твори, не чини искренѣмъ своемъ зла никоегъ. Ко е све нашъ искренъ? Како учи Христосъ да се према искренимъ и ближнимъ нашимъ владамо? Знашъ ли іошъ кою науку Христову о томъ? Ко іошъ кою зна? А знашъ ли кою нашу пословицу о томъ? Ко іошъ кою зна, коя намъ исто то каже? Шта ће бити съ тимъ кои не чини искренѣмъ своемъ зла? Живи ће кодъ Бога и тай. Кои греши противу 5. Божие заповеди? Чини л' и тай своемъ искренѣмъ зло? Найвеће. Кои греши противу 6. 8. 9. и 10. б. з.? Кои греше противу први петъ дела милости душевне? Кои греше противу дела милости телесне? Кое е 3. 4. на небо вапиюћи грехъ? А чине ли и они искренѣмъ своемъ зла, кои у туђемъ греху греше? 2) Оће л' одъ тихъ кои уселити се кодъ Бога?

и҆ поноше́нїѧ не прїѧ́тъ на бли́жнїѧ своѧ̀, — и кои изношеня, изнашаня, погрде, оговараня, лажи, оцрньиваня на ближнѣ свое не прима, не слуша. Шта заповеда 9. божия заповѣдь?

ᲂу҆ничиже́нъ є҆́сть предъ ни́мъ лꙋка́внꙋѧй, — и предъ кимъ е уништенъ, презренъ, одбаченъ лукави; кои одбия одъ себе све лукаве. Ко се зове лукавъ? Шта ће бити съ тимъ, ко лукаве одбия? и тай ће живити кодъ Бога. А лукави?

боѧ́щыѧшесѧ Господа сла́витъ, — и кои оне слави, што се бое Господа ил' Бога; ко те фали и слави, почитуе и люби, и тай ће живити кодъ Бога. Кои су што се бое Господа? По коимъ правилама живе они? По заповедма божіимъ и црковнимъ и пр. Коя іошъ дела чине? Дела милости душевне и телесне. Одъ чега се они чуваю? Одъ сви грехова.

Клены́йсѧ и҆́скреннемꙋ своемꙋ̀, и҆ не ѿмета́ѧсѧ, 3)

---

2) Чини добро па се некай, приповед. у Букварю 10. Дюбрен.
3) Неоклевай, приповедка 14. у Букварю о Милици.

— кои се куне, зариче, речь даде искренѣмъ своmъ, и неодмете е се после, не одриче, кои дату речь не пoрече, него одржи што е обећао, тай ће живити кодъ Бога. Какавъ е онай човекъ, што дату речь не одржи? Како га зовемо? Знашъ ли кою пословицу о лажи? Ко іошъ кою зна? Валялъ увекъ дату речь одржати? Ал' кадъ се речь даде на зло? неваля е дати. Шта валя да онай найпре уради, ко ће речь да даде? Прође л' онай добро кои брзоплето речь свою дае?

Сребра̀ своегѡ̀ не дадѐ въ ли́хвꙋ, — кои сребра свогъ, свои новаца не дае подъ лихву ил' интересъ, да тимъ друге глоби и дере, — тай ће живити кодъ Бога, тога ће Богъ волити и удомити кодъ себе. Какавъ е грехъ сребролюбие или лихоимство?

и҆ мзды̀ на непови́нныхъ не прїѧ́тъ, 4) — и кои мита на невине не прима, пакъ да имъ неправедно суди и да ихъ окриви, тай ће доћи къ Богу. Ко прима митъ противъ невини? Неправедне судие. Заръ они неће предъ Бога доћи? Оће, ал' не да кодъ нѣга удомлѣни буду. Него? Да имъ онъ по правди суди.

Творѧ́й сїѧ̀, не подви́житсѧ во вѣ́къ, — творећи то, ко то све буде чинио, ко тако радио буде, као што е све до садъ речено, неподвижанъ, непокретанъ, тврдъ, сталанъ, необоримъ ће остати до века, до века ће бити сталне среће и блаженства, у жилишту божиемъ.

Ко ми уме садъ цео тай псалмъ лепо одъ речи до речи изказати?

Отчевъ ликъ.

Кралѣвићъ нѣкій носіо е на врату колайну, на коіой бяше ликъ нѣговогъ отдавна преминувшегъ отца,

---

4) Изъ Буквара 17. Нелако ми се. Овако и приповедке изъ Читанке 1 и 2 баръ сетити децу на ньи. —

кога онъ ніе запамтіо бьо; али е одъ свію людій слушао да е бьо особито добаръ владалацъ. И кадъ е годъ кралѣвићъ овай што предузети хтѣо, увѣкъ е имао обичай найпре узети у руке ликъ тай и сматрајући га рећи: Отче мой, недопусти да твой сынъ учини штогодъ, чимъ бы недостоянъ свога родителя постао.

И ты носишъ на себи ликъ свога небесногъ отца, твою безсмртну душу. Кадгодъ шта узхтешъ радити, сети се тогъ лика божіегъ у теби па рецы: Отче мой небесный! недай да што учинимъ чиме бы ликъ твой што е у мени окаляо, и тебе се недостоянъ показао.

Богъ е човѣка безсмрнымъ створіо, по образу и подобію своме створіо га е.

Премудр. Солом. II. 23.

Сироче.

Єдно сироче безъ отца и майке иђаше одъ куће до куће просећи да му ко штогодъ за име Божіе удѣли. Было е зимнѣ доба, а онъ маленъ и у слабачкимъ хальинама у мало што се одъ зиме укочіо ніе. На два на три мѣста бихy га већъ немилостиви људи съ грубимъ рѣчма одбили, и садъ куцне онъ на врата едне низке али чисте и уредне куће. Домаћинъ читаше башъ свето писмо, еръ е тай данъ была неделя. Жена и дѣчица овога човѣка слушаху ове Божіе рѣчи, кое имъ отацъ изъ кньиге казиваше: „Кои прими еднога одъ овыхъ малыхъ у име мое, мене ће примити.“ И башъ у тай паръ отвори просіяче врата, и дѣца управе очи на нѣга. Домаћинъ опазивши га, остави свету кньигу, па рекне своіой супруги: Ето жено прилика намъ се даде, да учинимо оно, што намъ Спаситель башъ садъ заповѣди. И ньи двое уведу сироче у собу, одену га и наране, задрже га кодъ себе и воспитаю га као свою собствену дѣцу што су воспитавали, а онъ ихъ е поштовао, и захваланъ имъ е быо.

Просякиня.

У време глади иђаше една непозната просиякиня сиротно ал' чисто одевена одъ куће до куће и моляше, да іой уделе. Негде бияше немилосрдно одбиена, а негде добиваше по неку злеудну милостиню; само еданъ едини сиромашакъ нађе се, кои е видећи дрктућу одъ зиме позове у свою топлу собицу, да се сгрее, и овогъ жена, коя башъ тада лебацъ месише, извади лепиню и нарани ову кукавицу свесрдно.

Други данъ буду сви ови люди, што милостинѣ делише, у спаіиски дворъ на часть позвани. Кадъ у собу уђоше, опазише еданъ мали столацъ пунъ найскупоценіи ела, и узъ нѣга едну велику поставлѣну трпезу, где на свакомъ таньиру овде комадићъ онде комадићъ плеснивогъ леба, кора, голи костию или мекиня лежаше.

Садъ уђе и госпоя пакъ рекне: „Я самъ она ючераня просякиня, ктела самъ ваше милосрдие да изкушамъ, и да видимъ каквогъ сте срдца према сиротиньи; и само ове две сироте нађо, кои ме примише и угостише како могоше, пакъ и я ћу ньи данасъ, колко я могу; а ви други примите ваше милостинѣ натрагъ, ето вамъ іи на трпези, и сетите се, да ће и вама отацъ нашъ небесни едаредъ тако вратити, као што ви нѣговимъ сиротама чините.

Тице и бубе.

Тице су гусеничка полиция у свету; оне недаю да се бубе и гусенице премложе, пакъ да растинями шкодльиве буду. Узъ тице постое растинѣ, а узъ ове люди и друге животинѣ. Растинѣ су основа и условѣ за животъ виши животиня, а тице су чувари растиня. Оне су наређене, да те неброене преголеме роеве и тму буба, гусеница и осталога гада тамане. Ньиовъ е цео створъ, брзина и итрость и животность и лакость, и оштро око, и ньиово чудо брзо сваранѣ (еданъ паръ врабаца потребуе за одранѣнѣ свои тичића до 3000 црви на неделю дана) и самъ нагонъ путованя, све е удешено за овай посо, бубе гусенице и црве ватати, ждерати и таманити. И гдегодъ люди тице, било ради продае, било изъ несмислености и незнаня ватаю и туку, ту наскоро зле слѣди тога нерасудногъ поступка осете.

Царъ Фридрихъ разсрђенъ што му едаредъ врабци трешнѣ пипаше, изда заповесть, да се изъ целе велике околине сви поватаю и потуку, и плаћаше за сваки паръ 6 фенига, кое у оно доба велики новацъ бияше. На тай поморъ издаде онъ више иляда талира, толико му са сви краева врабаца доносише. Па шта слѣдоваше за тимъ? После две године дана небияше не само трешаня него никоегъ воћа. Сва дрва бияше пуна гусеница, еръ люди узъ врабце и силне друге тице побише и разплашише; и царъ мораше заповесть свою опозвати и по скупе новце изъ околни предела живе врабце куповати и запаћавати, да само прождрльивости гусенице учини края.

Гавранъ и лисица.

Єдаредъ носаше неки гавранъ єданъ комадъ отровомъ напунѣногъ меса у клюну, кое срдити баштованъ псима и лисицама подметнуо бияше, кои му силну штету чиняше.

Истомъ ктеде гавранъ да почне месо ести, ал' єдна лисица дође и опазивши га стане му говорити: „Здраво да си велможна тицо, како се радуємъ што имамъ срећу видети те, како си величественъ, ни єдна те тица недомаша, ни лепотомъ перя, ни снагомъ клюна и канџи; право є да те све тице за свогъ господара и цара држе; я би могла читаве дане овде стояти и дивити се господству твомъ, и никадъ те се неби сита нагледала."

Гавранъ се обрадує видећи да га лисица за орла држи, пакъ да є за ту хвалу награди, пусти іой онай комадъ меса изъ клюна. Лукава лисица то єдва дочека и почне одма месо злобно смешећи се лудости враниной ждерати. Ал' непрође ни єданъ часакъ, и радованѣ се нѣзино претвори у найлюће болове, отров почне радити, и лисица липше.

Тако да Богъ да све лаже и улизице свакадъ пролазиле.

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКІИ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке неделѣ єданпутъ. Цена му є на годину 4, на половину 2 а на четврть године 1 фор. съ поштариномъ.

Брой 19. 27. Мая. 1859.

Познаванѣ дѣтіє природе.

Тко хоће да буде правый воспитатель, тай мора свога воспитанника, нѣгову нравъ и нѣгова свойства добро познавати. Одъ познавања тогъ зависи успѣхъ воспитанія. Као годъ што є землѣдѣлцу нуждно познаванѣ оне землѣ, у кою семе сѣє, тако є исто и воспитателю нуждно познаванѣ дѣтіє природе, кою онъ хоће да облагороди и усаврши. Желити бы было да се учительи постараю свако повѣрено имъ дѣте посебице скрозъ познати по оныма особеностима, по коима се єдно одъ другога разликує; єръ права є истина да између множине дѣце ни двоє нећешъ наћи коя бы и по душевнымъ и по тѣлеснымъ свойствама у свему єдно као друго была. Али овако наситно познаванѣ поєдине дѣце врло є с' великимъ трудомъ скопчано, и само се многогодишньимъ старанѣмъ малога броя воспитанника' постићи може. Напротивъ познаванѣ дѣчіє природе уобште много є лакше, а притомъ одъ неоцѣнѣне важности за свакогъ воспитателя. Оно се оснива на познаваню човѣчіє природе; єръ и дѣца су люди, као и мы што смо с' томъ само разликомъ, што се природни дари и наклоности дѣтіи іоштъ у пупольку налазе и к' развитку теже. Іоштъ можемо познати природу дѣчію, ако се будемо сећали нашегъ собственогъ дѣтиньства. Оно што смо мы као дѣца мислила, радили и говорили, мисле, раде и говоре и дѣца садашня: што е нама онда важно, мило и знаменито было, то е важно, мило и знаменито и по садашню дѣцу. Тко има свое дѣце, тай има такође сгодну прилику, да у томъ маленомъ кругу природу дѣтію и дѣтіе особености испытуе и одтудъ сходна правила на основу искуства изведе.

Средства, чрезъ коя човѣкъ предмете около себе познае есу споляшня чувства: видъ, слухъ, осезанѣ, носъ (обоняніе) и вкусъ. Чувства та есу врата крозъ коя душа наша сматра савъ видльивый свѣтъ около себе, и прима одъ тогъ споляшнѣгъ свѣта многоразличите утиске. Што су споляшня чувства наша савршенія, крепчія и изображенія с' тымъ смо мы сами за свакій посао и за извршиванѣ дужностій нашихъ способніи.

Дѣца чимъ се на свѣтъ роде, имаю све органе споляшныхъ чувства', али су органи тіи као свезани, а осећанѣ замршено и неразговетно. Текъ са оснаженѣмъ органа и напредованѣмъ у возрасту учи се дѣте мало по мало видити, чути, пипати, мирисати и окушати. Будући пакъ да е видъ едно одъ найблагодарніихъ чувства' нашихъ средствомъ коега мы найвыше знаня себи прибавлямо; то ћемо мы све оно, што споляшня чувства раде, сматранѣмъ или гледанѣмъ назвати.

Дѣца неволе многе и различите предмете уеданпутъ сматрати; еръ ихъ забуню. Подаймо на примѣръ многе и различите играчке дѣтету; оно ће све на страну оставити, а само едну кою найвећма воли узети и с' ньоме се забавляти. — Исто тако немари дѣте за велике и великолѣпне ствари. Шареный лептиръ, округлый углађенъ камичакъ, и жуборећій поточић, выше дражести имаю за дѣте него великолѣпна палата, лѣпъ предѣлъ и велика рѣка. Напослѣдку и то треба знати да дѣте радіе сматра живу стварь и све оно што се миче, него мртве и неподвижне ствари. Оно већма воли животинѣ него растинѣ, а с' растинѣмъ, радіе се забавля него с' каменѣмъ и земльомъ. На све ово треба да пази свакій учитель и воспитатель, и да по томе дѣци само оне предмете предъ очи ставля, кои за ньи дражести имаю.

Уредно вешбанѣ у сматраню различитыхъ предмета зове се наука гледаня. Наука та есть найболѣ средство, коимъ се чусгва дѣтиня развіяю, зпаня добияю, и душевни дарови дѣтіи изображаваю. Она у найтешнѣмъ савюзу стоя са изображенѣмъ говора на матернѣмъ езыку. Само изъ говора дѣтіегъ кадри смо мы увѣрити се, да е дѣте стварь какву добро видило. Исто тако опетъ сматранѣмъ подстрекава се дѣте къ говору, добыя волю да говори, и дае му се прилика говорити. Неупутно бы радіо учитель кои бы само съ рѣчма малу дѣцу учіо; еръ саме голе рѣчи безъ гледаня оныхъ стварій, о коима е рѣчь нису за дѣцу ни мало занимльиве, нити ће изъ ньихъ дѣте што за животъ научити моћи.

Да бы дѣца гледанѣмъ штогодъ научити могла, нуждно е да пазе. Пре дакле него што се уредно воспитаванѣ започело, треба да се дѣца к' пажльивости привикну. Родительи, кои своіой дѣци добро желе, требало бы да овай посао, на себе приме и дѣцу свою к' пажльивости навикавају. У мѣсто коекакве шале, безпослице и псовке, што дѣца одъ родителя своихъ науче требало бы да имъ се вечба видъ, слухъ и осезанѣ, да се побуђуе у ньима радозналость и пажня на све предмете, кое виде и мимо коихъ пролазе. Прилике за овакова вештбаня има довольно кодъ куће, у полю и свагдѣ. Начинъ могао бы овай поднети! Погледай Миливое, шта е то на земльи кодъ твоихъ ногу? Гле, ала е то лѣпъ каменъ! Подигни га, да га можемо изближе сматрати? Како изгледа? Єли тврдъ ил' е меканъ? ели влажанъ, тежакъ и т. д.? Какве е бое? Како е онъ постао? Шта бы се све съ ньиме могло радити? Ко е убіо своігъ грдногъ и незграпног непріятеля съ малымъ каменомъ? Дедъ подигни и овай другій каменъ! Кои е веѣій одъ та два камена? А кои е тежій? У чему су наликъ еданъ на другога? А у чему се разликую? У чему се разликуе каменъ одъ грудве, одъ листа одъ бубице?

Овакова забава проузрокуе дѣци велику радость, ньоме се дѣца привикну сама безъ свачіе опомене, икону, дрво, папиръ, животинѣ и све ствари съ пажльивошѣу и съ радошѣу сматрати.

Моѣь уображаня, — т. е она моѣь духа нашегъ, коіомъ смо мы кадри негда виђене предмете тако живо себи представляти, као да ихъ садъ очима гледамо, — кодъ свакогъ здравогъ дѣтета зарана се появлюе, и снажно дѣйствуе. Тако дѣте прави куѣе одъ каменя, одъ опека, одъ дрва и одъ картій; оно копа бунариѣе, игра се коня, прави различите играчке одъ воска, песка и землѣ. И у томъ сиграню чини се дѣтету, као да озбиля управъ онако ради, као што е видило да старіи люди послове те израђую. Гдѣкои родительи закраѣую дѣци сигранѣ, а незнаю, да с' тымъ противу природе дѣчіе воюю, и не само тѣлесномъ него и умномъ развитку дѣтіемъ на путъ стаю. Доба дѣтиньства и младости есть цвѣтуѣе доба живота човѣчіега, а не доба плодевитости, па зато башъ несмѣмо одъ дѣце захтевати да се несиграю, него и само озбильно ученѣ треба да имъ средствомъ науке гледаня оживотворимо и лакимъ учинимо, као што су имъ игре лаке.

Памтенѣ, т. е. моѣь духа нашегъ коіомъ смо кадри добывена представленя у глави задржати и сеѣати ихъ се, такође за рана се кодъ дѣце развіяти почне и развія се брже и лакше до 12 године него доцніє у добу младости и мужества. Погледаймо само съ каквомъ лагкошћу и хитрошћу дѣте матерный єзыкъ учи и научи; колико хиляда рѣчій оно као одъ шале безъ сваке натеге научи; пакъ ћемо се брзо уверити да є снага памтеня кодъ дѣце доиста дивна и чудесна. Доцніє снага ова примѣтно слаби и уступа мѣсто разуму, и збогъ тога башъ нуждно є моћь памтеня удетиньству оснажити ученѣмъ оныхъ предмета кои дѣци за правило живота служити имаю, као што су изречэніи св. писма, моралне пословоце, молитве, и т. д. Безъ вештбаня у ученю на паметъ моћь ова сасвимъ бы се затупила, а цѣлисходнымъ вештбанѣмъ мора она у свакомъ случаю обдржати се и развити се.

(Продужиће се.)

Еванђелске науке.

(За писанѣ и наизусть ученѣ.)

„Ко є одъ Бога, онъ и речи Божие слуша.“

Што ниси себи радъ, не чини другоме. Како оћете да чине вама люди, чините и ви ньима онако.

Каквомъ меромъ даете, онако ће вамъ се вратити.

Несудите, да вамъ се несуди.

Каквимъ судомъ судите, онаквимъ ће вами судити.

Неосуђуйте, и нећете бити осуђени.

Дайте, и даће вамъ се.

Опраштайте, и опростиће вамъ се.

Ако опраштате людма грехе ньиове, опростиће и вама отацъ вашъ небесни; ако ли не опраштате людма грехова ньиови, ни отацъ вашъ неће опростити вама греха ваши.

Све што оћете, да чине вама люди, чините и ви ньима; то є законъ, и то су пророци. —

Люби и непріятелѣ свое. Любите и непріятелѣ ваше.

Чините добро и онима, кои васъ мрзе.

Благосиляйте и оне, кои васъ куну.

Молите се Богу и за оне, кои васъ гоне; да будете синови оца вашегъ, кои е на небеси; кои заповеда свомъ сунцу, да обасява и зле и добре; кои дае даждъ и праведнима и неправеднима.

Ако любите оне, кои васъ любе, каква вамъ е хвала; и грешници любе оне, кои ньи любе.

Ако чините добро онима, кои вама добро чине, каква вамъ е хвала; и грешници чине тако.

Ако Бога називате само своіой браћи, па шта одвише чините; не чине ли то и незнабожци.

Ако даете у заямъ онима, одъ коихъ се надате, да ће те узети, каква вамъ е хвала, и грешници даю у заямъ, да узму опетъ онолико.

Али любите и непріятелѣ свое, и чините добро, и даите у заямъ ненадаюћи се ничему, и биће вамъ велика плата, и биће те синови вишнѣга, еръ онъ е благъ и неблагодарнима и злима.

Будите савршени, као што е савршенъ отацъ вашъ небесни. —

Живи у миру. Мири се са супарникомъ своимъ брзо, докъ си на путу съ ньимъ, да те супарникъ не преда судіи, а судія не преда слуги, и у тавницу те невргну; заиста ти кажемъ, нећешъ изаћи оданде, докъ недашъ до последнѣгъ динара.

Благо онима кои миръ праве, еръ ће се синови Божіи назвати.

Незлоби. Како можешъ рећи брату своемъ: „стани, да ти извадимъ трунъ изъ ока твогъ“ а ето брвно у оку твомъ, лицемери; извади найпре брвно изъ ока твогъ, пакъ ћешъ онда видити извадити трунъ изъ ока брата своега.

Неговори зла. Добаръ човекъ изъ добре клети износи добро, а зао човекъ изъ зле клети, износи зло.

Я вамъ кажемъ, да ће за сваку празну речь, кою реку люди, дати одговоръ у данъ страшнога суда.

Са своима ћешъ се речма оправдати, и своима ћешъ се речма осудити.

Чувай се зла, чини добро. Нема ништа сакривено, што се неће одкрити, ни тайно, што се неће дознати.

Сваки ко зло чини, мрзи на видило и неиде къ видилу, да му непокараю дела нѣгови, єръ су зла; а ко истину чини, иде къ видилу, да се виде дела нѣгова, єръ су у Богу учинѣна —

Чувайте се одъ зли люди. Ви сте као овце међу вуцима; будите дакле мудри као зміе, а безазлени као голубови.

По родовима ньиовимъ познаће те зле. Еда ли се бере съ трня грожђе, ил' съ чичка смокве? Тако свако добро дрво, родове добре рађа, а зло дрво, родове зле рађа. Неможе добро дрво, зли родова рађати, ни дрво зло родова добри. А свако дрво, кое нерађа рода доброгъ, секу га и у огань бацаю.

Оставите зле; они су слепи вође слепцима; а слепацъ слепца ако води, оба ће у яму пасти.

Старайте се за се. Иштите и да ће вамъ се; тражите и наћићете; куцайте и отвориће вамъ се.

Сваки ко иште, прима; ко тражи, налази; ко куца, отвараму се.

Чувай свакъ свое. Ко има, даће му се и претећиће му; а ко нема, узеће му се и оно што има.

Буди милостивъ. Благо милостивима, ербо ће бити помиловани.

Ако ко напои єднога одъ ови (сирота) а само са чашомъ студене воде, заиста вамъ кажемъ, неће му плата пропасти.

Кадъ даешъ милостиню, не труби предъ собомъ, као што чине лицемери по зборницима и по улицама, да ихъ хвале люди; зашто вамъ кажемъ, примили су плату свою.

Кадъ даешъ милостиню, да незна левака твоя, шта чини десница; тако да буде милостиня твоя тайна; и отацъ твой кои види тайно, платиће теби явно.

Поштуй родителѣ. Богъ заповеда говорећи: поштуй оца своmenу и матеръ свою; а ко оца и матеръ непоштуе, смрћу да умре.

Покоравай се. Богъ заповеда говорећи: благо кроткима ербо ће наслѣдити землю.

Моли се Богу. Молите се Богу, а кадъ се молите, неговорите млого као незнабожци, кои мисле да ће за свое млоге речи бити саслушани. Небудите као лицемери, кои радо по зборницима и на разкршћу по улицама стое и моле се да ихъ виде люди; заисто вамъ кажемъ, да су примили плату свою.

Кадъ се молишъ, уђи у клетъ свою, и затворивъ врата, помоли се оцу своемъ, кои е у тайности, и отацъ твой кои види тайно, платиће теби явно.

Некуни се. Некуни се никако: ни небомъ, ербо е престолъ Божіи; ни земльомъ, ербо е подножіе ногама нѣговима; ни главомъ своіомъ, еръ неможешъ ни длаке едне беле илъ црне учинити.

О жертви. Кадъ приносишъ даръ свой олтару, а онде се сетишъ, да братъ твой има нешто на тебе, остави онде даръ, и иди найпре, те се помири са братомъ своимъ, па онда дођи и принеси даръ свой.

Благо онима кои су чистогъ срца, еръ ће Бога видити.

О любови. Люби Господа Бога своега, свимъ срцемъ своимъ, и свомъ душомъ своіомъ, и свомъ мисли своіомъ. То е права и найвећа заповѣдъ. А друга е као и ова: люби ближнѣга своега као и самога себе. У овимъ двемъ заповѣдима стои савъ законъ и сви пророци.

Сваки кои слуша ове мое речи, и извршуе ихъ, онъ е као и мударъ човекъ, кои сазида свою кућу на камену; и удари даждъ, и дођоше воде, и дунуше ветрови, и нападоше на кућу, и непаде, ерь біяше утврђена на камену. А сваки кои слуша ове мое речи, а неизвршуе ихъ, онъ ће бити као човекъ лудъ, кои сазида кућу свою на песку, и удари даждъ, и дођоше воде, и дунуше ветрови, и ударише на кућу, и кућа паде и распаде се страшно.

Водена пара.

(Една лекция изъ физике.)

Магле и облаци.

Кадъ воде већъ при обичной топлоти воздуха испаравaю, онда се лако може мислити да се и съ мора и езера и река и са сви влажни и мочарни места непрестано пара прави и у висъ диже.

Шта се сбуде съ ньомъ? То можемо дознати, кадъ у едномъ лонцу ил' у коемъ другомъ руднѣмъ суду, котлу, воду узкључамо. Нѣка часть воде одлеће паромъ; ал' пару ту, одма изнадъ котла ил' суда, ма како оштро да гледамо, нисмо кадри видити, него текъ малко повише изнадъ котла видимо е. Докъ е пара врло врела, докъ сву ону топлоту има, коіомъ е пара ил' вода паромъ постала, дотле е пара провидна и невидима.

Исти е тай случай и са ономъ одъ мора, езера река, бара и остали подъ ведримъ небомъ стоећи вода дизаюћомъ се паромъ. Докъ годъ пара сву ону топлоту, коя е паромъ начинила у себи држи, дотле е и невидима; а воздухъ може врло велику гомилу паре у себе примити, да се ова невиди у нѣму.

Ал' што више она изъ котла пара у васъ оде, то све више одъ свое топлоте изгуби, воздуху одпусти, а тимъ се излади, и одма се начине танки бели као облаци, кои се изъ сами ситни водени бешичица сасгое.

Исто се тако и са ономъ паромъ сбива што е ми изъ насъ одишемо; лети се невиди, еръ е и воздухъ топалъ, и нема се на чемъ изладити, а зими се као бео облакъ изпредъ носа и уста види, еръ се на ладномъ воздуху излади.

Исто су то и исто тако постану све магле и облаци.

Одъ мора и езера, одъ река и бара, и одъ сви мочарни места, диже се пара у висъ. Ако е воздухъ ладніи, него што е пара, као што е у есенъ и зиму и пролеће, онда се пара на воздуху излади, и тако се начини магла. А ако дойни воздухъ ние ладанъ, пара невидимо у висъ оде, ал' горньи е воздухъ увекъ ладанъ, зато се пара у висини разлади, и тамо се начини магла ил' облакъ. Облаци нису ништа друго него у висини стоеће магле; а магла ние ништа друго, него на земльи стоећи облакъ; и едно и друго управо е разлађена пара. Кадкадъ изъ дола гледаюћи видимо вр'ове брда и планина у облаку а кадъ се на връ планине попнемо видимо се у магли. Облака има различни форми и по томъ имена. Ситни бели облачци стое као ситне беле грудвице снега високо у воздуху; крупни бели облаци стое млого ниже; пружени облаци стое као неке дугачке пруге, и ови су што се при седаню сунца у лепимъ боима сяе и преливаю; а кишни облаци стое найниже, то су найтежи, и стое као сабиене густе магле у свакоякимъ формама.

Киша, снегъ и туча.

(Єдна лекция изъ физике.)

Кадъ кои облакъ у ладнiи а влажанъ воздухъ уђе, онда се нѣгове бешичице стегну. Онда се и она водена пара, изъ воздуха почне стинявати, пакъ се и ове капльице за оне прилепе, и тимъ постану оне веће и теже. Ако садъ мало ветаръ дуне, пакъ те теже капльице єдну на другу нанесе, оне се споє, слию, и начине се веће каплѣ, коє мораю доле падати, то є киша. Лети, особито кадъ су буре, падаю кишне каплѣ изъ веће висине, єръ су облаци у лето више негъ у зиму, зато су кишне каплѣ, млого веће негъ оне зимнѣ єръ съ дужегъ пута долазећи више ихъ се уєдно слие. Зимнѣ су кишнѣ каплѣ ситне, єръ облаци зимньи низко стоє и каплѣ непадаю изъ велике висине. По величини кишни капльи разликує се плюскава киша ил' плюсакъ, ил' роминява као прашна киша, где су каплѣ врло ситне, готово као оно магла; по ширини облака кише су ил' местичне, облакомъ пролазеће, коє само неку дужъ землѣ наквасе, или су целу околину квасеће где є цело небо облачно, и кадкадъ се по више дана облаци не разилазе, као што у єсень илъ у пролеће бива.

Кишна вода, постає изъ саме паре, зато є увекъ найчистия и окромъ мало прашине, што ветромъ по воздуху лети, нема ничега другогъ у себи помешано. Изворске воде обично су бистриє и гдекоє ладниє, гдекоє топлиє, ал' никадъ онако смесомъ чисте нису као кишница, зато се ньомъ найболѣ свашто опере, и тврде ствари као варива найпре и найболѣ у ньой скуваю.

Зими є воздухъ млого ладнiи, и онда се они изъ топлiи краєва нами ветромъ натерани облаци разладе и пара смрзне, и тада снегъ пада. У северним пределима снегъ е млого ситніи, као прашина, а кодъ насъ е крупніи.

Кадъ снежнѣ мрвице уватимо, и крозъ увеличавајуће ихъ стакло погледамо, видимо да нису какогодъ набацане, него свака свою лепу правилну форму има, обично форму шестокраке звездице, где су іошъ сви кракићи башка изкићени.

Кадкадъ се снежни мрва при паданю више уедно слопгаю и падајући у округла зрна начине, то е онай округли снегъ, што наши веле: падаю цигани. Зрна та нечине никое штете, еръ су мала и лака, снежна.

Ал' сасвимъ другчие су тучна зрна, коя грдну штету почине. Туча пада обично само у найврелие дане лета, и обично обданъ, и при бури при севаню и грмлявини. Та зрна састое се одъ правогъ сдепаногъ леда. и споля су чистъ тврдъ провиданъ ледъ, а изнутра бела и тамния ледена езгра. Што су зрна већа, то су и опасния, особито изъ висине падајући. Срећа е то, што туча увекъ само манѣ дужи землѣ увати, па ако се одъ нѣ и неможемо сачувати, опетъ има наредби и друштва, те се противу нѣ осигурати можемо.

Видокругъ (Хоризонъ.)

(Една лекция изъ Географие.)

Ко с' пространогъ поля, илъ с' високогъ торня илъ с' брда коегъ около себе погледа, види му се цео просторъ землѣ, као коло округао, изнадъ коегъ небо као сводъ илъ кубе извршено стои. Цео тай просторъ зове се видокругъ илъ грчкимъ именомъ хоризонтъ. Што е с' вишегъ места погледъ, алъ што е манѣ ствари, кое би погледу сметале, то е пространіи видокругъ.

Преко тога небесногъ свода прелази сваки данъ сунце своіомъ стазомъ. Ютромъ изађе изнадъ хоризонта, и онда настане данъ; вечеромъ зађе за хоризонтъ, и онда настане ноћъ. Она страна хоризонта, где сунце излази, зове се истокъ; а она страна где сунце залази, зове се западъ.

Она точка на источной страни хоризонта, на коіой сунце 9. Марта, то есть на данъ 40. мученика, и 9. Септамбра т. е. на данъ свете Анне, излали, зове се источна точка. Гледаюћи тай данъ и часъ лицемъ истоку, стои управо за нами западна точка; на среди између те обе точке с' десне стране, лежи южна илъ подня, а лево северна илъ поноћна страна и точка.

Сунце е изворъ светлости и топлоте за насъ и за нашу замлю. — Пре негъ што се сунце роди, иде предъ ньимъ ютрении сутонь и красна ютреня зора, а кадъ сунце седне, трае за ньимъ іошъ неки часъ вечерня руменъ, и вечерньи сутонь, пакъ онда наилази ноћь. Данъ и ноћь износе заедно 24. сата; алъ дани нису увекъ еднако дуги, него су кадкадъ дужи, а кадкадъ краћи одъ ноћи. Найдужи данъ пада кодъ насъ 9. Юния или на данъ Кирила александрискогъ, а найкраћи данъ е 9. Децембра или на данъ зачатия Богородице. Двапутъ преко године (9. Марта и 9. Септембра) данъ е управъ ополико дугачакъ колико и ноћь, а после илъ расте, као после 9. Марта, илъ бива све краћи као после 9. Септембра.

Ноћу месецъ на небу светли. И онъ меня свое место изхода и захода, алъ онъ се меня и своіомъ изгледомъ, кое сунце нечини. Месецъ намъ се неко време показуе као округла светла плочица, пуно светлећи (пунъ месецъ) а неко време нимало несветлећи (новъ месецъ илъ мена); после мене расте данъ по данъ и све више светли, (прва четвртъ) а после пуногъ светленя почне опетъ опадати, пође на уштапъ, и све га манѣ светли, (последня четвртъ).

Ноћу сяю небройне крупние и ситние звезде с' неба. Ма коя где му драго на небу стояла, опетъ кадъ ихъ добро гледати предузмемо видимо, да и оне на истоку излазе, и преко неба прелазе пакъ на западу залазе, исто као и сунце.

Со.

(Една лекция изъ нарав. историе.)

Со е за рану людма необходно нуждна, макаръ да се нетроши као ело, него само као зачинь у ела. И саме наше домаће животинѣ мораю по нешто соли у елу ил' пићу добити, ако ћемо да здраве буду и да прияю.

Со се налази ил' чиста и у тврдомъ камену, каменита со, ил' са земльомъ смешана. Она се само изъ солокопньи вади и одма продае; а ова се мора изпирати найпре.

Со е тогъ створа, да се у води разтопи, разиђе. Кадъ спустимо грумечакъ соли у чашу воде, видимо да грумичка тогъ за кратко време нестане, ал' вода, коя е пре соли сладка била, садъ е одъ соли слана постала. Такове слане воде *сланаче* извиру на више места изподъ землѣ, кодъ насъ н. п. у Сланкамену. Та у води разтоплѣна со, даде се одъ воде одлучити и на суво изводити. Ово бива одпаренѣмъ воде.

Познато е свакомъ, да се вода у пару дигне и одлети, и то у толико брже, што на топлиемъ месту стои, и ако е сувише врело она узключа, и паромъ оде. Мрвице соли кое се у той сланой води находе, немогу излетити, него остану на дну котлова ил' тиганя и тепсия, насуво. Где много слани извора сланача има, или где се даде чиста вода преко такове са землъомъ помешане соли навести, да е изпере, нареди царство удесна здания и оправе за ваденѣ соли. Ту се слана вода у велике на широка огньишта стављене тепсие сипа и у пару отерує. Чимъ е вода одпарила, навата се со на дну тепсия у мале лепо коцкасте кристале, затимъ се сва та iошъ помало мохра со у веће узке и шилясте као кесасте одъ прућа оплетене корпе ил' древене сандуке метне и у врелимъ собама остави. Ту се и оно мало влаге осуши, и онда се та со у бурадъ трпа и на продаю извози. Тако се добива одъ сланача сваки данъ по више стотина центи соли. Ако те слане воде немаю у себи млого соли, онда би више дрва коштовала него што би се на соли добило, и онда се неради тако, него се онда вода та найпре преко шебля као метала кое на високимъ дуваровима окомице задевене и утврђене стое, озго сипа; и докъ до доле прокаплѣ сила воде изветри и со остане у оной оздо изподъ метала наватаной води млого сабиения, вода слания. То се зове градиранѣ. Та вода сиплѣ се садъ на оне горепомепомнуте тепсие и ватромъ у пару отерує.

И морске воде имаю у себи окромъ други коекакви соли млого и ове праве соли. И изъ ове воде вади се со на исти начинъ, изпараванѣмъ воде, ал' не ватромъ, него топлотомъ сунца, кое се само у топлимъ пределима чинити може.

Нема безъ соли елу зачина. Леба и соли па доста ране, веле пословице. Ни тесто за лебъ неможе неслано остати. Желудацъ свако ело пре и лакше свлада, кое е солю зачинѣно: ма да е и то истина, да су опетъ преслана ела шкодљива, и нипошто се неваля на њи навикнути.

Со е врло важна за сачуванѣ ела одъ неуквареня и трулежи. Месо безъ соли никадъ се одржати неда, а лети па и у ладнимъ подрумима брзо се укквари.

Ал' и у зиму мора се со додати, когодъ е радъ да месо дуже сачува. Зато се месо свиньско и сланина соли. Исто се тако соли риба. Исто е тако нуждна со за зелени, ко би мого кисели купусъ сачувати, да се неуквари, безъ соли? Уопште се со, овай найстаріи и найпростіи зачинъ тако силно и млогостручно у ела узимлѣ, да ние могућно све бројати.

Найпосле со се неупотреблява само за зачинъ и чуванѣ ела, него и за правлѣнѣ соде, солне киселине, и беликреча, кои се у различнимъ занатима силно потроши.

Међу свима европскимъ землями и државама има у нашемъ царству найвише соли. Овде се извади сваке године преко 6 милиона центи. Найвише е се извади изъ солокопньи кодъ Вилячке, у Галиціи, после е се вади по Мађарской, Ерделю, горньой Аустріи, Салцбуршкой (отудъ и име) Штаерской, Тиролской и у Буковини; а у приморю и у Далмаціи вади се со изъ морске воде. У осталимъ круновинама нашегъ царства нема ове ал' има други соли: горке, и остали. Кодъ оволикога богатства на соли ние само могућно све народе нашегъ царства са солю снабдѣти, него се и силна у стране землѣ извози и продае. Русия, Турска, Прайска, Швайцерска вуку со найвише изъ Аустрие.

Позиваю се сва она господа, кои Школски Листъ примаю, а іошъ платили нису, да рачунъ свой за ову и прошлу годину што пре измире. Умоляваю се г. г. скупительи, да дотичне предбройнике на уредно плаћанѣ опомену. Новци се шилю на **Уредништво Србскога Дневника.**

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКІИ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке неделѣ єданпутъ. Цена му є на годину 4, на половину 2 а на четврть годинe 1 фор. съ поштариномъ.

Брой 20. 4. Юния. 1859.

ПОЗИВЪ НА ПРЕДПЛАТУ
на
ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Съ почеткомъ Юлия т. г. починѣ трећа четврть овогодишнѣга течая Школског Листа.

Да намъ є оваки листъ одъ найвеће потр[illegible] ние нужно доказивати. И управъ за то намъ тешко пада што исповедити морамо, да Школски Листъ досадъ іошъ ону помоћь уживао ние, кою є заслужио.

Осимъ два мужа, кои одъ постанка овога листа скоро сами неуморно на нѣму раде, врло се ретко іошъ по кои приложникъ нашао, да теретъ ове племените и некористолюбиве раднѣ подели.

Іошъ горе стоимо съ предбройницима и нњиовимъ плаћанѣмъ. Има их много, коима се листъ іошъ одъ почетка редовно шилѣ, а они нити се одужую, нити пакъ листове натрагъ враћаю. Овако стоимо скоро са свима учительима изъ границе и скоро са свима локалнимъ директорима, коима є листъ шилянъ.

Садъ како се кодъ Школскога Листа и уредништво и издавательство меня, преко є нужно, да се овоме незгодномъ станю край учини, да знамо на чему смо.

За то се позиваю сви, кои іошъ што за Школски Листъ давати имаю, да до 1. Юлия т. г. рачунъ свой измире.

Исто се тако умоляваю сви кои овай листъ и за идућу четврть имати желе, да се до 1. Юлия т. г. прияве, и предплату **напредъ** пошлю, еръ ће имъ се само на тай начинъ Школски Листъ шиляти моћи.

Школски ће Листъ као и одсада изилазити сваке седмице по еданпутъ на читавомъ табаку. Цена му е на целу годину 4. фор., на по године 2 фор., на четврть године 1. фор. аустр. вредности. — Исто тако ће се и за стари дугъ примати по 1. фор. аустр. вр. на четврть године.

Ако коме одъ гг. предбройника сви бровви нису подпуно дошли, нека се изволе у отвореномъ писму на уредништво Србскога Дневника приявити.

Новци съ именима гг. предбройника, као и сви прилози и коресподенцие нека се упућую на **уредништво Србскога Дневника.**

Предбройници, кои за две идуће четврти напредъ уплате, добиће као награду прерађено **„кратко упутство за србске народне учителъ.“**

Програмъ Школскога Листа саобштићесе у идућемъ брою.

Познаванѣ дѣтіе природе.

(Продуженѣ и Свршетакъ.)

Душа наша стои са животомъ тѣлесныхъ органа у найтешньой заедници. Изъ заеднице те произлазе наше склоности или природни нагони. Између природныхъ склоностій, кои се кодъ дѣце появлю, найзнаменитіе су ове три: склоность къ радньи, къ дружевности, и къ подражаваню.

Снага, гдѣ е годъ има, появлюе се као движеніе и радня. Одъ те раднѣ зависи здравлѣ и напредованѣ цѣлога организма. У дѣтета налазе се како душевне тако и тѣлесне снаге іоштъ успаване и неразвіене ал' оне се полако буде и къ развитку теже. Не само здравлѣ тѣлесно, него и развитакъ душевныхъ дарова дѣтіихъ изискую вештбанѣ тѣлесныхъ сила'. Врло е занимльиво сматрати, како се чезня за радньомъ кодъ дѣце у найвеѣемъ степену появлюе. Дѣте, па и найманѣ миче се ногама и рукама, напреже се да проговара, пузи, иде, гледа, зверa, окреѣе се, виче, лупа и баца што годъ може, и само е еданъ санъ кадаръ дѣте уталожити и умирити, ал' чимъ се сномъ опорави, ето га опетъ где немиромъ и несташлукомъ своимъ доказуе, да е склоность къ радньи, узрасту дѣтіемъ свойствена. Доцніе опажамо кодъ дѣце склоность къ сиграню, а сигранѣ е производъ уображеня и радилости. Свако здраво дѣте сигра се и найволѣ оне игре при коима се тѣло нѣгово у послу налази и чувства вештбаю. Кадъ се дѣца играю, нъима се чини, као да озбиля нешто раде.

Склоность къ дружевности састои се у томъ, што дѣте тражи дружбу себи равне дѣце да се съ нъима сигра и забавля. Склоность ова появлюе се мало касніе него склоность къ радньи, обично текъ онда, кадъ дѣте у толико говорити научи, да свое желѣ, другоме рѣчма сприобштити може. Првый появъ ове склоности постае збогъ неге материне и слабости дѣтіе. Зато што се дѣте осеѣа да е слабо и неяцко, тражи оно помоѣи кодъ матере и старіе дѣце, и радо се налази, кодъ оныхъ, кои га воле, и кои му помажу. На скоро затимъ почне се дѣте дружити и съ своимъ вршняцима, и радо се налазити съ нъима, осеѣаюѣи некимъ природчымъ нагономъ да се сдруженомъ радньомъ выше може учинити. Развитакъ наклоности ове, много зависи одъ околностій, у коима дѣте одраста. Кодъ дѣце, коя су у самоћи одрастла, слабо се она появлюе, и дѣца та нерадо се налазе у великомъ друштву него за самоћомъ теже; напротивъ дѣца, коя су у многобройнымъ породицама и у веселомъ саобраћеню са суседскомъ дѣцомъ одрастла, много су питомія, дружевнія, и за ньи нема среће у самоћи. На свакій начинъ дѣтія склоность къ дружевности служи намъ за доказъ, да е заедничко сигранѣ и ученѣ дѣтіой природи сасвимъ сходно, и да су у слѣдству тога явна училишта, у коима се дѣца еднога возраста заедно уче и друже, много боля одъ приватныхъ училишта, у коима е дѣте осамлѣно и чисто као одъ свега света одлучено и разставлѣно.

Трећа и за воспитаніе найважнія склоность дѣтія, есть склоность къ подражаваню. Штогодъ види дѣте да раде други, особято старія люди, то покушава и оно радити угледаюћи се на радню старіихъ и подражаваюћи радньи ньиховой. До свое шесте године само овомъ склоношћу кадро е дѣте штогодъ научити, а и после тога найлакше се знаня и вештине подражаніемъ научити и присвоити могу. Особито се матерный езыкъ овымъ начиномъ брзо научи. Езыкъ, нарѣчіе и изражай, кои се у кући употреблюю, прелази чрезъ слушанѣ и подражаніе на дѣцу, и постае ньихова собственость. Па и у самимъ играчкама дѣтіимъ налазимо мы моћне доказе у колико важно мѣсто склоности подражанія, кодъ дѣце заузима. Землѣдѣлско дѣте у игри оре, сіе, жанѣ; трговачко купуе и продае; майсторско у игри ради занатъ свога отца ил' суседа; дѣте кое близо цркве одрасте сигра се цркве; гдѣ има много войника, тамо се дѣца играю войника често съ већомъ вештаномъ и брзиномъ, него гдѣкои одрасли воячки рекрути и т. д. Склоность подражанія простире се и на образованѣ волѣ дѣтіе: еръ добри примѣри старіихъ чине да и дѣца валяна и честита постану, а зли примѣри кваре дѣцу. Ова склоность дакле може и на добро и на зло дѣтіе служити, по томе како ю примѣръ и околности употребе, и слободно се реħи може да се подражаніемъ ствара и образуе и сама *савесть дѣтія*.

Слабо е и неяцко дѣте, и збогъ свое тѣлесне и душевне слабости потребуе оно неге, чуваня и помоħи одраслыхъ людій. За ту помоħь повѣрава себе дѣте родительима и воспитательима съ повѣренѣмъ неограниченымъ, еръ осеħа да су они яки, снажни, милостиви, па збогъ тога ихъ и поштуе и на ньи се угледа. Да то ніе тако, слабо бы се могао икакавъ успѣхъ кодъ дѣце воспитаніемъ и обучаванѣмъ постиħи. Дѣте хоħе и мора имати надъ собомъ едну важну, покорность изискуюħу и повѣренѣ подпуно заслужуюħу особу. Безъ такове особе и такове важности (ауктоританта) было бы дѣте као онай бршлянъ, кои неимаюħи снажнога стабла око когъ бы се обавіо, мора да на земльи пузи, и окржляви. Ону важность, кою одраслый човѣкъ у Богу налази, тражи дѣте у своіой найближой околини, а особито кодъ своихъ родителя.

Съ овымъ свойствомъ дѣтіимъ стои у заедници и образованѣ савѣсти. Савѣсть, овай унутрашный судія сврху собственыхъ дѣла', ніе урођена дѣтету, него е урођена само наклоность или пріимчивость савѣсти, коя се текъ изобразити, развити, и управити мора по дѣлима и по савѣсти старіихъ людій, кое дѣте често виђа, и кое за савршене, валяне, и честите држи. Збогъ тога ніе савесть у свакога човѣка и у свакога народа еднака, него она зависи одъ воспитанія, одъ вѣре и начина мышленя. Кодъ людій различите вѣре различита е и савесть. Другчія е савѣсть у човѣка Христіянина, другчія у Турчина, а другчія у незнабожца. Тако се може догодити да савѣсть Турчинова одобри и похваля дѣло какво, коега се савѣсть Христіянинова гнуша и грози. Грєше дакле они, кои уче, да нетреба гледати на вѣру, него само на дѣла, єрь очевидно є, да се дѣла на вѣри оснивају, и по вѣри управлају, или као што св. писмо говори: „Праведникъ ће одъ вере живити.“ Будући пакъ да плотъ наша непрестано воює противу духа и помрачава често разумъ нашъ; то непогрѣшно мѣрило по коме се савѣсть наша управляти има, неможе быти разумъ, кои данасъ єдно а сутра друго одобрава, него мора быти воля Божія одкривена у науци Христовой, кою мы с’ вѣромъ и любавію примамо и по ньой савѣсть нашу и наше дѣчице изображавамо.

Нѣжнолюбећа майка, озбильни отацъ и први учительи дѣчіи, єсу особе, коима дѣте найвеће поверенѣ и найвеће поштованѣ указує, коима вѣрує, на коє се у свачему угледа, и подъ коихъ упливомъ изображава се дѣтія савѣсть. Благо дакле свакомъ ономъ дѣтету, коє Христіянски воспитане, добродѣтельне и светлошћу еванђелскомъ просвештене родителѣ и учителѣ има, и коє одъ ньи увѣкъ добре примѣре добыя. У тога ће дѣтета ямачно развити се и изобразити савесть, овай унутрашный судія по вольи Божіой, на срећу околине и на спасеніє самога тога дѣтета.

В.

Термометеръ. (Топломера.)

(Єдна лекция изъ физике.)

Као што се вода, исто се тако и свака друга течность топлотомъ у пару претвара. Алъ топлота са истимъ тимъ и са свима осталимъ стварма іошъ нешто учина, што є врло знаменито.

Кадъ се кошулѣ пеглају метне се у пеглальку врело усияно гвожђе. Ко пазио буде, видиће да є то гвожђе веће кадъ е усияно, него кадъ е ладно. Кадъ е усияно, таманъ у пеглальку уђе и напуни е, а кадъ се у ньой излади оно кламиће. Гвожђе се то топлотомъ рашири, дакле веће будне, а зимомъ се стегне и будне манѣ. Тако е и са другимъ гвозденимъ стварма: кадъ ключъ усиямо, едва у браву уђе, де ладан врло лако иде.

Кадъ у лончићъ ладне воде близу пуно успемо и низъ ватру ставимо, видимо, да одма лонацъ пунъ будне, іошъ и прекипи, чимъ се вода угрее, а чимъ се изстави съ ватре и вода се излади, одма и вода у нѣму падне и лончићъ ние више пунъ. Чини се дакле као дае више воде съ топлотомъ, еръ е лончићъ пунъ, а као да е нешто нестане са зимомъ, еръ лончићъ остане празнии. И воду дакле топлота разтегне, а зима стегне.

Кадъ узмемо свиньску илъ другу кою бешику, и само е малко заданемо, пакъ іой онда вратъ тврдо стегнемо, да онай у ньой находећи се воздухъ неможе наполѣ изаћи, и ту сбрчкану, мало само задануту къ ватри принесемо, она се одма почне раширивати, надимати, као да ко душе у ню. Како то бива? Топлота рашируе и воздухъ, исто као и онамо гвожђе и воду, отуда се бешика шири. А кадъ ту бешику однесемо одъ ватре и на ладние место ставимо, она се опетъ сбрчка, и воздухъ се дакле зимомъ стегне.

Овакови би примера могли врло млого навести, изъ кои се уверити морамо, да се свака стваръ топлотомъ разтеже, а зимомъ стеже. Ко то незна, илъ непази, тай ће млого реди сасвимъ неотице часъ овде часъ онде штету начинити. Ако успе врело млеко у ладну стаклену чашу, чаша ће му оногъ часа пући, ербо се стакло изъ нутра, где врело млеко на нѣга дође, већма и пре угрее, него съ поля, и већма разтегне ту, а ту му мора пући. Ако метне ладну чашу, на врелу особито гвоздену пећь, ту се дно одъ чаше већма разтегне, негъ ребра, и онога се часа одъ ребара одчупа.

Кадъ видимо да се коє тело яко одъ топлоте разтегне, знакъ є да є млого топлоте у нѣга ушло, а ако се слаблѣ разтегло, знакъ є слаблѣ топлоте. Колики узрокъ, толика и послѣдица; ова одъ оногъ зависи.

По млоге люде било би врло пробитачно да се и топлота, на своє мере мерити може, као што се н. пр. вино илъ сирће на своє мере олбе и акове, илъ платна на рифове, илъ висина на хватове, илъ путови на милѣ мерити могу. Онда би мого н. пр. баштованъ у своимъ стакленимъ одаицама своємъ цвећу онолико топлоте дати колко є потребно; онда би мого сваки свою собу зими онолико угреяти колко треба, а не ни више ни манѣ; онда би се могло и зими и лети увекъ измерити и знати колико є кадъ воздухъ топалъ и за колико се угреяо илъ изладио.

И доиста су люди єдну справу смислили, съ коимъ се топлота мерити дає. Ту справу držе люди по собама, гдекои є прикопчаю наполѣ на прозоръ, и сваки є баштованъ у свомъ стакленомъ цветняку има. Та справица зове се грчкимъ именомъ термометеръ, а то на србски значи топломера.

Изъ чега се састои такова справица? Изъ єдне танке стаклене цеви, коя є одъ свудъ затворена и коя оздо повећу округлу главицу има. У цеви стои доникле нека сяйна течность, течна руда, то є жива.

Кадъ ту справицу узправимо; и оздо стоєћу главицу претима топлимъ приватимо, опазимо, да одма жива у цеви у висъ пође, а то є отудъ, єрь се одъ претию угрева, пакъ разтеже. Цевъ є озго изнадъ живе сасвимъ празна, онде ни воздуха нема. При правлѣню справице те, кадъ се са живомъ налива, и затвара, мора се пазити да нимало воздуха неостане, зашто? Єрь ако би га остало онда би се и онъ топлотомъ разтезао, као и жива, пакъ би сметао живи у висъ дизати се и показивати намъ у колко є топлота већа илъ маня.

Цевъ та привезана є илъ за древену илъ за тучну плочицу; на коіой се виде неке ситне попреко запаране линице, кое врло правилно и подеднако една одъ друге поделѣне стое; и те су линице са цифрама означене. Поделенѣ то и ту справицу ничинио є еданъ Французъ, именомъ Реомиръ, пакъ обично стои и нѣгово име на плочици уписано (Reaumur).

Кадъ ту справицу туримо у воду, у коіой леда има, или у снегъ, жива се у цеви стегне и башъ као да усане, сасвимъ се доле свуче и падне до оне линице ил точке што є нуломъ (0) означена. Та линия илъ точка зове се мрзла илъ ледена точка, и показуе онай степенъ топлоте, кадъ се вода смрзава, илъ кадъ се ледъ топи.

Кадъ спустимо справицу ту у врелу и driveчану воду, жива се у цеви почне одма разтезати и у висъ дизати све до оне точке илъ линие, што є са цифромъ 80 означена; та точка зове се driveчева, и показуе онай степенъ топлоте, кадъ вода driveча.

Између те обе главне точке, точке леда и driveча, илъ знака 80 и 0 стое обележени степени топлоте, као мере нѣзине, и то изнадъ 0 стое мере за степене топлоте, а изподъ нѣ мере за степене зиме означене. Са тимъ мериломъ можемо сваку найманю промену топлоте у воздуху на длаку мерити и познати ако є наймане илъ порастла илъ пала. Ми имамо у лето обично 15 до 20 степени топлоте, а у зиму до 5 и 10 степени зиме. Будне кодъ насъ кадкадъ и веће врућине, и љуће зиме, алъ то само на часъ потрае и брзо пређе.

Зарадъ мереня споляшнѣ топлоте воздуха, неваля справицу ту на сунце обесити, ванъ да оћемо да видимо колко сунце греє, него є валя гдегодъ у ладъ на кућу обесити, подалѣ одъ зида, да се види колко є и у ладу воздухъ топалъ.

Кадъ главицу те цеви у сувъ дланъ уватимо, ил' лежећи подъ пазуо на голу кожу наслонимо, тако да цевъ узправо стои, жива се диже и диже, до 28 ил' 29 степена, толико є топло тело; изнутра є мало топлиє; крвь є увекъ 31 степенъ топла. Топлота собнѣгъ воздуха по здравлѣ найпробитачния є, кадъ ниє маня одъ 12. а не већа одъ 15. степени. Тако би валяло греянѣ соба удешавати.

Изъ тога видимо, да є то єдна врло полезна справица. На ню гледа башгованъ, єлъ му у стакленомъ цветняку довольно топлоте за цвеће, и треба л' іошъ у пећь дрва уложити, илъ извадити. Ньомъ мери пиваръ, єл' му слада довольно топла, и оће л' скоро почети врити. На ньой познае онай што свилене бубе рани, єл' соба умерено топла. И по шпитальима стои у свакой соби по єдна овакова справица, да се на ньой види, єсу ли собе за болеснике довольно топле, да се нитъ врућиномъ даве, нитъ зимомъ већма оболеваю.

У пароловима и по фабрикама има свудъ ови справица, и ту ихъ виђамо кадкадъ другчиє подѣлѣне, т. є. између ледене и ључеве точке не стоє 80 него 100 степени означено. Ове су справице само у толико одъ горепоменути различне, што су овде степени ситніи. Четиръ степена они (на 80 поделѣни справица) показую исто онолико топлете, као ове (на 100 поделѣне) са 5 степени што показую. Зашто? єръ є 4: 5=80: 100.

Барометеръ.

(Єдна лекция изъ физике.)

Као што су люди справу измислили, коіомъ топлоту мерити могу, исто су тако и єдну другу справу съ мислили, коіомъ се тиска воздуха, мерити може, и дознати колико насъ савъ одозго съ висине па до землѣ стоєћи воздухъ гнѣчи. Та справа зове се грчкимъ именомъ барометеръ, ил' по србски тискомера. Зову є и каживремкомъ, єрбо се по ньой, т. є. по већой ил' маньой тиски воздуха даде кадкадъ погодити какво ће време за кои часъ наступити, лепо ил' ружно.

Справа та састои се изъ єдне око 34 палца дугачке стаклене цеви, коя є озго затворена, оздо у висъ повиена и отворена. У ньой стои жива. Изнадъ живе види се исто као и на термометру празнина, где ничегъ ни воздуха нема, да овай само съ дойногъ края живу стискує и гнѣчи. Озго на цеви ил' узъ ню, на дрвеномъ станиву, ил' на за нѣга прилеплѣномъ папиру стоє забележене неке линие, коихъ 12 управо онолико места заузимлю колико єданъ столарски палацъ; ту стоє знаци 26. 27. 28. 29. и 30. и то означує висину живе у цеви, одоздо до горе, на палце обележено.

На дойни край те цеви, кои є отворенъ, гнѣчи савъ съ висине неба до дна землѣ находећи се воздухъ живу, и тера є у висъ у цевъ, до неке опредѣлене висине, а то є 28 палаца, и то се зове средня тиска воздуха.

Ако є воздухъ тежи, онда већма живу гнѣчи, и ова скаче по єдну, две три и више линия, ил' по читавъ палацъ у висъ до 29 палаца, и онда кажемо, барометеръ стои високо, ил' барометеръ скаче.

Ако ли е воздухъ лакши, онда манѣ живу гнѣчи, и ова падне по едну, две три и више линия, кадкадъ по читавъ палацъ изподъ среднѣ тиске, изподъ 28. дакле на 27 палаца: и онда кажемо: барометеръ пада, ил' стои низко.

Кодъ насъ скаканѣ ил' паданѣ барометра обично се овако сбива. Кадгодъ источни ил' сѣверни ветаръ дуне, одма барометеръ у висъ пође, ербо ти ветрови доносе ладнiи и гушћи пакъ тежи воздухъ, кои зато живу веђма гнѣчи. А воздухъ е тай коегъ намъ та оба ветра доносе зато ладнiи, еръ изъ ладнiи краева долази, изъ Русие ил' изъ ладние Азие, и будући да са суви земаля долази, зато е увекъ и сувльи, и онъ сву влагу и пару изъ нашегъ воздуха ил' облаке попие ил' преко насъ на западъ и на югъ однесе, и небо разчисти, зато обично иза ньи слѣдую ведри ал' ладнiи дани.

Кадгодъ западньи ил' южни ветаръ дуне, одма барометеръ падати почне, ербо ти ветрови долазећи са запада и юга доносе топлiи пакъ тимъ ређи и лакши воздухъ, кои неможе живу онолико гнѣчити, као онай гушћи и тежи са севера. Iошъ ови ветрови долазећи намъ преко средиземнога и ядранскога мора, где силно вода изпарава, донесу намъ и силну пару, зато обично иза ньи наиђе намъ мутно и облачно време и киша. Зато и стои обично на барометру оздо „кишновито“ означено. Ал' што се времена тиче, неможемо се никадъ поуздано на барометаръ ослонити, нѣгово е само то, да намъ степенъ тиске воздуха известно покаже, а време ведро илъ облачно и кишновито, зависи iошъ и одъ други узрока, а не само одъ густине и ладноће воздуха, и макаръ да барометеръ више реди погоди, опетъ може кадкадъ ако и „ведро“ показуе кише бити, ил' ако и кишу показуе ведро време наступити.

Барометеръ може окромъ мереня тиске воздуха, и за меренѣ висиѣа послужити. Што кое место више на брду лежи, то е све маньой тиски воздуха, а што е кое место дублѣ подъ брдомъ илъ у равници илъ долу, то е све веђой тиски воздуха изложено. Кадъ понесемо барометеръ на брдо, што годъ више у висъ долазимо, то све веђма жива у нѣму пада, ербо е све манѣ съ висине воздуха, кои е гнѣчи. Паданѣ ово тако правилно иде едну линию за другомъ, да с' ньимъ на стопе измерити можемо колко смо се високо попели.

Кадъ сравнимо термометеръ са барометромъ, видимо да су обе справице млого една на другу наликъ. Обе се састое изъ стаклене цеви, у обема е жива, и изнадъ живе сасвимъ празно место, обе су поделѣне на линие. Алъ оне су и различити една одъ друге; термометрова цевъ одъ свуда е озго и оздо затворена, а барометрова е само озго затворена, а оздо отворена. (Зашто?) У термометру скаче жива, ербо е е топлота растеже и у висъ тера; а у баорметру скаче, ербо е воздухъ гнѣчи и у висъ тера; термометрово писмо поделѣно е на степене, кои могу веђи илъ маньу бити; а барометрово поделѣно е на палце и линие, кои несмеду веђи ни маньи бити; термометрова цевъ може бити кратка и дугачка како е ко оће да начини, а барометрова мора увекъ веђа одъ 30 цолова бити.

Појавлѣня на небу.

Куда годъ погледе бацима, свудъ намъ отворена стои створеня и откривена чудеса Божия, како на земльи, тако и изнадъ землѣ. Алъ небесни отацъ ние ихъ ставио овде, да ми величество и чуда та гледамо само, него е радъ да сматранѣмъ и познаванѣмъ нѣгови дела мудріи будемо, пакъ тимъ нѣму угодніи

Ко сунце само излазити и залазити гледа а при томе ништа у себи немисли; ко сяйность месеца и блистанѣ небройни звездица само као нешто свакидашнѣ и обично сматра, тай іошъ ни близу ние, да творца у нѣговимъ делима познае.

У стара времена мислили су люди, да е са земльом сунцем месецом и звездама све баш тако, као што се нами чини дае; Они су држали, да е земля као нека широка равна плоча, преко кое сунце месец и звезде само за любов люди и за украс неба прелазе, излазе и залазе.

Доцние су люди ово вараво мнѣние побацили и познали су да е земля као тане округла; али су држали, да она непомично тврдо у простору света стои, а да сунце месецъ и звезде около нѣ теку. Ово мнѣние одржало се до шеснайстогъ столѣтия.

Тада е еданъ мударъ и смиренъ човекъ, кои е свой цео животъ сматраню предао и испитиваню Божіи дела жертвовао, са тврдимъ основима дознао и доказао, да се неокреће сунце около землѣ, него да се земля сама собомъ окреће и съ месецомъ заедно око сунца тече, и да іошъ и млоге друге звезде около сунца теку. Онъ е и редъ сви они звезда, кое се око сунца окрећу показао, и истолмачио намъ е сва та появленя на небу онако, како што се доцние кадъ су многи учени люди то пазити, мерити и рачунати узели, доиста потврдило и засведочило.

Тай човекъ звао се Никола Коперникъ, (рођенъ у пруской 1473. год. а умро 1543) и био е прота у Фраунбургу. Дело, у кое е онъ сва испитиваня и искуства своя пописао, посветио е онъ папи Павлу III. и изишло е у штампи год. 1543 башъ кадъ е тай смирени човекъ на смрти лежао. После нѣга мудри люди науку су нѣгову далѣ израђивали, и нѣму имамо благодарити, да данасъ редъ и створенѣ света далеко ясние познаемо, него што е то самимъ голимъ гледанѣмъ сунца месеца и звезда могућно било.

Єданъ примеръ

За наизустни и писменни рачунъ.

Єданъ човекъ піе, свакій данъ у подне 1. сатльикъ вина, колико попіе сатль. на месецъ? колико е то олбій? колико олб. на 2. 4 8. месецій? колико е то акова? колико износи акова на 1. 2. 3. 4. 5. 10. година?

Сатльикъ вина плаћа се по 8. новчића колико попіе нов. на месецъ? колико е то фр.? колико фор. на 3. мес.? а на по год.? а за 2 3. 5. 10. год.? Гдикоіи плаћа по 12. нов. за сатль. колико тай за 10 год. изда? (12. е са іошъ пола више одъ 8).

Одъ 10те до 20те године, пића піе и у вече 1. сатль. колико е то за 10. год. акова? а колико новаца? додай горе.

Одъ 20те до 30те піе у подне по пуну олбу, а у вече као и досадъ, ал' одъ 30те до 40те. год. піе богме и у вече по пуну олбу, колико то чини вина и новаца? (помози се са горньимъ рачунима).

Ал' одъ 40те до 50те малаксао, и піе само у подне 1. сатль. Додай и ове акове и новце к' горньимъ сумама, да видимо колико е тай єданъ човекъ за свогъ века вина попіо, кол'ко ли новаца потрошио.

Али човекъ овай има три сина, кои се нестиде родителя свогъ, као ни онъ ньи. Наймлађій піе 20. г. и то само 1. сатль. у подне и 1. сатль. у вече, додай и овога акове и новце.

Средньій піе 25. год. и то 20 год. као и наймлађій а ови 5. год. по олбу у подне а у вече као и досад; додай и овога акове и новце, к горньимасумама.

А найстаріи кои ће честитогъ родителя свогъ заступити, — онъ піе 30. год. први 10. по 1. сатль. у подне, а 1. сатль. у вече, други 10. год. по олбу у подне, а трећи 10. год. и у вече по олбу, изесапи и овога све акове и новце? Сбери садъ све уедно, да видимо колико е у той єдной кући, кадъ е родитель таковъ, а за века еднога човека само вина попиено, и колко силни новаца страћено, не есапећи, што су и друге појили и више они другима плаћали, нег' други њима, — што су кадкадъ као люди мало повише повукли, пакъ и пролили, и чаша полупали, и у веселю и други такође своє кесе тичући се покора чинили, а богме кадкадъ се као люди и посвађали и потукли, па и за крваве носеве и главе лекарину плаћали.

Исти тай човекъ піе свакій данъ по полића ракіе, колико износи то полића на месецъ? а сатльика? а олбій? а колико олбій на годину а на 2. год. колико е то акова? а колико то чини на 10. год. акова?

По полића стои 12. новч. колико н. попіе на неделю? а на месецъ? колико е то фор.? колико фор. попіе на 5. 8. 10. 12. мес.? колико то чини на 5. ана 10. год.?

Одъ 10те до 20те год. піе до подне пунъ полићъ а у вече као и до садъ, проесапи и те акове и новце, и додай ій.

А одъ 40те до 50те піе само 1. полићъ на цео данъ, додай и те акове и новце? проесапи садъ све уедно, да видимо колико е акова ракіе за свогъ века попіо, и колико е новаца на ню сатрошіо.

Алъ пію и синови, старій 30. год. а млађій 25. г.; наймлађій не може да піе. И ова обоица пію први 10. година, по полъ полића на данъ; други 10. год. по пунъ полићъ дневице свакій; а остало време по 1 и по полића свакій дневице, — изесапи колико су ови акова ракіе и колико новаца попили? Сабери све суме уедно, да видимо шта њину кућу стои ракія, а за века едногъ човека? Додай и ову целу суму къ суми попіеногa вина и сабери све уедно, да видимо колико би та кућа болѣ прошла да е попила само полакъ тога? а колико, да е само четвртъ попила? а да віе пила, колико би іой онда остало?

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке неделѣ єданпутъ. Цена му є на годину 4, на половину 2 а на четврть године 1· фор. съ поштарином.

Брой 21. 11. Юния. 1859.

ПОЗИВЪ НА ПРЕДПЛАТУ
на
ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Съ почеткомъ Юлия т. г. почнѣ трећа четврть овогодишнѣга течая Школскога Листа.

Да намъ є оваки листь одъ найвеће потребе, ние нужно доказивати. И управъ за то намъ тешко пада што исповедити морамо, да Школски Листъ досадъ іошъ ону помоћь уживао ние, кою є заслужио.

Осимъ два мужа, кои одъ постанка овога листа скоро сами неуморно на нѣму раде, врло се редко іошъ по кои приложникъ нашао, да теретъ ове племените и некористолюбиве раднѣ подели.

Іошъ горе стоимо съ предбройницима и ньиовимъ плаћанѣмъ. Има их много, коима се листъ іошъ одъ почетка редовно шилѣ, а они нити се одужую, нити пакъ листове натрагъ враћаю. Овако стоимо скоро са свима учительима изъ границе и скоро са свима локалнимъ директорима, коима є листъ шилянъ.

Садъ како се кодъ Школскога Листа и уредништво и издавательство мења, преко є нужно, да се овоме незгодномъ станю край учини, да знамо на чему смо.

За то се позивају сви, кои іошъ што за Школски Листъ давати имаю, да до 1. Юлия т. г. рачунъ свой измире.

Исто се тако умоляваю сви кои овай листъ и за идућу четврть имати желе, да се до 1. Юлия т. г. приявe, и предплату **напредъ** пошлю, ерѣ ће имъ се само на тай начинъ Школски Листъ шиляти моћи.

Школски ће Листъ као и одсада излазити сваке седмице по еданпутъ на читавомъ табаку. Цена му е на целу годину 4. фор., на по године 2 фор., на четврть године 1. фор. аустр. вредности. — Исто тако ће се и за стари дугъ примати по 1. фор. аустр. вр. на четврть године.

Ако коме одъ гг. предбройника сви броеви нису подпуно дошли, нека се изволе у отвореномъ писму на уредништво Србскога Дневника приявити.

Новци съ именима гг. предбройника, као и сви прилози и коресподенцие нека се упућую на **уредништво Србскога Дневника.**

Предбройници, кои за две идуће четврти напредъ плате, добиће као награду прерађено **„кратко упутство за србске народне учителѣ.“**

Програмъ Школскога Листа саобштићесе у идућемъ брою.

Изясненіє молитве „Иже на всѧ́кое вре́мѧ.“

Лекція за Часловце.

Иже на всѧ́кое вре́мѧ и на всѧ́кїй часъ на небеси и на землѝ покланѧ́емый и сла́вимый Хрїсте Бо́же. — О Христе Боже, кои си на свако време и на свакій часъ на небу и на земльи покланяемъ и славимъ, т. е. когъ увекъ на небу и на земльи прославляю и славе. Тко слави Христа Бога на небу? А тко на земльи?

Кадъ ми славимо Бога? — Кое су то Божіе заповѣди?

долготерпѣливе, — дуготрпельивый, кои дуго трпишъ. Одъ куда знамо да е Богъ дуготрпельивъ? Єсмо л' и мы дужни увреде трпити и праштати? Гдѣ намъ се то заповеда? Какво е то дѣло праштанѣ увреда? Знашъ ли ты іоштъ кое дѣло милости духовне?

многомилостиве, кои си много милостивъ, врло милостивъ. Кадъ знамо да е Богъ милостивъ, то какви треба да мы будемо? Шта Спаситель милостивима обећава?

многоблагоȣ́тробне. Оутроба значи на србски срдце дакле *благоуштробанъ*, благогъ милостивогъ срдца или милосрданъ. Коя су дѣла милости или милосрдія, с' коима мы тѣлу нашегъ ближнѣгъ добра чинимо?

иже праведныѧ любѧй, — кои праведне, добре, люде любишъ, волишъ, пазишъ. Знате л' кои случай изъ библичне повѣсти, гдѣ е благій Богъ праведнога човѣка усрећіо?

и грѣшныѧ милȣѧй, — и кои грѣшне люде милуешъ, помилуешъ. Кадъ тко сгрѣши, па се поправи, тога ће благій Богъ помиловати, опетъ волети. Знате л' кою причту изъ светогъ Еванђелія, коя намъ то исто каже? Шта ће быти одъ оногъ човѣка, кои е неваляо, па неће да се покае и поправи?

иже всѧ зовый ко спасенію, — кои све люде зовешъ къ спасенію, — ты си радъ да сви люди добри и срећни буду. Преко кога насъ Спаситель призива да се спасемо? Дѣцо, кадгодъ чуете звоно, сетите се да васъ света царква себи призива, и ако вамъ е само могуће похитите на богослуженіе; то ће васъ ослажити у свакоме добру, и учинити да постанете больи, па с' тымъ да заслужите спасеніе.

ѡ҆бѣща́нїѧ ра́ди бȣ́дȣщихъ бла̑гъ, — зарадъ обећаня будућихъ блага. Богъ жели да мы заслужимо она блага, коя е онъ добрыма людма обећао? Каква су то блага? Чему насъ учи 12. чланъ вѣре?

са́мъ Го́споди прїими́ и҆ на́ша въ ча́съ се́й моли́твы. — Ты самъ Господе прими и наше у овай часъ молитве. Ты, кога анђели на небу и добри люди на земльи свагда славе, прими ове молитве, кое ти мы оввгъ часа приносимо. Кадъ се ова молитва чита у цркви? Какавъ споменъ мы чинимо о првомъ трећемъ, шестомъ, и деветомъ часу? (види Побожна размишляня при слушаню свете литургіе). — Кадъ се каже у св. Еванђелію, да е Іисусъ Христосъ у деветый саатъ издануо, колико е то саатій по нашемъ часоказу?

И҆ испра́ви живо́тъ на́шъ къ за́повѣдемъ твои́мъ. Исправи животъ нашъ къ твоима заповѣдима. Управи животъ нашъ по твоима заповѣдма. Кое е 5. 6. 8. 9. заповѣдь Божіи. Те и све остале Божіе заповѣди добро упамтите драга дѣчице, имайте ихъ свагда предъ очима, и по ньима се владайте, пакъ ће те срећни и одъ Бога благословени быти.

дꙋ́ши на́ша ѡ҆свѧти́, — душе наше освети. Тко свагда Бога има предъ очима, тако да неће зло ни да помисли а камо л' учини, тога е душа освећена, света.

тѣлеса̀ ѡ҆чи́сти, — тѣла наша очисти. То што одъ Бога молимо, треба да сами брижльиво хранимо. Дѣцо! чувайте душу одъ грѣха, држите тѣло свое чисто. — Зашто е нечистота смртный грѣхъ? Кажи ми и остале смртне грѣхе! Садъ кажи добродѣтельи, кое су тымъ грѣсима противне?

помышлє́нїѧ и҆спра́ви, помишленя наша исправи. Нетреба зло ни помислити. Зашто? Єръ изъ злогъ помишленя и зле намѣре, рађаю се зла дѣла.

мы́сли ѻ҆чи́сти, — мисли наше очисти, или чисте мисли, чисто срдце, и чисту савесть даруй намъ благій Боже!

и҆ и҆зба́ви на́съ ѿ всѧ́кїѧ скѡ́рби, ѕѡ́лъ, и҆ болѣзней, — избави насъ одъ сваке скрби — туге, — одъ зала, и одъ болестій. Каква насъ туга ил' какво зло може постићи? Ко бы іоштъ знао какво зло? Туга, и болестъ есу зла. Гдѣ се іоштъ молимо Богу да насъ одъ зла сачува? Алъ ніе доста само молити се да насъ Богъ одъ зла сахрани, него треба и мы сами да се чувамо, и да се клонимо свакога зла и сваке напасти.

Ѡгради на́съ свѧти́ми твои́ми а҆ггели, — обгради обколи насъ светима твоима анђелима.

Да ѿполче́нїемъ и҆́хъ соблюда́еми и наставлѧ́еми. Да мы ополченѣмъ, — светыхъ анђела' чувани и наставляни упућивани. — Знашъ ли молитву Анђелу Хранителю? Зашто се мы молимо Анђелу Хранителю? У кои данъ споминѣмо свете анђеле? Кои бы знао одпояти тропаръ светымъ анђелима.

Дости́гнемъ въ соедине́нїе вѣ́ры да достигнемо усаединенѣ вѣре, да сви еднако у Бога вѣруемо.

И҆ въ ра́зꙋмъ непристꙋ́пныѧ твоеѧ́ сла́вы, и да достигнемо у разумеванѣ — познанѣ — твое неприступне славе, т. е. да познамо савршено твою божествену славу, коіой засадъ неможемо ни приступити. Кадъ ћемо мы Бога сасвимъ моћи познати? —

Ꙗ҆кѡ благослове́нъ е҆сѝ во вѣ́ки вѣкѡвъ, А҆ми́нь. Єръ си ты Христе Боже благословенъ, благосилянъ славлѣнъ, у вѣкъ и до вѣка.

Магнетъ

(Една лекция изъ физике.)

Има еданъ угасито пепелястъ или црнъ каменъ, кои се у гвожђокопнама гдегде између простогъ гвожђара камена налази. Онъ има ту снагу, гвожђе илъ гвоздене ствари, кадъ му се близу принесу, себи привући и на себи држати.

Тай каменъ зове се по вароши Магнезіи у малой Азіи, где се први редъ нашао и познао, магнетъ; а та гвожђе привлачећа снага, зове се магнетска снага.

Магнетска снага може се и свакомъ другомъ гвожђу особито челику саобштити, као улити; и то се онда зову художни магнети. Кадъ магнетъ тако виси, да се слободно окретати може, онъ увекъ ма како окренутъ био определѣнъ єданъ правацъ а то є између юга и севера узме, и само се у томъ правцу стани.

Магнетъ нема на свакой точки своіой єднаку снагу, него негде є ячи, негде слабіи. Две точке, где найвећу снагу има, стоє увекъ на противнимъ краєвима єдна одъ друге, и те обе точке зову се полови магнетски, а на средини између оба пола магнетъ є найслабіи.

Оба та пола или те обе найяче точке у магнету лако є дознати и наћи. Кадъ магнетъ у коначину илъ гвоздене опильине туримо, ове се на те две точке найдеблѣ наватаю. Будући да се слободно висећи магнетъ увекъ тако окреће, да єднимъ краіомъ на сѣверъ, а другимъ на югъ землѣ показує, зато се и зове оно сѣверни а ово южни полъ илъ край магнета.

Привлачећа снага магнета била є іошъ у найстария времена людма позната, алъ за овай определени правацъ слободно висећегъ магнета знасе текъ одъ 14огъ столѣтия.

Овимъ своимъ свойствомъ югъ и северъ показивајући магнетъ є веће уваженѣ добио, него найскупоценіи драгъ каменъ, еръ овимъ є онъ постао обштимъ путовођомъ крозъ сва мора и океане. Одъ челика начинѣна танка и пльосната, а художно магнетисана иглица, зове се магнетска игла. Та иглица своіомъ средомъ ко на ваги на єдно узправлѣно вретенце тако ставлѣна, да се лако на све стране окретати може, пакъ у едной кутіици на кое дну предели света и ветрови означени стое затворена, зове се компасъ. По компасу управля се бродаръ, и съ нѣговомъ помоћи пролази онъ сва мора одъ края до на край света, нађе землѣ безъ обележени путова, никадъ непомери. Съ томъ иглицомъ разпространила се трговина по свимъ странама света, с' ньомъ су силне землѣ, люди и народи, и производи найкрайнiи земаля нађени и познати, и Христова е наука по свима краевима света разсеяна и царство Божие основано. За та найвећа одкровеня и освоеня послужио е тай тако незнатно чинећи се каменъ.

Кадъ едной магнетской слободно окретной игли другу иглу принесемо, видимо на обема едно сасвимъ знаменито свойство. Кадъ ньине било южне било сѣверне краеве едно другомъ приближимо, они се непривлаче, него се разтискую, одбияю; а кадъ южни полъ едне к' сѣверномъ полу друге игле приближимо, они се привлаче.

Кадъ на еданъ тврђи листъ артие поспемо ковачине илъ опильина, и одоздо магнетъ подметнемо, одма се опильине у читаве конце наслажу, и еданъ на другогъ нанижу, тако се може една игла за другу наватати, свака буде оногъ часа магнетъ чимъ се за магнетъ увати и с' противнимъ поломъ одма другу полу на себе привлачи и држи.

Електрицитетъ.

(Една лекция изъ физике.)

1. Ћилибаръ.

Има еданъ лепо жутъ, прозрачанъ илъ као са некимъ танкимъ и ситнимъ облачићима изпунѣнъ каменъ, коегъ стругари зрно по зрно за минђуше и гривне, за дугмадъ и друге украшае секу. То е ћилибаръ.

Ћилибаръ ние каменъ, ма да онако изгледа, и ма да се као неки драгъ каменъ употреблява, него е окаменѣна и стврдла смола, као што е ми на нашимъ чамовимъ еловимъ боровимъ и смрековимъ дрвима налазимо.

Она дрва изъ кои е ћилибаръ смоломъ истекао, давно су са света нестала, и само се налазе одъ ньи iошъ неки останци, дубоко подъ земльомъ заривени, где се и ћилибаръ находи, као знакъ и споменикъ да су некадъ била. Гдегодъ се ћилибаръ подъ земльомъ и у рудокопнама находи, знакъ е да ту и мркогъ угля има, кое е такођеръ останакъ исти ти дрва. Алъ найвише ћилибара избацуе море, особито га се млого вата на прайскомъ приморю, где га съ мрежама лове и ваде.

Финикияни су iошъ у найстария времена отуда ћилибаръ носили и Грцима продавали. Кодъ стари народа стояо е ћилибаръ у далеко већой цени, нежели данасъ што е, и они су га употреблявали за украсе, као ми данасъ бисеръ и драго каменѣ.

И ћилибаръ има едну врло знамениту снагу, коя е у нечему магнету подобна. Одъ нѣга е поводъ, те су люди едну чудновату снагу познали, кою е Богъ такођеръ людма на велику ползу и помоћь наредио. Появльиваня те снаге тако су разновидна, а упливъ нѣзинъ на сва створеня на свету тако е силанъ и важанъ, да безъ познаваня те снаге силне све найобичние промене у животу неби изтумачити ни познавати могли. Та чудновата снага названа е електрицитетъ.

Iошъ стари Грци, кои су ћилибаръ као украшай носили, опажали су при чистеню ради болѣгъ сяня, да онъ, особито кадъ се вуненомъ крпомъ натре, и онако топалъ близу ситни лаки мрвица, н. п. прашине, песка, перя, папирића и пр. принесе, да ове стварце као некимъ ветромъ кренуте, на нѣга налете, и за нѣга се прилепе, и уверили су се да онъ ту снагу има ситне мрве одъ свакояки ствари на себе навући, и доникле ихъ засе као прилеплѣне држати. И будући, да се у грчкомъ езику ћилибаръ електронъ зове, то е та снага привлачеѣа кою онъ трвенъ покаже, електрицитетомъ названа.

Ћилибаръ и магнетъ у томе су еданъ другомъ подобни, што у обоимъ има нека привлачна снага; само што магнетъ привлачи гвожђе, а ћилибаръ привлачи сва мала и лака тела; магнетъ се немора пре рада трти, а ћилибаръ мора увекъ пре добро натрвенъ бити, ако оћемо, да привлачи; магнетъ привлачи само са оне свое две поларне точке найвећма, а ћилибаръ са свомъ површности тела безъ разлике; магнетъ е еданъ кои гвожђе на себе навлачи; а окромъ ћилибара има ньи и више други тела, коя трвена ту исту знамениту снагу електрицитета показую.

Узмимо парче смоле илъ колофония илъ печатногъ воска и таримо га о альину пакъ придржимо га изнадъ какви мрвица, биле одъ коьму драго материе, песакъ, пера, папиръ и пр. оне ће привучене бити. Може гдеко помислити, то е лако понятно, ербо е смола и колофони и печатни восакъ са ћилибаромъ сродно, и то су дрвене смоле илъ одъ нѣ начинѣне. Алъ исту ту привлачну снагу има и стакло, кадъ се крпомъ таре, а стакло башъ са смоломъ никаквогъ наличия ни сродства нема.

Привлаченѣ лагацки мрва то е еданъ знакъ електричне снаге, алъ не едини ни найглавніи.

Кадъ стаклену цевъ илъ штапићъ, на сувомъ времену са вуненомъ крпомъ живо трти узмемо, постане електрично. Принесемо ли му онда чланакъ прста близу, оно скочи варница изъ стаклета у прстъ, коя при томъ прелазку зашушти, прсне, као кадъ се дрво ломи, и на прсту осетимо да насъ нешто забриди. Шта се то збило? Електрицитетъ се трвенѣмъ на стаклу накупио био, и одатле е у нашъ прстъ прешо. Да е електрицитетъ тай у прсту остао, морао би и прстъ ситние ствари навлачити; алъ то ако и покушамо нечини, ни прстъ ни рука. Електрицитетъ е крозъ прстъ и руку и крозъ цело тело прошо, и крозъ патосъ у землю се изгубио

Кадъ метнемо листъ обичне писаће артие на топлу пећъ, да се добро угрее, и кадъ га онда на столу са комадомъ гуми еластике яко трти почнемо, чућемо кадъ наедаредъ одъ стола папиръ тргнемо исто то крцканѣ; аколи му прстъ принесемо, искочиће и изъ нѣга варница, и осетићемо исто онако бриденѣ у прсту.

Исто ћемо то видити и чути, ако трвеномъ стаклету илъ папиру, са коiомъ гвозденомъ илъ другомъ рудномъ ствнри приђемо, н. пр. клучомъ илъ новцемъ; види ће се варница, и чуће се крцканѣ; бриденѣ нече се осетити, ма да кључъ илъ новацъ голомъ рукомъ држимо. Електрицитетъ пређе одъ стаклета илъ папира у кључъ и разиђе се неосетно крозъ руку коя кључъ држи, по целомъ телу. А кадъ би томъ трвеномъ стаклету илъ папиру комадъ стаклета принели, илъ воска печатногъ илъ смоле, илъ крпу илъ клупче свиле, онда би одъ варнице и одъ крцканя врло мало видли илъ чули, или нимало; алъ онда би нашли електрицитетъ савъ ту у тима принешенимъ стварма, сгомиланъ, а не разсутъ ни изгублѣнъ.

Изъ свега досадъ наведеногъ видимо да има у свету неки ствари, кое трвенѣмъ електричне постану; тако су: ћилибаръ, колофони, печатни восакъ, стакло. Ако се мало натару показуе се ньина електрична снага тимъ, што ситние стварце на себе навуку; ако ли се већма натру, покаже се у варници, коя на оближе стовеће ствари скочи, и притомъ се чуе пркане неко.

Нека тела кадра су електрицетъ електрисани тела на себе примити. и далѣга пропустити; тако смо видли да е човечие тело и да су руде, и одъ руда начинѣне ствари; а друга тела приме електрицетъ, ал неће да га далѣ пропуштаю, тако е ћилибаръ, колофони, печатни восакъ, свила стакло. Сва ова тела постану тренѣмъ електрична, и то само на ономъ месту где се тру; ту се електрицитетъ нагомилава, а неће далѣ да се разлази и разлива, као на онима горе поменутимъ телама.

Сунце.

(една лекция изъ географие.)

Колкогодъ намъ се сунце, кадъ се ютромъ иза брда промоли близу бити чини, опетъ е више одъ 21 милионъ миля одъ землѣ далеко. Толика голема даљина, даде се лако цифрама означити, алъ ясно представити врло тешко. Топовско тане снагомъ барута избачено пролети за едну секунду 600 стопа. Кадъ би се то тане са землѣ управо на сунце бацило, и кадъ би непрестано томъ брзиномъ летило, имало би двадесетъ и петъ година дана непрестанце да лети, докъ би до сунца дошло.

Лако се поня, да сунце као неко тане, у томъ простору света безъ икоегъ подупирача само о себи стои, ербо га тако видимо, алъ нѣгову величину ясно пояти врло е тешко зато, што е тако врло далеко одъ насъ. Сунце е тако велико да кадъ би шуплѣ било, у нѣга би могла не само наша земля стати, него и месецъ, кои е преко 50 иляда миля одъ насъ удалѣнъ, имао би довольно простора да се рађа и седа; шта више могоби іошъ едаредъ далеко толико удалѣнъ одъ землѣ бити, као што е, и опетъ би у шупльини сунца, довольно мѣста имао, да около землѣ тече, толико е велико сунце. Кодъ толике величине лако е могуће, да оно при свой той непонятно великой дальини опетъ толику снагу светлости и топлоте има.

Звездочтеци нашли су, да е сунце собомъ тело тамно, као што е и наша земля, и као што е и месецъ. Месецъ намъ се чини светалъ, ербо светлость одъ сунца добивену коя га осветлява нами одбия. И земля би намъ се исто тако, кадъ би е могли са месеца гледати, светла чинила. Као што е земля воздухомъ окружена, тако е сунце светлосћу, а зраци те светлости причиняваю топлоту, чимъ крозъ нашъ земни воздухъ продру.

Ходеће, стояће и репате звезде.

Сунце обасява нашу землю и месецъ кои око землѣ тече; оно осветлява и сва она небесна тела, што се као и наша земля около нѣга мичу. Та тела чине намъ се да су као и остале звезде, алъ ихъ разликуемо одъ остали звезда тимъ, што ихъ видимо, да се око сунца мичу, и зовемо ихъ ходеће звезде, илъ грчкимъ именомъ планете. И наша е земля такова планета.

Алъ одъ сви небройни звезда, што ихъ на небу видимо, врло ихъ е мало, што се око сунца мичу, и одъ сунца светлость имаю. Съ ньима е сасвимъ друга стварь. Колкогодъ намъ се чини, да су безъ икоегъ реда по небу просуте, опетъ стое оне непрестано една према другой у истомъ реду, нити се една одъ друге размичу нитъ смичу. Гледнимо само н. п. они лепи велики седамъ северни звезди, што ихъ великимъ илъ воловскимъ колма зовемо; на коемъ ихъ месту у определенъ данъ месеца и сатъ дана увече, у поноћь илъ предзору ове године опазимо, у исти тай данъ и сатъ и на истомъ ће мо ихъ томе месту и до године видити, макаръ да се и оне непрестано мицати чине. Кадъ крозъ обе стражнѣ звезде ти велики кола праву линию у мислима увисъ повучемо, онда ћемо наићи на едну повећу звезду, то е поларна звезда, коя намъ сѣверни полъ (обртну точку) неба означава.

Те и небройне остале звезде недобияю светлость одъ сунца, као оне горепоменуте ходеће звезде, него светле саме собомъ. Свака е сама собомъ сунце, и као што наше сунце нас, тако и оне свака свое планете обасяваю. Будући да се те звезде една одъ друге неразмичу, зову се стаяће.

Окромъ ови стаяћи и ходећи звезда, и окромъ сунца и месеца указую се кадкадъ на небу iошъ неке сасвимъ особите звезде што ихъ репатимъ звездама зовемо. Ове звезде неуказую се еднако. У неки има свуда у наоколо нека светлость; а у други има подужи правъ илъ извиенъ еднострукъ илъ многострукъ светалъ репъ. Ове су звезде люди увекъ као нека чудо тумачили, макаръ да оне нимало више чуденя незаслужую, него што га заслужуе сунце и месецъ и остале звезде, коимъ Богъ свое величество свету показуе. Узрокъ е да се люди овомъ већма него осталомъ створеню чуде, наравъ людска коя се ономъ само чуди, што е редко, а на све што е свакидашнѣ научи се, као на обично, и ако ће найвеће чудо бити, она огугла па и немисли.

Суеверни су люди репате звезде држали за предсказание велики и важни найвише несрећни догађая, и тако су ихъ извикали. Алъ то ние истина. Нити оне означую ратове, ни оскудне године, гладъ и скупоћу, него су само знакъ свесилия и мудрости божие, на коегъ заповесть светови постаю и нестаю, и предъ кимъ се слабачки людски умъ дубоко клањати има и благодарно одъ ныгове милости живити. Богъ е ньима стазе означио, као и свима осталимъ ходећимъ звездама, и ми ихъ онда опазимо, кадъ оне стазомъ своіомъ идући на хоризонтъ нашъ изађу и тако близу дођу, да ихъ ми догледати можемо. Године 1811 сиялась такова една звезда више месеци на небу. И будући да е те год. врло млого и доброгъ вина родило, то су неки люди снагу ту той звезди приписивали, али то ние осведочено. За свакогъ християнина приличние е да сваку тако особиту звезду за знакъ особитогъ добра приме него за знакъ зла. Ми знамо, да е и у оно време, кадъ се нашъ спаситель родио, таква една звезда те радости знакъ била онима, кои су „с’ висоте востока“ за спасителѣмъ чезнули, и „звєздамъ слꙋжащи звєздою ꙋчахꙋсѧ тєбѣ кланѧтисѧ солнцу правди“, и кадъ су дошли у Єрусалимъ питаше где е Ісусъ говорећи: „видѣхомъ бо звѣздꙋ єго на востоцѣ и придохомъ поклонитисѧ єму;“ и отишавши одъ Ирода пођоше Витлеему „и се звєзда, южє видѣша на востоцѣ идашє предъ ними, дондєжє пришєдши ста вєрхꙋ, идѣжє бѣ отроча; видѣвшє жє звѣздꙋ возрадовашасѧ радостию вєлиєю зѣло.

Мат. гл. в. зач. г.

Коза

(Изъ наравне историе)

Коза е сиротиньска крава. Сиромаку ние лако краву имати, ербо е и скупа, и млого добре ране треба; а козу е лако за неколико форинти купити, и іошъ лакше с’раномъ сбринути.

Коза е врло полезна животиня; нѣно е млеко врло здраво; оно има истина неки особити задай, сбогъ коегъ га многи неволу, алъ на то се може сваки врло брзо научити, и онда е врло вкусно. И масло се може одъ козиегъ млека правити, кое іошъ ячи задай има негъ млеко. Козія сиръ сви хвале, исто е тако и месо одъ млади ярића врло вкусно.

Козе, особито ярићи врло су животне и несташне животинѣ, и найболѣ се осећаю, кадъ по полю ићи или се по брду пужати, пакъ листъ, пупке и гранчице брстити могу, кое е шумарима и баштованима врло неповольно и мрзко. Пужанѣ е найвећа радость кози; она се за чудо лако узпентра на у висъ наслагана дрва и каменѣ, илъ на зидине и стене. Кадкадъ забаса на висове илъ провалие одкуда се неможе више вратити, ни сићи ни узаћи.

Коза е врло питома, и приволисе людма веһма него млога друга животиня; али е и ћудльива: Едаредъ трчи за човекомъ, да е се неможе отрести, а други редъ неће да се изъ штале извуче, ма колко да е човекъ мами. Злоћудна ние никадъ: алъ ярци особито маторіи, оће кадкадъ и на люде да насрну, и толико су яки, да оборе човека, кадъ га главомъ ударе. И козе кое се непознаю, па кадъ се уедно сабию, оће да се пободу, и тако се живо главама ударлю, да се звека рогова далеко чуе. Коза е срчана животиня: кадъ керъ на ню насрне, она се неуплаши, него стане и кадъ іой е близу дошо опресе, и керъ се мора добро у наумъ узети, да здрави и читави ребара оде.

Рогови козу найвећма красе, кои у гдекоегъ ярца по две стопе дугачко израсту. С' роговима е коза чисто поносития некуда. Шута е коза некако ћулава, макаръ да е и ова исто тако полезна као и она.

Коза еде листъ готово одъ свию бильки и растѣния. Треба е видити, кадъ на кое место дође, где различни растѣния има, са каквомъ облизивошћу све обиђе, докъ найболѣ пенађе. Младице воћке и младъ листъ ние у станю човекъ одъ нѣ сачувати. Она и млоге отровне бильке као кукуту и млечику пождере безъ вреда. За голомъ травомъ ако ће найболя бити невуче е башъ срце; лиснaта биля као детелине вике, ѓраоровине и младе зобове далеко већма воле. Обзиму е приранюю люди сеномъ, кромпирима, мрквомъ и репама; алъ рана мора чиста бити, другчие е само оню-ши па остави. Уобште воле коза чистоћу, и створена за чистъ воздухъ и за брда, пропадне кадъ се у загушльивимъ шталама држи.

Окромъ млека и меса употреблява се и козия кожа, коя е при свой финоћи врло яка; одъ нѣ се праве рукавице. Одъ рогова козіи праве стругари различне свое стварце.

Златни попацъ-

„Какавъ самъ лепъ я, савъ се светъ мора поклонити моіой сяйности и красоти, рекне еданъ горгельиво се хвалећи попацъ. То чуе еданъ славуякъ, пакъ слети и попца увати. „Шта е то — викне поплашенъ попацъ — вальда ми баръ ти стихотворче нећешъ зла учинити; ти си увекъ смиренъ и лепо твое песме певашъ!“ — „„Єстъ єстъ, алъ хвалише мрзимъ и таманимъ.““

Явна кореспонденция.

гг. А. Ив. у Лалићима и М. М. у Бођанима. Ако кои брой одъ овогодишнѣгъ Школскогъ листа нисте примили, явите намъ у незапечаћеномъ писму.

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке неделѣ єданпутъ. Цена му є на годину 4. на половину 2 а на четврть године 1 фор. съ поштаринномъ.

Брой 22. 18. Юния. 1859.

ПОЗИВЪ НА ПРЕДПЛАТУ
на
ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Съ почеткомъ Юлия т. г. починѣ трећа четврть овогодишнѣга течая Школскога Листа.

Да намъ є оваки листь одъ найвеће потребе, ние нужно доказивати. И управъ за то намъ тешко пада што исповедити морамо, да Школски Листъ досадъ іошъ ону помоћь уживао ние, кою є заслужио.

Осимъ два мужа, кои одъ постанка овога листа скоро сами неуморно на нѣму раде, врло се редко іошъ по кои приложникъ нашао, да теретъ ове племените и некористолюбиве раднѣ подели.

Іошъ горе стоимо съ предбройницима и нѣновимъ плаћанѣмъ. Има их много, коима се листъ іошъ одъ почетка редовно шилѣ, а они нити се одужую, нити пакъ листове натрагъ враћаю. Овако стоимо скоро са свима учительима изъ границе и скоро са свима локалнимъ директорима, коима є листъ шилянъ.

Садъ како се кодъ Школскога Листа и уредништво и издавательство меня, преко є нужно, да се овоме незгодномъ станю край учини, да знамо на чему смо.

За то се позиваю сви, кои іошъ што за Школски Листъ давати имаю, да до 1. Юлия т. г. рачунъ свой измире.

Исто се тако умолявакю сви кои овай листъ и за идућу четврть имати желе, да се до 1. Юлия т. г. приявe, и предплату **напредъ** пошлю, еръ ће имъ се само на тай начинъ Школски Листъ шиляти моћи.

Школски ће Листъ као и одсада изилазити сваке седмице по еданпутъ на читавомъ табаку. Цена му е на целу годину 4. фор., на по године 2 фор., на четврть године 1. фор. аустр. вредности. — Исто тако ће се и за стари дугъ примати по 1. фор. аустр. вр. на четврть године.

Ако коме одъ гг. предбройника сви брoеви нису подпуно дошли, нека се изволе у отвореномъ писму на уредништво Србскога Дневника приявити.

Новци съ именима гг. предбройника, као и сви прилози и кореспонденцие нека се упућую на **уредништво Србскога Дневника.**

Предбройници, кои за две идуће четврти напредъ плате, добиће као награду прерађено **„кратко упутство за србске народне учителъ.“**

Програмъ Школскога Листа саобштићесе у идућемъ брою.

Изясненіе нѣколико пѣсана и молитава изъ Часловца.

III. Часъ.

Господи, о ты Господи Боже нашъ!

иже пресвѧтаго твоего Дꙋха, въ третїй часъ апостоломъ твоимъ ниспославый, кои си пресветога твога Духа, у трећій часъ апостолима твоима низпослао. Кадъ е Господъ светога Духа апостолима послао? Зашто дакле празднуемо *Духове?* — Колико е онда по нашемъ рачуну сатій, кадъ у св. Еванђелію пише три сата?

того благїй неѿими ѿ насъ. Тогъ светогъ Духа благій Господе Боже, неотми — неодузми — одъ насъ.

но ѡбнови насъ молѧщихтисѧ, но обнови светымъ твоимъ Духомъ насъ, кои ти се молимо. Мы се дакле молимо Богу, да намъ пошлѣ светога Духа, кои ће насъ на свако добро упутити. Кои су дарови светога Духа? А кои су плодови тыхъ дарова? Пре него што се школа започела ишли смо у цркву и молили се Богу да намъ пошлѣ св. Духа, држали смо призиваніе св. Духа. А како се зове она богомоля што быва о свршетку школе? Тако треба у почетку свакогъ посла Богу се помолити, а кадъ посао свршимо треба Богу благодарити. *)

Молишва на трећемъ часу.

Владико Боже Отче вседержителю. Владико — Господару, — Боже отче сведржителю.

Господи сыне единородный Іисꙋсе Хрїсте, Господи сыне Божіи единородный Іисусе Христе.

и свѧтый Дꙋше, Господи Боже светый Душе. — Мы овдѣ призивамо еднога Бога у светой Троици.

единѡ Божество, едина сила, помилꙋй мѧ грѣшнаго. Господи Боже у светой Троици славимый, едино божество, една сила — *снага* — помилуй ме грешнога.

и ймиже вѣси сꙋдбами спаси мѧ недостойнаго раба твоего, и коимъ знашъ судбама, — *начиномъ* — спаси ме недостойнога слугу твоега.

ꙗкѡ благословенъ еси во вѣки вѣкѡвъ, аминь. Ѥръ си ты благословенъ — *славлѣнъ* — у вѣкове вѣкова. Аминъ.

---

*) Ова и слѣдующе пѣсмице с᾽ часова треба да се на памет уче, ако ихъ и нема у маломъ часловцу.

Шестый Часъ.

Иже въ шестый день же и часъ на крестѣ пригвождей плотїю дерзновенный адамовъ грѣхъ. Ты о преблагій Іисусе Христе, кои си у шестый давъ и у шестый часъ — *саатъ*, на крету пригвоздіо — *приковао* — тѣломъ, дрзкіи или смѣлый адамовъ грѣхъ. Какавъ е то адамовъ грѣхъ? Кое су послѣдице тога грѣха? Зашто се каже, да е Христосъ тѣломъ на крсту приковао адамовъ грѣхъ? Кои е то шестый данъ есапећи одъ неделѣ? А колико е еванђелскихъ шестъ сатій по нашемъ часоказу? У колико е дакле сатій Іисусъ разпетъ?

и согрѣшенїй нашихъ рѹкописанїе раздери Хрїсте Боже и спаси мѧ. Ты о Христе Боже, кои си Адама и све люде ослободіо одъ грѣха, и сагрешеня нашихъ рукописъ раздери и спаси ме. — Дужникъ дае одъ себе рукописъ или писмену обвезаницу сврху дуга. Коме мы дугуемо, кадъ грѣшимо? — Шта дакле значе рѣчи ове: раздери рукописъ нашихъ грѣхова? Како се мы у *Оче нашу* молимо, да намъ Богъ грѣхе опрости? Шта смо мы дужни чинити, ако желимо, да намъ Богъ опрости грѣхе наше? — Кадъ се пое у цркви ова духовна пѣсмица, кою смо садъ научили?

Молитва шестога часа.

Боже и Господи си́лъ, и всеѧ твари Содѣтелю, Боже и Господе сила’ *) т. е. свію анђела’, и све твари, свію створеня створителю.

иже за милосердїе безприкладныѧ милости твоеѧ, единороднаго сына твоего Господа нашего Іисѹса Хрїста ниспославый на спасенїе рода нашегѡ. Кои си за милосрдіе безпримѣрне твое милости еднороднога сына твогъ Господа нашега Іисуса Христа низпослао, —

---

*) Господъ силъ, зове се едномъ рѣчію Саваотъ, кое то исто значи.

доле на землю слао — на спасенѣ рода нашегъ. Зашто е Спаситель дошао на землю и постао човѣкомъ? У коме члену вѣре признаемо мы, да е Іисусъ сишао съ неба на землю и постао човѣкомъ? Како тай членъ вѣре гласи? А шта значи на србски?

и честнымъ єгѡ крестомъ рꙋкописанїє грѣхъ нашихъ растерзавый. Ты благій Боже, кои си частнымъ нѣговымъ (Христовымъ) крестомъ рукописаніе грѣхова нашихъ разтрзао, подерао. Шта то значи? У коіой іоштъ пѣсмици молимо да Христосъ раздере рукописъ нашихъ грѣхова?

и побѣдивый тѣмъ начала и власти тмы. И кои си тымъ т. е. твоимъ единороднымъ сыномъ побѣдіо начела и власти таме, т. е. изворъ и снагу грѣха. Христосъ насъ е научіо, како треба богоугодно живити, и съ тымъ намъ е показао путъ, кои насъ у средъ помрчине грѣха, къ нѣму води. Зашто се грѣхъ зове тама и смрть? А шта значе рѣчи: свѣтъ, свѣтлость, и животъ? Те рѣчи означаваю добродѣтель.

Самъ Владыко человѣколюбче. Ты самъ Владико човѣколюбче. Богъ насъ люде већма воли, него што мы сами себе волимо, па зато га и називамо любителѣмъ рода човѣчіегъ, или човѣколюбцемъ.

прїими и насъ грѣшныхъ благодарственныѧ сїѧ и молебныѧ молитвы. Боже, прими насъ грѣшныхъ людій благодарне ове и молбене молитве. Кадъ мы Бога молимо, да намъ даде здравлѣ, напредакъ илъ друго ма какво добро: то се онда молитва наша зове молебна, молбена, или едномъ рѣчію молба. Тако се зове и она молитва што ю у цркви свештеникъ за исцѣленіе болника илʼ за чіе срећно путованѣ чита. Кадъ мы Богу захвалюемо што намъ е исцеліо родителѣ, што насъ е одъ грѣха сачувао, што намъ е допустіо примити свето причешће, то се такова молитва зове захвална, благодарителна или едномъ рѣчію благодареніе. Каква е молитва призиваніе св. Духа, а каква е благодареніе школско? Каква е молитва пре, а каква е она после школе? Каква е пре ручка ил' вечере, а каква после ручка и вечере?

и избави насъ ѿ всѧкагѡ всегꙋбительнагѡ и мрачнагѡ прегрѣшенїѧ, и избави насъ одъ свакогъ свегубительногъ, — *што насъ губи, убія,* — грѣха. Заръ грѣхъ може човѣка убити? Како убія грѣхъ човѣчію душу? А шкоди л' грѣхъ и тѣлу? — Чувайте се дакле драга дѣчице грѣха, еръ онъ убія и душу и тѣло наше.

и всѣхъ ѡѕлобити насъ ищꙋщихъ видимыхъ и невидимыхъ врагъ, и избави насъ Боже одъ свію озлобити насъ хотећихъ (кои гледе да насъ на зло наведу) видимихъ и невидимихъ врагова т. е. непріятеля'. Кои су наши непріятельи што се видити могу? А кои су што се немогу видити? Ко люде на грѣхъ наводи? Шта ми молимо Бога у шестомъ и у седмомъ прошенію молитве Господнѣ?

Пригвозди страхꙋ твоемꙋ плоти наша. Гвоздъ значи клинъ, а пригвоздити, приковати, дакле: прикуй страху твоме наше плоти, а то ће реħи: Дай о Боже, да се мы Тебе боимо и по твомъ светомъ закону владамо, па да све желѣ наше и сву чувственость нашу твомъ светомъ закону подчинимо, и да тако по твоіой вольи живимо.

и не уклони сердецъ нашихъ къ словеса или помышленїѧ лꙋкавствїѧ, и неуправи срдца наша у слова — *рѣчи* — ил' у помишленя лукава, неваляла — Є ли доста само зло нерадити, а овамо зло говорити ил' зло мислити. Како грѣши онай, кои псуе ил' се узалудъ куне? А како грѣши онай, кои туђе жели? А онай кои краде ил' пали? Дакле чувати се треба одъ свакога грѣха, кои може быти дѣломъ, словомъ, и помышленіемъ.

но любовїю твоєю ꙋѧзви дꙋши нашѧ, но любавлю твоіомъ рани, — *истиньи, умекшай* — душе наше.

да къ тебѣ всегда взирающе, да къ теби свагда гледаюћи, на тебе се угледаюћи.

и еже ѿ тебе свѣтомъ наставлѧеми, и ономъ што е одъ тебе светлошћу наставляни. Богъ намъ е дао светлость разума, и светлость светог откровенія свогъ, да насъ те две светлости управляю на добро. Мы дакле треба да се увѣкъ држимо свое светлости т. е. свогъ разума, ал' да разумъ свой покоравамо Божіой найвећой и правой светлости т. е. закону Божіемъ.

тебе неприступнаго и присносꙋщнаго зрѧще свѣта, тебе Боже, кои си неприступна и свагдасуштна светлость гледаюћи. Кадъ мы Бога увѣкъ предъ очима узимамо, онда ћемо и по нѣговой вольи радити.

непрестанное тебѣ исповѣданїе и благодаренїе возсилаемъ безначалномꙋ Отцꙋ, со единороднымъ твоимъ сыномъ, и всесвѧтымъ и благимъ и животворѧщимъ твоимъ Дꙋхомъ. Кадъ мы Бога увѣкъ предъ очима имамо и добродѣтельно живимо, онда непрестано славу и благодарность шилѣмо светой Троици.

Бура.

(Єдна лекция изъ физике.)

Што смо одъ те чудесне снаге, кою електрицитетомъ зовемо на онимъ ситнимъ стварцама пакъ на ситно и у маломъ видили и искусили, у великомъ намъ се то показуе у ономъ величественомъ позорю природномъ, у бури.

У воздуху су облаци она тела, што електрична постану, коимъ поводомъ и како, то іошъ досадъ незнамо; као што уобште іошъ млогогъ чега у природи има, што Божия сила и мудрость да бива, нарећуе а ми га незнамо; алъ ми заключуемо изъ мали и ситни появленя на велика и крупна. Тревенѣ облака, коимъ они електрични постану, као да тада бива, кадъ се они у запарне дане и при мирномъ воздуху наедаредъ начине и еданъ на другогъ наиђу, докъ се сви у едну велику тамну гомилу облака сгомилаю, и то се зову бурне облачине. Те облачине падаю онда изъ висине све ближе къ земльи нагло и силовито, и савъ воздухъ затресу и побуне, и тако наступи олуина као претеча.

Садъ почну облаци електрицитетъ издавати. Што е она мала изъ тревеногъ стаклета искачућа варница у маломъ, исто е то муня у великомъ, електрицитетъ, што одъ едногъ облака на други прескаче. Дођели тай мунѣвити облакъ близу коіой на земльи стоећой ствари, и ствари онакой, коя електрицитетъ прима и пропушта, онда муня скочи на ту стварь, и то кажемо ми: ударио громъ. Високе пропуштаюће ствари найвећма су ударцима грома изложене; високе ствари зато, ербо су облаку найближе, а пропуштаюће зато, ербо електрицитетъ крозъ ньи найлакше, безъ икое препоне доле у влажну землю кою найволие сиђе. Зато громъ у високе торнѣве, и друга висока здания, у висока особито самце стоећа дрва, у димняке особито ако на огньиштама подъ ньима ватра горе, найрадие удара,

А кадъ е у ове ударио, онда по ньима, и то онудъ кудъ найлакше пролази, где е найлакше пропуштенъ, крозъ олуке, цеви илъ жице особито ако су гвоздене илъ одъ кое друге руде начинѣне. Гвоздене жице илъ друге танке ствари руднѣ оногъ часа, изтопи, дрва и каменѣ разцепи и разбие а животинѣ и люде на место убие.

Што е кодъ тревеногъ стакла крцанѣ, исто е то само у великомъ, у бури грмлявина. Муня е кривудаста зато, еръ тражи она места и путове кудъ ће лакше проћи, и електрицитетъ се лакше изтоварити.

Иза сваке мунѣ, било да изъ облака у облакъ скочи, илъ да на землю падне, слѣдуе онай страотни гласъ грома, кои кадкадъ наедаредъ груне, а кадкадъ се дуже разлеже, страотно грмлѣћи илъ хуктаюћи и тутняюћи, кое одъ дальине грома зависи. У брдима и међу планинама грмлявина е увекъ найстрашния, ербо се гласъ одъ брда до брда обияюћи туче и разбия.

Као што електрична варница и крцканѣ оно на стаклету уедаредъ заедно иду, исто тако и муня и громъ, светлость и гласъ, уедаредъ постану, само што ихъ ми при бури неосетимо уедаредъ.

Кадъ ми коегъ далеко одъ насъ дрва цепаюћегъ човека гледамо, увекъ пре видимо кадъ удара, него што гласъ одъ удараца чуемо; при пуцняви топова илъ пушке далеко одъ насъ, увекъ пре ватру видимо, негъ што гласа чуемо. Светлость дакле млого брже до насъ дође, него гласъ, тако е и кодъ грома, муня се одма види, а гласъ грома текъ после доспе до насъ.

Изъ досадъ реченога лако се знати даде, шта све при бури чинити имамо, да се одъ грома сачувамо. Найвећма се валя клонити одъ сви муню навлачећи и пропуштаюћи ствари, а таке су: гвоздене пећи, велика огледала, гвоздене и друге руднѣ жице, као оне о коима кућна звонца на капиама стое; ватру на огньишту валя одма угасити, и одъ димняка (оџака) као и одъ сваке ватре клонити се.

Найсигурние е место при грмлявини, среда собе; прозори могу башъ и отворени бити, ако само ветаръ недере.

Найнесмислениe е и найопасние подъ висока дрва, високе куће илъ торань бегати, илъ подъ стрее крити се, са кои киша цури, еръ и туда, то есть млазомъ воденимъ громъ као и крозъ гвоздене жице найлакше и найрадие пролази.

2. Громовођа.

Видилисмо да муня на оне ствари найрадие наилази, крозъ кое найлакше пролази; тако е и Веняминъ Франклинъ на ту мисао дошо, муню онако навести и провести, да никоегъ квара ни штете неначини, и взумео е справу за то навлаченѣ и проводенѣ грома, громовођу. Наши ихъ зову магнетомъ, алъ погрешно, еръ магнетъ сасвимъ друга свойства и друго одређенѣ има, као што смо видли.

Та справа састои се изъ више изправлѣни гвоздени шипки за навлаченѣ мунѣ илъ грома одређени, муньовукъ илъ громовукъ, и изъ едне дугачке гвоздене жице за своденѣ, громовођа илъ муньовођа. Навлачеѣе шипке стое издигнуто и изправлѣно изнадъ крова куѣногъ, и доста су повисоке, да би само ближе съ висине падаюѣемъ громовитомъ облаку биле, да би муня на ньи наишла. Све су врхомъ позлаѣене зато да ту незахрђаю, еръ онда неѣе муня на ньи тако радо да наиђе. Оздо су те шипѣе припоене за едну дугачку одъ бакра илъ гвожђа начинѣну жицу, коя муню одъ ньи прими и доле сведе. Ако е жица гвоздена, онда се мора съ едномъ црномъ одъ смоле начинѣномъ боіомъ намазати да незахрђа. Та жица тече низъ кровъ до края и одатле низъ зидъ доле у землю. Кадъ муня у кою одъ шипки удари, онда мирно сиђе по жици доле у землю и никоегъ квара крову ни куѣи неначини.

Телеграфъ.

Она оправа, да се разговарати можемо съ кимъ кои е врло далеко у свету одъ насъ удалѣнъ, зове се грчкимъ именомъ телеграфъ, кое на србски значи далекописъ.

Кадкадъ е врло нуждно вѣсти на далеко и брзо слати, ил' примати, млого брже него што ихъ икои писмоноша ил' улакъ донети ил' однети може, то е узрокъ зашто су люди іошъ у найстария времена телеграфе смишляли.

Први телеграфи били су начинѣни изъ свакояки окретяни гредица, кое су на високимъ местима, на торнѣвима ил' врховима брда намештени били, и надалеко се догледати могли. Са различнимъ извртанѣмъ ти гредица означавана су писмена и ньима оне вестя, кое е требало на дальна места послати. Такове справе биле су намештене одъ села до села на торнѣвима, ил' одъ брда до брда; и одма онай часъ, чимъ е на едномъ што явлѣно било, являо е други далѣ, докъ ние дошло до оногъ, комъ е одређена била. Овай е све знаке бележио, и значенѣ ньиово знаюћи, у речи ихъ написао.

Ови телеграфи били су врло полезне справе, ал' съ ньима се ние могло увекъ послужити. Ноћу ил' у магли ние се съ ньима ништа радити могло, еръ ние онай кои е знаке далѣ слати требао, догледати мого; а и цело извешћиванѣ ишло е врло споро, и мало се писати могло, еръ после свакогъ знака морало се исчекивати, докъ знакъ еданъ крозъ све штацие ние далѣ явлѣнъ био, докъ се други являти мого.

Наши данашньи телеграфи далеко су савршеніи, и доиста удивлѣня вредни. Данасъ е могућно, мисли и вести преко найдальи земаля као муня брзо у едномъ тиломъ часу явити, пакъ не ноћь ни магла, ни брда ни мора томе несметаю.

Данасъ се вести неявлю више са гредицама, него су люди обе горепоменуте силе, електричну и магнетичну, што ихъ е Богъ дао, на то употребили.

Крозъ оне бакрене жице, што ихъ на онима узъ друмове уздигнутимъ моткама разапете видимо, пушта се електрична ватра илʼ снага тећи, коя туда као муня брзо пролази, брже негъ светлость. На краевима ти жица, одъ штацие до штацие нарeђене су справе, где се знаци ватаю и тумаче.

Користь кою одъ телеграфа имамо врло е велика.

Телеграфомъ являю люди свое радости илʼ жалости у едномъ часку на све стране у найдальние землѣ и повуку све на саучастие, коихъ годъ се гласъ и весть тиче, коя е у толико добродошлия, што пре дође.

Колико силно и важни случаева има, кои се онога часа явити имаю, гдѣ човекъ илʼ савета одъ коега свогъ мудрогъ приятеля илʼ брата потребуе, или где му се мора догађай кои брзо саобштити. Телеграфъ му то у едномъ часку учини. За трговца е врло важно да се зна, како цена ове илʼ оне ствари на коемъ дальномъ месту стои, где е купити илʼ продати треба; писмено известие траяло би врло дуго, докъ би отишло и дошло, да се по томъ владати зна: телеграфъ у тили часакъ донесе вѣсть и однесе. Злочинацъ кои на парнимъ колима у неколико часа Богъ зна кудъ далеко утекне, іошъ ни близу оногъ места ние дошо, кудъ е наумио, већемъ га чекаю увате и суду предаю. Телеграфъ га е већъ вайкаде явио и означио ко е и какавъ е.

Видъ и мицанѣ землѣ.

(іошъ една лекция изъ Географие.)

Ние земля равна плоча, као што намъ се чини, него е као тане округла, коя се наредбомъ и снагомъ Божиомъ сама о себи у простору света држи, ни нашто ненаслонѣна нити о чему висећа. Она е на оба края малко утинѣна, а око пояса мало пупчастия. Ма да она у воздуху сама о себи стои, опетъ се све што е на ньой тврдо за ню држи, неодпада одъ нѣ. Све што на ньой живи и стои, то е за ню као прикопчано, свуда имаю люди надъ собомъ небо, а подъ собомъ землю. Земля се сваки данъ едаредъ сама око себе обрне, и то правцемъ одъ запада на истокъ. То е узрокъ да имамо данъ и ноћъ едно иза другогъ.

Свако е тане такога створа, да га една светлость само уполе, само с' оне едне стране у онай ма осветлити може, а друга пола илъ страна међу тимъ е у сену илъ у мраку. Кадъ узмемо ми тане окретати а светлость оставимо да све на едномъ месту стои, видићемо да ће све друга и друга места на нѣму на светлость долазити, а коя су на светлости била у сенъ. мракъ ступати, и непрестано ће само едну половину светлость ватати, а една ће пола довекъ у сену остаяти. Исто е тако и са землѣомъ. У нѣномъ обртаню око себе саме одъ запада на истокъ, све други и други предели на светлость долазе, а други у сенъ, и опетъ е у истомъ часу само половина осветлѣна. Та сунцу окренута и ньимъ осветлѣна страна землѣ има данъ, а друга страна, коя е исти махъ одъ сунца окренута, и коя у сену илъ мраку за тай часъ стои, има ноћъ. Кадъ се сунце нами рађа, онда се земля толико окренула, да е нашъ пределъ сунце у свой хоризонтъ добило.

При обртаню землѣ крайне точке нѣне необрћу се; те се точке зову полови, илъ обрти; и онай што е на северномъ краю, зове се северни, а онай на южномъ краю землѣ, южни полъ нѣнъ.

Обрћући се сваки данъ едаредъ около себе, нестои земля све на истомъ месту, него се помиче све далѣ напредъ, у едномъ дугулясто округломъ колу и стази своіой око сунца. За 365. дана и неколико сати обиђе она тай свой путъ едаредъ, и то време зовемо ми едномъ годиномъ. Тристотине и шесетъ и петъ пута обрне се она за годину дана, то су 365. дана.

За то време неостае земля према сунцу еднако и у едномъ правцу, него меня. У едно доба године, стои према сунцу нашъ пределъ тако косо, да насъ зраци сунца врло слабо греяти могу, то доба зове се зима. Зраци сунца тада особито око подне врло косо на насъ падаю, зато насъ слаблѣ грею.

А у друго доба год. грее насъ сунце врло яко, и онда сва растения озелене, уцветаю и плодъ донесу. То доба зовемо летомъ. Онда нашъ пределъ землѣ стои према сунцу тако, да зраци сунца́ найстрмие падаю, готово у теме жегу, онда су найтопліи, и найвећу снагу имаю.

Између зиме и лета дође едно доба, где снага сунчеве топлоте съ дана на данъ све већма се отимлѣ, тако да топлота нѣгова сва растѣния у животъ пробуди; то доба зовемо пролећемъ.

А између лета и зиме почне снага сунчеве топлоте све слабля бивати, растѣния даю тада плодъ и семе, и листъ имъ пада, то доба зовемо есенъ.

У нашемъ пределу има четиръ годишнія времена, ербо пределъ овай у четиръ различна положеня према сунцу дође, докъ земля едаредъ око сунца путъ свой начини. У другимъ пределима землѣ другчие е. Има предела, кои дугачку зиму са непрестанимъ снегомъ и ледомъ имаю, а врло кратко лето; а има други предели, кои дуго време лето имаю, а врло кратку безъ снега и леда само кишомъ пролазећу зиму имаю.

Све промене ти годишньи времена зависе само одъ различни положеня землѣ према сунцу кое се за то доба, докъ путъ свой око сунца обилази, меня.

На глобусу (землю представляюћемъ тапету) видите млоге линие. Єдне су повучене одъ едногъ пола до другогъ. Ове означую она места на земльи, што при обртаню землѣ у едаредъ подне имаю. Оваки линия може се небройно вући, алъ на овимъ куглама и на землѣписнимъ картама, има ихъ обично 360. и зову се поднѣ линие полуданици илъ латинскимъ именомъ меридияни, те су нуждне за означенѣ поднѣгъ доба за различне пределе на земльи.

Окромъ меридияна има овде іошъ една округла линия, башъ око пояса землѣ, и наеднако одъ оба пола далеко повучена. Та се зове латинскимъ именомъ екваторъ; то естъ равнитель, еръ она землю на две равне полукугле поделюе, южну и сѣверну.

И ови линия има небройно, алъ екваторъ е само еданъ. Свака такова линия више илъ ниже екватора наеднако далеко низъ екваторъ повучена, сачинява едну с'-екваторомъ равнотечну линяю, паралелу, алъ не екваторъ, еръ ни една одъ ти недели землю на две равне поле.

Између екватора и оба пола има четиръ знамените паралеле. Две ньи, кое су ближе екватору негъ полу зову се обртна кола, илъ тропи, сѣверно илъ рака, и южно козорога; та кола означую онай просторъ землѣ, коегъ сунце зрацима своимъ сасвимъ стрмо довата.

Два друга половима ближа кола зову се поларна кола, едно е сѣверно, а друго южно; та оба кола означую краеве оногъ простора землѣ, на коемъ има сваки данъ, ноћъ и данъ. А на онимъ просторима землѣ између поларни кола и полова, стои сунце по дуже одъ 24. сата на хоризонту и данъ трае дуже одъ 24. сата, алъ исто тако и ноћъ, и што ближе полу све дуже; на полу има цела година само еданъ данъ, ту сяе сунце 6. месеци непрестано, незалази, а кадъ зађе онда пуни шестъ месеци трае ноћь непрестано, докъ се опетъ сунце роди.

Што е кои пределъ землѣ ближе к' полу едномъ илъ другомъ, то е све ладніи, ербо зраци сунца све косие ватаю; а што е кои предѣлъ ближи екватору, то е све топліи, еръ зраци сунца све стрмие ватаю, и веђма грею. Између екватора и полова на среди, ту е и зима и врућина умерена и найболѣ по здравлѣ и животъ люди удешена.

У тако умереномъ пределу живимо и ми. Кодъ насъ ние ни зима ни врућина тако претерана да би намъ животу сметала. Южно одъ насъ к' екватору идући, предѣля су све топліи, а сѣверно одъ насъ и к' сѣверномъ полу идући све су ладние землѣ. И кодъ насъ е у брдима ладние него у равницама, и зима дуже трае; воздухъ е на брдима ладнія и неможе се толико угреяти. Алъ и кодъ насъ су сѣверни предели нашегъ царства и на равница ладніи него южни. У Ческой, Шлезіи Галиціи зиме су дуже и оштрие, него у Ломбардіи и Млетачкой, у приморю и Далмаціи, еръ оне землѣ ближе к' сѣверу стое негъ ове, а сѣверне землѣ зраци сунца млого косие ватаю и са маньомъ ихъ снагомъ грею него южне землѣ.

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке неделѣ еданпутъ. Цена му е на годину 4, на половину 2 а на четврть године 1 фор. съ поштариномъ.

Брой 23. 18. Юния. 1859.

Изясненіе нѣколико пѣсана и молитава изъ Часловца.

(Продужено изъ бр. 22.)

Деветый часъ.

Иже въ девѧтый часъ насъ ради плотїю смертъ вкꙋсивый. Кои у деветый часъ насъ ради тѣломъ смртъ окусіо еси. — У колико е сатій Спаситель издануо? Како се у св. Еванђелію назива три сата послеподне? Зашто кажемо да е Христосъ зарадъ насъ смртъ окусіо? У коме члену вѣре вѣруемо мы да е Іисусъ страдао и умро? Коя е свакидашня молитва одъ свете цркве одређена за споменъ смрти Христове? Кадъ се чита деветый часъ у обичне дане, а кадъ уз’ частный постъ?

Умертви плоти нашеѧ мꙋдрованїе Хрїсте Боже и спаси насъ. Умртви пути наше — тѣла нашегъ — мудрованѣ Христе Боже и спаси насъ. Дай о Боже да наша плотъ, наше желѣ и намѣре буду твоіой светой вольи подчинѣне, или дай Боже да ми никадъ непомислимо, нитъ пожелимо штогодъ што ніе теби по вольи.

Молитва на деветомъ часу.

Владико Господи Іисꙋсе Хрїсте Боже нашъ. Владико, Владару, Господару, Господе Іисусе Христе Боже нашъ. — Кои членъ вѣре учи насъ да е Іисусъ Христосъ правый Богъ нашъ. Шта значи рѣчь Іисусъ, шта л' рѣчь Христосъ? Зашто се друго лице свете Троице зове Спаситель, а зашто Помазаникъ?

долготерпѣвый ѿ нашихъ согрѣшеніихъ. Кои си дуго трпіо наша безаконія. Богъ е дуготрпельивъ. У коіой пѣсми сваке неделѣ то исто поемо? Кажи ми кою повѣстъ изъ Старогъ Завѣта, што намъ приповѣда, како Богъ дуго трпи (Разговоръ Авраамовъ съ Богомъ о Содоми и Содомлянима).

и даже до нынѣшнѧгѡ часа приведый насъ и кои си до садашнѣга часа привео насъ. До когъ часа? До деветогъ.

Въ оньже на животворѧщемъ древѣ висѧ, благоразѹмномѹ разбойникѹ иже въ рай пѹтесотворилъ еси входъ. У кои си часъ ты Спасителю благоразумномъ — паметномъ — разбойнику у рай обећао улазакъ. С'кимъ е Іисусъ бyо распетъ? Єсу л' се обадва разбойника еднако према Христу владала? Шта е рекао онай с' десне стране? Кадъ мы читамо молитву: *Помяни насъ Господи егда придеши во царствіи твоемъ?* То е кратка и найлегша молитва за каянѣ. Кои ми зна молитву оногъ смиреногъ Царинника (Мытара)? *Боже милостивъ буди мнѣ грѣшному.*"

и смертїю смерть разрѹшилъ еси. И смрћу Твоіомъ Христе смртъ разрушіо еси.

ѡчисти насъ грѣшныхъ и недостойнихъ рабъ твоихъ очисти насъ грѣшне и недостойне рабе — слуге — твое. Зашто кажемо да смо недостойни милости Божіе?

согрѣшихомъ бо и беззаконовахомъ, еръ сгрешисмо и безаконовасмо, законъ преступасмо, противъ закона радисмо. Кои су грѣси смртни? Кои су туђи? Кои су грѣси што вичу на небу? Кои су грѣси противъ Светога Духа?

и нѣсмы достойни возвести ѻчеса наша и воззрѣти на высотѹ небеснѹю. И нисмо достойни узвести очи наше и погледати на височу небесну. Знашъ ли изъ светогъ Еванђелія ко се моліо Богу а ніе смео да погледа на небо? Мытаръ е дакле быо смиренъ, а како е радіо Фарисей?

зане ѿставихомъ пꙋть правды твоеѧ. Ербо остависмо путъ правде твое. Кои грѣши, тай оставля путъ правде Божіе, силази с' пута добродѣтелья.

и ходихомъ въ волѧхъ сердецъ нашихъ, и ходисмо у волями срдаца нашихъ, живисмо по вольи своега срдца. Валя л' тако радити? —

но молимъ твою безмѣрнꙋю благость, но молимо твою безмѣрну благость. Молимо твою доброту, коіой нема мѣре.

пощади насъ Господи по множествꙋ милости твоеѧ. Пощтеди насъ Господи по множеству милости твое. Милостъ е Бежія велика и безмѣрна. Кои зна онай красный Псаломъ за каянѣ: Помилуй мя Боже!

и спаси насъ имене твоегѡ ради свѧтагѡ. И спаси насъ имена твога ради светога.

ꙗкѡ изчезоша въ сꙋетѣ дніе наши, еръ изчезоше у сусти дни наши, пројоше дани наши у сустнымъ, безпосленымъ забавама. Кадъ се мы с' безпослицама бавимо, и кадъ се нестарамо за спасеніе свое душе, и за остале потребе свое и своихъ ближньихъ, онда намъ пролазе дани у сусти, у залудъ.

Изми насъ изъ рꙋки сопротивнагѡ. Изузми, отми, избави насъ изъ руке супротивнога, изъ руке противника твога а нашегъ непріятеля, кои насъ на зло наводи.

й ѿстави намъ грѣхи нашѧ, и остави, опрости намъ грѣхе наше. И ꙋмертви плотское наше мꙋдрованіе, умртви плотско, чувство мудрованѣ наше.

да ветхаго ѿложивше человѣка въ новаго ѿблецемсѧ, да ветхогъ, *старогъ*, одложивши, *сбацивши свукавши* човѣка, у новога човѣка обучемо се. Старый човѣкъ зове се живленѣ по своіой вольи, у грѣху;

а новый човѣкъ есть Христосъ и нѣгова света наука. Мы треба да сбацимо са себе грѣхъ па да по науци христовой живимо.

и тебѣ поживємъ нашємꙋ Владыцѣ и благодѣтєлю, да мы теби поживимо нашемъ Владики, *Господару*, и благодѣтелю, *доброшвору*. Живити Богу значи живити по Божіой вольи. Ко живи по Божіой вольи? Кое су Божіе заповѣсти?

и такѡ твоимъ послѣдꙋющє повелѣнїємъ въ вѣчный покой достигнємъ, и тако твоима послѣдуюћи заповѣстима у вѣчный покой достигнутћемо. Кое су Божіе заповѣсти? Кажи ми две заповѣсти о любави у коима се све Божіе заповѣсти, савъ законъ и сви пророци садрже? Кои ће люди доспѣти у вѣчный покой? А шта ће быти с᾽ оныма, кои неживе онако као што Богъ заповѣда? Како се зову оне четири ствари, што ће се с᾽ свакимъ човѣкомъ збыти? Зашто смо дужни свагда предъ очима имати мисао о четири последня?

идѣжє єсть всѣхъ веселѧщихсѧ жилищє. Гдѣ е т. е. у вѣчномъ покою е свію веселећихъ се жилиште, живилиште, обиталиште. Добри люди гледатће увѣкъ Бога и чинити нѣму по вольи у небесномъ царству, а то ће найвећа за нѣи радость и веселѣ быти. Кои насъ членъ вѣре о томе учи?

Ты бо єси воистинꙋ истинноє веселїє и радость любѧщихъ тѧ Хрїстє Божє нашъ. Єръ ты еси ваистину истино (право) веселѣ любећихъ те, — оныхъ кои те любе, — Христе Боже нашъ. Праведанъ човѣкъ найвећма се радуе, кадъ може Спаситељу свомъ угодити. Нѣгова наймилія забава, нѣгова найвећа радостъ и веселѣ есть испуняванѣ волѣ Божіе или угађанѣ Богу.

и тебѣ славꙋ возсылаємъ со безначалнымъ твоимъ Отцємъ и пресвѧтымъ и благимъ и животворѧщимъ твоимъ Дꙋхомъ. И теби Христе сыне Божій славу узшилѣмо, шилѣмо, с᾽ безначелнымъ твоимъ Отцемъ, и с' прѣсветымъ и благимъ и животворећимъ твоимъ Духомъ. На свршетку ове и готово сваке молитве славимо Бога у Светой Троици. Кажи ми малу или обичну славу светой и живоначелной Троици (Слава Отцу)? А кои зна велико Славословлѣ, што се на ютрењю у славу Божію пое? Шта значи: Во имя Отца и сына? У чіе смо име мы крштени?

нынѣ, сада, приснѡ сваґда, и во вѣки вѣкѡвъ и у вѣке вѣкова.' Аминъ, да буде, тако е.*)

Молитва Светога Еврема Сирянина.

(Чита се после свакога часа съ метаніемъ.)

Господи и Владико живота моегѡ, Господе и Владико — Господару — живота моега. Ко е Господаръ нашегъ живота? Смѣмо л' мы дакле сами себи животъ одузети? Коя заповѣсть Божія забранюе самоубиство.

дѹхъ праздности, т. е. духъ празднине недайми. Не дай да я безпосленъ левь, нерадинъ пребивамъ. Леньость е грѣхъ смртный, а коя е грѣху томъ противна добродѣтель? —

дѹхъ унынїѧ, духъ унилости нехатости недайми. Униніе есть грѣхъ смрти, зато треба да се одъ нѣга чувамо.

дѹхъ любоначалїѧ, духъ любави к' началствованю недай ми. Недай Боже да я тежимъ за првенствомъ међу людма. Кои за првенствомъ несито и само зато тежи да може млогима господарити, тай е гордъ. А какавъ е грѣхъ гордость? Знашли добродѣтель противну гордости? Кои бы ми знао казати ону причту изъ св. Еванђелия гдѣ е гордельивацъ пониженъ а смирени човѣкъ узвишенъ? Є ли Іисусъ Спаситель своима ученицима пред смрт дао какавъ примѣръ смирености?

дѹхъ празднословїѧ, духъ праздне — пусте — беседе недай ми. Дакле ніе само забранѣно неваляло говорити, него е грѣхота и коешта лудо и неупутно говорити. Богъ е човѣку даръ бесѣде зато дао, да паметно и смислено говори.

---

* Ову и ону са шестогъ часа молитву сачиніо е светый Василіе Великій.

не даждь ми. Не дай ми Боже да будемъ нерадинъ, нехатанъ, гордельивъ, и да говоримъ напразно.

Дꙋхъ же цѣломꙋдрїѧ, смиреномꙋдрїѧ терпѣнїѧ и любве дарꙋй ми рабꙋ твоемꙋ. Же есть свеза и значи а; дакле; а духъ цѣломудрености или чистоте, смиреномудрія или смерногa о себи мнения (мишления) трпления, и любави даруй мени слуги твоме.

Цѣломудріе или чистота душевна и тѣлесна зове се Еванђелска добродѣтель; зато што се у светомъ Еванђелию особито препоручуе. Знашъ ли ты по реду све четири добродѣтельи Евангелске? — Какавъ е грѣхъ нечистота? Кои су све по реду смртни грѣси? Кажи садъ свакоме смртномъ грѣху противну добродѣтель?

Смиреномꙋдрїе или смѣрно о себи мнѣнїе есть велика добродѣтель, а кои е ньойзи противанъ грѣхъ? Чувайте се дѣцо одъ гордости и охолости, еръ е она изворъ многихъ грѣхова.

Терпѣнїе или Трпленѣ есть такође добродѣтель, кою намъ Іисусъ Христосъ препоручуе. Кадъ мы увреде трпельиво подносимо, какво испунявамо онда дѣло? Кажи мы по реду дѣла милости духовне? А коя су дѣла милости тѣлесне.

Єй Господи Царю. Ой Господи Царе мой и Боже!

даждь ми зрѣти моѧ согрѣшенїѧ, дай ми зрѣти моя сагрешеня, дай ми гледати мое грехове. Свакій човѣкъ треба да свое грѣхе гледа, и да се потруди дознати у чему е и како е сгрешіо; па да се покае, исповеди, и поправи. Шта е то покаяніе? Зашто смо се мы дужни каяти за грѣхе наше? Є ли доста само исповѣдити грѣхъ предъ Свештеникомъ, па после опетъ живити грешно као и пре? Коме уподоблява Свето Писмо онога човѣка, кои се кае грѣха, па после опетъ тако ил' іоштъ горе безобзирце грѣши? Уподоблява га псету, кое се враћа на свою блѣвотину.

и неѡсꙋждати брата моєго, и дай ми неосуђивати брата мога. Дай Боже, да я неосуђуемъ мога брата. С' коима рѣчма налаже намъ Христосъ Спаситель да неосуђуемо своггъ ближнѣгъ? Зашто видишъ трунъ у оку брата твога. (Види Изреченія изъ св Еванђелія за писанѣ диктандо) Знашъ ли кою народну пословицу што насъ учи, да треба свое мане гледати, а другe люде не осуђивати? Свакій некъ испредъ свое куће чисти.

ꙗкѡ благословенъ єси во вѣки вѣкѡвъ аминь.*)
Єръ си ты Боже благословенъ у вѣкове вѣкова. Аминъ.

Кукавица.

(Лекція изъ нар. исторіе.)

Између сви птица кое се облето кодъ насъ находе, кукавица е една одъ найзнаменитіи.

Наша пословица вели: по песми се тица познае. Ово е кодъ кукавице найочевидніи случай. Нѣна е песма нешто сасвимъ особито, нити е весела, нити има каквогъ извияня, и опетъ е люди радо чую, еръ пролеће предказуе. Кадъ пева, онда крила отобили, а репъ дигне и разширы као ћуракъ, пакъ гушу напне и тако нѣну песму пева, где при првомъ гласу главу што веђма може доле спушта, а при другомъ гласу, што веђма може у висъ диже. Чинисе, као да се изъ петини жила упинѣ, да е само далѣ чую. Али чимъ найманѣ осети да е ко вреба, одма прне и одлети, тако е страшльива, и Богъ зна одкудъ изъ далека опетъ песму пусти. Зато е лако кукавицу чути алъ тешко видити, и врло е редакъ човекъ кои е чуо ние, ал' іошъ далеко ређи, кои е видио.

---

*) Види: Часословъ церковный. Ова прекрасна и науке пуна молитва треба да се чита о свршетку свакога часа съ метаніемъ. Нека и ню дѣца напаметъ науче, и читаю.

Своимъ изгледомъ и пепелявимъ пегастимъ перѣмъ наликъ е кукавица на оногъ тицокрадицу кобца; по трбуу е бела са црнимъ пегама, има жуте ноге, и престе за пужанѣ удешене, т. е. два стое напредъ а два натрагъ и ватаю као клѣште; велика е као грлица ил' голубъ, само има репъ и крила іошъ већа. Зато, што е на кобца наликъ, мисле млоги ловци, да она и ситние птице вата и ждере, ал' то ние истина. Люди, кои су кукавицу добро пазили, увераваю насъ, да она само бубе, муве, коньице и гусенице вата, особито оне длакаве паликоже, кое найрадие и у найвећу сласть гута, а у великой нужди еде и ягоде и бобе. Она е дакле врло полезна птица, исто као и црвендаћи, и пиньице и ласте, кое повазданъ лете и гомилу досадни и шкодльиви буба и мува и другога гада потамане.

Ласте остаю кодъ насъ до пола септембра, кадкадъ и до октобра, а кукавице оду већъ у аугусту. Ласти има илядама у едномъ селу, а кукавица све на по сата раздалеко по еданъ паръ, т. е. една женка и еданъ мужакъ, кои нипошто неда другомъ мужяку у свой атаръ ући, и чимъ коегъ певати чуе, одма се разсрди, пакъ за ньимъ лети, и одъ древета до древета вия, тукући га съ крили и клюномъ, и неоставля га, докъ годъ га изъ свогъ атара неизтера.

Съ почетка априла дођу кукавице къ нама, и по два пуна месеца по шумама се мотаю певаюћи, а на правлѣнѣ гньизда ни едно непомишля. Дроздови и детлићи и све ситние шумске птице већъ су све одавно своя гньиздашца направиле, и већъ све на яима леже; а кукавице се чине и невеште, као да имъ нетреба гньизда.

И доиста — едва човекъ верує — никадъ кукавице гньизда неправе; оне одране свое птичиће на неки сасвимъ необични начинъ, како ни една више птица неодраню.

Кукавица неноси яя сваки данъ, као што друге птице чине, него снесе у 10 дана едно, и ма да е повећа птица опетъ іой е яе тако малено, да се чисто неможе веровати, да е нѣно. Пре негъ што ће яе снети, облеће одъ чбуна до чбуна, пакъ оштримъ окомъ вреба, где ће коегъ црвендаћа, пиньицу, говедарку ил' царића, довребати да на яи лежи. А кадъ е кою одъ ови тичица увребала, онда се онде близу прикрие, пакъ чека, кадъ ће иста птичица са своіи яя слетити, да се напие ил' да коегъ црва увати; и чимъ е то смотрила, увуче се на гньиздо, снесе свое яе у нѣга и оде. После 10 дана вреба друго гньиздо, и тако сваке неделѣ друго.

Мале ове птичице и несневаю, какавъ су зао даръ добиле. Кадъ време изађе, и птичићи се изъ яя, проклюве, онда се и ово кукавче проклюви. И да вамъ е садъ видити муку такове едне мале птичице као што е говедарка ил' царићъ ил' црвендаћъ, кадъ се на едаредъ по петъ ил шестъ клюнова изъ гньизда подизати стану да ихъ нарани, и међу ньима еданъ клюнъ два триредъ већи негъ они остали, коме самомъ више треба него онима осталима свима скупъ. Одма прве дане почини ово кукавче читавъ сиясетъ по гньизду. Докъ други тичићи мирно и сгнюрено ћуте и чекаю да имъ мати што за ело донесе, дере се ово туђинче непрестанце, заузме найболѣ место у гньизду за себе, разгура све остале тичиће по гньизду тако да гдекое и наполѣ изпадне, и штогодъ мати коемъ у клюнъ пружи, овай пасторакъ отме, и кадкадъ сви остали скапаю одъ глади. И то све маћуа ова гледа, и мучи се пакъ рани овогъ као и свое рођене тичиће са истомъ ономъ бригомъ и любави, безъ икое разлике. Іошъ кадъ е овай пасторакъ толики порастао, да му е гньиздо малено и тесно, и кадъ изъ гньизда иђаше пакъ одъ гране до гране скаче и лети, іошъ и онда се непрестано дере, и маћуа га и тада одранюе, и тада ихъ е найчудние гледати, она малена нема е шта видити, а онъ одврkao читавъ зинзовъ; кадъ зине сву би маћуху прогутао. Найпосле, кадъ е толики одрастао, да летити и самъ се ранити може, онда одлети у шуму къ своимъ осталымъ кукавицама, безъ да своіой одранительици благодари, ванъ што ће іой можда опетъ своя яя подметати, да ихъ ова излеже и са истомъ онакомъ тешкомъ мукомъ и бригомъ птичиће одранюе.

Нека страна нами потребна растѣния.

(Една лекция изъ наравне историе.)

Окромъ наши растѣния потребуемо ми іошъ и нека страноземска, коя се на лађама преко мора доносе и у дућанима продаю. Између ови ствари, што ихъ ма за свакидашню потребу изъ дућана купуемо, има ихъ неке, кое се преко више стотина миля къ нами доносе, пакъ овде на крайцаре продаю. Найвише е такови ствари одъ растѣния. Неке су намъ одъ ньи постале већъ тако нуждне, да готово неможемо безъ ньи бити, а неке намъ нису башъ тако нуждне, али смо се научили на ньи и нерадо би ихъ оставили, и ко би ихъ укратити хтео, онъ би читавимъ земляма и велику штету нанео.

1.

У Арапской расте едно дрво, са сяйнимъ лишћемъ и белимъ мириснимъ цветомъ, изъ коегъ дугулясте црвене бобе израсте. У свакой боби има по два едно низъ друго слублѣна зрна, коя се изъ узрели доба изваде и осуше и онда су та зрна тамно зелене бое. То дрво Европейци су по источной Индіи на южноазиятскимъ островима, по западной Индіи и южной Америци разсадили, и има већъ 200 год. како га у великимъ разсадницима негую. Та зрна купуемо ми у дућанима на фунте и лотове, пакъ ихъ у тавицама на ватри пржимо, после ситно самелѣмо ил' изтучемо и вреломъ водомъ попаримо. То е кафа.

Млого милиона люди пию сваки данъ кафу, ал' мало ихъ има, кои знаю ил' питаю, одкуда се кафа доноси, и како е могућно, да се лотъ кафе тако ефтино добие, кадъ сваки лотъ изъ тако дальни земаля донешенъ бити мора.

Да би ми н. п. имали коегъ доброгъ приятеля у Моки у Арапской, где найболя кафа расте, и кадъ би му писали: „буди тако добаръ и пошльи ми едну фунту кафе найпречимъ путемъ и кое би све землѣ морала та фунта кафе прећи? Тай найпречи путъ био би ево овай: одъ Моке, црвенимъ моремъ до Суеца, одатле сувомъ землъомъ преко Каире до Александрие, одатле опетъ средиземнимъ и ядранскимъ моремъ до Трста, кое е найвеће аустриско морско пристаниште. Овлашно узето износи тай путъ преко 300 аустриски миля. Кадъ би намъ дакле тай нашъ добри приятель ту фунту кафе поклонио, моро би е у Моки на лађу дати до Суеца, одатле би се морала за камилама до Александрие донети, ту опетъ на лађу узети до Трста и одатле на коли до насъ донети. То све неби могли искати да намъ се забадава носи, него е право, да за тай преносъ транспортъ, платимо. Да узмемо, да би морали за свако 10 миля само 1 крайцару платити, кое е башъ мало, то би насъ поклонъ тай већъ у Трсту 30 крайцара коштовао, (зашто?); а ми е добиямо овде кодъ насъ у дућану одъ трговаца, кои е ние на поклонъ добио, него е купио и кои мора понешто и добитка имати, опетъ готово за 30 крайцара. То е профитъ коегъ одъ трговине имамо.

У єдну трговачку лађу стане по више иляда центи кафе, а млоге стотине лађа броде сваке године и непрестано, одъ они пристаништа, где се кафа купуе, и доносе є у Европу. То є едно, што начини сваку центу кафе єфтиние него кадъ би се свака цента башка доносила. А друго є, што те лађе по кафу идући неиду празне, него понесу читаве терете ствари, коихъ кодъ насъ млого има, а тамо мало, као: стакла изъ ческе, тканица изъ моравске, гвожђа изъ Штаерске, клавира изъ Беча и пр. и са тимъ дође насъ кафа опетъ єфтиние, єрбо се лађе исте наплате за терете кое тамо однесу, пакъ єфтиние онда терете одонудъ донети и дати могу. Ако коштуе еданъ теретъ кафе одъ 1000 центи н. п. 1000 фор. до насъ, то долази одъ 1 центе 1 фор. а одъ 1 ℔ 1 новацъ; и ако коштуе 1 цента кафе онде на месту, и изъ прве руке 20 фор. кое єдва кошта, єръ є онудъ кафе исто тако млого, као што є овде кодъ насъ грашка ил' сочива и пасуля, то дође 1 ℔ 20 новаца безъ оногъ 1 новца за транспортъ; и кадъ ово проесапимо, онда ние чудо, да є наши трговци по 30 ил' 40 новаца фунту давати могу и опетъ съ профитомъ.

(Продужиће се.)

Єданъ примеръ за наизустни рачунъ.

Некій почне пушити 18. године а пуши до 68. год., — колико є времена, како пуши?

Попушио одсекомъ за 3 новч. дувана на данъ,? колико є то на месецъ? Колико на 4 8 12 месецій? А колико на 2 5 10 25 50 година?

Окромъ тога попуши іошъ сваке недѣлѣ и светца по 2 цигаре, свака по два нов. реци 80 пута на год. Колико то чини фор. на 2 5 10 25 50 год.? Додай горе.

Онъ треба сваке год. реци само 4 луле по 4 нов и 4 камиша, реци само по 3 нов. свакій, колико т. чини на сви 50 год.? Додай и то горньой суми.

Онъ треба дабогме сваке год. баръ 1 дуванкесу, некъ е само 11 нов., додай іошъ сваке годъ 11 нов. на оцило, и 11 нов. на кременъ, трудъ или палидрвца, проесапи све на 50 год. и сабери све уедно, да видимо, колико му е новаца у димъ отишло? Ако ко болій дуванъ пуши и држи парадніе луле и камише и гайтане и дуванкесе, нека самъ есапи.

Али пуше и сва три сина тога дуванціе, найстаріи пуши 30 год. средньій и наймлађій свакій по 25 год. и они посебице потроше на год. као и отацъ, проесапи и то па додай.

Іошъ е отацъ срећанъ, пакъ е дочекао да и унуче часъ едно, часъ друго, а све финимъ дуваномъ и изъ парадне дуванкесе послужуе. Одъ найстаріегъ сина има ій двоицу, а одъ млађа два одъ свакога по едногъ. Прва двоица пуше већъ има 5 год., а друга двоица има 2 и по год., ови не пуше онолико дувана, ал' новаца троше исто онолико на данъ колико и старіи ньини, еръ финіи дуванъ пуше, а на серсанъ потроши двоиномъ свакій, еръ е све парадно; изесапи ово све и додай горньой суми.

За сваку лулу треба докъ се изтресе и напуни 1 минутъ времена, узми за млађе по 3 луле на данъ, колико то износи минута за едногъ на годину? а за двоицу за 2 и по год.? а за другу двоицу за 5 год.? Колико то дана износи за сво време пушеня ови момака? Одъ старія пушя свакій по 6 лула на данъ, колико то чиня минута на 10 год., колико дана на 25 год.? а на іошъ 25 год.? и іошъ 50 год.? Изесапи садъ све уедно, колико чини дана?

Метни да су за свакій сатъ могли заслужити само 3 новч., колико би новчића пало у кућу? колико форинти?

Реци, свакій данъ е само еданъ у дућанъ ишао, кои е све што е годъ требало, доносіо, и реци да е за свакій ходъ едно на друго само за 2 новч. и за по обуће пропало, колико е то за 50 год.?

Саберя садъ све суме уедно, да видимо колико би новаца остало той кући за века едногъ човека, да се ние пушіо дуванъ?

Іошъ ово израчунай: Свакій е млађій узъ сваку лулу докъ е попушіо плюнуо 5 пута, колико то износи на 1. год. рачунаюћи 3 луле на данъ? а на 2 и по год.? и іошъ 2 и по год.? и іошъ 5 год? и іошъ 5 год.? Реци 50 пута плюнуто износи едну чашу плювачке, колико е свега чаша? колико сатльика? а олбій? а акова?

А старіи плюнуо е узъ сваку лулу само дваредъ, рачунай 6 лула на данъ, колико е на 25 год.? и іошъ 25 год.? и іошъ 30 год? Колико е то чаша? сатльика? олбій? акова? Колико е дакле свега одъ свію дуванція изъ те куће акова плювачке бачено, коя ніе никако за бацанѣ?

Ако ти се чини да е тай рачунъ претеранъ, метни га у поле, метни четврть само, да видишъ колико е новаца пропало той кући.

Пусто острово.

Вѣрногъ свогъ роба намисли нѣкій богатъ и добродѣтеланъ човѣкъ усрећити; онъ му поклони слободу, даде натоварити едну лађу са различитомъ скупоцѣномъ робомъ, и рекне му: „Иди, одплови са овомъ лађомъ у стране землѣ, продай тамо ову робу, и сва хасна, кою имао будешъ нека е твоя.“ — Овай се крене на путъ, но по краткомъ времену подигне се бура, натѣра лађу на нѣку стѣну и разбіе е. Све скупоцѣности потону у море, и сви нѣгови сопутници подаве се; самъ онъ, са великомъ мукомъ и многимъ неволяма, едва се довати брега нѣкогъ острова. Гладанъ, нагъ и сваке помоћи лишенъ упути се онъ, оплакиваюћи свою судбу, дублѣ у средину землѣ. Нѣко време тако путуюћи угледи онъ издалека нѣкій градъ, когъ жительи са великимъ усликомъ идяху му на срѣтеніе. „Слава нашемъ цару;“ викаху ови, посаде га на прекрасна кола и унесу у градъ; уведу у царскій дворъ, огрну пурпурнымъ огртачемъ, украсе га царскомъ круномъ и посаде на свой престолъ. Благородницы и великаши землѣ приступаху му са особитымъ почитаніемъ, падаху предъ ногама нѣговымъ, и завѣтоваху му у име цѣлогъ народа вѣрность и покорность.

Съ почетка е новый царъ све ове сяйности само за нѣкій лѣпъ санъ сматрао; но постояно траянѣ среће нѣгове не даде му доцніе двоумити, да су чудна ова приключенія заиста истинита. — „Я незнамъ,“ говораше онъ у себя „шта е чудноватый народъ овай обчарати могло, да они нагогъ и убогогъ странца, себи за цара изберу! — Нити они знаю, тко самь, нити пытаю, одъ куда самь я, и посадише ме на свой престолъ! Какви су то особити обичая, какви ли закони у овой земльи?“ — Тако е онъ о томе размишлявао, и пунъ любопитства, дознати узроке и поводе таквыхъ догађая, заключи онъ едногъ одъ своихъ министера, когъ е за честногъ и побожногъ човѣка држао, о томе питати. — „Министре!“ рече му онъ едномъ „зашто сте вы мене себи за цара изабрали? — Како сте вы могли знати, да самь я на ваше острово избаченъ? — И шта ће на послѣдку самномъ быти? —“ „Господару!“ одговори му министеръ „жительи овогъ острова измолили су іоштъ пре много стотина година одъ свемогућегъ Бога, да имъ сваке године по едногъ Адамовогъ потомка пошлѣ, кои ће ихъ управляти. Богъ е молитву ньихову услишао, и изведе свемогућствомъ своимъ сваке године истогъ дана, кадъ си и ти овамо дошао, по едногъ човѣка на ово острово; жительи му, као што си видіо весело на сусретъ похите, и прогласе га за свога управителя; алъ нѣгова влада трае само едну годину дана. — Кадъ то време протече и извѣстный данъ опетъ дође, онда га съ нѣговогъ достоинства сбаце, царске му даре одузму и обуку га у лоше одѣло. Служительи га нѣгови однесу — ма и на силу — на брегъ морскій, и ставе га у едну на ту цѣль приуготовлѣну лађу, коя га на друго, пусто и неплодно острово однесе. Свакій, кои е до пре нѣколико дана, моћанъ царъ быо, долази тамо нагъ, и нити има поданика нити пріятеля. Нико се у нѣговой несрећи за нѣга не заузима, и онъ мора, ако ніе годину своге владаня мудро употребити умѣо, у пустомъ и неплодномъ томъ острову жалостанъ и бѣданъ животъ проводити.

(Продужиће се.)

Одъ већине гг. пренумераната іошъ нисмо попримали заоставше дугове. Гдѣкои су намъ само просто повратили послѣдне броеве Школског Листа, не споменувши ни рѣчице о своме дугу.

Ово являюћи, понављамо нашъ пређашньи позивъ и молимо, да сва гг. предбройници своіой обвезаности што пре задоста учине. Кои нису у станю платити, нека намъ се броеве одъ дотичне четврти натрагъ пошлю, да можемо съ ньима баръ оне наше пренумеранте намирити, кои уредно плаћаю. Бр. 1. 2. 5. 8. одъ текуће године немамо више, а съ осталима послужићемо радо све предбройнике, кои нека изволе у отвореномъ писму назначити намъ оне броеве, кои имъ нису послани. За точну експедицію у будуће већъ смо се постарали. Уредништво Срб. Дневника.

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке неделѣ еданпутъ. Цена му е на годину 4, на половину 2 а на четврть године 1 фор. съ поштарином.

Брой 24. 25. Юния. **1859.**

Съ овимъ броемъ навршуе се први полгодишньи течай Школскога Листа.

Съ великомъ мукомъ и натегомъ борио се листъ овай за свой обстанакъ ево већъ деветъ месеци. Како садъ ствари стое, иста му борба предстои и у будуће, докъ се годъ приятельи школе свойски не прихвате, и будућность овога листа не обезбѣде.

То се безъ *новчане помоћи* постићи не може. Фонда би валяло да имамо, изъ коега би се баръ садъ у почетку дописницима пристойне награде одређивати, и остали трошкови редакцие и издаваня исплаћивати могли, да не будемо принуђени (овако као садъ и досадъ) само на добровольне прилоге поедини душевни люди изгледати, и одъ слабогъ и неуредногъ плаћаня поедини предбройника зависити, као што то садъ бива, *гдѣ се ни трошкови издаваня ни издалека не подмирую, а камо ли да се на награђиванѣ приложника или на какавъ годъ добитакъ и помислити може.*

Сматраюћи на све околности држимо, да би на ову цѣль еданъ фонд од 500 фор. ср доволянъ био. Покрай паметногъ и савѣстногъ управляня могло би се съ овомъ сумомъ учинити то, да се Школски Листъ мало по мало на ноге дигне, да се прилови умерено награђую, да се цена предплате іошъ већма спусти, да се уз лист іош и по коя награда (Premie) дае и т. д. Али одкуда набавити ови 500 форинти? Ко ће бити тай добротворъ народа и народне школе, да овде у помоћь притече, гдѣ е найнужние? Оћемо л' се што съ овимъ позивомъ помоћи, или ће и ово остати само „гласъ вопіющаго въ пустини?“ Дай Боже да се у злой слутньи нашой преваримо!

Да би пакъ у будуће што маню штету имали, шиляћемо одъ 1. юлия т. г. Школски Листъ само онима предбройницима, кои намъ се до тога времена яве и баръ на четврть године напредъ плати. А да би и овде потребитіимъ одъ г. г. предбройника што већма можемо на руку ишли, изявлюемо, *да ћемо онима, кои цео свой досадашньи дугъ до 1. юлия т. г. на еданпутъ плате, Школски Листъ безъ прекиданя шиляти, и таковима време предплате до 1. августа т. г. продужити.*

У пређашньимъ броевима Школскога Листа обећани *програмъ* ставлямо овдѣ ради знаня и управляня:

Програмъ Школскога Листа.

А. Воспитанѣ: а) *тѣлесно*: критике рђави обичая у овомъ погледу и предлози за поправку; диететика, гимнастика и игре дечие; — б) *душевно*: критике рђави обичая у овом погледу и предлози за поправку, основани на мнѣнію найбольи педагога; чланци о воспитаню религиозномъ, моралномъ, христоитичкомъ; одабране библиске и друге религиозне и моралне приповедчице, приче, басне, изборъ изреченя изъ св. еванђелія, апостола; изборъ псалма и осталога изъ библие, црквени и грађански кньига и списателя, удешено за школску децу; изборъ народни пословица, песмица и мелодия; — в) *умно*: предмети изъ географіе и историе, наравне историе и физике, математике и геометріе, изъ граматике, правописа и синтаксе, — све што већма може бити, просто и ясно; — г) *дружевно*: предмети изъ живота фамилиярногъ, грађанскогъ, поданичкогъ, и све што може пробудити любавь и пожртвованѣ за обште благо, — израђено за децу.

Б. **Школа**: *унутрашня и споляшня*: критике и предлози о дисциплини, о методи писаня, читаня, рачунаня, поянаи науке вѣре; поступанѣ са приповѣдкама и причама, съ изреченьма и пословицама, съ псалмима и молитвама, съ пѣсмама и мелодияма; поступанѣ съ поединимъ комађемъ изъ читанки црквени и грађански; задатци за диктандо писанѣ и за саставке дѣчие; задатци за рачунанѣ, — све съ обзиром на цѣл народне школе. Затим чланци о побольшаню споляшнѣмъ и унутрашнѣм (материялном и моралном) наши школа уобште, а посебице сеоски, варошки, елементарни и нормални, девоячки и недѣльни. У овай ред иде и укор по гдекоег невалялог обичая школског илъ домаћег, кои школи шкоди; тако исто и критике кньига школски и остали, кое би са школомъ и нѣномъ цѣли могле доћи ма у кою колизию; послѣ иду пѣсме, загонетке, афоризме, смесице, а найпосле сви школски налози, наредбе, известия, стецашта, постановлѣния, желѣ поедини општина и други огласи.

Нека страна нами потребна растѣния.

(Єдна лекция изъ наравне историе.)

(Продуженѣ и Свршетакъ.)

2.

Арапъ, коме кафа кодъ куће расте задоволянъ є кадъ є чисту пие, безъ икое смесе; алъ ми Европейци оћемо узъ кафу іошъ и друго коешта, оћемо и шећера, и млека и то дебелогъ млека и леба белогъ, у виду земичака и кифли и другчие. Што се ови колача и млека тиче, тогъ имамо кодъ куће и за ньи знамо, одкуда ихъ и како добиямо. Алъ шећеръ, колкогодъ намъ се познатъ чини, и колкогодъ смо научени на нѣга, опетъ е странοземски производъ, кои исто онако големъ путъ и силне землѣ прећи мора, докъ до насъ доспе.

У южнимъ краевима Азие, у источной Индии, Кини и свима већимъ островима, особито на источной страни Америке, у слободнимъ државама, у Мексици и Бразилии, расађуе се по великимъ просторима землѣ едно растѣние, кое као и наша жита у фамилию трава спада, и кое е по изгледу сила на нашу трску наликъ. Растѣние то зове се по шећеру коегъ дае, шећертрска.

Европейци познали су шећертрску текъ у време крстоносни ратова кадъ су у источне землѣ и у Єрусалимъ ишли, и онда су е пренели и разсадили по южнимъ краевима Талиянске. У 16. и 17. столѣтию пренелису е и разсадили у Америки, где се за кратко време разсадници ови силно умложише и трговина са шећеромъ махъ преоте, алъ и повода даде оной бездушной и нечовечной трговини са роблѣмъ Црнаца.

Као сваки усевъ и расадъ, тако потребуе и шећертрска брижльиву негу, и за берићетно приянѣ нуждно е млого кише. Деветогъ месеца уцвета и овда е лепо видити; а дванайстогъ месеца пожути и листъ се осуши, и то е знакъ, да е трска узрела, и да се садъ може сећи.

Садъ е почну са оштримъ сикирицама близу главе сећи, одсеку вррове, кое илъ разсађую илъ марви за рану даю, одчупаю лишће, кое илъ на ватру гору илъ за подстирачъ подъ марву узимлю, а трску изсеку на штапове одъ три стопе дугачке, коихъ по 20 илъ 30 у еданъ снопъ вежу, и у воденице илъ суваче носе. Овде буде трска са великимъ и тешкимъ вальцима изгнѣчена и изцеђена, цедећи се сокъ крозъ левкове у велике казане уваћенъ, где се малко укува и пена сбаци. После се у другимъ казанима іошъ већма укувава, и у нѣга мало цеђа метне, кои му сву киселину што є има одузме, и онда се у бурадъ сиплѣ, где се стисне, упития и стврдне. Лошии шећеръ, кои се неможе да стисне изпустисе оздо у друге судове да изцури, то є моласа илъ сирупъ, тай є црвенъ и узимлѣсе за пециво ракиє одъ шећера, то є румъ. Онай у бурадма остаюћи шећеръ зовесе грубъ шећеръ, фаринъ. Кадъ се овай сасвимъ стврдне, и осуши, онда се шалѣ у Европу, и ту се у шећеркувницама (рафинериама) пречишћава, рафинира, и у калупе главе лиє. Рафинирати є шећеръ тврдъ и бео, а груби шећеръ брашнавъ є и мркъ.

У нашемъ се царству сваке године више одъ по милиона центи шећера рафинира и потроши. Найвећа часть одъ тога потроши се у кафу и тей, а остало за кувано воће (dunstobst) у колаче, у апотекама и на друге занатлиске потребе. Алъ то ние савъ шећеръ што се у нашемъ царству потроши. Будући да се шећера налази и у другимъ растѣнияма не само у шећертрски, то су люди кушали и изъ други растиня шећеръ цедити и правити, и тако га праве данасъ изъ єдне репе, и тога шећера начини се у нашемъ царству сваке године близу 300,000 центи, кои се такођеръ савъ потроши.

Кодъ кафе є зрно, кое є по трговину тако важно, а кодъ шећер-трске є сок. кафа намъ се доноси онака каква є одъ нарави, и ми є текъ онда пре негъ што ће мо є пити учинимо. Шећеръ намъ долази већъ учинѣнъ, само не израђенъ, него текъ спремлѣнъ а овде се сасвимъ учини и изради. Алъ има іошъ єданъ трећи страноземски производъ, кои намъ є далеко важнии постао, нежели кафа и шећеръ, тай се добия одъ єдногъ трећегъ прекоморскогъ растѣния, одъ коегъ люску семена употреблявамо и одъ нѣ ефтине альине правимо, то е памукъ.

Памукъ се добии у топлимъ краевима умерногъ пояса землѣ одъ едне бильке, а у вреломъ поясу землѣ одъ едногъ шушня илъ древета, кои брижльивомъ негомъ и у мерномъ поясу землѣ прияти може. Памук-траве има у южномъ крају Европе, сѣверне Африке, на средиземнимъ приморяма Азие у источной Индии и у Кини, алъ іошъ далеко су већма расплођене на источномъ приморю сѣверне и южне Америке и на западньоиндискимъ островима, где су Европейци големе просторе ньима засадили.

Памукъ дрво буде по 15. до 20. стопа високо, има широко запорно лишће, и велики петеролистъ жутъ, а кадкадъ и црвенъ цветъ. Плодъ су главице кое се на више залистака као капака отварају и у ньима е пуно семена. У истимъ тимъ главицама стое стисвути и около семени зрна умотане дугачке, честе беле илъ жуте длаке памука.

У време памукбербе милина е погледати на памукрасаднике, ньино широко угаситозелено лишће, на велико жуто цвеће и као снегъ бели памукъ, кои изъ полупукли главица вири. Памукдрво има у исти махъ и на истимъ гранчицама и зрели главица, и зелени и у цвету, како се кои пупакъ пре илъ доцние развие.

Колике се грдне гомиле памука сваке године преко мора у Европу увезу, види се отуда, што се у самой Аустрии и нѣнимъ памук-предионьицама сваке године више одъ по милиона центи памучногъ конца опреде, а млого више опредесе у Француской и особито у Енглеской. Одъ ови силни памучни еспапа, кои се у Европи начине, однесе се нека частъ опетъ натрагъ преко мора у исте землѣ одкуда е памукъ донешенъ алъ већа се частъ овде подере.

Све ово и предиво и тканѣ памука завршуе се са машинама. У Кини и источной Индии раде люди све ово претима и на просте справе, а кодъ насъ се свршує и гребенянѣ и преденѣ и беленѣ и фарбанѣ и тканѣ на великимъ машинама и то све парнимъ, паромъ теранимъ.

На машинскомъ разбою изради єданъ човекъ за єданъ данъ управо онолико, колико єданъ Кинезацъ са своимъ вретеномъ илъ разбоіомъ за читаву годину дана. Данасъ убеле люди платно у особитимъ справама за єданъ данъ толико, колико су пре єдва за неколико месеци дана убелити могли.

Гвожђе и жива.

(Єдна лекция изъ наравне историє.)

По вредности, што є ми поєдинимъ рудама успоређено са осталимъ даємо, злато є найблагодарния руда; после нѣга долази сребро: између обоєгъ стои платина, коє се у Аустрии нимало неналази, ал' у уралскимъ планинама врло много. Платина є тежа одъ злата ал' ниє ни боіомъ ни сяйносћу онако лепа као злато и сребро.

Ал' кадъ узмемо руде по ползи и потреби, кою одъ нь и имамо ценити, онда є гвожђе прва и надъ свима найглавния.

Ни єдно станѣ людско, ни єдна околность ни замислити се неда, где намъ неби гвожђе преко потребно било. Колико су намъ домови одела и єла за животъ нуждна, то сваки зна; ал' како би ихъ човекъ набавляо, да неби гвожђа било, то вальда нико ни помишляо ниє. Ако є ключъ ил' брава, да се кућа заключа, ако є игла ил' маказе и да се одећа коя скрои и сашиє, ако є ножъ бритва да се комадъ леба одсече, безъ гвожђа ни маћи. Ако би и онай у шуми живећи човекъ ктео найпростию колебицу да одъ дрва себи сагради, мора опетъ са гвозденомъ сикиромъ дрво сећи, и безъ гвожђа ни маћи. У свима занатлискимъ алатима, као и у свакомъ оружю, и у свима осталимъ справама и машинериама, што ихъ люди у помоћь своіой снази требую, свуда є гвожђе найглавниє, безъ нѣга нигди ни маћи.

И овомъ овако полезномъ и преко нуждномъ рудомъ наше є царство пуно препуно, окромъ Шведске ни єдна га у Европи земля толико много нема. Окромъ Млетачке, и Далмациє, приморя и горнѣ Аустриє вади се гвожђе у свима круновинама, алъ найболѣ у Штаєрской и у Краньской, коє є тако валяно, да га и стране землѣ, коє свога собственогъ гвожђа довольно имаю, опетъ купую и извозе, єрбо се болѣ негъ икоє друго израђивати дає.

Године 1847 извађено є у аустрискимъ гвозденимъ рудокопницама 2,623,239 центи гвожђа Одъ тога било є 498,704 центи ливеногъ а остало є простогъ гвожђа. Єдна цента ливеногъ гвожђа дає се за шестъ и по форинти, а єдна цента простогъ гвожђа за 3 ф. и 85 новаца, и по томе є ласно проесапити колико се новаца одъ самога гвожђа добива.

И гвожђе се даде као и све остале руде слабиомъ ватромъ размекшати и онда чекићима ковати, а ячомъ ватромъ разтопити, и онда у различне калупе ливати.

Међу рудама има єдна са врло особитимъ свойствама. Та нетреба ватре да є разтопи, а неда се ковати ни у калупе ливати; и опетъ є по люде одъ велике ползе, та руда зове се жива.

Прво што намъ на живи у очи пада, то є нѣзина форма. Злато се налази макаръ и у ситнимъ текъ увекъ тврдимъ мрвама и зрну, сребро и гвожђе ако се на ватри и растопе опетъ се одма затимъ стврдну и даю се ковати. Ал' жива е сама одъ себе, безъ ватре, растоплѣна, и течна као вода састои се изъ капльица, као вода, даде се изъ едногъ суда у други изливати и уливати, као и вода, и іошъ е у нечему наликъ на воду; вода се претвори кадъ е мразъ увати у ледъ, смрзне се, исто се тако и жива на мразу смрзне и онда се даде као и сребро ковати; само што треба врло лютогъ мраза, кои ће живу смрзнути, а тако лютогъ мраза и зиме у нашимъ пределима никадъ нема.

Друго е знаменито свойство живе то, што се у ньой свака друга руда, изузимаюћи гвожђе и іошъ нека, разиђе, исто онако као оно со ил' шећеръ у води. Кадъ се ма коя златна сребрна, ил' калайна и пр. стварь у живу метне, она се разиђе у живи и смеша се са ньомъ. А кадъ се та смеса крозъ крпу процеди, онда већа часть живе процури, а у крпи остане нeко бело гушће рудно тесто, то е та права смеса живе са ономъ другомъ рудомъ. Ту смесу зову амалгамъ. Такови амалгама има различни, златни, и сребрни, съ коима златари различне ствари позлаћую ил' просребрую. Калайни Амалгамъ, т. е. смеса живе и калая употреблява се за поставу стаклени плоча, и то буду огледала. А кадъ ко оће, да живу одъ те друге руде опетъ на чисто одлучи, мора смесу ту у гвоздени судъ бацити, кои е судъ као неки мали казанъ удешенъ, са дугачкомъ танкомъ савиеномъ и крозъ табарку у ладну воду сведеномъ цеви. Кадъ се тай казанчићъ угрее, жива се у пару претвори, башъ као оно изъ комине ракия; та пара пролази крозъ ову цевъ, лулу у ладну воду, где се излади и опетъ у каплѣ претвои сгусне, и каплямa овде у воду пада; — а друга руда остане у казану.

Ни едне руде нема, коя свой споляшньи видъ и изгледъ тако меняти може као жива. Обично є бела као сребро, и сяйна є онако, и непровидна и течна. Кадъ се узме са често менянимъ воздухомъ мешати и мућкати, она се претвори у пепеляст илъ црн прашак кои на ватри подржанъ лепо поцрвени. Найзнаменития є споя живе са сумпоромъ, коє се у некимъ пределима много находи. Жива коя є собомъ као сребро бела, и сумпоръ собомъ као злато жутъ, кадъ се споє, даду єданъ лепо црвенъ каменъ, кои ону лепу алъ отровну црвену фарбу дає, што се циноберъ зове.

Шпанска є іошъ пре Христа позната била, као земля живомъ богата, и Римляни изъ Шпаньске живу износили, и живимъ сребромъ звали, отудъ име живе. Окромъ Шпаниє Аустрия є између сви европски држава живомъ найбогатия.

Аустриска жива вади се найвише у рудокопнима краньскимъ у Идріи: ал' има живе и у Мађарской и у Ерделю и у Штаєрской. Године 1847 добивено є у Аустріи 3641. цента живе, цена є одъ фунте 2 фор. и 70 новаца.

Неколико примера за наизустни рачунъ.

Єданъ човекъ съ нечуваня одеће и обуће подере сваке год. само 1 паръ чизама више, — 5 фр. кр., 1 прелук 2 ½ и по фр., 1 мараму по фр. и 1 пар кошуля 3 фр. Колико то чини уєдно фр.

Онъ потроши и друге и треће год. толико исто колико то износи на 10, 20, 40 год? Ал' некій изда за сваку ту стварь двоиномъ толико новаца, колико тога стає на 40 год:? А има богме по гдекои, коєга іошъ єдаредъ толико стои, колико є то на 40 год.?

Ко не пази на себе, не пази ни на свою децу, а има 3 сина, и потроши на ньи све троє уєдно на год. толико, колико на себе самогъ, узми само онай првий рачунъ, и троши на ньи до 20 год. Колико то износи свега? Одъ 20. год. ови се сами одеваю, ал' како ій отацъ чувати научіо, тако и после живе, „што є дикла навикла,“ пакъ одъ 20. до 40. год. троши свакій одъ ньи исто онолико, колико и ньиовъ отацъ, кол'ко то износи уєдно?

И ова сва троица имаю своюдецу, свакій по троє, те ій држе, као што є ииьиов отац ньи те трошећи сваки као што є и ньиов отац на ньи, троше 20 год. тако; — кол'ко то износи свега?

Сабери садъ све суме уєдно, да видимо шта ньину кућу стои та непажня за єданъ векъ само. —

Постъ є по здравлѣ, а и по снагу и дугъ векъ пробитачанъ исто као и по душу што є, кадъ се само онако држи, како га прописуе наша црква. Постно єло може да вреди као и мрсно, може и више кадъ се оће да баца, а другчіє є увекъ єфтиніє. Ал' у єдной кући неће да посте, немаре ни за кесу, ни за мударъ обичай цркве и дедова, ни за здравлѣ; ньима є и онай кои то држи коеко и коешта, стари имъ біяу будале ал' они су данасъ све кашикомъ посркали мудрость, па мрсе У томъ мрсу потроше само 15 кр. на данъ више, колико то износи на год. израчуни све среде и петкове, и сва четири црковна поста? А кол'ко износи на 5. 10. 25. 50. год.? Ал' у већой кући потроши се и по 25 кр. на данъ више, колико би ту за 50 год остало уштеђено?

Єданъ човекъ неће да се самъ брие, него плаћа берберу по 5 кр. а бріє се сваке неделѣ єдаредъ, и о свецима башка реци на оно 52 пута іошъ 18 пута само, колико е то край. на год.? Колико фр. на 5. 10. 20. 40. год.?

Исти тай има 3 сина, и они тако плаћаю, еданъ плаћа 30 год. другій 28 год. а трећій 26 год. Колико то износи уедно?

И ова троица имаю свакій по едногъ сина, и ови се брію, еданъ већъ 10 год. другій 8 а трећій 6 и ове стои бриянѣ исто толико, колико е?

Сабери све суме уедно, да видимо шта ту кућу само стае траянѣ за тай еданъ векъ? Одбій петину одъ тога на бритве и сапунъ за све, колико е могло у кући новаца остати?

Єданъ майсторъ ради малко поленѣ, устане еданъ сатъ доцніе на данъ, а съ еднимъ сатомъ раніе посао у вече прекине, и изгуби тимъ само по 1 гр. на сатъ. — колико то чини фр. на год. кадъ одбіешъ свеце и неделѣ? а колико чини на 5. 15. 30. год?

Онъ има 3. сина, па е и ньи тако научіо, и еданъ одъ ньи ради 30. год. другій 38. а трећій 26. год. Колико то износи за ову сву троицу?

И ови имаю свою децу, свакій по 2 сина, и ови већъ раде, еданъ 10 год. другій 9 трећій 8. четвртій 7 пети 6 а шестій 5 год.; изесапи и ово све, колико износи? Сабери садъ све суме уедно, да видимо колико е ньіова кућа изгубила само съ 5 крайцара на сатъ, што е могла имати? А да е по 10 кр. на сатъ? —

Пусто острово.

(Свршетакъ.)

По прогнанству старогъ свогъ цара, иде народъ новомъ, — когъ му провидѣніе Божіе сваке године извѣстно шилѣ — обичнымъ начиномъ на сусретъ, и прима га са истимъ благоволнѣмъ, као и прећашнѣгъ.

— То е господару! вечитый законъ овогъ царства, кои никакавъ царъ за време свогъ владаня преиначити не може! —

,,А ели,“ питаше царъ ,,и моимъ предходницима, о ньиховой тако краткой влади и будућности казивано?,, — ,,Ни едномъ одъ ньихъ,“ одговори министаръ ,,нiе тай законъ непознатъ быо, али се едни дадоше светлосћу престола заслепити, те заборавише жалостну будућностъ свою, и преживише свою годину, а не постадоше добродѣтелни; други се опише сладосћу свое среће, и несмедоше, изъ страха, да неби уживаюће прiятности огорчили, на пусто острово ни помислити, те тако ступаху изъ едне радости у другу, докъ имъ време владаня не прође, и у лађу ихъ небацише. — Сви су они кадъ е нарећный данъ дошао, ядиковали и слѣпостъ свою оплакивали, алъ е ондакъ већъ доцканъ было, и они бяху безъ помилованя невольи коя ихъ е чекала, и кою они нису хтѣли добродѣтелнимъ своимъ животомъ уклонити, предани.

Ове речи министера устраше яко цара; онъ се устручаваше судбе пређашньихъ царева, и желяше такову несрећу избећи. Са страхомъ помышляше онъ, да е одъ кратке те године нѣколико недѣля већъ протекло, и да се онъ постарати мора, да проче време свое владе съ тымъ богоугодніе проведе и болѣ употреби. — „Добродѣтелный човѣче!“ рече онъ опетъ министру „ты си мени мою судбу, и кратку мою владу открiо, кажи ми баремъ и шта бы чинити имао, да неволю моихъ предходника избѣгнемъ!“ — „Опомени се, господару!“ одговори овай, „да си нагъ на наше острово дошао, да ћешъ опетъ тако съ нѣга отићи, и да се никадъ выше на нѣга вратити нећешъ. Само едно средство имашъ, коимъ можешъ недостатцыма, кои ти у земльи прогнанства прете, доскочити: ако е, то есть, плодномъ учинишъ и жительима обогатишъ, а то ти е по нашимъ законыма дозволѣно, и твои су ти поданицы безъ изятія тако покорни, да ћеду тамо, куда ихъ шилѣшъ одлазити. Пошльи дакле множество поселеника на ону страну, обрати пусту ону и неплодну землю у ораћу и плодну, устрой у ньой села и градове, и постарай се, да себи тамо дворе и друга за животъ нуждна средства преправишъ; едномъ речію: устрой себи ново царство, когъ ће жительи тебе у прогнанству твоме съ радосћу пріимити. Но попашти се, и не допусти; да ти и еданъ тренутакъ безполезно протече; еръ е време кратко, и што выше на твомъ будућемъ станишту дѣлао будешъ, то ћешъ радостніе и задовольніе у нѣму живити. Ако пакъ ты совѣтъ мой презрѣо, или га се устручавао, или заспао будешъ, то си онда за свагда изгублѣнъ, и дуговѣчна несрећа и неволя быће ти наплата.

Царъ е мударъ быо, и говоръ министеровъ даде му отважность и радиности нѣговой крила. Онъ изасела одма множество поданика на оно острово, кои радостно одоше и посла се свойски латише. Острово се поче полѣпшавати, и іошъ ни шестъ мѣсецій не протекоше, а већъ стаяху у цвѣтућемъ станю села и градови. Но царъ ипакъ не попусти у своемъ трудолюбію, онъ е шиляо све выше и выше жителя на ону страну, кои су съ тымъ радостніе тамо одлазили, и послове свое одправляли, што су тамо сродника и пріятеля своихъ већъ настанѣнихъ имала.

Мећутимъ се край године све већма приближавао. Прећашньи су цареви предъ тымъ часомъ дрктали, а овай га е радостно изчекивао; еръ е онъ полазіо у ону землю, гди е себи мудрымъ своимъ настоянѣмъ постояно и дужетраюће станиште приуготовіо.

Определѣный данъ дође; цара нападну у нѣговомъ двору, лише га свакогъ достоинства и власти, ставе у опредѣлену лађу и оправе у предѣлъ прогнанства Но текъ што онъ на брегъ новогъ острова ступи, похите му жительи истога радостно на срѣтеніе, отдаваху му найвеће почитаніе, и увѣнчаше главу нѣгову — мѣсто оне круне, кое е слава и сяйность за едну само годину траяла — са вѣнцемъ, кои е неувѣлымъ и найлѣпшимъ цвѣћемъ искићенъ быо. Добродѣтелный животъ и мудро владанѣ нѣгово наградіо е свемогућій обилно; онъ поклони нѣговымъ поданицыма безсмртіе, и учини га ньиховымъ вѣчитымъ царемъ. —

*
* *

Богатый и добродѣтелный мужъ е Богъ; робъ, когъ е нѣговъ господаръ изаслао, естъ човѣкъ при своmъ рођеню; острово, на кое е буромъ избаченъ, есте овай свѣтъ: а жительи, кои га радостно срѣтаю, есу родительи, кои се за нѣга нагогъ и плачућегъ заузимаю и стараю. Министеръ, кои му жалостну судбу предсказуе, и на добаръ га путъ, къ спасенію упућуе, естъ света Хрістова црква; година нѣговогъ владаня, естъ вѣкъ човѣчій; а острово, на кое га после едногодишнѣгъ владаня избаце, естъ будућій животъ и свѣтъ. Посленицы, кое онъ тамо шилѣ, есу добра дѣла нѣгова, коя е за живота чиніо. Цареви, кои су пре нѣга пропали, а нису се опасности и несреће, коя имъ е грозила, сѣћали, есу они будаласти люди, кои за земальскимъ само радостима грамзе, а не мисле на животъ свой по смрти; они ће са вѣчитомъ невольомъ и патньомъ казнѣни быти, еръ излазе предъ престолъ свемогућегъ съ празднымъ рукама и безъ добрыхъ дѣла. —

превео Ааронъ Михайловићъ
предуготовникъ.

Съ многи страна стижу намъ тужбе збогъ неуредногъ приманя Школскога листа и рекламацие за поедине броеве.

На прву точку имамо примѣтити, да због оскудице у людма и у времену Школски Листъ ние свагда могао на определѣнъ рокъ печатанъ бити, па за то ние сваке недѣлѣ ни разашилянъ био. Међутимъ то ние никаква штета. Ово ние ни онако какавъ политичанъ листъ, па да се бояти, да ће коя одъ саобштени школски ствари застарити, ако се доцние печата. Него е главние то питанѣ, да л' свима предбройницима *сви броеви* до руку дођу, или не? И овде нема друге помоћи, нода се гг. предбройници одма, како им кои брой изостане, овамо яве, и изоставше броеве рекламую.

Броева 1. 2. 4. 5. 6. 7. 9. 10. одъ ланске, и 1. 2. 3. 5. 8. одъ ове године немамо више ни едногъ осимъ ако се међу онима броевима не нађу, кое се надамо одъ наши за старе дугове опоменути предбройника натрагъ добити. Чимъ ово буде, послаћемо броеве свима рекламантима у ономъ реду у комъ су се явили.

Найпослѣ, ако се сви броеви ни на овай начинъ попунити неби могли, онда смо готови поедине броеве Школскога Листа и препечатати, само ако се довольно такови предбройника яви кои би еданъ и исти брой потребовали. За то молимо све предбройнике наше, да намъ првомъ приликомъ у отвореномъ писму све броеве и одъ ове и одъ прошле године назначе, кое іошъ добили нису. **УРЕДНИШТВО.**

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКIЙ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. — Цена му є на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четврть год. 1 ф. а. вр.

БРОЙ 25. У Новоме Саду, 7. юлия 1859. **ГОД. II.**

ПОЗИВЪ.

Съ овимъ броемъ ступа Школски Листъ у други полгодишньи течай.

Као што смо у пређашньимъ броевима напоменули, шилѣмо и шиляћемо Школски Листъ само оной гг. предбройницима, кои за нѣга или предплате, или баръ досадашньи дугъ свой у єданпутъ одуже. И за то позивамо све кои листове ове и у напредакъ имати желе, да намъ се што пре прияве, докъ ихъ съ подпунимъ броєвима послужити можемо.

За точну експедицию већъ смо се састарали, и надамо се, да ће читательи листове ове одсада уредно и на време добияти. Међутимъ ако би коме случайно кои брой изостао, нека се изволи *одма првомъ поштомъ* на насъ обратити, па ће заоставши брой известно добити, ако га іошъ будемо имали. Овакова писма не треба да буду запечаћена, да неби или дотични предбройници, или пакъ ми излишногъ трошка имали; довольно є само на савиеномъ писму исподъ наше адресе написати ову речь „Reclamation“, па се онда за таково писмо ништа не плаћа.

Позивамо іошъ єданпутъ сву гг. предбройнике, да намъ яве, кое броеве іошъ добили нису; као и оне, кои намъ іошъ што дугую, да се съ нама што пре измире.

Уредништво.

Програмъ Школскога Листа.

А. Воспитанѣ: а) *тѣлесно*: критике рђави обичая у овомъ погледу и предлози за поправку; диететика, гимнастика и игре дечие; — б) *душевно*: критике рђави обичая у овомъ погледу и предлози за поправку, основани на мнѣнію найбольи педагога; чланци о воспитаню религиозномъ, моралномъ, христоитичкомъ; одабране библиске и друге религиозне и моралне приповедчице, приче, басне, изборъ изреченя изъ св. еванђелія, апостола, изборъ псалма и осталога изъ библие, црквени и грађански кньига и списателя, удешено и за школску децу; изборъ народни пословица, песмица и мелодия: — в) *умно*: предмети изъ географіе и историе, наравне историе и физике, математике и геометріе, изъ граматике, правописа и синтаксе, — све што већма може бити, просто и ясно; — г) *дружевно*: предмети изъ живота фамилиярногъ, грађанскогъ, поданичкогъ, и све што може пробудити любавь и пожртвованѣ за обште благо, — израђено за децу.

Б. Школа: *унутрашня и споляшня*: критике и предлози о дисциплини, о методи писаня, читаня, рачунаня, пояня и науке вѣре; поступанѣ са приповѣдкама и причама, съ изреченьма и пословицама, съ псалмима и молитвама, съ пѣсмама и мелодиями; поступанѣ съ поединимъ комађемъ изъ читанки црквени и грађански; задатци за диктандо писанѣ и за саставке дѣчие; задатци за рачунанѣ, — све съ обзиромъ на цѣл народне школе. За тим чланци о побольшаню споляшнѣмъ и унутрашнѣмъ (материялномъ и моралномъ) наши школа уобште, а по себице сеоски, варошки, елементарни и нормални, девоячки и недѣльни. У овай редъ иде и укоръ по гдекоегъ невалялогъ обичая школскогъ ил домаћегъ, кои школи шкоди, тако исто и критике кньига школски и остали, кое би са школомъ и нѣномъ цѣли могле доћи ма у кою колизию; послѣ иду пѣсме, загонетке, афоризме, смесице, а найпослѣ сви школски налози, наредбе, известия, стедишта, постановлѣня, желѣ поедини обштина и други огласи.

Како су стаяли наши Учительи пре 100. и выше година?

(Изъ Протокола Будимскога Танача)

Лета 1728. Іуніа 18. есте ислужіо Даніилъ Павловићъ Мещеръ свою прошадшу годину, и садъ отговарасе, да више не хоће учити унапредъ деце, пощо самъ не може. Доконато: Садъ до гредуще неделѣ да свой целый и послѣдній отговоръ учини, хоће ли онъ децу учити и Мещеръ быти; ако онъ не хоће, да гледе Господари другога Мещера, да се деца уче и да се не битанче.

1728. Іуліа 26. Школа да буде или она Маричина кућа, или ова варошка кућа да буде школа, и да се деца уче, и да се не поскићую по сокацы, докле и Г. Архі-Епіскупъ врховный не дође, пакъ онда хоћемо се болше разговорити о свему.

1740. Маіа 7. Трећіе бысть Собраніе позаради Магістера, понеже Г. Епіскопъ никаковымъ образомъ не зактева га имат' у вароши, а Магістеръ потребанъ есть. Доконато: Молителное писаніе писат' паки Г. Епіскопу и молити се, да бы милость учинилъ и Магістеру допустилъ детей обучават' нашихъ.

1746. Іуніа 19. быша долеподписати Господари призвати за совѣтъ, хоће ли се узети Савва Поповићь, да бꙋдетъ Магістеръ малыя школы Славенскія, и быша сви контенти, и погодише га за 40 фор. за едно лѣто.

1763. Іуна. 14. Магістера Манойла Лазаревича пощеный Таначъ призва и обѣща му за едно лѣто дати т. е. до 14. Іуна 1764. цело 70 фор. Равнымъ образомъ къ томꙋ еще за Помощника предаде се емꙋ и Димитріе Поповићь, и садъ имаю унапредакъ всакій приходъ, акаръ у чему было, що се годъ буде пребавыло віномъ, даромъ и чрезъ ђаке що буде добыено, то равно Манойло и Димитаръ рекоми да имаю поделити, а плаћа Дмитра прьва година отъ церкве обѣщасе 30 фор. И во всемъ да бꙋдꙋтъ равни и у любави да се содержавают и по інщрукціи службу да хранятъ чтеніемъ и петіемъ и со Священницы мирно и покорно разумевати се.

1770. Ноемвріа 21. Міхаилъ Соколовичь днесь текущагѡ дня примленъ есть за Магістера у пощ. Таначу предъ долу слѣдующими Господары, уговорено на годину ему плаћу дати 100 фор. Къ тому на ново лѣто по домовъ общихъ да може ходити незабранѣно ему, и свечаромъ кадъ кой Господаръ слави, где га зовну, да може ити, и въ томъ допущавасе ему и у бербу съ путуньомъ походити своея пользы ради, віна просити такимъ начиномъ, где му хоће дати, а више да не зактева. У томе да се деца навикну на чтені чтенію и писанію латінскому. Еще уговорено, да деца повседневно поютъ у школи, да пользу отъ тихъ имѣти у церкви можемо. Къ тому еще явлено Магістеру, да повседневно на ютрени отъ него службу и пеніе изискати не будетсе, токмо ихъ страху Божію и молитвамъ утреннымъ и вечернимъ да научитъ молитисе.

1771. Іуліа 2. Георгіе Попа Іосиповича сынъ или Поповичь днесь за Магістера при зденей школи примленъ есть начиномъ сицевымъ, да себе по Інщрукціи очитатой водитъ, и себе всегда трезвена да водится. Къ тому еще сказато му, да о Рождеству Хрістову може по домовы съ приветствіемъ поћи, и о берби сасъ путуньомъ кто что дастъ да примитъ, а не силою да ищетъ, а друго ница, и за сію службу целую годину 100 фор. а притомъ явлено ему есть, да п. Таначу всегда покоранъ во всемъ да будетъ.

1778. Маіа 8. Георгій Іосифовичь Магістеръ здѣшній призватъ у Племенитый Таначъ и питатъ, хоће ли паки Магістерскую службу исполнявати, зане пре године обычно служительма оставити службу или отъ те отрешити, тако онъ себе препоручава и остае на лѣто будущее, еще и то сказато ему, да имаде отъ месеца до месеца давати Г. Бирову и Пл. Таначу что дѣте кое навиклосе читати, да писмено дастъ.

1778. Маіа 12. Георгій Іосифовичь Магістеръ пріиде у Таначъ свирепно, что онъ исполнявати не можетъ онде наложено ему отъ месеца до месеца дати писмено, что деца чему навикоше: что онъ не може исполнявати за той узрокъ, что ему тасъ о венчаню нейдетъ, еже хотѣ обичай увести, и при семъ сказа, что онъ службу оставля, и да се другій Магістеръ гледи.

1779. Февруара 5. Теодоръ Бакичъ церковный Сынъ тужи Магістера Іосифовича, да есте дерзнуосе при церквѣ таса просити новце отъ сватова, тако паки запретисе Магістеру унапредакъ да не чини, и звонару, кой се покусіо просити, унапредакъ да не дрзне.

1779. Фебруара 9. Г. Епіскопъ нашъ препоручи, да се Магістеру отъ Танача заповеди да децу добро обучава и регуломъ, ербо нарежденъ есть Діректоръ на Будимскую епархію. Призва Пл. Таначъ и заповеди ему.

1780. Ноемвріа 10. Прецентора Стефана призва Г. Бировъ у присуствію Пл. Танача и Общества, и заповедисе ему, да бы децу не учіо новомъ петію, но при старомъ да останутъ.

1782. Марта 15. Магістеру и Прецентору заповедисе, странному, кой бы у певницу дошао и пояти хотео, да бы му сказали пређе, что бы Грчки не дерзнуо нитко пояти.

1782. Октовріа 2. Магістеръ и Преценторъ призвати быша у Пл. Таначъ и казато имъ у певница у столу не стаяти, но предъ книгами стаяти.

Инструкціа

Магістеру како подобаетъ обдержаватися.

1744. Іуліа 12.

1., Надлежитъ всегда страхъ Божій предъ очима имѣти, и у церкви читати и пояти не бранитися.

2., Пл. Таначу свагда у покорности да буде.

3., Катадневно гдѣ буде на части не закаснутися, но таки у сахатъ по подне у школу прити, и ни единъ кратъ самую дѣцу оставити.

4., Како богатой тако и сиромашкой дѣцы равно ученіе давати.

5., Позоръ имѣти, да не ударають око церкве дѣца, и у церкви смирено да стою, и да се сѣмо тамо необзиру.

6., При службы Божіей трое дѣце у стіхару васегда обучени да находятся.

7., Да се дѣца око Дунава и по сокацы не скитаю, предъ всякимъ капу да скидаю, и чисто себе да держетъ.

8., Позорствовати, да се дѣца между собомъ у школи и по сокацы не бію.

9., У седмицы кадъ се Праздникъ трефи, седмичну рекреацію отнюдъ не держати.

10., И послѣдне прилѣжне діаке кньиги и свакой монери учити, что бы и Учитель отъ вароши похвалу и возмездіе свое примилъ.

Отъ почтеннаго Танача наредишася Господари Симеонъ Андреевичъ и Іоаннъ Милиѣъ да позорствуютъ на школу и сваке седмице два пута да інквізіраю.

Школско урежденіе

отъ год. 1746. Маіа 21.

1., Да нитко неима урежденія у школи чинити, но самъ Префектъ, нити что заповедати съ Магістромъ.

2., Децу скоро изъ школе не изводити.

3., Да Оцеви на наказаніе Магістерово не срде се, но да буду контенти, како Магістеръ дете каштігуе.

4., Безъ знаня и брезъ соизволенія Магістерова да дете нитко на улицу ни у віноградъ никудъ во време школно води, крозъ кой узрокъ быва децама штета, ако бы тко дете отъ школе зауставіо.

5., Ако кому Господару или Свяштенику кое дете согреши, да нейма се тко усудити дете бити ни за ухо вући, ни у церкви ни на сокаку ни на каквому другому мѣсту.

6., Да децу нитко изъ школе не изводи ни иззива, ни да звоне ни да что послую.

7., Да у школу подъ капомъ и съ палицомъ нитко неулази, и ако тко хоће что съ Магістромъ беседити, да има клопнути у врата и чекати, докъ яли кое дете яли самъ Магістеръ изиће.

Єще къ тому предато, да є свакій дужанъ часть достойную Магістромъ давати, и аще онъ другого бы что увредилъ лебо у чемъ, то да има обявити Г. Бирову и Г. Бировъ Префекту, и по делу будетъ слѣдовати наказаніе.

Слепи Мишъ.

(Лекція изъ пар. исторіе.)

Когодъ необикне сваку животиню добро сматрати, тай се часомъ превари, те слепогъ миша за птицу држи. Не само да онъ врло брзо летити уме, него превазилази са онима врло вештимъ и брзимъ обртима у летеню готово све птице. Нѣгова летила нису онака крила, као у птица него су између предньи и стражньи ногу разапете танке кожице неке.

Кадъ слепи мишъ на землю падне, онъ ние у станю као остале птице, заманути едарадъ два съ крилма пакъ полетити. Алъ онъ се уме помоћи: узпужасе узъ зидъ; заквачаваюћи се са стражньимъ ногама, докъ повише неузађе, пакъ се онда у ваздухъ одпусти и одлети. На петъ стражньи прстию има скучене врло оштре нокте. На предньимъ ногама нема тако яке нокте; тое узрокъ што се слепи мишъ увекъ са стражньимъ ногама обеси и стрмоглавце виси, кадгодъ спава или кадъ се одмара; тако висећи крила су му увекъ слободна и тако е увекъ спреманъ одлетити. Обзиму, кадъ имъ нестане ране, и кадъ се одъ мраза укоче, обесе се тако и висе стрмоглавце на каквомъ одъ мраза сакривеномъ месту, н. пр. у димняку, подруму, подъ кровомъ и пр. и тако дочекаю пролеће и топлие дане.

Млоги люди држе да слепи мишъ сланину еде, а то башъ нико ние видио, нити ће видити. Слепи мишъ е врло полезна животиня. Онъ потаманя гомилу шкодльиви буба, мува и лептирова. Онъ вечеромъ и обноћь радъ лова излеће, зато и ние лако опазити шта ради и како живи; алъ кои га добро мотрио буде увериће се да слепи мишъ сваку ноћь више буба поеде него што е самъ тежакъ. Онъ летећи улови свой ловъ, и нѣгова велика разглавлѣна уста врло су му у томъ полезна. Кадъ се тако засити, онъ іошъ понешто као готовине и кући понесе, у устима и у онима отоболѣнимъ образима. Найрадие излеће лети вечеромъ кадъ е топлие, и тада е неуморимъ. Малецне очи нѣгове мало му у мраку помажу, алъ тимъ више му помажу оне кожице и нѣно врло оштро осећанѣ. Са тимъ кожицама кадаръ е онъ у сасвимъ мрачной соби летити, да се нигде ниошто неудари; онъ и са ископанимъ очима лети и нигди се неудари, тако оштро осећанѣ има на кожицама, да одма осети чимъ близу чему тврдомъ дође, о што би се ударити мого.

Слепи мишъ по целу ноћъ лети и ловъ лови, а предъ зору повлачи се натрагъ у своe рупе, у старе зидине, димняке, кровове, у фатове илъ пукотине у стенама: Ту у друштву пробаве данъ спаваюћи; где ихъ кадкадъ мачке, ласице и савуляге увате и пождеру.

Слепи мишъ цичи кадъ га човекъ увати, и разглави вилице пакъ уеда, алъ са ситнимъ зубићима неможе башъ никакви опасни рана задати. Зуби су му само за меке бубе и лептирице удешени, зато су оштри и скучени, одма запну и да неупуштаю ништа, што у ньи падне.

У странимъ землямa, н. пр. у южной Америки има една врста слепи мишева, далеко већи него нашъ, то е већъ опасния животиньица, еръ оће кадкадъ и спаваюћимъ людма илъ стоки да се пришуньи, пакъ лагано уеде и млогу крвь посисаю, кадъ ихъ е млого. —

Злато и сребро.

(Една лекция изъ нарав. историе.)

Вредность сваке ствари зависи уопште одъ тогъ каква свойства има, у колико намъ е полезна илъ нуждна. Алъ то ние свуда ни кодъ сваке ствари, другчие би морало гвожђе далеко већу цену имати него сребро и злато. Безъ гвожђа неби ни найнуждние потребе прибавити могли; безъ сребра и злата може човекъ живити да никое нужде неосећа ни коегъ уштрба своіой срећи и задовольству на овомъ свету.

И опетъ е сребру и злату іошъ одъ найстарии времена већа цена дата нежели гвожђу, а томе има више узрока. Сребра и особито злата мало се и редко налази, а гвожђа има врло млого свуда. Сребро и злато даю се найлепше угладити и найсяйнии су између сви остали руда, и за ньи се никадъ рђа невата илъ врло тешко. Сребро и злато даде се на неке ствари употребити, за коє ни єдна друга руда неваля. Найпосле, злато се находи готово увекъ чисто, где се одма по бои, по сяйности и по осталимъ свойствама своимъ као благородна руда укаже, коя се одма топити, ковати и израђивати дає, а кодъ остали руда то неможе да будне, ни кодъ самогъ сребра увекъ; све остале руде налазе се у различнимъ смесама, и мораю са млогимъ и дугимъ пословима єдна одъ друге одлучиване бити, пре него што ихъ оћемо да куємо и израђуємо.

Ватра коя є снажна да сребро разтопи, ниє снажна да и злато разтопити може. И по томе є злато претежниє. Єдна плочица злата колико крайцара велика, даде се тако яко разтиньити, да би са тимъ листомъ млого иляда крайцара позлатити у злато обмотати мого, са єднимъ дукатомъ читавогъ коня и коняника; и та разтиньивость подиже цену злату.

Да вредность илъ цену злата са осталимъ рудама споредимо, валя ово запамтити, да єдна фунта злата толико вреди и толико се скупо продає, као 15 фунти сребра илъ 200 фунти живе, илъ 675 фунти бакра, илъ 800 фунти калая, илъ 4160 фунти олова, илъ 5500 фунти гвожђа.

Алъ злато и сребро непродає се на фунте, него на мере одъ по фунте, и такова єдна мера зове се марка. Єдна марка злата илъ сребра има 16 лотова обичне трговачке мере, илъ врло малчицо више.

Како се злато и сребро употреблява, то може сваки знати башъ ако неће ни єдне мрвице свога собственогъ злата и сребра имати. Штогодъ у людскимъ очима найвећу вредность има, то и людско срце найвишимъ светинямa своимъ у знакъ почитованя жертвує и посвећує. Злато су донели на даръ мудраци са истока Ісусу Христу као детету у яслама лежећемъ; са златомъ и сребромъ украшавали су люди све ствари кое су у славу и почитанѣ Творца небесногa, Христа Спасителя, майке Божие и Божии угодника и светителя наменѣне. Свети причестни путиръ или е од злата илъ сребра сливенъ илъ баръ позлаћенъ и у богатимъ црквама са скупоценимъ драгимъ каменѣмъ накићенъ. Исто су тако дискоси одъ злата и друге свете оправе црковне. Свето еванђелие обично е оковано златомъ илъ сребромъ, исто тако целиваћи кретъ и целиваће и остале иконе; одъ сребра су чираци кадионице и кандила, одъ сребра и злата начинѣне су и саме свештеничке одежде и проча, еръ се злато и сребро у танке конце прести, пакъ као свила и ланъ ткати дае.

Знаци царскогъ достоянства; круна и скиптра и ябука одъ злата су начинѣни и скупоценимъ драгимъ каменомъ изкићени. Кадъ ко отечеству своmъ добро чини и царъ оће да га зато одликуе, онъ му даде и видиме знаке нѣгове царске милости да ихъ носи и да се поноси ньима, а то су звезде илъ крстови илъ колайне на прсима; и ови су знаци обично одъ злата илъ одъ сребра ковани; алъ они би исто тако вредили, макаръ и одъ гвожђа илъ бакра били. Ние руда ни нѣзина вредность, него висока милость царска, што знацима тима цену, и вредность дае; и шта е вредность руде према милости.

Будући да е злато тако врло меко да се ножемъ сећи и прстима савияти дае, зато се никадъ чисто некуе, ни у новце, ни у прстенѣ игле минђуше ланчиће гривне ни друге адиђаре и украшае; него му се увекъ придодае по мало одъ друге тврђе руде, и то сребра илъ бакара. Исто се тако придодае сребру помало бакра, да тимъ тврђе будне.

Сви наши златни и сребрни новци кую се у царскимъ новчанимъ ковницама. Окромъ цара нема нико права новце ковати. Когодъ се усуди фалишне новце ковати, илъ за новчану замену наменѣне папире, банке правити, тай преступлюе царски законъ и подпада подъ велику казань. Златни новци зову се дукати, а сребрни новци сребрняци и како е кои већи илъ маньи има по вредности своiой различита имена. Обично стои на едной страни представлѣнъ царски лик, а на другой царски орао. Алъ има и такови новаца и дуката и сребрняка, где е на едной страни ликъ майке божие а на другой царевъ ликъ израженъ.

Међу европскимъ землями наше е царство найвише са сребромъ и златомъ благословено; и међу аустрискимъ землями Ердель е права златокопна земля. Ту се налази найвише злата, и найвише чистогъ изсувогъ, вади се илъ изъ брда ердельски, рудника, између реке Мориша и Златнице, или изъ песка и блата на обалама те обе реке.

Мацарско е злато найболѣ, али се неналази чисто, него са другимъ рудама помешано, и мора се излучивати. Злата се понешто и у Дунаву, Тиси, Драви, Моришу, Керешу и у осталимъ рекама у чистомъ зрну налази, кое се изъ песка и блата испира и вади. Злата има и у Банатскимъ и у Салцбуршкимъ, Тиролскимъ, Штаерскимъ и Чешкимъ планинама. У намастиру Клостернайбургу близу Беча има еданъ староdревни путиръ, кои е одъ злата изъ дунавскогъ песка изапратога скованъ.

Цео добитъ на злату изнео е у нашемъ царству године 1835, 5500 марки, илъ по фунти, у год. 1847 7529 а одъ тогъ доба сваке године се све више добива, еръ се сваке године све брижльивие и свойские у родокопияма ради. Кадъ една марка толико фор. сребра вреди, колико у години има дана, колико е форинти добивено на злату године 1835? а колико год. 1847? и кадъ се изъ едне марке злата 81 комадъ дуката сковати даде, колко се комада дуката сковало године 1835, а колико год. 1847?

Сребра се найвише вади у маџарскимъ и чешкимъ рудокопнями, и ово су найстарие и найдублѣ среброкопнѣ у целомъ царству нашемъ, овде су и први сребрни новци ковани, особито у месту што се Іоакимсталъ Аћимовъ долъ зове, отуда су ти новци прозвани Іоакимсталери Аћимовидолари, а доцние є изоставлѣно име Іоакимъ и остало само талери илъ талири, долари. Мало манѣ сребра налази се у Ерделю, има га и у Банату, и у Тиролской, у Буковини, у Штаерской и у Салцбуршкой. Цео добитъ године 1835 изнео є 103,170 марки, а године 1847 115.681 марка. Єдна марка сребра вреди 24 фор. и 66 новаца, колко є дакле изнело форинти цело 1835, а колко 1847 год. добивено сребро?

Примеръ за наизустни рачунъ.

Єданъ човекъ има 4 сина и 3 кћери. При крштеню свакога мушкогъ детета потроши на ракию и вино, — поклану живину, и на брашно, масть и пр. реци само 20 фр. а іошъ полакъ толико на дарове и поклоне, колико є свега потрошіо на сва 4 сина?

А на сваку кћерь потроши само едну трећину што на єдногъ сина, колико є за све 3 кћери? а колико за све синове и кћери уедно? Новце узми какве оћешъ ср. илъ ш.

Онъ є дочекао па є синове изженіо и кћери срећно разудао. Алъ онъ као свакій простакъ ценећи люде по руу а не по срцу, и држећи неће га нико поштовати, ако своіой снаси купи паметно ефтино руо, него ће га онда поштовати и за паметна држати, кадъ свилу на ню ћабаџа луђе него манитъ майсторъ и трговацъ, тврдо верујући да е тиква за цело правый кондиръ, чимъ се покондири, — потрошіо е на руо и дарове за сваку снау реци 100 фр. ср., а на руо свакогъ сина реци, 30 фр. ср. При томе е біо весео, а онъ питъ држи веселѣ за веселѣ безъ лудогъ разметаня и просипаня, нити познае таковогъ веселя, па тако и држи, кадъ се баца некъ се баца, — и покупіо е на часть и кусе и русе, почастіо ій и изопіяо, те су му направили штете и калабалука по кући, и стало су га те части исто колико и руо, — колико су га дакле стали уедно сви четвори сватови?

Око кћерій потрошіо е за дарове и части све скупа за сваку само по 50 фр. ср. колико износи садъ све, и за синове и за кћери скупа? Додай горньой суми.

Алъ онъ е срећанъ, па е дочекао одъ два сина по три унука и две унуке, а одъ друга два сина одъ свакога по два сина и едну унуку, колико е то мушки, а колико женски унучадій? И ту е кодъ свакога детета потрошено на крштенѣ исто ополико, колико е озго за мушку и женску децу споменуто, додай и те суме онима горньимъ.

А одъ сваке кћери дочекао е по 5 унучадій алъ тога е мало коштало, за сви 15 не више него колико за оно 6 женски, што ій одъ свои синова има, додай и то онамо.

Одъ они 16 унучадій што му се у кући родило, 9 ій е умрло, и даћа за свако, стояла е само по 4 фр. ср. додай и ту суму къ онима осталимъ.

Остало му е у кући 7 унучадій, и то 3 момка и 4 девойке, и онъ е тако срећанъ, па е дочекао да се редомъ изженише и разудаше; сваки сватови стали су кућу исто онолико, колико и они горе споменути, колико то износи свега? Додай и то горе.

Додай іошъ и нѣгове сватове, кадъ е нѣга нѣговъ отацъ женіо, еръ и то е трошакъ те куће за нѣговогъ века, и проссапи садъ све уедно да видимо, шта га е новаца изъ те куће, за нѣговогъ века само, на то страћено? Алъ гди гди се двоиномъ потроши, колико е онда?

Реци да е одъ оне прве суме само полу потрошено, край чега е опетъ све лепо и поштено могло бити, колико би той кући остало уштеђено? А да е само четвртина потрошена, било би іошъ наметніе, па колико би онда та кућа имала сачувана новца? —

Новчане кесе.

Царъ е нѣкій држао два своя поданика, одъ коихъ му е свакій по много дужанъ быо, у тамницы затворене, и кадъ види, да му ови дугъ свой, не имаюћи никаковыхъ добара, нигда неће исплатити моћи, узме онъ двѣ кесе новаца, уђе къ нъима у тамницу, и удари едномъ едногъ, а другомъ другогъ заточеника у главу. Обоица су ударъ тай яко осѣћали, но ипакъ не поднеше га еднако, еръ се еданъ зато, што е тако ударенъ толико разяри, да е презирући новце непристойно грдіо; а другій, кои е разумніи быо, узме кесу съ новци, коя му е добачена была, и одъ кое е болъ подносити морао, исплати съ нъима свой дугъ, и ослободи се затвора.

И мы смо у таквомъ истомъ обстоятелству као и тій заточеницы. И мы дугуемо правди Божіой, кое за учинѣна намъ благодѣянія, кое пакъ за премноге наше грѣхе, врло много. Преблагій небесный царъ, шилѣ намъ, изъ безпредѣлне свое милости, злато стрпѣльивости у кесама нужда и неволя; они, кои ове стрпѣльиво сносе, исплаћую му са неоцѣнимымъ овымъ златомъ свой дугъ, причислявaю се стаду нѣговомъ и постаю участницы царства нѣговогъ; напротивъ они, кои, мѣсто да му на отеческой милости нѣговой благодаре, увеличаваю свой дугъ, и удаляваю се све веһма одъ светогъ престола и вѣчите славе нѣгове. —

превео **Ааронъ Михайловићъ**
предуготовникъ.

Крадльивацъ.

Єдно вече дођу два медведара у едно село и остану да ноће. Крчмаръ имъ уступи свой свиняцъ. Изъ коега башъ оно вече едно едино велико угоено свинче продао бияше, за конакъ медведу.

Око поноћи довуче се еданъ крадльивацъ у намери да свинче украде, и незнаюћи шта се то вече догодило, отвори лагано врата, уђе у свинядъ и повуче у мраку наместо свинчета — медведа. Медведъ страотно замумла, и своіимъ грднимъ шапама сграби крадльивца и стане га комешати. Несретникъ овай почне кое одъ стра, кое одъ люти болова изъ свега гласа вриснати. Сва челядъ изъ крчме, потрче къ свиньцу, и съ тешкомъ мукомъ медведари крадльивца свега изкрвавлѣна и грдно уређена едва едвице изъ зли поката онакога овогъ звера одчупаю, и суду предаю.

Ко на зло пође, на веће наиђе. Ко за туђомъ вуномъ пође, самъ остриженъ кући дође Како ко ради, онако и прође.

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКИЙ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. — Цена му е на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четврть год. 1 ф. а. вр.

БРОЙ 26. У Новоме Саду, 14. юлия 1859. ГОД. II.

За читанку
изъ природословни наука.

Конь.

Конь е найгосподския међу домаћимъ животинями. Колико е лепъ милина е гледати га; незна се шта е на нѣму лепше и дичние; илъ оно поносно држанѣ танке главе, са онимъ великимъ ватренимъ а паметнимъ окомъ, онимъ широкимъ а животнимъ ноздрвама, и краткимъ а послушнимъ увомъ: или овай дивно савиени свилокриви яки и лакъ вратъ, на онимъ широкимъ, одвише снажнимъ, као одъ тврдогъ челика саливенимъ юначнимъ грудма; или оно сяйнодлако и витостасо тело, и дугокосъ репъ, и оне на малимъ сяйнимъ рожнимъ копитама танке и високе, витке и лаке ноге, на коима као она лакокрила прлатица одлети и долети.

Іошъ кадъ га господски опреме, пакъ га и добаръ юнакъ уседче, онда е дивота една, срце у човеку гракне, кадъ га погледа. Колико е пунъ господства кадъ стои, іошъ пуніи е поноса кадъ ходи. Како лепо ноге унакрстъ меће, кадъ у коракъ пође; іошъ лепши е и лепше ихъ баца, кадъ у касъ оде, где ихъ две и две унакрсце диже; и колико е величественъ кадъ упропнице скочи, где као жива хала сможди и уништи све, на што годъ падне; іошъ дивніи е, кадъ му се узде пусте, да бегати може; онда е сушти ветаръ; прелеће поля и долове као олуй, неможе га око догледати. Алъ и есте створенъ за беганѣ, и то му е найвећа радость, — увекъ е готовъ на то; како нестрпельиво ногомъ копа, едва дочека да га пусте само.

Алъ колико га е Богъ дивна теломъ створио, іошъ дивния душомъ, — осетльива, и пажльива, любопитльива и научльива, паметна и предосторожна, честолюбива и срчана, и послушна и верна пакъ найдаровития међу домаћимъ животинама.

Колико е осетльивъ, свако га найманѣ макнуће яхача илъ управляча онога часка презне, зато и есте онако лако управляти га. Колико е осетльива носа, уме воду поиздалѣгъ осетити, и силнога е по пустиньи путуюћегъ господара одъ смртне жеђе спасао. Исто тако димъ осети чимъ се найманьи покаже, пакъ немируюћи и немиромъ спаваюће господаре пробудећи учинио е, да е силно реда ватра одма у почетку спажена и угашена била, коя би другчие грдне пожаре причинила била. Колико е оштрогъ ока, и у мраку доникле види, и силнога е господара мимо рупа и язбина сигурно пронео, где би онай найнесретние прошо. Колико е осетльива ува, сваки гласакъ чуе, и млоги е господаръ узъ нѣга као низъ верногъ стражара спавао, а у опасности пробуђенъ и спашенъ био.

Конь е за чудо любопитльивъ и пажльивъ; све штогодъ око себе ново види загледа и онюшуе, и душе и хрже, — и ово е за пажльиве господаре млого реда одъ велике користи било; нове амове и кола, новогъ друга илъ слугу по читаве сате уме да гледа, ока несмећући съ ньи, да ихъ само добро уочи и позна; а како пажльиво сваку речь господарову слуша, чисто му се са ока и ува види, како ихъ вата и погађа да послуша.

За чудо е колико памтити уме; запамти сваки путъ и сваку стазу, коiомъ е само едаредъ прошо, и у мраку ихъ болѣ погоди негъ вођа; пакъ у ноћи е кадкадъ пробитачние на нѣга ослонити се него на себе; шта га е неброено господара у колима безбриге спаваюћи, било данъ илъ ноћь лепо и мирно кући донео.

Познае господара свогъ не само по лику, него и у мраку по говору и ходу и альиньи, и позна га после млого година пакъ му хрже и радуе се.

Колико е научльивъ, научи пропнице ходити, клечати, чловити, крозъ обруче и венце проскакати, на удешене танке дуваровe натрчати и пробити, на тактъ илъ музику играти, вртити се; научи команду као и други войникъ, и даде се за битку и бой готово болѣ негъ овай извештбати; учини се на заповесть боланъ, пакъ посрће и падне, и лежи и ћути безъ одуха као мртавъ, и опетъ на заповесть скочи и весело игра; научи брояти и бровве знакма казивати, само што непроговори; свечба и разумева говоръ безъ икакве особите науке, пакъ самъ колма бунару штали и пр. дође илъ оде; свраћа лево и десно, и стане ил' пође пре негъ што га узда опомене ако е само чуо и сазнао, куда е намерио господаръ, — толико се за паметногъ држи, да се у песмама Марко са своимъ шарцомъ разговара.

Конь е врло честолюбивъ. Ако е у бой пћи, чисто му се види веселѣ и отиманѣ да се надмеће и мегданъ одржи. Опремлѣнъ и накићенъ понесе се као суетанъ човекъ, као да зна да га опда сви гледе. Ђенераловъ конь адютантовогъ натрагъ гура и неда предасе изаћи. При утркиваню прекине се, и силанъ е пре пао, негъ пута дао; супарника свега изгризе и изколѣ, а неда проћи.

Гдекои конь оће одъ свачегъ непознаторъ кадкадъ одъ маленкости шушня трял крпе грудве землѣ илъ камичка да зазре; млоги се одъ мунѣ и грома поплаши, пакъ као помаманъ упропнице скаче илʼ бежи; алъ даде се на све ово брзо научити, и онда е найсрчании одъ сви животиня; онда се готово ни за кою опасность незна, на кою неби наишао, у ватру и у воду иде, у опрете баіонете улети, у копля ускочи, низъ топова найстраотнии тресакъ у облаку дима и пламена на месту као укопанъ стои.

Найчудние е и знаменито оно предосећанѣ као предвиђене смрти свое илъ господарове, што се на некимъ коньма спажало, кои онай данъ нипошто нису хтели у бой изаћи, него су се бацали и беснили, кое никадъ донде чинили нису.

Алъ круна нѣгови по човека вредности, то е нѣгова одданость и верность. Кадъ е господаръ узъ нѣга, онда се чини као да низашто около себе осећаня нема, него само за нѣга, тако пази да послуша сваку речь, сваки мигъ, свако макнуће, саму намеру и помисао. Колико е одданъ и веранъ, ни мртва господара неоставля, него га брани, и за нѣга се свети, докъ самъ непадне, — и силанъ е неприятель текъ онда страдао, кадъ е коня убиенога супарника свогъ освоити хтео; а колико е силнимъ господарима конь животъ спасао, ни броя се незна; у бою скочи илъ прилегне, извие се илъ склони и ударце увара, или у невольи на лаки и брзи ногу излети и главу изнесе. Па само са тога еднога би онъ првенство међу свима животиняма заслуживао, алъ то ова красна и вредна животиня и у свакомъ другомъ призреню заслужуе.

Изъ свега досадъ реченога чини се, као да е Богъ при ствараню овогъ дивногъ животна све, што годъ е валяного животиняма одредио дати, овоме дао: лепоту, снагу, итрину, срчаность, честолюбие, паметь, научльивость, верность и више други превосходства.

Сва та телесна и душевна свойства учинила су, да су га люди одма у почетку света заволели, па као помагача и верна друга у свой домъ примили, да свою срећу и несрећу, зла и беде, веселя и радости, у биткама и боевима као и у мирне дане са нъиме деле. И онай први човекъ, кои є коня уватио и припитомио, па га своимъ слугомъ и помагачомъ начинио, више є людскомъ роду добра учинио, него найвећи завоеватељи и юнаци. Конь є єданъ одъ найвећи дарова Божии людма. Шта би ядanъ човекъ безъ овога врсногъ животня радио, ни живъ безъ нѣга неби био, ни данасъ, кадъ є неброене помоћи и одбране за животъ себи смислио и изумео, а некмоли у она прва недотупавна и глупа времена. Безъ коня неби се ни одъ дивльи зверова, гдели одъ остали неприятеля одбранити мого; безъ коня нема завоеваня ни победе, ни уређене државе; безъ коня нема трговине, ни путованя, ни саобрштая светскогъ, а безъ овога нема художества, ни наука, ни историе; народи се неби съ места помицали, сваки би онде где є постао, остао и пропао, никадъ му се у свету неби ни имена знало.

Правогъ порекла и отечества коню незна се, као ни осталимъ домаћимъ животинямa, єрбо су га люди іошъ одъ найстарии времена припитомили, пре негъ што се писма знало, да намъ є спомена и славе оногъ остати могло, кои га є први укротио. Сва є прилика, да є Азия отечество и порекло, и чини се да є отуда у све краеве света разнешенъ и негованъ.

Колико су га люди свудъ неговали, найболѣ се отудъ види, што ихъ данасъ по разлики неге и предела, величиномъ и снагомъ, лепотомъ и добротомъ, боіомъ и шарама толико различити врсти има, како готово ни одъ єдне више животинѣ нема. Свака земля, сваки предео има данасъ свое собствене врсте коня.

Одъ наши коня банацки су и бачки већи и за терете у равницама сгоднии, али су лењи и трулии, а сремски су мањи, алъ бадрии и тврђи, и за брдо удесниі. У нашемъ царству хвале се мацарски и ердельски као найбржи, па за яхаће найбольи, моравски чески и польски као найтврђи, и за домаћу послугу найпостояннии, а краньски и штаерски као найвећи и найтежи, и за тегленѣ терета найудеснии. У Европи су данасъ енглески и шпаньски найбольи, алъ ту се и найвештие тимаре. Алъ први надъ свима у свету, то су арапски, и међу ньима найвретнии, найгосподскии и прави царски то су пепеляви. Арапски су коньи найживотнии и найбржи, найтврђи и найпоуздании, найпаметнии и найдоброћуднии, найлепши и найпоноснии, пакъ зато и на гласу први и найскупоценнии; и кадъ нашъ найбольи 3. до 400, а лошии 30—40. фр. кошта, плаћа се за лошиегъ арапскога 3. до 5. а за болѣга 10. 15. до 20. иляда фр.

Како озго реко, сва красота и валяность коня зависи само одъ удесне неге и тимареня, и само се на тима коньма сва та горепоменута лепота валяность и вретность види; а другчие не. Кои коньи одъ раногъ ютра до мркле ноћи, па съ дана у данъ бездушне терете вући илъ и плугове теглити мораю; кои при томе бездушномъ и безодморномъ послу и кинѣню ни толико ране недобияю, да се баръ сито наеду, него се са оно мало злеудне и нечисте зоби илъ сена, илъ уђе траве и сламе задовольити мораю; и кое конѣ при томе грдномъ послу а удой рани, іошъ и онда, кадъ се одъ тешкогъ умора едва съ места мицати могу, бездушногъ газде камция тако немилице бие и гони, да се сваки човекъ, кои иоле осећаня има, бедноме скоту сажалити и на душмански поступак грозити и стресати мора, — онда није ни чудо, да се на тим коньма ни трага од оне лепоте и поноса невиди.

Сасвимъ другчиє Арапъ свогъ коня држи и чува и пази. Онъ га уме са найвећомъ вештиномъ вольомъ пажньомъ и постоянствомъ тимарити. Онъ пази свогъ коня, као брата свогъ; ни ружне речи нерекнему, нитъ даде рећи, и већма чистоћомъ раномъ и радомъ чува коня негъ себе самогъ, по оной пословици: одъ ова-три рада, нетреба ни найпоносниι човекъ да се стиди; одъ рада за свогъ оца, за свога госта, и за свога коня; то су Арапу найвећа блага; ниє чудо, да су ньини коньи найбольи, и да сва горепоменута преимућства у найпревосходниємъ степену имаю.

(Продужиће се.)

Змиє.

(Єдна лекция изъ нарав. историє.)

Одъ сви врсти животиня, коє се око насъ наоде, ниє ни єдна тако презрена, као што су змиє: неки люди беже одъ нѣ и страше є се или се гаде тако, да се немогу уздржати. То све отудъ долази, што люди змиє за Богъ зна какве неприятелѣ и душмане людске држе. А оне нису башъ тако опаке, ма да є добро чувати ихъ се, и пазити одъ ньи.

У Европи, особито око насъ, врло є мало врсти змия, и међу овима ихъ є врло мало гуіи отровница.

Међу овимъ отровницама найглавния є гуя пепелюга (die Kreuzotter) коя по брдима на жупама, где багоде расте пребива, али има ихъ и по низама и баровитимъ местима близу планина.

Пепелюга є по две стопе дугачка, по єданъ палацъ дебела, мркопепеляста отудъ име пепелюга, и има по леђи одъ главе до репа єдну црну изкривудану пругу, и у изкривутинама мале црне пеге. И упреко главе има црну попреко пружену пругу. У устима има са сваке стране по 10. кратки, танки, оштри зубића, а озго еданъ велики отровни зубъ; и неколико маньи за ньимъ. Овай е зубъ шупаль и стоіи за едну бешичвцу пуну отрова припоенъ. Кадъ ова отровница кога зубомъ уеде, зубъ у тай махъ пригнѣчи ону бешичицу и одма отровъ крозъ шупльину зуба у рану прсне.

Коегъ та несрећа постигне, дага било ова било ма коя друга отровна змия уеде, найболѣ учини, ако одма рану устма изсиса или е изпржи, метнувши живъ углѣнъ на ню, или запалѣну трудъ. И лютине као што е яки цеђъ, витриолъ и пр. помогну одъ отрова тогъ. Найболѣ е лекару отићи, онъ уме све што е нуждно найболѣ наредити.

Найопасніи е уедацъ отровне змие на якой врућини, и кадъ е човекъ врло знояванъ; и где се брзо одотровъ неупотреби, ту може после неколико сати смртъ слѣдовати. Уедене манѣ животинѣ, умру за неколико минута. Само е ежъ едина чудна животиньица, коіой уедацъ ови змия нешкоди, и не само то, него се зна, да ежъ башъ ту отровницу заедно с' отровомъ у найвећу сласть пождере.

Друга врста отровне змие, коя се у южнимъ пределима нашегъ царства находи, то е пегава пепелюга (die gemeine Viper) коя е той горепоменутой врло подобна, само е малко дужа, и има по леђи наместо оне црне пруге четиръ реда црни пега отудъ и име пегаве пепелюге. У ове е отровъ далеко жешћи. Найвише е се находи у Млетачкимъ пределима.

Овой е подобна рогата пепелюга (die Sandviper), само е маня и има на край главе на нюшки еданъ узправлѣнъ меснатъ рожићъ отуда и име; найвише е се находи у приморю, особито око Реке (Фиуме) по Далмаціи и у Банату около Мехадие; и ова е врло опасна.

Све остале врсте око насъ живећи змия, не само да нису шкодљиве, него су и полезне животинѣ, кадъ се гледне, колику гомилу досадни и шкодљиви буба и остали животињица оне пождеру.

При свему томъ опетъ е саветние уклонитисе одъ сваке змие ванъ кою човекъ добро познае, да ние опака. Найбезазление су Слепићъ (die Blindschleiche) и обична водена змия (die Ringelnatter) коихъ кодъ насъ много има по шуми и башти, по води и кадкадъ и у кућама, изподъ каменя и дрвля.

Обичну водену змию башъ неби никадъ тући и прогоняти требало, башъ ако би е кадкадъ уватили, да се и у подрумъ увуче и да млеко лоче. Она е врло полезна животиня, еръ силни гадъ потамани, мишеве повата илъ разтера, ова се даде и приучити и буде врло питома.

У врелимъ предѣлима има млого више и млого опасниіи и страотнія врсти змия. Ове нису тако ружне, него ихъ има шарени и врло лепи боя и шара. Алъ њиово подмукло вребанѣ, пиштанѣ, изненада искренуће и особито њиовъ лютъ и смртоносанъ отровъ чини ихъ страшиломъ сви люди у онимъ краевима.

Велика илъ царска змия (die Riesenschlange) на южноазиятскимъ островима тако е яка, да не само овцама и козама, него и волу, кадъ га довати да се око нѣга обмота и стегне, све кости искрши. Ово се чини невероятно, кадъ знамо, да змие немаю ни ногу ни ноката, и да готово никакви ни зуба немаю. Алъ ова е змия преко 20. стопа дугачка, и има у своимъ мишцима нечувену снагу.

Чегртуша (Klapperschlange) у сѣверной Америци, дугачка е 5. стопа илъ мало яче, а дебела е као човечия рука. Нѣзинъ е отровъ, што изподъ оногъ отровника зуба стоіи, тако лютъ, да одъ нѣ уеденъ човекъ после неколико минута умрети мора. Али одъ нѣ се може човекъ сачувати и уклонити, єръ она са онимъ на край репа находећимъ се рожнимъ коричицама као звечкама тако звекће, да се издалека чує.

Готово све змиє вребаю свой изъ потаєловъ, пакъ наєдаредъ изъ траве илъ изподъ камена илъ стене смукну и увате га. Неке се узпужаю на дрва, пакъ се отудъ на мимопролазеће животинѣ баце. Све су змиє врло срдльиве, у часу се развяре, и онда ниодчега незазиру него наилазе као и луде. И опетъ ихъ човекъ, па и оне найопакиє надбиє. Найлакше є змию онда уватити, кадъ се сита наждере и преждере. Змия прогута уловлѣне и угнавлѣне животинѣ целокупно заєдно с' кожомъ и костима несажватано, и кадъ є коя кою повећу животиньицу прогутала, онда лежи тако небрижно и недотупавно, да ни утећи неуме, и люди є батинама утуку. Другчиє є змия врло брза, и брзо бежи. Нѣно се тело састои изъ неброєни вртала, коя су са якимъ свезама єдно за друго повезана, и опетъ тако удешена, да се змия и скупити може и брзо и здраво одпустити.

Колико годъ су змиє опасне, опетъ су и полезне. Црва, пужева, мишева, гомилама оне подаве: на летеню она своимъ разколѣнимъ єзикомъ, коєгъ као стрелу изъ уста пруће увате бубе и муве.

Змиє се млого некоте; а окромъ човека, кои ихъ са прирођенимъ гаденѣмъ некимъ гони, имаю змиє іошъ и млого тица и сисатица, као душмане своє. Єжа смо озго споменули. Исто су тако свинѣ, коє змию гдегодъ увате пождеру, а тако су и ласице, творове, язавци, соколови, крешталице и роде, коє све за змияма ходе, и ньи тамане.

Огреви.

(Изъ нар. историе.)

За огревъ узимлю се iошъ одъ найстарiи времена шумска дрва, и неброена колена люди живили су на свету и помрли, и ние имъ ни на умъ падало, да може и друго што за огревъ поднети, ил' да може време доћи, да ће дрва нестати, илъ да ихъ неће за огревъ довольно бити. А време то озбиля дође. Кодъ насъ текъ починѣ, а у другима е землямa веѣъ одавно почело. Ту оскудность дрва найвише су привели господари одъ шума, ербо су се отимали, да дрва у новацъ учине, а нису ктели да помисле, да ньини потомци неће моћи новце у дрва и шуме учинити.

Една буква илъ еданъ чамъ потребуе найманѣ 40 година дана, докъ толико узрасте, да се могу одъ нѣга цепанице сећи; а да изгоре, нетреба му ни толико сати, некмолъ година.

Ко свою шуму не штеди и непази, да на едномъ краю исто онолико расте, колико е на другомъ краю сече, тай шкоди себи и целой околини своiой. Лакоумимъ сеченѣмъ шуме не само да дрва нестае, него се и земльи и пределу ономъ благотворна влага отима, и предели се ветровима излажу, кои найплодние землѣ изсуше и изветре, пакъ неплоднимъ начине, еръ нема дрва, да ихъ закланяю.

За чуванѣ шума и вешто поступанѣ са шумама нарећени су у свима мудримъ државама шумари, кои се о овомъ бринути имаю, и брига е ова врло важна, еръ ми требамо од шума не само огревъ него и грађу за куће и дрво за силне друге потребне алате справе и нуждне покућне ствари.

Алъ болѣ него найвештiи и наймудрiи шумари, и болѣ него сви ускупъ люди, што годъ ихъ на свету има, састарао се Богъ за сачуванѣ шума, кадъ насъ е навео, да смо и други ствари нашли, кое као и дрво илъ іошъ болѣ негъ дрво за огревъ поднети могу.

Те ствари су каменити угалѣви и тресетъ.

Каменити угаль исто се онако изъ землѣ копа као што се руде копаю. Енглеска га дае међу свима европскимъ државама найвише. Енглези су први почели тай угаль тражити и за огревъ употреблявати. И они су први били, кои су вредность тогъ угля познали и кои су га за огревъ припремити умели. У Енглеской се употреблява каменити угаль не само за ватру у парнимъ лађама и колма, него и за домаћи огревъ, за огньишта и пећи.

Съ почетка е трошеню угля и употреблjаваню за огревъ то сметало, што у нѣму смоле и сумпора има, кои на ватри яко смрде и люде загушую. Алъ люди су наскоро изумели начине смолу и сумпоръ излучити, и онда е овай угаль за огревъ неизказанъ. Доцние су пронашли люди начине, изъ истогъ угля едну горећу пару излучити, кою данасъ за осветляванѣ улица и дућана по варошима употреблюю и болѣ светли негъ икои зейтинъ илъ икое свеће. Та пара зове се светлећи илъ осветлююћи гасъ (Leuchtgas). Онъ се даде и одъ древета, и одъ зейтина и други горећи ствари правити, алъ где га млого и ефтино треба ту е угаль найпречи и едини, изъ коегъ се прави. Тай гасъ може врло лако и пагубанъ бити, еръ е загушльивъ, и удави люде, кадъ га дисати мораю, зато валя луле и славине, одъ кудъ гасъ тече, увекъ добро затварати, и неваля у затворенимъ и малимъ собама гасъ тай да гори, и собе такове треба чешће ветрити илъ на одушке непрестано отворене држати.

Каменитогъ угля има различни врсти, найбольи е онай, што е угасито црнъ, сяянъ и тако тврдъ, да се политирати даде. 12 фунти найсувлѣгъ и найтврђегъ буковогъ дрвета едва толико ватре даде, колико 7 фунти угля, то е дакле текъ у полу. Тай угаль зове се црни илъ сяйни угаль.

Млого е кртiи пакъ и манѣ вреданъ мрки угаль. У таванима мркога угля налазе се iошъ читава целокупна дебла заедно са гранама лишћемъ и плодовима, и могу се ясно познати, каква су, и у кои родъ спадаю; алъ и угаль е овай дрвету тако подобанъ, да бя га млоги за спалѣно дрво држали. Одъ овогъ угля найболѣ горе онай што е тврђи и сяйнiи; а што е кои кртiи и више на обично дрво наликъ, тимъ слаблю ватру дае. Найлошiи е онай, што е тако кртъ, да се међу прстима као грудва землѣ разпада; овай се угаль мора найпре квасити, пакъ у калупе стезати и сушити, и текъ онда може за огревъ поднети.

Колико е наше царство углѣмъ богато, то се iошъ проесапити неда, еръ се текъ одъ скора угаль копати почео.

Године 1819. добило се у целомъ царству и црногъ и мркогъ угля ускупъ само два милиона центи, а године 1851 изкопано е више одъ двадесетъ милиона. Найвише се данасъ добива изъ Ческе, како црногъ тако и мркогъ угля; после долазе по реду какога све манѣ даю: Шлезия, Моравска, дойна Аустрия, Штаерска, Маџарска, Галиция, горня Аустрия, Краньска, Банатъ, Ломбардия, Далмация, Млетачка, Истрия и Тиролска.

Угаль се мора дубоко изподъ землѣ вадити, а тресетъ се озго на връ землѣ находи. Онъ се састои изъ густо уплетени конаца жабокречине и други ситнiи растѣния, и има га само илъ у барама илъ на онимъ местима, где е кадгодъ бара било. Ко ће да га вади, мора найпре воду на ярке одпустити, после тресетъ одвальивати и на гомилама сушити. Оно што е мекше, стеже се као и блато у калупе. Што се кои тресетъ сушенѣмъ већма сбегне и усане, то е больи; найситніи калѣви трасета даю найболю ватру.

Тресета налази се млого у Краньской, Галиціи, Ческой, Моравской, Штаерской, Корушкой, у Салцбуршкой и дойной Аустріи, у Лолбардіи и у Млетачкой.

Примеръ за наизустни рачунъ.

У едной вароши, али у већемъ селу има ій 10. кућа што су свечари о Ђурђеву дчу; една кућа потроши 100 фр. друга 80 фр., две по 60 фр. една 50 фр. а 5. по 40 фр на часть, колико то износи свега?

Исто ій толико свечара има о св. Аранђелу, те потроше опетъ толико, додай и ту суму къ оной.

О св. Николи има ихъ двиредъ толико и потроше збиля двиредъ толико, а исто е тако и о св. Іовану, — додай и то.

Узми да се на сва остала свечарства потроши само една трећина одъ те целе суме, додай и то, и сбери све уедно, да видимо шта то износи на едну годину?

А шта износи за 30 год? а за еданъ людскій средньій векъ т. е. 60. год? Толико дакле попію за еданъ векъ свечари, да се изопіяю и посваћаю а богме гдигди и потуку и іошъ грђа и срамотна чуда почине.

Гдигди се потроши и млого више, алъ то нећемо рачунати, него разбій тў суму на четворо, те да се само една четвртина потроши, било би веселѣ паметніе, безъ пиянства и свађе и неприятельства и срамоте, — а колико би новаца у селу остало за 60 година?

Лепшій и светіи, Богу и свомъ свецу угодній би обичай био, кадъ би се у место што се толико дае за опой и срамоту, само четвртина са своима паметно и поштено потрошила, а две четвртине оставе у сандукъ, последня четвртина на школу и цркву поклонила, — колико би за 60. год. остало у сандуци и кесама? а колико би школа и црква имала? Дакле само за еданъ човечіи векъ школа би и црква имала толико добара, да би се то село за учителѣ и свештенике за навекъ састарало, нитъ би требало бира купити и давати. Паметанъ и поштенъ човекъ ради увекъ оно, што увиђа да е паметно и поштено и добро; тако е радіо одкадъ е света, и тако ће радити до века; а никои угурсузъ ніе га кадаръ смести. Кои се првіи заветуе ово радити, ко буде и кодъ свое добре и поштене субраће израдіо, да се и они заветую, да на тай свой светій данъ овако іошъ светіе дело учине, онъ ће и они ће своґъ села први и найвећи добротвори бити, іошъ за своґа живота ће веће и светіе радости дочекати, него што су она бурна веселя; то едно дело задушніе ће имъ бити него цео осталій векъ; то ће имъ остати найсветія успомена за навекъ, па кадъ имъ ни пепела овде не буде, ньина ће се имена и ньине душе светити и благосилляти. —

Трои пріятельи.

Не повѣравай се пріятелю, докъ се, у невольи будући, о искрености нѣговой подпуно увѣріо ниси. Много е већій брой пріятеля при столу и гостби каковой, него на тавничнымъ вратма.

Човѣкъ нѣкій имао е три пріятеля. Онъ е двоицу одъ ньихъ веома любіо, еръ су га свагда любовно и съ искреношћу предусретали; трећегъ пакъ уважавао е онъ — и ако му е овай найискреніи быо — врло мало, еръ му се онъ безъ свакогъ ласканя, поредъ мало рѣчій, свагда одвећъ озбильнымъ показывао. — Єдномъ буде онъ у судъ на одговоръ позванъ. „Кои ће васъ,“ рекне онъ садъ своимъ пріятельима „самномъ ићи, да невиность мою посвѣдочи? — Врло самь обтуженъ и судія се на мене яко люти. —“

Првый се одъ ньихъ одма почне извинявати, да не може збогъ другихъ послова съ ньимъ ићи, остави га и оде себи друге пріятелѣ тражити, и причисли се овима. Другій га съ тугомъ одпрати до суднице, но бојећи се судіє, остави га овде и врати се натрагъ. Трећій, у комъ є онъ найманѣ повѣреня имао, уђе съ ньимъ унутра и сведочіо є поредъ нѣга съ таквомъ охотомъ, да га судія за сасвымъ невиногъ прогласи, и тужбу, коя є противъ нѣга была, одбацы.

Свакій човѣкъ има на овомъ свѣту такође троє пріятелѣ, алъ како се придржавају нѣга ови пріятельи при часу смрти, кадъ га праведный судія на одговоръ позове? — Новцы и сва овака земна блага, найвѣрніи човѣка пріятельи, изневѣре га и оставе найпре, пакъ и не полазе съ ньимъ. Родови и пріятельи нѣгови, кои сваку срећу съ ньимъ дѣле, отпрате га истина до гроба, до врата вѣчности и правосудія, плачу и туже за ньимъ, али га наскоро самога тамо оставе, и врате се у своє домове. — Но трећій нѣговъ пріятель, когъ онъ у животу свомъ найчешће презире, — добра дѣла и чиста совѣсть нѣгова, прате га до самогъ престола правосудія, излазе тамо напредъ, заступају га, говоре за нѣга, оправдају га, и израде му помилованѣ и вѣчиту славу у преблагогъ Творца.

превео А. Милайловићъ
предуготовникъ.

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКІЙ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. — Цена му е на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четврть год. 1 ф. в. вр.

БРОЙ 27. У Новоме Саду, 21. юлия 1859. ГОД. II.

Светый Іованъ Златоустъ.

Између мирисногъ цвѣћа и плодныхъ дрва, коя су у прекрасномъ свете источне апостолске цркве вертограду силномъ Божіомъ десницомъ усађена; бы усађенъ и лепораслый надъ свима осталимъ дрвима превзвишеный кедаръ, благодатію светога Духа обилно напоеный и неувеломъ славомъ добродѣтельи увѣнчаный Светитель Христовъ Светый Іоаннъ Златоустъ.

Светитель овай рођенъ е у Антіохіи около године 347. после Христа одъ благородныхъ и благочастивыхъ родителя. Отацъ нѣговъ бяше войвода именемъ Секундъ, а мати му се Антуса зваше. Родительи воспитали су чедо у закону божіемъ, и онъ е правила светогъ и богоугодногъ живота, одъ свое добре майке научіо, тако рећи с' майчинымъ млѣкомъ посисао. Правила та тако су се дубоко укоренила и утврдила у млађаномъ срдцу Іоанновомъ, да сва мудрость светска, кою е онъ доцніе на высокимъ училиштама язическимъ поцрпіо, немогаше га поколебати у православной вѣри, него му іоштъ у тымъ училиштама придобивена речитость поможе, да вѣру свою и у срдце своихъ савременика пресади. Докъ е іоштъ као дѣчакъ у дому родительскомъ живіо, нигда се ніе хтѣо у пратньи многихъ служителя проходати, као што друга богата дѣца чиняху, него се задовољавао с' еднымъ само служителѣмъ, премда му отацъ много слугу имађаше. Смиреность, благообразіе, и крототеть, то су быле врлине с' коима се Іоаннъ из дѣтинства одликовао. Што е годъ добра у школи научіо, то е све, кадъ бы кући дошао, родительима и домаћима приповѣдао, и с' тымъ е многе одъ овыхъ к' смерности и осталымъ врлинама наставляо.

Пошто е изучіо сву науку коя се у нѣговомъ мѣсту рођеня предавала, оде у Атину гдѣ су у то време найвеће и найгласовитіе школе быле. Ту е онъ изучіо философію, и достигао найвиши степенъ у краснорѣчію. Алъ у исто то време служіо е онъ своимъ учительима, поглаварима и отмѣннымъ грађанима Атинейскимъ, — одъ коихъ многи іоштъ у язычеству пребываху, — за примѣръ христіянске честитости и благонравногъ владаня. После смрти своихъ родителя разпусти све слуге,*) избере усамлѣный животъ у едномъ антіохискомъ манастиру, и постане учителѣмъ своихъ суграђана' жителя' града Антіохіе. Када га е ту Патріархъ Флавіанъ за Презвитера рукополагао, тада сви присутствуюћи опазише, како е бѣла голубица прелетила крозъ Олтаръ изнадъ главе новога Свештеника, а то быяше као нѣко знаменѣ благодати светога духа, коя се у тай махъ изли на рукоположеногъ цѣломудреногъ и побожногъ слугу божіега. У Антиохіи приповѣдао е Светый Іоаннъ и учіо люде к' богоугодном животу, сироте раніо е онъ и тѣлеснымъ и духовным лебомъ, грѣшне приводіо е к' покаянію, тужне тѣшіо, и удручене одъ угнѣтателя избавляо. Све оне врлине коима е друге люде учіо, могли су люди у нѣму, као у живомъ добродѣтельи огледалу видити и на ньихъ се угледати. Збогъ тога га суграђани нѣгови любляху и као духовногъ свогъ Отца и найвећегъ добротвора высоко поштоваху. За превелике свое добродѣтельи, высоку мудростъ и непорочно житіе избранъ буде Іоаннъ за Патріарха Цариградскогъ год, 392. На престолу Патріаршескомъ сѣдіо е онъ тринайстъ година' служећи Богу и скоро безъ престанка проповѣдаюћи слово Божіе. Бьо е тако краснорѣчивъ, да е у томъ погледу надвисіо негдашнѣ класичне витіе, па и самога Димостена и Цицерона. Свету Литургію овако као што се обично у православной цркви служи, онъ е саставіо. Многа списанія остала су светой цркви одъ овогъ Светителя, као: Толкованіе на књигу Бытія и на остале књиге Мойсееве. Царева' и Пророка, на Дѣянія Апостолска и на посланице Апостола Павла, многе Проповѣдя назване Омиліе, књига о Свештенству, о литургіи, многе прекрасне молитве ит.д.

---

* Слуге су онда по язическомъ обичаю обвезани были служити докъ су годъ живи.

Збогъ краснорѣчиве бесѣде коя се као злато сноваше изъ уста Іоанновыхъ прозватъ е онъ Хрисостомосъ или Златоустый. Алъ овай великій и светый мужъ имађаше и многе непріятелѣ како у двору царскомъ, тако и међу самимъ црквенымъ пастирима. Ови су изъ потае оговарали светителя, и старали се да га кодъ народа лажно оцрне и упропасте. У то доба догоди се да царица Евдоксія отме виноградъ одъ нѣке сироте удовице на кою е іоштъ одъ пре мрзила. Удовица се потужи Патріарху, а онъ оде царици и изобличи е за нѣзинъ на небо вапиюћи грѣхъ. Збогъ тога се царица науми Іоанну осветити, и сакупи нѣке Епископе, кои бяху противници Патріархови, те ови окриве богоугодногъ и светогъ мужа, и у заточеніе пошлю. Но народъ се побуни искаюћи натрагъ свогъ духовногъ Отца и благодѣтеля и тако Златоустъ опет с' великомъ чашћу на престолъ патріаршескій врати се. Алъ непрође ни година дана, а Царица Евдоксія, по дѣлима равна оной Іезавели, што гоняше божіега пророка Илію, опетъ изради, те патріархъ престола лишенъ и у Кукусъ градићъ арменскій у заточеніе послат буде. Седамдесет дана мораде светац подъ стражомъ ићи до тога мѣста. Слава коя га е пратила, докъ е на престолу патріаршескомъ сѣдіо, ніе га оставила, ни садъ кадъ га непріятельи изгнаше. Народъ га свуда са сузама среташе. У Кападокіи, кудъ га проведоше, изилазили су предъ сужнога Епископи, Свештеници, калуђери старци, младићи и дѣве са сузама и узкликомъ говорећи: Болѣ да се сунце одъ насъ сакріе, него да умукну уста Iованова! У заточенію свомъ нађе Iоаннъ прибѣжиште кодъ тамошнѣга Епископа, алѣ му непріятельи изъ Цариграда и ту недадоше мира, и после три године мораде онъ іоштъ далѣ селити се. На путу томъ изнемогне, замоли пратіоце те му допусте у едну црквицу свриути. Ту се обуче у свештеничке ризе, прими св. причешће и преда Богу душу лицемъ на праздникъ Воздвиженія частнога крста 14. Септембра год. 407. После 35 године пренешено буде цѣлокупно тѣло овогъ великогъ угодника Божіегъ с' великомъ чашћу у Цариградъ и тамо у цркви саранѣно. Споменъ нѣговъ држи наша православна црква 13. Новембра и 27. Януара, а заедно са Светимъ Григоріемъ Богословомъ и Василіемъ Великимъ свечано прославля се онъ на праздникъ Света три Iерарха, кои быва сваке године 30. Януара.

Да е овай светитель добре учителѣ и воспитателѣ млађаногъ нараштая цѣніо, найболѣ се види изъ слѣдующегъ нѣговогъ изреченія: „*Я држимъ за отличніегъ одъ свакогъ живописца, ваятеля,* — Bildhauer — *и одъ свію умѣтника' онога мужа, кои младе духове изобразити умѣ.*“

(Златоустъ Омилія LX.)

За читанку

изъ природословни наука.

Конь.

(Продуженѣ и свршетакъ.)

Шта нѣга вреди, и колико е кадра коня валяна и вредна илъ невредна и никаква начинити, найболѣ се види, на коньма господскимъ и сиротиньскима; едва се познае, да су истогъ рода; алъ „какавъ газда, онаки и конь“ вели пословица „еданъ се по другомъ познае.“

У нему спада удесно раненѣ, чисто државѣ, умеренъ радъ, вешто теранѣ, алъ особито чуванѣ и благо поступанѣ.

Найболя е рача зобь, сено, сечка и трава.

Зобь треба да е здрава, и чиста, и у векъ добро изрешетана.

Когодъ е видио, колико силно зрно живо одъ коня оде, и како се тице ягме, валяло би да баръ толико за себе мударъ буде, пакъ да зобь прекрупи и да е тако дае; тимъ се и коньи болѣ изране, и гомила ране, близу половина уштеди. Исто тако натоплѣна зобь већма рани негъ сува, еръ неодлази жива, и са тимъ се млого ране уштеди, и опетъ коньи болѣ изране.

Кадъ се зобь са сечкомъ помешана дае, принуђенъ будне конь лагано е а не алапльиво ести, а тим е већма сажваће и већма му прия.

Сечку валя увекъ, била сама илъ са зоби помешана, поквасити, да се коню изподъ носа неразлеће и нетраћи.

Колико зоби давати валя, то зависи од величине коня и одъ рада. 10 ℔ зоби и толико сена, то е средня порция на данъ. Већи коньи требаю више, и кадъ теже послове раде, требаю сви више ране.

Зобь валя на кантаръ мерити, тако се найболѣ мера зна. Са прегрешима и одъ ока даваюћи преварисе човекъ; еръ има зоби шуплѣ и празне, а има є пуне и тешке; и кадъ би ктео сваки зобь купуюћи на ову меру (кантаръ) а не на ону (мерице) куповати, и цену споређивати, онда би видио, да има ту прилична разлика.

Веште газде неметну никадъ целу порцию зоби предъ коня наєдаредъ, него є на трое поделе, пакъ єдно за другимъ даю, алъ не пре другу, докъ ние прву сасвимъ начисто поео; тада конь лагано єде, и болѣ му прия, и неразсиплѣ є.

Сваке неделѣ баръ єдаредъ по єдну шаку соли у зобь помешати и дати, врло є пробитачно; одъ тога конь лепу сяйну длаку добиє.

И сено треба да є чисто и здраво, не ужежено, ни плесниво; а трава нека є увекъ малко пресушена, а не мокра ни росна.

Никадъ неваля зобь ни с' травомъ некмолъ после, него баръ на по сата пре давати, другчие жива одилази, и бадава се траћи.

Ранити валя у одређено време, и то валя тврдо држати. Найболѣ ютромъ поднемъ и вечеромъ. За раненѣ валя увекъ баръ два сата времена дати, и нитъ одма иза умора ранити, нитъ одма после ране презати и вияти, него баръ по полъ сата одуха дати.

Ништъ већма коньма нешкоди, него напречацъ менянѣ ране; зато веште газде, сваки данъ се помалко више одъ нове, а све помалко манѣ одъ старе ране даю, докъ начисто на нову непреведу.

Найглавнии є законъ при раненю коня, довольно имъ ране давати; болѣ млого негъ мало; мало ране никоємъ зверу толико нешкоди, као овоме бадромъ и жестокоме. Наша пословица вели „рани коня као брата, а терай га као душманина“; а арапска вели; „са свакимъ зрномъ, што га коню дашъ, по еданъ грехъ свой одкуплюешъ“ зацело неби Арапи ове пословице имали, да ние у ньой главно правило ране коньске изречено.

За поенѣ найболя е бунарска вода; ербо е увекъ умерено ладна. Текућа е вода лети кадкадъ млака и неблютава, а зими сувише ладна, и у оба случая нездрава. Ко текућомъ водомъ конѣ пои, валя да е зими на кои часакъ у штали подржи, докъ се малко одкрави.

Смрдльива илъ нечиста и устояна вода коню е шкодльивия негъ осталой марви, ербо е овай жесточии.

Ютромъ валя пре, поднемъ и вечеромъ после ране поити, тако се држи да е найболѣ; само са травомъ ранѣне конѣ валя увекъ пре ране напоити.

Ко у средъ рада конѣ пои, валя да имъ увекъ по едну прегрешъ сена пре даде, онда имъ ладанъ напой нешкоди.

Лети валя конѣ често купати, и то у вече алъ кадъ е безъ ветра. Іошъ чешће имъ валя прса с' ладномъ водомъ имивати и трти, то начини коню као и човеку прса здрава и снажна.

Чисто држанѣ свакоме е зверу нуждно, алъ коню найнуждние, и сбогъ мале длаке, и сбогъ врло осетльиве и вредльиве коже; зато га валя сваки данъ одъ пра очешати, особито по прсима, трбуу и између ногу, ербо се туда највише зноя на и найвише блата навата.

Коньске штале треба да су чисте, простране, видне, суве, умерено топле и промайне. Мале штале запарне су и загушльиве, а тимъ овоме прсатомъ зверу найшкодльивие, кои са своимъ великимъ и якимъ досаћимъ џигерицама млого чистогъ воздуха потребуе.

У мрачнимъ шталама, овай окати зверъ, постане одъ мрака плашљивъ, па после одъ свачегъ зазире. Алъ неваля да светлость с очию, него да с леђа пада.

Штале, кое су зими врло ладне, илъ лети врло вреле, неваляю низашто; исто тако неваляю оне што нимало воздуха непропуштаю, а іошъ горе су ако на ветромету стое.

Патосъ штала треба да е малко стрмъ, да се мокраћа слива, кою валя крозъ каналъ у добро облеплѣне рупе ватати и чувати, еръ е то найснажние ђубре за ораће землѣ.

Чистоћа штала, и ясала и валова неможе се довольно препоручити; особито се ясала туђи и у туђини чувати валя, еръ нигди коньи тако лако неожвалаве, и тако часомъ свакояке болести неуграбе, као са туђи особито меански ясала. Ясле и свое собствене валя често баръ са сламомъ добро изтрти, и чисто држати.

И подковъ е врло главна стварь, макаръ да млоги ни мало на то непазе. Неброено е коня само съ невештогъ подкова пре времена сатрвено и издало. Меконокти коньи треба да су увекъ подковани, а тврдонокти, и где ние каменити ни тврди путова могу кадкадъ и безъ поткова бити, алъ имъ валя копите надгледати, и кадкадъ ихъ съ масти намазати, да се некору и зацеплюю.

Кое радъ да га коньи дуго служе, и да му дуго здрави и снажни буду, валя да ихъ непрестано у умереноме раду држи. Неваля ихъ сувишимъ пословъ и теретима киньити, кое силногъ одъ ови жестоки зверова прекине; алъ исто ихъ тако неваля ни безъ рада оставляти, особито ако се при томъ и добро ране, еръ тимъ не само што побесне, него се и одъ рада одуче и одпаде, и оболу и обангаве, а што е найгоре злоћуди постану и остану.

Кои се конь врло младъ яшити и презати и на тежи посо терати почне, тай закржляви и пре времена малакше и пропадне, неможе ни по 5 илъ 10 а чуванъ може и по 20 год. служити. Алъ као што невалы младогъ и неузрастлогъ коня посломъ мучити, тако ние пробитачно ни штедити га сасвимъ, него га валя већъ у трећой год. на часкове лакшемъ послу привикавати; найпре га валя само као логова низъ старие презати, да се ходу научи, а после помало и на радъ терати. Само нипошто невалы младогъ и неукогъ коня низъ немирногъ и злоћуднегъ маторог ватати; и невалы конѣ нееднаке величине и снаге и старости и жестине заедно презати, еръ то оба поквари. Далѣ треба и ово знати, да ние сваки конь за сваку послугу. За вученѣ терета валя ячи и тежи, а за яшенѣ лакши и бржи. Обични коньи найдоброћуднии су, кобиле су ћудльивие, а айгире ние саветно ни презати ни яшити, тай е ћефъ силанъ главомъ платио.

Вештаци при тераню коня, овога се држе: никадъ съ почетка нагло неповияю, нитъ нагло стаю, него изъ тишегъ у виянѣ уђу, и увекъ иза вияня на тиши ходъ пређу, по оной пословици: лагано изъ авлие, и лагано у авлию.

Узбрдо идуће и особито терете вукуће конѣ макаръ на равници било, валя на часакъ уставити, да одану. Узъ брдо ме пусти, подъ брдо пази, на равници гони, вели конь. Виянѣ коня, ньи и амове и кола сатре, а утркиванѣ кола ломи, и газдама вратове. Подъ теретма стенюће конѣ гонити, да и трче іошъ, то е найдебля лудость.

По ноћи теранѣ двапутъ већма и газде некмолъ конѣ умори и сатре, него теранѣ по дану.

На више дана траюћемъ путу и послу валя како кои данъ далѣ све чешће обданъ по малко конѣ заранити, то имъ снагу даде, да дуже издурати могу.

Задуване и зноявне конѣ неваля ниошто голо на зими и на ветромету оставляти да стое, нити тада поити. Зноявногъ коня ни одседлати наваля, него само разпустити, и еданъ часакъ покривено оставити, да се издува мало, пакъ онда сувомъ крпомъ илъ сламомъ добро изтрти. Паметанъ газда покрие своıъ коня и у заветрину заведе. и ту одмара, и никадъ ихъ зими ни противу коегъ, а особито противу источногъ ветра невия.

Найпосле, ни еданъ зверъ ние толикимъ болестима подложанъ као што е конь: само човекъ іощъ више ихъ има; алъ удесна нега, пажня и чуванѣ остае и кодъ едногъ и кодъ другогъ найизвестние средство одъ болести сачуватисе.

Окромъ свега досадъ наброяногъ остае благо поступанѣ найглавния стваръ при држаню коня. У колико е ћудъ претежния одъ лепоте телесне. у толико е благо поступанѣ одъ свега предреченога. Каже се да сваки конь одъ саме нарави свою ћудъ има, и уобште се држе бели коньи за найблажие и наймирние ћуди, зато се по свимъ землями узимлю за господу, цареве и патриярхе; риђи држе се за найлукавие; врани за найћудльивие, а шарци за найопакие, и само се Марковъ слави, а ни еданъ више, валяда е знао кога носи и колико опакъ бити сме. Али се при свему томъ и ово зна, да благо поступанѣ конѣ све безъ разлике доброћудне начини, и данасъ се за правило држи, да на благо поступанѣ коньи найпитоміи и своимъ газдама найпокорніи и найодданіи буду. Врло е редакъ конь, кои своıъ газду уеда илъ удара, и увекъ е то газдина кривица, кои га боемъ оће да научи чему. Конь е врло послушанъ зверъ, онъ нема свое волѣ нити е іогуница, пакъ благимъ поступкомъ и с мало лукавства одъ стране учителя више научи него гдѣкои човекъ; а кадъ по што годъ ненаучи одма, онда е томъ само нѣгова лоша паметъ крива, а не іогунство, и ту валя науку више реда повторавати, а не бити га. На благо поступанѣ буде благъ, на паметно паметанъ, а на зло зао, глуп, дивльи, и бесанъ, кодъ човека чисто се учовеча, а све луђи скотъ будне, што е газда већи. Млоги се конь на сурово поступанѣ и на бой опре, пакъ онда уедати и бацати се и ударати почне, и кадъ му се поводъ даде, да то чешће чини, оно му у нaравъ пређе, пакъ довекъ злоћудъ и опакъ остане. Конь батине само ако ихъ заслужи вольно прима и поправисе, а другчие ихъ зло памти и свети се за ньи, и силанъ е коньски убоица грдно прошо, угризанъ и ударанъ, свальиванъ и гаженъ па грдно осакаћенъ и убогалѣнъ био. илъ главомъ платио,

Чистимъ држанѣмъ и чуванѣмъ, умеренимъ радомъ, здравомъ и довольномъ раномъ и благимъ поступкомъ буде конь здравъ, снажанъ, лепъ, доброћуданъ пакъ валянъ; а одъ такови кобила за пасму узета а добро тимарена ждребадъ, буду іошъ валяніи коньи, тако се за неколико колена, чуваюћи само ту одъ найбольи кобила найболю ждребадъ запате у томъ месту илъ пределу найврстніи коньи, то е цела вештина облагорођаваня. Никадъ неваляю ждребадъ одъ злоћудни кобила, нити ако матере кою ману илъ болесть имаю.

При одраньиваню ждребади прва е година найглавния, а особито први месеци, зато ихъ ту найвише чувати валя, и найболѣ ранити; ту завате величину лепоту и снагу найвећма.

Довольно е да $^1/_4$ год. сиса, а онда га валя другомъ раномъ приранъивати, а ту е найболя прекруплѣва и потоплѣна зобъ. У другой и трећой год. болѣ е самимъ сеномъ негъ зоблю израньивати; и кадъ су питомость и доброћундость найглавния свойства, валя ихъ одма с' малена питомо држати, приучавати ихъ нека изъ руке господарове еду, некъ позивани дођу, валя ихъ миловати; лепо и мирно говорити, нипошто недражити ни срдити, ни тући; само благо поступанѣ узрокъ е, да онога ко ихъ рани и брани найвећма заволеу, и нѣга найвећма слушаю.

За запатакъ валяни коня нуждно су іошъ и валяни айгири; и валяне обштине неће зажалити никои новаца, ни при купованю айгира, ни при тимареню, еръ знаю, да ће сваку крайцару што ту уложе, за кратко време с' дукатима враћено добити, почемъ вредность и цена коня за кратко време на петороструко скочи. Али се люто вараю сви, кои мисле са странимъ коньма, с' коньма изъ противня клима и предела свое и за свою землю конѣ облагородити. Ово само са своима иде.

При куповиню айгира и коня уобште найвише превара има, и ко томе особито вештъ ние, найболѣ прође, кадъ одъ познаника купуе, или кадъ вештака поведе, кои валяность коня познати и све преваре коньопродаваца.

Пчеле.

(Єдна лекция изъ нарав. историе.)

Међу свима мувама чела е людма наймилия. Одъ нѣ имамо медъ и восакъ. Алъ ние само то, сбогъ чега е радо имати морамо. Нѣна трудолюбна прилѣжность, и нѣнъ душеван животъ у роевима заслужую да ихъ гледамо и да се дивимо. Чела и мравъ то су две найтрудолюбние животиньице. Одъ раногъ ютра пакъ до мркле ноћи, непрестано се ту ради, ни єдногъ тренутка неседисе ту бадава. У ньиовомъ раду никадъ єдна другу не забунюе нитъ смета. Свака има и зна свой посо, пакъ га свршуе. Єдне лете одъ цветка до цветка пакъ беру медъ, друге купе цветни прашакъ пакъ га у кошницу вуку; едне траже смолу и восакъ, кое саће граде, и рупе и пукотине у кошньици залеплюю и чатлаишу; неке носе воду, кою такођеръ у кошници за свое послове потребую.

Колико е около кошнице споля све живо и весело, іошъ живлѣ се и веселие у нутри ради; ту е врева одъ одъ трудолюбни радилица, ниедна неће да иза друге остае, све се отимлю коя ће пре и више и болѣ урадити. Овде стое едне около улазка пакъ држе стражу и чувають да никоіи неприятель унутра неуђе; а друге дочекую оне што у полѣ раде, пакъ примаю одъ ньи донешено, и стоваравaю и носе где треба да се сложи илъ употреби; едне зидаю сатъ, друге ране црвиће, децу, илъ затварaю станице, или избацую нечистоту наполѣ. Штогодъ у кошницу непринадлежи, све се наполѣ избаца, и што неможе една свршити, привате одма друге и помогну. При свима овимъ пословима, живе све ове иляде посленика мирно у слоги и любови међу собом. Само се едаредъ у години побию, и ту многе мртве главе остану. У кошници живе окромъ радиница пчела іошъ млоге друге повеће и дундастие челе, то су леньи трутови, кои нигде ништа неће да раде; него само око подне на часакъ изъ кошнице као у шетню излете, пакъ одма се опетъ врате, и даду се одъ радилица пчела ранити, башъ као она немоћна деца. Алъ онако имъ и дође плата за тай ньинъ нерадъ. Само неко време трпе ихъ радние челе, а после ихъ све побию. На край лета, онда е тай судни данъ, побой трутова, где ихъ радилице челе све побию па наполѣ изъ кошнице избаце.

Окромъ трутова има у кошници іошъ една пчела, коя ове обичне радове неради, и опетъ е све пчеле пазе и одъ сваке опасности и вреда чувaю. Тое матица, царица ньина. Она се разликуе одъ остали чела тимъ, што е дужа, и таня, и на репу шиляста; и крила су іой краћа и блеђа е одъ остали челя. Нѣнъ е посо яя носити, и она ихъ снесе грдну гомилу. Свако яйце снесе у башка станицу, и ту га прилепи. После неколико дана изклюве се изъ свакогъ яйцета ситни бели црвићи. Ово су младе пчелице, деца ньина; старие пчеле имаю ове црвиће неговати и ранити, докъ неодрасту и неоячаю; а онда имъ дође време да се учауре и да обамру; старие ихъ челе свакогъ у своіой станици съ воскомъ запуше, и ту неки данъ обамрте одлеже, а после сваки црвићъ свой заклопацъ пробие и изађе као савршена млада пчелица.

Кадъ е толико млого млади пчела измилило, да с' маторима немаю више мѣста у кошници, онда изађу наполѣ, и траже себи новъ станъ. Алъ саме никадъ изаћи ни отићи неће, докъ немаю свою матицу коя ће ихъ извести и одвести. Млади овай рой увати се обично не далеко одъ кошнице одкуда су изашле, на дрво илъ чбунъ. и ту га люди увате пакъ у празну кошницу изтресу. Али се валя добро чувати одъ челина жаока. Ма да свака чела, коя годъ другогъ убоде сама мртва падне, еръ іой се жаока одкине и одъ те ране сама умре, опетъ се оне срчано и жестоко одъ свакогъ неприятеля бране.

Медъ беру пчеле на цвећу. Са своіомъ рилицомъ олижу оне савъ онай сладки цветньи сокъ, и прогутаю, и у гуши медници претвори се тай сладки сокъ у медъ; коегъ кући носе и у станице као у магазине илъ окна магазинска изливаю. Станице су шестероугла одъ воска начинѣна окна. Млога станица една низъ другу сачиняваю едну плочицу илъ колачъ, илъ сатъ, и то саће виси стрмоглавъ одъ връ кошнице. У кошници, где пчеле дуже стое, буде млого саћа. Єданъ е сатъ одъ другога само толико раздалеко, да може између ньи чела проћи. И восакъ прави чела као и медъ, алъ не у гуши, нити га на уста издае као мед, већъ на трбуу іой извире у ситнимъ листићима, кое чела с' предньимъ ногама привата, с' плювачком покваси, и на оно место, где е нуждно еданъ за други прелеплюе.

Славуй и гуска.

Я бы радо желила, говораше гуска славую феникcъ быти, кой целогъ столѣтія свогъ само поедаредъ на светъ изиђе, да удивленѣ свій животиня сабере.

А я самъ задоволянъ и славуемъ быти придода славуй, како бы могао свакога лета посведневнимъ милошћу люди примлѣнъ и одъ овя люблѣнъ и уважаванъ быти. —

Нравоученѣ. Нечини насъ удивленѣ срећнимъ, него любавь наша међу людма; ни су альине, него изрядный духъ и чисто срце у украшеня човека. —

Вране и крчагъ.

Две жедне вране облетаіуюћи нађоше некій воденый бокалъ, кой небіяше пунъ а притомъ одвећъ высокъ и сасвимъ узакъ. Оне покушавау оборити и разбити га, но бадава, и една одъ ньи оде далѣ невесела. Друга остане и купляше мало каменѣ бацаюћи га унутра мало по мало докле вода у истомъ на више неизиђе, и тако она у исту клюномъ своимъ допрѣти и жеђь свою угасити могаше.

Нравоученѣ. При теготама нетреба очаявати. Постояно трудолюбіе, млога е већъ дѣла, коя се изъ почетка немогућа учинити, постигло и ко концу привело. —

Рађаюће се сунце.

Некій мудрый отацъ изиђе єдногъ пролетнѣгъ ютра у полѣ. И нѣгова два сына такођеръ иђау съ ньимъ. У исто башъ време и сунце се рађаше. Брежульцы се планина блистау одъ ютренѣгъ руменила, премила светлость распростираше се по долинама и птице удешаваху свою умилну песму, да творца свогъ прославе. Ту подигне отацъ свою главу побожно къ небу и рекне съ тронутимъ духомъ; „погледайте мили сынови оданде се рађа изрядно сунце. Светлость, топлота и животъ произходе изъ нѣга, да би цвеће и плодови землѣ успѣвали и срце се човека радовало, єрбо оно долази радост и благослов распространяваюћи.

Сунце, любезна децо, треба да намъ буде образацъ нашегъ земногъ поведеня! А обрадовати и благосиляти у име Божіє, то є сунца дивный посао; а ползу и благословъ распространявати у име отца небесногъ, то є высока дужность човека на овой земльи. —

Сунце распростире своє благодѣтелне зраке на добре и зле, на колебу просяка као и на великолѣпно зданиє богаташа и светли се по росной капльици не манѣ као годъ и по неизмеримомъ широкомъ мору. — Тако дакле треба и срце човечіє да буде таково, онъ валя (човекъ) добро да чини пріятельима и неприятельима, онъ є дужанъ малене и бѣдне немапѣ да почитує и люби као велике и богате єръ су сви деца єдногъ истогъ отца на небу. —

Пошто є мудрый отацъ тако одговоріо быо, погледа умилно свою децу и ућути. Сынови пакъ говорау са тронутимъ срцемъ: Отче: мы ће мо се твои поученя врло често сећати, добри и смирени быти, и човечно се владати на овой земльи. —

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКІЙ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. — Цена му є на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четврть год. 1 ф. а. вр

БРОЙ 28. У Новоме Саду, 28. юлия 1859. **ГОД. II.**

Доброчинство Светогъ Отца Николая.

Нѣкій отличанъ и имућанъ човѣкъ у своіой старости пострада и осиромаши тако да ніє имао шта єсти ни чимъ се оденути. Онъ є имао три кћери, али и оне нису нигдѣ могле добити посла да себи и Отцу своме зараде, и морале су с' ньимъ заедно гладъ и сваку оскудицу трпити. У лютой той невольи помисли и Отацъ и кћери да є Богъ на ньи већъ сасвимъ заборавіо.

Светый Отацъ Николай быо є тада іоштъ Свештеникъ. Онъ чує у каквомъ се сиромаштву ова пострадавша породица налази и хтеде іой помоћи, али тако да то нитко недозна, ни они сами коима є онъ помоћи науміо; єръ є онъ добро знао за оне рѣчи Іисуса Христа: „Кадъ милостиню даєшъ, да ти недозна левица шта ти дає десница.“ И тако причека Св. Николай докъ ноћь ненаступи, па онда узме кесу с' новци, упути се кући, у коіой онай пострадавши човѣкъ живяше, и крозъ отвореный прозоръ баци кесу у собу, па онда брже болѣ да га нитко невиди оде своіой кући натрагъ. Кадъ у ютру старацъ устане и опази кесу с' новци врло се зачуди, алъ се ніє могао сетити одкудъ тай даръ. Новаца є толико у кеси было, да є старацъ с' ньима дуже времена живити, и найстарію свою кћеръ, кадъ іой се срећа явила, лѣпо оправити могао.

Послѣ нѣкогъ времена нађе старацъ єдно ютро опетъ пуну кесу новаца у своіой соби. То га яко обрадує, и онъ с' кћерма своима захвали Богу на милости, и зажели знати, ко є тай добротворъ, преко кога му є Богъ већъ по другій путъ помогао. На скоро затымъ уда се срећно и друга кћи, и остане Отацъ самъ са наймлађомъ кћеркомъ кодъ куће. Кадъ ал' Светый Николай и по трећій путъ ноћу дође на прозоръ и баци у старчеву собу кесу с' новци. Старацъ осети, кадъ є новацъ о сподъ собный звекнуо, пробуди се истрчи изъ собе, пође за Светымъ Николаем, сустигне га, и падне предъ ньимъ на колѣна називаюћи га своимъ избавителѣмъ. Светитель га подигне са землѣ, запрети му да никомъ неказує за нѣговъ даръ, и посавѣтує га, да кћери своє учи да буду богобоязльиве, и добродѣтельне, па онда га остави.

Банатъ.

(Єдна лекция изъ Географіе.)

(За ученѣ и читанѣ на карти.)

Банати звале су се све пограничне мађарске землѣ, коима су банови владали, и било ихъ є више; алъ су се све те Бановине илъ Банати за време турски ратова изгубили, само є іошъ рвацкой кралѣвини нѣнъ банъ остао, ма да се никадъ ние по нѣму Банатомъ звала; а овай нашъ тамишки Банатъ добио є име Баната текъ после пожаревачкогъ мира год. 1718. ма да никадъ бана имао ние.

Банатъ сачинява другу половину наше круновине; ограниченъ є источно и южно Дунавомъ, западно Тисомъ, северно Моришомъ и одъ части ердеяскомъ планиномъ, коя Банатъ одъ Ерделя и одъ Мађарске оделює.

Банатъ е само на источномъ краю бреговитъ; од Араде Винги, мимо Лугоша, Бузияша, Бирде, Жама, Вршца, Оравице, Белецркве и Паланке до Дунава; а западно е све една велика равница; коя е у Потисию а особито у Подунавлю алъ и около Тамиша баровита, између Алибунара, Засенове, Паланке и Делиблата песковита, а свуда многимъ речицама поливена, зато и врло плодоносна.

Найзнатние су реке: *Дунавъ*, кои се на ушћу Тисе Баната привата, пакъ мимо Борче и Панчева тече, где Тамишъ у себе прима, код монастира Войловице Вонявицу, кодъ Паланке Карашъ и Неру, после мимо монастира Базияша, мимо Молдаве, Свиньице до старе Оршаве тече, гди Белуреку и Черну прима, и у Турску улази. *Моришъ* вата Банатъ више Селчове и тече мимо Липове, Арада, манастира Бездина, Срб. Чанада и Деске, до више Сегедина, где се у Тису улива. *Тиса*, тече одъ Сегедина мимо Керестура, Каньиже, Санади, Чоке, Падеа, Вранѣва, Бечеа, Тараша, до изпод Перлеза и утиче у Дунавъ. Окромъ ове три граничке реке, знамените су іошъ и слѣдуюће: *Бегей* тече одъ Лункаия, мимо Фачета, Темишвара, Итебеа, Сенђурђа, В. Бечкерека и ниже Перлеза утиче у Тису. *Тамишъ*, тече одъ Руске и Тргове мимо Слатине, Карансебеша где речицу Бистру прима, после тече мимо Лугоша и Медвеша, где две гране дае, одъ коихъ една мимо Жебеля и Чакове до Рудне тече, а друга мимо Парца, Рудне и Модоша, и прима изподъ Шуряна два већа потока у себе, и тече мимо Боке и Неузине у границу, гдя према Ботошу брзавски и вршачки каналъ у себе прима, и одатле мимо Орловата и Фаркаждина, и мимо Опава Панчеву тече, где се у Дунавъ улива. *Брзава* тече одъ Решице мимо Бокшана и Дете, и код Канака тече каналомъ, кои одъ Депте починѣ, кодъ Маргетице се са вршачкимъ каналомъ спая, и оба увдно кодъ Ботоша у Тамишъ сливаю. *Карашъ* тече одъ Крашове мимо Варадие, Суботице и кодъ Паланке се у Дунав слива. *Нера* тече с' брда Семеника мимо Прилипца, Саске, Кусића и Соколовца до Паланке, где се у Дунавъ излива. *Черна* тече с' границе ердельске мимо Меадие и утиче кодъ Оршаве у Дунавъ. *Белареka* тече с' друге стране Меадие, и утиче кодъ Оршаве у Дунавъ. *Аранка* таче мимо Нађфалу, Срб. Сенпетра, Срб. Семиклоша, Валканя и спая се ниже Падеа с' Тисомъ.

Банатъ су іошъ стари Римляни са нѣгове благе климе волели, и по нѣму некоя места населили; доцние су га Турци преотели и свега опустошили, док га ние год. 1716. славни Аустриски войвода принц Евгенъ Савойски одъ Турака отео и ослободио. С' почетка е имао савъ Банатъ милитарски уставъ, исто као што га данасъ само граница има. Царица Мария Терезия одцепи данашньи банатски провинциялъ и даде га кралѣвской комори у коморско добро; она позове Нѣмце са Райне и Мозле, и изъ Швабске, пакъ ихъ овуда насели, кои землю ову за кратко време обделаше и у цветъ доведоше.

Банатъ е данасъ найбогатия земля аустрискога царства, и уобште една одъ найблагословении земаля европски. Овде роди найлепша шеница и свака врста жита и варива, исто тако репица и дуванъ. Вина манѣ рађа, алъ опетъ су на гласу вршачка и белоцрквансkа. Водене дивлячи има преизобилно. Реке су пуно рибе. У брдима има злата и сребра, особито бакра олова и гвожђа; алъ найвеће е богатство угаль, коегъ у великимъ и дебелимъ таванима силно има, и одъ особите валяности. Одъ рудньи извора найвећма е на гласу старославна сумпорбаня Меадия; алъ и гвоздена баня Бузиашъ.

У Банату се води велика трговина с' раномъ, кою млоги водени, суви и гвоздени путови и друмови помажу. Найглавнии су друмови: одъ Темишвара преко Рекаша у Лугошъ, и одавде єданъ преко Фачета у Ердель; други преко Карансебеша и Меадие у Оршаву на Дунавъ; а трећи преко Бокшана, Догначке, Оравице, Саски и Белойцркви. Єданъ друмъ води из Темишвара преко Жебеля Дете и Денте све мимо телеграфа у Вршацъ, и одавде єданъ Белойцркви и низъ Дунав мимо Молдаве Оршави, а други преко Алибунара Панчеву. Одъ Панчева води єданъ Ковину; други преко Борче Земуну; а трећи преко Црепає, Уздину, Перлезу и Бечкереку. Єданъ друмъ води из Темишвара преко Уйпеча, Модоша, и Сарче к' Перлезу илъ Бечкереку, єданъ води изъ Темишвара преко Чатади у Комлошъ, и одавде єданъ преко Кикинде и Карлова у Бечей све мимо Телеграфа; а други одъ Комлоша преко Мокрина у Каньижу на Тису. Єданъ води изъ Темишвара преко М. Бечкерека и Ловрина у В. Семиклошъ, Бебу и Сегединъ; а єданъ изъ Темишвара у Моносторъ, и одавде єданъ у Арадъ, а други у Липово. Гвоздени путъ води изъ Темишвара преко Дете, Вршца, Белецркве, Базияша на Дунавъ; а други одъ Темишвара преко Хацфелда и Кикинде, Мокрина и Оросламоша Сегедину на Тису и ове обе главне реке везує

Народа има у Банату до близу єданъ милионъ: на истоку су Власи илъ Румуньи, на югу и западу Срби, на северу и средомъ измешано Срби са Власима Немцима и Мађарима. Црквомъ су поделѣни на две православне диецезе, темишварску и вршачку са столицама епископа у Темишвару и Вршцу: єдну римску чанадску, са столицомъ епископа у Темишвару и єдну униятску, са столицомъ епископа у Лугошу. Политично є поделѣнъ Банатъ провинциаломъ на три окружия: Темишварско, Лугошко и В. Бечкеречко, а милициом на три регименте Панчевачку, Белоцркванску и Карансебешку.

Найзнатния су места:

Темишваръ, столица гуверние цивилне и милитарне, главногъ суда, и главне земальске финициалне управе, са римскомъ Семинариомъ и вишомъ гимназиомъ. *Арадъ* и *Липова* на Моришу, *Бузиашъ*, *Чаково* и *Вршацъ* са србскомъ и влашкомъ богословиомъ, немачком препарандиомъ и маньомъ реалномъ школомъ. Ово су све срезка места окружия Темишварскогъ.

Лугошъ на Бегею са униятскомъ нижомъ гимназиомъ, *Фачешъ*, *Бокшанъ* и *Оравица* главно рудокопля место. Ово су срезка места окружия Лугошкогъ.

В. Бечкерекъ на Бегею, са римскомъ нижомъ гимнасиомъ. *Бечей* и *Каньижа* на Тиси, *В. Семиклошъ* на Аранки, *В. Кикинда* са нижомъ реалномъ школомъ, *Модошъ* на Тамишу, *Хацфелдъ* и *Билешъ*, среска места окружия В. Бечкеречкогъ.

Найглавния су рударска места, окром *Оравице* и *Бокшана*, *Молдава*, на дунаву *Саска* на Нери, *Догнчка* и *Решица*.

Одъ милитарски места найзнатния су: *Панчево* са єдномъ србскомъ граничарскомъ препарандиомъ и нижомъ реалномъ школомъ, штопъ панчевачке, *Белацрква*, са єдномъ кадетскомъ школомъ, штопъ белоцркванске, и *Карансебешъ*, штопъ карансебешке регименте. Окромъ овихъ знаменита є Оршава на Дунаву, крайна точка аустрискогъ Дунава. —

Бубе.

(Єдна лекция изъ нарав. историе.)

Зими є у полю све пусто и мирно; найвише є тица отишло у топлие пределе, а све манѣ животиньице, муве, бубе, комарци, скакавци и пр., илъ су помрли или су се подъ землю и по топлимъ рупама позавлачили.

Алъ чим пролеће гране и топлие сунце осия, и опет цвеће цветати почне, пакъ намъ се и тице поврате, онда се и све кое су живе остале муве и бубе изъ свои зимньи конака и рупа извуку, пакъ се у топлиемъ зраку пролећногъ сунца витлаю. Особито су бубице, кое намъ тада найвише у очи упадаю. Онде вири една изподъ камена, онамо претрчи една преко стазе; онамо ихъ зуи весело читава рпа около младогъ лишћа и гранчица по дрвлю; онамо ихъ гмиже или се витла друга рпа по води. Свуда, у води и у ваздуху, и поземльи виђамо ихъ читаве роеве. Найвише их живе самце, и ако ихъ се одъ гдекой кадкадъ као н. пр. кокица (Maikäfer) велика гомила и читавъ облакъ деси, опетъ не живе оне никадъ у уређенимъ роевима као оно челе, комарци и кадкадъ скакавци, да свуда заедно иду и заедно еданъ посо раде, него е само невезана гомила, одкуда кад ко оће оде да се у другу помеша и опетъ кадъ оће изађе.

Колкогодъ намъ се у пролеће и у лето весело витланѣ неки бубица допада, опетъ ихъ има млоге, на кое се и срдити морамо. Има буба, кое тако силну штету усевима и расадима и воћу почине, да све опустоше и гладъ людма причине, такое кокица и нѣни црви.

Али бубе имаю и млоге неприятелѣ и душмане особито међъ тицама кое ихъ ватаю и тамане. Сенице, детлићи, говедарке, врабци, чворци и млоге друге тице све су то врло веште бубокрадице, а кртине и штакори траже бубнѣ и црве подъ земльомъ, пакъ их и туда тамане. Зато валя све ове бубо-мрзне животиньице штедити и као наше чуваре и бранителѣ одъ буба сматрати.

Силне су бубе нами шкодльиве, алъ има ихъ и полезни.

Трчульци (die Laufkäfer) са дугачкимъ ногама, и айдукаче (die Raubkäfer) са снажнимъ вилицама — полезне су тимъ што друге бубе и црве тамане.

Лешинаре (die Aaskäfer) и сви гундевальи полезне су бубе, што лешеве и ђубра еду и троше, и тако смрадъ одъ ваздуха одклоне. Међу ньима има их неке врло знамените, коима се чисто чудити морамо. Тако е буба стрвокопа (der Todtengräber.) Кад нађе кою маню мртву животиньицу, н. пр. миша, илъ жабу и пр., она одма покупи свое друге пакъ онда све сложно мучесе да стрвину ту закопаю, и за чудо су при овомъ послу и постояне и веште. Са предньимъ ногама копаю и избацую землю изподъ мрцине, докъ ова сасвим неупадне у землю, а кадъ е доста дубоко, онда га као и другог мртца земльомъ покрию, докъ сасвимъ незатрпаю, то су дакле праве гробаре бубе. Алъ у ту мрцину поскланяю женке своя яя, коя се ту излегу, и тако црвићи чимъ изъ яета измиле одма и ране себи нађу. И у овой е малой бубици дакле само любавь матерня, коя е учи за децу свою старати се.

Тело у буба као и у други животиня састои се изъ три дела, главе груди и трбуа. На глави стое два повелика ока, а кадкадъ и суочице. Низъ ньи стое на глави бркови илъ пипци одъ различити видова, и стое вилице илъ ждрела са субрчицама илъ пипульицама. У неки буба стои између груди и главе танакъ вратићъ као жица нека; а кодъ неки незна се за вратъ ништа, глава стои, са грудма сраштена, и само се едва едномъ пругомъ разазнае доклее глава и где починю груди. Груди се састое изъ три едно за друго сраштена као оклопа илъ панцира, и на грудма стое озго крила а оздо ноге. Бубе имаю увекъ шестъ ногу, и ове се састое свака изъ бута, голени и стопе са нѣнимъ чланцима, претима и на край овихъ стое илъ длаке илъ нокти. Озго на леђи има двоя крила; горня су тврде рожне люске, и стое као оклопъ озго, изподъ ови стоє друга два већа крила две танке провидне кожице, пуно жила; ова крилца даду се разширити и скупити пакъ подъ оне горепоменуте коре завући; кадъ бубе лете онда ихъ разпусте, а после завуку.

Бубе легу яйца, и изъ ньини яяца изклюве се црвићи; кои по дуже време кадкадъ по две три године дана подъ земльомъ живе илъ подъ коромъ дрва и у старимъ трулимъ дрвима и ту непрестано ждеру. После тога замотаю се у неке конце, и леже неко време мирне као обамрте, докъ после чаура не пукне и изъ нѣ буба измили, коя є црвъ пре била.

Млога деца ватаю бубе, и сбоду ихъ чиодомъ пак у кутияма чувию; алъ ако неће да питаю за име, да знаю како се коя зове. и што є найглавние, ако неће да разгледаю сваку ситницу на телу сваке поедине бубице, да дознаю каквогъ є створа, и ако неће да пазе и вребаю, како коя живи, шта ради, шта єде па да дознаю єлъ полезна илъ шкодльива, онда цело оно скуплянѣ илъ ватанѣ невреди ништа, него є іош знак немилостивогъ срца и невалялогъ детета, ако ихъ само зато туче и убия, што му се то мили.

Занатъ є вѣранъ ранитель.

Малый Мирко, сынъ єдногъ сиромашка, учіо є прилѣжно одъ прућа корпе плести. Нѣга є Станоє, сынъ богатогъ ньиногъ сусѣда, често съ радосћу смастрао, како онъ ради, али не хтѣде самъ, осланяюћи се на отчино благо, полезно што учити. Єдномъ рекне му Мирко, „Зашто ты Станоє не учишъ што? —“ „Кодъ толикогъ блага мога отца,“ одговори онъ „зашто да се мучимъ, та све саме новце да єдемъ, имао бы за мога живота доста.“ — Єдногъ дана, кадъ є Мирко подобаръ снопъ, насѣченогъ на морскомъ прибрѣжію прућа, кући носіо, сретне онъ туда. изъ дугогъ времена проходаюћегъ се Станоя. „Кудъ ты намѣравашъ тако?“ запита га Мирко; и іоштъ му овай ни одговора недаде, алъ испадоше изъ нѣкогъ чбуна неколицына морскихъ разбойника, кои обоицу счепаю, у свою лађу увуку, и заробе ихъ. Брзо се отисну они са своимъ плѣномъ на море, но наскоро дигне се яка бура, коя лађу далеко на страну одбацы, и о едну стѣну разбіе. Сви се утопе, само се Божіимъ промисломъ ово двое дѣце, таласима на нѣко острово избачени спасу, кое е, као што су они наскоро видили, дивляцима настанѣно было.

Мирко покуша са своимъ знанѣмъ кодъ овыхъ благоволенѣ задобити; онъ насѣче часомъ прућа и почне малу едну корпицу плести. У часу се накупи око нѣга множина дивіихъ людіи, жена и дѣце, кои нѣговъ посао любопитльиво сматраху. Кадъ корпа готова бы, поклони е онъ ономе, когъ е међу ньима за старешину примѣтіо. Но садъ зажеле сви, и мали и велики, по едну такову корпу имати. Они поклоне Мирку свою колебу, коя е у ладу плодоносныхъ воћака была, и доносише му различногъ найлѣпшегъ воћа за ело, само да имъ у миру свыма корпе плете. Захтеваху доцніе и одъ Станоя, да и онъ плете, и кадъ виде, да онъ то не разуме, тукоше га пакъ можда бы га и убили, да ніе Мирко за нѣга моліо. Но ипакъ е морао онъ на ньихово захтеванѣ, свою скупоцѣну хальину Мирку дати, и овога просто одѣло обући; нѣму служити, прућа му приправляти и на ноге доносити. Садъ текъ види Станое, да бы му вретніе было, да е ма шта учіо, него што се у велико свое благо уздао, одъ коегъ садъ никакве помоћи нема; и да е садъ срећніи Мирко са своимъ знанѣмъ, него онъ са назови своимъ благомъ. —

Ко с' навикне у младости,
Буди каквомъ занату;
Тогъ ће овай хлѣбомъ ранит'
Ма у коемъ пределу.

Лепый младићъ и смрдльива лешина.

У старо доба путоваше Анђео Божій, — као што причa казуе, — съ еднымъ побожнымъ мужемъ преко пустинѣ. На путу навђу они на мртво тѣло, кое е яко ударало. Побожный онай мужъ заклони рубцемъ (марамомъ) носъ. Анђео га запыта: Зашто то чиниш? А онъ одговори: Зато, да се колко толико одъ смрада сачувамъ.

Пођу далѣ и опазе нѣкогъ младића здрава, лѣпа, и богато обучена, кои на коню яхаше. Кадъ се овай ньима приближи, Анђео извади рубацъ па метне на носъ, и држаше све еднако, докъ онай коняникъ не прође. Онда онай човѣкъ што с' ньиме путоваше рекне: Како е то, да ти садъ рубацъ на носу држишъ, а пре кад смо покрай онога смрада пролазили ниси то чиніо, него си се іоштъ мени чудіо. Анђео одговори; Ты си плотянъ (путанъ, одъ меса) па осећашъ само тѣлесный смрадъ, а мы духови осећамо смрадъ душевный. Тай красни младићъ што садъ мимо насъ прође, неваляо е, а неваляльство е већій смрадъ предъ Божіимъ Анђелима, него што е найгорій смрадъ, кога вы осећате.

„Пꙋ́ть нечестивыхъ мерзость предъ Господемъ."

Притче Сол. XV. 9.

Коя є найболя молитва?

Нѣкій духовный Отацъ имађаше обичай ученике свое у притчама поучавати. Єдно ютро рекне имъ: Чуйте. шта самь ноћасъ саняо! Учини ми се као да смо сви у цркви на бдѣнію. Погледамъ на све стране, и видимъ да се сви люди побожно Богу моле, кадъ алъ опазимъ предъ Олтаромъ Анђела, кои држаше у руци свитакъ и уписиваше молитве, приближимъ му се и погледав' на свитакъ видимъ да онъ нѣке молитве црнимъ, друге црвенымъ, а текъ погдѣкою златнымъ писменима билѣжи! — Тко умѣ садъ погодити, шта тай санъ значи?

Ученици нагађаху свакояко, алъ сасвимъ немогаше ни єданъ погодити, на кое духовный Отацъ проговори: Кои се у цркви само рѣчма Богу моле а не и срдцемъ, тыма уписуе Анђео молитве црнымъ писменима; молитве оныхъ кои срдцемъ осећаю а устма читаю Псалтиръ и прописане молитве уписуе Анђео црвенымъ словима; на послѣдку са златны слови уписую се предъ Богомъ молитве оныхъ людій, кои су тако побожношћу обузети, да нису кадри устма изказати, што имъ срдце осећа. — Садъ мислимъ да неће быти нуждно далѣ доказивати, коя є молитва найболя.

Рудолфъ Хабсбуржскій.

Грофъ Рудолфъ одъ Хабсбурга изиђе єданпутъ са своимъ служителѣмъ у ловъ и ловіо є по ливади украй нѣке велике баре. Наєданпутъ чуе онъ звонце, и угледа свештеника, кои є болестнику Свето Причешће носіо, и ђака, што є са свѣтилникомъ и звонцетомъ предъ ньимъ ишао. Рудолфъ се сиђе с' коня, падне на колѣна и помоли се Богу. Свештеникъ дође до баре и почне свлачати обућу. Рудолфъ приступи му ближе и запыта, зашто то чини. Свештеникъ одговори: Тамо у ономъ сеоцу преко баре има еданъ, болестникъ, кои е на самртномъ већъ часу, и зато самь науміо ову бару прегазити, да што пре тамо дођемъ не был' га жива затекао. На то побожный Грофъ рекне: Слуго Божій, ево ти мога коня, узяши на нѣга, пакъ иди те причести болестника! — Свештеникъ прими понуду и одезди тай часъ болестнику. Пошто дужность свою сврши и натрагъ се врати, хтеде коня Рудолфу предати и захвалити му на любави, али Гроф одговори: „Я нисамь достоянъ, да одсадъ яшемъ онога коня, на коме е Света Тайна ношена,“ и с' тымъ рѣчма преда коня свештенику.

Пође деветъ година и Рудолфъ већъ бѣше заборавіо за тай случай. Али после деветъ година буде онъ избранъ за цара Нѣмачкогъ. И кадъ су га царскимъ вѣнцемъ увѣнчали, изиђе предъ нѣга онай истый свештеникъ, коме е онъ коня дао быо, поздрави га и рекне: Свѣтла круно, нашъ милый царе, ето како те е Богъ наградіо за услугу, кою си му пре деветъ година на оной ливади учиніо!

Сиротче.

Себи оставлѣнъ и сваке помоћи лишенъ, у осмой своіой годиницы, блудіо е нѣкій дѣчакъ по свету. Немилостива смртъ отргла му е прерано и отца и маторъ, а нѣга е принудила препитаніе свое у милостиньи подашльивыхъ руку и милостивыхъ срдаца тражити.

Єдногъ дана, кадъ е по обичаю изъ куће у кућу тумараюћи, милостиню, коя му е пружана, съ благодарносћу пріимао, куцне онъ у врата побожногъ нѣкогъ домаћина, кой е у тай паръ породицы своіой свето писмо читаюћи, башъ ове рѣчи преблагогъ нашегъ Спасителя говоріо: „Кой се едногъ одъ овыхъ малыхъ у мое име пріими. мене си пріиміо.“ — Онъ стане, погледи у жену и рекне: „Чуешъ ли, жено! ове рѣчи?“ „Чуемъ,“ одговори ова побуђена, „и мы ћемо тако учинити, као што намъ Божественый искупитель нашъ налаже.“ — Они узову дѣчака унутра, наране га, преобуку, сматраху га одъ тога часа као свое собствено дѣте, и воспитаваху га са своима заедно.

Іоштъ є живъ Богъ.

Честанъ нѣкій грађанинъ пострада, збогъ разныхъ несрећныхъ случаева, и умали свое иманѣ знатно. Онъ е пре срећно и задовольно живіо, и зато е садъ несрећу свою у толико теже сносіо, у колико е манѣ надежде имао, да ће свое станѣ поправити моћи.

Нѣгова супруга, коя е сву надежду само на Бога полагала, трудила се, опоминяюћи га на благость, милость и промисао Божій, да га утѣши и развесели, но бадава. Напоследку смисли она друго средство, коимъ ће срдце нѣгово плѣнити, и у надежди на Бога укрѣпити га.

Єдногъ дана покаже се она одвећъ снуждена и жалостива; мужъ нѣнъ, кой е такову нигда виђао ніе, питаше е за узрокъ нѣне смутнѣ, но она е само уздисала и ћутала. Ћутанѣмъ овымъ іоштъ выше устрашенъ мужъ, пріоне и већма, да причину нѣне туге дозна. Кадгодъ одговори му она са тронутымъ гласомъ, и каже, како е она саняла, да е преблагій Створитель свѣта умрео, и да су га свети нѣгови анђели саранили. — Одъ многогъ времена ніе овай насмеяо се, алъ се садъ неможе уздржати, да се не насмее. „Како бы се ты,“ рече іой „и о таквомъ сну у бригу,бицыти могла! — Та зарь ты незнашъ, да е Богъ вѣчанъ и безсмртанъ?“ — „Како,“ запита ова „заръ е Богъ вѣчанъ и безсмртанъ?“ „Да како,“ одговори мужъ „ко бы се о томъ посумняо?“ — „Е дакле,“ продужи садъ жена; „кадъ е то тако, защто се небы и ты на промисао онога, кои срца наша испитуе, и светомъ насъ своіомъ десницомъ руководи, ослоніо? — Не буди дакле ни ты тако малодушанъ, нити тужи прекомѣрно, кадъ знашъ, да е Богъ нашъ живъ, и да намъ іоштъ може и хоће помоћи. — На ове рѣчи дође човѣкъ къ себи, умири се, почне опетъ трудолюбиво радити и положи сву свою надежду на Бога. Божій благословъ не изостане, а съ ньимъ поврати му се и домаћа нѣгова срећа.

Два пустиньика.

Хотећи землю у своіой башти поправити копаше два пустиника, изванъ свое заграде, добре землѣ, и вукоше е у свой вртъ, не имаюћи подвоза, осеби. Млађій, одъ ова два по Хрісту брата, быяше збогъ велике жеге и досадныхъ мува тако зловолянъ, да е, трпаюћи у свою врећу землю, непрестано гунђао, и на судбу своюо викао. „Ала брате!“ рече му едномъ старіи, „помоли се Богу, да ти стрпленѣ поклони.“ — „Та я самь му се већъ доста путій моліо,“ одговори онай, „ал' мя нѣгова милостъ ништа не помаже!“ Старія копаше ћутаюћи и далѣ, докъ ніе и опетъ своюо врећу напуніо, пакъ онда рече млађему: „Помози ми ову врећу на раме дићи!“ Овай се прихвати и подигне му е, одъ острагъ, са удвоенымъ силама; но старіи е привуче одвећъ напредъ, и упусти е на землю. „Шта ће то рећи!“ повиче садъ млађій; „Моя ти помоћъ тако ни одкое ползе неможе быти, кадъ е ты хотимице уништавашъ!“ — „Видишъ,“ рече му садъ старій, „тако е и са помоћу Божіом. Бог е готов свагда нам помоћи, али кад мы нѣговой милости не садѣйствуемо, већ іой се противимо, или е злоупотреблявамо, онда нам, дабогме, милость нѣгова неможе одъ помоћи быти.“

Простирачъ.

„Синко!“ говораше бѣданъ и болестанъ старацъ своmъ сыну, одъ когъ е мѣсто сыновнѣ неге, само грдню и псовку, дуго времена подносити морао, „я видимъ да се поредъ мене и вы много мучите, и да самъ вамъ само на теготи; већъ однеси ме у грађанску болницу, да се баремъ вы, кадъ ме е милостивый Богъ тако одаріо, самномъ заедно не патите.“ — Бѣдный старина чиніо е то изъ велике неволѣ, надајући се, да ће тамо баремъ мирніе и безъ пребацываня, последнѣ дане трудногъ свогъ живота преживити. Не благодарный сынъ едва дочека то, и іоштъ сунце ни село ніе, али се воля старчева већъ испунила. Но ни овдѣ не нађе старацъ све као што е мисліо, зато онъ поручи онъ по нѣкомъ времену своmъ сыну, и замоли га, да му последню услугу баремъ учини, и едно два простирача пошлѣ, да небы на голой слами лежати морао. Овай избере два найлошія. и заповеди своmъ десетогодишнѣмъ сынчићу, да ихъ старомъ блесану у болницу однесе. Но како се зачуди кадъ примѣти, да е овай малый, еданъ одъ оныхъ простирача у едномъ углу куйне прикріо, и само еданъ дѣду своmъ однео. — „Зашто си ты то чиніо?“ запита га отацъ, кадъ се кући вратіо. „Старајући се за будућность, Отацъ!“ одговори овай, ладнокрвно и съ незадовольствомъ, „да имамъ и за васъ еданъ, кад васъ кадгодъ у болницу однесемъ.“

Каквом мѣром мѣрите, таквом ће вамъ се вратити. —

Издаванѣ и штампа д-ра Дан. Медаковића у Н. Саду.

ШКОЛСКІЙ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четыри броя. — Цена му е на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четврть год 1 ф. а. вр.

БРОЙ 29. У Новоме Саду, 5. августа 1859. ГОД. II.

Изясненіе молитава изъ Часловца.

(за II. разредъ срб. нар. школа.)

Велико Славословіе.

Сла́ва тебѣ̀ показа́вшемꙋ на́мъ свѣ́тъ. Слава теби кои си показао нама свѣтлость. Овако се починѣ прекрасна благодарителна пѣсма коя се зове велико Славословіе и чита се свакій данъ, а пое се недельомъ и празникомъ на свршетку ютреня. Осимъ овога Славословля има іоштъ друго мало славословіе с' коимъ завршуемо, и скончавамо молитве у цркви, а то е: Слава Ѻтцꙋ̀ и Сынꙋ̀ и свѧтомꙋ̀ Дꙋхꙋ: и Нынѣ̀ и при́снѡ и въ вѣки вѣкѡ́въ Аминь. Обично се у старо време ютренѣ врло рано држало, тако да е текъ о свршетку ютреня сунце огрануло, па зато се у овой пѣсми слави Богъ кои намъ е после дуге ноћи опетъ светлость сунчану подаріо. За какву смо іоштъ млого већу светлость, кою намъ Богъ дае, дужни Њему захвалити?

Сла́ва въ вышнихъ Богꙋ̀, Слава у висинама Богу, Слава буди Богу, кои е у висини.

Й на землѝ ми́ръ, и на земльи нека буде миръ.

Въ человѣцѣхъ благоволе́ніе, међу людма добра воля нека буде. Ко е овымъ речма означіо людма христово рођенѣ? С' анђелскимъ дакле рѣчма започинѣ се ова пѣсма у славу Божію.

Хва́лимъ тѧ̀. Мы хвалимо тебе Боже.

Благослови́мъ тѧ́, благосилямо те, славимо те.

кла́нѧемти сѧ, кланямоти се, молимо ти се као Богу.

славосло́вимъ тѧ̀, славимо те рѣчма.

благодари́мъ тѧ̀. благодаримо те, захвалюемо ти.

вели́кїѧ ра́ди сла́вы твоеѧ̀, велике ради славе твое, зарадъ велике славе твое.

Госпо́ди, царю̀ небе́сный, Бо́же, Отче, вседержи́телю. Господе, царе небесный, Боже, Отче, сведржителю. — свемогуħій.*) Зашто се прво лице св. троице назива Отцемъ? — Гди се іоштъ назива Богъ сведржителѣмъ?

Госпо́ди, Сы́не, Єдиноро́дный Іисȣ́се Хрїсте. Госгоде, сыне единородный Іисусе христе. Кое се лице Божіе называ сынъ(Зашто се зове друго лице Божіе единороднимъ сыномъ Вожіимъ. Кои членови вѣре уче о Іисусу Христу?

и свѧтый Дȣ́ше, и светый Душе. Како се назива треħе лице свете троице? Кои членъ вѣре учи о св. духу? Кои су дари, а кои плодови дарова духа св.? Колико се пута видльиво духъ светый появіо людма?

Госпо́ди Бо́же А҆гнче Божїй. сыне О҆тчь. Господе Боже, яганьче Божіи, сыне отчевъ. Іисусъ Христосъ назива се у пророчествама старогъ завѣта *ягнѣ Божіе*. Тако га е назвао и св. Іованъ креститель. Ягнѣ е слика незлобивости и трпельивости, а христосъ спаситель, и као човѣкъ, живіо е безъ грѣха, и безъ своё кривице страдао е, па зато се зове *агнецъ Божій*.

Взе́млѧй грѣхъ мíра поми́лȣй насъ, ты кои узимашъ грѣхъ свѣта, — цѣлогъ свѣта, — смилуй се на насъ.

Взе́млѧй грѣхѝ мíра, прїими́ моли́твȣ на́шȣ. Ты, кои узимашъ грѣхе свѣта, пріими молитву нашу. — Зашто се каже да христосъ узима грѣхе наше? Зато што е онъ зарадъ нашихъ грѣхова страдао, да бы насъ одъ нъихъ ослободіо и спасао. У комъ члену вѣре мы то признаемо? Како гласи четвртый членъ вѣре?

---

* Вседержитель значи србски свемогуħій. παντοκςατος. omnipotens. —

Сѣдѧй ѿдеснꙋ́ю О҃ца̀, поми́лꙋй на́съ, Ты, кои сѣдишъ с' десна Отцу, смилуй се на насъ. Кажи мы рѣчи изъ символа вере с' коима признаемо, да сынъ Божія сѣди с' десна Богу Отцу? Шга значи то седенѣ с' десна?

ѩ҆́кѡ ты є҆си є҆ди́нъ свѧтъ, еръ ты еси еданъ светъ.

ты є҆си є҆ди́нъ Госпо́дь, Іисꙋ́съ Христосъ. — Ты еси еданъ Господъ Іисусъ христосъ.

во славꙋ́ Бога Отца Аминь. У славу Бога Отца Аминъ. Знал' кои едну пѣсму црквену коя се изъ овихъ истыхъ рѣчій састои?

На всѧ́къ де́нь благословлю̀ тѧ̀, На свакій данъ благосиляћу те. Свакій данъ славићу те.

и҆ восхвалю̀ и҆мѧ твоє́ во вѣ́ки и҆ во вѣ́къ вѣ́ка. и похвалићу име твое у вѣкове и у вѣкъ вѣка.

Сподо́би Г҃и въ де́нь се́й безъ грѣха̀ сохрани́тисѧ на́мъ. Сподоби Господе — држи ме за достойна, допустими, — у данъ овай безъ грѣха сахранити се нама. Дай Боже да се данасъ сачувамо одъ грѣха.

Благослове́нъ є҆си Г҃и Боже Оте́цъ нашихъ благословенъ, славлѣнъ еси Господе, Боже отаца нашихъ.

и хва́льно и просла́влено и҆мѧ твоє́ во вѣ́ки а҆ми́нь. и хвалѣно и прославлѣно е име твое у векове. Аминъ. —

Бꙋ́ди Г҃и ми́лость твоѧ̀ на на́съ, ѩ҆́коже ᲂу҆пова́хомъ на тѧ̀. Нека буде Господе милость твоя на насъ, као што се ухваемо на тебе.

Благослове́нъ єси Г҃и, наꙋчи́ мѧ̀ ѿправданіємъ твоимъ Благословенъ, славлѣнъ, еси Господе, научи ме наредбама твоима. Кое су наредбе Божіе или заповеди? Зашто треба да знамо заповѣди Божіе? Єл' доста само знати заповѣди?

Г҃и прибѣ́жище былъ є҆си на́мъ въ ро́дъ и ро́дъ.

Господе, прибѣжиште бъю си намъ одъ рода на родъ, — одъ колѣна на колѣно.

а҆́зъ рѣхъ, я рекохъ :

Г҃ди поми́лꙋй мѧ̀. Господе помилуй ме, смилуйсе на ме.

исцѣли̇̀ дꙋшꙋ́ мою̀, ꙗ҆́ко согрѣши́хъ тебѣ̀, исцѣли, излечи, душу мою, ербо я сагрѣшихъ теби. Кадъ е душа болестна? Чимъ се може грѣхъ исцѣлити?

Г҃ди къ тебѣ̀ прибѣго́хъ, Господе к' теби прибѣгохъ.

наꙋчи̇̀ мѧ́ твори́ти во́лю твою̀, научи ме творити, чинити, волю твою. Гди намъ е Богъ откріо волю свою?

ꙗ҆́кѡ оу҆ тебє́ и҆сто́чникъ живота̀. еръ е у тебе источникъ, — изворъ, врело, — живота.

во свѣтѣ̀ твое́мъ оу҆зри́мъ свѣтъ, у светлости твоій видитѣемо светлость. Светлость Божія есть познаванѣ Бога и нѣгова света наука, коя е нама у светомъ писму и у преданію црковномъ откривена.

Пробави милость твою вѣдꙋщимъ тѧ. Прибави, подржи, обдржи, дай, милость твою оныма, кои те познаю. —

Палестина.

(Єдна лекция изъ географие)

(За ученѣ и читанѣ на карти.)

Палестина илъ света земля, где се нашъ Спаситель родио, и свое велико дело спасения света свршио, лежи одъ насъ южноисточно, на источномъ приморю средиземногъ мора; суграничава се северно са Сиріомъ, а источно и южно са Арапскомъ: пружа се одъ Дана до Версеве 36 миля у дужъ, 18 миля у ширину, заузимлѣ до близу 500 квадратни миля простора, на коемъ е у време христово до около 5 милиона душа живило.

Ова е земля више имена имала. Име *Палестине* илъ Филистине добила е одъ Филистияна, кои су негда ту живили; име *Канаанъ* одъ Кананеаца илъ Финикияна, кои су на западнѣмъ краю Палестине свое населбине имали; звала се и *Єврейска земля* одъ Єврея, Авраамови потомака. Авраамъ био е Єврей, кое значи оностранацъ илъ пришелацъ, ербо е онъ изъ оне стране, изъ преко Еуфрата са истока овамо дошао. Богъ е обећао Авраму и нѣговимъ потомцима ову землю поклонити, отуда се звала и *обећана* (обѣтована) *земля*. И *Израиль* звала се одъ Якова, коемъ е Богъ самъ то почестно име надао. Звала се и *Юдеа* по Юди Яковлѣвомъ сину.

Палестина е пуна брда, гора и планина; найзнаменитие су: Планине *Ливанске* са они свои славни мирисни и големи кедрови дрва. Гора *Небо*, на коіой е Мойсие умро. Гора *Таворъ*, на коіой се Христосъ преобразио. Гора *Блаженства*, на коіой е Христосъ блаженства учио. Гора *Елеонска*, где се Христосъ найрадие бавио са *Гетсиманомъ*, где се съ врха те горе Христосъ на небо вознесао.

Одъ вода найзнатние су: *Мртво море*, кое е негда найлепша долина била, где су стояле вароши Содома и Гомора, кое су съ неваляліства людскогъ заедно са людма пропале, и Іорданъ река место ово водомъ полио и ово море начинио. Єзеро *Генезаретъ* илъ *галилейско море*, крозъ кое река Іорданъ тече, пуно рибе, преко коегъ е Христосъ често прелазио, на нѣму е буру утишао, и преко нѣга е чудотворно сувомъ ногомъ ходио. Река *Іорданъ* тече са севера югу крозъ генезаретско езеро и утиче у мртво море. На овой е рецы Христосъ близу Бетадара одъ св. Іована Крестителя крштенъ био. Окромъ ови вода знаменитъ е изворъ *Силоа*, на коемъ е Христосъ слепогъ излечио.

Палестина е една одъ найплодоноснии и найблагословении земаля; пуна е силне стоке, богати ньива, пуна воћняка и цветаюћи башти. Найвеће е богатство маслина била, и медъ, отуда се звала масло — и медоточни Кананъ. Окромъ овогъ било е овудъ силно смовава палми и силно богати винограда.

Палестина е поделѣна била на четиръ окружия: Галилею, Самарию, Юдеу и Переу.

Найзнатния су места у Галилеи: *Кана*, где е Христосъ воду у вино претворио; *Назаретъ* два сата одъ Кане, где е живио Іосифъ съ Мариомъ и Христос до свое 30. године. Овде близу кодъ едне пећине стояла е кућа майке Божие, и бунаръ онай, кодъ коегъ е анђео Гаврилъ благовестио, да ће родити Христа Спасителя. *Наинъ* где е Христосъ удовичиногъ сина изъ мртви диго. *Капернаумъ* на галилейскомъ мору, где се Христосъ найрадие бавио, и млога чуда чинио. *Витсаида* место рођеня св. апостола Петра.

Южно одъ Галилее лежала е Самария, са найзнатниимъ местима: *Самариомъ*, престолнимъ градомъ кралѣва. Ту е и *Сихемъ*, где е праотацъ Яковъ са своіомъ породицомъ живио; ту е и Яковлѣвъ бунаръ, на коемъ се Христосъ са Самаританкомъ разговарао.

Южни предео Палестине између средиземногъ и мртвогъ мора, звао се *Юдеа*. Овде су найглавния места: *Єрусалимъ*, престолни градъ Палестине, лежи на три брда, на брду *Сиону* стояо е негда дворъ цара Давида, где е Христосъ тайну вечеру држао; ту е била и палата Иродова. На брду *Мории*, стаяо е онай величествени храмъ Соломоновъ. Не далеко одатле стояла е судница, где е Христосъ спаситель осуђенъ био; а одма иза града Єрусалима стои брдо *Голгота* где е Христосъ распетъ. — *Витания* лежи еданъ сат одъ Єрусалима, где е Христосъ Лазара воскресао. *Ви-*

шлеемъ, где се царъ Давидъ а после Христосъ родио. *Евронъ*, где е праотацъ Авраамъ живио, и са Саромъ, Исаакомъ, Ревекомъ и Яковомъ саранѣнъ.

Источни предео Палестине звао се *Переа*, овде се Христосъ найманѣ бавио.

(Како се звала Палестина различнимъ именима? Покажими границе? найзнатния брда? воде? и найзнатния места? са чега е знаменито ово брдо Н? вода Н? ово место Н?)

Бачка.

(Една лекция изъ географие.)

(За ученѣ и читанѣ на карти.)

Бачка сачинява северну половину србскогъ войводства; ограничена е источно Тисомъ, южно и западно Дунавомъ, а северно песковитимъ пустарама угарскимъ; заузимлѣ преко 170 квадр. миля простора; у ньой живе источно и южно Срби, западно и северно као и средомъ помешано Срби са Буњевцима, Словацима, Мађарима и Немцима, кои сви у скупа около 400 иляда душа износе.

Цела е Бачка една велика равница само с' леве стране канала одъ Крнае Байши и Пачиру пруженимъ гранама Телечке узвишена, исто тако Книђевцомъ од Титела Мошорину до Сентивана. У подунавлю е особито око Апатина до Вайске и ниже, у Потисию особито одъ Бечея доле баровита, алъ и около Байше, Станишиђа и Риђице. Пескови починю одъ Чантавира горе к' Суботици широмъ целе северне границе.

Найглавние су реке; Дунавъ, кои кодъ Бае на Бачку удара, и ту са дунавцомъ млога острова правеђи, мимо Бездана, Моноштерсега и Апатина, мимо Новогсела, Паланке, Футога и Новог Сада, провинцияломъ, а одавде мимо, Ковиля монастира до подъ Тителъ тече где, Тису у себе прима. коя опетъ од Сегедина на Бачку доспева, и мимо Мартоноша, Каньиже, Сенте, Аде, Мола, Петровасела, и Бечеа, до под Фелдваръ провинцияломъ, а одатле мимо Чуруга и Титела у Дунавъ тече.

Окромъ ове обе главне воде има у Бачкой іошъ еданъ каналъ, кои одъ Моноштересега мимо Сомбора Сивца, Куле, Врбаса, Сентомаша, Турие и Фелдварца, тече и ту се с' Тисомъ споява.

У Бачкой има на северномъ краю више маньи и веќи езера, одъ кои е Палиќъ поред Суботице са свое целителне снаге за све немоќнике врло знаменитъ и далеко чувенъ.

Найглавний су друмови у Бачкой: одъ Новог Сада преко Кера, Врбасу и Хеђешу; од Новог Сада Темерину Фелдварцу и Бечею мимо телеграфске жице; од Новогъ Сада, Футогу, и Паланци, а одавде преко Обровца, Оџака, Стапара, Сомбору; одъ Сомбора к' Бездану; одъ Сомбора преко Гакове, Гаре, и Вашкута у Баю: одъ Сомбора преко Немешъ Милетиќа и Баймака у Суботицу; одъ Бае преко Мелькута у Суботицу; одъ Суботице преко Чантавира и Тополе у Хеђешъ; одъ Баймака преко Пачира у Тополу; одъ Хеђеша у Бечей.

Бачка е врло богата и благословена земля, кое своимъ положенѣмъ између обе найглавние реке аустриске, алъ іошъ више своіомъ природномъ плодности. Овде рађа окромъ сваковрстни жита, млога найваляния куделя, репица и дуванъ. У Бачкой се води као и у Банату яка житна трговина; сваке године се више одъ петъ милиона мерова Дунавомъ горе у Мађарску извезе. У Бачкой се силна марва негуе. Реке су обе пуне рибе, и млоги се люди у Подунавлю и особито у Потисаю риболовомъ баве.

Бачка е поделѣна црквомъ на две диецезе: србску новосадско-бачку, са столицомъ епископскомъ у Новомъ Саду, и на римску са столицомъ архиепископа у Калочи; а политично е поделѣна на два окружия, сомборско и новосадско и шайкашки Батальонъ;

Найзнатния су места: Сомборъ, са србскомъ препарандиомъ и нижомъ реалномъ школомъ; Апатинъ. Бая на северозападной граници войводства са вишомъ гимнасиомъ; Суботица на северной граници войводства, найвеће место войводства; Сента на Тиси, знаменита са битке 11. Септ. 1697. год. где е принц Евгенъ Турке побио и ову землю одъ турскогъ робства избавио; и Кула на каналу. — све срезка места сомборскогъ окружия. Нови Садъ на Дунаву са нижомъ гимнасиомъ србскомъ и нижомъ реалномъ школомъ; Паланка на Дунаву, и Стари Бечей, на Тиси, срезка места новосадскогъ окружия. Окромъ овихъ знаменит е Врбасъ на каналу, са нижомъ гимнасиомъ евангеличномъ.

Одъ бачки милитарски места найзнатние е Тител на Тиси, штопъ шайкашкогъ батальона.

(Покажими на карти найглавния места у Бачкой? Покажи сва места узъ Дунавъ? узъ Тису? уз канал? Покажи найглавние друмове? Друмъ одъ Н. до Н? Шта знашъ знаменито о Сомбору? Новомъ Саду? Сенти? Суботици? и пр. и пр.)

Сремъ.

(Єдна лекция изъ географие.)

(За ученѣ и читанѣ на карти.)

Сремъ тако названъ одъ старе велике римске вароши Сирмие (где е данасъ Митровица) сачинявао е некада едно самостално войводство, и био е дуго подъ турскимъ робствомъ, докъ е после крвави битака на Сланкамену и Варадину 1688. год. одъ Турака ослобођенъ.

Сремъ е велико полуострово између Дунава и Саве, и една одъ найблагословении и найлепши провинция аустрискогъ царства. Богата *фрушкогорска планина* украшава подунавски Сремъ одъ Илока западне границе до Сланкамена, коя и лево и десно гране пружа, између кои найлепше долинице и погледи стое. Готово цела ова планина принадлежи србскимъ монастирма, одъ коихъ само два на северной илъ дунавской страни леже, Раковацъ према Футогу и Беочинъ, а сви остали леже на южной страни, источно Крушедолъ, низъ нѣга Ремета, после Гргетекъ, пакъ Опово близу Ирига, после Раваница, Язакъ, Бешеново, Шишатовацъ, Кувеждинъ, и западно Привина глава близу Илока и Беркасова, кои сви у найлепшимъ долинама леже. На овой планини рађа гласовито вино, одъ коихъ су найболя карловачка, раковачка и лединачка, язачка, беочинска и черевићка, лежимирска и грегуревачка, где е римски царъ Пробусъ први лозу посадио и ову землю њомъ благословио. Овде рађаю сваковрстна красна и далеко чувена воћа, одъ коихъ е шљива найблагословения, има силни шљивика, и ту се найболя шљивовица пече, одъ коихъ е найчувения гргетешка и оповачкка манастирска. У Срему рађа найбољи кукурузъ, кои се савъ Савомъ у Рвацку извози. Овде се негую млоге овце, и одранюю млоге свинѣ и козе; исто се тако негуе чела и свилена буба.

Изузимаюћи Фрушку гору савъ е остали Сремъ раванъ, и само у подлужию мимо Саве баровитъ. Найглавние су воде: *Дунавъ*, кои се кодъ Илока Срема вата, пакъ мимо Нештина, Черевића, Каменице, Варадина, Карловаца, Сланкамена, Бановаца и Земуна тече, где Саву прима, и далѣ мимо Баната и Србие одлази.

Сава дотиче поредъ чардака Березке изъ бродске регементе варадинской и тече мимо Раче, и Босута где реку Босуту прима, мимо Митровице, Кленка, Прогара и Болѣваца не далеко одъ манастира Фенека, и мимо Вежание до подъ Земунъ, где у Дунавъ утиче. Окром ове обе главне са три стране Сремъ обуватаюће пуно рибе воде, има се споменути іошъ и река *Босутъ*, коя мимо Адашеваца и Моровића тече и код Босута села у Саву утиче; *шидски потокъ* утиче у Саву ниже Кузмина, *манђелошки* ниже Лаћарка, *стеяновачки* ниже Митровице, *Єлешица* ниже Ярка, *путиначки* ниже Прогара.

Найглавнии су друмови у Срему одъ Каменице нуз Дунавъ преко Черевића Илоку мимо телеграфа; одъ Каменице преко фрушкогорскогъ венца и Ирига у Руму; одъ Руме преко В. Радинаца, Чалме, Бачинаца Шиду на границу; одъ Руме Митровици Лаћарка Чалми; од Руме преко Путинаца и Голубинаца Пазуви и Земуну; од Варадина преко Карловаца и Банстола Инђии, Пазуви и Земуну мимо телеграфа.

У Срему живе окромъ Милицие на 150.000 жителя сами Србаля найвише грчке вере и спадаю подъ патрияршию, и римске вере спадаюћи подъ ђаковачку диецезу; политично поделѣнъ е Сремъ на два среза румски и Илочки спадаюћи подъ окружие новосадско, и варадинску регементу. Найзнатния су места *Рума* на средъ Срема и *Илокъ* на северозападнѣмъ краю; *Митровица* на Сави штопъ варадинске регементе; *Земунъ* на Дунаву близу ушћа савскогъ, найглавние трговачко место у граници; *Сланкаменъ* са сланимъ изворомъ столица негдашньи србски деспота; *Карловци* столица србске патрияршие са србскомъ богословиом и вишомъ гимнасиомъ; *Варадинъ*, еданъ одъ наячи градова аустриски, на серпентинской стени, са той се изъ горнѣгъ и дойнѣгъ града, са едномъ оружницомъ пуно знамените ствари изъ турски ратова. Град овай стои на месту, где е стари римски градъ Акуминкумъ стояо. Год. 1688. отму га Турци и спале, а год. 1716. 5. августа потуче овде Принцъ Евгенъ Турке, градъ отме, и с' њимъ целу Бачку Банатъ и Сремъ од Турака ослободи,

Примери за рачунъ.

Добра е газдарица анђео бранитель своіой кући, она и саме ситнице чува и пази, какогодъ и найкрупние ствари. Ни едной па ни оной последньой мрвици неда пропасти, ни едне крайцаре више не потроши, него съ колико се само може провући. Гдигодъ може, уштеди и сачува. Она добро зна да ние кадра као мужъ на едаредъ млого добити, али зна и то, да е кадра са ситницама млого више уштедити и стећи, него онъ съ крупницама; и по томе она више вреди него найвреднiи човекъ.

1, Штедльива газдарица уштеди на *масти* што се у кући потроши едно на друго на данъ само 1 нов. Колико то чини, одбивши све постне дане, на год.? а на 5. 10. 20. 40. год.? Толико іой остане у џепу, за кое нико не мора знати. Ал' газдарица изъ среднѣ куће може и по 2 нов. и по 3 н. на данъ на томе уштедити и себи сачувати, колико іой ту остане на 40 год.? —

2, Та иста газдарица уштеди *на свећама и зейтину*, што іой гори у кући, едно на друго на данъ по 2 нов. и то само зими, колико то износи за 4 месеца? Исто толико заштеди и друге год. и далѣ, колико е ту сачувала за 40 год.? А ако е кућа већа пакъ двоиномъ толико сачува, колико іой онда остане за 40. год? Додай и то къ оной суми. —

3, Та иста газдарица *на дрви и огреву* уштеди едно на друго зими по 2 нов. а лети по 1 н. на данъ; узми зиму 5. мес. а лето 7. мес. Колико сачува зими? колико лети? колико свега за едну год? А колико за 10. 20. 40 год.? А газдарица изъ веће куће може двоиномъ и троиномъ више да уштеди, — колико іой онда остане? Додай и то къ онима горньимъ сумама. —

4. Та иста газдарица неда у своіой кући пити кафу, она воли богату кућу, негъ голо господство; воли у руку имати, него пропуштати, крозъ трбу, — воли здравие млеко ма и не било господски, а уштеди на данъ 1 нов. кафе и 2 н. шећера, колико то износи на мес.? на 1 год.? на 5. 10. 20. 40 год.?

Алъ има коя воле поячу кафу, пакъ и ту валя и повише шећера, — воли да буде дунда, те на то гоенѣ валя дупло кафе и шећера, колико то износи на 40 год.? Іошъ се научи по дваредъ на данъ пити кафу, — колико е онда на 40. год. стае? А научила е и своѓъ супруга кафу пити, и има петоро деце; супругъ кошта колико и она, а деца сва скупа колико ньи обое, колико то чини? ньи рачуни на 40 год а децу на 20? То све овой штедльивой остане у кеси, — додай горе. —

5. Добра газдарица прионе лепимъ око своѓъ мужа докъ не изради, да онъ не пие више *вина* него по сатльика у подне и по у вече, и ту пие добро вино, кое онолико стои колико обичногъ олба, тако се онъ чува за сви свои 40. год. Колико е попио? А колико е попио онай за 40 год? Колико е уштеђено? Додай и то у ону горню суму, гди ћемо видити, шта вреди добра газдарица.

Деци своіой неда пити вина докъ се не ожене, а кадъ се ожене, онда научи свое снае, да и оне тако са свои мужеви раде, као што е она са своимъ, одби одъ оне троице што вино пию све што е више одъ сатльика на данъ, и метни одъ свакога едну трећину само овой у заслугу, а друго нека остане ньиовимъ женама, — колико пада на ову добру матерь? Метни и то у горню суму. —

Све, што Богъ дає, добро є.

Нѣкій богатъ и побожанъ човѣкъ изъ Одесе намисли у Цариградъ путовати. Онъ се спреми за путъ и дође, праћенъ одъ своихъ сродника и пріятеля, на морско пристаниште, но улазећи у лађу посрне, падне и сломи ногу. Пріятельи и сродницы нѣгови сажалѣваху га; но онъ имъ одговори: „То є сасвымъ добро, што се тако догодило, и то се клони на моє благо.“ — Запитанъ, како бы то, што є ногу сломіо, добро было, и како бы се и таково што, на нѣгово благо склонити могло; одговори онъ: „Промисао Божіи зна то болѣ него я; но я ипакъ остаємъ при томъ, да самь на своє благо ногу сломіо.“ — И заиста по краткомъ времену обистине се нѣгове рѣчи, и докаже ясно, да онъ право има. Онъ остане одъ пута; лађа се крене и — пропадне, и свя кои су на ньой были подаве се. Нѣму є дакле пребіена нога животъ сачувала. — „Нисамь ли я рекао,“ говораше садъ онъ „да є све, што Богъ дає добро? — Само што мы текъ сутраданъ видимо, зашто намъ є Онъ юче ово или оно одрекао. Тако намъ свака, мала или велика противность, само на наше добро служи.“ —

превео А. Михайловићъ
предуготовникъ.

Савестный Індіанацъ.

Єданъ Індіанацъ замоли свога сусѣда мало дувана. Овай се маши у џепъ, извади пуну шаку дувана и даде му. Сутраданъ дође опетъ онай и донесе овоме четвртъ талира, кой е у дувану быо, натрагъ; и кадъ му нѣкій совѣтоваше, да новацъ задржи, одговори онъ метнувши руку на срдце: „Овди унутри имамъ я едногъ доброгъ и едногъ опакогъ човѣка. Онай добрый рече ми: „Тай новацъ ніе твой, подай га натрагъ ономе, чіи е.“ Но на то ми опакій рече: „Та тебы е дато, твое е.“ Опетъ рекне онай добрый: „Ніе истина, дуванъ е твой, али новацъ ніе.“ Алъ ми опакій опетъ одговори: „Бре умири се, пакъ иди и купи себи, што ти е нуждно.“ — Я дуго незнадохъ, когъ да послушамъ, и на последку, да бы се смиріо, легнемъ у креветъ; али ни овдѣ нисамъ могао мировати, еръ се ова два човѣка у мени цѣлу ноћь пресвађаше, тако, да самъ едва дочекао да сване, те донесемъ новацъ, само да бы се већъ еданъ путъ смиріо.“

Божіе писмо на насъ.

Светий Антоніе, кой е као пустиникъ, са своимъ ученицыма, удалѣнъ одъ света, у найдубльой пустистиньи живіо, быо е ипакъ тако чувенъ, да му е самъ царъ великій Константинъ, по своме посланику едно писмо, комъ су и писма оба царевића приключена была, послао. Ученицы нѣгови дивише се той великой царской милости, но светый овай отацъ остави то писмо безъ свакогъ призрѣнія настрану. Сви га ученицы нато молише и опоминяше, да не пропусти прочитати га и на нѣга одговорити, ербо бы се тымъ, рекоше му, царъ за презреногъ сматрати, и на насъ разлютити могао. — „Какво е то чудо,“ одговори садъ светитель „што намъ царъ, кой е и самъ само човѣкъ, писма шалѣ? — Не бы л' се выше чудити требало, што самъ Господъ неба и землѣ, царъ царева, нама немоћнымъ людма, свето свое Евангеліе и сво свето писмо, такође као нѣко писмо у руке даде? — О! Колико бы мы казни достойніи были, кадъ бы ово писмо презирали, и кадъ га небы читати и слѣдовати му хтѣли.“ —

Смиреность.

Агатоклесъ, краль Сициліанскій, давао е на кралѣвску свою трапезу, поредъ златногъ посуђа, свагда и земляно ставляти.

Запитанъ едномъ одъ своихъ пріятеля, зашто то чини, одговори онъ: „За споменъ, да самъ кадгодъ лончаръ быо, и да бы тымъ гордость, кою бы ми иначе, као човѣку, злато и слава кралѣвска, лагко у срдце улити могла, уништіо.“ —

Упразнѣна учительска мѣста:

У Суботици обе класе, старіа и млађа; стецыште до послѣднѣгъ Августа. —

У Ади млађа класса до 15. Септембра.

У Вршцу друга нормална класса до последн. Августа.

У Сомбору III. нормалн. класса до 11. Септембра.

У Деспотъ Сентивану до послѣднѣгъ Септембра.

У Иригу две классе, женска и старія мушка до 16. Септембра.

Г. Г. Учительи, кои имаю свое атестате изъ Сомбора добити, и кои су стару штемпларину одъ 30. кр. ср. платили, нека изволе и прописани додатакъ одъ 22. новчића на професора препарандие г. Николу Вукићевића што пре послати.

Брзотискомъ Епіскопске кньигопечатнѣ у Новом-Саду.

ШКОЛСКІЙ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. — Цена му є на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четврть год. 1 ф. а. вр.

БРОЙ 30. У Новоме Саду, 12. августа 1859. ГОД. II.

Планъ за Історію нашихъ народныхъ школа у Аустрійскомъ царству.

У 25. брою овогъ шк. листа, чланакъ онай: „Какво су стаяли наши учительи пре 100. и више година“, (изъ Протокола Будимскога Танача,) одъ велике є занимльивости за оне, кои се о школскима стварма радо баве.

Изъ таквихъ података као што є тай реченый чланакъ, могла бы се нека мала Історіа народныхъ нашихъ малыхъ школа овде у Аустрійскомъ царству, извести. А то бы одъ велике корысти за насъ было, єрь бы онда могли сравнити станѣ нашихъ школа свію пређашньихъ времена, и изъ свію предела у Аустріи гди Србльи живе, са данашньимъ станѣмъ; па би онда видли, єл' се гди — и колико одъ оныхъ времена до данасъ успѣло.

Ти податци были бы одъ прилике и оваквн:

1. Какво є станѣ нашихъ школа было пре преласка Патріарха Арс. Чарноевића у Аустр. државе, т. є. до 1690. године.

2. Какво є станѣ было по преласку Патріарховомъ, за време докъ су наше нар. школе подъ управомъ свештенства беле, т. е. одъ 1690.—1776. године.

3. Какво є станѣ было нар. школа после подъ мірскимъ окружнымъ Діректоріма, и подъ управомъ Римокатолічкихъ шхолск. Надзирателя, т. є одъ 1776.—

до 1810. год. докъ сирѣчь ніе постао нашегъ вѣроисповѣданія врховный школск. управитель, Урошъ Несторовићъ.

4. Какво е станѣ было подъ врховныма шк. управитльима одъ 1810.—1848. год.

5. Станѣ нашихъ школа одъ 1848.—1859. године докъ сирѣчь опетъ ни су школе подпале подъ Надзираніе Духовныхъ лица. И ово е у обште, а после и по особце:

а., Станѣ нар. школе у Далмаціи, у свако доба до данасъ. б, у Хрватской по граници и провинціалу, в., у Славоніи. г., у Петроварад. Регіменти, д., у Шайкашкомъ Батальону, е., у Панчевачкой Регименти, ж., у Белоцрквanской, з., у Бараньи, и Будимскомъ пределу пре и после 1848. год. и., у Срему, Бачкой, и Банату.

Осымъ овога добро бы было, ко зна, да напише и пошлѣ и Біографіе мірск. шк. управителя, и то:

1., Оныхъ окружныхъ Діректора одъ 1776.—1810. као: Θеодора Янковића одъ Миридва, — Стефана Вуяновскогъ, Авраама Мразовића и т. д.

2. Оныхъ врховныхъ шк. Управителя одъ 1810. год. као: Уроша Несторовића, Ніколая Темишварій и Евгенія отъ Ђурковића.

3. И оныхъ ньима подручныхъ бывшихъ Окр. Діректора, као: Георгія Петровића, Байчевића, Игнятовића, Гершића, Кенгелца, Др. Петра Іоанновића и т. д.

Не бы излишно было, кадъ бы имали пописъ имена свію до садъ бывшихъ Учителя Препарандіе; такођe и колико е кое године число Учителя изъ Препарандіе изишло. — Єли кадъ сувише Учителя было, да нису могли до штаціе доћи, и кадъ е то било? — Єли кадъ оскудица у Учительима была, и кадъ? — Найпосле какве су се гди кньиге училе на паметъ, или читале, осимъ Часослова и Псалтира и т. д.

Оваквп, и на ове наликъ податци найпре бы се по особце у шк. листу штампали, и изъ овога бы се после могла, као што е мало пре речено, нека мала Історія нашихъ народн. школа извести, чега смо се до садъ коначно лишавали.

Зато се сви любительи нашихъ школа и народа умоляваю. когодъ таке податке или при руци има, или до ньихъ доћи може, или е слушао ил' видіо како е гди било, да ихъ овамо уредничеству овогъ Листа употребленія ради пошлѣ.

Ѳ. Д.

Народне песме

за ученѣ на изустъ.

I.

Шта да чини, ко мисли Божіи бити.

О човече праведниче! Єданъ Божіи служениче! Ако мислишъ Божіи бити, Чини добро за живота, Поштуй брата стариега, И тебе ће млађи твои: У добру се не понеси, А у злу се не поништи, На туђе се не лакоми; Єръ, човече праведниче, Кадъ човека самрть нађе, Ништа съ собомъ не понесе, Већъ скрштене беле руке И праведна дела своя,

---

II.

Како се крсно име служи.

Свеца слави Српски цар Степане, Свеца слави, светог Аранђела, Сву господу на свеца сазвао, Сазвао е триста свештеника И дванаестъ велики владика, И четири стара проигумна. Лепо и е царе посадио: Све колено еданъ до другога, А цар Степанъ ладно вино служи, Господаромъ редомъ чашу дае, Како царски валя и требуе Послужити крсно име своє. Ал' беседе господа ришћанска: „Царъ честити, огреяно сунце! „То е нама заворъ и срамота, „Да ти нама ладно вино служишъ, „Него седи съ нама за трпезу, „Слугам' подай, нека вино служе.“ Превари се Српски царъ Степане, Те онъ седе съ ньима за трпезу, А іошъ ние ни славе напио, А заиста ни метанисао. Слугам' даде, да му вино служе, Да му слуге крсно име служе, Не послужи крсно име своє Єданъ данакъ, како еданъ часакъ. Докъ цар Степанъ на ногу стояше, Стаяше му свети Аранђео, Стаяше му на десномъ рамену, Милуе га криломъ по образу; Кадъ царъ Степанъ седе за трпезу, Расрди се свети Аранђео, Уд'ри цара криломъ по образу, Па отиде изъ царева двора. То изъ двора нико не видео, Разма еданъ калуђере стари, Па онъ проли сузе низъ образе; Гледали га цареви дворяни, Пак су нѣму тио беседили: „Што е тебе, стари калуђере? „Шта т' е мало у цареву двору? „Ил' т' е мало изест', ил' попити? „Или си се, стари, препануо, „Царъ ти неће милостинѣ дати?“ Ал' беседи стари калуђере: „Прођ'те ме се, цареви дворяни! „Ни ми мало изест' ни попити, „Нити самъ се старацъ препануо, „Што м' царъ неће милостинѣ дати; „Него виде, што видео нисамь: „Докъ царъ Степанъ на ногу стаяше, „Стаяше му свети Аранђео, „Стаяше му на десномъ рамену, „Милуе га криломъ по образу; „Кадъ царъ Степанъ седе за трпезу, „Расрди се свети Аранђео, „Удр'и цара криломъ по образу, „Па отиде изъ царева двора.“ То дворяни цару доказаше, Онда царе на ноге устаде, И подиже триста свештеника, И дванаестъ велики владика, И четири стара проигумна: Те узеше кньиге цароставне, Те чатише велике молитве И држаше велика бдения За три дана и три ноћи тавне; Моле с' Богу и свет' Аранђелу, Те се на то едва смиловао. Смиловао свети Аранђеле, Те є цару греке опростио, Што є царе сео за трпезу, А іошъ ние ни славе напио, А заиста ни метанисао.

Парна машина.

(Єдна лекция изъ физике.)

Іошъ у найстария времена умели су люди ватру воду и ваздухъ своимъ слугама начинити, кои имъ ил помажу различне послове свршавати илъ ихъ сасвимъ сами извршавати мораю. Тако мора вода да точкове различни воденица окреће; ветаръ мора крила ветрењаче да тера; а ватра мора руде да разтапа и разлучуе. Алъ природне снаге, кое є Богъ людма на послугу одредио неисцрпиме су, и што годъ се люди њи већма познати труде, то све на друге и друге начине наилазе, са њима се у свою помоћь и користь служити.

Іошъ одъ давнашньи времена знасе, да водена пара велику снагу има, и да яке судове распрсне, кад се вода у ньи тврдо затвори и у ньима на ватри у пару претвори. После се дознало, да пара одъ єдне оке воде зуазимлѣ место одъ 1700 ока, (42 акова), толико се силно вода топлотомъ растегне. Доцние се видило, да стегнута пара врло голему снагу има, да є кадра найтеже готово незаумлѣне терете покренути и вући, далеко веће нежелъ вода илъ воздухъ.

Іошъ доцние измислише люди парне казане, одъ кованога и свудъ тврдо везаногъ бакра, и изумеше справу, где є обе стране парногъ казана, весласте точкове спонше, пакъ употребише ту машинерию на лађе. Као стрела брзо почеше такове лађе воду и таласе сећи, нитъ требаше ветра ни ветрила. После тога удесише ту исту машинерию са некима малимъ променама и за кола, пакъ ихъ за гвоздене шине, гвоздене стазе илъ путове удесише. У едномъ сату прелазе парна кола, са іошъ 10 илъ 20 за ньима прикопчанимъ све тешкимъ и тешко отерећенимъ колма, путъ одъ 4. 6. и 8. миля, и преносе више терета, него што ихъ иляда люди на еданпутъ покренути могу.

За парна кола нуждно су и гвоздене стазе, по коима точкови трче. Између аустриски гвоздени стаза илъ путова, има една, што преко 3000 стопа високога брда Семеринга води, кои на граници дойноаустриской и штаерской стои. Ова е стаза, кою бриги нашегъ милостивогъ цара благодарити имамо, едно право чудо и дивостворъ архитектонички. Она води часъ преко тврди мостова, изнадъ дубоки язбина и бездни, часъ подземно крозъ прокопе стенске и дугачке лагумове, кои се енглескимъ именомъ тунели зову. Найзнаменитие е на Семерингу, да парна кола са грдни собомъ вукући терети, узъ брдо у висъ иду. —

Кадъ гледнемо парну машину наближе, онда се морамо удивити оной *силесіи* различити справица, кое су све ту уедно свезане и уцело склоплѣне. И све од найситниегъ клинчића до найвеће трупине казана, све е удешено за ту цель, на кою цела машина служи. Редовно иде ту сапиште казана горе доле, и надзиратель машине зна точно, колко се реда у едномъ минуту мора сапиште дигнути и спустити, да машина мало брже илъ мало спорие иде и ради; онъ зна, колико е дрва илъ угля за ватру и пару довольно, и колико се паре начинило; онъ с' еднимъ прстомъ и у едномъ часку ту голему машину заустави или е опет пусти, тако е удешена; све запорнице отвараю и изпуштаю на ону страну куда е нуждно; и чимъ што неуредно пође, одма позна по пари, коя на томъ месту звиждати пође. И као што се даде на парнимъ колима употребити да ньи вуче, и на рекама и морама да лађе тера, тако се исто даде и на силне друге послуге и послове употребити: да воду вуче ил шмрче, да руде и каменѣ изъ рудокопня на полѣ извлачи, да ланъ и куделю и вуну и свилу преде, да платна и чоє тка, да дрва и даске сече, да гвожђе кує, да папиръ прави, да брашно мелѣ, и ко би све изброяо, на што є све люди употреблявају, на штол' употребити неће; а єдна єдина парна машина уради више негъ што стотина люди ускупъ са своимъ рукама и снагами урадати могу.

Србско войводство и тамишки банатъ.

(Єдна лекциа изъ географие за ученѣ на карти.)

Круновина у коіой ми живимо зове се србско войводство и тамишки банатъ. Нѣне су границе са истока Ердель, с' юга милитарска краина, са западу и севера Славония и Мађарска. Войводство се ово састои изъ три пособне провинције, Срема Бачке и Баната, заузима 527 квадр, миля, и има до преко єданъ и по милиона жителя. Ова є земля сва равна, само є источни край баната и сремско подунавлѣ брдовито. Равница є само западосеверно песковита, и у подунавлю и потисию бачкомъ и банацкомъ баровита, а у осталомъ свуда найплодния и найблагословения земля. Вода има више него и єдна аустреска провинциа, као Дунавъ, Тиса, Моришъ, Бегей, Тамишъ, Брзава, Карашъ, Нера бела река и Черна, и Аранка; бачки каналъ и више банацки. Овамо спадаю и бачка єзера, одъ коих є Палић найглавние. Земля є сва врло плодоносна, тако, да окромъ неки краєва никоєгъ ђубреня непотребує. Найглавнии су производи: шеница, ражь, єчамъ, курузъ и зобь; варива, куделя, репица, дуванъ; овде роде многа славна вина и воћа, овде се млога марва одрани, и чела и свилена буба однегує. Дивлячи има млого, по шумама, по брдима и барама. У свима већимъ рекама има млого рибе. Рудокопля има знаменити златомъ и Сребромъ, особито бакромъ и гвожђемъ, алъ найвеће е рударско богатство угаль, коемъ е по валяности едва пара наћи.

Овде е знаменита трговина и провозна за Турску и источне землѣ коя сва овудъ пролази, а іошъ знаменития собствена са раномъ. Ову помажу и водени и суви и гвоздени путови; пароплави плове Дунавомъ, Тисомъ и Савомъ и извозе силну рану у Мађарску и Рвацку. Паровози иду одъ Базияша до Сегедина и скопчавају Тису с' Дунавномъ и Савомъ. Телеграфа има одъ Темишвара на све стране пружено Араду, Вршцу, Бечею и Новомъ Саду Илоку и Земуну, и Сегедину све низъ главне и добре друмове.

Ова е земля била іошъ одъ старо римски и грчки времена населявана и разселявана, овде су силни крвави ратови боеви вођени, и силни народи едан другогъ проганяли и станьивали се, одъ коихъ су се ова четиръ као главния одржала: Срби, Румуньи, Немци и Мађари. Црквомъ припадаю Срби и Романи православной, Немци и Мађари римской, понешто униятской и лутеранской. Главне народности има три: Срби на югу и западу, Романи на истоку, а Мађари на северу.

Срби, по коима се ова земля и зове србско войводство, населили су неке краеве одъ врло давнашньи времена, алъ утвтрдилису се текъ одъ 15. стелѣтия, чрезъ чешће насеобине изъ Србие. 17. и 18. столетия било е овуда велики и крвави боева са Турцима, под коима су ове землѣ люто стеняле и опустошене биле, докъ ихъ нису Срби подъ аустрискимъ войводама ослободили и Срби са Немцима опетъ поново оделали. Год. 1690. на позивъ цара Леополда I. дошло е 36000 србски породица подъ предводительствомъ патриярха

Арсения Чарноевића у опустошенъ Сремъ и Бачку. На карловачкомъ миру год. 1699. буду ове обе провинцие одъ Турака очишћене, и добию милитарски уставъ. О пожаревачкомъ миру године 1718. подпадне и Банатъ подъ нашегъ цара, и одавде буду Турци изтерани, пакъ исти уставъ добие и Банатъ. После одбиени Турака престане та нужда милитарскогъ устава и године 1747. нареди се провинциялна влада, и буде подъ царомъ Іосифомъ II. подъ централну владу мађарску подергнута. Одъ овогъ доба почну Мађари Србе угнѣтавати, докъ ние год. 1848. и 1849. до крвави боева дошло, кодъ Алибунара, Перлева, Мошорина, и Сентомаша. Год. 1849. будне чрезъ царски патентъ одъ 18. Новем. Войводство одъ Мађарске одлучено, и влада войводства царскомъ местозаступничству подвргнута. Ова круновина сачинява садъ едну за се губернию, са главнимъ градомъ Темишваромъ, где гувернаторъ седи, коемъ е у помоћи вицепрезидентъ, еданъ дворски и више други земальски саветника. Поделѣна е ова круновина на петъ окружия: темишварско са шестъ, лугошко са четиръ, бечкеречко са осамъ, сомсорско са шестъ и новосадско са петъ срезова.

(Оди покажи ми на карти границе? брда? равницу? баре? пескове? покажи реке и поредъ кои места теку? покажи найглавния места окружна? среѕка? Покажи найглавние друмове и пр.?)

Славония.

(Єдна лекция изъ географие.)

Славония, некада самостално кралѣвство, доцние присаединѣна Мађарской, сачинява одъ год. 1849. са Рвацкомъ едну засе круновину великога аустрискогъ царства. Славония е ограничена северно Дравомъ, южно Савомъ, источно войводствомъ а западно Рвацком. Славония е найвише равна, само на западу бреговита, где се дужъ еданъ край од вараждинске планине пружа и разгранява. Између ови брда има сила маньи и већи красни долина, одъ коихъ е пожешка долина и највећа и найлепша, и с' лепоте свое далеко чувена.

У Славонии има млого река и речица, кое е ил по краю ватаю илъ средомъ теку и ню врло плодномъ и богатомъ земльомъ чине. Найглавние су реке: Дунав, кои напрамъ Осеку Славонию вата, где подъ Вуковаромъ Вуку прима и више Илока у войводство тече. — Драва вата Славонию код Питемаче где реку Струг у себе прима, кодъ Васке Брану, кодъ Подгайца Карашицу, кодъ Петриеваца Оравицу и тече мимо Осека у Дунавъ. — Сава вата Славонию одъ Ясеновца и ту прима Уну, пакъ тече мимо Градишке где Стругъ, мимо Ориовца где Орляву, мимо Брода, где Рушевицу у себе прима, и кодъ Береске Срема се вата и далѣ Земуну и Дунаву тече.

Славония е у Посавлю у Подравлю и Подунавлю баравита, особито око Осека, зато е и клима овуда мало нездравия, алъ е земля збогъ ови вода плодна и богата; рађаю сва жита, кукуруз, варива, найславние е воће, особито ябука и шльива, има знатни вина, има орови, кестенови, липови и растови шума, има шишарки и жира много, за кое се као и за дрво млоги новацъ у землю унесе.

У брдима има млого валяногъ угля, креча и мермера. Одъ рудни извора знаменита е старославна баня Дароваръ, и іошъ знаменитие врло целителна іодбаня Липикъ.

По целой овой земльи млога се стока негуе, особито овце, козе, и свинѣ; исто се тако силна чела држи и силна свилена буба одрани. Што се радиности тиче, знатно е свилоделие, има знаменита стаклара близу Пожеге, алъ е найзнатния трговина са дрвима за грађу и остале домаће и занатлиске потребе, коя се сва дрва Дравом до Осека спуштаю и ту продаю. Суви путови найглавнии су: одъ Осека мимо Драве преко Валпова, оба Михольца, Веровитици и Питемачи; други одъ Осека Нашицама и одавде едан преко Ораовице и Слатине у Веровитицу, а други одъ Нашица преко Крндие планине Пожеги. Од Осека води еданъ путъ преко Вуке Ђаковару, и отудъ еданъ къ Винковцима, други преко Рушева и Плетернице Пожеги; найпосле еданъ вдъ Осека Вуковару и одавде преко Илока низъ Дунавъ Варадину. Одъ Пожеге води еданъ путъ Градишки, други Пакрацу, и одавде Дароварy и Веровитици.

Жителя има у Славонии окромъ границе нѣне около **300,000** сви су Срби источногъ и западногъ вероисповедания, они стое подъ пакрачкимъ епископатомъ и патрияршиомъ, а ови подъ загребачкимъ арцибискупатомъ и ђаковачкимъ бискупатомъ. Провинциаломъ е подељна Славония на две жупание ил окружия, осечко и пожешко. Осечка жупания има 4. среза; осечки, веровитички, ђаковачки и вуковарски; а пожешка жупания има 2 среза; пожешки и пакрачки; военомъ краином подељна е на 2 регементе градишку и бродску.

Найзнаменития су места: Осекъ на Драви, еданъ одъ ячи градова, са вишомъ гимнасиомъ; Пожега на Орляви, са вишомъ гимнасиомъ; Ђаковаръ, са столицомъ римскогъ бискупа са семинариомъ; Пакрацъ, столица православногъ епископа, са србскомъ богословиомъ; Винковци штопъ бродске регементе са вишомъ гимнасиомъ.

Славония е подъ римским царомъ Аугустом подпала подъ Римляне, доцние падне под бизантиске цареве; после су е Авари опустошили, али се опет отела, и после е све до 11 столетия подъ своимъ собственимъ господарима стояла, докъ се ние маћарской круни присаединила. Жительи Славоние одма су Христову веру примили іошъ одъ найстарии доба, али су ихъ текъ св. Кирилъ и Методие у 9. веку у християнству утврдили.

У овой су земльи млоги ратови вођени, кои су пределе ове силно опустошавали. Год. 1127, туклису се овде грчки цар Константинъ и маћарски краль Стеванъ. Год. 1133. били су се грчки царъ Емануилъ и маћарски краль Гейза II. и тада мораше маћари Славонию Грцима уступити. Год. 1163. добие опетъ Бела III., кои е съ Грцима у любави живио Славонию и Сремъ, и даде имъ собствене банове, подъ коима су ове землѣ до турски времена стояле. Год. 1442 почву Турци на ову землю навальивати кои су са ньом до год. 1670. владали, и тада се после крвави 13. година дана траюћи битака са Турцима од Турака ослободи. Год. 1690. уђу опетъ Турци алъ год. 1695 код Сланкамена люто потучени мораше изъ Срема и Славоние утећи, и год. 1699. на карловачкомъ миру подпадне ова земля подъ цара Леополда I. и добие одъ то доба войнички уставъ. Год. 1745. буде провинциалъ одцеплѣнъ и на 3 жупание, вировитичку, пожешку и сремску, а краина на 3. регемента поделѣна градишку бродску и варадинску. Жупание су стояле побанскомъ владомъ, а регементе подъ варадинском генералкомандомъ. Год. 1849. одцепи се провинциалъ славонски сасвимъ одъ маћарске, и Славония са свое две жупание осечкомъ и пожешкомъ и са две регементе, бродскомъ и градишкомъ подпадне подъ бана, а сремска жупания са варадинскомъ регементом падне войводству.

Аустриски народи.

(Єдна етнографична лекция.)

(За ученѣ и читанѣ на карти.)

Окромъ Русие нема више ни єдне државе у Ерропи, коя би тако различни и млоги народа имала, као Аустрия. Брой жителя рачуна се до близу 40 милиона. Сви ови сачинявао четиръ главна народа: Славяни, Немци, Мађари и Талияни; маньи су народи: Власи илъ Румунья, Єрмени, Арбанаси и Чивути, са нешто Цигана. *Славяна* е одъ свию найвише, има ихъ преко 17 милиона, и поделюю се на северне и югоисточне; обоихъ има више грана. Северни су Славяни: *Чеси*, живе у Ческой и Моравской: *Ханаци*, у Моравской; *Поляци* у западной Галиции; *Русняци* у галицкимъ моравскимъ и угарскимъ карпатима; и *Словаци* у северной Угарской и нешто у Моравской. Югоисточни су Славяни: *Словенци*, живе у Шгаерской, Корушкой и Краньской; *Хрвати*, у Хрвацкой; *Славонци*, у Славонии; *Срби* у Войводству, у граници, и у Далмации. *Немаца* има около 6 милиона, и живе у Надвойводству Аустрие, горньой Шгаерской, северной Тиролской, и има ихъ по свима краевима царства *Мађара* има до петъ милиона, живе у равници угарской и у Ерделю; с' ньима су сродни *Секлери*, *Кумани* и *Язиги*. — Талиана има око 3 милиона, и живе у Млетачкой и у южной Тиролской, а има ихъ разсеяно и по Истрии и Далмации по градовима. — Између маньи народа има Влаха илъ Румуня найвише, близу два милиона, живе у источномъ Банату и у Ерделю. *Македонци* управо Цинцари, живе само по варошима у Банату, Срему, Бачкой и по целой Мађарской као трговци. — *Єрмена* има разсеяно по Галиции и Мађарской. *Арбанаса* илъ *Клименапа* има само у два села у сремской граници. *Юда* има по свим краевима царства расеяно, изванъ границе, понайвише у Галицiи и северной Мађарской. *Цигани* живе само као чергаши, одъ села до села вукући се.

(Покажи ми на карти где живе: Чеси? Ханаци? Словаци? Поляци? Русняци? Словенци? Рврати? Славонци? Срби? Немци? Мађари? Таляни? Власи? где живе северни а где югоисточни Славяни?

Умѣреность у ѥлу и пићу.

Арапскомъ князу пошлѣ Персiйскiй краль едногъ ученогъ и врло искусногъ лѣкара, да бы овай тамошньимъ жительима у случаю нужде одъ помоћи быти могао. Овай пребуде тамо нѣко време, и кадъ види, да нѣгове помоћи нитко не тражи, оде князу и потужи му се, да га iоштъ досадъ никаквомъ болестнику позивали нису, и да онъ, неимаюћи прилике, свое искуство у лѣкарской вѣштини iоштъ нiе могао показати. „Мои люди," одговори му князъ, „не еду нигда докъ неогладне, а оставляю ѥло и пиће обично пре, него што бы къ истоме волю сасвымъ изгубили." — „Та башъ то е," прихвати садъ лѣкаръ рѣчъ, „право средство, коимъ се постоянно здравлѣ проузрокуе; кадъ дакле люди у овой земльи тако живе, то самъ я овде сасвымъ не потребанъ." — Онъ се одма опрости са княземъ, и врати у свою постойбину.

Награда.

Ловъ ловећи намѣри нѣкiй царъ на едногъ старца, кой младъ орахъ пресађиваше. Онъ дояши къ нѣму и запита га: „Колико имашъ ты година?" — „Преко 80 господару," одговори овай „алъ самь Богу хвала iоштъ тако здравъ, као да самъ одъ 30." — „Пакъ колико мислишъ ты iоштъ живити," продужи царъ разговоръ „кадъ тако младо воће садишъ, кое ће текъ поздно плода донети? — Зашто се трудишъ суетно?“ — „Знамъ я, господару! добро,“ одговори тежакъ „да ћу я у велике у гробу лежати, кадъ ово дрвце првый путъ плода донело буде; ал’ су и наши стари воће садили, одъ коихъ плоде мы уживамо, право е дакле, да и мы тако чинимо.“ — Овай не очекиваный одговоръ тако се допадне цару, да онъ нѣколико дуката извади и поклони му. „Нека садъ рекне тко,“ говораше радостанъ старацъ „да самь се суетно трудіо, кадъ ми ево првогъ дана, младо ово дрвце, овако богате плоде принесе!“

Примери за рачунъ.

6, Та иста добра газдарица и боля жена и мати прионе лепимъ око свогъ мужа, те онъ ракию, никако не пие пре свое 60-те године. Одби све што годъ онай кои ракию троши до 60-те год. попие, и метни све овой доброй жени у завреду, колико е? Ал’ она ни своіой деци неда пити ракию, до женидбе, а кадъ ій ожени она свое снае научи, да и оне са свои мужеви учине тай заветъ, — колико е ту кући ближе? Узми одъ отога трећину само и метни овой доброй матери у рачунъ, еръ ако ние више, за цело е толико нѣне вредности. —

7. Та иста добра жена и мати учини и то кодъ свога мужа, да онъ пушенѣ сасвимъ остави, нитъ своіой деци дае пушити; а свое снае научи, да и оне свое мужеве одъ тога заветую, и наручуе имъ да и опе свое снае исто тако обавесте. Метни све новце онога дуванџие овой у заслугу, па и трећину новаца дуванџіини синова, далѣ нетреба, — илъ ако далѣ оћешъ, а ти метни онда $^1/_6$ одъ они новаца, што унуци ономъ попуше; алъ онда метни и половину вина и ракие што е преко свои кћери своима зетовима уштедила. —

8. Та иста добра жена и мати сачува све оно што е на нечуванѣ альина потрошено. Метни за мужа све ньойзи у рачунъ, — метни іошъ едаредъ толико слободно, — и метни трећину одъ синова; тако исто и половину одъ зетова, — и $^1/_6$ одъ унука; еръ е све то она урадила или собомъ, или преко свои кћери, или преко свои сная. —

9. Време поста препости сва нѣна кућа. Метни све штогодъ е горе речено да се съ непостеня више потроши овой у завреду къ томе; іошъ половину одъ сваке кћери и іошъ по $^1/_3$ одъ сваке снае.

10. Она свогъ мужа намоли те се самъ брие, — одузми дакле одъ целе горнѣ суме едну петину на бритве и сапунъ и пр., а четири петине метни ньойзи у заслугу. Іошъ додай половину заслуге за сваку кћер, и $^1/_3$ заслуге одъ сваке снае нѣзине. —

11. Она свогъ мужа намоли, да онъ сваки радни данъ свой посао за еданъ сатъ рание почне, а за еданъ доцние остави, — метни іой дакле целу горе поменуту изгублѣну суму у вредность и заслугу. Ал' додай іошъ и половину одъ нѣни кћеріи и $^1/_3$ одъ сная и $^1/_6$ одъ унука. —

Упразнѣна учительска мѣста:

У Суботици обе класе, старія и млађа; стецыште до послѣднѣгъ Августа. —

У Ади млађа класса до 15. Септембра.

У Вршцу друга нормална класса до послѣдн. Августа.

У Сомбору III. нормалн. класса до 11. Септембра.

У Деспотъ Сентивану до послѣднѣгъ Септембра.

У Иригу две классе, женска и старія мушка до 16. Септембра.

Брзотискомъ Епіскопске кньигопечатнѣ у Новом-Саду.

ШКОЛСКІЙ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. — Цена му е на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четврть год. 1 ф. а. вр.

БРОЙ 31. У Новоме Саду, 21. августа 1859. ГОД. II.

Нѣколико рѣчій о воспитанію женскога пола.

Многи родительи стараю се само о воспитанію своѥ мушке дѣце, а женску дѣцу само узгредъ воспитаваю држећи да за женске ніѥ нужно воспитаніе.

Животъ у школи, особито у нашой Србской, сведочи да е ово мнѣніе яко распространѣно. И сами больи родительи, на примѣтбе учителѣве; да им ћерка слабо напредуе, обично одговараю: Ако дѣвойка ништа незна, ништа іой и нетреба. Женска дѣца слабо се іоштъ у школу пуштаю, а іоштъ слабіе отмѣне матере допуштаю ћерма своима у школу и у цркву редовно долазити. Има по варошима Србскихъ кућа у коима женска дѣца пре мађарски уче него Србски, има ихъ коима женска дѣца, у мѣсто Србске, у туђу школу иду, илъ пре времена у 8. и 9. години Србску школу оставляю, само да се туђинству навикну, или болѣ рећи насвое заборавѣ а туђему се ненауче. Србска школа, ако ће и найболя быти, постала е у очима родителя варошана' мала и незнатна, а за туђу непытаю каква е и какву ће користь наше дѣте у ньой имати, ерь о користи туђихъ школа' за нашу дѣцу Србски родительи већъ напредъ су увѣрени. На млађемъ нараштаю Србскомъ опажа се већъ плодъ овакогъ, помодногъ воспитанія. Мы видимо, да отмѣне Србске кћери, покрай све споляшне углађености и образованости своѥ о своіой вѣри, о добродѣтельима христіянскимъ, о дѣлима милости и о народности ни понятія немаю, те су ствари у ньиховымъ очима само за простоту нуждне и ниподашто, и слободно се рећи може да жене римске вере изъ служећегъ и простачкогъ станя много болѣ религію свою познаю, слѣдователно и болѣ религіозно воспитаніе притежаваю, него многе найотмѣніе Србкинѣ.

Србльи по варошима понайвише су тога мнѣнія, — баръ дѣла имъ откриваю начинъ мышленя, — да се воспитаніе женскогъ пола састои у знаню туђихъ езыка, у изврнутомъ и с' страныма рѣчма осакаћеномъ Србскомъ говореню, у луксусу, моди, и споляшньой благопристойности. Моралъ женскога пола ограђенъ е само едномъ стравомъ одговараня, а ніе основанъ и утврђенъ на тврдомъ темелю божіихъ заповѣдій; црква и црквени служительи непоштую се; проповѣди се неслушаю, молитве незнаю се; алъ напротивъ врачанѣ и чаранѣ добро е и у самимъ двокатницама кодъ Србкиня познато. Сви дакле силни романи французки, кои ихъ, као што саме веле, надъ осталымъ людма узвисише, и у идеалный животъ одведоше, нису у станю были ни одъ суевѣрныхъ врачолія' одвратити ихъ, а камо л' да умъ и срдце ньихово савршено изобразе, и ньи за животъ и определенѣ свое у животу достойно воспитаю.

А какво е определенѣ женскога пола у животу?

Мужъ дѣла у свѣту, нѣгова радня, нѣгово заниманѣ и нѣговъ позивъ распростире се изванъ домаћегъ круга, често и изванъ мѣста и околине у коіой стануе. Жена напротивъ као супруга, домаћица и мати има свагда у кући посла и заниманя. У сва та три отношенія своя, има она скромный и тихій, али у послѣдицама врло важный упливъ на човѣчество и на овога духовный развитакъ.

Темель друштва човѣчіега есть бракъ и изъ овога произлазећа породична задруга, но башъ у брачномъ животу има жена великій упливъ на мужа свога, кои упливъ по нѣной каквоћи може быти или благодетанъ, или одъ зла горій. Христіянска супруга треба да буде хранителька благонравія илити морала. У язычеству жена се ніе сматрала за едnаку съ мужемъ, него е была робкиня нѣговыхъ страстій кодъ кое нити е могло быти чуства праве любави, ни верности, ни пристойности, ни стида, ни срама. Християнство е своіомъ спасавающомъ силомъ окове робства са женскогъ пола скинуло и ослободило га; зато се и почине текъ у христіянству и међу христіянкама указивати права любавь, благость, стидъ, нѣжность, милость, скромность, невиность, цѣломудріе и све оне врлине, кое благонравіе сачинявају. Ако су пакъ благость, стидъ, нѣжность и уобште благонравіе главне стихіе карактера женскогъ, као што е озбильность и якость волѣ свойство мужа: то у брачном савезу све оне красне женске врлине прелазе на мужа и нѣга укроћавају и подъ благо иго дбродѣтельи доводе. Често се родительи одъ срећне женитбе свогъ раскалашногъ сына надају нѣговомъ поправленю, и ако е изборъ срећно испао, то обично за нѣколико мѣсецій изъ суровогъ, необузданогъ и раскалашногъ младића постане питомъ, миролюбивъ, вреданъ и добронараванъ супругъ.

И као што е негованѣ благонравія света дужность супруге, тако е неманѣ обвезана она вѣру и чуство праве побожности свето хранити и у своіой породици за примѣръ доброгъ богоугодногъ христіянскогъ живота служити. Честита жена у испуняваню религіозныхъ дужностій налази найвеће задовольство, узвишеность, и спокойство савести, а све те врлине прелазе и на мужа и углађую опорность и рапавость характера нѣговогъ као што и св. апостолъ Павле говори: „Свѧтитсѧ мꙋжъ невѣренъ ѿ женѣ вѣрнѣ. Освећуе се мужъ невѣренъ одъ жене вѣрне.“ Побожность женина кадра е обратити на добаръ путъ и онога мужа, кои е умомъ изображенъ, ал' срдцемъ неваляо и безбожанъ; но у томъ случаю нуждно е, да жена покрай доброгъ срдчаногъ воспитанія іоштъ и умно изображена буде; еръ се иначе лако догодити може, да ученый а невѣрный мужъ побожность женину за слабость ума сматра и презире ю или само трпельиво сноси.

Но ово што смо досадъ о религіозной срећи у брачномъ и породичномъ животу рекли, подпуну важность има и за срећу брачногъ живота у обште. Догађа се, да су мужъ и жена само зато ладни едно према другоме, што жена на много нижемъ степену умнога развитка стои него мужъ. Когодъ дакле постояну срећу ћери своіой у брачномъ животу жели, нека се свойски постара да ю срдчано и умно изобрази.

(Продужиће се.)

Изясненіє празничныхъ пѣсама.

Тропаръ на Рождество Богородице.

Рождество̀ твоѐ Богородице Дѣво, ра́дость возвѣстѝ всє́й вселеннѣй, Рођенѣ твое Богородице Дѣво, радость вазвести, навести, обяви свой васелѣной, свему свету. Како мы обично зовемо праздникъ Рождества Богородичнога? Кадъ се она слави? —

Изъ тебє́ бо возсїѧ̀ со́лнце пра́вды Хрїсто́съ Бо́гъ на́шъ, еръ изъ тебе засія сунце правде Христосъ Богъ нашъ. — Кога е пречиста Богородица родила? Зашто се Іисусъ Христосъ назива сунце правде? У коіой се іоштъ пѣсми црквеной Спаситель тымъ истымъ именомъ назива?

и҆ разрꙋши́въ клѧ̀твꙋ, дадѐ благословє́нїє, и разрушивши клетву или проклетиню, даде намъ благословенѣ. Ослободивши насъ одъ праотачкога грѣха дао намъ е благословъ, благодатъ, законъ свой? Шта се разумева овде подъ клетвомъ или проклетиньомъ? Чиме насъ е Христосъ избавіо одъ клетве те? У чему се састои благословъ кои намъ е Христосъ Спаситель дао? Како треба дакле да се мы владамо, ако желимо милости Божіе учестници быти.

и҆ ᲂу҆праздни́въ сме́рть, дарова̀ на́мъ живо́тъ вѣ́чный и испразнивши уништивши смрть даровао намъ е животъ вѣчный. У коіой црквеной пѣсми поемо о томъ да е Христосъ смрть уништио? Шта се ту подъ именемъ смрти разуме? Како мы говоримо да е Христосъ смрть уништіо, кадъ ћемо ипакъ сви умрети? Є ли дакле ова времена смрть доиста права смрть? Шта е то животъ вѣчный? У коме члену вѣре признаемо да има живота вѣчногъ? Како намъ треба живити да заслужимо животъ вѣчный? — Кои мы зна цѣлый овай тропаръ разтумачити? Кои га зна на паметь казати? А кои бы га умѣо лѣпо одпояти?

Кондакъ.

Іѡаки́мъ и А҆́нна поношє́нїѧ безчадства. Іоакимъ и Анна, родительи Матере Божіе, изнашаня погрде, срамоте бездѣтства ослободише се. Іоакимъ и Анна нису имали дѣце, па су имъ се зато Юдеи ругали и срамотили ихъ; еръ се кодъ ньи за велико безчестіе држало неимати одъ срдца порода; Када се пречиста Дѣва Марія родила, тада е престала та погрда; и родительи нѣни нису выше укора трпити морали, него су збогъ добре свое кћери одъ свію хвалѣни были, и данасъ св. црква наша на свакомъ одпусту, и у свакой молитви, гдѣ се свети призиваю, слави и споминѣ име светыхъ Богоотаца Іоакима и Анне, а поютарѣ Мале Господине посвеђено е нарочито ньиовомъ спомену. *Іоакимъ* значи припреманѣ, приуготовленѣ Господнѣ: Анна значи Милость Господня.“

Ѝ А҆да́мъ и҆ Е҆ва ѿ тли̑ сме́ртныѧ свободи́стасѧ Пречи́стаѧ во свѧтѣмъ рождествѣ твоемъ, а Адамъ и Ева одъ тлѣ смртне, одъ трулежи самртне ослободишесе. О пречиста Богородице о светомъ рођеню твомъ или светымъ твоимъ рођенѣмъ. Какавъ е то самртный трулежъ? Зашто се каже да су се први праотци наши рођенѣмъ Матере Божіе одъ трулежа и пропадльивости ослободили?

То̀ пра́зднꙋютъ и҆ лю́дїе твои̑, то т. е. твое рођенѣ, празную, светкую, славе и твои Люди; — люди кои науку твоега Сына Іисуса Христа примаю, и за кое се ты особито у престола Божіегъ молишъ.

Вины̑ *) прегрѣше́нїй и҆збавившесѧ, казни грѣха избавивши се люди, празную твое рођенѣ.

Внегда̀ зва́ти ти́, када зову теби, люди твои празную твое рођенѣ теби говоређи:

непло́ды ражда́етъ Богородицꙋ и҆ пита́телницꙋ жи́зни на́шеѧ нероцкиня рађа Богородицу, и питательку, одранительку нашега живота. Какво е име дато пречистой Богородици? Шта значи та рѣчь Марія? Марія или Маріамъ е речь Еврейска и значи: Господђа.

На Воздвиженіе честнога креста.

1. *Тропаръ.* Спаси́ Господи лю́ди твоѧ̀. Спаси Господе люде твое.

И҆ благослови̑ достоѧ́нїе твоѐ, и благослови наслѣдіе твое, баштину твою, т. е. христіянске народе.

побѣды Всепресвѣтлѣйшемꙋ и҆ Державномꙋ І҆мператорꙋ и великомꙋ Воеводѣ нашемꙋ Францꙋ І҆ѡсифꙋ Первомꙋ, на сопроти̑вныѧ дарꙋѧ. побѣде найпресветліемъ и државномъ — снажномъ моћномъ — цару и великомъ войводи нашемъ Францу Іосифу првоме, на противнике даруюћи. Дай Боже да царъ нашъ све противнике своe побѣди.

---

*) Вина значи: узрокъ, поводъ, кривицу, каштигу, и навиненѣ.

и҆ твоѐ сохранѧ́ѧ кресто́мъ твои́мъ жи́тельство. И твое сахраняваюћи, чуваюћи крстомъ твоимъ житель-ство. Твою државу т. е. државу Христіянску у коіой мы живимо чувай Боже крстомъ твоимъ.

2. *Кондакъ*. Вознесы́йсѧ на кре́стъ во́лею. Ты кои си узнео се на кретъ вольомъ, кои си своевольно распетъ быо. У коме члену вѣре вѣруемо да е Христосъ зарадъ насъ распетъ быо? Кое су рѣчи Символа вѣре коима то признаемо?

тезоимени́томꙋ твоемꙋ̀ но́вомꙋ жи́тельствꙋ щедрѡ́ты твоѧ̑ да́рꙋй Хрїстѐ Бо́же; истога имена твомъ новомъ живительству, — држави коя се по теби Христіянскомъ назива, — милости, подашљивости твое даруй Христе Боже. Држава у коіой мы живимо есть наше отечество? Какве дужности мы имамо према своме отечеству? —

возвесели̂ си́лою твое́ю Імпера́тора на́шего, развесели, обрадуй силомъ твоіомъ цара нашега.

побѣ̑ды да́ѧ е҆мꙋ̀ на сопоста́ты, побѣде даваюћи нѣму на противнике.

посо̀бїе и҆мꙋ́щемꙋ твоѐ ѻ҆рꙋ́жїе ми́ра, непобѣди́мꙋю побѣдꙋ, кои, т. е. цар наш, на помоћь има твое оружіе ира, твой частный крстъ, а тай е непобѣдима побѣда, тай се ни одъ кога неможе побѣдити.

3. *Стіхъ*. Спаси ны сынѐ Бо́жїй, Спаси насъ сыне Божій.

пло́тїю распы́йсѧ, кои си тѣломъ распетъ быо.

поющїѧ Ти: кои ти поемо.

А҆ллилꙋ̑ѧ, значи: Хвалите Бога, явіо се Богъ.

4. Вхо́дное. Возноси́те Го́спода Бо́га на́шего. Узносите Господа Бога нашега, превазносите прославите Бога.

и҆ покланѧ́йтесѧ подно́жїю но́гꙋ е҆гѡ̀, и кланяйте се подножію Нѣговихъ ногу, т. е. частноме крсту.

Ꙗ҆кѡ свѧто̀ є҆сть, ербо е свето подножіе ногу Христовыхъ.

5. Вмѣстѡ Трисвѧтагѡ. Крестꙋ̀ Твоемꙋ̀ покланѧ́емсѧ Влады́ко. Крсту твоме кланямо се Владико, Господару.

и свѧтое Воскресе́нїе Твое́ сла́вимъ, и свето васкресеніе твое славимо. Кадъ се ова пѣсмица пое? Каква свечаность быва о ютреню на есеньій крестовъ данъ? Зашто се светкуе тай данъ, и зашто се пости? Приповѣди ми о изнешашћу и уздигнућу частнога креста? Шта треба добро дѣте да ради и рекне кадъ покрай креста пројe? Зашто се крстови подижу предъ црквама, по сокацима и на друмовима? Зашто се мртвацу чело главе меће крстъ? Кадъ се іоштъ осимъ крестова дне, ова пѣсмица пое? —

6. *Ірмосъ.* Величай дꙋше́ моѧ̀ пречестный крестъ Господе́нь. Величай, слави, преузноси, душо моя пречастный крстъ Господань. Зашто се крстъ Христовъ назива пречастнымъ? Збогъ чега е Христосъ на крсту умро?

Таинъ еси Богородице рай. Ты си Богородице тайнственый тайне пуный рай, вртъ, вертоградъ.

невоздѣланнѡ возрасти́вшїй Хрїста̀, не обдѣлано, безъ обдѣлаваня, израстивши Христа. Ты си Богородице Христа надестественымъ начиномъ родила.

И҆́мже кре́стное живоно́сное на землѝ насади́сѧ дре́во. Коимъ или одъ кога се крствово живоносно дрво на земльи насадило, кои е на земльи насадіо дрво крстово, кое животъ носи. Какавъ е животъ нама дрво крстово донело?

тѣмъ, тымъ, тако дакле.

ны́нѣ возноси́мꙋ, сада кадъ се узноси, уздиже часный крстъ.

покланѧ́ющесѧ є҆мꙋ̀, тѧ̀ велича́емъ, кнаняюћи се нѣму, тебе величамо. —

Народна песма

за ученѣ на изустъ.

Мусићъ Стеванъ.

Вино пие Мусићу Стеване, у Майдану чисто сребрноме, у свомъ красномъ двору господскоме; вино служи Ваистина слуга. Кадъ се ладна поднапише вина, ал' беседи Мусићу Стеване: „Ваистино, мое чедо драго! Я ћу лећи санакъ боравити, ти вечерай, па се напи вина, па пошетай предъ господскогъ двора, па погледай чистомъ ведромъ небу; ели ясанъ месецъ на заоду, ел' даница на истоку звезда; ели нама путовати време, на Косово лепо полѣ равно, на рочиште честитоме кнезу; ер знадешли, мое чедо драго, кадано смо на заклетви били, како насъ е заклиняо кнеже, заклиняо, проклиняо люто: „„Ко е Србинъ и србскога рода, и одъ србске крви и колена, а не дош'о на бой на Косово, не имао одъ срца порода! ни мушкога ни девоячкога; одъ руке му ништа не родило! руйно вино ни шеница бела; рђомъ кап'о, докъ му е колена!““ Леже Стева у меке душеке, повечера Ваистина слуга, повечера и напи се вина; па ишета предъ господског двора, и погледа чистомъ ведромъ небу, есте ясанъ месецъ на заоду, естъ даница на истоку звезда; есте ньима путовати време, на Косово лепо полѣ равно, на рочиште честитоме кнезу; па се шеће коньма у ахаре, па изведе два коня витеза, оседла и и оправи лепо, едногъ себи, другогъ господару; па се шеће у господске дворе, и изнесе крстатъ свиленъ барякъ, на коме е дванаестъ крстова, сви дванаестъ одъ чистога злата, и икона светога Іована, крсно име Мусића Стевана, прислони га узъ господскогъ двора, па се шеће горе на чардаке, да пробуди господара свога. Кадъ е био чардаку на врати, кобъ га коби Стеванова люба, загрли га, па га и полюби: „Богомъ брате, Ваистино слуго! вишньимъ Богомъ и светимъ Іованомъ! до сад си ми верна слуга био, одъ яко си Богомъ побратиме, немой будит' господара мога; еръ самь ядна зао санакъ вид'ла, гди полети ято голубова, и предъ ньима два сокола сива, испредъ нашеъ двора господскога, одлетише на Косово равно, и падоше међ' Муратовъ таборъ, гди падоше, већъ се не дигоше; то е, браћо, ваше зламение, бояти се, да не изгинете." Ал' беседи Ваистина слуга: „Драга секо, Стеванова любо! не ћу, секо, невере чинити господару и моме и твоме; еръ ти ниси на заклетви била, како насъ е заклиняо кнеже, заклиняо, и проклиняо люто: „„Ко е Србин и србскога рода, и одъ Србске крви и колена, а не дош'о на бой на Косово, од руке му ништа не родило! Руйно вино, ни шеница бела; не имао польског берићета! ни у дому одъ срца порода! Рђомъ кап'о докъ му е колена!"" „Па я не смемъ невере чинити, господару и моме и твоме." Већъ ушета у чардаке горнѣ, па пробуди господара свога: „Устаните, драги господару! есте нама путовати време." Уста Стева на ноге юначке, и умива свое лице бело, и облачи господско одело, па припаса саблю оковану, па узима кондиръ вина руйна, те напия красну славу Божю, сретна пута и креста часнога, у своmъ двору за столом своием, войводи е то и пре и после**) па ишета предъ господске дворе, уседоше два коня витеза, разавише кретате баряке, ударише бубньи и свирале, дигоше се Богомъ путовати. Бела и е зора забелила, на Косову красномъ полю равномъ, сусрете и Косовка девойка, у руки іой два кондира златна, оба златна, ал' обадва празна, подъ пазуомъ клобукъ свиле беле, за клобукомъ бела кита перя, у дну перѣ сребромъ заливено, а по среди златомъ преплетено, и по връу бисеромъ кићено; ал' беседи Мусићу Стеване: „Божя помоћь, моя секо драга! гди си, душо, на ограшю била? откуда ти клобукъ свиле беле, да га познамъ, кога є войводе; а тако ми срећна пута мога, неверети учинити не ћу!“ Ал' беседи Косовка девойка: „здраво да си, кнежева войводо! нисамь нигди на ограшю била, рано ме є пробудила майка, ми ранимо те воду грабимо; кадъ я дођо на воду Ситницу, ал' Ситница мутна и поводна, носи брате, конѣ и юнаке, Турске капе и биеле чалме, красне Србске биеле клобуке, овай клобукъ близу края беше, я загази у воду Ситницу, и увати клобукъ свиле беле, брата имамъ од мене млађега, носимъ клобукъ брату рођеноме, я самь млада мило ми є перѣ.“ Клобук даде кнежевой войводи, чим га виде Мусићу Стеване, чимъ га виде, тим га и познаде, просу сузе низъ господско лице, удари се по колену рукомъ, чисти скерлетъ на колену пуче, златна конча на десномъ рукаву. „Тешко мени и до Бога мога! на мени є останула клетва, одъ моєга честитога кнеза.“ Клобук даде Косовки девойки, па се маши у џепове рукомъ, те іой даде три дуката жута: „най ти, секо, Косовка девойко! а я идем на бой на Косово, у пресвето име Исусово,***) „ако Богъ да те се натрагъ вратимъ, лепшимъ ћу те даривати даром; ако л' секо, я погибо амо, помени ме по пешкешу моме.“ Ударише конѣ мамузама, па ситницу воду пребродише, ударише у цареви таборъ. Како дође Мусићу Стеване, три є паше био и убио, кадъ започе бити четвртога, ту погибе Мусићу Стеване, и са њиме Ваистина слуга, и войске му дванаестъ иляда; и ту намъ є и кнез погинуо. Ту су Срблљи изгубили царство, честитога цара земальскога.

---

*) т' е. прво и послѣднѣ (нигда више у своме двору не ће у славу напияти).

**) Я мислимъ, да є овай стихъ додатъ у наше време.

Воєна Краина.

(Єдна лекция изъ географие.)

Овай узки рубъ землѣ, кои се одъ ядранскског мора низъ целу дужъ турскогъ царства до Ерделя, на 250 миля у дужину пружа, и аустриско царство одъ турскогъ оделюе, зове се воєна краина. Она є ограничена Ердельомъ и Каравлашкомъ; южно Србиомъ Босномъ, турскомъ Рвацкомъ и Далмациомъ; западно Далмациом и ядранским моремъ; северно Рвацкомъ, Славониомъ, Срб. Войводствомъ и тамишкимъ Банатомъ.

Земля є ова на истоку и западу бреговита, а остало равна. На истоку су гране ердельски карпата, а на западу гране алпски планина. На истоку су найвиша брда: добри врхъ ил Шарко на источномъ краю карансебешке регименте, преко 7000 стопа високъ; около нѣга су Микъ, и Болдовакъ, и Семеникъ на западнѣмъ краю исте регименте. На западу су найвиши висови Клекъ преко 6500 стопа високъ, на планини Капале близу Огулина, и Светобрдо на Велебиту планини. Између ови брда има сила лепи долина, од коихъ су найлепше алмашка у Банату, Зрмана, Крбава и Кавеница у рвацкой краини.

Силне воде теку илъ крозъ илъ по краю ове землѣ и чине є врло плодномъ и богатомъ. Найзнатние су реке: Дунав, кои кодъ Варадина на у краину улази, мимо Карловаца и монастира Ковиля тече, и под Сланкаменомъ Тису, подъ Земуномъ Саву, подъ Панчевом Тамишъ, подъ Паланкомъ Карашъ и Неру, подъ Оршавомъ Белуреку и Черну прима, и одавде између Србие и Каравлашке у Бугарску црномъ мору тече. — Сава улази у краину ниже Петринѣ и прима Кулпу, ниже Иванскобока прима Лоню, ниже Дреновдока Суню, Ясеновца Уну, кодъ Градишке Стругъ, ниже Ориовца Орляву, кодъ Брода Рушевицу, кодъ Босута Босуту реку, изподъ Кузмина шидски, изподъ Мартинаца манђелозки потокъ, кодъ Митровице Чикашу, код Ярка Єленицу, кодъ Прогара ярчиначки потокъ, и оdавде мимо монастира Фенека Земуну и Београду тече, где се у Дунавъ улива. — Драва, одъ Вараждина дотичући вата крайну изподъ Леграда и остаала є више Питемаче. — Кулпа, утиче у краину кодъ Карловца, где одма Мрежницу, Кораню и Добру, а више Петринѣ Глину и Петриню речицу у себе прима. — Уна вата краину ниже Отока а више Новога, и тече мимо Костайнице и Дубице Ясеновцу, где се у Саву улива. — Тиса, вата краину више Чуруга и тече мимо Титела где Бегей у себе прима, а ниже Титела утиче у Дунавъ. — Одъ канала найзнатнии су, Ясава, Шпацва и Студва у Славонии. Єзера су найглавния Плитвицка изподъ капеле планине у карловачкой краини, и Гацко кодъ Оточца.

Земля є ова већомъ страномъ плодна и богата; источни и западни брдовити краеви згоднии су за негу марве и стоке; по доловима има млого стада оваца, по висовима коза, у лужнимъ шумама млоге се свинѣ гое. Одъ дивлячи има по шумама медведа, елена и срна. Рибе има млого у свима већим рекама. По свима краевима се млога чела држи, и млога свилена буба рани. По равниимъ краима рађаю млога жита, кокурузъ, варива, зелени, куделя и дуванъ, има млого бостана и далеко чувеногъ воћа, ябуке, крушке и особито шльиве у млогимъ богатимъ шльивицама. Шуме има млого свуда, и по низама млого трске и рогоза. У рудокопнима банацкима има злата и сребра, олова и гвожђа, има млого доброгъ угля, налази се и соли, и слани извора. Одъ остали рудни извора найглавнии су старославна сумпорбаня Меадия у Банату, и Топуско у Рвацкой. — Радиность е слаба, окромъ неколико свилара и стаклара нема никакви фабрика. Занатлия има само по комунитетскимъ местима, другчие слабо. По свой краини ткаю жене врло лепа танка платна. и плету лепе ћилимове. Трговина е найяча у сремской и банацкой краини за Турску, найзнатния су трговачка места Земунъ и Панчево, Ковинъ, Митровица и у Ррвацкой Ясеновацъ и Петриня.

Путови су врло добри, свудъ алеима засађени понайвише дудовима, за одраньиванѣ свилене бубе врло полезно. Найглавнии су путови: одъ Обровца у Далмации преко Велебита, крозъ личку и оточку регименту, крозъ Госпићъ, одкуда еданъ путъ у Карлопаго води, други преко Оточца у Сень, и одатле низ море у Реку. Одъ Сеня води еданъ лепъ путъ преко Капеле планине мимо Огулина у Карлштатъ, и одавде преко Загреба у Вараждинъ; други одъ Карлштата у Глину и Петриню, и одавде еданъ у Загребъ, други у Костайницу, и еданъ у Дубяцу и Ясеновацъ до Новске. Одъ Новске води еданъ у Беловаръ, и одавде еданъ до Крижа, други у Загребъ трећи у Иванићъ; исто тако води еданъ изъ Новске у Градишку, и преко Брода и Винковаца у Митровицу. Одъ Варадина води еданъ путъ преко Карловаца Земуну. Изъ Панчева води еданъ преко Алибунара Вршцу, а други преко Делиблата Белой цркви, и одавде низъ Дунавъ преко Молдаве у Оршаву и преко Меадие Карансебешу. Гвоздени путова има више за правлѣнѣ спремлѣно, готови врло мало. Пароплови иду Дунавом и Тисомъ, а Савомъ до Сиска.

Жителя има преко 1,200,000 све су Срби и Власи. Црквомъ су православни и Римляни на поле. Православни стое подъ карлштатскимъ, пакрачкимъ, бачкимъ, темишварскимъ и вршачким епископатима и патриярщиомъ; Римляни стое подъ загребачкимъ и калочкимъ арцибискупатма, и подъ ђаковачкимъ и темишварским бискупатима. Сви ови жительи живе у 1760 села, и овима слѣдуюћимъ комунитетима: Карлопаго и Сень, Петриня и Костайница, Беловар и Иванић, Градишка и Бродъ, Варадинъ Карловци и Земунъ, Панчево и Белацрква.

Краина ова има сасвимъ войнички уставъ. Сваки е ту рођенъ войникъ, и дужанъ е у мирно и ратно доба войничку службу чинити у земльи и изванъ землѣ ове под собственость дате, немаю спаия ни други господара до цара. У мирна доба има ова краина увекъ до 50,000 а у ратна доба дае преко 200,000 найврстние войске коя е особито у турскимъ ратовима, алъ и у наслѣдственомъ, и у седмогодишнѣмъ, и у мађарскимъ и талиянскима царству нашемъ велике услуге чинила, и верность свою цару показала.

Цела ова краина поделѣна е на две Генералкоманде, свака има више регименти подъ собомъ Рвацкославонски генералатъ има слѣдуюће регименте: 1, личку са штопомъ у Госпићу, 2. оточку у Оточцу; 3. огулинску у Огулину; 4. Слуинску у Слуину; 5. ђурђевачку и 6. крижевачку у Беловару; 7. прву и 8. другу баналску, ону у Глини, ову у Петриньи; 9. бродску у Винковцима и 10. градишку у Градишки. Столица е ове генералкоманде у Загребу. Сремско банацки генералатъ има слѣдуюће регименте подъ собомъ: 1. варадинску са штопомъ у Митровици; 2. панчевачку у Панчеву; 3. белоцркванску у Белойцркви; 4. Карансебешку у Карансебешу и 5. шайкашки батальонъ у Тителу.

Найзнатния су места окром горепоменути: Карлштатъ са вишомъ гимназиомъ и столицомъ епископа; Сень, са вишомъ гимназиомъ; Варадинъ, еданъ одъ найтврђи градова аустриски; Карловци, столица патрияршие са вишомъ гимназиомъ и срб. богословиом;

Земунъ и Панчево обе найглавние трговачке вароши у овой краини.

Примери за рачунъ.

12. Одъ оне горе поменуте суме на крштенѣ, венчаванѣ и сараньиванѣ, метни да е она своме мужу $^{3}/_{4}$ уштедила, а своимъ синовима $^{3}/_{4}$ и своимъ кћерма и приятельма половину. —

13. Исто тако додай, да е она $^{2}/_{4}$ одъ потрошени на свечаре новаца уштедила, — сваке год. 20 фр. крозъ 40 год. све у нѣну вредность, — а што е учинила да $^{1}/_{4}$ мужъ и кућа сваке године поклони на школу и цркву, то се не може овде урачунити, еръ то е задужбина вечита, коіой се дакле не може вредность проценити. —

14. Кадгодъ газдарица сама ствари за кућу нуждне купуе, увекъ ій и болѣ за свою потребу одабере и наиманѣ съ 5 нов. одъ фр. ефтиніе добие. А метни да кућа само 1 фр. на данъ на те ствари троши, колико ту уштеди на 1 год? а на 10. 20. 40. год? И то ньойзи стави у рачунъ. —

☞ **Г. Г. Учительи, кои имаю своє атестате изъ Сомбора добити, и кои су стару штемпларину одъ 30. кр. ср. платили, нека изволе и прописани додатакъ одъ 22. новчића на професора препарандіє г. Николу Вукићевића што пре послати.**

Брзотискомъ Епіскопске кньигопечатнѣ у Новом-Саду.

ШКОЛСКІЙ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. — Цена му є на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четврть год. 1 ф. а. вр.

БРОЙ 32. У Новоме Саду, 28. августа 1859. ГОД. II

Неколико рѣчій о воспитанію женскога пола.

(Продуженѣ и свршетакъ.)

Жена као домаћица, треба да є вредна и чуварна. Бадава ће мужъ тећи, и у кућу заслуженый новацъ уносити, ако жена незна сама радити и привредити кућу водити, и одъ раскоши чувати се. Лепъ примѣръ добрыхъ домаћица' могли бы навести изъ тежачкогъ и занатлійскогъ станя народа нашегъ. Алъ најлѣпшій узоръ побожне и честите жене и домаћице налази се живо описанъ у кньиги надъ свима кньигама у библіи. Мы ћемо то списаніє овдѣ и у славенскомъ и србскомъ тексту навести и желили бы да га свака Србкиня утуби и така да буде:

„Женȣ̀ до́блю кто̀ ѡ҆брѧ́щетъ, дража́йши є҆сть ка́менїѧ многоцѣ́ннагѡ такова́ѧ. Дерза́етъ на ню̀ сердце мȣ́жа є҆̂ѧ: такова́ѧ до́брыхъ коры́стей не лиши́тсѧ. Дѣ́лаетъ бо мȣ́жȣ своемъ блага̂ѧ во всѐ, житїе̂. Ѡ҆брѣ́тши во́лнȣ и ле́нъ, сотвори̂ благопотре́бное рȣка́ма свои́ма. Бы́сть ꙗ҆́ко кора́бль кȣ́плю дѣ́ющїй издале́ча: собира́етъ себѣ̀ бога́тсво. И воста́етъ изъ но́щи, и҆̂ даде́ бра̂шна до́мȣ и҆̂ дѣла́ рабы́нѧмъ: Оузрѣ́вши село́ кȣпи̂: ѿ плодѡ́въ же рȣ́къ свои́хъ насади стѧжа́нїе. Препоѧ́савши крѣ́пкѡ чре́сла своѧ̀, ȣ҆твердитъ мы́шцы своѧ̀ на дѣ́ло. И҆̂ вкȣ́си, ꙗ҆́ко добро́ є҆̈сть дѣ́лати и҆̂ не ȣ҆гаса́етъ свѣти́лникъ є҆̈ѧ всю̀ но́щь. Ла́кти своѧ̀ простира́етъ на поле̂знаѧ, рȣ́цѣ же свои̂ ȣ҆твержда́етъ на вретено! И҆̂ рꙋ́цѣ своѝ ѿверза́етъ ᲂу҆бо́гомꙋ, дла́нь же прострѐ ни́щꙋ. Не пече́тсѧ ѿ сꙋ́щихъ въ домꙋ̀ мꙋ́жъ є҆ѧ̀: є҆гда̀ гдѣ̀ заме́длитъ: вси́ бо ᲂу҆ неѧ̀ ѡ҆дѣ̑ѧни сꙋ́ть сꙋгꙋ́ба ѡ҆дѣѧ̑нїѧ сотворѝ мꙋ́жꙋ своемꙋ̀, ѿ ві́ссѡна же, и҆ порфѵ́ри себѣ̀ ѡ҆дѣѧ̑нїѧ. Сла́венъ быва́етъ во вратѣ́хъ мꙋ́жъ є҆ѧ̀, внегда̀ а҆́ще ся́детъ въ со́нмищи со старѣ́йшины, жи́тельми землѝ. Плащани́цы сотворѝ и҆ прода́де Фїнїкі́анѡмъ, ѡ҆поѧ̑санїѧ же Ханане́ѡмъ. Ѹ҆ста́ своѧ̀ ѿве́рзе внима́тельнѡ и зако́ннѡ, и чи́нъ заповѣ́да ѧ҆зы́кꙋ своемꙋ̀. Крѣ́постїю и лѣ́потою ѡ҆блече́сѧ и возвесели́сѧ во днѝ, послѣ́днїѧ. Тѣ́сны стезѝ до́мꙋ є҆ѧ̀: бра̑шна же лѣ́ностнагѡ не ѧ҆де́. Ѹ҆ста своѧ̀ ѿве́рзе мꙋ́дрѡ и҆ зако́ннѡ, Ми́лостынѧ же є҆ѧ̀ возста́ви ча̑да є҆ѧ̀, и ѡ҆богати́шасѧ: и҆ мꙋ́жъ є҆ѧ̀ похвалѝ ю҆̀. Мно́ги дщє́ри стѧжа́ша, бога́тство, мно́ги сотвори́ша си́лꙋ: ты же предꙋспѣ́ла и҆ превознесласѧ, є҆си надъ всѣ́ми. Лѡ́жнагѡ ᲂу҆гожде́нїѧ и҆ сꙋ́етныѧ добро́ты же́нскїѧ нѣ́сть въ тебѣ̀: жена бо разꙋ́мнаѧ благословена є҆сть. Страхъ же Госпо́день сїѧ̀ да хва́литъ. Дади́те є҆́й ѿ плодѡ́въ ᲂу҆сте́нъ є҆ѧ̀, и да хвали́мъ бꙋ́детъ во вратѣ́хъ мꙋ́жъ є҆ѧ̀,“ „Тко ће жену добру наћи? та е скупля одъ многоцѣнног бисера. Срдце нѣнога мужа ньой е сасвимъ предано, и она е срећна съ ньимъ. Цѣлога се живота о нѣговой срећи бави. Тражи вуну и ланъ, и уради рукама своима све штогодъ е потребно. Подобна е трговачкой лађи, коя рану издалека носи. Рано ноћу устае и већъ е сготовила ело за све у дому, и слушкиняма наредила посао. Види ньиву и купи ю; трудомъ своихъ руку тече иманѣ. Стегне се пасомъ и утврдя мишце свое на посао. Осећа како е добро, быти прилѣжномъ, па іой се свећа негаси сву ноћь. Лактове свое пружа на радню користну и у свое прсте узима вретено. Отвора руке свое сиромаху и длан свой простире убогоме. Мужъ іой ніе у бриги за кућу, ако се гдѣ закасни. У дому нѣномъ сви су одѣвени; двояко руво направила е мужу своме, а и себи одъ найлѣпшега платна и пурпурне бое. Мужа іой чествую люди, кадъ сѣди у скупштини између мѣстныхъ поглавара. Поняве е откала и продала ихъ Финікіаномъ, а поясеве Хананейцемъ. Мудро отвора уста своя, и пази добро, шта ће рећи. Здравлѣмъ е и лѣпотомъ одѣвена; весела е и у старость. Тѣсне су стазе у нѣн домъ; нееде у лѣности хлѣбъ. Уста своя отвара по закону и мудрости. Дѣцу свою разумно воспитава, и та іой постадоше срећна, те ю мужъ нѣнъ похвали. Многе су кћери стекле иманѣ; но ты си у том најболѣ напредовала и надвисила ньи све. У теби нема притворнога угађаня и суетне женске красоте; еръ разумна жена есть благословена, страхъ господань дичи ю. Той валя дати плодове руку нѣныхъ, и мужъ нѣнъ нека хвалѣнъ буде одъ людій."

Притчей. Гл. XXXI. ст. 10—32.

Найснажніи упливъ имаде жена на воспитание свое дѣце. Крило материно е прва школа свакога човѣка. Ту прима дѣте прве утиске изъ споляшнѣга свѣта, ту се прва представленя у души нѣговой рађаю, ту се прве желѣ у нѣму появлюю, ту се говор нѣговъ вечбати починѣ. Прва та школа детиня одъ велике е важности за цѣлій животъ нѣговъ. Она дае печатъ и правацъ будућимъ склоностима и тежняма дѣтіима, она валяности илъ неваляности човѣка тѐмель полаже. Упливъ материнога примѣра тако е великій, да е свакій валянъ учитель сматраюћи дѣте, кадаръ изрећи пресуду о томъ каква му е мати. Пробуђенъ духъ, брзо и лако схваћанѣ, и оштроуміе дѣтіе, одкрива умне даре материне, коя сама разумна будући постарала се успавлѣне даре детинѣ разбудити и за далѣ образованѣ припремити. Дѣтія любкость, доброта срдца, и искреность показую да е мати украшена съ тымъ врлинама, коихъ одблескъ у души дѣтіой видити се дае. Дѣтія смерность, воля къ молитви, къ слушаню и приповеданю библичныхъ повѣстій, и нѣгово радо у цркву долазенѣ сведочи, да му е майка побожна, и да га е она по примѣру оныхъ еванђелскихъ матерій зарана къ Спасителю приводила. Тако е свако дѣте слика материна, у коіой се добродѣтельи материне огледаю, расту и напредую, да принесу у свое време красне плодове. Алъ исто се тако на дѣтету ясно познати могу сви пороци и лудости, све мане и недостатци, кое е оно съ млекомъ одъ рђаво воспитане матере посисало.

Добро воспитаніе, кое е дѣте одъ свое матере у првымъ живота и самосвести годинама добыло, никада се неможе сасвимъ изгладити. Истина рђави примѣри и страсти у доцніимъ годинама могу и онога младиħа, кои е добру матеръ имао, на зло навести, али се таковый свагда брзо покае и на правый путъ поврати. Спомени добре майке, нѣнъ примѣранъ животъ, и нѣни изъ невиногъ дѣтиньства сіяюħи савѣти, кадри су и падшега младиħа подиħи, и на путъ спасенія обратити. Али што е мати пренебрегла и покварила, то ни найболій воспитатель ніе у станю сасвимъ попоправити и дотерати.

Каогодъ што е материма прво воспитаніе дѣтіе одъ благога промисла повѣрено, тако се исто примѣчава, да оне одъ природе даръ воспитательсій притежаваю. Тай природный даръ треба осветити воспитаніемъ дѣвойчица у духу благочестія, у духу наше свете православне цркве, пакъ ħемо текъ онда съ пунымъ правомъ надати се моħи, да ħе одъ тако воспитаныхъ дѣвойчица постати добре матере будуħегъ нараштая србскогъ, кое ħе дѣцу свою знати и хтѣти найболѣ воспитати. Одъ свештеника и учителя нашихъ зависи да се ова желя наша на ползу рода и цркве испуни. Као што су они у обште найглавніи виновници среħе илъ несреħе, моралногъ напредка илъ назадка обштине у коіой живе и дѣлаю; тако се исто ньима єдныма найвыше приписати може добро воспитаніє или занемаренѣ женскога пола. Учительи дакле дужни су науку вере у срдце ученица’ своихъ, ако є могуће іоштъ већма него у срдце ученика’ улити; дѣлима милости, умѣрености, трудолюбію, скромности, смерности, задовольству и осталымъ добродѣтельима христіянскимъ привикавати ихъ. А свештеници као духовни пастири словесногa стада треба да учителю и родительима мудре савете о воспитанію дѣвойчица свакомъ приликомъ даю; да недельомъ и праздникомъ особито женску младежъ у молитвама, вѣри, добродѣтельима и поянію обучавaю; да по своіой строгой дужности на єдну невѣсту пре невѣнчаю, докъ ю нису испытали изъ науке христіянске, и докъ ю нису поучили о светимъ дужностима, кое ню у брачномъ животу као христіанску верну супругу, као добру домаћицу, и прву воспитательку своє дѣце чекаю, — и да напослѣдку у свакой прилици а особито приликомъ светеня водица по кућама матерама полезне савете о воспитанію дѣце своє даю.

Напослѣдку къ вама се обраћамъ Србски родительи, коє є Богъ съ женскомъ дѣчицомъ благословіо. Вы сте први и природни воспитательи своє дѣчице. Старайте се дакле те воспитайте ваше кћери. Алъ немойте држати да се воспитание женскогъ пола састои у споляшнѣмъ етикету, у вештини допасти се, у незнаню свога а знаню туђихъ єзыка, у нерадньи, гордости и богатой ношньи. То су све ядни изданци зло схваћене цивилизаціє; коя никога усрећити віє кадра; то су люти отрови, съ коима пропасть и несрећу справляте дѣци своіой. Чувайте ихъ дакле одъ свега тога, и недржите да є све оно добро што други люди около васъ раде, него испитуйте шта други раде, испитуйте шта є за вашу дѣцу добро и полезно, шта имъ на срећу благостанѣ и спасение служи, па само то учините собственошћу ньиховомъ. Научите найпре сами законъ Божій, и будите добри честити и побожни, па онда и кћери свое примѣромъ, навикомъ и наукомъ у духу свете православне цркве наше воспитавайте, у србску ихъ школу што дуже шильите; пазите каква су лица и каква заведенія, коима свою дѣцу на выше воспитаніе повѣравате, и бодримъ окомъ позорствуйте, да се дѣца ваша у воспиталишту и подъ надзоромъ туђимъ, одъ србства и православія неудале, а туђинству прилюбе. Притомъ, ако сте како богати, навикавайте кћери свое радньи, штедльивости, покорности къ старіима, задовольству и умѣрености. То ће быти воспитание, съ коимъ ће кћери ваше себе и свое мужеве усрећити, и кадре быти дѣцу свою, ако ихъ Богъ съ ньима благослови, христіански добро воспитати, а то е башъ и задатакъ женскога пола.

Изясненіе воскресныхъ осмогласныхъ Тропара.

1. Ка́мени запеча́танꙋ ѿ Їꙋде́й, када е каменъ запечаћенъ быо од Юдея, када су Іудеи камен на гробу твомъ Іисусе запечатили были.

и҆ воинѡмъ стрегꙋ́щимъ пречи́стое тѣ́ло твое̑ и када су войници стражили, чували, пречисто тѣло твое.

воскре́слъ еси тридне́вный Спа́се, ускрсао си трећій данъ Спасителю.

да́рꙋѧй мі́рови жи́знь дарующій свету животъ, кои дашъ свету животъ. Кое речи у вѣрованю сведоче да е Іисусъ саранѣнъ быо и да е трећій данъ ускрснуо? Приповеди ми о страданю и смрти Христовой? А ты другій приповѣди како е Іисусъ саранѣнъ быо, и како е воскреснуо?

сегѡ̀ ра́ди си́лы небе́сныѧ вопїѧ́хꙋ Ти Жизнода̀вче, тога ради силе небесне т. е. свети Анђели вапіяху теби, викаху теби, кои животъ дaешъ? Зашто се назива Спаситель Живнодавцемъ? Шта намъ валя за овога живота радити, ако желимо у вечномъ животу срећни и блажени быти? Зна л' кои ону народну песму: Шта валя да ради, кои мисли Божіи быти. — Види Школ. Лист. бр. 30.

Сла́ва воскресе́нїю Твоемꙋ́ Хрїсте́, слава васкресенію твоме Христе. Анђели, кои свагда триединогъ Бога славе, славили су и васкресеніе Спасителѣво, а и мы смо с' ньима то дужни чинити.

сла́ва ца́рствїю Твоемꙋ́, слава царству твоме.

сла̀ва смотре́нїю Твоемꙋ́, слава промислу твоме, стараню твоме.

є҆ди́не Человѣколю́бче, Ты единый Човеколюбе, Ты кои люде найвећма любишъ. Мы вѣруемо да благій Богъ о свима тварма своима а особито о роду човеческомъ промишлява, а тай промисао, и любавъ Божія найясніе се показала у спасенію нашемъ чрезъ Іисуса Христа. Кои одъ Псалтираца зна ово, изреченіемъ изъ светога еванђелія потврдити.*) —

2. Є҆гда́ снише́лъ еси́ къ сме́рти, животе́ безсме́ртный, када си сишао къ смрти, ты о животе безсмртный, када си умро Ты кои си животъ што неможе умрети, кои си правый Богъ. — Ко се овде под именемъ бузсмртногъ живота разумева? Изъ коихъ се рѣчи може дознати да се башъ Іисусъ Христосъ а не друго кое лице Божіе овде подъ безсмртнымъ животомъ разумева?

тогда́ а҆̑дъ оу҆мертви́лъ є҆сѝ блиста́нїемъ Божества́. тада адъ — пакао — умртвіо еси блистанѣмъ, сіянѣмъ, севанѣмъ Божества твога.

---

*) Тако возлюби́ Бо́гъ мі́ръ, ꙗ҆́кѡ и҆̑ Сы́на своего̀ Є҆диноро́днаго да́лъ є҆́сть, да всѧ̀къ вѣ́рꙋѧй въ онь непоги́бнетъ, но и҆̑матъ животъ вѣ́чный.

є҆гда̀ же и҆ оу҆ме́ршыѧ ѿ преиспо́днихъ воскреси́лъ є҆сѝ. а када си умрле, изъ найдольныхъ мѣста изъ ада васкресіо, подигао, оживіо. Помрле праведнике, кои се спасенію надаху, узвео си на право блаженство.

всѧ си̑ли небе́сныѧ взыва́хꙋ: све силе небесне, сви Анђели небесни, узвивали су, пояли су;

Жизнода́вче Хрїстѐ Боже на́шъ сла́ва Тебѣ̀. Христе Боже нашъ, кои животъ дaешъ, слава теби.

3. Да веселѧ́тсѧ небе́снаѧ, Нека се веселе небесна, нека се весели све што е на небу. Тко слави Бога на небу? —

да ра́дꙋютсѧ земна̑ѧ, нека се радую земна, све што е земальско, што е на емльи, нека се радуе.

ꙗ҆́кѡ сотвори̑**) держа́вꙋ мы́шцею свое́ю Го́сподь. Єрбо е сатворіо државу, — снагу, моћь, — своіомъ мищцомъ Господъ. Єрбо е Господъ свою моћь славно показао. Како се овде споминѣ мишица Божія, а мы знамо, да е Богъ духъ, слѣдователно да нема тѣла?

попра̀ сме́ртїю сме́рть, сгазіо е, сатрео е смрћу смртъ; своіомъ смрћу уништіо е Христосъ смртъ, учиніо да се мы выше смрти небоимо. Зашто нетреба да се Христіанинъ смрти бои?

пе́рвенецъ ме́ртвыхъ бы́сть, првенацъ мртвыхъ бы. Христосъ е быо првый, кои е своіомъ снагомъ изъ мртвыхъ васкрснуо, па се зато и назива превенецъ између мртвыхъ.

и҆зъ чре́ва а҆́дова и҆зба́ви на́съ. Изъ утробе адове, паклене, избавіо насъ е. Ослободіо насъ е грѣха, по-

---

**) Млоги наши пѣвци на овой рѣчи сотвори коя стои у прошломъ времену, удараю тако гласомъ, као да е то заповедно друго лице; „сотвори!“ Ово се и кодъ другихъ глагола догађа, зато ихъ опоминѣмо, да при читаню и пояню у цркви одсадъ на смысао већма пазе. —

казао намъ е и научіо насъ како валя живити, да избѣгнемо муку, а да наслѣдимо животъ вѣчный.

и подадѐ мі́рови ве́лїю ми́лость. И подаде свѣту велю милость. У чему се састои та велика милость кою е Христосъ Спаситель нама дао? —

4. Свѣ́тлєю Воскресе́нїѧ проповѣ́дь, ѿ А҆́ггела оувѣ́дѣвшє Господни Оу҆че́ницы. Када су свѣтлу васкресенія Христовогъ проповѣдь одъ Анђела дознале Господнѣ ученице. Када су ученице Христове, жене мироносице, одъ Анђела дознале, да е Іисусъ воскресао.***)

и҆ пра́дѣднєє ѡ҆сꙋжде́нїє ѿве́ргшє. и прадѣдско осуђенѣ одвргнувши, одбацивши. Кое е то прадѣдовско осуђенѣ?

А҆по́столѡмъ хвала́щесѧ глаго́лахꙋ: Апостолима хвалећи се говораху.

и҆спрове́ржесѧ сме́рть.****) свалѣна, надвладана е смрть.

Воскре́се Хрїсто́съ Бо́гъ васкресе Христосъ Богъ.

да́рꙋѧй мі́рови ве́лїю ми́лость, кои дарує свѣту велику милость.

5. Собезнача́лное Сло́во Отцꙋ̀ и҆ Дꙋ́хови. Слово т. е. речь Божію, Сына Божіегъ Іисуса Христа, кои е

***) *Господни ученицы*, овде е субектъ у имен. множномъ долази одъ та Господня ученица. Овакій е истый смысао и у ономъ тропару: „Почто мν́ра съ милостивными слезами о Ꙋченицы растворѧете.“ Да се пакъ овдѣ ученице, а не ученици подразумеваю, то се дознати може изъ самога далѣгъ смисла, и изъ св. Евангелія, гдѣ е ясно изложено да су жене апостолима Христово Воскресеніе проповѣдиле. У Србуляма стои на овомъ мѣсту: господнїє оученицє.

****) испровре́щи, значи: καταστρέφειν dejicere, niederwerfen.

Отцу и Духу сабезначеланъ, т. е. кои нема почетка, као што почетка нема ни Богъ Отацъ, ни Богъ Духъ светый. Како се починѣ Еванђеліе на Ускрсъ? Ко се у томъ Еванђелію назива: Слово? — Како гласи оно изреченіе изъ св. Апостола коимъ се доказуе да е Богъ триличанъ?*****) Има л' коя пѣсма у почетку сваке литургіе у коіой се Іисусъ Христостъ тимъ истымъ именомъ назива? Нека ми Псалтирци погађаю сва мѣста изъ познатыхъ ньима црквеныхъ пѣсама, гдѣ се Христосъ Спаситель *Словомъ* назива. —

ѿ Дѣви ро́ждшеесѧ на спасе́ніе на́ше. Кое Слово Божіе одъ дѣве родило се на спасеніе наше. Коя е дѣва Іисуса Христа родила? Кадъ и гдѣ? Изговори рѣчи изъ вѣрованя, кое насъ уче о рођеню Христовомъ.

Воспо́имъ вѣ́рніи, воспоймо мы вѣрни Христіяни Слово Божіе Іисуса Христа.

И҆ поклони́мсѧ. и поклонимо се. Прославляймо га као Бога Молимо се нѣму као Богу.

Ꙗ҆́кѡ благоволи́ пло́тію взы́ти на кре́стъ, и сме́рть претерпѣ́ти, Еръ Слово Божіе Іисусъ Христосъ благоволіо е тѣломъ узићи на крстъ и смрть претрпити.

И҆ воскреси́ти ᲂу҆ме́ршыѧ сла́внымъ воскресе́ніемъ Сво́имъ. и благоволіо е васкресити подићи изъ мртвихъ оне, кои помреше славнымъ своимъ васкресенѣмъ.

6. А҆́ггелскіѧ си́лы на гро́бѣ Твое́мъ. Анђелске силе на гробу твоме биле су.

И҆ стрегꙋ́щіи ѿмертвѣ́ша. и стражари обамрѣше.

И҆ стоѧ́ше Марі́а во гро́бѣ, и҆́щꙋщи пречи́стагѡ тѣ́ла Твоегѡ́. И стояше Марія*) у гробу, иштући, — тра-

---

*****) на ово питанѣ одговараю псалтирци и то ово: „Тріе сꙋть свидѣтелствꙋющіи“ и т. д.

******) Овдѣ се као што се изъ далѣгъ текста види подразумева сама пречиста Дѣва Богородица, коя е по преданію церковномъ, — кое се и рѣчма Евангелиста Матея, Марка и Луке засведочити дае, — с' женама Мироносицама на гробъ Христовъ дошла была.

жеѣи — пречисто тѣло твое. Шта значи име Маріа на Србски?

Плѣни́лъ є҆сѝ а҆́дъ, не и҆скꙋси́всѧ ѿ негѡ́, плѣніо си, опустіо си адъ, пакао, аниси быо искушенъ, мученъ одъ нѣга.

срѣ́тилъ є҆сѝ дѣ́вꙋ. срѣо си Дѣву матеръ свою пречисту Богородицу.

да́рꙋѧй живо́тъ, ты, кои дарүешъ животъ.

воскресы́й и҆з̾ ме́ртвыхъ, Го́споди сла́ва тебѣ̀. Кои си ускрсао изъ мртвихъ Господи слава теби.

7. Разрꙋши́лъ є҆сѝ кресто́мъ Твои́мъ сме́рть. Разрушіо си кретомъ твоимъ смртъ си унинштіо твоимъ кретомъ, ослободіо си люде одъ смрти Христе Боже.

Ѿверзлъ є҆сѝ разбо́йникꙋ ра́й, отворіо си разбойнику рай. Какавъ се ту разбойникъ спominѣ ? Знашли молитву тогъ благоразумногъ разбойника? Ту смо молитву драга дѣцо, и мы дужни често а особито на служби Божіой о великомъ входу говорити!

мѵроно́сицамъ пла́чь преложи́лъ є҆сѝ, мироносицама плачъ преложіо си, плачъ ньиховъ на радость промѣніо си.

и҆ А҆по́столѡмъ проповѣ́дати повелѣ́лъ є҆сѝ: и Апостоломъ проповѣдати заповедіо си:

ꙗ҆́кѡ воскре́слъ є҆сѝ Хрїстѐ Бо́же. да си васкреснуо Христе Боже.

да́рꙋѧй мі́рови ве́лїю ми́лость, кои дарүешъ свѣту велю милость.

8. Съ высоты̀ снисше́лъ є҆сѝ Благоꙋтро́бне. Съ висине сишао си милосрдный, наймилостивіи Спасителю мой! Шта се овдѣ подъ именемъ висине разумѣти има? Кажи ми рѣчи изъ символа вѣре, коима признаемо да е Христосъ Спаситель за радъ насъ сишао съ неба?

Погребе́нїе прїѧ́лъ є҆сѝ тридне́вное. погребенѣ, сараньиванѣ приміо си тридневно. Быо си саранѣнъ, лежао у гробу три дана. У кои е данъ Іисусъ Христосъ саранѣнъ? А у кои е данъ Іисусъ Христосъ васкрснуо?

Да на́съ свободи́ши страсте́й, да насъ ослободишъ одъ страстій, одъ слабости одъ грѣхова нашихъ. Зашто е дакле Спаситель страдао, умрьо и ускрснуо? Кадъ то знамо, шта намъ валя радити, да се достойни покажемо те велике милости Спасителѣве?

Живо́тѐ й воскресе́нїе на́ше. Ты кои си животъ и васкресеніе наше, — чрезъ тебе надамо се васкреснути и животъ вѣчный получити, Ты си насъ научіо томе, и утврдіо у томъ наданю.

Го́споди сла́ва тебѣ̀. Господе слава теби. —

Кои мы зна разяснити ову пѣсму? — Ту ћете садъ на паметь изговорити и поятн научити. —

Народна песма

за ученѣ на изустъ.

Деоба Якшића.

Мѣсец кара звиезду даницу: „Ђе си била, звиездо данице? ђе си била, ђе си дангубила? дангубила три биела дана?“ Дапица се нѣму одговара: „Я самь била, я самь дангубила, више бѣла града Београда, гледаюћи чуда великога, ђе диеле браћа очевину, Якшићъ Дмитаръ и Якшићъ Богдане*) лиепо се браћа погодише, очевину своюю подѣлише: Дмитар узе землю Каравлашку, Каравлашку и Карабогданску, и савъ Банатъ до воде Дунава; Богданъ узе Сриемъ землю равну, Сриемъ землю и равно Посавлѣ, и Србию до Ужица града; Дмитаръ узе доньи край одъ града, и Небойшу на Дунаву кулу; Богданъ узе горньи край одъ града, и Ружицу цркву насредъ града**). О мало се браћа завадише, да око шта, веће ни око шта: око врана коня и сокола: Дмитаръ иште коня старѣшинство, врана коня и сива сокола, Богданъ нѣму неда ни еднога, кадъ у ютру ютро освануло, Дмитаръ узя вранца великога, пакъ полази у ловъ у планину, а дозива любу Анђелию: „„Анђелия, моя вѣрна любо! Отруй мени могъ брата Богдана; ако ли га отровати не ћешъ, не чекай ме у биелу двору.““ „Кадъ то зачу люба Анђелия, она седе брижна, невесела, сама мисли а сама говори: „„Што ће ова синя кукавица; да отруемъ моега ђевера, одъ Бога е велика греота, а одъ люди покоръ и срамота; рећи ће ми мало и велико: видители оне несретнице, ђе отрова своега ђевера; ако ли га отровати не ћу, не смѣмъ война у двору чекати.““ „Све мислила, на едно смислила: она оде у подруме донѣ, те узима чашу молитвену, саковану одъ сувога злата, што е она од оца донела, пуну руйна наточила вина, пакъ е носи своему ђеверу, люби нѣга у скутъ и у руку, и пред ньимъ се до земльице клања: „„На част теби, мой мили ђевере! на част теби и чаша и вино, поклони ми коня и сокола.““ „Богдану се на то ражалило, поклони іой коня и сокола. Дмитаръ лови циелъ данъ по гори, и не може ништа да улови; намѣра га предъ вече нанесе, на зелено у гори езеро, у езеру утва златокрила, пусти Дмитаръ сивога сокола, да увати утву златокрилу, она му се не да ни гледати, него шчепа сивога сокола, и сломи му оно десно крило. Кадъ то виђе Якшићъ Димитрие, брже свлачи господско одѣло, пакъ заплива у тихо езеро, те извади сивога сокола, па онъ пита сивога сокола: „„Како ти е, мой сиви соколе, како ти е безъ крила твоега?““ „Соко нѣму пискомъ одговара: „„Мени есте безъ крила моега, као брату едномъ безъ другога.““ „Тад' се Дмитаръ бѣше осѣтио, ђе ће люба брата отровати, па онъ узя вранца великога, брже трчи граду Биограду, не би л' брата жива затекао; кадъ е био на Чёкмек-ћуприю, нагна вранца, да преко нѣ пређе, пропадоше ноге у ћуприю, сломи вранацъ обѣ ноге прве. Кадъ се Димитаръ виђе на невольи, скиде седло съ вранца великога, пакъ заврже на буздованъ перни, брже дође граду Биограду, како дође, он любу дозива: „„Анђелия. моя вѣрна любо! да ми писи брата отровала?““ „Анђелия нѣму одговара: „„Ниесамъ ти брата отровала, веће самь се съ братомъ помирила.““

---

*) Єдни и овдѣ пѣваю Стѣпана мѣсто Богдана.

**) Та црква и сад стои у донѣму граду, али се не служи, него Турци држе у ньой барутъ.

Сеобе србскога народа.

У найстарія времена живили су сви Словени у скупу. Они су становали найпре у Азіи, одкудъ су се иселявали у Европу. У првимъ вековима после Христовогъ рођеня были су настанѣни у пространимъ земляма између реке волге, црногъ и балтичкогъ мора.

На 375 године после Христа кренули су се изъ Азіе у Европу Хуни, народъ татарскогъ порекла. Прешавши Уралске горе погнали су предъ собомъ све народе, на кое су у свомъ путу наишли были. Ови народи, одъ Хуна нападнути, или су се морали подчинити нѣговой власти, и съ ньима у заедници воевати на друге народе или су оставляла своя стара седишта, и тражити себи ново отачаство. —

Одъ ото доба започёше се важни догађаи, кое у Исторіи називамо сеобомъ свію народа. Савъ старіи светъ био е неколико векова узнемириванъ народима, кои се нигде немогоше тврдо настанити; свиколици народи на истоку, северу, западу и югу Европе быяху међу собомъ у непрестанимъ ратовима съ тога, што су неки тражили за себе ново отачество, а неки су опетъ бранили своимъ животомъ свою постойбину.

При оваквой големой вреви, и непрестаномъ комешаню немогоше ни Словени остати на миру у земляма, где су живили. Одъ 4. века починюћи па га неколико стотина година быяху узнемиривани одъ стране народа, и приморавани да бране свое землѣ, или да траже себи ново отачаство. Ова узнемириваня была су главный узрокъ, што се и Срби одцепише одъ осталы Словена, и што одоше да траже нова седишта.

Докъ су Срби были у скупу и заедници съ осталимъ Словенима називали су землю, где су живили: *Бойкомъ* Та земля лежала е у садашньой малой Русіи између Днѣстра и Прута. Странци су ову землю звали: Беломъ Србіомъ, а Србе су звали Белимъ Србима; коима е у суседству была Бела Хрватска с Белим Хрватима. — У малой Русіи и данас се зове некій предел измеђ Прута и Днѣстра: *Бойком*, а жительи у том предѣлу зову се Бойци

Кадъ се навршило шестъ стотина година после христовогъ рођеня изметуше се немири међу Хрватима и Србима. Хрвати се подигоше, и спустише се на югозападъ, па по дозволеню грчкогъ цара Ираклія настане се у северной Далмаціи све до реке Купе и Саве (634 год.) На две године доцние узнемирише се и Срби; два брата разделе народ међу собомъ; иеданъ од ньи съ половином народа спусти се на югъ, па по примеру Хрвата заиште, од цара Ираклія, да му допусти, да се съ своим народом може населити негде у нѣговим земляма.

Тада е грчко царство было у зломъ станю. Разни, полудивльи народи. Германскогъ, славенскогъ и татарскогъ поколеня нападали су одъ много година римску државу. У непрестанимъ боевима са овимъ полудивльимъ народима тако е ослабила грчко-римска држава, да су грчки цареви често морали плаћати данак войводама оны полудивльи народа. Цар Иракліе, као што се пређе зарадовао Хрватима, тако е сад лепо дочекао србске посланике, радо и свесрдно іошт дозволіо, да се настане у нѣговим земляма, и одреди іошт Тесалію, да се у ньой настане, незактеваюћи ништа више од ньи но само то, да бране грчко царство против нѣговвог неприятеля.

Чим Срби дознаду, да іошт е цар дозволіо да се у Тесаліи могу настанити, кренули се на пут, заузели су одређену іошт землю, и ту одма сазидаю град, кои назову *Србицом* (634). Старій овай град у Тесаліи и данас се зна.

Но Срби неосташе дуго у Тесаліи, него имъ се закте повратити натраг у своe старо отачаство. Они яве цару Ираклію, да су намерни оставити га. Цар Ираклiе ние іош могао стати на пут, него ій на миру одпусти; и они пређу преко Дунава. Али тек што су прешли Дунав, опет се предомисле, и закте имъ се остати у землями грчког царст.

Тада е Београдомъ управляо грчкій войвода, постављѣнъ одъ цара за градскогъ управителя. Србскій кнезъ пошлѣ своe посланике овомъ войводи, и изяви му, да е онъ радъ своимъ народомъ настанити се међу Бугарима и Хрватима. Бугари су тада становали съ обе стране балкански гора до реке Тимока и Мораве; а Хрвати су были настанѣни у горньой Далмаціи одъ ядранскогъ мора до реке Саве и Купе.

Београдскій войвода яви одма цару Ириклію, шта му е поручіо србскій кнезъ. Царъ Ираклiе быо е и тада у невольи одъ страни народа, а особито одъ Авара, па зато допусти Србима, да се настане међу Бугарима и Хрватима. Кадъ то Срби дознаду, пређу Дунавъ, и почну се настанявати у опустенимъ землями, кое су лежале међу Бугарима и Хрватима, одъ ядранскогъ мора до реке Саве, Дунава и Мораве.

Тада су по овимъ землями мутиле аварске чете, кое су непрестанце узнемиривале грчку државу. Срби су морали найпре побити, или разтерати ове аварске чете, па да буду у миру. Одма се заметне борба између Срба и Авара, и после крвави боева Срби побію Аваре, освое землю, и коначно се настане у освоеним землями; кое разделе између поедини племена, на коя су се делили.

Тако се доселише Срби у землѣ, где и данасъ живе, и тако бы основано отачаство србскогъ народа.

Издае Епіскопска кньигопечатня у овом-Саду.

ШКОЛСКІЙ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. — Цена му є на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четврть год. 1 ф. a. вр.

БРОЙ 33. У Новоме Саду, 7. септембра 1859. **ГОД. II.**

Житіє св. великомученика Димитрія.

Светый Димитріє бяше родомъ изъ града Солуна, сынъ главногъ градскогъ поглавара. Родительи нѣгови носећи у срдцу своmъ драгоцѣный бисеръ вѣре Христове, и угађаюћи Богу молитвама и добрымъ дѣлима испросили су одъ Бога своgъ сына, кога су у вѣри и страху господнѣмъ воспитали. Време у комъ є св. Димитріє живіо было є по христіяне време бѣда, гоненія, и лютыхъ искушенія. Цареви римскій и ньиови намѣстници гонили су, затварали и лютимъ мукама морили свакогъ оногъ кои се усудіо Христа Спасителя вѣровати и признавати. Царъ Максиміанъ главный непріятель вѣре христове незнаюћи да є Димитріє потайно христіанинъ, постави га после очине смрти за управителя и поглавара града Солуна, и рекне му: „Ево ти предаемъ велико господство, ты владай и у правляй са твоимъ отачаством, истреби изъ нѣга нечастиве христіяне, и уби свакога кои се у суди исповѣдати распетога Іисуса Христа!“ Димитріє примивши на себе велико званіє градскогъ управителя у мѣсту рођеня своgъ славномъ граду Солуну, старао се свакимъ могућимъ начиномъ како ће христіянима потайно помагати и ньи бранити. Но видећи да неможе на путъ стати прогонству свете вѣре, мученю и убіяню толикихъ невиныхъ жртвій устане на скоро као явный обранитель и заштитель свое вѣре, и нѣныхъ невиныхъ послѣдователя. Раздавши велико свое богатство на убоге и невольне, почне Димитріе явно исповѣдати и проповѣдати Христа Спасителя учеħи Солуняне и остале околне христіяне и савѣтуюħи ихъ да остану тврди и постояни у православной вѣри и да одбацую и презиру гадне и мрзке идоле. Ревностію ствоіомъ обрати Димитріе многе незнабожце и вѣру христову, а христове послѣдователѣ у вѣри, любави и надежди на Бога іоштъ веħма утврди.

Царъ Максиміанъ чуюħи шта ради Димитріе, дође самъ лично у градъ Солунъ, призове светога к'себи и стане га люто карати и претити му жестокимъ мукама, ако одъ предузете намѣре неодступи. Но укреплѣный духомъ божіимъ Димитріе дрзновено, смѣло и безъ свакогъ страха одговори овомъ окрутномъ мучителю: „Да слѣпъ ли си ты и сви они кои се с'тобомъ кланяю коекаквымъ киповима, кои су рукотвори човѣчій, а неħете да се кланяте единоме и невидимоме Богу створителю свега света, и посланомъ одъ нѣга Іисусу Христу искупителю, коме се и я кланямъ и исповѣдамъ, и тврдо ħу га и одсада свагда исповѣдати и славити!“ На ове рѣчи неумѣде царъ ништа одговорити него повиче на свое слуге: Баците га у мрачну тамницу, нека тамо труне! Алъ заповѣсть нечовечногъ гонителя буде извршена и светый Димитріе у мрачну тавницу баченъ; алъ ни муке ни тавница неможе наудити ономе, кои е распалѣнъ живомъ вѣромъ и срдачномъ любавію къ Богу. Димитріе сѣђаше у мрачной тавници као у найлѣпшой соби славеħи и хвалеħи Бога, и анђео одъ Бога посланъ укрепляваше га.

У Солуну, као едномъ одъ поглавитыхъ градова великогъ царства римскогъ, постояло е пространо позориште названо Амфитеатаръ, на комъ се мѣсту господа и грађани увеселяваху гледаюћи, како се ту различити борци боре и како се у бореню овомъ крвъ човѣчія пролива. Осуђенике, понайвише бедне христіяне изводили су на овака мѣста, да ихъ дивльи звѣрови, илъ наймлѣни звѣровидни язически юнаци, на очигледъ многога народа разтрзаю. И самъ царъ Максиміанъ, налазіо е велико задовольство у позоришту овомъ. Баше ту нѣкій страховитый делія, любимацъ царевъ, по имену Лій, овай свакій данъ излазаше на полѣ борбе, и хулећи вѣру христову, позиваше на двобой ядне христіане; а безаконый Максиміанъ шиляше предъ нѣга измучене и ослаблѣне већъ у затвору христіане, кое е Лій лако надвладао, па се онда поносито ругао вѣри христіанской. Несторъ младъ нѣкій христіанинъ, кои св. Димитрія у тавници често похођаше, по савѣту нѣговом, упусти се у борбу съ хулителѣмъ имена христовогъ Лія, надвлада га и убіе. Разлюћеный овымъ поступкомъ царъ даде Нестора погубити и изда заповѣсть да се и Димитріе погуби.

Дана двадесетъ шестогъ октобра, кадъ е свитати почело, отворе се тамнична врата и войници уђу унутра да убію св. Димитрія. Светый осећаюћи да му е последньый земнога живота куцнуо часъ, моліо се Богу на средъ тавнице стоећи, мирно и спокойно. Никакавъ страхъ, никаква сметня, необузимаше га; еръ е он мученичку смрть жельно изгледао, у пуномъ увѣреню, да ће га она саединити съ Богомъ, за кое га е едино на свѣту живіо. Угледаюћи се на спасителя и подражаваюћи страстима нѣговымъ, ради свете нѣгове науке коплями испробаданъ скончао се дивный страстотрпацъ и великомученикъ христовъ Димитріе, и духомъ преселіо се у блажена райска насеља, гдѣ ликови светыхъ мученика и праведника съ Анђелима непрестано пою трисвету пѣсму у славу триипостасног божества. Тѣло светителѣво вѣрни христіяни узму и поставе на обште почитаніе у црквы солунской, а Бог поставіо е тѣло угодника свогъ св. Димитрія съ тымъ, што е даровао те е изъ нѣга благовонно миро произтекло, на утѣху, радость и духовно сазиданіе вѣрныхъ христіяна. Многа чудеса учиніо е Богъ преко своега страстотрпца Димитрія. Молитвама нѣговыма спасенъ е градъ Солунъ одъ глади и одъ честыхъ нападаня незнабожачкихъ Србаля у седмомъ после Христа вѣку. Чудесна помоћъ, коіомъ е св. Димитріе градъ свой неколико пута одбраніо, склонила е многа ратоборна србска племена, те су вѣру христову примила. Св. Димитріе и досада се кодъ србскогъ народа врло почитуе, и многе породице славе нѣга, као свое крстно име,*) а многи родительи србски дѣци своіой име Димитріе даю обвезуюћи се съ тымъ да ће дѣцу такову воспитавати у духу свеспасаваюће науке христове, по коіой е живіо и за кою е умро св. великомученикъ христовъ Димитріе.

Изясненіе тропара и кондака на праздникъ св. Димитрія.

Вели́ка ѿбрѣ́те, въ бѣда́хъ тѧ̀ побо́рника вселе́ннаѧ страстоте́рпче. Великога у бѣдама обранителя налађе тебе васелѣна страстотрпче. Ты си великомучениче Димитріе великій обранитель, заштитникъ, покровитель свію кои се у бѣди налазе. Кои е градъ св. Димитріе одъ бѣде сачувао? — Види житіе. — Єли томъ приликомъ св. Димитріе и нашимъ србскимъ предцима добро какво учиніо? Зашто се дакле башъ у нашемъ народу овай мученикъ весма прославля? — Одговори изъ житія.

Ꙗзы́ки побѣжда́юща: кои язическе, незнабожке, варварске народе побѣђуешъ:

---

*) Види: Гласникъ X. стр. 172.

Ꙗ҆́коже оу҆́бо Лѵ́евꙋ низложи́лъ є҆̀си гордꙑ́ню. Као што су дакле Лиеву низложіо, оборіо, гордость. Ко е тай Лій быо? Како е гордость нѣгову светый Димитріе низложіо? — Све изъ житія. — Єли гордость грѣхъ, и какавъ е? — Има ли у староме завѣту коя повѣсть на ову наликъ?

И҆ на по́двигъ дерзнове́нна сотвори́лъ є҆̀си Не́стора, и на борбу дрзкимъ смѣлимъ учиніо си, ослободіо си, Нестора. С' киме се Несторъ боріо? Зашто? Кога е на то савѣтовао? Шта е после с' Нестором было? Споменъ мученика Нестора држи св. наша црква одма на поютарѣ Дмитрова дне!

Та́кѡ ст҃е Димитрїе Хрїстꙋ̀ Бо́гꙋ моли́сѧ, дарова́ти на́мъ ве́лїю ми́лость. Тако св. Димитріе Христу Богу моли се, да намъ дарує велику милость.

Крове́й твои́хъ стрꙋ̀ами Димитрїе цѐрковъ Бо́гъ ѡ҆багри̑. Струяма крви твое Димитріе цркву е Богъ обагріо; Богъ е твоіомъ крвлю као найкрасніомъ црвеномъ боіомъ, свету свою цркву украсіо

Да́вый тебѣ̀ крѣ́пость непобѣди́мꙋю, Богъ е теби дао крѣпость непобѣдиму; снагу, коя се побѣдити неможе; то естъ чудеса коима ты вѣрне изцѣлити, одбранити и сачувати можешъ.

И҆ соблюда́ѧ гра́дъ тво́й невреди́мъ, и чувајући градъ твой невредимъ; Богъ чува твой градъ ту разумева? Найпре Солунъ, гдѣ е светый живіо, и гдѣ му мошти почиваю, па онда и свако мѣсто, у коме се христіяни молитвама светога Димитріе препоручую, и угледаюсе на нѣгову вѣру, ровность къ православію, и добра дѣла.

Того̀ бо є҆̀си оу҆тверждѐнїе. Єрбо су ты тога града утврђенъ. В.

Недельна и свечана

Евангелия и Апостоли.

Неделя 19. после Духова.

Евангел. одъ Луке гл. VI. зач. 26.

Речѐ Гдь҃: Ꙗ҆́кѡже хо́щете да творѧ́тъ ва́мъ человѣ́цы, и вы̀ твори́те и҆̀мъ та́кожде. Рече Господь: како оћете да чине вама люди, чините и ви ньима тако.

И а҆́ще лю́бите лю́бѧщыѧ вы, ка̀ѧ ва́мъ благода́ть є҆́сть? И҆́бо и грѣ́шници лю́бѧщыѧ и҆́хъ лю́бѧтъ. И ако любите оне, кои любе васъ, коя вамъ е фала? еръ и грешници любе оне, кои ньи любе.

И а҆́ще благотвори́тѐ благотворѧ̀щымъ ва́мъ, ка̀ѧ ва́мъ благода́ть є҆́сть? И҆́бо и грѣ́шници то́же творѧ́тъ. И ако чините добро онима, кои чине вама, коя вам е фала? еръ и грешници то чине.

И а҆́ще взаи́мъ дае́тѐ, ѿ ни́хже ча́ете воспрїѧ́ти, ка̀ѧ ва́мъ благодатъ є҆́сть? И҆бо и грѣ́шници грѣ́шникомъ взаи́мъ дава́ютъ, да воспрі́имꙋтъ ра́внаѧ. И ако у заямъ дaете онима, одъ кои се надате опетъ примити, коя вамъ е фала? еръ и грешници грешницима у заямъ даю, да опетъ приме равно онолико.

Ова́че люби́те враги̑ ва́шѧ, и благотвори́те, и взаи́мъ да́йте ничесо́же ча́юще; и бꙋ́детъ мзда̀ ва́ша мно́га, и бꙋ́дете сы́нове Вы́шнѧгѡ: ꙗ҆́ко то́й бла́гъ є҆́сть, на безбла́года́тныѧ и ѕлы́ѧ. Али любите неприятелѣ ваше, и чините добра, и у заямъ даите ничемъ се ненадаюћи; и биће вамъ плата велика, и бићете синови Вишнѣга: еръ онъ е благъ на неблагодарне и зле.

Бꙋ́дите ᲂу҆́бо милосе́рди, ꙗ҆́кѡже и Оте́цъ ва́шъ милосе́рдъ є҆́сть. Будите дакле милостиви, као што е и Отацъ вашъ милестивъ. —

Апост. одъ Павла Коринћанима гл. XI. зач. 194.

Бра́тїе: Бо́гъ и Оте́цъ Гдⷭ҇а на́шегѡ І҆ꙋ҃са Хрїста́ вѣ́сть, сы́й благослове́нъ въ вѣ́ки, ꙗ҆̑ко нелгꙋ̀. Браћо: Богъ и Отацъ Господа нашегъ Ісуса Христа зна, онъ кои е благословенъ вавекъ, да нелажемъ.

Въ Дама́сцѣ ꙗ҆зы́ческїй кнѧ́зь А҆ре́ды царѧ̀ стрежа́ше Дама́скъ гра́дъ, ꙗ҆́ти мѧ хотѧ̀: и око́нцемъ въ ко́шници свѣ́шенъ бы́хъ по стѣнѣ̀, и избѣго́хъ изъ рꙋкꙋ̀ єгѡ. У Дакаску (граду у Азии) незнабожачки кнезъ Арете цара чуваше Дамаскъ градъ, и уватити ме ктеде: и крозъ прозоръ о концу у котарици спустише ме по зиду, и избего изъ руку нѣгови.

Похвали́тисѧ же не по́лзꙋетъ ми; прїидꙋ́ бо въ видѣ́нїѧ и ѿкрове́нїѧ Гд҃нѧ. Али фалите се непомажеми; еръ ћу доћи на виђеня и откривеня Господня.

вѣ́мъ человѣ́ка ѡ Хрїстѣ̀ пре́жде лѣ́тъ четырена́десѧти (а҆̑ще въ тѣлѣ̀, не вѣ́мъ, а҆̑ще ли кромѣ̀ тѣ́ла, не вѣ́мъ, Бо́гъ вѣ́сть) восхище́на бы́вша таково́го до третїѧгѡ небесѐ. Знам човека у Христу, пре четрнайст година (ели у телу, не знамъ, или осимъ тела, не знамъ Богъ зна) кои однешенъ би до трећега неба.

И вѣ́мъ такова̀ человѣ́ка (а҆̑ще въ тѣлѣ̀, илѝ кромѣ̀ тѣ́ла, не вѣ́мъ, Бо́гъ вѣ́сть) ꙗ҆́ко восхище́нъ бы́сть въ ра́й, и слы́ша неизрече́нныѧ глаго́лы, и҆̑хже не лѣ́ть є҆̑сть человѣ́кꙋ глаго́лати. И знамъ таковогъ човека, (ели у телу, или осимъ тела, не знамъ, Бог зна) кои однешенъ би у рай, и чу неизказане речи, кое ние слободно човеку говорити.

Ѻ҆ таковѣ́мъ похвалю́сѧ: ѡ себѣ̀ же самомъ не похвалю́сѧ, то́кмѡ ѡ немощехъ моѝхъ. С' таквимъ пофалићу се, а собомъ самимъ нећу се фалити, већъ о слабостита моима.

А҆̑ще бо восхощꙋ̀ похвали́тисѧ, не бꙋ́дꙋ безꙋ́менъ, и҆̑стинꙋ бо рекꙋ̀: щаждꙋ̀ же, да не ка́кѡ кто̀ вознепщꙋ́етъ ѡ мнѣ̀ па̀че, є҆̑же ви́дитъ мѧ̀ илѝ слы́шитъ что̀ ѿ мене. А ако би се хтео фалити, неби био безуманъ, еръ би истину реко; али штедимъ, да неби ко помислио о мени више, негъ што ме види илъ чуе што одъ мене.

И за премнѡ̀гаѧ ѿкрове́нїѧ да не превозношꙋ́сѧ, даде́сѧ ми па̀костникъ пло̀ти, а҆́ггелъ сатани́нъ, да мѝ па́кости дѣ́етъ, да не превозношꙋ́сѧ. И за премнога одкривеня, да се неби понео, даде ми се пакостник у телу, анђео сатанинъ, да ми пакости прави, да се непонесемъ.

Ѡ се́мъ трѝ кра́ти Гд҃а моли́хъ, да ѿстꙋ́питъ ѿ мене. За то три путъ Господа моли, да одступи одъ мене.

И рече́ ми: „Довлѣ́етъ ти благода́ть моѧ: си́ла бо моѧ̀ въ не́мощи соверша́етсѧ.“ Сладцѣ̀ ꙋ҆́бо похвалю́сѧ па́че въ немощехъ мо́ихъ; да всели́тсѧ мѧ̀ си́ла Хрі҃стова. И рече ми: „Доста ти е благодать моя; еръ се сила моя у слабости текъ показуе.“ Найслађе ћу дакле фалитисе немоћима моима, да би се уселила у мене сила Христова.

Народна песма

за ученъ на изустъ

Косовка Дѣвойка.

Уранила Косовка девойка, уранила рано у неделю, у неделю прие ярка сунца, засукала биеле рукаве. засукала до бели лаката, на плећима носи леба бела, у рукама два кондира златна, у едноме лађане водице, у другоме руменога вина; она иде на Косово равно, па се шеће по разбою млада, по разбою честитога кнеза, те приврће по крви юнаке; когъ юнака у животу нађе, умивага лађаномъ водицомъ, причешћуе виномъ црвениемъ, и залаже лебомъ биелиемъ. Намера е намерила била, на юнака Орловића Павла, на кнежева млада барякатара, и нѣга е нашла у животу, десна му є рука осечена, и лиева нога до колена, вита су му ребра изломлѣна, виде му се џигерице белѣ; измиче га изъ те мloге крвце, умива га лађаномъ водицомъ, причешћує виномъ црвениемъ и залаже лебом биелиемъ; кадъ юнаку срце заигрило, проговара Орловићу Павле: „Сестро драга, Косовко девойко! коя ти є голема неволя, те преврћешъ по крви юнаке? кога тражишъ по разбою млада? или брата, или братучеда? ал' по греху стара родителя?“*) Проговара Косовка девойка: „Драги брато делио незнана! Я одъ рода никога не тражимъ: нити брата, нити братучеда, ни по греку стара родителя; мож' ли знати, делио незнана, кадъ кнезъ Лаза причешћива войску, кодъ прекрасне Самодрже цркве, три неделѣ тридесть калуђера? сва се Српска причестила войска, найпослиє три войводе бойне: Єдно єсте Милошу войвода, а другоє Косанчићъ Иване, а треће є Топлица Милане; Я се онде деси на вратима, кадъ се шета войвода Милошу, красанъ юнакъ на овоме свету, сабля му се по калдрми вуче, свиленъ калпакъ, оковано перѣ, на юнаку коласта аздия, око врата свилена марама, обазре се и погледа на ме, с' себе скиде коласу аздию, с' себе скиде, па є мени даде: „„На, девойко, коласту аздию, по чему ћешъ мене споменути, по аздіи по имену моме: ево т' идемъ погинути душо, у табору честитога кнеза; моли Бога, драга душо моя. да ти с' здраво изъ табора вратимъ, а и тебе добра срећа нађе, увећуте за Милана мога, за Милана Богом побратима, Кой' є мене Богомъ побратио, вишньимъ Богомъ и светимъ Іованомъ; я ћу теби кумъ венчани бити.““ „За ньимъ иде Косанчићъ Иване, красанъ юнакъ на овоме свету, сабля му се по калдрми вуче, свиленъ калпакъ оковано перѣ, на юнаку коласта аздия, око врата свилена марама, на руци му бурма позлаћена, обазре се и погледа на ме, с' руке скиде бурму позлаћену, с' руке скиде, па е мени даде: „На, довойко, бурму позлаћену, по чему ћешъ мене споменути, а по бурми по имену моме: ево т' идемъ погинути, душо, у табору честитога кнеза; моли Бога, моя душо драга, да ти с' здраво изъ табора вратимъ, а и тебе добра срећа нађе, узећу те за Милана мога, за Милана Богомъ побратима, кой' е мене Богомъ побратио, вишньимъ Богомъ и светимъ Іованомъ; Я ћу теби ручни деверъ бити.““ „За ньимъ иде Топлица Милане, красанъ юнакъ на овоме свету, сабля му се по калдрми вуче, свиленъ калпакъ, оковано перѣ, на юнаку коласта аздия, око врата свилена марама, на руци му копрена одъ злата, обазре се и погледа на ме, с' руке скиде копрену одъ злата, с' руке скиде, па е мени даде; „На, девойко, копрену одъ злата, по чему ћешъ мене споменути, по копрени по имену моме: ево т' идемъ погинути, душо, у табору честитога кнеза; моли Бога, моя душо драга, да ти с' здраво изъ табора вратимъ, тебе, душо, добра срећа нађе, узећу те за верну любовцу.““ „И одоше три войводе бойне, ньи я данасъ по разбою тражимъ.“ Ал' беседи Орловићу Павле: „Сестро драга, Косовко девойко! видишъ, душо, она копля бойна, понайвиша а и понайгушћа, онде й' пала крвца одъ юнака, на доброме коню до стремена, до стремена и до узенђие, а юнаку до свилена паса, онде су ти сва три погинула, већъ ти иди двору биеломе, некрвави скута и рукава.“ Кад девойка саслушала речи, проли сузе низъ биело лице, она оде свомъ биелу двору, кукаюћи изъ биела грла: „Яо ядна; уде ти самъ среће! да се, ядна за зеленъ боръ уватим, и онъ би се зеленъ осушио.“

---

*) По греку (по гриеху) родитель значи прави отацъ. Овдѣ се показує знакъ народнога мишлѣня, да є гриехъ и женити се. Я самъ слушао одъ оца єднога великогъ господара гдѣ говори за свога сина: „Онъ є мой по гриеху синъ, али га мени садъ валя слушати.“

Обтока и преображанѣ воде.

(Єдна лекция изъ физике)

Кадъ се на врховима брда по рупама кишна вода накупи, а неможе у долове да одтече, она се илъ крозъ пукотине стенске илъ крозъ землю подъ землю прорие, и подъ земльомъ у маньимъ и већимъ жилицама тече, докъ гдегодъ пукотине изъ землѣ ненађе, да наполѣ изађе, одкуда после као изворъ истиче, и одатле крозъ проривене ярке, изъ подроване лагумове часъ пада, часъ стремние илъ тише право илъ свакояко кривудаюћи илъ виюгаюћи се све ниже у долове тече, докъ се с' коіомъ другомъ изъ други извора стичућомъ се водомъ слие, и с' тимъ маньи илъ већи потокъ начини.

Куда тече потокъ? Виюга се и кривуда између брда по гудурама и доловима, илъ по равници, докъ до кое реке недође, коя више потока у себе примаюћи, у ширемъ и дублѣмъ кориту полакше алъ све ниже доломъ тече, докъ се опетъ и сама са већомъ коіомъ рекомъ ненађе и у ню слие, илъ више такови маньи река у себе неприми, и одатле далѣ текући у море кое неизлие.

Сви потоци, речице и реке теку непрестано, непрестано воду носе и у мора изливаю, и опетъ имъ никадъ воде неће да нестане, нити икадъ мора препуне, како е то могућно? То е онимъ (у пређашньим броевима) горепоменутимъ свойствомъ воде могућно, коимъ се вода топлотомъ у пару претвара, пакъ у висъ у ваздухъ диже, ту магле и облаке начини, кое облаке ветрови увате, и собомъ ихъ на суве землѣ на све стране однесу; где се изъ облака кише излию илъ снегови падну, и тако опетъ вода на суве землѣ на брда и равнице дође, да опетъ истимъ тимъ путовима мору тече.

Реке носе воду у море, кою с' брда и планина потоцима добиваю; брда и планине добиваю свое воде изъ ваздуха кишомъ илъ снегомъ одъ облака; а облаци се начине изнадъ езера и мора одъ ньини вода у виду паре. У море колико годъ воде дотече рекама, толико е и оде паромъ, ето тако е сва на свету вода у непрестаномъ току. На очигледъ свима, тече потоцима и рекама у мора; а невидимо, као пара, диже се са мора и одъ свуда у ваздухъ, одъ куда опетъ кишомъ падне, да се опетъ у пару протвори и да опетъ кишомъ падне; ето тако иде одъ како е света и века.

Примери за рачунъ.

15. Добра е газдарица у своіой кући много врстнія, него каква годъ куварка и послужавка, и дадиля и доиля, швалья и праля. Метни одъ свега тогъ найманю сумицу годишнѣ, па проесапи све на нѣзинъ векъ, и метни све у нѣну вредность. —

16. Има лепи и благородни воћака, а плодъ ньиовъ, кадъ се на добромъ месту продае, едно на друго на год. по 2 фр. и више (есапи едно дрво) може донети; алъ метнимо само 1 фр. и рецимо да е намолила свогъ мужа, те іой е само 20 комада засадио, — колико вуче одъ ньи на год? а колико на 35. год? Одузми $^1/_3$ одъ тога за свою кућу, — колико іой остае за 35. год? Метни и то у нѣну заслугу. —

17. Та иста добра газдарица намолила е свогъ мужа да држи кошнице, те іой купи само еданъ рой, кои се друге год. двапутъ роио, а ови сваке идуће год. по двапутъ, — колико е могао ту кошница за нѣни 40 год. имати? Она собомъ не може више надгледати, него само 30 запативъ дакле толико увекъ

бы подъ єсень 10 оставила за идућу годыну, а остало бы тукла и продавала, — реци да є на свакой само 20 фр. добила, колико є тимъ сачувала сваке год? а колико за 35 год? Стави и то у нѣну вредность. —

18. Та иста газдарица неда у своіой кући ни помия у лудо бацати. Свака кућа може готово безъ икоєгъ трошка, са самимъ напоіомъ одранити єдно прасе, коє за год. одебля толико, да може дати близу центу масти и по центе меса; алъ реци само 120 ℔ и рачуни єдно на друго фунту по 20 нов., колико є то свега новаца? Метни нека є трећину одъ тога дала на кукурузе, $^2/_3$ є заштедила на год., толико и друге год. и далѣ, колико то износи на 40 год? Метни и то ньой у рачунъ. —

19. Добра пасмена крмача праси се у 2 год. 5 пута, и опраси увекъ по 8 10 до 12 прасаца. Алъ ова є газдарица сачувала єдну среднѣ пасме крмачу, коя се дваредъ праси у год., и опраси увекъ само по 6 прасаца, одъ кои се свако после 2 неделѣ дана може, особито на згодномъ месту и у згодно доба продати и по 1 и по 2 фр. Она удеси тако, да іой се крмача праси две неделѣ предъ бадньій данъ те прода тогъ дана 5 прасаца (єдно задржи за свою кућу), свако за 1 фр. 20 нов., колико добиє за ньи? Од другогъ прасеня прода 4 по 1 и по фр., колико добиє? Колико добиє за све? А колико за 40 год? И то рачуни ньой у заслугу. А ако би држала две илъ три такове крмаче, колико би онда за 40 год. могла добити? —

20. Єдна крава дає на год. до 80 центи балеге и мокраће, одъ тога $^2/_3$ тори кодъ куће, а остало у у полю. То кодъ куће сасушено дає до 4 центе найснажниєгъ и найвалянниєгъ гноя за ньиве. Ако се цента прода по 5 фр. єфтино є продата, а ако се извезе на ньиве, више одъ дваредъ толико вредности плода

ће донети. Добра газдарица ни то ђубре не да пропадне, него га употреби на асну, колико ту на год. куће привреди, а колико на 40 год.? А колико ако иста кућа држи две краве?

Те све суме (а има ій іошъ млого више, валя срачунити доброй газдарици, па кадъ ій све уедно скупишъ, текъ ћешъ онда видити шта ова вреди, и шта кућа безъ нѣ изгуби.

А колико годъ добра газдарица привређуе, толико распикућа троши, нити ће породица икада съ ньомъ пропевати.

Цвѣће беруће дѣте.

По некой долини одаюћи дете неко браше цвеће. Старацъ самъ, кой у овомъ предѣлу обитаваше угледага, и привиче му пріятельскій, да се у овой долини или никако, или съ найвећомъ пажньомъ задржава, еръ у истой млого едовити змия има. — Дете се забуни и хтеде се измаћи (уклонити), али нека лепа любичица примами га, да е узбере и кадъ се оно, да исту узбере сагне, една змія искочи и уеде га тако, да е одма пало, и умирући али доцне сажалѣваше што ние савете и одвраћай оногъ старогъ човека послушало.

Правоученѣ. Кадъ насъ искусни люди штогодъ чему савѣтую, треба се ньима повиновати, еръ е старость у дугомъ животу прилику имала млогостручни искуства учинити, зато ћемо свагда добро учинити, ако нѣномъ савету или опомени слѣдуемо. — Послушность е благослова пуна и нико се некае, кои се нѣ придржава, али непоштованѣ и непослушность многима е већъ шкоду нанела. —

Польски мишъ, рчакъ и мравъ.

У некой гладной години принуђенъ буде еданъ польскій мишъ просити, и дође къ рчку и замоли га да му што удели, овай му истина неколико зрнца’ удели, али га томе іоштъ као леньивца изгрди, кой никаковомъ домоводству вештъ ние. —

Сиромашньи мишъ отиде съ тронутимъ срцемъ своимъ путемъ далѣ, и дође тако у обиталиште прилѣжно трудећегъ се мрава, де такође и одъ нѣга што запроси. Овай му драговольно отвори свой малый амбаръ, и рекне му, да изъ нѣга толико, колико му е потребно накупи и опетъ га позове другій путъ доћи. „Ахъ!“ рекне мишъ съ тронутимъ срцемъ „та и ты самъ, само мало имашъ, па опетъ самномъ тако великодушно дѣлишъ, Богъ нека ти за то плати. —

Нравоученѣ. Кой драговольно и безъ затезаня дае, дупло дае. Немилостива речь узъ поклонъ изговорена, значи, едномъ рукомъ дати а другомъ поклонъ огорчити (одузети). Нема слађегъ осећая, него любезно и и драговольно сиротиню спокоћи; то е свогъ чувства радость чиста човечности, едно мало подражаванѣ оногъ доброчинства, кое Богъ людма указуе, ако они таквогъ достойни буду. —

Сахранѣнѣ мастила одъ плесня.

За сахранѣнѣ мастила у дивитима од плесня има више средства; тако су, кад се успе у дивитъ у мастило мало шпиритуса, или мало салитре, или мало соли, илъ мало нишадора; алъ найболѣ е средство, кое сва ова далеко превазилази, неколико каранфића (Gewürznelken) у нѣга метнути.

Приуготовлѣнѣ гушчии пера за писанѣ.

Познато е да гушчия пера, онако масна и влажна као што су кадъ се изъ крила изчупаю, нису за резанѣ и писанѣ башъ удесна, зато ихъ такови по дућанима на продаю и нема, него се продаю тако названа извлачена (gezogen) пера, коя се млого лакше и лепше резати даю, и млого дуже траю. Овака пера може сваки себи начинити слѣдуюћимъ начиномъ: узми тавицу, наспи е сувимъ ситнимъ пескомъ, метни на ватру, и држи докъ се песакъ толико неугрее, да лончићъ с' водомъ на нѣму врие, кое ћешъ найболѣ знати, кадъ е песакъ толико врео, кадъ лончићъ пун воде у песакъ метнешъ, и дочекашъ, да вода узавре на нѣму. Кадъ е песакъ толико врео, онда задени држкове пера, што ихъ оћешъ за писанѣ да зготовиш у тай песакъ, и подржи ихъ еданъ четврть сата у нѣму на ватри; после ихъ извади и сувомъ вуненомъ крпомъ утри. —

Сахраненѣ гвоздени пера одъ хрђе.

Узми еданъ лотъ поташе (kohlensäures Kali) и растопи у 8 лотова воде, пакъ успи тог у едно стакалце толико високо колко ти е перо мастилом уваћено, и држи перо увекъ у той водици.

Іошъ болѣ е, у стакалце то азбеста натурати, и са томъ га водицомъ квасно држати, пакъ гвоздено перо после писаня у нѣга задевати. —

Г. Г. Учительи, кои имаю свое атестате изъ Сомбора добити, и кои су стару штемпларину одъ 30. кр. ср. платили, нека изволе и прописани додатакъ одъ 22. новчића на професора препарандие г. Николу Вукићевића што пре послати.

Издае Епіскопска кньигопечатня у Новом-Саду.

ШКОЛСКІЙ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. — Цена му е на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четврть год. 1 ф. а. вр.

БРОЙ 34. У Новоме Саду, 14. сентемћра 1859. ГОД. II.

Житиє Светога и благовѣрнога Кнеза Србскогъ Стефана Штиляновића.

Светый Стефанъ Штиляновићъ быо е рођенъ у србскоме приморю ядранскога мора, у предѣлу кои се садъ аустрійскомъ Албаніомъ назива а у жупи Паштровићи прозваной. Родитель му е быо кнезъ Захолмійскій и сродникъ србске деспотице Ангелине. — Воспитанъ е у вѣри православной и кньижевно образованѣ у младымъ своимъ годинама получивши, напредовао е онъ у добродѣтельи и разуму и покрай храбрости и юначства свогъ извршивао е дѣла милости владаюћи се по Божіемъ закону вѣрно и савестно. Доспѣвши до савршеногъ возраста ступи у службу кодъ своихъ сродника державныхъ деспота Србскихъ изъ породице Бранковићеве. Имаюћи предъ очима рѣчи Апостола Павла, „*слуге слушайте свою господу по плоти, еръ е то повольно Богу*,“ одправляо е Стефанъ службу свою вѣрно, и зато у награду добые део плодоноснога горнѣга Срема, кои изобилно рађа вином и пшеницом. После смрти Іована Бранковића деспота супруга нѣгова Єлена од племена Якшићевог, за неко време сама е управляла народомъ Србскимъ у Срему, затимъ е предала санъ и достоинство деспотско Стефану Штиляновићу, а сама са своіомъ кћеріи одселила се у градъ Вилагошъ брату своме кнезу Марку Якшићу.*) Стефанъ за мѣсто пребиваня свогъ избере градъ

---

*) Я самь слушао да су ови Якшићи из помориша предци славне србске Текелине породице. Бил' се то за извѣстно могло доказати? —

Моровићъ, и тамо е деспотско достоинство одправляо, управляюћи народомъ Србскимъ, примаюћи и закланяюћи изъ Србскихъ предѣла одъ турскогъ насилія бѣжећу православну браћу, — лечећи ране, кое погани Турци роду и цркви нашой задаваху, и даваюћи одпоръ сили и нападаню Турскомъ.

Супруга Стефанова Єлена, именомъ и ревностію налик на прву христіянску Царицу Єлену, была е родом Чехиня изъ Златнога Прага.*) Госпођа ова была е образацъ добре христіянске и вѣрне супруге, она се с' мужемъ своимъ често савѣтовала о томъ како ће добра и богоугодна дѣла чинити, она е нѣга на дѣла милости побуђивала и упућинала. Стефанъ е мудре савете свое супруге радо примао; монахе, са свое мудрости и цѣломудреногъ живота познате, поштовао, у свой двор призивао, и с' ньима радо време проводіо, слушаюћи науку и угледаюћи се на ньихове молитве и на ньиховъ смиреный животъ. Свето писмо, а особито свето Евангеліе, и Псалтир радо е и сам читао и слушао кад се чита, пак сваку науку, коя у тым св. кньигама написана стои, примао е као рѣчь Божію, и старао се да по той божіой науци живот свой управля. По преданію кое се у Фрушкой Гори све до данасъ задржало онъ е изъ усрдія сазидати дао манастире: Шишатовацъ у славу Рождества пречисте богородице, и Кувеждинъ у споменъ светога Саве првога архиепископа и просветителя србскогъ, и обадва та манастира снабдѣо е с' довольномъ за уживанѣ монаха земльомъ.

---

*) У Прологу и у црквеным пѣсмама назива се она благовѣрномъ и благочестивомъ госпожомъ, а по преданію кое се код Бачкихъ и Бараньскихъ Србаля сачувало была е она послѣдователька римске вѣре, и сазидала е близу Шиклоша и сад постоећій римскій манастиръ Маріяђидъ. Я држимъ да е она као Чехиня, была послѣдователька Хусовогъ ученія, кое се у многоме с' ученіемъ наше цркве слагало, и кое е тада іоштъ многе послѣдователѣ у Чешкой имало.

У то време Турци по Божіемъ попуштенію збогъ неслоге и осталихъ грѣхова нашихъ праотаца освоили су веѣъ были сву Србію, и садъ као страховита буица навале са свию страна на питоми нашъ Сремъ. Деспотъ немогуѣи одолѣти грдной сили душманской са многимъ србскимъ народомъ пресели се преко Драве у Угарску, и настани се у Браньской међи. *) Краль угарскій и кнезъ польскій Владиславъ II названый Добрый, уважаваюѣи заслуге деспотове и нѣговогъ народа, даде му градъ Соколошъ — Шиклошъ — са цѣломъ околиномъ. Овдѣ е кнезъ Стефанъ седамъ година поживио чинеѣи народу свомъ и другимъ христіянскимъ жительима края тогъ, іоштъ веѣа добра, него што е чинио, док е іош у Срему био; ер ко се еданпут навикне добра чинити томе доброчинство у наравъ прелази, и тай се пашти да свакій дан своим ближньима выше добра чини, увѣрен будуѣи, да се тым начином найболѣ прославля свевышньи Бог свію нас преблагій отацъ небесный.

Єданпутъ настане велика гладъ у предѣлу томъ гдѣ светый живяше. Стефанъ е био чуваранъ, па се у нѣга нађоше тада велике житнице пуне ране. Гледаюѣи беду сиротинѣ коя немогаше себе и свою дѣчицу заранити сажали се онъ и раздаваше жито свакоме сиромаху неискаюѣи за то новаца. Приповѣда се, да су му люди давали писмене обвезанице, обеѣаваюѣи да ѣе му на другу годину жито вратити или цѣну одъ тога платити. Светый е обвезанице примао, ал' ихъ после све на ватру баціо, и людма, кои му заямъ вратити хотяху одговарао; „Нисте вы браѣо мени ништа дужни, пшеницу ону, што вамъ изъ мо-

---

*) Кодъ србскогa села Кишфалубе у Бараньи имаю неке развалине и у землю веѣъ увалѣна частна трапеза. Те су развалине манастира Браньина, кои е славио св. Аранђела и іошъ у време Чарноевиѣеве сеобе постаяо. И село горе споменуто звало се пре своихъ 60 година Браньинъ. Ето то ми даде повода да Бараню, назовемъ Браньскомъ међомъ.

ихъ житница пораздавахъ, дао е мени Богъ, за то, да нѣоме васъ заранимъ.

(Продужиће се.)

Недельна и свечана

Евангелия и апостоля.

Неделя 20. после Духова

Евангелие одъ Луке гл. VII. зач. 30.

Въ врє́мѧ ѻ҆́но: И҆дѧ́ше І҆исѹ́съ въ гра́дъ, нарица́емый Наі́нъ, и҆ съ ни́мъ и҆дѧ́хѹ ѹ҆ченицѝ є҆гѡ̀ мно́зи и҆ наро́дъ мно́гъ. У време оно: иђаше Іесусъ у градъ, названи Наинъ, и с' ньимъ иђаху ученици нѣгови многи, и народъ многъ.

Ѣ҆́коже прибли́жисѧ вратѡ̀мъ гра̀да, и҆ сѐ изноша́хѹ ѹ҆мє́рша, сы́на є҆диноро́дна ма́тери своей, и҆ та вѣ̀ вдова̀; и҆ наро́дъ ѿ гра́да мно́гъ съ нѐю. Кадъ се приближише к' вратма града, ту изнеше мртваца, сина единца у метере, и та би удовица; и народа изъ града много с' ньомъ бияше.

И҆ ви́дѣвъ ю҆̀ Госпо́дь, милосердова̀ ѡ҆ не́й, и҆ речѐ є҆́й: „Неплачи.“ И видевши е Господъ, сажалиой се и рече іой: „Неплачи.“

И҆ пристѹ́пль коснѹ́сѧ въ ѻ҆́дръ: нося́щіи же ста́ша, и҆ речѐ: „Ю҆́ноше, тебѣ̀ глаго́лю, воста́ни!“ И приступивши косну се сандука, а носиоци стадоше, и рече: „Момче, теби говоримъ, устани.“

И҆ сѣ̀де мє́ртвый, и҆ нача́тъ глаго́лати; и҆ дадѐ є҆го̀ ма́тери є҆гѡ̀. И седе мртви, и наче говорити; и даде га (Господъ) матери нѣговой.

Пріѧ́тъ же стра́хъ всѣ́хъ, и҆ сла̀влѧхѹ Бо́га глаго́люще: Ѣ҆́ко проро́къ ве́лій воста̀ въ на́съ, и҆ ѣ҆́ко посѣтѝ Бо́гъ люде́й свои́хъ. И обузе стра све, и славише

Бога говорећи: Пророкъ велики изађе у насъ, и Богъ походи люде свое.

Апостолъ одъ Павла Галашими глава I. *зач.* 200.

Бра́тїе: Сказꙋ́ю ва́мъ благовѣствова́нїе благовѣ́щенное ѿ мене́, ѧ̑ка нѣ́сть по человѣ́кꙋ. Браћо: кажем вамъ, да оно евенгелие, кое самь вамъ я казивао, ние по чевеку.

Ни бо̀ а҆́зъ ѿ человѣ́ка прїѧ́хъ є҆̑, ниже наꙋчи́хсѧ, но ѧ̑вле́нїемъ Іисꙋ́са христовымъ. Нити га я од човека прими', нитъ научи', него одкриванѣмъ Ісусъ Христовимъ.

Слы́шасте бо мое́ житїѐ иногда̀ въ жидо́вствѣ, ꙗ҆́ко по премно́гꙋ гони́хъ це́рковъ Бо́жїю, и разрꙋша́хъ ю҆̀, и преꙋспѣва́хъ жидо́вствѣ па́че мно́гихъ све́рстникъ мои́хъ въ ро́дѣ мое́мъ, изли́ха ревни́тель сый оте́ческихъ мои́хъ преда́нїй. Чули сте мой животъ некадашньи у жидовству, да самь и премного гонио црkву Божию, и разрушавао е, и напредовао самь у жидовству више негъ многи врстници мои у роду момъ, и одвише самь ревнитель био, за отачаске мое обичае.

Єгда̀ же благоволи́ Богъ, избра́вый мѧ, ѿ чре́ва ма́тере моеѧ̀, и призва́вый благода́тїю свое́ю, ѧ̑ви́ти Сына своего̀ въ мнѣ̀, да благовѣствꙋ́ю его́ въ ѧ̑зы́цѣхъ: а҆́бїе неприложи́хсѧ пло́ти и кро́ви; — А кадъ благоволе Богъ, и избраме одъ утробе матере мое, и призваше благодаћу своіомъ, да яви сина своГъ у мени, да га обявимъ незнабожцима: одма се одбаци рода и крви;

ни взыдо́хъ въ Іерꙋсали́мъ къ пе́рвѣйшымъ мене́ Апостоломъ; но идохъ въ Аравїю, и таки возврати́хсѧ въ Дама́скъ. Нити изиђо у Єрусалимъ к' старіимъ апостолима одъ себе; него одо у Арапску, и онда се врати у Дамаскъ.

Пото́мъ же по трїе́хъ лѣ́тѣхъ взыдо́хъ въ Іерꙋсали́мъ согля́дати Петра̀, и пребы́хъ оу҆ негѡ̀ дні́й пѧтьна́десѧтъ: ина́го же ѿ Апостѡлъ не ви́дѣхъ то́кмѡ І҆а́кѡва, бра́та Господнѧ. А после на три године изиђо, у Єрусалимъ, да видимъ Петра, и остадо кодъ нѣга петнайстъ, дана; и другога одъ апостола невидо, осим Якова брата господня.

Библична история старога завета за потребу дечице школске.

§ 1. *О постаню света.*

Све што на небу и на земльи видимо, назива се єднимъ именомъ *светъ*. Светъ овай ние свагда био, нити є самъ одъ себе постао, него є имао некога коіи га є негда створио. Тога дакле творца ми *Богомъ* називамо.

Богъ є самъ одъ себе и вечанъ, т. є. онъ нема ни почетка ни свршетка. Изъ нѣговихъ великихъ и мудро уређенихъ дела лако се уверити можемо, да є онъ свемогућъ, премударъ и врло милостивъ. Онъ ние хтео, да овай светъ у єданпутъ овако лепъ и красанъ постане, него мало по мало.

Као што изъ светога писма дознаемо, Богъ є овай светъ изъ ништа створио, самомъ речи своіомъ, и то за шестъ дана. Први данъ створио є Богъ небо и землю, а за тимъ светлость; други данъ створио є небесни сводъ; трећи данъ створио є све што изъ землѣ расте; четврти данъ створио є сунце, месецъ и звезде: пети данъ створио є птице и рибе; а шести и последньи данъ створио є Богъ све зверинѣ, и найпосле човека по облику своме.

§. 2. *О првомъ човеку.*

Богъ є створио првога човека одъ землѣ, а оживио га є дунувши у лице нѣгово. На овай начинъ постала є у човеку бесмртна душа, разумъ и слободна воля. Први се човекъ звао *Адамъ* а прва жена *Ева*, коя є створена изъ ребра адамова. Богъ є сворио човека зато, да га позна, да га поштива, и да се у свему нѣговой светой вольи покорава, па за то срећанъ да буде.

Богъ є насадио єдну лепу башчу, коя се звала *Рай*, и дао Адаму и Еви да у ньой живе. У овой башчи било є свакоякихъ древета и воћака, лепихъ за гледанѣ и добрихъ за єло. У средъ башче бияху два особита древета, єдно одъ живота, а друго одъ познаня добра и зла. Са овога последнѣга древета забрани Богъ човеку єсти говорећи му, да ће одмахъ умрети, чимъ одъ нѣга окуси.

Први праоци нису послушали господа Бога, еръ су заповесть нѣгову преступили, окусивши одъ онога плода, што є Богъ забранио єсти. За то ихъ є Богъ истерао изъ рая и осудио, да у напредакъ са зноемъ лица свога имаю єсти хлебацъ свой, докле опетъ не буду земля, одъ кое су и постали.

Првомъ сину адамовомъ беше име *Каинъ*, а други *Авель*. Каинъ є био тежакъ, а Авель овчаръ. Єдномъ ова два брата принесу Богу жртву: Каинъ одъ земальскога рода, а Авель одъ првенаца стада свога. Но Богу буде авелѣва жртва угодния одъ каинове, еръ Авель беше принео жртву свою съ веромъ, а Каинъ є био тврдъ, и срце му пуно зависти бияше найвише зато, што Авель у свему благословъ божіи имађаше.

Ова зависть каинова дотле га доведе, да на брата свога Авеля тако омрзне, да га найпосле и убие, збогъ чега одъ Бога проклетъ буде. За тимъ даде Богъ Адаму трећега сина по имену Сита коiи у свему добаръ и честитъ беше.

§ 3. *О потопу.*

Потомци адамови найпосле сасвимъ на Бога забораве, и међу ньима умноже се силна зла и пакости. За то Богъ науми да потопомъ истреби све люде са землѣ, осимъ еднога Ноя коiи побожанъ човекъ бияше и по светой вольи божiиой живляше.

Кадъ Ное по заповести божiиой начини ковчегъ, и у нѣга съ целомъ породицомъ своiомъ уђе, узевши iоштъ са собомъ у ковчегъ одъ сваке животинѣ по двое, а одъ гдекоихъ и по више, да се семе сачува на земльи: онда Богъ учини, те удари на землю изъ облака силна киша, коя е 40 дана траяла безъ престанка, и тако потопъ постане.

У овомъ потопу изгину сви люди на земльи, осимъ Ноя и нѣгове породице коя съ ньиме у ковчегу бияше. Кадъ Ное после потопа изиђе са своiима изъ ковчега, онда принесе Богу жртву и захвали му, што га е съ породицомъ нѣговомъ одъ потопа спасао. За тимъ стане се родъ човечiи на ново умложавати. Сви дакле люди коiи су одъ потопа до данасъ живили и коiи и садъ живе, имаю свое порекло одъ Ноя и то зато, што е онъ сачувао оно семе, кое се одъ Адама почело.

§ 4. *О Авраму.*

Ное е имао три сина: Сима, Хама и Яфета. На скоро после смрти ноеве роди се Аврамъ у десетомъ ситовомъ колену. У то доба већъ су люди поделѣни били на млоге народе и пали у незнабоштво. Само е еданъ Аврамъ истинога Бога познавао и поштовао; збогъ чега га е Богъ благословио, давши му землю хананску да у ньой живи.

Кадъ є Авраму било 100 година, онда му нѣгова жена Сара роди сина Исака. Єдномъ хотећи Богъ искушати веру аврамову зеповеди му, да му свога єдинца сина Исака на жртву принесе. Аврамъ одмахъ сутра данъ одведе по овой божиіой заповести сина свога на брдо, кое му є Богъ показао, и кадъ га тамо свезана метне на жртвеникъ и ножемъ измахне да га заколѣ, онда му Богъ преко анђела рекне съ неба говорећи: „Авраме, Авраме, не кольи сина, еръ садъ видимъ да се Бога боишъ; а кадъ ти милога сина свога пожалио ниси мене ради, то ћу те я благословити и семо твое умножити као звезде на небу, и по семену твоме биће благословени сви народи на земльи за то, што си послушао гласъ мой.

§ 5. *О Іосифу.*

Яковъ, синъ исаковъ а унукъ аврамовъ, имађаше 12 синова. Између овихъ онъ є найвећма пазио Іосифа; зато га є лепше и одевао него друге. Збогъ тога стану браћа Іосифу завидети и тако на нѣга омрзну, да му више нису хтели ни лепе речи проговорити. Єдномъ кадъ Яковъ пошлѣ Іосифа да походи браћу свою, коя бияху у планини кодъ стоке: онда га браћа нѣгова продаду за 20 сребрника некакимъ измаильскимъ трговцима коіи су туда у Египатъ путовали, а оцу свомъ слажу да га є люта зверка у шуми изела, показавши му овомъ приликомъ и хальину Іосифову кою су у ярећу крвь умочили били.

Кадъ ови трговци у Египатъ дођу, а они опетъ продаду Іосифа некомъ Пентефриіи, доглавнику царевомъ, коіи га наскоро за тимъ криво оклеветана у тавницу баци. У овой тавници бияше Іосифъ више година. Найпосле промисломъ божіимъ опрости се онъ ове тавнице и то за то, што є цареве сне погодио.

Збогъ овога узрока постави га царъ првимъ господиномъ до себе у свой земльи египатской.

Као што е Богъ у сну парезомъ напредъ объявио, тако и буде. Найпре настану седамъ родnихъ година, и за то време накупи Іосифъ по своmъ Египту силну храну; а за тимъ настану седамъ нероднихъ година, и одмахъ прве гладне године така неволя по суседнимъ землямa постане, да е са свихъ страна у Египатъ долазило и храну у Іосифа куповало. Збогъ ове неволѣ пошлѣ и Яковъ своихъ десетъ синова у Египатъ да хране купе.

Іосифъ е одмах познао браћу свою, како су предъ нѣга изишла; али они нѣга познали нису. Зато имъ се у овай махъ ни показао ние, докъ они по други путъ нису у Египатъ збогъ хране дошли. Овомъ приликомъ не могавши Іосифъ више издржати, покаже се браћи своіой, кое и шта е. На то се сви они окамене, знаюћи шта су съ ньиме урадили. Но Іосифъ опростивши имъ све богато ихъ обдари, и отпустивши ихъ куђи препоручи имъ, да се што пре заедно са оцемъ Яковомъ изъ Ханаанске землѣ у Египатъ преселе.

На то се крене Яковъ у Египатъ са своіомъ децомъ и унучадма своіима, и са свимъ иманѣмъ своимъ. Іосифъ му изиђе на сусретъ, и угледавши га загрли га, и остане о врату нѣговомъ дуго плачући. У овой земльи египатской поживео е Яковъ іошъ 17 година. Кадъ пакъ онъ осети да ће умрети, а онъ онда по наособъ благослови сву децу свою и на то се престави.

(Продужиће се.)

Срби постаю христіяни.

Кадъ су се Срби иселили изъ свои стари седишта, и настанили се у землямa грчкогъ царства, нису іошъ были просвеђени светомъ наукомъ христовомъ. Докъ су живили у свези съ осталимъ славенскимъ народима, были су съ ньима едногъ закона (еднаке религіе). Стари Славени, па тако и Срби были су незнабожци (идолопоклоници) т. е. нису знали и веровали, да е овай светъ, и све што у нѣму има, па и самогъ човека створіо свемогуђіи Богъ; и да е све то створіо изъ ништа, единомъ своіомъ свемођномъ вольомъ; нису знали за блаженый животъ првый людій Адама и Еве, за нѣговъ у раю животъ, за ньіово преступленѣ божіе заповести, и изгнанѣ изъ рая; нису знали, да е Богъ грешне люде казніо потопомъ, а после тога да е съ неба на землю послао свогъ единородногъ сина, да учи люде свему, што е добро, и да ій упути, како ђе задобити *вечный животъ*; нису знали, да е Исусъ Христосъ заиста ходіо по земльи, учіо люде своіой божанственой науци, и да е са свое науке одъ Еврея страдао. Све ове, и іошъ млоге друге свете истине нису знали наши стары онда, кадъ су се амо доселили, еръ нису іошъ познавали науку Христа Спасителя.

Стари Славени и Срби, као и сви други незнабожачки народи веровали су, да има више Богова; еръ су мислили да громомъ влада еданъ Богъ, ветровима другій, водама тређій; временомъ четвртый, и т. д. за сваку людску и божанствену врлину имали су особите Богове и Богинѣ. Своимъ Боговима приносили су разне жртве, и молили іймъ се; а правили іймъ кипове одъ древета и камена, па се овакимъ киповима као самимъ Боговима клањали.

Но стари Славени іошъ докъ су были незнабожци, веровали су такве истине, какве и сама наука христова проповеда. Они су веровали у вечный животъ, и у едногъ найвеђегъ Бога, кои е владао громомъ, и управляо небомъ и земльомъ. Овогъ су свогъ Бога називали стари Славени и Срби: *Перунъ*. Осимъ Перуна быо е кодъ Славена знатанъ Богъ правде *Провъ*: Бог гостопримства, обште ове славенске добродетельи; *Радагостъ*, Богиня лепоте, и младачкогъ живота: *Жива* и т. д. Овимъ своимъ Боговима подизали су Славени храмове у шумама, кое су быле свете, и куда е могао нђи само *Жрецъ*, и онай, кои е приносіо жртву, или болестникъ, кои е тражіо у Богова лека. Незнабоштво се найдуже задржало на острову *Рыгену*. (Rügen, Руянъ).

Чимъ су се Срби настанили у садашньимъ своимъ седиштима, одма су къ ньима дошли христіянски свештеници одъ Цариграда и Далмаціе, и почеше међу Србима проповедати науку Христа Спасителя. Срби, кои су и у свомъ незнабожтву веровали млоге истине, коима ій садъ учили христіянски свештеници, радо су примали науку Христову; и ніе прошло млого времена, а Срби посташе стадо цркве христове. Само се неки део Срба око реке Неретве тврдо придржавао старе незнабожачке религіе, па су зато Неређани прозвати *поганицима*, т. е. некрштенимъ незнабожцима.

Србскій се народъ одма после тога, кадъ е заузео землѣ, где и данасъ живи, пустіо у крваве боеве съ Грцима, тражеђи себи слободу, и независность. У овимъ дугимъ боевима бы напуштена христова наука, Срби повратише се у свой незнабожачкій законъ, мислеђи, да неможе быти добра она религіозна наука, кою уче люди, кои желе лишити ій ньіове слободе. Слабачкій коренъ, коимъ е Христова ролигія была пустила у србскомъ народу, у овимъ дугимъ ратовима нешто се засушіо, а нешто е згаженъ, и изъ србски срдаца изчупанъ быо.

У оваквомъ станю осташе Срби пуны 200 година. У другой половини 9. века (одъ 870—880) владао е Србима славный жупанъ Властимиръ. Тада су на

Србію често нападали страни народи, особито Грци и Бугари. Башъ за Властимирова доба владао е у Бугарской *Пресіянъ*, кои е ктео да овлада свомъ Србиомъ. Тако се изметне ратъ међу Србима и Бугарима, кои е траяо пуне три године. Срби се храбро борише, узбію Бугаре и остану господари свои земаля.

На неколико година пре Властимира св. Кирил е изнашао славенска слова, почео е на славенскій езикъ преводити свете црквене кньиге, и учити Славене науци Христовой. Властимиръ е и самъ зажеліо у грчкогъ цара Василія свештенике, да науче србскій народъ светой христовой науци, и да га кресте. На овакву молбу Властимирову дођу међу Србе млоги грчки свештеници, и за кратко време обрате све Србе у христіянство. Властимиръ е зато врло знаменитъ србскій владалацъ; онъ е Србію спасао одъ бугарски нападаня; а што е іошъ више, онъ е Србе отуђіо одъ незнабоштва, и приволео ій, да ій приме свету науку Христа Спасителя.

И после тога, кадъ су већъ были Срби христіяни, имали су, а и данасъ имаю неке обичае, кое су задржали одъ стары времена, и кои насъ опоминю, да су Срби некада были незнобожци. У нашимъ народним песмама споминѣ се *Леля*, Богъ любави, и *Виле*, у кое и данасъ понекій простъ човекъ веруе; до скора су су у некимъ краевима нашегъ народа копали изъ гроба *вампире*, па су іймъ глоговъ колацъ ударили у уста, и тако ій убіяли; *додоле* и *прпоруше* и данасъ ходе, кадъ су яке врућине, и певаю разне свима познате песмице. Сви ови, и многи други обичаи задржали се међу Србима одъ оны времена, кадъ су Срби были незнабожци.

Народна песма

за ученѣ на изустъ

Секула и вила.

Шатор пенѣ Угринъ Янко Украй Саве воде ладне На вилино игралиште, На юначно разбоіиште И на вучѣ виялиште; Докъ ето ти б’ѣла вила, Угринъ Янку говорила: „Ход’ отоле, Угринъ Янко! „Не пеньи ми шаторъ тудар; „Ако запехъ стреле мое, „Устр’ѣлићу тебе, Янко.“ Янко вили одговара: „Не боіимъ се тебе, вило, „Докъ су мене два сестрића: „Банъ Секуле съ Мияиломъ.“ У то доба банъ Секуле, Бѣлу вилу уфатио, Пакъ є води уйку своме, Уйку своме Угринъ Янку; Богомъ куми бѣла вила, Богомъ куми банъ Секула: „Богомъ брате, банъ Секуле! „Не води ме уйку твоме, „Уйку твоме Угринъ Янку, „До три ћу ти биля казат’; „Прво ћу ти билѣ казат’, „Да ти люба роди сина; „Друго ћу ти билѣ казат’, Да ти сабля с’ѣче Турке; „Треће ћу ти билѣ казат’, „Да си стиманъ у дружину.“ Секулъ вили одговора: „Луда ли, си бѣла вило! „Била здрава глава моя, „Родиће ми люба сина; „Била крепка рука моя „А и оштра ђорда моя, „Сѣћи ће ми сабля Турке; „Био собомъ юнак добаръ, Бићу стиманъ у дружину.“ Онъ одведе бѣлу вилу, Дарова є уйку своме

Найвећа є жалость за братомъ.

Сунце зађе за Невенъ за гору, Юнаци се изъ мора извозе, Броіила их млада Ђурђевица, Све юнаке на брой наброіила, До три нѣна добра не наброіи: Прво добро Ђурђа господара, Друго добро ручнога ђевера, Треће добро брата рођенога. За Ђурђемъ є косу одрезала, За ђеверомъ лице изгрдила, А за братомъ очи извадила. Косу реже, коса опетъ расте; Лице грди, а лице израста; Али очи немогу израсти, Нити срце за братомъ рођенимъ.

Єданъ примеръ за рачунъ.

У едномъ селу има 10. кућа, што су свечари о Ђурђеву дну; Єдна кућа потроши 100 фор. една 80 две по 60 фор. а пет по 40 фор. на част, колико то износи свега?

Исто ихъ толико има свечара о Аранђелу, и потроше исто толико; додай и то горньой суми.

О Св. Николи има ихъ двbooредъ толико, потроше двaредъ толико; додай и то горньимъ сумама.

Исто ихъ толико има и о Св. Іовану, и потроше исто толико; колко е садъ свега ускуп потрошено?

Узми да е на сва остала свечарства само трећина одъ те суме потрошена; додай и то горньой суми, пакъ да видимо, колко то свега на єдну само годину изнесе на то єдно село?

Узми садъ на 10. год. да видимо колко ту новаца оде? А узми на 30. год. колко е онда? А колко е на 50 год, т. е. за века едногъ човека? Ето толико свечари потроше, да се изопияю, и крмачама начине, и да се посвађаю а дигди богме и потуку. А да е само четвртина одъ тогъ потрошена, колико би онда потрошено било? А колико би новаца у селу остало?

Лепши би и светии, Богу и своmъ свецу угоднии обичай био, кадъ би на место што се толико силно пропие, за опой и свађу и неприятелъство плати, кадъ би се четвртина на часть потрошила, а рецимо трећина, а кадъ би друга трећина у сандуку остала за незгоде и лепше потребе домаће, а последня трећина кадъ би се на цркву и школу дала. Колико би за 50. год. у сандуку остало? А колико би црква и школа добила? Дакле само за єданъ човечии векъ, црква би и школе толика добра имала, да би заедно са свещеницима и учительима за навекъ с'бринута била; нико неби требово више ни едне крайцаре датака на нъи давати. Паметанъ човекъ ради увекъ оно, што увиђа да е добро, тако е радио одъ како е света, и радиће докъ годъ трае света. Кои се прво заветуе ово радити, и показавши овай рачунъ и разлогъ учини да се и други заветую, онъ ће и они ће свогъ села први и найвећи благодеи бити, ово ће имъ већа и светия задужбина бити; него икоя, кою су свакъ поединце учинити кадри.

Ализаринско мастило.

Познато е, да е тако названо ализаринско мастило данасъ найболѣ. Ово може сваки сам себи начинити слѣдуюћимъ начиномъ:

Узми девет унция (18 лотова) найбольи мастилски ябучица (Galläpfel), стуци ихъ ситно, тури ихъ у толико кишне илъ снежне воде (одъ растоплѣногъ снега) и остави нека се два пуна дана (48. сати) кисели ; после одцеди ту воду, алъ и талогъ крозъ крпу изгнѣчи и одцеди , и додай кишне воде толико да 48. унция (т. е. 3 ℔) изнесе; метни у ту воду $3\frac{1}{2}$ унцие ($1\frac{3}{4}$ лота) галице, и да се растопи, стави низ ватру; додаи той смеси само толико оксалне киселине (Klensäure) докъ се она црна смеса непокаже жућкаста, а ту ће требати около 63. до 69. грана исте киселине; и после додай iошъ той смеси толико капльи у сумпорвитриолу (rauchende Schwefelsäure) загашеногъ чивита (Indigo) (1 део чивита са 4 дела сумпорвитриола) докъ се цела смеса непокаже плаветникасто зелена. То ти е найлепше мастило , кое данасъ имамо, Све за ово мастило нуждне ствари можешъ у апатеки добити. —

Издае Епископска кньигопечатня у Новом-Саду.

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. — Цена му є на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четврть год. 1 ф. а. вр

БРОЙ 35. У Новоме Саду, 21. сентембра 1859. ГОД. II

Житиє Светога и благовѣрнога Кнеза Србскогъ Стефана Штиляновића.

(Свршетакъ)

Овымъ своимъ дѣломъ, кое се у православнимъ породицама по Срему, Славоніи, Бараньи и по горньой Ђачкой и данасъ споминѣ, учиніо є Стефанъ веће дѣло милости, него што є было негда прекраснога Іосифа. И чинећи добра дѣла ніє се с' ньима хваліо ни гордіо, него є то сматрао за свою дужность. Ето примѣра, како може богатъ човѣкъ себи заслужити вѣчно блаженство у царству божіємъ!

Тако богоугодно пожививши престави се св. Стефанъ у граду Соколошу год. 1508 5. октобра. Духъ нѣговъ отиде Богу у блажена населя райска, а тѣло му буде свечано сахранѣно недалеко одъ града, у предѣлу, кои се збогъ свое красоте на мађарскомъ єзыку бисернымъ полѣмъ — Gyöngytér, — а Србски Ђунтиръ назива. Пошто госпођа Єлена последню часть своме добромъ супругу отда, боећи се турскогъ нападаня одсели се къ своме роду у Чешку землю.

Године 1526 Турци потуку угарску войску кодъ Мухача, и освое браньску међу. Соколошъ постане садъ столица паше турскогъ. Єданпутъ ноћу войници турски, кои стражу чуваху, опазе светлость надъ мѣстомъ, гдѣ быяше кнезъ Стефанъ сахранѣнъ, и надаюћи се да ће ту закопано благо наћи почну копати. Разкопавши гробъ нађу свето тѣло цѣло и неплѣнно заедно са погребнымъ ризама, кое су се такођe цѣле и неиструле нашле. Чувши за овай догађай Амира паша соколошкій призове себи тамошнѣ жителѣ Мађаре и запита ихъ знадул'тко е на томъ мѣсту сахранѣнъ: а они му одговоре: „Ту нико другій ние сахранѣнъ, него бывши властелинъ овога града и околногъ предѣла, господинъ веома боголюбыв, вѣромъ христіянинъ, родомъ Рацъ, еръ тако Мађари Срблѣ називаю, — Стефанъ се звао господинъ тай.“ *)

Амира е было еданъ одъ оныхъ србаля, кое су Турци заробили и потурчили были, и было е башъ сродникъ Штиляновићевъ, родомъ изъ оне исте землѣ одъ куда е Стефанъ было. Премда се онъ вѣре христове одрекао было, ипакъ е любавь к' сродству своме задржао. Онъ дакле прими тѣло светога и сачува га у себе. Гласъ о обрѣтенію св. тѣла стафановогъ разчуе се надалеко, и свештено-иноци шишатовачкі дођу у Соколошъ, изпросе одъ Амире свете мошти обдаривши богато Турке и господу турску, и однесу у свой манастиръ, Игуманъ с' братіомъ изиђу на срѣтеніе светителю духовне пѣсме поюћи, и скинувши с' кола свето тѣло Стефаново, унесу га у цркву, нѣгову задужбину, кою беше недавно оправіо изъ првопрестолне Жиче дошавшій игуманъ Теофилъ.

Госпођа Єлена чувши за прославленіе свога супруга, крене се на дальный путъ изъ землѣ Чешке, и рѣкомъ дунавомъ на кораблю доплови у Сремъ. Очима видећи и цѣливавши нетлѣне мошти свога супруга с' сузама и умиленѣмъ овако е нарицала она: Блаженъ еси Стефане и добро ће теби быти; помени и мене, коя самь се с' тобомъ млого о добри дѣли савѣтовала, да и я получимъ нѣкій део дрзновеня к'

---

*) У одговору овомъ задржао самь рѣчи, кое су у славенскомъ езыку у прологу написане.

Богу, кое ты имашъ! Благочастива ова старица предa монастиру на оставу молитвену кньигу светога, у коіой се налазе списани псалми давидови и остали уставы црквеный. и друге нѣке драгоцѣностій као споменъ одъ светогъ Стефана, и положивши обѣтъ монашескій подъ именомъ Елисавете поживи недалеко одъ манастира с' дунавске стране у усамлѣномъ мѣсту іошъ три године у молитвама и посту.*) Пошто умре, тѣло іой се донесе у манастиръ и сарани у мушкой препрати.

Године 1632 светый патріархъ србскій Паисие полазећи престолу своме принадлежеће цркве и манастире, дође и у манастиръ Шишатовацъ, и ту своеручно напише житіе светога и благовѣрнога кнеза србскогъ Стефана Штиляновића, кое се у олтару цркве шишатовачке, — мислимъ у копіи, — на даски исписано, храни.

Возобновитель манастира Шишатовца блажено почивши Епископъ Вршачній Викентіе Поповићъ дао е тѣлу светителѣвомъ начинити ћивотъ, кои е савъ у црвену кадифу увиенъ и сребромъ окованъ и скинувши са свои прсію скупоцѣный златанъ крстъ обѣсіо га е на вратъ светителю, утврдивши своим архиерейскимъ благословомъ да се нитко неусуди драгоцѣность ову с' светителѣвогъ тѣла скинути. У цркви св. Аѳанасия, коя е на хору велике цркве шишатовачке чува се, покрай другихъ старина и драгоцѣностій, еданъ свештеничкій епитрахилъ начинѣнъ одъ оне хальине у коіой е св. Стефанъ саранѣнъ био и у гробу 30 година лежао.

Света наша црква држи споменъ овогъ угодника божіегъ, на данъ нѣговогъ у вѣчность преселеня 4.

---

*) Црквица св. Петке, или манастиръ Петковица, кои е филіалъ шишатовачкій естъ мѣсто гдѣ се преподобна Елисавети духовно подвизава.

октобра, и у тай данъ на славу скупля се народъ изъ обližньихъ краева у манастиръ Шишатовацъ, изъ свію краева бараньскій Србльи долазе у очи 2. августа на гробъ св. Стефана Штиляновића кодъ Шиклоша, гдѣ се тада правило овомъ свецу на свеноћномъ бденію свршуе.

Изясненіє црквенихъ пѣсама у славу св. Стефана Штиляновића.

Тропаръ. На землѝ въ премꙋ́дрости сла́вꙋ стѧжа́лъ є҆сѝ. На земльи у премудрости славу стекао си. Збогъ твое мудрости біо си и на земльи за живота свога међу людма славанъ, отличанъ, почитованъ. Бога́тство Госпо̀деви твоемꙋ̀ вручи́лъ є҆сѝ, богатство твоме Господу Богу уручіо си, предао си. Како е св. Стефанъ сматрао свое иманѣ и свое богатство? Коимъ е начиномъ онъ свое богатство Богу предао? Кое е манастире сазидао? шта е у време глади радіо? — види житіе. —

И҆ то́й тѧ̀ съ небе́сными водворѧ́етъ, итай, то естъ Господъ Богъ, тебе с' небеснима жительима удворава. Богъ е душу твою приміо к' себи на небо, гдѣ су Божіи Анђели и угодници.

Тѣ́ло твоѐ на землѝ свѧ́те, сохрани̑ невреди́мо. Тѣло твое на земльи о светче сахраніо е Богъ неповређено. Тѣло твое Богъ е сачувао одъ трулежа, и с' тым людма обявіо е светость твою. Богъ тѣлеса светительска чува одъ трулежи, да съ христіяни свагда предъ очима имаюћи и почитуюћи ихъ, угледали се и подражавали ньиховомъ богоугодномъ животу. Како е изнађено тѣло св. Стефана Штиляновића? види житіе.

Ты́ бо въ цѣломꙋ́дрїи и҆ чистотѣ̀ житїѐ пра́ведно пожи́лъ є҆сѝ. Єръ ты у цѣломудрію и чистоти живѣе праведно поживіо си. Ты си се чувао за живота одъ грѣха, и живио чисто и добродѣтельно по божіемъ закону, па за то си се после смрти посветіо.

Тѣмъ со дерзнове́нїемъ молѝ спасти́сѧ на́мъ. Тако дакле са дрзновенѣмъ, — слободно, са поузданѣмъ — моли Христа Бога да се мы спасемо. Зашто се мы молимо свецима и ньи призивамо? Разликуе л' се дакле молитва к' свецима одъ молитве к' Богу? —

Кондакъ. Вы́шнѧго жела́нїемъ прославлѧ́ѧ. Вышнѣга Бога жельомъ прославляюѣи: ты си светый Стефане одъ свегъ срдца желіо Бога славити, и радо си га славіо. Чиме е светый Стефанъ Бога славіо? У чему треба да се мы на св. Стефана угледамо? —

И҆ то́й тѧ къ па́мѧти пра́ведне прославлѧ́етъ. И тай т. е. Богъ тебе у спомену о праведниче прославля. Богъ те е за своега угодника обявіо давши твое нетлѣнно тѣло светой цркви, коя споменъ твой сваке године држи и тебе за свеца и народногъ покровителя и заступника кодъ Бога, признае.

восхожде́нїемъ добродѣ́телей соверши́лъ є҆сѝ дꙋ́шꙋ, узхођенѣмъ узласкомъ добродѣтелый савршіо си душу. Напредованѣмъ у добродѣтельи, душу си свою усавршіо облагородіо, осветіо.

Премꙋ́дре свѧ́те Стефа́не, премудри светый Стефане. — Кое христіанскій мудрацъ? Кои се у закону Божіемъ поучава, нѣга прима, и по нѣму владаюѣи се сваќій данъ болый, паметніи, честитіи мудріи постае! — Зашто се дакле св. Стефанъ назива премудрымъ? Треба л' да и ми желимо тако мудри постати? —

на земли̇̀ непоро́чнѡ жи́тїе соверши́въ, зижди́телю всѣ́хъ благоꙋгоди́лъ єси, на земльи непорочно живѣе савршивши створителю свію тварій угодіо си. Коимъ начиномъ можемо ми Богу угодити? Како смо се дакле дужни владати? Шта ће одъ насъ быти ако се будемо по божіой вольи владали?

молѝ непристаннѡ ѿ всѣ́хъ на́съ, моли Бога непрестано за све насъ.

Стіхира. Ѹ҆слы́шавши сѹпрѹ́жница твоѧ̀ благовѣ́рнаѧ ѿ твоемъ ѿбрѣте́ніи Стефане преблаже́не. Чувши супруга твоя благовѣрна за твое обрѣтаніе Стефане; када е твоя супруга чула, да е твое тѣло цѣло и невредимо нађено.

тѧ́готꙋ ста́рости ѿложи́вши теготу старости одложивши; несматраюћи на свою старость.

и҆ благодаре́ніе Бо́гови возда́вши, и благодарность Богу отдавши.

є҆млетсѧ пꙋ́тнагѡ ше́ствіѧ, лаћа се путованя, полази на путъ.

и҆ прихо́дитъ на соглѧда́ніе честна́гѡ тѣле́се твоегѡ, и долази на сагледанѣ честнаго тѣла твоего; долази да види твое частно и нетлѣно тѣло.

ѻ҆чима же ви́дѣвши, а када е очима видила.

и҆ ѹ҆стна̀ма лобиза́вши, и кадъ е устнама полюбила твое тѣло.

немо́лчнѡ глаго́лаше: неђутаюћи, — велегласно, — говораше:

Бла́женъ є҆́си Стефа́не и҆ до́бро тебѣ̀ бꙋ́детъ, Блаженъ еси Стефане и добро ће ти бити; теби е добро кодъ Бога.

помѧни́ и҆ мене с҆ тобо́ю мно́гѡ ѿ бла́гихъ совѣ токавшꙋю. Помени и мене коя самь се с' тобом много о благимъ дѣлима савѣтовала.

да и҆ а҆́зъ ѹ҆лꙋ́чꙋ ча́сть нѣ́кꙋю дерзнове́ніѧ къ Бо́гꙋ, ю҆́же ты̀ и҆́маши, да и я улучимъ, получимъ, добіемъ честицу неку поузданя к' Богу, кою ты имашъ.

и҆ съ тобо́ю воззовꙋ́, и да с тобом уззовем, — рекнем.

ѽ Хрїсте Спа́се мо́й челича́ю тѧ̀, О Христе спасе мой величамъ те.

Недельна и свечана

Евангелия и Апостоли

Неделя 21. после Духови.

Евангелие одъ Луке гл. VIII. зач. 35.

Рече́ Господь при́тчꙋ сїю: „Ізы́де сѣ́ѧй сѣ́ѧти сѣ́мене своегѡ̀: и егда́ сѣ́ѧше, ѻ҆́во падѐ при пꙋтѝ, и попра́но бы́сть, и пти́цы небе́сныѧ позоба́ше є҆̀. Рече Господъ причу ову: „Изиђе сеячъ да сее семе свое; и кадъ сеяше, едно паде край пута, и би погажено, и птице небесне позобаше га.

А дрꙋго́е паде́ на ка́мени, и прозѧ́бъ ѹ҆́сше, зане́ не имѣ́ѧше вла́ги. А друго паде на каменъ, и изникавъ осуши се, еръ неимаде влаге.

И дрꙋго́е паде́ посредѣ̀ те́рнїѧ, и возра́стъ те́рнїе подави́ є҆̀. И друго паде у средъ трня, и узрасте трнѣ, и удави га.

Дрꙋго́е же паде́ на земли́ бла́зѣ; и прозѧ́бъ сотворѝ пло́дъ стори́цею. А друго паде на землю благу, и изникавши донесе плода сто пута droлико.

Сїѧ глаго̀лѧ возгласѝ: „имѣ́ѧй ѹ҆́ши слы́шати, да слы́шитъ.“ Ово говорећи викну: „ко има уши да чуе, некъ чуе.“

Вопроша́хꙋ же его̀ ѹ҆чени́цы егѡ̀, глаго́люще: „Что̀ є҆́сть при́тча сїѧ?“ На то га упиташе ученици нѣгови говорећи: „Шта значи прича та?“

Онъ же рече́: „ва̀мъ є҆́сть да́но вѣ́дати та́йны ца́рствїѧ Бо́жїѧ: прѡ́чимъ же въ при́тчахъ, да ви́дѧще не ви́дѧтъ, и слы́шаще не разꙋмѣ̀ютъ. А онъ рече: „Вама е дано, да знате тайне царства Божиегъ; а осталима у причама, да гледаюћи невиде, и чуюћи не разумеу.

Є҆́сть же сїѧ при́тча: сѣ́мѧ, є҆́сть сло́во Бо́жїе. Ова прича значи: Семе, то е слово Божие.

А҆ и҆̀же при пꙋтѝ, сꙋ́ть слы́шащїи: пото́мъ же прихо́дитъ дїа́волъ, и҆ взе́млетъ сло́во ѿ се́рдца и҆́хъ, да не вѣ́ровавше спасꙋ́тсѧ. А кое е край пута, то су они кои слушаю, алъ потомъ дође ђаво, и узима рече од срца ньиовогъ, да неби веровали и спаслисе.

А҆ и҆̀же на ка́мени, и҆̀же е҆гда́ оу҆слы́шатъ, съ ра̀достїю прїе́млетъ сло́во: и҆ сїи ко́рене не и҆́мꙋтъ, и҆̀же въ вре́ме вѣ́рꙋютъ, и҆ въ вре̑ме напа́сти ѿпа́даютъ. А кое е на камену, то су они кои кадъ чую, с' радошћу приме слово; и ови корена немаю, кои за време верую, а у време напасти одпадну.

А҆ є҆̀же въ те́рнїе па́дшее, сїи сꙋ́тъ слы́шавшїи. и҆ ѿ печа́лїй и҆ бога́тство, и҆ сласть́ми жите́йскими ходѧ́ще повлѧ́ютсѧ, и҆ несоверша́ютъ плода̀. А кое е у трнѣ пало, то су они кои слушаю, и одъ бриге и богатства, и у сластма овогъ живота удаве се, и недоспе плодъ.

А҆ є҆̀же на́ до́брѣй земли̇̀, сїи сꙋ́ть, и҆̀же до́брымъ се̇́рдцемъ и҆ бла́гимъ слы́шавше сло́во держа́тъ, и҆ пло́дъ творѧ́тъ въ терпѣ́нїи. „Сїѧ глаго́лѧ возгласи́:“ Имѣ́ай ꙋ҆́ши слы́шати, да слы́шитъ. А кое е на доброй земльи, то су они, кои у добромъ срцу и благомъ чувеню слово држе, и плодъ донесе у трплѣню. „Ово рекавши викну: „Ко има уши да чуе, некъ чуе.“

Апостолъ одъ Павла Галатима гл. II. зач. 303.

Бра́тїе: оу҆вѣ́дѣвше, ꙗ҆́ко не ѡ҆правди́тсѧ человѣ́къ ѿ дѣ́лъ зако́на, но то́кмо вѣ́рою Ї҆исꙋ́съ Христо́вою: и҆ мы̀ въ Христа Ї҆исꙋ́са вѣ́ровахомъ, да ѡ҆правди́мсѧ ѿ вѣ́ры Христо́вы, а҆ не ѿ дѣ́лъ зако́на; занѐ не ѡ҆правди́тсѧ ѿ дѣ́лъ зако́на всѧ́ка пло́тъ. Браћо; Дознавши, да се неће оправдати човекъ делма закона, него само веромъ Ісусъ Христовомъ; и ми Христа Ісуса веровасмо, да се оправдамо веромъ Христовомъ, а не делма закона; еръ се неће оправдати делма закона никое тело.

А҆́ще ли и҆щꙋ́ще ѡ҆правди́тисѧ ѡ҆ Хрїстѣ̀ ѡ҆брѣто́хомсѧ и҆ са́ми грѣ́шници, Христосъ ѹ҆̀бо грѣхꙋ̀ ли слꙋжи́тель? Да не бꙋ́детъ. Ако ли и ми кои се тражимо оправдати се Христомъ, нађемо се и сами грешници, заръ е Христосъ греху слуга? Никада!

А҆́ще бо, ꙗ҆̀же разори́хъ, сї̑ѧ па́ки созида́ю, престꙋ́пника себе́ представлѧ́ю. Єръ ако оно, што разори опетъ зидамъ, за пресгупника себе показуемъ.

А҆́зъ бо зако́номъ зако́нꙋ ѹ҆мро̀хъ, да̀ Бо́гови жи́въ бꙋ́дꙋ; Хрїсто́ви сраспѧ́хсѧ. Єръ я законом закону умро, да Богу живимъ; с' Христомъ разапе'се.

Живꙋ̀ же не ктомꙋ̀ а҆̑зъ, но живе́тъ въ мнѣ̀ Хрїстосъ; а҆ є҆́же ны́нѣ живꙋ̀ въ пло́ти, вѣ́ромъ живꙋ̀ Сы́на Бо́жї̑ѧ возлю̀бившагѡ менѐ и҆ преда́вшагѡ себе́ по мнѣ̀. А я више не живимъ, него живи у мени Христосъ; а што садъ живимъ у телу, живимъ вером сина Божиегъ, кои ме возлюби и' предаде себе за мене.

Библична история старога завета

за потребу дечице школске.

§ 6. О Мойсию.

Потомци яковлѣви тако се здраво у Египту умноже, да е одъ ньихъ велики народъ постао. Али по смрти Іосифовой не буде имъ више онако добро као пре; ер цареви египатски видећи да се они здраво умножаваю и чрезъ то одъ дана на дан све силніи биваю почну ихъ се бояти, да имъ по времену престо царски не преотму. Зато кадъ настане нови царъ коіи за Іосифа ништа ние хтео да зна, а онъ стане съ Єврeіима као съ роблѣмъ поступати, и нагонявати ихъ на свакояке тешке послове, надаюћи се даће ихъ овако здраво умалити. Но што су Євреи више радили, то су све здравіи бивали, и іоштъ се веђма умножавали.

Други опетъ царъ видећи да се Єврeіима овако ништа досадити не може, заповеди еврейскимъ бабицама, да удаве свако еврейско мушко дете, чимъ се кое роди; но оне боећи се Бога оставляху децу у животу. По томъ заповеди царъ Египћанима да Єврейкама узимаю мушку децу, како се кое роди и у воду да бацаю.

У то време роди єдна Єврейка лепо мушко дете, кое є съ великимъ страхом три месеца крила. Но не могући га више крити, оплете котарицу одъ сите и облие є смоломъ, па метнувши у ню дете преда га кћери своіой да га однесе и остави у трску край реке Нила. Царева кћи дошавши амо са своіимъ дворкинями угледа ову котарицу съ дететом, па извадивши дете изъ нѣ узе га къ себи у свой дворъ, одрани и даде га по томъ на науку, наденувши му име *Мойсие*, кое значи „*изъ воде извађенъ*“.

Мойсие проведе у двору царском 40 година. Кад пакъ осети да му є животъ у опасности, а онъ побегне изъ двора царскога у землю мадиямску међу потомке Адамове, коіи живляху у пустиньи кодъ црвеногамора и ту се стани. Єдномъ кадъ є онъ онде у планини овце чувао, яви му се Богъ у горећой купини и рекне, да иде къ цару Фараону и да иште одъ нѣга, да одпусти Єврее изъ Египта.

По овой заповести Божiіой отиде Мойсие с братомъ своіимъ Арономъ къ Фараону, и заиште да одпусти Єврее изъ землѣ египатске. Съ почетка ние ехтео Фараонъ то да учини; али кадъ Богъ землю египатску съ деветъ тешкихъ мука и неволя казни, и напосле све првенце египатске како међу людма тако и међу стокомъ помори: онда Фараонъ мораде отпустити Єврее изъ Египта.

Єврея бияше свега око 600,000, кадъ су из Египта изишли, и то осимъ деце и жена. Фараонъ се брзо раскае што ихъ є пустио; зато брже болѣ скупи свою войску и пође са ньима у потеру, да их натрагъ да врати. Євреіи се здраво поплаше, видећи предъ собомъ дубльину морску, съ обе стране пута страховиту стрменъ, а одостраг Фараона с войскомъ.

Но преблаги Бог не остави Єврее ни у овой невольи; еръ кадъ се Мойсие Богу помоли, да ихъ одъ ове велике неволѣ избави, онда Богъ даде те дуне яки ветаръ коіи црвено море тако раздели, да е вода и съ десне и съ леве стране као зидъ стаяла. Євреіи уђу у море и по дну морскомъ пређу на другу страну мирно. У то доба стигне и Фараонъ са своіомъ войскомъ до мора. И онъ са своіомъ войскомъ уђе у море и пође за Євреіима; али кадъ бияше насредъ мора, онда Мойсие по заповести божиіой прекрсти море палицомъ у руци, и на то се вода морска склопи над Египћанима, те се тако сви у мору потопе.

§ 7. *О заповестима божіима*

Кадъ се Євреіи опросте Фараона, онда пођу далѣ. Изъ Египта у землю Ханаанску, у кою су пошли, водио е путъ преко едне велике пустинѣ, где ни ньива ни река не бияше. Збогъ тога су се Євреіи више пута бунили, и како на Мойсия тако и на самога Бога роптали и викали; али Богъ покрай свега тога опетъ за то ние за ньихь заборавио, ер кад они хране или воде у пустиньи имали нису, свагда имъ се Бог у такима потребама ньиховимъ на чудни и особити начинъ помагао.

Трећега месеца по изласку своме изъ Египта дођу Євреіи подъ гору синайску. Онде у краснимъ зеленим долинама остану они целу годину дана са своіомъ стокомъ. Онде Мойсие племена и породице уреди, народъ преброіи, и старешине и судие и поглаваре постави. Овомъ приликомъ бияше ихъ свега око три милиона душа. Онде добише одъ Бога законъ у коме наређено беше, како имъ валя живети по кућама своіима; како ли изванъ кућа између себе. Управо онде посташе Євреіи „*народъ божіи*.

Како се Євреіи онде наместе, попне се Мойсие по заповести божиіой на гору синайску. Кадъ буде трећи данъ у ютру, постаде црнъ облак на гори, и стадоше мунъ севати и громови пуцати, а за тимъ се зачу гласъ као да яка труба труби. Сва се гора синайска задими, и труба се све яча чуяше. Мойсие стаяше на гори предъ Богомъ, а савъ народъ исподъ горе у чистимъ хальинама, дрћући одъ страха. На то рече господъ Богъ:

1. Я самь господъ Богъ твой, да немашъ другихъ богова окромъ мене.

2. Не прави себи кипа нити икакога лика, и не кланяй му се, нити му служи.

3. Неузимай име божие забадава.

4. Помени се дана суботногъ да га светкуешъ; шестъ дана ради и свршуй послове свое, а дан седми суботу посвети господу богу своме.

5. Поштуй оца свога и матеръ свою, да срећан будешъ и да дуго поживишъ на земльи.

6. Не уби.

7. Не чини прелюбе.

8. Не укради.

9. Не сведочи лажно на другога.

10. Не пожели ништа туђе.

Ове божіе заповести бияху написани на две камените плоче и чуване у позлаћеномъ ковчегу; а ковчегъ стаяше у богато украшеном чадору, коіи се зваше „*Скинія*“ т. є. покретни храмъ божіи.

Збогъ неблагодарности свое спроћу Бога морали су Євреіи у овой аравіиской пустиньи 40 година пробавити. За ово време помреду сви они кое є Мойсие као люде изъ Египта извео, само іоштъ двоіица у животу остану, а наиме: Исусъ Навинъ и Халевъ.

Кадъ Мойсие осети да ће умрети, а онъ се опрости са народомъ своіимъ. Овомъ приликомъ напомене имъ сва добра што имъ е Богъ учинио, и благослови ихъ ако се по заповестма божіима узвладаю, а напротивъ прокуне ихъ ако заповести божие не услушаю. За тимъ попне се на гору и престави се близу границе хананске.

В. У *Сомбору*, 12. септ. Приликомъ томъ, кадъ се летосъ у Сомбору држали учительски испити, на кое су дошли доброволно многи наши учительи и изъ други места, многозаслужени стари учитель кикиндски господинъ Лазаръ Кираћ, — позиваюћи се на изяснение уредништва школскога листа на бр. 24. по комъ е ради обстанка тога листа нужданъ фондъ еданъ барем одъ 500 фр., — учини цѣлой дружини предлогъ, да се само учительи постараю фондъ тай основати са своимъ прилозима, кое би найзгодние било садъ одма чимъ кои свидѣтелство добие издати. Предлогъ овай родолюбивогъ старине примлѣнъ е био единодушно, и одма тай час почеше господа учительи и предуготовници звания учительскогъ фондъ за школски лист оснивати, обећаваюћи, а неки и прилажући свой даръ у готовоме новцу.

У надежди той да се неће ни еданъ србски учитель наћи, кои неби хтѣо баремъ два форинта на фонд Школскога Листа приложити, заключено е и утврђено, да се новци кадъ се свидѣтелства приме, или найдалѣ до ове есени препарандие професору г. Николи Вукићевићу у наплаћеном писму или по сигурной прилици шалю, а он ће дужанъ бити примлѣне прилоге и имена приложника путемъ Србскога Дневника и Школскога Листа обявити, а рачунъ съ новцима у свое време уредништву Школскога Листа поднети. Ово заключение на практичномъ течаю у Сомбору ове године бившихъ учителя ясно нам сведочи да е мили намъ Школски Листъ код свию наших учителя тако облюблѣнъ, да безъ нѣга више бити немогу, али би желити било да и сви свештеници и баремъ имућніи грађани наши Школски Листъ држе, подпомажу, читаю, и на фондъ ради нѣгова обстанка, одъ сувишка свога по нѣшто жертвую.

Ако да богъ те се нађе у роду србскомъ меценат, кои би обстанакъ Школскога Листа своіомъ благодѣтелномъ подпором обезбѣдио, онда ће се као што чуемо, овай изъ учительскихъ добровольнихъ прилога скуплѣни фондъ на издаванѣ лѣпих икона употребити, одъ коихъ ће се приложницима по неколико ексемплара у награду давати, а остяло ће се по врло умѣрену цѣну продавати, и тако ће онда фондъ тай вѣковѣчно траяти, с прилозима множити се, и роду нашем, а особито младежи, духовне плоде приносити.

На Фондъ Школскога Листа између 24. и 31. юлия приложила су слѣдуюћа господа: Г. Лазаръ Кирићъ учитель кикиндски 5. фор. а. вр. Ђорђе Петровићъ учитель србско-бечейски 3. фр. Максимъ Аврамовићъ учитель врднички 2 фор. Марко Гавриловићъ учитель ађански 2 фор. Михаилъ Зарићъ учитель кикиндски 5 фор Александаръ Анђелић учитель бегечки 2 фор. Гаврилъ Іегдићъ учитель србско-крстурски 4 фор. Илия Поповићъ учитель србско-бечейски 3 фор. Петаръ Димићъ учитель чаковачки 2 фор. Григорие Іорговићъ учитель кикиндски 4 фор. Павао Іовановић учитель кикиндски 2 фор. Трива Влашић учитель сегедински 2 фор, Симеонъ Ненадовићъ учитель путиначки 2 фор. а. вр. Свега 38 ф. а. вр.

Између 1. и 29. августа приложила су у готовом новцу на предпоменуту цѣль слѣдуюћа господа: Стефанъ Бугарски учитель у Пачиру 2 ф. 10; Урош Антићъ учитель у Риђици 3 фор. 50; Єфта Величковић учитель у Елемиру 2 ф. 10; Аронъ Михайловић учитель у Сомбору 2 фор; Александаръ Станћъ учитель у Бечкереку 2 ф. 10; Ђорђе Галетић учитель у Бечкереку 2 ф. 10; Александаръ Груићъ учитель у Араду 2 фор. 10; свега 16 фор. а. вр. Къ овоме придодавши суму одъ 38 фор. што е већъ примлѣна, налази се кодъ проф. препарандие Вукићевића од прилога на фондъ школскога листа у готовомъ новцу положено 54 фор. а. вр. Іош на први позив у 24 бр. Школскога Листа обећао е пречастни господинъ катихетъ и пр. управитель србске препарандие на овай фондъ 40 фор. а. вр Доцние обећали су проф. препарандие Вукићевић 20 фор.; учитель IV. разреда у норм. школи сомборской г. Павао Іорговићъ едан дукатъ у натури; Никола Коньовићъ учитель 5 ф.; Петар Фогараш предуготовник 10 ф. и т. д. Свега пакъ од 44 учительска лица обећата сума износи 184 ф. а. вред. и едан дукатъ у натури. Господа учительи, кои по упутству у брою 29 школскога листа назначеном штемпл за свидѣтелство слати имаю, найболѣ би учинили кадъ би томъ приликомъ и прилог на фонд школскога листа приключити, и дирекціи србске препарандие, или професору Вукићевићу у наплаћеномъ писму доставити изволели.

Съ чувством радости явити могу и то, да е наш Школски Лист задобио приятелѣ и покровителѣ и изванъ круга учительскогъ, и то башъ у кругу србских званичника. Господа званичници властелинства банатско-комлошкога, — разумевши изъ Србс. Дневника за родолюбиву тежню србскихъ учителя, кои летос наумише основати фондъ ради обстанка Школскога Листа и ради издаваня икона покрай истога листа, — духомъ чистога родолюбия и жарке любави према православию и према народной школи вођени, скупили су између себе суму одъ 17 фор. а. вр. и ту су съ писмом одъ 5. септ. професору препарандие Николи Вукићевићу доставили. За углед и подражаванѣ овде ћу навести жаромъ чистогъ родолюбия дишуће речи, съ коима та господа прилог свой па олтаръ просвѣте србске пропратише: „Любезни господине! Позив коегъ смо у Србском Дневнику читали, побудио є насъ нѣколико, на фондъ Школскога Листа по могућству жертвовати и къ олтару просвѣте народне с єдном искром у помоћ притећи. Примите господине и имайте доброту ових 17 фор. а. вр. на своє опредѣлениє с таквом любавию, с каквом вам ми искреним срцем шалѣмо, положити.“ — Приложници и прилози из Банатскога Комлоша єсу ови: Г. Г. Христофор Шиффманъ провизор 5. ф. 25 новч. Матей Матић рентмайстер 5 ф. 25 н. Іоан Теодоровић кастнар у Б. Комлошу 2 ф. 30 нов. Алек. Микочевић каст. у Срб. Чанаду 2 ф. 10 н. Стевфанъ Михайловић актуар 2 ф. 10 н. Свега седамнаест форинти а. вр.

Ако да Бого те се на ове родолюбце кои у коло покровителя Школскога Листа први ступише, сви србски званичници, племићи, са свог земальског богатства разглашени србски трговци, и остали имућніи грађани гледаю, и ако сваки по својмъ могућству од сувишка свог на олтар просвѣте народне ма найманю жртву принео буде; то се надамо, да ће намъ ради народног воспитания необходимо нуждни Школскій Листъ не само обстати и напредовати моћи, него да ће се по прекой потреби и лѣпе иконице узъ нѣга издавати моћи.

Окром предхвалѣних родолюбаца, на фонд Школскога Листа између 29. августа и 12. септембра приложили су г. г. Михаило Недельковићъ учитель у В. Бечкереку 4 фор. а. вр. Светозаръ плем Моцика учитель у Кнезу 3 фор. Симеонъ Теодоровићъ учитель у Грабову 2 фор. Василиє Вуичићъ учитель у Обровцу 2 фор. свега 11 фор. а. вр. Съ концемъ мѣсеца августа било є у готовомъ новцу приложено 54 фор. коіой суми кадъ се ови доцніи прилози (28 ф.) додаду, излази сума одъ 82 ф. а. вр., коя се кодъ професора препарандиє Николе Вукићевића на остави налази.

Издае Епіскопска кньигопечатня у Новом-Саду.

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. — Цена му є на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четврть год. 1 ф. а. вр

БРОЙ 36. У Новоме Саду, 28. септембра 1859. ГОД. II.

ПОЗИВЪ НА ПРЕДПЛАТУ.

Съ овимъ броємъ свршує се трећа овогодишня четврть „Школскога Листа“

Позивамо ову гг. предбройнике, кои лист овай и у напредакъ имати желе, да свою предплату поновити изволе. Цена остає иста.

Кои што за овай листъ дугую, нека се постараю дугъ свой што пре измирити, иначећемо принуђени бити, после нове године помоћу суда покупити наше вересиє.

Уєдно являмо, да се стари броєви „Школскога Листа“ коихъ є овде нестало било, садъ изнова препечатаваю. Досадъ є препечатанъ 1. и 2. брой одъ год. 1858., а и у напредакъ являћемо, како кои брой готовъ буде. Кои ове броєве потребую нека изволе за сваки брой 12. новчића послати. Иначе ће бити цена Школскоме Листу: За сви 11. броєва одъ год. 1858. заєдно съ насловомъ и садржаємъ 1 ф. а. вр.; исто тако и за сваку четврть (12 броєва) год. 1859. съ насловомъ и садржаємъ по 1. ф. а. вр.

Уредништво Школскога Листа.

Св. Владимиръ србскій краль.

одъ 1010—1015 после Христа.

На 150 година одъ прилике после тога, како су Срби по другій путъ были крштени и примили науку Христа Спасителя, владаше Србіомъ Владимиръ, синъ краля далматинскогъ Петрислава.

Пре Владимирове владе Србія е пуно 50 година была безъ свогъ владаоца. Пакленый раздоръ, кои е разцепіо быо србскій народъ на више партая, тако е быо изцедіо силе србскоме народу, да се немогаше доста снажно борити за свою слободу и свою независность. Бугари и Грци желећи едни друге надвладати, отимали су се о Србію, као о неко пусто благо. Бугари, дивльомъ силомъ нападнувши на Србію, преваромъ заробивши многе србске властеле, овладаше свомъ Србіомъ, — па ю опленише, и поробише са свимъ (око 924). После некогъ времена почео е истина великій жупанъ Чаславъ Клонимировићъ прикупляти Србе подъ свою власть; али е онъ био тако слабъ, да се немогаше на влади одржати, него подчини себе, и сву Србію грчкой власти. Србія тако изгуби свое владаоце, и съ ньима и свою слободу, и независность.

Србія е была млого година безъ свои владалаца; ньомъ владаху грчки цареви, и нѣгови наместници, Србскій народъ неимаюћи главе быо е принуђенъ слушати заповести страни господара, и покоравати се туђину. Та е судбина сваке државе, и свакогъ народа кои презируђи обште народно благо, разцепи се на партае, и у недрима своимъ подранюе злобу и неслогу.

После више одъ 50 година, како е Србія была у оваквомъ зломъ станю, овлада ньомъ младый Кралѣвићъ *Владимиръ*, (около 1010) избраникъ божіи, да подигне у србскомъ народу кралѣвскій престо.

Владимиръ быяше тихъ, и кротакъ; смиренъ и благъ; добродушанъ и побожанъ; украшенъ мудрошћу и светиньомъ; достоянъ, да на земльи носи царску круну, и на небу да добiе мученичкiи венацъ.

Владимиръ небыяше срећанъ владалацъ. У почетку нѣгове владе управляше Бугарскомъ силный царъ Самуило, кои, дознавши, да е Владимиръ изъ пепела подигао србску државу, подиже войску на нѣга, и уђе у Србiю.

Владимиръ се нехтеде упуштати у бой съ Бугарима. Нѣгова е намера была, да у миру съ благословомъ влада србскимъ народомъ. Онъ е быо побожанъ, па нiе хтео, да на коцку ставля животъ свои войника; па се зато уклонiо испредъ бугарске войске на неко брдо, кое се зваше *Косо* (mons obliquus), надаюћи се, да ће се съ миромъ Самуило повратити у Бугарску, кадъ види, да му србска войска неизлази на сусретъ

Но Владимиръ се превари у свомъ наданю. Самуило едномъ войскомъ обседне брдо, на коимъ е быо србскiи краль са своiомъ властеломъ; и другомъ войскомъ оде далѣ у Србiю, да ю роби, и пали. То быяше врло мучно Владимиру, кои е быо милостива срца; а нѣгове муке iошъ су веће быле, кадъ му умреше неколико люди, кое су уеле змие, коихъ е млого было на косомъ брду. Владимиръ незнађаше шта да ради, помоћи ние имао ни одкудъ, сву е надежду имао у Бога, кои му е едино могао помоћи. Владимиръ, и иначе побожанъ, клекне на колена, па се са сузама искрено помоли Богу, кои услиша молитву праведног свогъ слуге, па одузме змiяма едъ, коимъ су тровали владимирове люде. Одъ то доба на косомъ брду нема отровни змiя, и едовити гуя. Тако помаже Богъ онима, кои му се моле, и испунява желѣ онима, кои у нѣга верую, и у нѣгову се милость уздаю.

*

Но Владимир тиме іошъ небыяше спасенъ, нѣга очекиваху веће беде на овомъ свету, онъ е быо божіи угодникъ, нѣму е быо наменѣнъ мученичкіи венацъ; кои се заслужуе патнями и страданѣмъ на земльи.

Самуило е позивао Владимира, да се сиђе съ брда са своіимъ властелима. Владимиръ нехтеде найпре то учинити, алъ се тада пріяви Самуилу некій владимировъ властелинъ, коиму се обећа издати свога краля. То е Владимиръ држао за знакъ, да е божія воля, да страда, помоли се Богу, па као добар пастиръ, готовъ положити свою душу за свое овце, рече своіой властели, да иде Бугарима, да се преда Самуилу, ерѣ е болѣ, да страда онъ самъ за све, него да изгину сви за нѣга. Што рече, то и учини. Самуило ухвати Владимира, и пошлѣ га у место *Проау* (сада Преспу) где му е био и дворъ и ту га баци у дубоку тавницу.

Продужиће се.

Евангелия. и Апостоли.

на данъ св. великомученика Димитрия.

(одъ Іована гл. XV. зач. 52.)

Речѐ Г҃дь свои́мъ оу҆ченикѡ́мъ: „Сі́ѧ заповѣ́даю ва́мъ, да лю́бите дрꙋ́гъ дрꙋ́га. Рече Господь своим ученицима: „Ово вамъ заповѣдамъ, да любите другъ друга.

А҆́ще мі́ръ ва́съ ненави́дитъ, вѣ́дите, ꙗ҆́ко менѐ пре́жде ва́съ возненави́дѣ. Ако светъ васъ узмрзи, знайте, да е мене пре васъ мрзио.

А҆́ще ѿ мі́ра бы́сте бы́ли, мі́ръ оу҆́бо своѐ люби́лъ бы; ꙗ҆́коже ѿ мі́ра нѣ́сте, но а҆́зъ избра́хъ вы̀ ѿ мі́ра, сегѡ̀ ра́ди ненави́дитъ ва́съ мі́ръ. Да бисте били одъ света, светъ би свое любио; а кадъ одъ света нисте, него васъ я избра одъ света, тога ради и мрзи на васъ светъ.

Поминáйте слóво, є҆́же а҆́зъ рѣ́хъ вáмъ: „Нѣ́сть рáбъ бóлїй Гд҇а своегѡ̀.“ А҆́ще менѐ изгнáша, и вáсъ изженꙋ́тъ: а҆́ще слóво моѐ соблюдóша, и вáше соблюдꙋ́тъ. Опоминьите се речи, кое вам я реко: „ние слуга больи одъ господара своrъ.“ Ако мене изгнаше, и васъ ће изгнати; ако реч мою узслушаю, и вашу ће слушати.

Но сїѧ̀ всѧ̀ творѧ́тъ вáмъ за и́мѧ моѐ, ꙗ҆́ко не вѣ́дѧтъ послáвшаго мѧ. Али ће ово све чинити вамъ збогъ имена могъ, еръ непознаю оног, кои ме посла.

А҆́ще не бы́хъ пришѐлъ и глагóлалъ и҆̀мъ, грѣхà не бы́ша имѣ́ли: ны́нѣ же ви̇̀ны не имꙋ́тъ ѡ грѣсѣ̀ своéмъ. Да нисамъ био дошо и говорио имъ, греха неби имали; а садъ изговора неће имати за грехъ свой.

Ненави́дѧй менѐ, и Отца моегó ненави́дитъ. Кои мрзи на мене, и на оца мог мрзи.

А҆́ще дѣ́лъ не бы́хъ сотвори́лъ въ ни́хъ, ихже и҆̀нъ никтòже сотворѝ, грѣхà не бы́ша имѣ́ли: ны́нѣ же и ви́дѣша, и возненави́дѣша менѐ и Отца моегó. Да нисамъ дела творио међу њима, какви други нико нетвори, греха не би имали; а садъ и видише, и (опет) омразише на мене и на оца мог.

Но да сбꙋ́детсѧ слóво пи́саное въ закóнѣ и҆́хъ: ꙗ҆́ко возненави́дѣша мѧ тꙋ́не. Али да се сбуде реч написана у закону њином: да омразише на мене туне. (бадава низашто).

Є҆гдà же прїи́детъ Оу҆тѣши́тель, єгòже а҆́зъ послю̀ вáмъ ѿ Отца, дꙋ́хъ истины, и҆́же ѿ Отца исхóдитъ, тóй свидѣ́телствꙋетъ ѡ мнѣ̀. А кад дође утешитель, кое ћу я послати вамъ одъ оца, духъ истине, кои одъ оца исходи, тай ће сведочити за мене.

И вы́ же свидѣ́телствꙋете, ꙗ҆́ко исконѝ съ мнóю єстѐ. А и ви ће те сведочити, ер сте одъ почетка самном.

Сїѧ̀ глаго́лахъ ва́мъ, да не соблазни́тесѧ. Ово кава' вамъ, да се несаблазните.

Ѿ со́нмищъ изжену́тъ вы̀; но прїидетъ ча́съ, да всѧ́къ, и҆́же оу҆бїе́тъ вы̀, возмни́тсѧ слꙋ́жбꙋ приноси́ти Бо́гꙋ. Изъ зборница истераће вас; а доћиће време, да ће сваки, кои убие васъ мислити да службу чини Богу.

(*Апостолъ Тимотии, гл. II. зач. 292.*)

Ча́до Тїмоѳе́е: возмога́й въ благода́ти, ꙗ҆́же ѡ҆ Хрїстѣ̀ Іисꙋсѣ̀. Чедо Тимотие: ячай у благодати Христа Исуса.

И ꙗ҆̀же слы́шалъ есѝ ѿ мене́ мно́гима свидѣ́тели, сїѧ̀ преда́ждь вѣ́рнымъ человѣ́кѡмъ, и҆́же дово́лни бꙋ́дꙋтъ и иныхъ наꙋчи́ти. И што си чуо одъ мене пред многимъ сведоцима, то предай вернимъ людма, коиће кадри бити и друге научити.

Ты̀ оу҆́бо ѕлопостраждѝ ꙗ҆́кѡ до́бръ воинъ Іисꙋсъ Хрїстовъ. Ти дакле зло трпи, као добаръ войник Iсус Христовъ.

Никто́же бо во́инъ быва́ѧ ѡ҆бвазꙋ́етсѧ кꙋ́плѧми житейскими, да воево́дѣ оу҆годе́нъ бꙋ́детъ. Єръ никои войникъ неби, кои се заплеће у трговине светске; а да войводи угоданъ буде.

А҆́ще же и пострáждетъ кто̀, не вѣнча́етсѧ, а҆́ще не зако́ннѡ мꙋ́ченъ бꙋ́детъ. А ако и пострада ко, неће увенчанъ бити, ако не буде законо мученъ.

Трꙋжда́ющемꙋсѧ дѣ́лателю пре́жде подоба́етъ ѿ плодо́въ вкꙋ́сити. Трудећемъ се радину прво пристои одъ плода окусити.

Разꙋмѣ́й, ꙗ҆́же глаго́лю; да да́сть оу҆́бо тебѣ̀ Г҃дъ ра́зꙋмъ ѡ҆ все́мъ. Разуми што говоримъ; а Господь да ти да разумъ о свему.

Помина́й Г҃да Іисꙋ́са Хрїста̀ воста́вшаго ѿ ме́ртвыхъ ѿ сѣ́мене Давїдова, по благовѣствова́нїю моемꙋ̀, въ нéмже ѕлостраждꙋ̀ дáже до ᲂу҆́зъ, ꙗ҆́кѡ ѕлодѣ́й; но слóво Бóжіє не вѧ̀жетсѧ. Опомени се Господа Исуса Христа кои устаде изъ мртви, одъ семена Давидова, по евангелию моме, у коемъ страдамъ до сами окова, као злочинацъ; али реч Божия невезуесе.

Сегѡ̀ рáди всѧ̀ терплю̀ избрáнныхъ рáди, да и тíи спасéніє ᲂулꙋ́чатъ, ѐже ѡ Хрїстѣ̀ Іисꙋ́сѣ, съ слáвою вѣ́чною. Зато све трпимъ избраниxъ ради, да и они спасение получе у *Христу Исусу* са славомъ вечномъ.

Библична история старога завета

за потребу дечице школске.

§ 8. *О царевима еврейскима.*

По смрти мойсиевой Исусъ Навинъ предводио е Евреє у землю ханаанску, кою имъ е Богъ обећао дати. Кадъ онъ ову землю освоіи, а онъ е раздели на дванаестъ племена, коя имаю свое порекло одъ 10 синова яковлѣвихъ и 2 іосифова. Съ почетка живели су Евреіи у овой ханаанской земльи подъ судиама. Но кадъ имъ ови дотешчаю, онда се старешине из свию племена еврейскихъ скупе кодъ свога судие Самуила, и кажу му да више не ће судия да надъ ньима владаю, него хоће цара. И на то Саула за цара изберу.

После Саула постане царемъ Давидъ коіи е због своіихъ побожнихъ псалама знатанъ. За Давидомъ беше царъ синъ нѣговъ Соломонъ, коіи се своіомъ мудрошћу и богатствомъ и господствомъ тако прослави, да су цареви изъ далекихъ земаля долазили да га виде и мудрость нѣгову да чую. Онъ е и по томе знатанъ, што е сазидао онай славни храмъ ерусалимски, у коіи изъ целе царевине народъ еврейски о празницима долазаше и богу се моляше.

По смрти соломоновой найпрече чиняше се царство да припадне нѣговомъ найстариемъ сину Ровоаму. Али будући е овай Ровоамъ одмах у почетку по-

почео поступати съ народомъ не као царъ , коіи хоће да буде отацъ своме народу, него као неки силеџия коіи хоће да га се люди бое и на силу да га слушаю; за то се ньихъ десетъ племена од нѣга одметну и Єровоама себи за цара изберу.

При Ровоаму , сину соломоновомъ , остану само два племена: юдино и вениаминово , и нѣгово царство назове се *царство юдейско*, а престо му беше у Єрусалиму. Єровоамъ пакъ намести се као царъ у граду Самаріи, и нѣгово царттво порзове се *царство из;раильско* или *самаріиско*. Али онъ неостане код правога Бога, него начини две златне юнице, и заповеди народу да имъ се кланя, а у Єрусалимъ о празницима више да не иде. Одъ то доба мало е среће било међу Израильцима , ерь имъ цареви бияху гори одъ горега. А осимъ свию найгори бияше царъ Ахаавъ и нѣгова жена Єзавеля. ерь ньихъ двое растераше коіигодъ истинога Бога вероваху , шта више и саме пророке божие побише.

§ 9 *О пропасти царства израильскога и юдейскога*

Обадва царства, како израильско тако и юдейско, найпосле због неслоге и раздора свога пропадну. Найпре е пропало царство израильско, кое е асирски цар Саламанасаръ утаманио; а сто година доцние халдейски царъ Навукодоносоръ царство юдейско разори, престолни градъ Єресалимъ разруши, а народъ силни зароби.

Док су Израильци и Юдеіи у ропству били, свагда имъ е давао Богъ неке люде коіи су ихъ учили и световали , да самога еднога и истинога бога поштиваю, а одъ идола да се чуваю, и кои су ихъ у свему исправляли и на добро упућивали. И ови люди звали су се *Пророци*.

Понайвише бияше овиш пророка божіих по смрти соломоновой, кадъ се царство еврейско на две стране разделило. Съ почетка бияху у Еврея ови пророци: Мойсие, Самуилъ и Давидъ; а подъ царевима Израильскима и юдейскима, найзнатніи бияху Илия и Елисей, а по томъ Исаия, Еремия, Езекиль и Данило и іошъ другихъ дванаестъ, коіи су се своіом мудромъ наукомъ и прорицанѣмъ будућихъ догађая отликовали.

Ова прорицаня ньихова понайвише односила су се на то, да ће се Евреіи свога ропства ослободити и у свою отачбину повратити, па онда да ће доћи на землю обећани Месия т. е. Христосъ спаситель, коіи ће се у Витлеему Юдейскомъ родити, за живота свога млого препатити, али по смрти своіой особито прославити.

§ 10. *О повраћку еврейскомъ у отачбину свою.*

После 70 година, како е народъ юдейски у ропству вавилонскомъ провео, персиски кнезъ Киръ постане царъ надъ Асириіомъ и Мидиіомъ и Вавилонскомъ. Одмахъ прве године свога владаня обяви онъ свима Евреіима по своме царству, да се могу слободно повратити у свою землю, и градъ свой и цркву на ново сазидати, вративши имъ овомъ приликом натрагъ 5400 разнихъ црквенихъ ствари, што е царъ Навукодоносоръ изъ храма ерусалимскогъ у Вавилонъ донео био. Коіи годъ Ерусалима заборавио ние, сад се стане спремати на путъ. Око 42,000 кућних старешина, понайвише одъ племена юдина и левиева, врате се са поглаваромъ и вођомъ своимъ Зоровавелѣмъ на развалине ерусалимске.

Пошто се на ново сазида црква ерусалимска, требало е іоштъ по пророштву даниловомъ да прође до Христа 483 године. И за то време дочекаше Евреіи доста и среће и несреће; еръ найпре удари на нъих египатски царъ Птоломей, па освоивши землю нъихову одведе у Египатъ до сто хиляда Єврея у ропство, у комъ су више одъ сто година провели. За тимъ подпадну они подъ власть сирскога цара Антиоха, коіи много хиляда Єврея кое премамльиванѣмъ кое претнъомъ нагони, те су се морали идолима клањати; а коіи су се томе противили, те є свакояко мучио,

У ово време прославили су се међу Євреіима Макавеіи, една юначка породица, еръ они отеше землю исподъ туђе власти. Али не могући се сами за себе одржати удруже се съ Римлянима, коіи ихъ после мало по мало подярме, и у еврейской земльи свога намесника поставе. Истина да є тобожньи царъ нъиховъ Иродъ управляо земльомъ еврейскомъ, али подъ туђомъ власти. И зато правима Євреіима срце пуцаше одъ жалости, гледаюћи како туђинъ надъ нъима влада, — и како царство свое изгубише.

Управо збогъ овога узрока Євреіи сад више него икада изгледаху обећаногъ помазаника божиегъ, коіи би престо давидовъ подигао, а Римляне изъ землѣ изагнао. Али по светой наредби божиіой друго имъ є валяло познати; еръ є іоштъ Исаия пророкъ рекао, да божие мисли ни су као мисли людске, нити су путови людски као путови божиіи

Найпосле будући да су Євреіи више пута противъ Римляна устаяли, а притомъ и међу собомъ несложни били и свееднако се свађали: зато буде нъиховъ градъ Єрусалимъ одъ Римляна разоренъ, а они тако рећи по целоме свету расеяни.

О снагама, коє се за теранѣ машина употреблюю.

(Єдна лекции изъ физике.)

За теранѣ машина употреблюю се данасъ различите снаге, одъ коихъ су найобичние: снага людска и марвена и снага воде, ветра и паре. Люди и животинѣ креħу машине своіомъ мишчаномъ снагомъ, вода ихъ тера своимъ токомъ, паданѣмъ и тежиномъ, ветаръ тискомъ , а пара распономъ. Има іошъ и други снага у природи, као: магнетска, електриска, галванска и капиларна, алъ ове іошъ досадъ нису за вученѣ веħи кои терета и машина употребляване на удешаване.

Людска є снага за вученѣ терета найслабия и найпоуздания, чимъ валя што подуже а подеднако вуħи, Снага се мери по терету, коєгъ є кадра за коє одређено време (н. п. за 1. сикундъ,) у кою висину диħи; што веħи теретъ за 1 секундъ више у висъ дигне, то є яча, и може се цифромъ означити. Обична є снага єдногъ среднѣгъ човека, да у 1. секунду теретъ одъ 10 фун. у висину одъ 10. стопа дигне и то по 10. сати на данъ да чинити може.

Коньи су и волови за вученѣ терета млого удеснии него люди, и у свима се земляма употреблюю. коньи су удеснии одъ волова, єръ є лакше с' ньима владати. Марва са две снаге ради, єдно тежином собственогъ тела свогъ, а друго одапиранѣтъ мишица о амове и патосъ. Сила овога вученя мери се по тежини марвинчета и по снази. Мереня овогъ има више начина, найбольи є ватовъ; по томъ є кадар єдан конь за єданъ минутъ, теретъ одъ 33,000 фун. за 1. стопу у висину диħи. Кадъ се ова снага са людскомъ спореди, онда є снага 1. коня за 5. люди.

Вода се употреблява за теранѣ машина, напуштаюћи е споля на точкове, кола, да пада, илъ да тече, пакъ да ихъ окреће. Ово е найобичния и найудесния, еръ е найпростия, найефтиния, найлакше удешена, а найедначия и непрекидна радня. Ова се снага умерава и удешава по висини падания и брзини тока воде, и по ширини и дужини весала на колу.

Ветаръ се употреблява само за оне млине, за коихъ теранѣ немамо воде. Овогъ е снага найнепоузданиия, ерь нитъ е подеднака, ни постояна.

Пара намъ е данасъ найяча и найпоуздания снага; само е низъ ню нуждно двострука машина; едне за ню, а друге за одређени посо. Пара се прави од воде у тврдо затворенимъ казанима ватромъ. Познато е да се вода ватромъ у пару претвори, коя пара 1728. пута више места заузме негъ нѣна вода. Кадъ се дакле вода у тврде казане тврдо затвори и ватромъ угрее, пара неимаюћи слободногъ излаза распинѣ се, и ту страотну снагу изда. Ова се снага употреблява данасъ за теранѣ свакояки машина. Найчудние е видити, како читава села лађи по води, и читава села кола по суву вуче.

Снага паре колико е се данасъ у Енглеской употреблява износи за 8,000,000. люди или 1,600,000. коня. Рачуномъ е нађено, да 1 конь 8 пута онолико землѣ (поля и ливаде) за изранѣнѣ потребуе, колико 1. човекъ. Кадъ би се дакле морало у Енглеской снаге паре са снагом коня заиспунити, то би се морало толико землѣ за изранѣнѣ толико коня одлучити, колко е за изранѣнѣ 12,800,000. люди нуждно. Оволико више люди може дакле тамо живити, илъ за оволико више могу се други обогатити.

Са овимъ болѣ удешенимъ и употреблѣнимъ машинама и снагама, особито паре, кадра е една малецна землѣица више еспапа, и болѣ и ефтиние начинити, негъ найвеће найбогатие и найнапунѣние землѣ, где се ове снаге и машине неупотребляваю, већ где све послове люди извршую илъ марва.

Са помоћу ови болѣ удешени машина и ови снага кадра е неколико люди више посла извршити, него што ихъ иляде иляда могу безъ ови; дакле и кадра себи оно стећи, што би илядама довольно било; ние дакле чудо, да се ови обогатити , и да сви остали низъ ньи осиромашити мораю.

Докъ су люди до овогъ дошли, да су и све снаге познали, и на ньи сгодне машине смислили и начинили, требало е вештине и точногъ сматраня и изпитиваня природни закона и снага, кое се само оном познати даю, ко ихъ внимателно пази, вреба, куша и испитуо. Ово изпитиванѣ природни закона и снага ние іошъ ни близу окончано. Сваки данъ люди кои пазе по штогодъ ново дознаю, и употребе, те се тако не само свои неволя све већма опраштаю, него и обогаћаваю, и приятние животъ на овомъ свету проводе.

Народна песма

за ученѣ на изустъ

Майка св. Петра.

Свети Петаръ у рай пође, За ньимъ майка текомъ тече , Па беседи стара майка: „Стан' почекай сине Петре, Да я с' тобомъ у рай идемъ“. Алъ беседи Свети Петаръ: „Вратъ се натрагъ моя майко, Ниси гладногъ наранила, Ни жеднога напоила, Ниси гологъ преодела, Нити боса преобула, Ниси слепомъ уделила, Ни за душу наменила, Неможъ майко самномъ поћи.

одъ Любомира Ненадовића

Молитва

Блаженъ онай о Господи, кои Тебе зове свуда. Блаженъ спасенъ онай само , ко с' у Твою правду узда. Ти никога іоште ниси страдаюћегъ оставио, у свакоме краю Ти си праведнога заштитио. Моя с' душа Теби само Єдиноме иоверава; у грудима чиста савесть Твоіомъ с' правдомъ утешава.

одъ Іована Суботића.

Роса.

1. Што се то по трави по зеленой блиста, ютромъ спрамъ сунашца, ноћу на месецу? Илъ е то девойка бисеръ погубила, илъ драго каменѣ юнакъ са челенке?

2. Нит' е то девойка бисер погубила, ни драго каменѣ юнакъ са челенке; већъ то сузе рони уцвелѣна майка, уцвелѣна майка за единцемъ синомъ.

3. Єдне рони сузе, кадъ се сунце рађа, друге рони сузе, кадъ заоди сунце; едне рони сузе, што іой узе сина, друге рони сузе, што ню Богъ неприма.

4. Кое сузе рони, што іой узе сина, Те с блистаю сузе ютромъ спрамъ сунашца; кое сузе лие, што ню Богъ неприми, те с' сузе блистаю ноћу на месецу.

Рачунске игре за децу.

За домаће упражнѣнѣ четвртком.

(Домаће рачунске задатке, редко деца сама раде, него илъ имъ старии ко начини, зато и нису ни одъ кое ползе. Далеко су болѣ у ту цель ове игре, еръ ихъ деца сама раде и муче се око нњи.)

Една рачунска игра.

Задатакъ. Броеве 1, 2, 3, у три реда тако ставити, да се одъ сви страна 6. наброяти може. Ово може на више начина уређено бити. Деци валя само еданъ начинъ показати, илъ ихъ упутити да га начине, н. пр.

2, 1, 3,
3, 2, 1,
1, 3, 2,

остали начини могу бити ови:

2, 3, 1,	3, 1, 2.	3, 2, 1,	1, 3, 2,
3, 1, 2,	1, 2, 3,	1, 3, 2,	2, 1, 3,
1, 2, 3,	2, 3, 1,	2, 1, 3,	3, 2, 1,

и другчие іоштъ.

2.

Задатакъ. Броеве 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, и 9, у три реда, све по три броя, тако ставити, да се одъ сви страна 15. наброяти може, илъ исти брой да несме дваредъ написанъ бити. н. пр.

4, 3, 8,
9, 5, 1,
2, 7, 6, изађе 15. и с' лева на десно, и натрашке, и озго доле, и уви[illegible] збраяюћи. И ово може на више начина уређено бити, као.

6, 7, 2,	8, 3, 4,	4, 9, 2,	8, 1, 6,	2, 7. 6:
1, 5, 9,	1, 5, 9.	3, 5, 7.	3, 5, 7,	9, 5, 1,
8, 3, 4,	6, 7, 2,	8, 1, 6,	4, 9, 2,	4, 3, 8,

и другчие. Валя задати, да свако дете, на што више уме начина напише.

3.

Задатакъ. Погодити замишлѣнъ брой. Задай некъ сваки по еданъ кои воле брой замисли. Заповеди нека га са 2. мултиплицираю. Томъ продукту некъ 4. адираю. Ту суму нека са 10. мултиплицираю. Од тог продукта некъ 320. субтрахираю; и нека ти рест кажу, одъ коегъ кадъ кажу обе цифре одсечеш, остаети замишлѣни брой. — С' овимъ можешъ сву децу, ако ће ихъ стотинама бити, у исти часъ, у врло озбилянъ по ньи, а и користанъ посо увући.

4.

Задатакъ. Рачунъ, кодъ коегъ увекъ 64. остане.

Задай некъ сваки по еданъ брой, кои ко воле, себи напише. Заповеди нека са 4. мултиплицираю. Тай продуктъ нека са 2. дивидираю. Тай квоциентъ нека са 16. мултиплицираю. Тай продуктъ нека са 2. мултиплицираю: найпосле нека тай продуктъ свакъ са своимъ заумлѣнимъ броемъ дивидира, мора сваком 64! у квоциенту изаћи.

5.

Заповеди деци некъ ове броеве овимъ редом напишу: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, и 9, и нека свако себи по еданъ брой кои найволие одъ овихъ на страну прибележи; после нека тай наймилии брой са 9. мултиплицираю, а онда са тимъ добивенимъ продуктомъ нека мултиплицираю цео горе написани редъ броева, и свакоме ће у продукту све само они броеви изаћи, коегъ ко найволие. — Оћешъ ли ти да другомъ погодишъ ово, а ти себи напиши горнѣ броеве, и нека онай комъ погађашъ, свой одъ овихъ наймилии брой (окромъ 8, еръ овогъ нема овде) са 9 мултиплицира, о нека продуктъ каже, а тићешъ с' тимъ себи горе прибележени редъ броева мултиплицирати, и изаћиће ти све сами они броеви, коегъ онай замислио.

Издае Епископска княигопечатня у Новом-Саду.

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. — Цена му е на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четврть год. 1 ф. а. вр

БРОЙ 37. У Новоме Саду, 7. Октобра 1859. **ГОД. II.**

Св. Владимиръ србскій краль.

одъ 1010—1015 после Христа.

(Свршетакъ.)

Но Богъ неоставля свое праведнике; него напушта кадшто на нњи зла, да іи куша, и утврди у вери; па іи после чудесно избавля беде и неволѣ, или іи на ономъ свету награђуе наградомъ праведника.

Владимиръ ніе быо дуго у тавници. Самуило е имао единицу кћеръ, лепу, добру, и младу, достойну, да буде другъ найболѣмъ човеку. Владимиръ се у тавници срдачно моліо Богу, кои му е у сну послао анђела хранителя, да га охрабри гласомъ, да ће се скоримъ ослободити тавнице. Владимиръ е веровао свомъ чудесномъ сну, и у надању и молитвама проводіо е свое време.

Єдномъ се захте Косари, доброй кћери Самуиловой, да походи сужнѣ у тавници; еръ ю е светій духъ надануо, да тако учини. Самуило іой то допусти, и она тада види Владимира, зачуди се нѣговой благости и мудрости, па кадъ дознаде, да е онъ србскій краль, сажали се у срцу о нѣму, па намисли сама собомъ избавити га клете тавнице. Она оде оцу, па га са сузама намоли, да пусти Владимира изъ тавнице, и да ю за нѣга уда. Богъ е тада већъ умекшао срце Самуилу, кои послуша молбе свое кћери, опрости Владимира тавнице, венча за нѣга свою кћерь, па богато га одаривши, поврати му нѣгово кралѣвство Србію, и одпусти га своіой кући.

Владимиръ е садъ срећно живіо съ Косаромъ, али му срећа быя за мала. После Самуилове смрти (1014) родише се у Бугарской немири, Самуиловъ синовацъ Владиславъ убіо е Самуилова сина Радомира, па е самъ преузео владати Бугарскомъ. Човекъ несите душе ніе се задоволіо едномъ царскомъ круномъ, него крвлю окаляну свою душу хтеде іошъ већма огрешити, онъ науми одъ Владимира отети србскій престо. Да се небы осетіо злу, науми притворношћу преварити га. Он пошлѣ свое посланике Владимиру, и позове га, да се договоре о некимъ државнимъ пословима; па да небы Владимиръ што сумняо, пошлѣ му два епископа, и едногъ пустиньика са часнимъ крстомъ за знакъ, да га неће преварити, да се нема чега бояти.

Владимиръ напоследку поверуе Владиславу, и крене се на путъ. Владиславъ е наместіо у заседу люде, да Владимира изъ потае убію. Но Богъ е чувао своГъ слугу, па ніе дозволіо, да се у тайности учини грдно злочинство. Владимиръ срећно дође у Преспу, и одма оде у цркву, да се помоли Богу. Кадъ Владиславъ дозна, да Владимиръ ние на путу убіенъ, чисто побесни одъ еда, па пошлѣ свое люде да га одма убію. Кадъ войници обколе Владимира, онъ іимъ се замоли, да му допусте да се може причестити, узме у руке часни крстъ, кои му е Владиславъ послао, па рече свима, кои су око нѣга были „молите се Богу за мене! Овай ми е крстъ сведокъ, да нисамъ кривъ, да умиремъ на правди божіой.“ После тога целива крстъ. па изиђе изъ цркве; а войници му предъ црквенимъ вратима одсеку главу 22. мая 1015 године.

Тако погибе првый божіи угодникъ одъ србски владалаца св. краль Владимиръ, чіи споменъ слави света православна црква, а у Елбасану (у Арнаутской) има свою особиту службу.

Доцніи србски владаоци угледаше се на св. Владимира, подражаваше нѣговимъ врлинами, и светомъ животу, па се зато многи и удостоише награде, кое Богъ дае праведнима.

После Владимирове смрти небыя Владиславъ срећанъ. Онъ е истина овладао землями Владимировимъ, али кадъ хтеде да заузме Драчъ, учиниму се едномъ за вечеромъ, да е ушао къ нѣму войникъ, кои е быо наликъ на убіеногъ краля Владимира. Владиславъ се одъ тогъ появленя силно уплаши, па стане као бесомучанъ викати: „ходите войници, ходите брже, уби ме Владиміръ“: и хтеде да побегне изъ шатора; али пораженъ десницомъ вишнѣга падне, и издаде душу. Нѣгова войска сазнавши догодивше се чудо нагне бегати, запали околъ (станъ), и оде у Бугарску; а Србіомъ на неко време овладаю Грци; кое е наскоро потукао србскій краль *Воиславъ*, ослободивши Србію одъ грчкогъ господарства.

Евангелия и Апостоли.

Неделя 22. после Духова.

Еванг. одъ Луке гл. XVI зач. 83.

Речѐ Гдь при́тчꙋ сі́ю: Человѣ́къ нѣ́кій бѣ̀ бога́тъ, и҆ ѡ҆блача́шесѧ въ порфѵ́рꙋ и вѵссонъ, веселѧ̀сѧ на всѧ̀ дни̑ свѣ́тлѡ. Рече Господъ причу ову: Човекъ неки беше богатъ, и облачаше се у скерлетъ и свилу, веселя се сваки дан господски.

Ни́щь же бѣ̀ нѣ́тко, и҆́менемъ Ла́зарь, и҆́же лежа́ше предъ вра̑ты̀ є҆гѡ̀ гно́енъ, и лежа́ше насы́титисѧ ѿ крꙋ̑пицъ па́дающихъ ѿ трапе́зы бога́тагѡ: но и псѝ приходѧ̀ще ѡ҆близова́хꙋ гно́й є҆гѡ̀. А бияше неко сирома именомъ Лазаръ, кои лежаше предъ врати нѣгови гноявъ, и желяше наситити се одъ мрва падаюћи с' трпезе богатога; алъ и пси долазећи облизоваху гной нѣгов.

Бы́сть же ᲂу҆мре́ти ни́щемꙋ, и҆ несе́нꙋ бы́ти А҆ггелы на ло́но А҆враа́мле: ᲂу҆мреже и҆ бога́тый, и погребо́ша его́. И би те умре сирома, и однешенъ би одъ Ангела на наручѣ Аврамово; а умре и богати, и саранише га.

И҆ во а҆́дѣ возве́дъ ѻ҆́чи сво҆и, сы́й въ мꙋ́ках и҆зрѣ А҆враа́ма и҆здале́ча, и҆ Ла́зарѧ на ло́нѣ е҆гѡ̀. И у паклу подигнувъ очи свое у мукама опази Авраама издалека, и Лазара у наручю нѣговомъ.

И҆ то́й возгла́шъ, речѐ, Ѻ҆́тче А҆враа́ме, поми́лꙋй мѧ, и҆ посли̂ Ла́зарѧ, да ѿмочи́тъ конецъ пе́рста своегѡ̀ въ водѣ, и҆ и҆стꙋди́тъ ꙗ҆зы́къ мо́й: ꙗ҆́кѡ страждꙋ̀ въ пла́мени се́мъ. И тай повикавши рече: Оче Авраамe, смилуй се мени, и пошльи Лазара, некъ умочи край прста свога у воду, и разлади езикъ мой; еръ страдам у пламену овом.

Речѐ же А҆враа́мъ, ча́до, помѧни́, ꙗ҆́кѡ воспрїѧ̀лъ е҆сѝ бла́гаѧ твоѧ̀ въ животѣ̀ твое́мъ, и Ла́заръ та́кожде ѕла̑ѧ; ны́нѣ же здѣ̀ ᲂу҆тѣша́етсѧ, ты́ же стра́ждеши. А Авраамъ рече, синко, опоменисе, да си примио блага твоя у животу твомъ, а Лазаръ опетъ зла; а садъ се овде теши, а ти страдашъ.

И надъ всѣ́ми си́ми междꙋ̀ на́ми и҆ ва́ми про́пасть ве́лика ᲂу҆тверди́сѧ, ꙗ҆́кѡ да хотѧ̀щїи прейти̂ ѿсю́дꙋ къ ва́мъ, не возмо́гꙋтъ, ни и҆̀же ѿ тꙋ́дꙋ къ на́мъ прехо́дѧтъ. И преко свега тога, међу нама и вама пропаст велика утврђена е, тако да кои би хтели прећи одуд къ вама немогу, нити ће они отуда къ нама прелазити.

Речѐ же, молю̀ тѧ ᲂу҆̀бо Ѻ҆́тче, да по́слеши е҆гѡ̀ въ до́мъ Ѻ҆тца моегѡ̀; и҆́мамъ бо пѧ̀ть бра́тїй; ꙗ҆́кѡ да засвидѣ́тельствꙋетъ и҆̀мъ, да нѐ и҆ тїи прїидꙋтъ на мѣ́сто сїѐ мꙋче́нїѧ. Глаго́лѧ е҆мꙋ̀ А҆враа́мъ: и҆́мꙋть и Мѡѷсе́а и҆ проро́ки: да послꙋ́шаютъ и҆́хъ. Тада рече: молимте дакле оче, да га пошлѣшъ куђи оца могъ; еръ имамъ петъ браће; нека имъ посведочи, да не би и они дошли, на место ово мученя. Рече му Авраам: они имаю Мойсеа и пророке: нека ихъ слушаю.

Ѻ҆́нъ же речѐ, нѝ Ѻ҆́тче А҆враа́ме: но а҆́ще кто̀ ѿ ме́ртвыхъ и҆́детъ къ ни́мъ, пока́ютсѧ. А онъ рече; не оче Аврааме! него ако имъ ко изъ мртви дође, покая ће се.

Рече́ же є҆мꙋ̀, а҆́ще Мѡѷсе́а и҆ проро́кѡвъ не послꙋ́шаютъ, и҆ а҆́ще кто̀ ѿ ме́ртвыхъ воскре́снетъ, не и҆́мꙋтъ вѣ́ры. И рече му: (Аврамъ) ако Мойсеа и пророке не узслушаю, и ако ко изъ мртви устане, не ће веровати.

Апостолъ Галатима гл. VI. зач. 215.

Бра́тїе: ви́дите, коли́цѣми кни́гами писа́хъ ва́мъ мое́ю рꙋко̀ю. Браћо! видите, колико кньига написа вам моіомъ рукомъ.

Є҆ли́цы хотѧ́тъ хвали́тисѧ по пло́ти, сі́и нꙋ́дѧтъ вы ѡ҆брѣ́затисѧ, то́чїю да не креста̀ ра̀ди Христо́ва го́ними бꙋ́дꙋть. Кои оће да се фале по телу, они ће васъ натеривати, да се обрежете, само да не би крста ради Христова гоњени били.

Ни бо́ ѡ҆брѣ́зающїисѧ са́ми зако́нъ хранѧ́тъ: но хотѧ̀тъ ва́мъ ѡ҆брѣ́зоватисѧ, да въ ва́шей пло́ти похва́лѧтсѧ. Єръ ни они сами кои се обрезую закона нехране; него оће да се ви обрезуете, да се с' вашим теломъ фале.

Мнѣ̀ же да не бꙋ́детъ хвали́тисѧ то́кмѡ ѡ҆ крестѣ̀ Гд҃а на́шегѡ І҆исꙋ́са Хрїста; и҆́мже мнѣ̀ мі́ръ разпѧ̀сѧ, и҆ а҆́зъ мі́рꙋ. А мени небуд' фалити се (другимъ чим) осимъ крстомъ Господа нашегъ Іесуса Христа; чрезъ коегъ се за мене светъ разапе, и я за светъ.

Ѡ҆ Хрїстѣ̀ бо І҆исꙋ́сѣ, ни ѡ҆брѣ́занїе что̀ мо́жетъ ни неѡбрѣ́занїе, но нова тва́рь. Єръ у Христу Исусу ни обрѣзанѣ што помаже, ни необрѣзанѣ, него нова тварь.

Й є҆́лицы пра́виломъ си́мъ жи́телствꙋ́ютъ, мі́ръ на ни́хъ й ми́лость, й на Ісраили Божіи. И кои по правилу овомъ живе, миръ на ньи и милость, и на Израилъ Божіи.

Про́чее, трꙋды̀ да никто́же мѝ дае́тъ: а҃зъ бо ꙗ҆́звы Гд҇а Іисꙋ́са на тѣлѣ̀ мое́мъ ношꙋ̀. Прочемъ, труда да ми нико незадае: еръ я ране Господа Исуса на телу моемъ носимъ.

Бла́годатъ Гд҇а на́шегѡ Іисꙋ́са Хрі́ста̀ со дꙋ́хомъ ва́шымъ бра́тіе, а҃минь. Благодатъ Господа нашег Исуса Христа са духомъ вашимъ, браћо! Аминъ.

О покорности.

Воспитаванѣ деце к' покорности, ест прво и найглавние начело у воспитаню и ученю деце. Грефе.

Навика деце на покорность, то е найважния одъ сви навика дечии; са ньомъ ћешъ децу све остале навике часомъ научити и одучити.

Покорность е прва и найвиша добродетелъ дечия; све остале дечие добродетели изъ ове се лако и часомъ извити даю. Дистервегъ.

Покорность е подвргнуће своје волѣ туђой. Алъ ово несме силомъ ни боемъ натерано бити; еръ онда ние покорность, него е насилѣ и робско подвргнуће. Права е покорность само онда, где воля старешине морално и умно надвишуе волю покораваюћегъ се; а почемъ се предпоставля; да е воля воспитателѣва доиста овакова; и почемъ за малу децу, за ньинъ недотупавни разумъ, и ньину морално іошъ недотупавну волю никое друге замене нема, окромъ разума родителя, воспитателя, учителя и уобште старешина; — то е покорность дечия, према своимъ родительима и старешинама сасвимъ на разуму основана. Алъ овой покорности стои на путу тежня за самосталношћу, коя се у деци врло рано появлюе, и врло брзо с' ньима яча, и махъ отима; пакъ навика деце на покорность била би при овой тежньи готово немогућна, да неби осећанѣ зависимости, и слабости, а доцние и осећанѣ благодарности, и любави и почитаня свои старии, тежньи оной за самосталношћу на супротъ била, и покорность могућномъ учинила. И опетъ никадъ немогу ова осећаня ону тежню за самосталношћу сасвим свладати, него старешине мораю зарана све могућно употребити, да ову основу свое надъ децомъ власти, покорность, зарана у деци извию, и никадъ да ову навику дечию к' покорности на случай неоставляю, нитъ да чекаю, да се она сама у деци извие. Куртманъ.

Децу валя научити на покорность, она сама одъ себе никадъ покорна бити неће.

Деца коя се за детинства ненавикну ауторитету свои учителя и старешина безъ резонираня покорити се, та ће се деца у своме доцниемъ веку властма и законима, и самомъ ауторитету Божиемъ противити; а то ће найнесрећнии люди бити. Келнеръ.

Деца треба да су сасвимъ, и брзо покорна. Безъ овогъ ние могућно руководити ихъ ни воспитати. Мораю на голу речь послушна бити; еръ ньима ние могућно узроке и основе заповести тумачити, нити су ихъ кадра деца разумети, нити е увекъ времена том. Я желимъ одъ деце подпуну покорность; али и желимъ одъ родителя и воспитателя да пазе, да излишне и неправедне заповести и запреке никадъ неиздаю. А кадъ су заповесть илъ запреку кою издали, била каква му му драго, онда нека и онога часа брзу и подпуну покорность траже. Овай законъ нетрпи изятия. Іошъ кадъ заповедате, заповедайте кратко и ясно, и нека у заповести ни сенке нема, као да ће іой се ко противити. Виломъ.

Одъ деце валя покорность искати, не насъ него ньи ради; алъ искаюћи ово, ние слободно ньину нарав угушити, и децу роблѣмъ начинити. Нуждно е да дете и слободну волю има; и нуждно е башъ прилику му дати, да е покаже; безъ слободне волѣ нема самосталности ни моралности. Само како што неваля ову убити, и одъ деце машине начинити, кои се свакой и свачиной вольи покораваю; тако несме ни ова воля ньина обезуздана и самовольна бити. Покорность треба да е на темелю разума и морала утврђена; дете треба у заповедма старешина моралне заповеди да види, да увиди већи разумъ у ньима, и целисходность, и да увиди брижльивость старешина себе ради, пакъ да ту любовъ и наклоность старешина почитуе, ако и неможе башъ заповести свестно сасвимъ и кроз проникћи. Кернеръ.

Покорность е основа воспитаня, законитости, реда и запта; покорность е душа школског живота, душа фамилие и држава; и да би домаће воспитанѣ све оно с' децомъ учинило, што му учинити надлежи, сва би деца већъ одъ куће покорность у школу донела, и онда би држанѣ школскога запта игра била, а онда би текъ школа право напредовала. Непокорность е сатана у детету, кои намъ при свой муци у воспитаню своевольногъ и тврдоглавогъ детета найтврдоустие противустои, и противу коегъ се кадкад читаво школско доба детие узалудъ бочимо. Хандлъ.

Школа е само онда кадра свое велико и тешко дело науке и воспитаня довршити, кадъ іой с' покорности дечиомъ, као с' првомъ навикомъ, и првим условиемъ сви навика притечемо. Ансилонъ.

Мени се никои посо старешина с' децомъ тако лудъ невиди, као резониранѣ с' децомъ. Између сви умни снага човечии, разумъ е, кои се найтеже и найкашнѣ извие, ерь онъ е као плодъ и есенция свию, у нѣму су све споене. И опет оѣе люди да се са детиимъ разумомъ послуже, да му остале умне и душевне снаге извию! Цель е воспитаня начинити одъ лудогъ детета разумногъ човека; а ови оѣе децу с' дечиимъ разумомъ да воспитаю! то се зове састрагъ посо починяти и изтеривати. Русо.

Игра с' бояма.*

Купи детету по еданъ камичакъ ове три бое, црвене жуте и плаветне, (ово само неколико новчиѣа кошта) и подай нека ихъ покуша мешати (кичицу у воду умакаюѣи, и по ньима па онда по чистомъ беломъ папиру мазаюѣи) и извешѣе изъ ньи три све остале бое.

Задатци. Нека помеша црвену и жуту, изаѣиѣе му оранцаста. Нека помеша жуту и плаветну, изаѣиѣе му зелена. Нека помеша плаветну и црвену, изаѣиѣе му лиласта.

Ако му купишъ више врсти црвени жути и плаветни, и покуша ихъ овако мешати, изаѣиѣе му више врсти оранцасти, зелени и лиласти.

Дальи задатци. Нека ихъ покуша врло танко намазати. изаѣиѣе му све блеђе. Нека ихъ покуша гушѣе намазати, изаѣиѣе му све угаситие. С' овимъ можа врло много различни боя извести, ведриіи и угаситиіи.

Далѣ нека покуша едну танѣ а другу гушѣе узети, кое се може на неброене степене учинити, моѣи ѣе на неброене врсте, иляде и иляде различни боя извести, извешѣе све могуѣне бое, ербо се све само изъ оне три састое, зато се оне три и зову главне илъ првобитне бое, а све остале окромъ ньи и окром беле и црне зову се смесне илъ изводне.

---

* Удешено за децу, да ову лепу науку у приятной и милой игри.

(Кое су дакле главне бое? а кое су изводне? изъ кои се главни састои зелена? изъ кои оранцаста? из кои лиласта?)

Задай садъ детету, нека излинира седамъ наеднако раздалеки линия, и нека на прво место између прве и друге линие намаже црвену, на треће жуту, на пето плаветну, а између ньи нека намаже изводне, како гди коя по горе реченомъ закону треба да дође, и нека тай редъ боя запамти.

Од кои се боя прави оранцаста? између кои треба дакле да дође? Одъ кои се прави зелена? а лиласта? Између кои треба дакле да дође?

Іошъ му задай, нека са цирклом начини на чистомъ папиру єдно повеће коло; нека рубъ тогъ кола са истомъ шириномъ циркла на шестъ єднаки делова разшестари, и нека повуче праве линие од среде кола до ти бележака на рубу, па нека у свако друго одъ ти шестъ поля намаже по єдну главну бою, а између ньи по єдну изводну, и то ону, коя по закону ту спада; да тай редъ боя како єдна за другомъ долази іошъ болѣ видити и упамтити. —

Іошъ милию ћешъ забаву детету начинити, ако кодъ стаклара по єданъ комадић стаклета одъ те три главне бое купишъ, (и ово само неколико новчића кошта) а нека су стакла неєднаке величине, и подай нека крозъ ньи найпре поединце, а после на два єдно на друго мећући гледа.

На црвено стакло учиниће се све беле ствари црвене, само плаво небо и све плаве ствари биће лиласте, а све жуте ствари оранцасте. На жуто стакло учиниће се све беле ствари жуте, само плаве ствари зелене а црвене оранцасте. Исто ће се тако на плаветно стакло све беле ствари плаветне видити, само жуте зелене, а црвене лиласте.

Нека садъ покуша на два стакла, едно на друго мећући гледати, и садъ ће на црвено и жуто стакло све беле ствари видити оранџасто; на жуто и плаветно стакло, све те ствари зелене; а на плаветно и црвено стакло, исте те ствари лиласте.

Да све ове бое ясно изражене нађе, нуждно е да е таньина илъ угаситость боя на свимъ стаклама еднака. Ако коя боя преотима махъ, знакъ е да е угаситие метнута него она на другомъ стаклету што е, и ту валя одъ оне танѣ бое више плочица стаклета узети и едно на друго метнути, док се са оном мах преотимлюћомъ неизравна.

Ако му купишъ више врсти боядисани стакала, iошъ више ће различни боя видити, и на сунце и на два едно на друго мећући, и сила ће забаве са овим имати. —

Задай далѣ детету, нека три комада чистогъ папира са оне три главне бое намаже, и то, с' едне стране едномъ а с' друге другомъ, и нека те папире у зейтинъ умочи, тимъ ће постати провидно, па нека крозъ ньи као крозъ она стакла гледа и нека каже, какве бое види, и зашто е тако.

Питаня. Према горећой свећи неможе плаветна боя одъ зелене да се разликуе, зашто? Изъ кои се састои зелена? а какавъ е пламен свеће? па шта учини жутъ пламенъ одъ плаветне бое? —

Iошъ милию ће забаву имати дете са призмомъ. Ову може само начинити на овай начинъ. Купи му код стаклара три плочице чистогъ стаклета, све три с едногъ прста широке и са четиръ илъ петъ прстию дугачке, као леньириће, и подай ихъ детету, нека их све три тако склопи, да остане унутри триугло празно место, и нека ихъ слепи белимъ мекимъ воскомъ, после на єданъ край нека съ воском залепи єдну дашчицу и тимъ призму заклопи, с' друге стране нека є напуни пуну воде, и са истомъ онакомъ єдномъ дашчицомъ и воскомъ некає залепи и затвори. То є призма; на ту нека покуша различно є окрећући ствари гледати, видиће около сваке ствари те све горепоменуте боє редом и у найлепшем виду, и сила ће забаве са тимъ имати. —

Іошъ милия ће забава детету ово бити: Купи му єдну повећу чигру (ону древену играчку, што є бичићем по земльи тера да му се врти) гледай да нађеш єдну коя є озго саевимъ равна, ако не, мораш є с'равнити, и задай детету, нека изсече од чистогъ папира три исто толико велика точка, колико є чигра озго широка, и нека те точкове са те три главне боє тако намаже, да єданъ точакъ на полакъ црвенъ буде, а на полакъ жутъ, други наполакъ жутъ а наполакъ плаветанъ, а трећи полакъ плаветанъ а полак црвен; и нека покуша єданъ по єданъ ма кои точакъ са мало воска на чигру озго прилепити и чигру потерати, да види садъ боє. И овде ће изъ ови самце стоєћи главни боя, исте оне изводне видити, макаръ да главне нису смешане, и са овимъ ће велику забаву имати.

Исто ће овако милу забаву имати, нека те точкове тако намазаногъ папира, на равне одъ танке даске начинѣне точкове, или на велика древена пльосната дугмадъ прилепи, крозъ ньи средомъ танка древена вретенца н. пр. одъ палидрваца начинѣно предене и жвркове начини, па те пусти да се окрећу. Или нека те точкове папира на потеже округле дасчице прилепи, и ту дасчицу на ону чигру на три дугачка конца, или на три краћа а ова три на єданъ подужи веже, да онако висе као црквена кандила, пакъ нека конце уврти, и пусти да се одврћу а он да боє гледа. Са свима ће овимъ играма дете сила забаве имати.

Овде ће видити, да се и безъ озбиля смесе главни боя опетъ оне исте изводне начине.

Дальи задатци. Нека садъ дете едан точакъ чистогъ папира циркломъ на шестъ пола подели, као оно горе речено, алъ се томъ разликомъ, да црвена боя 65, оранџаста 27. жита 48, зелена 60, плаветна 100, (и то ведрие плава, 60, а угасита 40) и лиласта 40. степена (одъ 360. на кое се свако коло дели) заузме, (она ширина циркла, с' коіомъ е коло правио има 60 степена, по томъ нека дели далѣ, како гди више илъ манѣ одъ 60 требуе,) и кадъ е те бое намазао, нека садъ тай точакъ на чигру илъ жвркъ ил на оно кандило прилепи и пусти да се окреће, да види шта ће садъ одъ боя бити. Ако е само таньину ил густину одъ сви боя еднако погодио, учиниће се садъ све беле, нестаће ихъ свию, илъ управо рећи споиће се све у белу. Дакле сви шестъ ови боя уедно даду едну и то белу. Ако се неби бела указала, знакъ е да е она коя махъ преотима гушће намазана, и онда валя илъ и све остале гушће намазати, илъ ню едну мало водомъ и кичицомъ мало изтаньити. —

(Продужиће се.)

Справица.

за погађанѣ времена и погоде.

Узми едну флашу одъ олбе, алъ са узанимъ грлцемъ, найболѣ апотекарску, медицинску; нали е до близу пуну чистимъ и 40. степ. (гради) якимъ шпиритусомъ; и метни іошъ пол' лота ситно изтученогъ камфора, и осмину лота ($^1/_8$) ситно изтучене Салитре (Kali nitricum depuratum) и осмину лота ($^1/_8$) нишадора (Amonium muriaticum depuratum pulverisatum) Ово се све може у апотеки за неколико грошића добити. — Да се све ова добро измеша, валя све добро измућкати. Садъ валя стакло то чепомъ добро запушити и запечатити, пакъ наполѣ о прозоръ везати и у тврдити. Чимъ малко у миру постои, уватиће се на дну с' прста дебео талогъ.

Слѣдуюћа появленя имаю слѣдуюће значенѣ:

Подигнелъ се изъ талога као облачакъ у висину, то значи, да ће наскоро ветра бити;

Уватили се савъ талог на дно тако, да сав шпиритусъ чистъ и бистаръ остане, то ће наступити лепо време;

Дигнели се талогъ у крупнимъ мрвама у висину, тако, да се савъ шпиритусъ замути и узкомеша, то ће бити буре;

Укаже ли се на врх шпиритуса као ледена плочица, и дигнелъ се талогъ мало у висъ, то ће бити кише ил снега;

Попнели се шпиритусъ већма у вис, то ће бити зиме и мраза;

Подигнел се савъ талог у висину, тако да шпиритусъ остане одоздо чист и бистаръ, то е знак землѣтресения;

поделил се талог наполе тако, да га полак озго стои, а полак одоздо, и шпиритус на сред флаше чист стои, то ће сутра данъ читавъ данъ киша падати;

Ако е шпиритусъ мутанъ и по нѣму се (звездице) искрице виде, то ће бити олуине и грмлявине;

Акол се зими те искрице виде, то ће други илъ трећи данъ снега бити;

Укажулъ се мали ситни облачци у стаклу, то ће бити ситне кишице, магле илъ снега,

Врло сићушне искрице у шпиритусу значе да ће бити магле илъ влажногъ времена.

Появленя ова можда неће на свакомъ месту баш сасвимъ ова значеня имати, зато ће нуждно бити, да сваки, кои ову справицу држао буде, баръ неко време появлѣня споляшня са появлѣньма у стаклету сматра и прибележи, да би се сигурно на ова ослонити могао. Добро би било баръ четиръ оваке справице имати, и на све четиръ стране кућне (на источной, южной, западной и северной) по едну држати и пазити.

Іошъ една рачунска игра

за децу.

6.

Задатакъ. Погодити у коіой е руци паръ, у коіой не.

Заповеди деци нека у едну руку узму или замисле парни, а у другу ма кои непарни брой; после нека брой коегъ у десной руци имаю са 2. мултиплицираю, и продукту томе брои изъ леве руке адираю и суму кажу; коегъ е сума непаранъ брой, томе е у десной руци паранъ а у левой непаранъ брой, аколъ е сума паранъ, оно е у десной руци непаранъ брой.

Чудотворна травица.

Две девойчице идући изъ воћняка носаше свака по котарицу воћа на глави. Милица намргођена и невольна непрестано путемъ гунђаше; а Любица весело певаше и шалишесе. То гледаюћи Милица упита е: „тако ти здравля Лубице, како ти пада креванѣ и шала на умъ, кодъ толикогъ терета, а нити си яча од мене нити е твоя котарица маня одъ мое?“ — „Ние маня, — одговори Любица, ал я сам у мою котарицу едну травицу метнула, пакъ и неосећамъ терета.“ — „То е нека чудотворна травица“ — рекне Милица — „кажи ми е, да е и я у мою котарицу метнемъ.“ На то іой Любица одговори: „Та чудотворна травица зовесе *стрпельивость*, упамти е Милице, и видиђеш да ђе ти са ньомъ свакадъ сваки терет лакши бити, кад годъ се сетиш нѣ само, одма ђе те разведрити и развеселити.

Оче нашъ.

У едномъ селу изподъ сремске планине бияше еданъ кнезъ, кои особити начинъ знаде, люде што еданъ на другогъ тужбу имаше, измиривати. Єдаредъ му дођу два селянина, кои незгодну парницу имаше; обоици имъ предстояше, више изгубити негъ добити. Кнезъ ихъ покуша измирити, и изговори имъ братски и паметно; алъ простаци ко простаци недаше се доказати. Кнезу никако у главу непође, да може човек волити свою штету него миръ; и одпусти ихъ; и после неколико дана опетъ ихъ призва, и у присудству више люди покуша ихъ као у стидъ измирити, и найпосле рекне: „Брађо! наши су оцеви и дедови обичай имали, пре свакогъ дела Богу се помолити, да и ми по ньиномъ обичаю учинимо!“ на кое речи капу скинувъ, и руке склопив почне ясно молити: „Отчє на́шъ ижє ѥ҆сѝ на нєбєсѣхъ“ и пр. а оба селяка говорише за ньимъ све до „и҆ ѡ҆ста́ви на́мъ до́лги на́шꙗ, ꙗ҆́кѡжє и҆ мы̀ ѡ҆ставлѧ́ємъ должникѡ́мъ на́шимъ“ кое речи кнез мало веђма узвикну, а селяци за ньимъ; и онда им се окрену говорећи: „дакле брађо! сад смо се и Богу помолили, садъ ми іошъ едаредъ реците, ођетел' башъ да се парничате, пакъ на што изађе?“ алъ селяци уђуте, и мало часъ ђе еданъ рећи: „я сам контен, да се измиримо“ кое одма и други привати, и едан другомъ руке пруже, и осташе приятельи любљећи се и помагаюћи гдегодъ еданъ другоме могаше.

Издае Епіскопска кньигопечатня у Новом-Саду.

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. — Цена му е на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четврть год. 1 ф. а. вр

БРОЙ 38. У Новоме Саду, 14. Октобра 1859. ГОД. II

Ко подиже Школу у очима народа?

(Изъ Аустр. школскогъ Вѣстника.)

Башъ кадъ самь смишляо, шта ћу о овом предмету писати, догоди се нешто што ми е посао яко одлакшало. Я се састанемъ с’ нѣкимъ човѣкомъ, кои по свои послови често путоваше на близо и надалеко. Онъ ми приповѣди ово:

„Пре некогъ времена проћемъ я крозъ село Н. и опазимъ гдѣ дѣца из школе излазе. Они иђаху у малимъ гомилицама и разговараху се о свои школски послови. Дошавши наспрамъ мене, скину ми капу и поздраве ме учтиво. Тако су они мирно и у найболѣм поредку покрай мене пролазили. Међу њима не бяше свађе ни ината, па ни саме вике и ларме. Сиромашна дѣца ишла су с‘ богатимъ заедно, и я не могохъ ни наймanѣ примѣтити да се богатіе обучена дѣца стиде одъ оне коя су сиромашки одевена. Сва дѣца бяху чисто и просто обучена, у ни едногъ нисамъ опазио подерану а незакрплѣну хальину. Све ово мени се допадне и я запытахъ дѣцу ту, иду ли радо у школу? „Како небы ишли радо у школу“ одговоре ми они, „кадъ се мы тамо свакомъ добру учимо.“ Изостае л‘ кои одъ васъ по некій путъ одъ школе? „Боже сачувай“ одговоре дѣца „у нашой школи влада строгій редъ.“ А заръ вы већъ знате шта е редъ? упитамъ я далѣ. „Да како да знамо; редъ е то, кадъ мы све наше послове како валя и на време урадимо, и кадъ сваку стварь на свое мѣсто оставимо.“ — бяше одговоръ дѣчій. Кажите мы дѣцо, води ли овай путъ у К.? Они ми на то учтиво одговоре, и двоица одъ ньи понуде се да ме до никле пропрате. Я имъ то недопустимъ, еръ самъ путъ добро знао, него ихъ похвалимъ са доброгъ владаня ньиховогъ, а они ми благодаре, и желећи ми срећанъ путъ разиђу се свакій своіой кући. Као што рекохъ дѣца ми се ова яко допадоше, и я наумимъ извѣстити се о станю школе у мѣсту Н; ер тако смерну, учтиву и добронаравну дѣчицу іоштъ нисамъ видио. Наскоро затимъ састанем се са грађаниномъ еднымъ изъ Н. и поздравивши се с‘ ньиме приповѣдимъ му како самъ крозъ нѣгово мѣсто прошао, и како ми се дѣца тамошня допадаю; по свой прилици, додамъ я, имате вы врло добру и валяну школу! „Тако е брате, одговори онъ, мы смо срећни са нашомъ школомъ; нашой е школи тешко пара наћи. Мы нетерамо дѣцу у школу, него се дѣца сама за школомъ отимаю, и едва чекаю да у школу иду.“ Я на то примѣтимъ, да тако ние свагдѣ, и да познаемъ у своме селу многе люде, кои велику муку с‘ дѣцом имаю докъ ихъ натераю да у школу иду. „Тако е было некада и кодъ насъ“ одговори, онъ, „али е сад сасвимъ другчие, па да видите само како радо и лако дѣца наша садъ уче, и како се радую кад што науче. И штогод науче, то одма у животу употребити уму. Само да чуете како лѣпо библичне и друге приповѣдке приповѣдаю; како уму све празничне тропаре одпояти, и протолковати; како знаю Еванђелія и погдѣкои апостолъ на просто казати; како лѣпо и разумльиво читанку и сваку другу кньигу, коя имъ до руке дође читаю, и оно што прочитаю своимъ рѣчма казати знаду; како лѣпо пишу, и свашта штогод у кући треба на паметъ вешто прорачунити уму. Алъ іоштъ ніе то све што намъ дѣца изъ школе са собомъ донесу. Ньихово добро владанѣ, коме се они у школи уче, служи нам на найвећу радость и утѣху. Кадъ су намъ дѣца код куће или повтораваю свое школске задатке и пишу прописе, или гледаю, како ће родительима одъ помоћи быти. Ни часка узалудъ непроведу; еръ веле да е време найскупоцѣніе одъ свакога блага. Ютром и вечеромъ пре и после ручка читаю красне молитве, па и мы старіи у многоме морамо се на дѣцу угледати и дотеривати се; чимъ кое челяде почне клети, и богмити се дѣца га таки моле да то неради еръ е то противно трећой Божіой заповести, па, вѣруй ми, и одъ псованя, кое кодъ насъ врло убичаено бяше, готово насъ већъ одучише дѣца наша, предъ ньима баремъ нитко за животъ главе несме псовати ни рђаву рѣчь проговорити; еръ они одма моле да престанемо одъ таквогъ невалялогъ и грешногъ говора, с' коимъ се милостивый Богъ вређа. И ове невине дѣчіе молбе и примѣтбе снажніе дѣйствую на срдце насъ великихъ, него речи найболѣгъ проповѣдника.“ — Вы сте мы доста лѣпога приповѣдили о вашой школи „примѣтим на то я „али кажите мы молимъ васъ како сте до такове добре школе дошли?“ То ніе тешко погодити, настави онъ, мы имамо доброг и вештогъ учителя, кои с' вольомъ свой посао одправля и кои умѣ лѣпо с' дѣцомъ поступати. Мило ти е погледати како дѣца на нѣгове речи, и на свакій мигъ нѣговъ пазе, и своіом пажльивошћу нѣму се умилити желе. У школи нашой влада найвећа чистота, точность и поредакъ, коме се сва дѣца привикнути мораю. Између богате и сиромашне дѣце неправи се никаква разлика. Као што учитель са свима безъ разлике као отацъ поступа, тако су и ученици еданъ другоме услужни, и пазе се између себе као да су рођена браћа. Іошт бы вам много добра о нашой школи приповѣдити могао, али ово баш немогу пропустити да неспоменемъ. Наш Господинъ парохъ, с‘ коимъ насъ е Богъ благословио, великій е пріятель и покровитель школе наше. Свакій боговетный данъ долази онъ у школу или да дѣцу у страху господнѣмъ обучи, или да се увѣри о труду учителѣвомъ и успѣху дѣчіем. Непрође ни едан праздникъ, а да он несветуе родителѣ да дѣцу свою добро воспитаваю и прилѣжно у шлолу и у цркву шалю; често с‘ важности пунымъ рѣчма опоминѣ он нас старіе, да своима млађима с‘ добрым примѣром предходимо, и да никадъ повода к‘ соблазни недамо·“

„То е дакле кодъ васъ школа кодъ свію людій у великой части и поштованю“ примѣтим я.

Заиста школу кодъ насъ сватко поштуе и уважава, — одговори онъ. — Штогод дѣца родительима о школи приповѣдаю, то налази одзива у срдцама родительским, па ние могуће, да могу родительи неблагодарни быти према ономе заведенію у комъ се дѣца ньихова воспитаваю, и према ономъ човѣку, кои се око ньи тако брижльиво и свойски труди. Од пре нико ние за школу маріо, и нашимъ людма было е све едно ил, было школе ил‘ не было, али данашньим даномъ општинари наши гледаю свакимъ могућим начиномъ, да учителя и школу подпомогну. Свакій на благо школе, учителя и сиромашне школске дѣчице смѣраюћій предлогъ господина мѣстногъ школскогъ надзирателя општинаря наши свесрдно приме, и брзо у дѣйство приведу, ер су увѣрени, да ће свакій новчићъ општинскій, кои се на користь школе жертвуе, стоструке плодове нама и дѣци нашой принети.“

(Продужиће се.)

Недельна и свечана
иЕвагелия. и Апостоли.

Неделя 23. после Духова.

Еванг. одъ Луке гл. VIII зач. 38.

Въ вре́мѧ ѻ҆̑но: прїи́де Ї҆нсꙋсъ въ странꙋ̀ Гадари́нскꙋ̀, ꙗ҆́же є҆́сть ѡ҆бѡ́нполъ Галїле́и. У време оно: пређе Іусъ у страну Гадаринску, коя е према Галилеи.

И҆зше́дшꙋ же є҆мꙋ̀ на зе́млю, срѣ́те є҆го̀ мꙋ́жъ нѣ́кїи ѿ гра́да, и҆́же и҆мѧ́ше бѣ́сы ѿ лѣ́тъ мнѡ́гихъ, и҆ въ ри́зꙋ не ѡ҆блача́шесѧ, и҆ во хра́мѣ не живѧ̀ше, но во гробѣ́хъ. И кадъ изађе онъ на землю, срете га муж неки изъ града, кои имаше бесе одъ много година, и у альине необлачаше се, и у куђи неживляше, него по гроблю.

Ꙋ҆зрѣ́въ же Ї҆исꙋ́са и҆ возопи́въ припадѐ къ немꙋ̀, и҆ гла́сомъ ве́лїимъ речѐ: что̀ мнѣ̀ и҆ тебѣ̀, Ї҆исꙋ́се Сы́не Бо́га вы́шнѧгѡ; молю́сѧ тѝ, не мꙋ́чи менѐ. И опазив Іусa, повика и припаде к' нѣму, и гласомъ яким рече: шта е мени до тебе Іусе сине Бога вишнѣга, молимти, се немучи ме.

Повелѣ̀ бо дꙋ́хови нечи́стомꙋ и҆зы́ти ѿ человѣ́ка; ѿ мнѡ́гихъ бо лѣ́тъ восхища́ше є҆го̀, и҆ вѧза́хꙋ є҆го̀ ᲂу҆́зы желѣ́зны и҆ пꙋ́ты стрегꙋ́ще є҆го̀, и҆ разтерза́ѧ ᲂу҆́зы, гони́мъ быва́ше бѣ́сомъ сквоѕѣ̀ пꙋсты́ни. И заповеди духу нечистомъ изиђи изъ човека; еръ од много лета мучашега, и везиваше га (човека тогъ) узицама гвозденимъ, и у путама чувашега, и разтрзаваше свезе те, гонѣнъ бияше бесомъ крозъ пустиню.

вопро́си же є҆го̀ Ї҆исꙋ́съ глаго́лѧ: что̀ ти є҆́сть и҆́мѧ; ѻ҆́нъ же речѐ: Легеѡ́нъ, ꙗ҆́кѡ бѣ́сы мнѡ́зи внидо́ша въ ѻ҆́нъ. И упита га Іусъ говоређи: како ти е име? а он рече; Легеон, еръ беси многи ушли беше у нѣга.

И҆ молѧ́хꙋ є҆го̀, да не повели́тъ и҆̀мъ въ бе́здꙋ и҆ти́. И молише га (Іусa беси) да имъ незаповеда у безду иђи.

Бѣ̀ же тꙋ̀ ста́до свине́й мно́го, пасо́ша въ горѣ̀, и молѧ́хꙋ є҆го̀, да повели́тъ и҆̀мъ въ ты̀ вни́ти; и҆ повелѣ̀ и҆̀мъ. И бияше ту стадо свиня велико, пасуђи по гори, и молише га, да им заповеди, у те уђи; и заповеди имъ.

Изше́дше же бѣ́си ѿ человѣ́ка, внидо́ша во свинїѧ̀, и҆ ᲂу҆стреми́сѧ ста́до по бре́гꙋ въ є҆́зеро, и҆ и҆стопе. И изиђоше беси изъ човека, уђоше у свинѣ, и устреми се стадо с' брега у море, и утопи се.

Ви́дѣвше же пасꙋ́щїи бы́вшее, бѣжа́ша, и҆ возвѣсти́ша во гра́дѣ и҆ въ се́лѣхъ. И видивши пастири шта би, побегоше и явише у граду и селима.

Изыдо́ша же ви́дѣти бы́вшее, и҆ прїидо́ша ко Ї҆исꙋ́сови, и҆ ѡ҆брѣто́ша человѣ́ка сѣдѧ̀щїа, и҆з̾ негѡ́же бѣ́сы и҆зыдо́ша ѡ҆болче́на и҆ смы́слѧща, при ногꙋ̀ Ї҆исꙋ́сови, и҆ ᲂу҆боѧ́шасѧ. И изиђоше (люди изъ града и села) да виде, шта се сби, и приђоше к' Ісусу, и нађоше човека седећа, изъ коегъ беси изиђоше, обучена и смислена (паметна) кодъ ногу Ісусови, и поплашише се.

Возвѣсти́ша же и҆̀мъ ви́дѣвшїи, ка́кѡ спасе́сѧ бѣснова́выйсѧ. И казаше имъ они кои су видли, како се спасе бесни.

И молѝ є҆го̀ ве́сь наро́дъ страны̀ Гадари́нскїѧ ѿитѝ ѿ ни́хъ, ꙗ҆́кѡ стра́хомъ ве́лїимъ ѡ҆держи́ми бѣ́хꙋ: ѻ҆́нъ же влѣ́зъ въ кора́бль, возврати́сѧ. И умоли га сав народъ изъ стране Гадаринске, да иде одъ њи, еръ стра велики увати њи; и онъ улѣзе у лађу, и врати се. (одъ њи).

Молѧ́шесѧ же ємꙋ̀ мꙋ́жъ, и҆з̾ негѡ́же и҆зыдо́ша бѣ́си, да бы̀ съ ни́мъ бы́лъ; ѿпꙋсти́ же єго̀ Ї҆исꙋ́съ глаго́лѧ: возврати́сѧ въ до́мъ тво́й, и҆ повѣ́дай, є҆ли́ка тѝ сотворѝ Бо́гъ; и҆ и҆́де по всемꙋ̀ гра́дꙋ проповѣ́даѧ, є҆ли́ка сотвори́ ємꙋ̀ Ї҆исꙋ́съ. И моляше му се човекъ, изъ коег изиђоше беси, да би с' њим био; али одпусти га Ісус говорећи: вратисе кући твоіой, и казуй, шта ти учини Богъ; и оде (овай човекъ) по свемъ граду приповѣдаюћи, шта му учини Ісусъ. —

Апостолъ одъ Павла Ефесцими гл. II. зач. 220.

Бра́тїе: Богъ, бога́тъ сы́й въ ми́лости, за премно́гѹю любо́вь свою̀, є҆́юже возлюби́ на́съ, **Браћо! Бог кои е богатъ у милости, за премногу любавь свою, коіомъ возлюби насъ.**

И сѹ́щихъ на́съ ме́ртвыхъ прегрѣше́нми, соѡживѝ Хрістомъ: благода́тїю естѐ спасе́ни: **И насъ кои биясмо мртви одъ грехова, оживи с' Христомъ; благодаћу сте спасени:**

И сь ни́мь воскреси́, и҆ спосадѝ на небе́сныхъ во Хрістѣ Ї҆исѹ́сѣ: **И с' ньимъ воскресе, и посади на небесима у Христу Ісусу:**

Да ꙗ҆ви́тъ въ вѣцѣ́хъ грѧдѹ́щихъ преѕѣ́лное бога́тство благода́ти своеѧ̀ благосты́нею на на́съ ѿ Хрі́стѣ Ї҆исѹ́сѣ: **Да покаже у вековима кои иду, превелико богатство благодати свое добротомъ на нама у Христу Ісусу:**

Благода́тїю бо є҆́стѐ спасе́ни чре́зъ вѣ́рѹ: и҆ сі́е не ѿ ва́съ Бо́жїй да́ръ: **Єръ благодаћу сте спасени крозъ веру; и то ние одъ васъ; Божіи даръ (е то).**

Не ѿ дѣ́лъ, да никто́же похва́литсѧ. **Не од дела, да се нико непофали.**

Того̀ бо є҆́смы творе́нїе, созда́ни въ Хχі́стѣ Ї҆исѹ́сѣ на дѣла̀ блага́ѧ, ꙗ҆̀же пре́жде ѹ҆гото́ва Богъ, да въ ни́хъ хо́димъ. **Єр смо нѣгово створенѣ, саздани у Христу Ісусу, на дела добра, коя пре уготови Богъ, да у ньима ходимо.**

Изясненіе Псалма 102.

Благослови́ дѹшѐ моѧ̀ Го́спода. **Благослови, слави' хвали душо моя Господа Бога.**

И҆ всѧ̑ внѹ́тренѧѧ моѧ̀ и҆́мѧ свѧто́е є҆гѡ̀. **И сва унутреня моя, све што е у мени, нека слави име нѣ-**

гово свето. Све снаге и моћи духа нашегъ нека славе свето име Божие."

Благослови́ дꙋ́шѐ моѧ̀ Гⷣа и҆ незабыва́й всѣ́хъ воздаѧ́нїй є҆гѡ̀. Слави душо̀ моя Господа и незаборављай свию давања нѣговыхъ незаборави на оне даре кое ти Господъ даде. Шта е све нама дао Богъ?

Ѡчища́ющаго всѧ̑ безакѡ́нїѧ твоѧ̀. Слави душо моя Господа, кои чисти, опрашта сва преступленя твоя. Кадъ намъ прашта Богъ наше грѣхе?

И҆сцѣлѧ́ющаго всѧ̀ недꙋ́ги твоѧ̀. Кои т. е. Господ Богъ, исцѣлюе све недуге, болести, слабости твое.

Избавлѧ́ющаго ѿ и҆стлѣ́нїѧ живо́тъ тво́й. Кои избавля одъ пропадљивости животъ твой. Хоћемо л мы сасвимъ пропасти кадъ умремо? Да шта ће быти с нама после смрти?

Вѣнча́ющаго тѧ̀ ми́лостїю и҆ штедро́тами. Кои тебе вѣнчава милошћу и милосрђемъ. Какве милости нама дае Богъ?

Исполнѧ́ющаго во благи́хъ жела́нїе твоѐ. Кои испунява сваку благу желю твою. Свако добро, кое мы одъ Бога молимо. Онъ ће намъ дати, ако смо мы то заслужили, и ако то на наше добро смѣра.

Ѡбнови́тсѧ ꙗ҆́кѡ ѻ҆́рла ю҆́ность твоѧ̀, обновиће се младость твоя као орловска, подмладићешъ се као орао.

Творѧ́й ми́лостыни Гⷣь, и҆ сꙋ́дьбꙋ всѣ̑мъ ѡ҆би́димымъ. Господъ е онай кои твори милостиню, и правицу свима увређенима; Господъ Богъ е милостивъ, па правицу дае онима кои у правду страдаю.

Сказа́ пꙋти́ своѧ̀ Мѡѷсе́ови, сынѡвѡ̑мъ Ісраилевымъ хотѣ́нїѧ своѧ̀. Сказао е, показао е путове свое Мойсею, и синовима Израилѣвымъ хотенѣ свое, свою волю. Шта се ту разуме подъ именомъ пута? Законъ Божій, по коме мы треба да се владамо, заповѣди Божие, кое смо дужни одржавати ако желимо срећни быти. Преко кога є Бог дао людма заповѣди свое? Зашто се дакле каже дає Богъ сказао путове свое Мойсею? Приповѣди ми изъ старога завѣта о Мойсею? Єсмо ли и мы сынови Ісраилеви? Єсмо по духу, зато што вѣруемо науку Христа Спасителя, кои є као човѣкъ быо потомакъ праотца Якова или Ісраиля.

Ще́дръ и ми́лостивъ Гд҃ь долготерпѣли́въ и многоми́лостивъ: Милосрданъ и милостивъ є Господ, дуготрпельивъ, и наймилостивіи, найбольій.

Не до конца́ прогнѣваетсѧ, нижѐ въ вѣкъ враждꙋ́етъ. Онъ се неће до края срдити, нити ће до века непріятельовати; ако кога Богъ и покара, то све зато быва да се онъ поправи и да больи постане, а не што бы му Богъ злобио.

Не по беззако́нїемъ на́шымъ сотвори́лъ є҆́сть на́мъ, нижѐ по грѣхѡ́мъ на́шимъ возда́лъ є҆сть на́мъ. Ніе по преступленьима нашима учиніо, намъ, нити є по грѣсима нашима казнио насъ.

Ꙗ҆кѡ по высотѣ̀ небеснѣй ѿ земли́ оу҆тверди́лъ є҆́сть Гд҃ь ми́лость свою̀ на боѧ́щихсѧ єгѡ. Єръ као што є високо небо одъ землѣ, тако є утврдио Господ милость свою надъ оныма кои се нѣга бое.

Є҆ли́кѡ ѿстоѧ́тъ восто́цы ѿ за́падъ, оу҆да́лилъ є҆́сть ѿ на́съ беззаконїѧ на́ша. Колико одстои Истогъ одъ запада, толико є удалыо одъ насъ преступленя наша. — Кадъ ће намъ Богъ опростити безакония и преступленя наша? Како се зове она св. Тайна у коіой намъ се после крштеня учинѣни грѣси праштаю? Колико є пута преко године дужанъ свакій християнин исповѣдити се и пречестити? —

Ꙗ҆коже ще́дритъ ѻ҆́тецъ сы́ны, оу҆ще́дри Гд҃ь боѧщихсѧ є҆гѡ̀. Као што угледа Отацъ синове, тако угледа Господъ оне кои га се бое. Као што є милостивъ Отацъ синовима, тако є милостивъ Богъ богобоязльивымъ, добрымъ людма.

Ꙗ҆́кѡ то́й позна̀ созда́нїє на́ше, помѧну́ ꙗ҆́ко пе́рсть є҆смы́. Єръ онъ познаде саздание наше, створъ, састав нашъ; онъ помену, сетисе, да смо мы земля прашина.

Человѣ́къ ꙗ҆́ко трава̀ днї́є є҆гѡ̀. Човек, као трава су дани нѣгови; животъ човечій е као трава.

Ꙗ҆́ко цвѣ́тъ се́лный та́кѡ ѿцвѣте́тъ, као цвет польскій тако ће оцвасти онъ.

Ꙗ҆́кѡ дѹ́хъ про́йде въ не́мъ и҆ не бѹ́детъ и҆ непозна́єтъ ктомѹ̀ мѣ́ста своє́гѡ. Єръ кадъ ветаръ пређе преко нѣга — преко цвѣта, = не ће га выше быти, и не ће выше познавати мѣсто свое.

Ми́лость же Госпо̀дня ѿ вѣ́ка и҆ до вѣ́ка на боѧ́щихсѧ є҆гѡ̑. А Милость Господня е од века па довека надъ онима, кои се Нѣга бое.

И҆ пра́вда є҆гѡ̀ на сынѣ́хъ сынѡ́въ: хранѧ́щихъ завѣ́тъ є҆гѡ̑ и҆ по́мнѧщихъ за́повѣди є҆гѡ̀ твори́ти ѧ҆̑. И правда е Нѣгова — Божія — на сыновима оныхъ кои хране завѣтъ нѣговъ, и кои се сећаю да заповѣди Нѣгове творе, да по заповѣдма Нѣговыма живе.

Гд҃ь на небесѝ ѹ҆гото́ва престо́лъ свой и царство є҆гѡ̀ всѣ́ми ѡ҆блада́етъ. Господ е на небесима уготовіо, спреміо, престолѣ свое, и царство нѣгово надъ свима влада, онъ влада надъ свима световима.

Благослови́те Гд҃а всѝ А҆́ггели є҆гѡ̀, си́лнїи крѣ́постїю творѧ́щїи сло́во є҆гѡ̀, ѹ҆слы́шати гла́съ слове́съ є҆гѡ̀ Благословите Господа сви Анђели нѣгови, вы силни снагом, кои творите речь Нѣгову, кои извршуете запевѣсть нѣгову, да се чуе гласъ нѣговыхъ рѣчій (Благій Богъ преко своихъ Анђела обявлюе людма волю свою).

Благослови́те Гд҃а всѧ̀ си́лы є҆гѡ̀, слѹ́ги є҆гѡ̀ творѧ́щїи во́лю є҆гѡ̀. Благословите Господа, све силе нѣгове (Анђелске силе), слуге нѣгове, кои извршуете волю Нѣгову.

Благослови́тє Господа всѧ̀ дѣ́ла є҆гѡ̀ на вса́комъ мѣ́стѣ вла́дичєства є҆гѡ̀. Благословите Господа сва дѣла Нѣгова, на свакомъ месту господарства Нѣговог, — гдѣ годъ онъ влада, т. е. на целомъ свѣту. —

Игра с' бояма.

(Продуженѣ.)

Далѣ задай детету, нека іошъ три исто толико велика точка одъ чистогъ папира одсече, и нека изъ єдногъ точка исто онолико и на истимъ онимъ местима папира извади, колико и гди на горе поменутом точку завата црвена и зелена боя; и нека са тим белимъ точкомъ поклопи све остале бое, окромъ црвене и зелене, па нека садъ чигру потера, илъ жврkъ илъ кандило пусти, да се окрећу, шта ће садъ видити? и садъ ће све бело бити.

Задай далѣ, нека изъ другогъ точка чистогъ папира извади онда и онолико, где и колико заватаю плаветна и оранцаста боя; а изъ трећегъ точка чистогъ папира, нека извади онде и онолико, колико и где заватаю жута и лиласта боя; и нека са овима белимъ точковима покуша онай офарбани точакъ покрити окромъ ови поменути боя, па нека пусти на чигри жврку илъ кандилу окретати се, и овде ће све бело изаћи.

Какавъ е узрокъ овомъ? Узрокъ е ово: Зелена боя има у себи жуту и плаветну, ер е смеса изъ ньи, дакле у зеленой и црвеной има све три главне бое; а у главнима су и изводне; а све ускупъ даю беле.

Питаня. Одкуда е да плаветна и оранцаста белу даду? Изъ кои се главни састои оранцаста? Єсул дакле у те две у плаветной и оранцастой све три главне? А шта буде кадъ се све брзо окрећу? Одкуда е да жута и лиласта белу даду?

Да неби ко мислио, да онай силни бео папир белу бою прави, ово е проба: нека одсече дете іош три точка чистогъ папира, и нека намаже еданъ на полак са црвеномъ, а наполакъ зеленомъ боіомъ; други точакъ полакъ плаветномъ а полакъ оранцастом, а трећи точакъ полакъ жутомъ а полакъ лиластомъ, и нека ихъ покуша на чигри, жврку ил кандилу потерати, и садъ ће бити сваки бео, ако е само танкост ил угаситость обе бое наеднако удесио, еръ одъ овог зависи белина.

Овде садъ валя деци казати, да е и светлость од сунца бела, ал да се и она из исти ови шестъ кое главни кое изводни боя састои, кое се сгодномъ приликомъ една одъ друге одлуче и онда се свака посебце и у истомъ горе поменутомъ реду една мимо друге, и у истой горе одмереной ширини видити даду; тако н. пр. на дуги, капльицама росе, на онима ћошкастим стаклама полиелея, на онимъ бешичицама, што их деца одъ сапунице праве, и на многим другимъ местима; на старимъ одъ лошегъ стаклета начинѣним прозорима, на флаши пуной водомъ, кадъ све ове ствари на сунцу стое, и ми према ньима удесно т. е. од сунца окренути стоимо; исто тако на грумену чистог леда, на разбою, одлому, чистогъ дебелогъ стаклета, на многомъ провидномъ камену драгомъ и недрагомъ, особито на дияманту, алъ найлепше на горепоменутой призми, што е одъ стаклета белимъ воскомъ слеплѣна и воде начинио, кою може и одъ леда у том калупу начинити.

Да се светлость доиста из спое ови шест боя састои, увериће се дете овимъ: нека уђе у едну собицу илъ у подрумъ, гди су капци сасвимъ затворени, да нигди ни едногъ зрачка светлости недопире; (ова се тама даде и начинити, валя на подрумске прозоре даске блатомъ илъ ђубретом облепити), нека на едном капку, у кои споля сунце упире едну малу рупицу пробуши; онога ће часа еданъ зракъ светлости од сунца у нутра ући, и на патосу или на дувару мало округло светло коло начинити, и цео ће се зракъ од капка до тогъ кола видити. Зракъ е тай бео. Алъ нека садъ у нѣга ма где призму, попреко и едномъ сеченицомъ доле окренуто придржи, да зракъ крозъ ню прође, онога ће часа на место оногъ малогъ округлог белогъ кола све оне пре поменуте бое видити. Да их лепше и ясние види, нека подастре табакъ чисте артие.

Оћели сваку ову бою самце да гледа, нека узме едну дашчицу, илъ листъ круће артие; нека едну маню рупицу у ньой начини, и нека тай лист иза призме подржи, и тако удеси да само ону бою, кою найволие саму гледати, крозъ ту рупу пропусти, и видиће е саму, еръ ће друге све на истомъ папиру око руке остати, сама ће та една далѣ проћи. Овако може едну по едну све редомъ бое самце гледати, кое валя на чистъ папиръ уватити, где ће ихъ лепше и ясние гледати моћи.

Іошъ купи детету кодъ стаклара едно округло стакло, као наочарско, ал да е с' обе стране мало пупчасто; или ако е ефтиние два стаклета одъ они што се на цепне сате меѣу, коя оба мора дете пупчасто склопити и свудъ воском облепити до едног местанца, кроз кое ће воду у нутра у сути, пакъ и то залепити. То стакло, кое се може и као билюръ илъ жежистакло употребити, нека покуша дете — у оной мрачной соби, где е зракъ светлости са призмомъ на свое бое разлучио, — иза призме подржати, алъ наблизу, и онога ће часа видити, да ће боя нестати, и опет се бело коло иза овогъ стаклета указати, кое ће папиръ на кое коло пада приближуюћи ил далѣ носећи исто онако бити, као без призме и стакла што е.

Шта е учинило ово стакло? Сбило е све оне бое опетъ уедно, а изъ ньи е изашла една бела, као што су ихъ и чигра и жвркъ илъ кандило белу начинили. Ово е дакле потврђенѣ, да(се светлость из они шест боя састои, ето се даде на ньи разлучит , и опет у едно сбити.

· Продужиће се

Загонетна питаня.

I.

1. Кое очи стое у репу? 2. Коя се грана неда на ватру положити? 3. Коя брадъ нема длака? 4. Кое ноге неходе? 5. Кое се очи извлачити и увлачити даю? 6. Чия е кућа безъ гвожђа и древета? 7. Кои се език нееде? 8. Кое крило нема перя? 9. Коя се рука немиче? 10. Кое очи цветаю? 11. Кое перо нема браде? 12. Кое срце никадъ небие?

1. Пауновогъ перя. 2. одъ планине и реке. 3. од ключа. 4. одъ столице. 5. у дурбину. 6. пужевля. 7. говорни. 8. од прозора. 9. кажирука. 10. у воћке. 11. од ключа. 12. у древета.

II.

1. Ко сгради мост безъ древета? 2. Кое умро, а ние се родио? 3. Ко се тако дерао, да га е сав свет чуо? 4. Кое е найтежи штапъ? 5. Коя стваръ нема тела, и опет е видимо? 6. Ко уме найбрже и найлепше човека измоловати? 7. Ко свой посо найдуже трговлачи, и опетъ на време готовъ будне? 8. Ко сваки данъ по полю иде и опетъ е непрестано кодъ свое куће? 9. Шта е зелено кадъ е црвено? 10. Ко носи ноге у руци, а очи у цепу? 11. Ко живи одъ ветра? 12. Где се коси сено?

1. Мразъ. 2. Адамъ и Ева. 3. магарац у Ноевом ковчегу, 4. просиячки. 5. сенъ. 6. огледало. 7. ужар

8. пуж. 9. незрела црна ягода. 10. старацъ. 11 ветреначаръ. 12. нигде, већъ трава.

Пословичка питаня.

1. Коегъ дана нема у години? 2. Како валя япунце окретати? 3. Кога неваля за путъ питати? 4. Где неваля бунаръ копати? 5. Кои е носъ найгори? 6. Где неваля свећа да стои? 7. Коме неваля веровати? 8. Кога неваля срдити? 9. Коя кокош найманѣ яя носи? 10. Коя девойка найманѣ кућу надгледа? 11. Ко зими гладуе? 12. Когъ пою куряци?

1. куковогъ. 2. по ветру. 3. слепца. 4. у край воде. 5. рутави. 6. подъ мерицомъ. 7. лажи и сну. 8· кога валя молити. 9. коя найвише какоће. 10 коя се найвише огледа. 11. ко лети ладуе. 12. ко се овцом учини.

Єзикословне игре.

I,

Погађати речи суштне и приложне и пр. са окончениемъ: ар, ац, ач. ак, ик, ин, ан, ань, аль, ель, ай, ен, еж, иш, аш, ош, ов, ер, ир, ор. ић, ог, ам, ат, от, ис, ас, ав, ой, уй, ца, ина, ка, ча, ня, ва, ля, ба, та, ћа, аст, ост, ра, жа, ша, я, на, да, ла, ло, ство, иво, ево, ово, ко, но, мо, ро, иште, че, ће, лѣ, нѣ, це, ад, ед, одъ, рк, ит, ив, ев, ет, ски, ни, ньи и пр. Увекъ за едну игру само едно окончение узети, и искати да свако дете по едну речъ каже; што се више речи каже, то користния игра.

II.

Одъ слѣдуюћи корени речи погађати казати илъ пописати све изъ ньи изведене: учити, писати, читати, рачунати, певати, играти, седити, пазити, гледати, слушати, говорити, радити, ести, пити, спавати, мо-

молити, зюбити и пр. н. п. ученикъ, ученички училиште, училиштни, учитель, учительски, учительовати и пр. Иа сваку игру не више, већъ само по едну, илъ найвише по две речи одредити, и искати и упућивати да свако дете по едну овамо у фамилию спадаюћу реч погоди; што се више речи узпогађа, то е користния игра по децу.

III

Слѣдуюће речи: учити, писати, читати, рачунати, певати, играти, трчати, скакати, ести, пити, спавати, молити, любити, слушати, радити, говорити, гледати, пазити, седити и пр. сложити са предлозима, до, за, изъ, на, надъ, о, объ, одъ, по, подъ, про, при, разъ, са, с', у, узъ, и пр. и изъ ови новодобивени речи, нове у овихъ фамилию спадаюће погађати.

IV.

Слѣдуюће речи погодити све различите значае глава, око, срце, рука, езикъ, вратъ, нога, колено, крило, шака, табанъ, жила, листъ, перо и пр. као н. пр. глава на човеку, глава шећера, глава државе и прочая.

V.

Задатакъ. Изъ речи: Богъ, бой, боръ, влада, власть, даръ, крстъ, миръ, слава, чедо; добро, драго, лепо, мило, люто, свето, тврдо; брани, види, люби, стани, храни; и ови непуни речи: люб, мил, славъ, вой, — сложити лепа србска мушка, (и са додатком а) женска имена.

Издае Епіскопска кньигопечатня у Новом-Саду.

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. — Цена му е на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четврть год. 1 ф. а. вр

БРОЙ .39 У Новоме Саду, 21. Октобра 1859. ГОД. II

Ко подиже Школу у очима народа?

(Изъ Аустр. школскогъ Вѣстника.)

(Свршетакъ.)

Вы сте се господине учителю зеђъ вальда уморили слушаюћи ову мою подугачку приповѣдку, али я вамъ немогу утаяти оно чему самь сведокъ и очевидацъ!

Нисамь се я уморіо, — одговоримъ я пріятелю момъ, грађанину изъ мѣста Н. — него самь вамъ с' благодарностћу обвезанъ на любави с' коіомъ сте вы мени станѣ ваше школе описали. Ваше приповѣданѣ одлакшало ми е посао с' коимъ се башъ садъ занимамъ, и я на пытанѣ: Ко подиже школу у очима народа, одговарамъ ево овако:

Школу подиже учитель, свештеникъ, мѣстный школскій надзиратель, ученици, и ньихови родительи.

Ако е учитель добро схватіо свой позивъ, ако су му добро познате велике и тешке дужности светогъ свогъ званія; ако он прописане предмете своима ученицима вешто и с' вольомъ предае; ако с' ньима озбильно строго али притомъ и любазно поступа; ако ихъ богобоязльивости, покорности, чистоти, уредности, прилѣжности и осталимъ добродѣтельима привикава, и с' тымъ разумъ и срдце ньихово цѣлисходно изображава; то онда слѣдства нѣговогъ подвига немогу утаяна и сакривена остати; дѣца ће и неотице родительима своима све казати и обявити што у школи бывà.

Дѣца су невина и искрена, па приповѣдаю радо кодъ куће све оно што су у школи видила, чула и научила; притомъ и ньихово владанѣ изванъ школе, сведочи и одкрива свакоме какавъ ред и запт у школи влада.

Па ели могуће да родительи дѣчіи остану равнодушни према ономъ заведенію укоме се дѣца ньихова многимъ лепимъ стварима уче, у коме од дана на дан послушнія, разумнія и валянія постаю!

Ако учитель на владанѣ дѣчіе изванъ школе добримъ окомъ мотри; ако имъ гдѣгодъ се прилика пода руку помоћи пружа; ако се за тѣлесный и душевный напредакъ како богатыхъ тако и сиромашнихъ своихъ ученика с' еднакомъ ревношћу стара; ако се у храму Божіемъ с' чистомъ побожношћу и нелицемѣрном смѣрношћу Богу моли, и како ученицима своима тако и цѣлой општини у томе за примѣръ служи; ако е домаћій нѣговъ животъ образацъ честитости и валяности, и ако е онъ према свакоме пристоянъ, любезанъ и човечанъ: То ће нѣга и нѣгову школу сви добри люди поштовати и уважавати.

Ако притомъ свештеник мѣстный рѣчма и дѣлом школу подпомаже; ако се неусипно труди и настои да сѣме Божіега слова у невина срдца дѣтія пресади и ньи млекомъ христіянства напои; ако у цркви са амвона, и у многостручномъ свом с' своимъ парохіянима саобраћеню, важность школе и школскогъ воспитанія людма предъ очи ставля, и на самой дѣци ньиховой наочигледно имъ показуе плодове школског воспитанія и обучаваня: То ће онда школа и учитель кодъ народа іошъ у веће уваженѣ доћи.

Народна школа е као какавъ врт у коме се питомо растинѣ подранюе. Ово растинѣ потребуе брижльиве и трудне неге, да може напредовати. Што се оно лепше развія, што красніе цвати, све то веһма расти цѣна и важность врта тога.

Ты си, учителю, вртаръ у томе врту; дѣлатель и покровитель тога врта е и свештеникъ, а гди е нуждно обадвоици е одъ помоһи и мѣстный школскій надзиратель. Ако сва троица у слоги и любави крепко настоите, да вамъ школа добра буде, то һе се за кратко време школа ваша у очима народа подиһи, и сви люди сматраһе ю као едно одъ найполезніихъ, и после цркве найсветіе заведеніе, у коме се дѣца приуготовляваю да добри христіяни и честити, вредни, трудолюбиви и поштени грађани буду.

Недельна и свечана

Евангелия и Апостоля.

Неделя 24. после Духова.

Еванг. одъ Луке гл. VIII зач. 39.

Въ врєма ѻ҆́но: Человѣ́къ нѣ́кїй пристꙋ́пи къ Іисꙋ́сꙋ, є҆мꙋ́же и҆́мѧ Іа́їръ, и҆ то́й кнѧ́зь со́нмищꙋ бѣ̀, и҆ па́дъ при ногꙋ̀ Іисꙋ́совꙋ, молѧ́ше є҆го̀ вни́ти въ до́мъ сво́й. У време оно: човекъ неки приступи к' Іисусу, и нѣму би име Іаиръ, и тай кнезъ (старешина) у сборници бѣ, и паде предъ ноге Іисусове, и моляше га увиһи (уһи) у куһу нѣгову.

Ꙗ҆́кѡ дщѝ є҆динорѡ́дна бѣ̀ є҆мꙋ̀. ꙗ҆́кѡ лѣ́тъ двона́десѧте, и҆ та̀ ᲂу҆мира́ше; є҆гда́ же и҆дѧ́ше, наро́ди ᲂу҆гнѣта́хꙋ є҆го̀. Еръ нѣи единица бияше у нѣга, одъ дванайстъ година, и та умираше; а кадъ иђаше (Іисусъ) народъ гнѣчише га.

И҆ жена̀ сꙋ́щи въ точе́нїи кро́ве ѿ двоюна̀десѧте лѣ́тъ, ꙗ҆́же врачє́мъ и҆зда́вши всѐ и҆мѣ́нїе, не возмо́же ни ѿ є҆ди́нагѡ и҆сцѣлѣ́ти. И жена бияше у теченю крви (болесна) дъ дванайст лета коя врачма (лекарима) издавши све иманѣ, немога ни одъ едногъ изцеле (бити).

И҆ пристꙋ́плши созадѝ, коснꙋ́сѧ кра́ѧ ри́зъ є҆гѡ̀, и҆ а҆́бїє ста̀ то́къ кро́ве є҆ѧ̀. И приступивши састрагъ косну се края альине нѣгове, и одма стаде теченѣ крви нѣне.

И҆ речѐ Ї҆исꙋ́съ: кто є҆́сть коснꙋ́выйсѧ мнѣ̀; Ѿмета́ющимсѧ жѐ всѣ̀мъ, речѐ Петръ и҆ и҆̀же съ ни́мъ: настáвниче, наро́ди ѿдержа́тъ тѧ̀ и҆ гнѣтꙋ̀тъ, и҆ глаго́леши, кто̀ є҆сть коснꙋ́вшисѧ мнѣ̀; и рече Іисусъ, ко е што се косну мене? и кадъ се сви одговараху, рече Петаръ, и кои бише с' ньимъ: учителю! народъ те обколио и гнѣчи, а ти кажешъ: ко е, што се косну мене.

Ї҆исꙋ́съ же речѐ: прикоснꙋ̀сѧ мнѣ̀ нѣ́кто; а҆̀зъ бо чꙋ́хъ си́лꙋ и҆зше́дшꙋю и҆зъ менѐ. А Іисусъ рече: косну се мене неко: еръ я осети силу, коя изађе изъ мене.

Ви́дѣвшеже жена́, ꙗ҆́кѡ не ꙋ҆таи́сѧ. трепе́щꙋщи прїи́де, и҆ па́дши предъ ни́мъ є҆ѧ́же ра́ди вины̀ прикоснꙋ́сѧ є҆мꙋ́, повѣ́да є҆мꙋ̀ предъ всѣ́ми людмѝ, и҆ ꙗ҆́кѡ исцѣлѣ̀ а҆́бїє. А кадъ виде жена, да се неможʼ утаяти, дркћући приђе, и паде предъ ньимъ, и с' богъ коегъ узрока косну се нѣга каза му предъ свимъ людма, и како се исцели одма.

Ѻ҆́нъ же рече є҆́й: дерза́й дщѝ. вѣ́ра твоѧ̀ спасѐ тѧ̀; и҆дѝ въ ми́рѣ. А онъ іой рече: небой се кћери, вера твоя спасе те; иди с' миромъ.

Є҆ще є҆мꙋ̀ глаго́лющꙋ, прїи́де нѣ́кїй ѿ а҆рхїсѷнагѡ́га. глаго́лѧ є҆мꙋ̀ ꙗ҆́кѡ ꙋ҆́мре дщи твоѧ; не движи ꙋ҆чи́телѧ. Докъ онъ іошъ говораше, дође неко одъ старешине сборничкогъ (куће) и рече му (старешини): умре кћи твоя; не дижи учителя (нетруди).

Ї҆исꙋ́съ же слы́шавъ, ѿвѣща є҆мꙋ̀ глаго́лѧ; не бойсѧ, тѡ́кмѡ вѣ́рꙋй, и҆ спасе́на бꙋ́детъ. А Іисусъ чуюћи, одговори му говорећи: не бой се, само веруй, и биће спасена.

Пришѐдъ же въ до́мъ, не ѡ҆ста́ви ни є҆динагѡ вни́ти, то́кмѡ Петра́ и҆ Ї҆ѡа́нна, и҆ Ї҆а́кова, и отца ѻ҆трокови́цы и҆ ма́теръ. И кадъ дође у кућу (Іаирову), непусти ни едногъ уђи, осимъ Петра и Іована и Якова, и оца девойкина и матере.

Пла́кахꙋсѧ же всѝ, и҆ рыда́хꙋ є҆ѧ̀; ѻ҆́нъ же речѐ, не пла́читесѧ; не ᲂу҆́мре бо, но спи́тъ И плакаше сви и яукаше за мьомъ; а онъ рече: неплачите, ние умрла, него спава.

И҆ рꙋга́хꙋсѧ є҆мꙋ̀ вѣ́дѧще, ꙗ҆́кѡ ᲂу҆́мре. Ѻ҆́нъ же изгна́въ во́нъ всѣ́хъ, и҆ є҆́мъ за рꙋ́кꙋ є҆ѧ̀, возгласѝ глаго́лѧ: ѻ҆трокови́це, востани. И ругаше се нѣму, знаюћи да е умрла. А онъ изагнавши на полѣ све, и узее за руку и викну говорећи: девойко, устани.

И҆ возврати́сѧ дꙋ́хъ є҆ѧ̀, и҆ воскре́се а҆́біє: и҆ повелѣ̀ да́ти є҆́й и҆́сти. И поврати се духъ нѣзинъ, и устаде одма; и заповеди дати іой да еде.

И҆ диви́стасѧ роди́телѧ є҆ѧ̀; ѻ҆́нъ же повелѣ̀ и҆́мѧ никомꙋ́же повѣ́дати бы́вшагѡ. И удивише се родительи нѣни; а онъ имъ заповеди, никомъ неказивати шта се сби'.

Апостолъ Павла Ефесцима гл. II. зач. 221.

Бра́тїе: Хрїсто́съ есть ми́ръ на́шъ, сотвори́вый ѻ҆боѧ̀ є҆ди́наго, и҆ средостѣ́нїе ѿгра́ды разори́вый; враждꙋ̀, пло̀тїю свое́ю: Браћо! Христосъ е миръ нашъ, учинивши обое уедно, и среду (срце) ограде разоривши; неприятельство, теломъ своимъ.

Зако́нъ за́повѣдей ᲂу҆че́нми ᲂу҆празни́въ, да ѻ҆́ба сози́ждетъ собо́ю во є҆ди́наго но́ваго человѣ́ка, творѧ̀ ми́ръ. Законъ заповеди наукама уништи, (обори); да изъ оба (язичника и юда) створи собомъ едногъ новогъ човѣка (правоверца) чинећи миръ;

и҆ примири́тъ ѻ҆бои́хъ во є҆ди́номъ тѣлѣ̀, Богови. Кресто́мъ, ᲂу҆би́въ враждꙋ̀ на не́мъ; и да примири обое у едномъ телу, Богу, с' кретомъ, убивши непріятельство (међъ людма) на нѣму; (смрћу своіом)

и҆ пришє́дъ благовѣсти́ ми́ръ ва́мъ, да́лнимъ и҆ бли́жнимъ; и дошавши благовести миръ вама дальнима и онима кои су бливу, (свима);

занѐ тѣ́мъ и҆́мамы приведе́нїе ѻ҆бо́и во є҆ди́номъ дꙋсѣ̀ ко Ѻ҆тцꙋ̀. Єръ тимъ приведе насъ обое (Юде и язичнике) у едномъ духу к' Оцу.

Тѣ́мже ᲂу҆бо ктомꙋ̀ нѣ́сте стра́нни и҆ пришє́лцы но, сожи́телє свѧты́мъ, и҆ при́снїи Бо́гꙋ; и тако дакле више нисте страни (туђи) ни дошляци, него сажительи са светима, и присни Богу;

Назда́ни бы́вше на ѡ҆снова́нїи Апо́столъ и҆ Прорѡ́къ, сꙋ́щꙋ краеꙋго́лнꙋ самомꙋ̀ І҆исꙋ́сꙋ Хрі́стꙋ;назидани на темелю Апостола и Пророка, где е на углу камен сам Ісусъ Христос;

ѡ҆ не́мже всѧ́ко созда́нїє составлѧ́ємо расте́тъ въ цє́рковъ свѧтꙋ́ю ѡ҆ Го́сподѣ; на комъ свако здание састављено расте, да буде црква света у Господу;

ѡ҆ нѐмже и҆ вы̀ созида́єтесѧ въ жили́щє Бо́жїє дꙋ́хомъ. У коемъ ће те се и ви сазидати, за стан Божии у духу.

Изясненіє Псалма 145.

Хвали̑ дꙋшѐ моѧ̀ Гд҃а. Хвали душо моя Господа!

Восхвалю̀ Гд҃а въ животѣ̀ моє́мъ, я ћу хвалити Господа за живота мога.

пою̀ Бо́гꙋ, моемꙋ̀ до́ндеже є҆́смь, пояћу Богу моме, докгодъ, есамь.

Не надѣ́йтесѧ на кнѧ́зи, на сы́ни человѣ́ческїѧ, въ ны́хже нѣ́сть спасе́нїѧ. Не надайте се, неуадайте се на кнезове, на синове човечие, у коима нема спасенія, кои вамъ немогу помоћи.

Изы́детъ дꙋ́хъ є҆гѡ̀. Изићиће духъ нѣговъ, т. е. свакогъ сына човечиегъ свакогъ човѣка. Свакій човѣк мора умрети.

И҆ возвратитсѧ въ зе́млю свою̀. И човѣкъ ће се повратити у землю свою. Кадъ човѣкъ умре, тѣло му иструне, па се у землю претвори.

Въ то́й де́нь поги́бнꙋтъ всѧ̀ помышле́нїѧ є҆гѡ̀, у тай данъ погубиће се сви умишляи нѣгови, изгубиће се све намѣре нѣгове.

Блаже́нъ є҆мꙋ́же Богъ І҆а́кѡвль помо́щникъ є҆гѡ̀. Блаженъ е, благо ономе, коме е Богъ Яковлѣвъ помоћникъ. Ко се ту разумева подъ именомъ Бога Яковлѣвогъ? Зашто се Господъ Богъ нашъ назива Богом Яковлѣвимъ? Приповѣди изъ библичне повѣсти о Патріарху Якову!

Оу҆пова́нїе є҆гѡ̀ на Гд҇а Бога своего̀. Уфанѣ е нѣгово, на Господа Бога свога.

Сотво́ршаго нѐбо и҆ зе́млю, мо́ре и҆ всѧ̀ ѧ҆̀же въ ни́хъ. Кои е Господ Богъ створіо небо и землю, море и све што е у ньима.

Хранѧ́щаго и҆́стинꙋ въ вѣ́къ, кои храни истину, кои се држи истине увѣкъ.

Творѧ́щаго сꙋ́дъ ѡ҆би̑димымъ, кои право чини онима, кои су увређени, кои насиліе трпе.

Даю́щаго пи́щꙋ а҆̑лчꙋщымъ, кои дае рану гладнима.

Госпо́дь рѣши́тъ ѡ҆кова̑ныѧ. Господъ ће рѣшити оковане, Господъ ће ослободити она што су за права Бога зароблѣни.

Госпо́дь оу҆мꙋдрѧ́етъ слѣпцы́ Господь умудрава слѣпце. (На ово могу се навести примѣри дѣци познати каковыхъ се готово у свакомъ мѣсту налази).

Госпо́дь возво́дитъ низве́рженныѧ Господъ узводи низвргнуте, сбачене. Господъ смилуе се на грѣшнике кои се каю.

Господь лю́битъ пра́ведники, Господь люби, милуе, праведнике.

Господь храни́тъ прише́лцы, Господъ чува дошляке. Стране люде, кои немаю на близо рода ни пріятеля, самъ Богъ чува и брани од зли людій, и чува одъ зла.

си́ра и҆ вдовꙋ̀ пріи́метъ, сироче и удовицу прима. Господъ се стара за сирочадъ и за сироте удовице. — И добри люди треба да се стараю за сирочадъ и удовице. Єр' е то великій грѣх преварити у чему сироче ил удовицу; — Како се зове тай грѣхъ? Кажи ми кои су све грѣси вапіюћи на небо?

и҆ пꙋ́ть грѣ́шныхъ погꙋ́битъ. Господъ ће погубити, уништити путъ грѣшника. Штогодъ намѣре неваляли люди учинити то ће Богъ осуетити.

Воцари́тсѧ Гд҃ь во вѣ́къ Богъ тво́й Сі́оне въ ро́дъ и҆ ро́дъ. Зацариће се Господъ за вавѣкъ. Богъ твой Сіоне естъ одъ рода на родъ т. е. свагди. (Царство Божие овдѣ на земльи естъ Црква Христова).

Игра с' бояма.

(Продуженѣ.)

Дальи задатци. Задай детету нека іошъ едан точакъ чистогъ папира одсече, алъ исто оноликии, и нека га на исто онолика поля подели, као што е онай озго поменути; и нека сви шестъ ови бели поля изсече, да свако за себе остане; па нека садъ покуша едну по едну бою на ономъ обоядисаномъ точку, са овимъ белим папирићима поклапати, и на чигри илъ жврку илъ кандилу потерати, да види шта ће садъ изаћи.

Нека прво само црвену бою покрие и тай обоядисани точакъ потера, учиниће му се све остале бое зелене; поклонил' зелену бою само, учиниће се све остале црвене. Нека поклопи плаветну, учиниће се све оранџасте; поклопил' оранџасту, биће све плаветне. Нека поклопи само жуту, учиниће се све лиласте; поклопил' само лиласту, биће све жуте.

По овомъ се види, да црвена са зеленомъ, плаветна са оранџастомъ, и жута са лиластомъ у некой свези стое.

Питанѣ є у коіой свези стоє, и одкудъ то будне, кадъ се поклопи црвена, да се учине све остале зелене, и проча? Узрокъ є одъ части наше око, а од части гомила остаюћи одкривени боя. Кадъ поклопиш црвену, остану ти одъ главни боя жута и плаветна непокривене, а ове две даю зелену, и іошъ сувише имашъ зелену за се, дакле преотму зелене махъ.

Зашто дакле остану све оранџасте, кадъ покриєшъ плаветну? Коє главне остану откривене, кадъ плаветну покриєшъ? а кою изводну даю те обе главне? Зашто мораю изаћи све лиласте кад поклопиш жуту?

Подай детету садъ, нека загледне у оно обоядисано шестарно коло, и да каже како те боє и где єдна према другой стоє на колу томъ; види ће да су баш те єдна другой противоположене, зелена црвеной оранџаста плаветной, и лиласта жутой.

Алъ шта є узрокъ, кадъ поклопишъ зелену, да се све покажу црвене, и кадъ поклопишъ оранџасту, да се све учине плаветне, и кадъ покриєшъ лиласту да се све учине жуте? И овде є одъ части наше око, а одъ части остаюћа гомила одкривени боя узрокъ. Кадъ поклопишъ зелену, онда си тимъ већъ гомилу одъ жуте и плаветне боє изъ тогъ кола одузео, и ове обе само су ти садъ свака на два места остале, у главной и у смесной по єдной, а црвена є остала та на три места, собомъ и у обе своє изводне, дакле преотме махъ.

Зашто дакле остану све плаветне, кадъ покриеш оранцасту? Гледни у то обоядисано коло, на колко ти поля остае плаветна самце и у смеси, а на колико поля оне друге обе главне? Коя дакле преотме махъ? А зашто овлада жута, кадъ покриешъ лиласту?

Алъ ние само то узрокъ, има іошъ еданъ. Начини іошъ три точка чистогъ папира, и намажи на свакомъ само по едну главну бою наполе, алъ не у виду полукола као што си озго чинио, него у виду едне велике запете, (запяте) коя мора полу одъ кола заузети тако, да друго половина кола, у виду друге исто таке и толико велике и широке запете остане бела. На еданъ точакъ намажи едну запету црвеномъ боіомъ, на други плаветномъ, а на трећи жутомъ, и покушай их едан по едан точак на чигри жврку ил кандилу потерати, да видишъ шта ће садъ изаћи. Потерай онай точакъ, где е црвена запета, учинићети се она низъ ню стоећа бела зеленомъ; потерай жуту, учиниће се низъ ню стоећа бела лиластомъ; а потерай плаветну. учиниће се она низъ ню стоећа бела оранцастомъ.

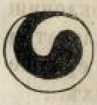

Одкуда е садъ то; ту немашъ други да преотимлю махъ, ту би валяло да та намазана боя преотме махъ, а оно изађе противно, одкуда е то? Овде е наше око узрокъ, кое е за белу светлость удешено; а видилисмо озго да зелена боя са црвеномъ белу даю, па кадъ нема низъ црвену зелене, онда е око само себи створи; тако узъ црвену зелену, а тако узъ сваку другу створи ону коя іой изостае, да е къ белой допуни. Отуда се и зову у физици те бое комплементарне, т. е. допуняваюће една другу къ белой.

Задатци и питаня. Метни комадъ црвене артие на табакъ беле, илъ метни комадъ црвене пантльике на белу мараму, загледай се мало у ньи, пакъ онда скини брзо црвену артию илъ пантльику, учиниђети се оно место, где е стаяла зелено, одкудъ то? Исто тако метни жуту пантльику на бело, и загледай се, пак е онда брзо скини, учиниђе се оно нѣно место лиласто, одкудъ е то? исто ђе се тако сбити и са плаветномъ пантльикомъ, одкуд?

Метни ту исту црвену, илъ жуту, илъ плаветну пантльику на белу мараму, и загледай се поболѣ, видиђешъ а да неузимлѣш пантльику да се зелени, илъ издае лиластъ илъ оранџастъ рубакъ, одкудъ е то? Метни она обоядисана стакла єдно по єдно на бео папиръ, и гледни на прозоръ кроз ньи, видиђешъ на папиру башъ око стаклета исте те комплементарне бое, кодъ свакогъ стаклета нѣгову комплементарну, одкуд е то? Загледай се у велики комадъ црвене чое илъ другогъ чега црвеногъ, учиниђети се по нѣму као неке зелене пеге да су просуте, одкудъ е то? А загледай се на зеленъ кою новеђу и чисту, учиниђе се црвене пеге.

Прилепи єдну округлу зелену плочицу (одъ папира) на другу веђу црвену, да се црвеногъ руба види ширином као полак зелене, и прилепи ове обе на єдну іошъ веђу белу плочу, учиниђе ти се, као да на белой іошъ єданъ зеленъ и црвенъ рубъ има.

Загледай се мало подуже са плаветнимъ стаклом на прозоръ, особито ако е мутанъ данъ, и нагло га съ очию скини, учиниђе ти се найведрии данъ наполю, ма да е мутанъ, одкудъ то? Кое е комплементарна плаветной? а тако е светлость ведрогъ дана подъ вече.

(Продужиђе се.)

Загонетке.

Облакъ ми є мила мати,
Ветаръ могу оцемъ звати,
Синъ ми, потокъ, брзо тече,
Кћери су ми плодъ и цвеће,
Дуга ми є, за постелѣ,
А на земльи смиримъ желѣ,
Мени човекъ яде куе,
Часъ ме зове, часъ ме псуе.

Киша

У пролеће раздраган си мноме,
У лето си радъ у хладу моме,
У есенъ те частимъ како треба,
А у зиму чувамъ одъ назеба.

Воћка

Я самъ оно чимъ ме зову,
Име ми є оно што самъ;
Ко ме не зна погодити.
Онай истомъ знаде ко самъ.

Загонетка

Нит' васъ варамъ, нит' се шалимъ,
Єднога вамъ петла хвалимъ,
Каменъ држи онъ у усти.
Коимъ севне и громъ пусти.

Пушка на кремен

Звиждовка.*)

Кадъ самь я — приповеда Франклинъ — іошъ дететомъ био, добіемъ о едномъ празнику, одъ мои рођака, одъ оногъ неколико, а одъ оногъ неколико, еле пуну кесу новчића. Ово видећи нисамь знао шта ћу пре с' ньима, већъ брже болѣ потрчъ у дућанъ, где се дечие играчке продаваше. Алъ іошъ у путу сукобимъ едногъ дерана, са едномъ звиждовкомъ, кое ми се гласъ тако яко допадне, да му я драговольно све мое новце за ню дадо. Весео са своимъ купомъ поитимъ кући, и станемъ фалећи се крозъ све собе уздужь и преко и крозъ све одае и буџаке звиждокати, ерь ме звиждовка већма веселяше, негъ што моимъ домаћима досађиваше и несносна бияше.

Алъ кадъ мои домаћи о момъ купу разабраше, сташе ми сви говорити, да самь три и четиръ пута више за звиждовку платио, него што е вредна. Садъ се я тргнемъ и станемъ се сећати, шта га самь іошъ за мое новце лепи ствари и играчки добити мого; ал доцне; и кадъ ме узеше сви исмевати, да самь толике новце за звиждовку дао, поче ми звиждовка тако преседати, да самь одъ зла и плакати моро, пакъ садъ наступи каянѣ, и ово ме стане већма гризти, негъ што ме мало часъ звиждовка радовала.

Догађай овай имао е за мене то добро, и учинио е на мене тако упечатленѣ, да га више никад заборавити нисамъ мого; и то ми е у позднием животу одъ велике користи било; ерь, колко годъ самь реда доцние у прилику долажао ненуждно и излишно што купити, увекъ самь помислио: неиздаи толико новаца за звиждовку; и са овимъ самь млоге врло млоге новце заштедио.

А кадъ самь сазрео био и у светъ ступио, те прилику добио люде и ньиове поступке гледати, текъ онда самь виђао, да врло и врло многи люди има, кои сувише новаца за свое звиждовке даваше и бацаше.

---

*) За читанѣ у старіой шегртской школи.

Тако, кадъ годъ самь виђао коегъ славоморногъ човека, кои жртвуюћи свой миръ и слободу, веселѣ и приятелѣ за чашћу и високимъ господствомъ чезняше, и заради тога по дворовима велике господе чечаше и туда се облизиваше, одма самь помислио: и ти за твою звиждовку млого даешъ.

Кадъ самь когъ виђао, о туђимъ стварма пећи се, у сваку светску зачкольицу свой носъ забадати, по васданъ новине читати и све се о томъ разговарати, шта се по царскимъ дворовима ради, а овамо га гледао свой посо запуштати и с' тога себе у зло и беду увальивати, одма ми е на умъ пало: и ти за твою звиждовку сувише млого плаћашъ.

Кадъ самь кою тврдицу виђао, кои поред свога великогъ иманя опетъ самъ себи и залогай доброгъ леба закидаше, кои никое добро неуживаше, а другоме га чинити и непомишляше, кои непиташе нитъ мараше оћелъ га светъ волити илъ плювати, ако се само онъ благомъ товарити могаше, я самъ опетъ помишляо: и тебе твоя звиждовка врло скупо стае.

Кадъ самь распикућу виђао, кои опетъ свое лепе новце бездушно избацаше, а да би зашто, већъ да ихъ са коекимъ пропие и прождере; кои сваку прилику где лепшу и душевну радость и веселѣ имати могаше презираше, а само зато, да се ождере и крмачомъ начини, — одма самь помислио; кукавче! ти себи навлачишъ зло и срамоту, и ти за твою звиждовку сувише много избацашъ.

Кадъ самь когъ виђао у скупоцене альине адиђаре, намештае, и коекакве луксусне ствари залуђена, за ове више него што му иманѣ и заслуге залегати могаше издавати, пакъ с' тога дугове нагомилавати, и сбогъ ньи затвора и тавница допадати, ил од очаяна и памећу сврнути и у лудници животъ окончавати, — я самь помишляо: тешко си га теби ядниче! и ти си за твою звиждовку сувише преплатио.

И кад сам кою лепу и смерну девойку виђао, за груба и неотесана човека, или за бекрию кою, или ма за коегъ одъ гореспоменути полазити, да с' ньимъ животъ свой проводи и радости дели, — я самь помишляо: кукавицо! вечита гриота за тебе! И тебе ће твоя звиждовка сувише скупо стати.

У кратко да рекнемъ, где годъ самъ виђао, да люди само съ тогъ, што неће вредность ствари право и паметно да процене, себе у зла и беде єламаю и увалюю, увекъ ми є моя звиждовка на умъ падала, и увекъ самь сажалевао люде, кои толико силан новацъ за звиждовке избацую

Дописъ.

В. У *Сомбору на св. Стефана Дечанскогъ.* Предаваня у овомѣстнымъ народнымъ школама започета су 1 септембра по нов. кал. и с' радошћу могу вамъ явити да у свима разредима найбольій поредак влада. У главной нормалной мушкой школи учительи су ови: Г. Павао Іорговићъ четвртогъ; Ааронъ Михайловићъ трећегъ; Александаръ Коньовићъ другогъ и Іован Настићъ првогъ разреда; Учительи дѣвоячке двокласне школе єсу Г. Михаилъ Янковићъ и Теодоръ Іоанновићъ. Покрай дѣвоячке школе постои одъ єсенасъ и школа радиности, у коіой госпођа Софія Іорговића супруга учителя четвртогъ разреда, дѣвойчице у женским пословима обучава. Желити бы было да ову школу радиности варошка општина подъ своє покровительство прими; єрбо є за садъ само приватна, и обстанакъ нѣнъ одъ мѣсечныхъ дѣчіихъ прилога зависи. Господинъ учитель првога разреда Настићъ обучава по трипутъ на неделю старію мушку дѣцу у пѣнію и слаже имъ гласове у поянѣ за цркву. Нѣговымъ настояніемъ уведено е овдѣ о литургіи сасвимъ Карловачко поянѣ, одъ кога се наше досадашнѣ нешто мало разликовало. Окромъ обичнога пѣнія, пою дѣца наша и катавасіе о ютреню, а садъ уче већъ и хвалите имя господнѣ пояти. Од 1 септембра па докле год оштра зима наступила ніе, ишла су старія дѣца т. е. часловци, псалтирци и граматирци свакій данъ у цркву на ютренѣ и литургію, а тако ће надамо се и после Ускрса опетъ полазити. Ово свакидашнѣ дѣчіе у цркву долаженѣ кое е некимъ родительима с' почетка противно было, доцніе се и дѣци и родительима яко омилило, и примѣтно дѣйствуе на напредакъ дѣчіи у добромъ владаню и у познаваню свое свете вѣре и нѣнихъ обреда.

На предлогъ госп. мѣстногъ школскогъ управителя, црквеной општини тога ради поднешеный, да бы се ова на сиромашну дѣцу смиловала, и дванайсторе мушке и толико женске дѣце оденула, донела е предхвалѣна општина недавно заключеніе, да се толикомъ брою дѣце зимня обућа изъ касе црквене купи. Обућу е ту о Аранђелову дну школскій управитель найсиромашніой школской дѣци подѣліо. За ова добро дѣло, кое е наша општина учинила хвала іой буди пред цѣлымъ србскимъ свѣтомъ. — Іоштъ спомена заслужуе госп. Теодоръ Бикаръ званичникъ варошкій, кои е есенасъ едногъ сиромашногъ, ученика IV разреда са цѣлимъ зимскимъ одѣломъ, и обућомъ снабдѣо. Хвала му! —

Издае Епископска кньигопечатня у Новом-Саду.

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. — Цена му е на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четврть год. 1 ф. а. вр

БРОЙ 40. У Новоме Саду, 28. Октобра 1859 ГОД. II

Мисли

О школи и учительма.

I.

Први школски састанакъ.

Упечатлѣнѣ, кое кои страни на насъ при првом састанку и угледаню начини, врло е важно, и толико е силно и снажно, да се тешко икадъ заборави. По томе првомъ угледаню начини сваки човекъ себи одма оногъ часа неко мнѣние о томе непознаномъ, ми о другомъ, а други о нама, и млого реда се по том првомъ угледаню одма заволемо ил' заневолемо, те тако тай први састанакъ и угледъ млого реда коначно о нашемъ далѣмъ одношеню и владаню са тим непознанимъ пресуди, макаръ да се у тай први махъ самимъ голимъ окомъ и чувствомъ оценюемо.

Ово оценьиванѣ непознатихъ самимъ голим оком и осећанѣмъ небива само кодъ зрели люди него и код деце; іошъ кодъ ове са чудо великомъ сигурности; одма одъ прва маха виде и осете деца у непознатоме, єли онъ приятель и любитель деце ил' не, пакъ по томе се ил' одма некако прилюбе нѣму, ил' зазру одъ нѣга; іош ово према учителю већма него према икоемъ другомъ човеку осете, вальда зато, што знаю, да ће са ньимъ дуже времена заедно бити имати, и одъ нѣга зависити.

Кадъ е дакле то тако, онда валя и учитель то да зна, пакъ увекъ и свудъ, а особито при почетку школске године и у прве школске дане непреставо то на памети да има, ни на часакъ са ума да несмеће, пакъ све могућно да учини, да се деци тада у целой благости и милини своіой покаже, и да имъ тай први школски данъ и састанакъ наймилиіимъ начини, тимъ више, кадъ зна, да сили не смислени родительи, сваки часъ децу са школомъ и учительомъ као са некимъ страшилама прете, и плаше: чимъ имъ се живлѣ и безазление дете само мало макне и заигра, одма за ньимъ лете речи: чекай, чекай, доћи ћешъ ти у школу, научићешъ ти мировати; ако коем детету непође одма одъ часа све оно у главу, што су га код куће невештимъ начиномъ научити ради, одъ часа су опетъ те речи ту: чекай чекай, доћи ћешъ ти учителю подъ прутъ, утераће онъ теби у главу то; акол’ су деца иоле што у кући на сметньи, ето опетъ ти исти речи: у школу ћешъ ти, нећеш ти мени по кући сметати; аколи ма што скриве деца, одма е школа и учитель страшило и баукъ, с‘ коима деци прете, и пре него што су ихъ у школу и учителю довели, од ньи ихъ заплашили. Са каквомъ вольомъ и любави деца у школу долазе, лако свакъ отуда видити и знати може, а учитель треба то найболѣ да зна.

Оћеш ли дакле валянъ и вретанъ учитель да будешъ, а ти све могућно употреби, пакъ ово мнѣние, што га деца о школи и о учителю одъ такови пусти родителя увате, осрамоти; покажи и увери децу деломъ да ние тако; ублажи страхъ, стишай оно зебенѣ и дрктавѣ, с‘ коимъ деца први редъ у школу улазе; начини да деца с‘ тебе школу и науку заволеу; а ово е после оне претнѣ и страве лако и часкомъ могућно, ту е мала ситница већъ довольна, да ти се деца приволеу и прилюбе; незаборави само, да е први састанакъ и прво угледанѣ одъ големе важности како за светъ, тако и за децу, алъ и за тебе е тако, сети се да ти оне госте примашъ, кое е Христосъ Спаситель благосиляюћи са онима найлюбавніимъ речма примио:

Ѡставитє дѣте́й приходи́ти ко мнѣ̀, и҆ нє брани́тє и҆́мъ, таковы́хъ бо є҆́сть царствіє Божіє.

Знай, да е онай данъ кад дете први ред у школу ступа найвећи найглавніи и найсвечаніи у животу нѣговомъ, пакъ узми и ти найсвечанию альину на се, и подай твомъ лику найсвечанию сяйность и милину, пакъ прими у найсвечание намештеной школи те нове госте твое, прими ихъ као отацъ, као учитель и заступникъ Христа Спаситеља, пакъ ће ти они тай први састанакъ довек памтити, благосиляюћи те целог живота своrъ.

II.

Погледъ у празну школу.

На мене е празна школа, кадгодъ сам у ню ушао, увек неко особито и чудно упечатлѣнѣ учинила. Школа пуна деце уведе човека некако одма у ове обичне свакидашнѣ мисли, а празна школа одпусти некако мислима слободанъ махъ, пакъ ту човеку силно на умъ дође, кое му никада другчие неби дошло. Кад човекъ у страномъ месту у цркву уђе, обузме га неки тайни алъ мили страхъ; она висина и просторъ и тишина и она сяйность и красота олтара и икона занесу га и засену, учиниму се као да е међу свете духове ушо, као да е у онай светъ прешо и близу самога божиегъ престола ступио. Тако е некако човеку и у школи, кадъ деце у ньой ние. Ту ум самь себи децу ствара и представля, све найлепшу и наймилию, све лепо и чисто одевену, и чисто ихъ гледа како животни погледи ньини жельно учителя гледе и слушаю да науче; а учителя представля себи као неко више суштество, као апостола међу томъ красномъ и миломъ децомъ, кои пунъ благости и светогъ одданя све штогод найлепшега и найсветиега самъ знаде, ньима казуе и ньи учи. Ту човеку и прошлость и будућность некако предъ очи изађе, и часто гледа како се ту семе будући душевни блага и милина сее, темель среће и блаженства меће; гледа, како ту многи будући найврстніи човекольубацъ, найвиспреніи мудрацъ, найкрасніи юнак, найсрећния майка и найчестития газдарица основе прима, из кои ће за будућность найкрасніи живота плод узрети. Доиста е то врло мала икона, што се тада пред умнимъ очима отвара, ню би валяло да учитель сваки данъ чимъ устане погледа, пак да се онда Богу помоли и одъ нѣга благослова заискавши са овимъ светим заданућемъ на свети свой посо ступи. Мени е ова икона одвише мила и драга била, само да самь е и увек подуже и безъ сметнѣ гледати могао, алъ — кадкад ме е само еданъ едини погледъ на катедру илъ стол и на ньима лежећи прутъ илъ другу кою томъ подобну мучительску справу, изъ овога мога наймилиега неба изчупао и у овай груби и голи светъ свалио. Тако самь едаредъ у едной школи на едномъ дувару гледао икону Христа Спасителя, како га деца обколела, а он ихъ прима, и благосиляюћи ихъ оне свете речи говори, кое деци на вечита времена потврђенѣ ньиовогъ благородства даю; а кадъ на други дувар очи бацим, видим — виси камџия. Смешность се у контрасту састои; ал на оваки контрасть само се зло и неваляло срце смеяти може; я у ономъ болу и чуду доиста нисам знао, кога ту већма сажалѣвати валя; учителя тогъ, кои е кадаръ очима икону Христа Спасителя гледаюћи тако сасвимъ противанъ примеръ узети, илъ ону безазлену и невину децу, коя томъ учителю као заступнику Спасителя свогъ долазе, да изъ нѣгови уста науку сретногъ и блаженогъ живота приме.

(Продужиће се.)

Недельна и свечана

Евангелия и Апостоли.

на данъ св. оца Николая.

Еванг. одъ Луке гл. VI зач. 24.

Во вре́мѧ ѻ҆́но: ста̀ Іисꙋсъ на мѣ́стѣ ра́внѣ, и наро́дъ ѹ҆ченикъ є҆гѡ̀, и҆ мно́жество мно́го люде́й ѿ всеѧ́ Іꙋде́и и Іерꙋсали́ма, и҆ помо́рїѧ Тѵ́рска и҆ Сїдѡ́нска: у време оно, стаде Іисусъ на месту равномъ, и гомила ученика нѣгови, и мноштво велико люди изъ целе Юдев и Ерусалима, и приморя Тирскогъ и Сидонскогъ;

и҆̀же прїидо́ша послꙋ́шати є҆гѡ̀, и҆ и҆зцѣли́тисѧ ѿ недꙋ́гъ свои́хъ, и҆ стра́ждꙋщїи ѿ дꙋ́хъ нечи́стыхъ, и҆ и҆сцѣлѧ́хꙋсѧ: кои дођоше да га чую, и да се изцеле одъ болести свои, и кои страдаше одъ духова нечисти, и изцеляваху се.

И҆ ве́сь наро́дъ и҆ска́ше прикаса́тисѧ є҆мꙋ̀: ꙗ҆́кѡ си́ла ѿ негѡ̀ и҆схожда́ше, и҆ и҆сцѣлѧ́ше всѧ̀. И савъ народъ тражаше да га се прикосне; єръ сила изъ нѣга излазаше и изцеляваше све.

И҆ то́й возве́дъ ѻ҆́чи свои на ѹ҆ченикѝ своѧ̀, глаго́лаше, блаже́ни ни́щїи дꙋ́хомъ: ꙗ҆́кѡ ва́ше є҆́сть ца́рствїе Бо́жїе: И онъ подигнувши очи свое на ученике свое, говораше: Блажени сиромашни духомъ; єръ є ваше царство Божие.

Блаже́ни а҆́лчꙋщїи ны́нѣ: ꙗ҆́кѡ насы́титесѧ; блаже́ни пла́чꙋщїи ны́нѣ; ꙗ҆́кѡ возсмѣ́етесѧ. Блажени кои гладуете садъ, єръ ће те се насити. Блажени кои плачете садъ, єръ ће те се насмеяти (нарадовати).

Блаже́ни бꙋ́дете, є҆гда̀ возненави́дѧтъ ва́съ человѣ́цы, и҆ є҆гда̀ разлꙋча́тъ вы̀ и҆ поносѧ́тъ, и҆ пронесꙋ́тъ и҆́мѧ ва́ше ꙗ҆́кѡ ѕло̀ Сы́на человѣ́ческагѡ ра́ди. Блажени бићете, кадъ омрзну васъ люди, и кадъ васъ раставе и нагрде, и пронесу име ваше као зло сина чевеческога ради.

Возра́дꙋйтесѧ въ то́й де́нь, и҆ взыгра́йте, сѐ бо мзда̀ ва́ша мно́га на небесѝ. Радуйте се у тай данъ и играйте, єръ є плата ваша велика на небу.

Апост. одъ Павла Євреима гл. XIII. зач. 335.

Бра́тїе: Повинꙋ́йтесѧ наста́вникѡмъ ва́шымъ и҆ покарѧ́йтесѧ, ті́и бо бдѧ́тъ ѿ дꙋша́хъ ва́шихъ, ꙗ҆́кѡ сло́во возда́ти хотѧ́ще: да съ ра́достїю сїѐ творѧ́тъ, а҆ не воздыха́юще; Браћо! Повинуйте се (слушайте) наставницима (учительма) вашимъ и покоравайте се, єръ они бдию (стараю се) о душама вашимъ, као кои ће одговоръ дати, да съ радошћу, то чине (васъ уче) а не уздишући.

Нѣ́сть бо поле́зно ва́мъ сїѐ. Єръ неће вамъ помоћи ово (ако ови уздисали буду.)

Моли́тесѧ ѡ҆ на́съ: ꙋ҆пова́емъ бо, ꙗ҆́кѡ до́брꙋ со́вѣсть и҆́мамы: во всѣ́хъ до́брѣ хотѧ́ще жи́ти. Молите се (Богу) за насъ; єръ се уфамо, да добру савесть имамо, у свему добру стараюћи се да живимо.

Ли́шше же молю̀, сїѐ твори́те, да вско́рѣ ꙋ҆стро́юсѧ ва́мъ. И одвише молимъ, чините то, да се скорие вратимъ вама.

Бо́гъ же ми́ра, возведы́й и҆зъ ме́ртвыхъ па́стырѧ ѻ҆вца́мъ вели́каго, кро́вїю завѣ́та вѣ́чнагѡ, Го́спода на́шегѡ Іи҃сꙋса Хрїста, А Богъ мира, кои изведе изъ мртви пастира овцама великога, крвлю завета вечнога, Господа нашегъ Исуса Христа:

Да соверши́тъ вы̀ во вся́комъ дѣ́лѣ бла́зѣ, сотвори́ти во́лю є҆гѡ̀, творѧ̀ въ ва́съ благоѹгѡ́дное предъ ни́мъ, Іисѹ́съ Христо́мъ: є҆мѹ́же сла́ва во вѣ́ки вѣкѡ́въ а҆ми́нь. Да саврши васъ у свакомъ делу благомъ, да чините волю нѣгову, чинеђи у вами што е благоугодно пред ньимъ, кровъ Исуса Христа, кое му слава у веке векова; Аминъ.

Изясненіе црквенихъ пѣсама.

на празникъ светога Николе.

1. Тропарь. Правило вѣры. — Правило вѣре, т. е правило кое показуе, како има свакій онай живити, кои у Бога, у нѣгову силу, мудрость и милость вѣруе. Одкуда се мы учимо шта намъ валя вѣровати? Шта вѣруемо у 1-омъ, у 7-омъ, у 11-омъ и 12-омъ члену вѣре?

и҆ ѻ҆́браз кро́тости, образъ огледало, ликъ угледъ, кротости, смирености побожности.

воздержа́нїѧ ѹ҆чи́телѧ ꙗ҆ви́ тѧ̀ ста́дѹ твоемѹ̀ ꙗ҆̀же ве́щей и҆́стина. Правило вѣре, образацъ кротости и уздржаня учителя явіо е показао е тебе стаду твоме онай кои е надъ свима стварима найвеђи, права, сушта истина. Ко е найвеђа и права истина? Найвеђа и права надъ свима стварима узвишена и найсавршеніа истина есть самъ *Хрістосъ Спаситель.* Дакле Христосъ показао е тебе светителю Николае стаду твоме за правило вере, образацъ кротости и учителя уздржаня. *) Свети Никола учіо е стадо свое, да се уздржава одъ страстій, и слабости людскихъ. Кое су то слабости? Иззброй ми грѣхе смртне? Кажи свакоме грѣху противну добродѣтель? Куда спада кротость? Иззброй ми плоде дарова духа светогъ? А кажи ми и даре духа светогъ?

---

*) У овоме ставу: „Правило вѣры и образъ кротости, воздержания учителя яви тя стаду твоему яже вещей истина.“ Субѣктъ е ꙗ҆̀же ве́щей истина; у Србуляма и҆̀же є҆́сть ве́щемъ истина. Сравни стихиру на листи: Правило вѣры образъ кротости яви тя стаду твоему Христосъ Богъ святителю Никола. —

сегѡ̀ ра́ди стѧжа́лъ є҆̀си смирє́нїємъ высѡ́каѧ, тога ради, зато, стекао си, прибавио си, заслужио си, смиреношћу твоіомъ висока. Збогъ твое смерности дао ти е Богъ те си получіо високо достоинство, быо си архиепископъ, а збогъ те исте смерности твое постао си великій угодникъ и светитель божіи, кои високо мѣсто заузимашъ у царству небесномъ и молишъ се за насъ Богу.

нищетóю бога̑таѧ, твоіомъ ништетомъ духовномъ, твоимъ чистимъ и цѣломудренымъ владанѣмъ, и твоіомъ смерношћу заслужіо си велику часть кодъ людій на земльи, а кодъ Бога на небу право богатство.*) Какво е то небесно богатство? Єсмол' мы дужни чезнути за тымъ небеснымъ богатствомъ?

Ѿтче свѧщенонача́лниче Нїко́лаε. Отче, свештеный начелниче, поглавару свештеника, владико Николае.

Мол̀и Хрїста Бога. Моли се Христу Богу.

Спасти́сѧ дꙋша́мь на̑шимъ, да се спасу душе наше, моли се за спасенѣ нашихъ душа. Зашто молимо светителя да се онъ Богу моли за насъ? Шта вѣруемо у послѣднѣмъ члену вѣре? Како имамо се владати, да намъ тай вѣчный животъ добаръ буде?

Єси л' видіо икону на коіой е представлѣн светый Никола? Гдѣ си е видіо? Има л' у нашой цркви, и гдѣ стои? Како е представлѣнъ? Шта има на глави, у рукама? Тако е обученъ и нашъ владика и светый патріархъ кадъ служи. — Кадъ славимо мы споменъ светога Николе? Ниси л' ты свечаръ на св. Николу? Шта значи свечарство? Треба л' да се свечаръ угледа на свога свеца? Како треба да се ты владашъ, ако желишъ да те светацъ твой воли и да те благослови? Какавъ е быо св. Никола као дѣте? Быо е покоранъ свима родительима учительима и свима старіима, быо е миролюбивъ, радо е у миру живіо с' другомъ дѣцомъ, быо е умѣренъ, у єлу и пићу, праштао е увреде, быо милостива срдца спроћу сиротинѣ, у школи быо е прилѣжанъ, Богу се молио и радо у цркву ишао — (види житіе у бр. 8 Шк. Листа год. 1858.). Кою дѣцу дакле има радо светый Никола? Ону коя су тако послушна, миролюбива, задовольна умѣрена, и милостива као што е онъ быо. — Тако добра дѣцо будите и вы сви, па ћете срећни, дуговѣчни и кодъ Бога помиловани быти.

---

*) Св. Никола, као што се изъ житія нѣговогъ види, быо е богатыхъ родителя сынъ; слѣдователно овде се и ништета и богатство духовно, а не тѣлесно разумѣва.

Єл' то по вольи св. Николи, кадъ се кои свечаръ о нѣговомъ дану сувише изтроши, обеде илъ опіе? Слави л' таковый свогъ свеца? Да шта треба да ради свакій онай кои е свечаръ о Николю дну, на самый тай празникъ? А како треба да се влада цѣлога живота свогъ? — Кои зна садъ одпоати тропаръ св. отцу Николаю? —

2. Кондакъ. Въ Ми́рѣхъ. — У Миру граду у предѣлу поморскомъ Ликіи, у малой Азіи, гдѣ е св. Николай митрополитъ быо.

Свѧтє̀. Ти светый отче!

Свѧщенодѣйствитель показа́лсѧ є҆сѝ. Свештеный дѣлатель показао си се; у граду Миру быо си ти найпре свештеникъ, а после митрополитъ и тамо си твоимъ светымъ животомъ, твоіомъ наукомъ, и извршиванѣмъ светихъ тайній люде на путъ спасенія настављао. Изброй ми свете тайне новога завѣта? кое си ты већъ свете тайне приміо? Тко те е исповѣдіо и причестіо? — кое тайне свршуе свакій свештеникъ, а кое владика?

Хрі́сто́во бо преподо́бне є̑вангеліе и҆спо́лнивъ, Єрбо си христово еваћеліе испуніо ты преподобный! Шта се садржи у еванђелію? Кажи ми укратко шта е Іисусъ Христосъ учіо? Люби господа Бога своrъ свимъ срцемъ твоимъ, и сво̂мъ душомъ твоіомъ и свом мисли твоіомъ, то е прва и найвећа заповѣдъ кою учи Христосъ Спаситель, а друга е исто главна: Люби ближнѣга свогъ као самь себе, и све што хоћете да чине вама люди, чините и вы ньима такође. — Знашъ ли іоштъ кою науку Христову изъ диктанда што смо досадъ имали? Єли доста да ми то изреченіе само на изустъ казати и лѣпо написати умѣмо? То е найманѣ, већъ владати се по ньой валя само зато е имамо.

положи́лъ є̑си̑ дꙋ́шꙋ твою̀ ѿ людехъ твои́хъ. дао су душу твою за люде твое; за стадо кое ти е Спаситель повѣріо ты си се трудіо, учіо си га, давао си му своимъ животомъ добаръ примеръ, помагао си га у нужди и у опасности. Знашъ ли какавъ примеръ навести, да е свети Никола людма одъ помоћи быо? У време глади онъ се явіо некоме трговцу у Италіи кои много ране имађаше, и понудіо га е да своіомъ лађомъ подъ градъ Миръ дође и тамо пшеницу прода. Тымъ е св. Никола спасао свое люде одъ глади.

и̑ спа́слъ є̑си̑ непови́нныѧ ѿ сме́рти, и спасао си невине одъ смрти. Гдѣ е, и кога е св. Никола од смрти спасао? У мѣсту Плакомату у Ликіи намѣстникъ царскій одсуди три невина човѣка на смртъ. Грађани се тога ради потуже св. Николи. Овай оде са три цареве войводе на мѣсто губилишта, и губителю кои е већъ замануо быо да погуби оне невине мачъ из руке истргне. Наскоро затым та три войводе буду од Авлавія цариградскогъ начелника кодъ цара Константина облагани, у тавницу бачени и на смрт осуђени. Уочи дана кадъ ће сва троица погублѣни быти, сете се они како е Мирскій архиепископъ Николай предъ ньиховым очима недавно три невина човѣка одъ смрти избавіо, па се одма Богу помоле и светоме Николаю препоруче. Богъ услиша ньихову молитву и пошлѣ ту ноћъ владику Николая цару Константину, кои цару одкріе невиность ньихову и с' тымъ ихъ одъ смрти избави. Овако као што е светитель Христовъ Николай за живота невине люде одъ смрти избавляо: тако му е Бог и после смрти дао благодатъ да чудесима своима одъ свакояке беде спасава оне кои нѣга призивају.

сегѡ̀ ра́ди ѿстѧти́лсѧ є̑сѝ, тога ради, зато, збогъ твоихъ добрыхъ дѣла осветіо си се, постао си светитель нашъ и Божіи угодникъ.

ꙗ̑кѡ вели́кїй та́йникъ Бо́жїѧ благода́ти, — као великій тайникъ Божіе благодати. Тайникъ Божій, коме Бог повѣри свое тайне извршивати. Кое имамо мы Божіе Тайнике? свештенике а особито владике. Шта они раде као божіи тайници? Кое су то тайне?

Знашъ ли и ту пѣсму лѣпо наизусть одчитати? А знашъ ли е одпояти? Єли то довольно само е одчитати и одпояти? То е найманѣ, него се валя по томе владати, то е найглавніе. Дакле, кад знамо да е светый Никола свою свештеничку и владическу дужность найточніе извршивао; то треба да и мы свое дужности верно и савестно извршуемо. — Кои ученик извршуе свое дужности? Кадъ знамо да е св. Никола живіо по науци св. Еванђелія; то и мы треба да се по той науци владамо. Коя е найглавнія наука Еванђелска? Кажи и ты едну науку из св. Еванђелія? Дед и ты едну? — Кадъ знамо да е св. Никола быо людма у помоћи и избавляо ихъ одъ беде; то валя да и мы еданъ другоме у добру помажемо, па ће и нама Богъ помоћи.

Игре с' бояма.

(Свршетакъ.)

Ове комплементарне боє зову се и контрастне. И као што се све контрастно текъ онда найболѣ види, кадъ се єдно низъ друго стави, н. п. велико и мало: лепо и ружно, бело и црно, исто тако и све контрастне боє, башъ кадъ се єдна низъ другу метне, єдна другу найвеђма подигне и найлепшу начине. Овако ихъ и наше око найволиє гледати, зато се зову и хармоничне боє. Кадгодъ наше око друге боє гледа самце илъ єдну с' другомъ смешану, оно онда (такогъ є створа и нарави, єръ є за белу светлость удешено) мора само оне недостаюће комплеметарне боє да ствара и допунява, а то є мучанъ посао, зато су му све друге окромъ комплементарни боя некудъ немиле, и нерадо ихъ гледа; а чимъ се комплементарна дода, оногъ часа учини се и она друга далеко лепша, око се оногъ часа задовольи, єръ му се даде оно што є недостаяло и за чимъ є чезнуло, зато су му ове наймилиє.

Да є ово озбиля истина, увериђешъ се овимъ. Изсеци више єднаки комада беле артиє, намажи одъ сваке боє по два или три комада, алъ сваки комадъ само са єдномъ одъ они шестъ боя, илъ ако имашъ пантльика одъ сви ови боя, илъ стакала, илъ друге коє материє, свеєдно є; цвеђе, одела, намештаи и т. д. и покушай ихъ найпре све по две а после и по три боє єдну мимо друге метати, видиђешъ да се само контрастне боє єдна с' другомъ найболѣ слажу, єдна другой лепоту подигне, и оку милу начини; а после єдна другу више илъ манѣ укваре, и ружнию начине, и то толико, да лошиє лепоте боя у контрасту лепша изађе него найвеђе лепоте боя у неконтрасту. Тако є найлепша црвена пантльика, марама, альина и пр.

са зеленимъ гранама илъ шарама; а зелена са црвенимъ гранама. Тако е жута найлепша са лиластимъ, а лиласта са жутимъ; тако е плаветна найлепша са оранцастимъ а оранцаста са плаветнимъ.

Све остале една другу више илъ манѣ укваре. Црвена низъ лиласту илъ плаветну учини се некудъ оранцаста и жућа, и изгуби одъ ясности црвенила свогъ; а опетъ ове обе чинесе низъ црвену као да су са зеленомъ и жутомъ замазане. Црвена низъ оранцасту изађе некудъ модра, а оранцаста низъ црвену некудъ жуто и зелено замазана. Оранцаста учини жуту некудъ зеленомъ, а жута оранцасту некудъ црвено замазаномъ. Зелена поредъ жуте изађе некудъ модра, а поредъ плаветне некудъ жута. Жута поредъ зелене учини се прляво оранцаста, а плаветна поредъ зелене некудъ тавна. Плаветна низъ лиласту изађе некудъ зеленкаста прлява и замазана, а лиласта низъ плаветну некудъ са црвеномъ умазана. Све една другу покваре, една другой неда, да се у оной правой и пуной лепоти своіой покажу. А како иста та свака оногъ часа чисто сине, кадъ се низъ нѣну комплементарну метне.

Исто се овако могу и по три бое илъ сгодно ил врло несгодно една поредъ друге метнути, да една другой лепоту подигне, илъ да іой сву лепоту и милину уквари.

Кадъ се по ономъ шестарномъ колу стави по една главна боя у среду, а около нѣ обе нѣне изводне, онда све три изгубе. Тако се црвена између лиласте и оранцасте учини блеђа, а ове обе низъ црвену изгубе некако онай свой део црвенила, и учини се свака своіой другой главной бои ближа, оранцаста буде жућа, а лиласта плаветния, па ако е оранцаста сама по себи већъ бледа била, постане садъ іошъ блеђа, а ако е лиласта по себи већъ угасита била, постане садъ іошъ угасития, и тимъ манѣ лепа. Овако се дакле могу само онда сложити ако е црвена и оранцаста врло угасита, а лиласта врло бледа, и ради смо оне блеђе а ову угаситию начинити.

Питаня. Каква се учини жута између нѣни производни? а како ове обе низ ню? коя дакле жута сме међу ове обе доћи, бледа илъ угасита? а коя оранцаста и зелена низъ жуту? како се учине лиласта и зелене около плаветне? а како плаветна међу ньима? коя дакле зелена и лиласта сме и око кое плаветне доћи? а кое несмеду?

Покушай ихъ овако едну низъ другу по три метнути и уверићешъ се о томъ; а найболѣ ћешъ се уверити, ако ихъ на две гомиле сложишъ, на едной гомили контрастне по две, а на другой неконтрастне; пакъ онда на едной гомили контрастне по две оставишъ, а на другой гомили ако по три слагао будешъ. Женско е око за све удесе и неудесе боя особито осетльиво, и ове игре о смеси и удеси боя за женску су децу найважние. —

Іошъ нешто о белой и црной бои, и овихъ са осталима смеси. Бела е боя смеса одъ свию остали, као што е озго показано; а црна е опетъ противна, ту ни едне нема.

Бела боя низъ едну илъ више други боя ставлѣна увекъ по нешто одъ свое лепоте изгуби, алъ све остале низъ ню добию, изађу некудъ већма на видило. Бело коло на црномъ папиру учини се веће нег' штое; низъ црну бою све остале изгубе, некудъ потамне, сама бела добие, у већи контрастъ дође, а црно на беломъ много манѣ. Алъ и црна опетъ низъ плаве бое изгуби, чимъ се ове неузму контрастно. Узми повећи комадъ црне артие, и метни на нѣга еданъ маньи комадъ црвене, онога часа найлепше црнило учини се као са некомъ зелени помазано, а скини црвену бою, илъ стави и зелену низъ ню, онога часа и црна и црвена сину; зато су найлепше црне мараме, пантльике, цицови и уобште све альине, и намештаи (било у бои илъ ма гди) са црвенимъ и зеленимъ гранама и шарама, илъ са жутимъ и лиластимъ, или са плаветнимъ и оранцастимъ.

На беломъ найлепше стои ведро плава прво, пакъ онда ружична, после угасито жуто, после ведро зелено, после лиласто, найпосле оранцасто. Угасито плаво и угасито црвено нестое никадъ лепо; исто тако нестое лепо угасито зелено и угасито плаветно.

Лепо стои бело између оранцастогъ и плаветногъ, а између жутогъ и лиластогъ нестои лепо. Бело стои између оранцастогъ и црвеногъ лепше, него ове две саме една низъ другу. Лепо стои бело између црвеногъ и жутогъ, исто тако између црвеногъ и плаветногъ; а између жутогъ и оранцастогъ здраво блютаво; напротивъ кадъ се овако стави да стои бело, оранцасто, жуто, бело, онда е лепше. Између оранцанстогъ и зеленогъ стои бело лепше, него ове саме; исто тако између оранцастогъ и лиластогъ; а између жутогъ и зеленогъ неваля, него кадъ се овако метне, бело. жуто зелено, онда е лепше. Бело између плавогъ и жутогъ неваля, а између плавогъ и зеленогъ приличние.

Црна боя поправи све неконтрастне бое, чимъ се међу ньи метне, и стои лепо између црвене и оранцасте, и између плаветне и лиласте, само е неваля међу ведрие бое метнути, еръ ихъ поквари, тако су жута, оранцаста, црвена и зелена.

На све ово воля пазити, ако смо ради, да намъ една боя другу лепотомъ подигне, да оку милие будну.

Већой илъ маньой животности боя кадкадъ е наше око узрокъ. Кадъ изаћешъ на поляну покушай главу подъ ноге сагнути и између ногу цео око себе пределъ погледати, видићеш га у виду найлепше панораме, особито ако брежулякъ потражишъ, па с' нѣга погледашъ.

Єдна физикална игра.

Задатакъ. Наместити новчићъ да сеченицомъ на врху игле стои, да се на ньой и тамо и амо прегиба и окреће, а непадне.

Узми едну флашу са обичнимъ плютовим чепом; задени у чепъ иглу да и усправно и тврдо стои, алъ задени е ушицомъ, да іой връ у висъ стои, и остави чепъ у флаши. Узми садъ други исти таковъ чепъ, задени му у главу новчићъ сеченицомъ до пол новчића алъ и право и тврдо да стои, кое ћешъ учинити, кадъ чепъ бритвомъ засечешъ, а ништа изъ нѣга да не извадишъ, и у тай засекъ (кои се одма опетъ стисне, чимъ бритву извучешъ) новчићъ заденешъ. Іошъ узми садъ две еднаке и оштре вилюшке, и задени едну с' едне, а другу с' друге стране изпод сеченице новчића у исти тай чепъ тврдо, алъ тако, да обе вилюшке мало у висъ стое, као ова два крака одъ римске цифре петъ V. Изврни садъ и чепъ и вилюшке и новчићъ, и метни новчићъ тай сеченицом на връ оне горепоменуте игле, и онъ ће стояти на игли, баланцирати, пригибати се и тамо и амо, и ако лагано на едну вилюшку дунешъ, новчићъ ће се на връ игле и окретати.

Ова игра спада у науку физикалну о равновесию и подпорной точки.

Издае Епіскопска књигопечатня у Новом-Саду.

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. — Цена му е на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четврть год. 1 ф. а. вр

БРОЙ 41. У Новоме Саду, 7. Новембра 1859. ГОД. II

Мисли

О школи и учительма.

(Продуженѣ.)

III.

Школско здание и соба.

Школско здание валя на найвиднiемъ и найприятнiемъ месту да стои: алъ тишине ради, коя е овде нуждна, треба да е одъ цияца, вашаришта и тржишта, особито одъ крчми и одъ сви метежни и немирни места уклонѣно, и да е свимъ, што е за приятну тишину нуждно снабдевено, а ту е нуждно да е и придворѣ школско са листнатимъ ладовнимъ дрвлѣмъ (липама илъ орасима) засађено, где би деца у онима врелимъ летньимъ данма весела проиграти се и попевати могла.

А школска соба треба да е iошъ лепше удешена, и да е исто дечiомъ црквомъ намештена, весела, као што е животна нарав дечия ишге, алъ и озбильна, као што е озбильность свети наука потребуе.

Учителю! Покажи ми твою школу, да видим ко си ти, и какавъ у ньой радинъ.

Я добро знамъ, да е ниси ти зидао, ни ти патосао, ни кречио, ни намештая куповао; алъ я знамъ шта е редъ и чистоћу любећи духъ учинити кадаръ, и шта све она свог званя любавь учинити може, коя никою ситницу за маленкость несматра, и коя у маломъ велико, и у единицама целость лепоте познае, и за ньом тежи. Я самъ гледао шта е врстанъ учитель и са найнеудесниомъ школскомъ собомъ учинити кадаръ, чимъ му то на уму стои, да е онъ за воспитателя и учителя деце позванъ, и да наука, кою он деци давати има, са голим писаня и читаня наученѣмъ ни изъ далека довршена ние.

Наше су школе већомъ страном сироте и сиротанске; у ньи долазе деца сиротна, коя кодъ свои кућа у мрачнимъ и жалостнимъ коморицама, у яду и горкой сиротиньи живе, и коя су у нечистоћи и нереду огуглала; па заръ и овде у школи да ништа лепше, чистие и уредние, приятние и утешние ненађу, невиде, ненауче, него онако удно и жалостно, као што имъ е код куће. Сиротна деца недоспеу никадъ у кућу богати и отмѣни люди, да виде редъ и чистоћу и да виде лепоту намештая, пакъ да ону приятность осећаня, како ихъ ту люди имаю баръ на часакъ осете; алъ школа и црква отворене су свакадъ и овой као и свакой другой деци, па заръ ни овде, ни на то мало часака, да неокушаю приятне чистоће, свежегъ здравогъ живоносногъ ваздуха и реда! Заръ незнашъ какво снажно семе к' тежньи и отиманю за чистоћомъ и редомъ такови погледи макаръ само на часке били, у душу и онога найядниега сиромашка баце?

Когодъ се озбильно сећати пође и питати, шта е што повода лепшему правцу на цео животъ даде, тай ће наћи, да су ту много реда само едини и само начасачни погледи, пакъ тай никадъ неће снагу оваки погледа и упечатлѣня презрети ни превидити.

Та ние ни помислити могућно, да учитель, кои свое званѣ почитуе, и свой радъ воли, да може свою школску собу запустити и забаталити; еръ, што већу любавь к' свомъ званю има, то и већу бригу о оном месту имати мора, кое е позориште тога нѣговог наймилиега рада и деланя.

IV.

Врховни школа надзиратель.

У многима е местима обичай, онда — кадъ ће се велики и главни испити држати, или кадъ ће школски надзиратель доћи, овоме за часть школску собу са цвећемъ и венцима изкитити, и штогодъ е лепше и сяйние могућно ню тада наредити и наместити. Ово е обичай лепъ и красанъ, алъ — неваля заборављати, да насъ сваки данъ и сваки часъ непрестанце еданъ далеко вишш надзиратель гледа и слуша, кои нас крозъ види и познае, и кои све приметбе свое у ону судњег дана и вечности књигу уписуе, коіомъ ће насъ на све веке застидити илъ похвалити, и отличия намъ дати, кое ће намъ сви веци припознавати.

Учителю! имай овогъ надзиратеља непрестано на уму, овоме ћешъ найтеже одговоре давати!

(Продужиће се.)

Изясненіє црквеныхъ пѣсама.

на Рождество Христово.

Тропаръ.

Рождество̀ твоѐ Хрїстѐ Бо́же на́шъ, возсїѧ̀ мїрови свѣтъ ра́зꙋма. Рођенѣ твое Христе Боже нашъ засія свѣту светлость разума, познаваня; О рођеню твоме засіяла е свету светлость познаваня.

Въ не́мъ бо ѕвѣзда́мъ слꙋжа́щїи ѕвѣздо́ю оуча́хꙋсѧ тебѣ̀ кла́нѧти сѧ со́лнцꙋ пра́вды. Єръ о нѣму звездама служећи, оня кои се звездама кланяю, одъ звезде научени быше теби кланятисе сунцу правде; — о рођеню твоме звезда е учила оне, кои звездама служе, да се теби сунцу праве кланяю. Шта мыслите кога е звезда учила да се кланя Христу? Приповѣди ми повѣст о рођеню Христовомъ! Зашто се Христосъ назива сунце правде? зато, еръ као што сунце обасява ову землю нашу, тако и наука Христова обасяза разум наш и управля срце наше на добро.

и тебѐ вѣдѣти съ высоты востока, и тебе познати с' висине Истока; звездари научише се тебе познати, кои си Истокъ с' висине. Кои си изворъ свію блага; одъ кога намъ свако добро долази.

Гд҃и Сла́ва тебѣ̀, Господе Іисусе Христе слава теби!

Кондакъ.

Дѣва днéсь пресꙋщественнаго раждáетъ. Дѣва данас надприроднога*) рађа. Дѣва рађа данасъ онога кои е већій одъ природе, кои е господаръ природе, кои е сам Богъ. Кажи ми другій членъ вѣре! Изясни све речи што се у томе члену налазе. Како гласи трећій членъ вѣре? —

И҆ земля̀ вертéпъ непристꙋпномꙋ прино́ситъ, — и земля неприступноме, приноси вертепъ, пећину. Земля подноси, дарує пећину ономе коме се неможе приступити, т. е. Богу. Гдѣ се родіо Іисусъ? зашто у пећини?

А҆ггели съ пáстырми славосло́вятъ. Анђели с' пастирима славе нѣга т. е Іисуса. Како су славили Анђели? Како су славили Пастири новорођеног Христа?

Волсвѝ же со ѕвѣздо́ю пꙋтешéствꙋютъ, а мудраци са звездомъ путую. Куда су мудраци путовали? Шта су Христу на даръ принели? *злато* као цару свега света, *ливанъ* т. е. финый тамянъ као Богу, и *смирну* т. е. миро, мирисаво улѣ, као ономе кои ће за три дана мртавъ у гробу лежати а притомъ е безсмртанъ.**)

---

*) Пресꙋщественный значи преестественый, supernaturalis.

**) Види стихире на стиховнѣ о Божићу. Смирна значи миро, myrrha, — а не измирна, као што неки учительи дѣци говоре. —

на́съ бо ра́ди роди́сѧ Отроча̀ мла́до, превѣ́чный Бо́гъ. Ербо насъ ради, за насъ роди се дѣте младо, Богъ превѣчный; еръ за насъ се родіо као мало дѣте Іисусъ Христосъ, кои е пређе свію вѣкова Богъ быо.

Библична история новога завета за потребу дечице школске.

§. 1. О рођеню Исуса Христа.

У оно време, кадъ се Исусъ Христосъ родити имао, изиђе заповесть одъ римскога ћесара Августа, да се попише савъ народъ у нѣговомъ царству; и зато е требало у земльи еврейской сваки да иде онамо да се запише, где су му нѣгови стари живели. Света Мария бияше одъ старине царскога рода давидова, али род нѣзинъ беше пострадао и осиромашио; а тако исто и Іосифъ, нѣзинъ заручникъ, бияше дрводеля у Назарету.

Овоме Іосифу яви се у сну анђео и рекне му, да ће света Мария родити сина, и да му надене име *Исусъ* т. е. спаситель или избавитель, еръ ће онъ люде одъ ньиовихъ грехова избавити; за тимъ му заповеди да свету Марию къ себи узме.

Іосифъ пође са светомъ Маріомъ у Витлеем као давидовъ градъ, будући да и онъ одъ лозе давидове беше; но кадъ тамо дођу, а то све куће и гостионице већъ бияху пуне гостию, те ньихъ двое не имаюћи кудъ изиђу изъ Витлеема у полѣ, и онде се склоне у едну пећину или конюшару. Овде роди света Мария свога првенца, и повивши га у пелене метне га у ясле.

Осимъ Іосифа и свете Марие нико не знађаше, да се Исусъ родио. Али се то опетъ брзо разгласи. У ономе краю бияху у полю пастири, и чуваху ноћу свое стадо. Кадъ алъ у еданпутъ сину велика светлость, и изъ светлости стаде међу ньихъ анђео и рече имъ: „*Ево являмъ вамъ велику радость, коя ће быти свему народу; еръ вамъ се данасъ роди Спасъ Христос Господъ, и то овде одмахъ у Витлеему. Онде ће те наћи дете повито где лежи у яслама.*“ Кадъ анђео господньи ово изговори, а онъ отиде къ другима анђелима кои су онде надъ пећиномъ Бога славили певаюћи: „*Слава на висини Богу, и на земльи миръ, међу людма добра воля.*“

У осми данъ по рођеню обрежу дете по обреду старога завета, и надену му име *Исусъ;* а кадъ му се наврши 40 дана, онда га по закону донесу у Іерусалимъ у цркву. У Іерусалиму живляше еданъ побожан старацъ по имену Симеунъ, коме беше свети Духъ казао; да не ће пре умрети, докъ не види обећаног Месию. И тай данъ каза му Духъ свети те дође у цркву, па узевши Исуса на руке рече; „*Садъ одпушташ съ миромъ слугу твога Господе по речи твоіой, еръ видеше очи мое спасенѣ твое.*“

За тимъ преда онъ ово дете светой Маріи и рекне іой: „*Гле! овай лежи да млоге обори и подигне, и да буде знакъ противъ кога ће се говорити; а и теби самой пробошће ножъ душу, да се открие шта млоги люди мисле.*“ И една стара пророчица, по имену Ана, беше у то време у цркви, па чувши ове речи хваляше Бога и говораше за Исуса свима коіи чекаху спасеня у Єрусалиму.

§. 2. О источнимъ мударцима.

У то време дођу мударци*) одъ истока у юдейску землю питаюћи: „*Где є царъ юдейски што се ро-*

---

*) Ако би ко помислио, зашто стоіи *мударци* а не *мудраци*, ево одговора. Славенско а̑гнєцъ каже се у насъ *аганацъ*; близнєцъ-*близанацъ*; мєртвєцъ-

дио, еръ смо видели нѣгову звезду на истоку, и дошли смо да му се поклонимо.“ Тако питаюћи дођу у Єрусалимъ, мислећи да ће то онде найболѣ знати. Кад Иродъ царъ то чуе, а онъ место да се томе обрадуе, уплаши се и савъ Іерусалимъ съ ньимъ, еръ имъ срце не бияше чисто Зато Иродъ сазвавши све первосвештенике и кньижевнике народне, запита ихъ где се Месия родити има. А они добро знаюћи кньиге пророчке одмахъ рекоше, да се Месия по речма пророка Михея у Витлеему юдейскомъ родити има.

На то Иродъ тайно дозва ове мударце, и испитиваше ихъ кадъ се появила звезда, па пославши ихъ у Витлеемъ рече имъ; „*Идите и добро распитайте за то дете; а кадъ га нађете явите ми, да и я идемъ и да му се поклонимъ.*“ Овако царъ Иродъ само говораше, али другчие у себи мишляше.

Мударци саслушавши Ирода іоштъ оно вече пођоше далѣ; а то и звезда кою су видели на истоку иђаше предъ ньима; докъ не дође и не стаде одозго на ономъ месту где дете бияше. А кадъ они видеше звезду где е стала, врло се обрадоваше. За тимъ уђоше унутра, падоше предъ Исуса и поклонише му се; па отворивши дарове свое дариваше га: златомъ, та-

мртавацъ; пришлєцъ-*пришалацъ*; чтєцъ-*чатацъ*. По истоме праву и одъ мѹдрєцъ мора бити *мударацъ* а не *мудрацъ*. Ено и у проповедима покойнога архимандрита Раића у I. кньизи на 61. страни стоія *аганацъ*, на 49 страни мѹдарствѹє, у III. кньизи на 48. страни мѹдарца, у истой кньизи 9. страни пришалца, итд. итд. Исто тако на своме е месту, што и у катихизису за више ученичке разреде у богоспас. епархіи Бачкой одъ 1854. године стоія на 7. страни *мртавци* а не *мртваци*.

мяномъ и смирномъ. Али на то примивши у сну заповестъ одъ Бога не вратише се они више у Іерусалим ка Ироду, него другимъ путемъ отидоше у землю свою.

Видећи Иродъ да га мударци послушали нису, врло се разлюти, еръ мышляше да погуби новога цара, а садъ не знађаше како ће га наћи. Да му пакъ Исусъ измакао не би, посла те побише сву децу по Витлеему и по свой околини нѣговой одъ две године и ниже. Али Иродъ опетъ зато не постиже што желяше, еръ како мударци отидоше, одмахъ анђео господньи каза Іосифу у сну, да узме свето дете и матерь нѣгову, па да бежи у Египатъ, и да буде тамо за време; еръ Иродъ хоће дете да погуби. И Іосифъ уставши іоштъ ону ноћь узе дете и матерь нѣгову и побеже у Египатъ.

Кадъ овай Иродъ умре, а анђео господньи опетъ се яви Іосифу и рекне му, да се садъ опетъ съ дететомъ и Маріомъ вратити може у свою землю, будући су изумрли они кои су тражили душу детиню. И тако се они опетъ врате у отачбину свою и дођу у Назаретъ и онде остану.

(Продужиће се.)

Стефанъ Неманя I. Србскій великій жупанъ.

(Изъ кньиге „Образи изъ обште историе" одъ дра Ник. Кретића.)

У србской повестници налазимо много одличны людій, кои су своимъ делима себи и своме народу стекли и оставили вечиту славу. Особито у владалачкомъ дому Неманића налазимо знатне владаоце, кои су своимъ делима себе прославили; а народъ подигли, и оснажили. Срби треба брижльиво да испитую, и дознаю славна дела свои предака, и у ньима да се огледаю, па да виде, шта іимъ чинити валя, да себе прославе, и народъ свой оснаже, и узвисе до оногъ степена силе и развитка, но комъ е стояо подъ управомъ свои славны владаоца одъ лозе Неманића. — Єданъ између назнатніи владаоца изъ ове породице быо е самъ Стефанъ Неманя I. кои е ову породицу основао. Нѣгова дѣла по своіой важности за србскій народъ узпоређую се са делима найзнатніи светски владалаца; што е Немцима Карло великій или Хенрикъ I. и Енглезима Алфредъ великій; то е Србима Стефанъ Неманя I., великій жупанъ.

Врло е было жалостно станѣ србскога народа пре Неманѣ. Срби, разделѣни у многе мале области, имадоше многе поглаваре; а ни еданъ одъ ньи ніе быо свима глава; ни еданъ ніе быо свима вр'овный господаръ. Ньіове разкомадане сяле не могоше ништа велико учинити, Срби тада не беху ни толико снажни да се могоше бранити противу споляшньи непріятеля. Грци съ едне, Мађари съ сдруге, Млечићи съ треће, а Бугари съ четврте стране непрестанце напаствоваху Србе, кои су се налазили међу четири ватре. Сви су ови имали великогъ уплива кадкадъ на савъ србскій народъ; а кадкадъ на неке поедине србске области. Особито велику штету чинили су србскомъ народу Бугари и Грци своимъ непрестанимъ сплеткама, своимъ узаямнимъ трвенѣмъ. Они, као што су како кои до силе и надмоћія долазили, збацивали су и меняли србске владаоце, и подстицали су у србскомъ народу буне себи на користь, а Србима на пагубу. Пуни 500 година (одъ 640—1144) проживише Срби у непрестанимъ унутрашньимъ борбама, кое су се заметале између поедины управителя (жупана) разни областій; у непрекидномъ одбіяню туђе власти, коя теде Србе себи безусловно покорити; и за све ово време быяху раздроблѣни у више областій безъ обште вр'овне управе. И у овомъ времену появльивали су се кадикадъ поедини знатни владаоци, кои више србски областій подчинише своіой вр'овной власти, кои развише довольну снагу и према споляшньимъ неприятельима, и према унутрашньимъ незадовольницима; и кои тежише све Србе споити у едно, и саставити велику србску државу; али деца овы владаоца делише се съ областима, кое е отацъ крвавимъ зноемъ у едно споио, и тако после више путій покушаваны, али осуећены усиляваня, да подигну едну велику и снажну србску државу, остаяху Срби раскомадани у више малы областій; остаяху непрестанце незнатни, и неяки. Неретва, Травунія, Захумлѣ, Зета, Раса, Дукля, Босна и права Србія быяху области, у коима живеше Срби подъ жупанима и кнезовима, кои између себе быяху манѣ више самостални.

У оваковомъ жалостномъ, раскомаданомъ станю были су Срби дуго времена све донде, докъ ніе предузео владу надъ србскимъ народомъ Стефанъ Неманя I. Онъ се родіо на Рибници у Зети (Црной Гори) надъ Подгорицомъ близу старогъ града Дуклѣ (Діоклее) 1113 године. Збогъ неке велике побуне, коя се дигла у Србіи, Дукльи, Травуніи и Далмаціи быяше приморанъ Неманьинъ отацъ, да бега из своe землѣ; и тада оде у Дуклю, место свога рођеня, и ту у дуклянской области роди сина Стефана Неманю. У овимъ пределима владала е тада манихейска ересь, па е за то и нашъ Неманя крштенъ по обредима ове ереси, кою неки и латинскомъ ереси називаю. Но кадъ е одрастао, и кадъ се повратіо своме отцу у нѣгово стално место, быо е у средъ србске землѣ по другій путъ крштенъ по обредима православне цркве одъ православногъ архіерея. Неманьи е тада было 30 година; ово нѣгове крштенѣ догодило се дакле 1143. године.

Неманя е имао три брата: Завида, Срацимира, и Првослава; између ньи быяше онъ наймлађій, али е и пакъ свою браћу телеснимъ и душевнимъ свойствима надвишавао; па су га за то Срби сви безъ разлике врло радо имали. По очиной смрти разделе браћа заоставше іймъ одъ оца землѣ: Завидъ узме предео око реке Лима, Срацимиръ узме Поморавлѣ, Првославъ се настани у Будимлю, а Неманьи допаде средина између овы земаля, предео реке Ибра, а особито: Топлица, Ибаръ, и Расина. Браћа Неманьина зарана спазила су, да е Неманя одъ ньи у свачему претежніи, па се бояху, да ће іймъ отети ньиове землѣ, а ньи прогнати; те за то су га заръ и ставили у средину између себе, како ће се одъ нѣга лакше бранити моћи. Іошъ су се већма застрашили тиме, што е Неманя у грчкомъ цару Мануилу Комнену имао пріятеля; кои, бавећи се у Нишу, зажеліо е быо видити Неманю, чіе е име већъ тада на далеко чувено было. Кадъ е Неманя дошао грчкомъ цару, приміо га е пріятельски, излюбіо га, и дао му на даръ Глубочицу (Дубочицу) тако, да остане иманѣ нѣгове породице. Неманя се тиме утврдіо на неко време у свомъ очинству, али нѣгова браћа іошъ еднако завирући одъ нѣга радише му о глави.

Неманя е быо врло побожанъ, па е зарана почео зидати св. цркве и манастире. Найпре е сазидао у Топлици, на ушћу реке Косальнице храмъ пресвете Богородице, одаріо га разнимъ повластицама, и предао га калуђерима на управу. Старала се о овоме храму и Неманьина люба Ана, коя е овамо довела калуђерице. Наскоро после тога почео е зидати храмъ св. Николе на ушћу реке Баньске. Браћи не быяше то по вольи, што Неманя тако починѣ распростирати свою власть, па дођоше нѣму, и укораваше га: „Зашто зидашъ цркве а съ нами се о томе недоговарашъ?“ питаху они Неманю, кои іймъ одговори: „Браћо, не буди вам криво, што радимъ, еръ радимъ у славу божію; па ако е добро, нека е за мене добро; а ако е зло, нека е за мене зло.“ Браћа се незадовольише овимъ одговоромъ, и улучивши прилику, договоре се; да Неманю погубе. Они су се бояли явно убити га, народъ е яко волео Неманю збогъ нѣгове красоте, доброте, побожности, и юнаштва; него га кришомъ ухвате, окую му ноге и руке, и баце га у неку яму, коя, као што се мислило, ніе имала дна, и у коіой по ондашнѣмъ верованю, становаху нека чудовишта. Но Богъ не упушта праведне. Неманя ніе у ями погинуо него се отудъ чудесно спасе, и повративши се међу свой народъ, освои свое, и свое браће землѣ; а браћу прогна.

Прогнана изъ свои земаля Неманьина браћа одоше Грцима, да ньіовомъ помоћу, па ма на штету народа, победе свога наймлађега брата, да заузму свое изгублѣне землѣ, и да Неманьи отргну изъ руке сву власть, кою е надъ србскимъ народомъ имао. Они се осимъ Грка удруже съ грчкимъ наемнимъ войницима, Фрузима и Турцима, и уђу у србске землѣ. Неманя скупи свое Србе и обе войске сусретну се кодъ града Звечана. У очи битке Неманя е у цркви, посвећеной св. Ђорђу, одстояо литургію; и наредіо е, да се люди, и свештеници у цркви целу ноћь моле Богу. У ютру се побише войске, Неманя надбіе свое непріятелѣ, многе исече а остали се разбегну; у овомъ бегству еданъ Неманьинъ братъ удави се, а за остале незна се, шта съ ньима бы: по свой прилици подчинише се власти свога наймлађега, али найврсніега брата.

Одъ ово доба почео се Неманя озбильно о томе старати, да србске землѣ, колико е могуће у заедници држи; да ій све спои у едну државу, кою е на свакій могућій начинъ желіо утврдити, распространити, и осилити. Онъ е зарана почео ударати на грчке землѣ, у коима су Срби живели, а оне землѣ кое се простираху узъ Ядранско Море: Которъ и неке хрватске пределе, освоіо е канда іошъ за живота свога пріятеля, цара грчкогъ Мануила Комнена, кои му е єдномъ помогао, да се одржи противъ нападаня свое браће. Тада е Неманя іошъ нешто признавао вр'овну грчку власть надъ собомъ, па му е за то Мануилъ и дао Дубочицу; али тада су већъ Грци знали, да е Неманя „човекъ немирна и несита духа, да се осиліо, те са свію страна удара на ньиове землѣ.“ Царъ Мануилъ имао е многе войне са Мађарима, и Неманя е тада обично мировао, или е Грке съ мало свое войске помагао. Но кадъ Мануилъ умре, Неманя се начини самосталнимъ господаромъ србской землѣи; удружи се съ Мађарима, удари на грчке землѣ, разори градъ Средацъ (Софію), а после тога продужи самъ ратъ съ Грцима, па освои, а нешто и разори градове: Перникъ, Стобъ, Землянъ, Велблуждъ, Житомитскій, Скоплѣ, Лешкій, Градацъ, Призренъ, Нишъ, Сврликъ, Равный, и Козанъ; окрене се после на приморске стране, на Дуклю и Далмацію, па и ту освои многе градове, међу осталима Баръ и Скадар. Неманя дакле силно распространи свою државу на све стране, па кадъ е 1169. и Босну освоіо, покоравале су се све србске землѣ Немани; србска се држава већъ тада простирала одъ Дунава, Саве, и Ядранскогъ Мора дубоко у Албанію и Македонію

(Продужиће се.)

Парамитие

(За читанѣ старіой деци)

I.

Лишће найстарие сказке

По лугу найстарие сказке ходаюћи дође мой дух на врата рая. Шта ћешъ ти смртниче овде, упита ме онай у светлости блистаюћи се ликъ, што тай свети вртъ чуваше; алъ нѣгова светлость бияше блага, и место пламеногъ мача бияше му палмова гранчица у руци.

Прво обиталиште племена могъ оћу да видимъ, одговоримъ я, дрво живота, и дрво познаня, и оне блаженства гаеве, где е први праотац мой некада од Елоима само прву науку мудрости слушао.

Онога рая нема више, одговори ми Анђео, дрво живота пресађено е у вртъ бесмртия, а дрво познаня цвета данасъ свима народима на земльи; него познай мой ликъ. Ово рекавши Херувимъ дирну ме нѣговомъ гранчицомъ по рамену, и однесе се у висине.

Какво виђенѣ опази садъ око мое, какве гласе зачу уво! Све живо и цареви ньиови родова, орао и бикъ и лавъ и човекъ ношаше престолъ вечнога, а у светлости и славопою непрекиднога тока. Куда орао полети, тамо иђаше бикъ, тамо се окреташе лавъ, а ньиовъ наймлађи братъ човекъ, онъ имъ бияше свештеникъ кои ньиове славопеве и жртве превечномъ предаваше, и коломъ целога земногъ створеня управляше. Моя се душа растопи у овима славопевима.

Наедаредъ Анђео опетъ пред'аме стаде; палмова се гранчица изъ нѣгове десне руке сва разасу; нѣно лишће бияше неувело лишће найстарие сказке. Прими — рече ми — читай ихъ и изтумачи твоіой браћи. Ово рекавъ изчезе и нестаде виђеня.

Я ево слѣдуемъ речма Анђела. На моимъ устнама стои говоръ о найстаріимъ временима; моя безазлена сказка некъ дише душомъ райске гранчице.

(Продужиће се.)

СОЛОМОНОВА ЦРКВА.

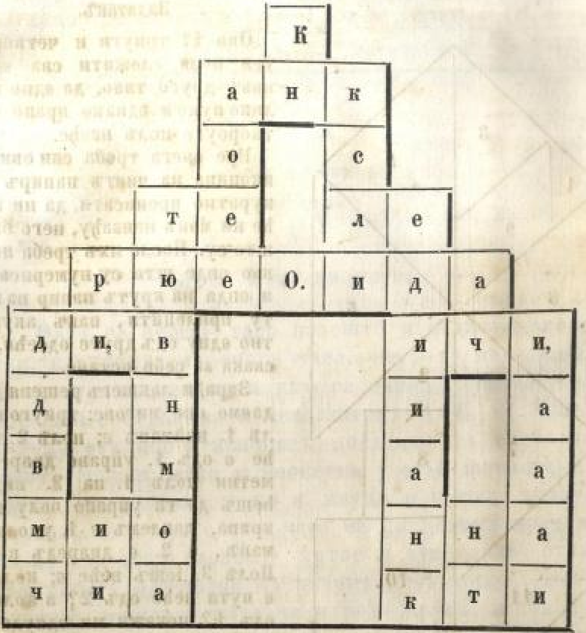

У ова 43. писмена има 12. речи, и то е найглавние изречение св. еванђелско, садржеће у себи целу филозофiю дружевногъ живота людскогъ.

Писмена су врло лако разметнута. Прва е реч од 2 слога, тако е и 3. 5. 6. 7. и 11. а друга е едносложна, као и 4. 9. и 10. Гласова има у 1. 3. 5. 6. 7. и 11. свака по 4. у 2. 3. у 4. и 10. два Ако ово дознашъ, лако ћешъ и остало наћи.

Решенђ молимо да намъ се заедно са именима оне деце коя буду решила у плаћеномъ писму пошлђ, да га у листъ ставимо.

Єдна геометрична игра.

Задатакъ.

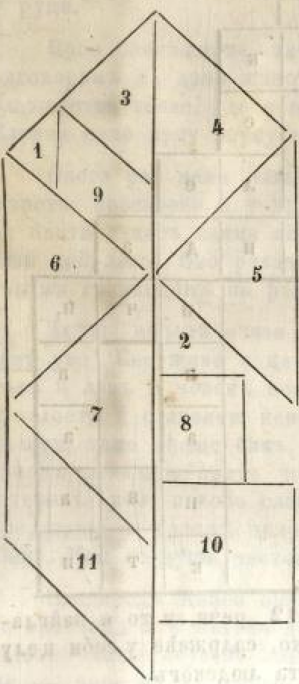

Ови 11 триуги и четвороуги поля сложити сва єдно низъ друго тако, да єдно велико пуно и єднако право четвороуго полѣ изађе.

Пре свега треба сви ови 11 иконица на чистъ папиръ акуратно преписати, да ни веће ни манѣ неизађу, него овде што су. После ихъ треба исто као овде што су нумерисати, и онда на крутъ папир на карту прилепити, пакъ акуратно єдну одъ друге одсећи, да свака за себе остане.

Заради лакшегъ решеня додаемо ове мигове: триуго полѣ 1. найманѣ є; полѣ 2. веће є одъ 1. управо дваредъ; метни полѣ 1. на 2. видићешъ да га управо полу покрива, даклемъ є 1. уполакъ манѣ, а 2. є дваредъ веће. Полѣ 3. іошъ веће є; колико є пута веће одъ 2? а колико одъ 1? покажи ми одкуда то знашъ. (Метни 1. на 3. илъ 2. на 3.) Триуга поля 4. 5. 6. и 7. іошъ већа су; колико є пута єдно ма кое веће одъ 3? а одъ 2? а одъ 1? колико се пута дакле садржи полѣ 1. у полю 2? а у 3? а у 4? — Исто тако измери садъ и ова четвороуга поля, и кажи ми, колико є пута веће полѣ 8 одъ 2? а одъ 1? а колико є пута веће полѣ 9. одъ 1? а одъ 2? а колико пута полѣ 10. одъ 2? и одъ 1?

Издае Епіскопска књигопечатня у Новом-Саду.

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. — Цена му е на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четврть год. 1 ф. а. вр

БРОЙ 42. У Новоме Саду, 14. Новембра 1859. ГОД. II

Мисли

О школи и учительма.

(Продуженѣ.)

V.

Прва школска наука.

Мени се ништа тако невешто и недотупавно нечини, као оно одма оногъ часа, чимъ су намъ деца у школу ступила, окупити ихъ са онима глувима и ньима сасвимъ странима и непознатимъ А. Б. В. Наместо да децу изъ онога ньиовогъ досадашнѣгъ слободногъ живота сгодно, лако и неосетно у овай школски преведемо, да у ньима волю к' науци и пажню пробудимо, изађемо одма оногъ часа са писменима пред ньи, кое су за децу сасвимъ мртве и сувопарне ствари, безъ икоега одношеня на ньяовъ досадашньи животъ и ньиовъ мишлѣня гледана и рада кругъ, и кое су по ньиове невеште очи іошъ и ситне и тешке ствари.

Заръ нигде ничега другогъ нема, чим би се школа по децу приятние почети могла и валяла, него са то пусто и тужно А. Б. В? Я држимъ да е далеко удесние оно прво дана поучити децу, како ће у школу смерно улазити, излазити, седати и устаяти, како ће лепо и пристойно седити и руке и тело држати, шта е лево и десно и остало разликовати, како ће таблицу и пера чисто држати, како ихъ ватати и с' ньима чертице правити; я држим, да е далеко удесние, да учитель стр шльиву и зазорльиву децу, едно по едно любавно ословљаваюћи говору ослободи, да се у те прве дане с' ньима о стварма изъ найближе околине позабави; да ихъ научи те ствари и тихъ делове гледати и именовати; я би волио, кадъ би онъ децу на свршетку школе по едну лепу и милу песмицу певати научио, и по едну лепу приповедчицу имъ и два и триредъ приповедио, пакъ и са овимъ милимъ душу оживляюћим и растварајућимъ осећанѣмъ кући пуштао. Я самъ уверенъ, да би деца и ньини родительи одма првогъ дана сасвимъ друго, далеко лепше и како по ньи саме тако и по учителя далеко користние мнѣние о школи и учителю добили, и школу и учителя далеко већма уважавали и поштовали.

Алъ — овай посао иште животниегъ учителя, учителя са искреномъ и свойскомъ вольомъ и любави к' деци, народу, и своmъ званю; а ово е сасвим противно ономе окореломъ заклепаномъ педантном и шалбактерско глупавомъ и тунявомъ дремежу и спаваню. Ал како ко ради, онако му и иде; то е тако, од кад е света и века.

VI.

Школски прутъ

Млого е већъ о томе препирке било, дал може школа без прута и виргаза постояти. Читаве су кньиге о томъ писане. А я држим да е на ово лако и одсудно одговорити, ако само непођемо одма само с' том намеромъ, у силу Бога основе тражити, да е прутъ нужданъ, и да се безъ нѣга неможе обстати.

Я одбацаюћи све ове и оваке говоре и основе на страну, питамъ учителя, недржили и он, да е она школа међу школама найболя, где се никадъ повода ни узрока ненађе, телеснимъ каштигама децу каштиговати; я питамъ учителя, бил онъ волио, да га свет гледа, кадъ онъ децу бие, и како би се осећао онъ, кадъ би му башъ у онай махъ школски надзиратель у школу ступио. Я далѣ питамъ, можели онъ тогъ дана, кадъ се тако деце натукао и намучио, нѣгову школу, са мирномъ и спокойномъ душомъ и срцемъ затворити, и ниели му далеко милiи онай данъ, кадъ онъ себи казати може: данасъ нисамъ прута требовао, нисам ни едно дете био ни мучио.

Имали и можели бити жалостние и гадние помисли кодъ учителя, него: кадъ дете кодъ куће од свои родителя бой извлачи, може га и у школи.

Учителю! и у овомъ ће те призрению вера твоя спасти и чуда учинити. Имашъ ли ти тврду веру, да се могу деца и безъ прута и боя научити и воспитати, то буди уверенъ, да ће ти се вера твоя и испунити. Немашъ ли ти те вере, то ће ти довека школа мучилиште а не училиште, и ти ћешъ мучитель, а не учитель деце бити.

Данасъ су већъ сви дотле дотерали, да се у часовима богомолѣ и науке христианске прутъ сакрие и не износи. А я мислимъ, да су у школи све науке христианске, нити знамъ да кое антихристовске има, па што е могућно кодъ едне, то е и кодъ друге и треће, и кодъ свию могућно.

Тешко ономъ учителю, кои са боемъ и батинама малой деци науку у главу утеруе.

(Продужиће се.)

Недельна и свечана

Евангелия и Апостоли.

На вечерие Рождества Христова.*)

Евангелие одъ Луке гл. II. зачало 5.

Во врем҄ѧ оно: И҆зи́де повелѣ́нїе ѿ ке́сарѧ А҆ѵгꙋ́ста написа́ти всю́ вселе́ннꙋю. У оно време: Изиђе заповѣсть одъ ћесара Августа, да се попише цео свѣтъ. (да се попишу жительи великогъ римскогъ царства.).

Сі́е написа́нїе пе́рвое бы́сть владѧ́щꙋ Сѵрі́ею Кѵри́нїю. Ово пописиванѣ прво было е, када Кириние владаше у Сиріи.**

И и҆дѧ́хꙋ всѝ написа́тисѧ ко́ждо во сво́й гра́дъ. И иђаху сви уписатисе сваки у свой градъ. (свакій Іераильтянинъ ишао е у главный градъ свога племена да се упише).

Взы́де же и҆ Іѡ́сифъ ѿ Галїле́и и҆зъ гра́да Назаре́та во Іꙋде́ю во гра́дъ Давї́довъ, и҆́же нарица́етсѧ Видлее́мъ, занѐ бы́ти є҆мꙋ̀ ѿ до́мꙋ и҆ ѻ҆те́чества Давї́дова. А пође и Іосифъ изъ Галилее изъ града Назарета у Іудею у град Давидовъ, кои се зове Витлеемъ, еръ онъ бяше изъ дома и отчевине, — порекла, — Давидове.

Написатисѧ съ Марі́ею ѡ҆брꙋ́ченною є҆мꙋ̀ же́ною сꙋ́щею непра́здною. Да се упише съ Маріомъ повѣреном нѣму женомъ, коя бѣше трудна.

Бы́сть же є҆гда̀ бы́ша та́мо и҆спо́лнишасѧ дні́е роди́ти є҆́й. А кадъ они тамо быше, испуне се дани да она роди.

И҆ родѝ сы́на своего̀ пе́рвенца и҆ пови́тъ є҆го̀ и҆ положѝ є҆го̀ въ ꙗ҆́слехъ: занѐ не бѣ̀ и҆̀мъ мѣ́ста во ѡ҆би́тели. И роди сына свога првенца, и пови га, и метну га у ясле; еръ не быяше имъ мѣста у гостионици.

---

*) У очи Божића.

**) На мапи Палестине треба показати овом приликом положай Сирие према св. земльи.

И па́стырїе бѣ́хꙋ въ то́йже странѣ̀, бдѧ́ще и҆ стрегꙋ́ще стра́жꙋ но́щнꙋю ѿ ста́дѣ свое́мъ. И пастири быяху у той страни бдіюћи и чуваюћи стражу ноћну код стада свога.

И҆ сѐ А҆́гг҄елъ Гдⷭ҇нь ста́ въ ни́хъ и҆ сла́ва Гдⷭ҇нѧ ѡ҆сїѧ̀ и҆̀хъ и҆ ᲂу҆боѧ́шасѧ стра́хомъ ве́лїимъ. И гле Анђео Господань стаде међу ньима и слава Господня обася ихъ, и убояшесе великимъ страхомъ, — врло се уплашише. —

И҆ рече́ и҆̀мъ А҆́гг҄елъ, не бо́йтесѧ: се́ бо благовѣству́ю ва́мъ ра́дость ве́лїю, ꙗ҆̀же бꙋ́детъ всѣ́мъ лю́демъ. И рече имъ Анђео: не бойтесе! єръ ето навешћуемъ вам радость велику, коя ће бити свима людма.

Ꙗ҆́кѡ роди́сѧ ва́мъ дне́сь Спа́съ, и҆̀же е҆́сть Хрїсто́съ Гдⷭ҇ь, во гра́дѣ Дав́їдовѣ. Єръ родіо се вама данас Спаситель, кои є Христосъ†) Господь, у граду Давидовомъ.**)

И се́ ва́мъ зна́менїе: ѡ҆бря́щете младе́нецъ пови́тъ лежа́щь въ ꙗ҆́слехъ И ето вамъ знака: наћи ћете дѣте повито лежеће у яслама.

И внеза́пꙋ бы́сть со А҆́гг҄еломъ мно́жество во́й небе́сныхъ хва́лѧщихъ Бо́га̀ и҆ глаго́лющихъ. И наеданпут бы са Анђеломъ мноштво войника небесныхъ, кои хваляху Бога и говораху.

Сла́ва во вы́шнихъ Бо́гꙋ и на земли́ ми́ръ, въ человѣ́цѣхъ благоволе́нїе. Слава на висини Богу и на земльи миръ; међу людима добра воля!

И бы́сть ꙗ҆́кѡ ѿидо́ша ѿ ни́хъ на не́бо А҆́гг҄ели, и человѣ́цы па́стырїе рѣ́ша дрꙋ́гъ ко дрꙋ́гꙋ, пре́йдемъ до Видлее́ма, и҆ ви́димъ глаго́лъ се́й бы́вшїй е҆го́же Гдⷭ҇ь сказа̀ на́мъ. И када отидоше одъ ньи на небо анђели, и люди пастири рекоше еданъ другомъ. Хайдемо до Витлее-

---

**) Христосъ є рѣчь Грчка, значи помазаникъ, а Єврейско Мессия значи то исто.

† Градомъ Давидовымъ зове се Витлемъ с' тога што є одатле быо царъ Давидъ.

ма, и да видимо то, што се догодило, као што Господь каза нама.

И҆ пріи́доша поспѣ́шшесѧ и҆ ѡ҆брѣто́ша Марїа́мъ же и҆ І҆ѡ́сифа и младѐнецъ лежа́щь во ꙗ҆́слехъ. И дођоше пожурившисе, и нађоше Марію и Іосифа и дѣте лежеће у яслама.

Ви́дѣвше же сказа́ша ѿ глаго́лѣ глаго́ланномъ и҆̀мъ ѿ ѻ҆трочѧ́ти се́мъ. А кадъ видише, казаше то, што имъ е речено за дѣте то.

И всѝ слы́шавшїи диви́шасѧ ѿ глаго́ланныхъ ѿ па́стырей къ ни́мъ. И сви, кои чуше, дивишесе томе што имъ пастири говорише.

Марїа́мъ же соблюда́ше всѧ̑ глаго́лы сїѧ̑ слага́ющи въ се́рдцы свое́мъ. А Марія чуваше све речи те слажући у срдцу своме.

И возврати́шасѧ па́стырїе сла́вѧще и҆ хва́лѧще Бо́га ѿ всѣ́хъ, ꙗ҆̀же слы́шаша и ви́дѣша, ꙗ҆́коже глаго́лано бы́сть къ ни́мъ. И повратише се пастири славећи и хвалећи Бога за све што чуше и видише, као што речено бы нњима. —

Апостолъ къ Евреима гл. I. зач. 303.

Многоча̑стнѣ и҆ многообра́знѣ дре́вле Богъ глаго́лавый ѻ҆тцє̀мъ во проро́цѣхъ, въ послѣ́докъ дні́й си́хъ глаго́ла на́мъ въ Сы́нѣ, є҆го́же положѝ наслѣ́дника всѣ́мъ, и҆́мже и҆ вѣ́ки сотвори. Богъ, — кои е често и на различите начине нѣкада говорио отцевима преко пророка, — у последакъ дана овыхъ говоріо е нама преко Сына, когъ е поставіо наслѣдника свему, коимъ е и вѣкове створіо чрезъ когъ е и светъ створіо.

Иже сый сїѧ́нїе сла́вы и ѻ҆́бразъ ѵ҆поста́си є҆гѡ̀, носѧ́ же всѧ́ческаѧ глаго́ломъ си́лы своеѧ̀, собо́ю ѿчище́нїе сотвори́въ грѣхѡ́въ на́шихъ, сѣ́де ѡ҆деснꙋ́ю престо́ла вели́чествїѧ на высо́кихъ. Кои будући сяйность славе и обличіе суштности нѣгове, и носећи *све* речію силе свое, када е собомъ (самъ собомъ) очишћенѣ грѣхова наших учиніо, сѣде с' десне стране престола величаства (Божіега) на висини.†)

Толикѡ лꙋ́чшїй бы́въ А҆́ггелѡвъ, є҆ли́кѡ преслáвнѣе пáче и҆́хъ наслѣ́дствова и҆́мѧ. Толико больи поста одъ Анђела, у колико преславніе него они наслѣди име.

Комꙋ̀ бо речѐ когда̀ ѿ А҆́ггелъ: Сы́нъ мо́й є҆сѝ ты̀ а҆́зъ дне́съ ро́диҳъ тѧ̀, и҆ пáки: а҆́зъ бꙋ́дꙋ є҆мꙋ̀ во Отца̀, и҆ то́й бꙋ́детъ мнѣ̀ въ сы́на. Єръ коме рече кадъ одъ Анђела (коме е одъ Анђела рекао кадъ Богъ ово?): „Сынъ мой еси ты, я данасъ родихъ те?“ И опетъ: „Я ћу быти нѣму Отацъ, и онъ ће ми быти Сынъ.††)

Є҆гдá же пáки вво́дитъ перво́роднаго во вселе́ннꙋю глаго́летъ: и҆ да покло́нѧтсѧ є҆мꙋ̀ всѝ А҆́ггели Бо́жїи. А опетъ уводећи прворoдногa у свѣтъ говори: „И нека му се поклоне сви анђели Божіи.†††)

И҆ ко А҆́ггелѡмъ ѹ҆̀бо глаго́летъ: Творѧ́й А҆́ггелы своѧ̀ дꙋ́хи и҆ слꙋгѝ своѧ̀ ѻ҆́гнь палѧ́щь. И къ Анђелима он говори: „Кои чини Анђеле свое духове и слуге свое пламенъ огнѣный.“††)

Къ Сынꙋ̀ же: Престо́лъ тво́й Бо́же въ вѣ́къ вѣ́ка: же́зль прáвости, же́зль цáрствїѧ твоегѡ̀. Возлюби́лъ є҆сѝ прáвдꙋ, и҆ возненави́дѣлъ є҆сѝ безако́нїе, сегѡ̀ рáди помáза тѧ̀, Бо́же, Бо́гъ тво́й є҆ле́емъ рáдости пáче причáстникъ твои́хъ „А к' сыну (ово рече Богъ). „Престолъ е твой Боже ва векъ века, скиптаръ правде е скиптар царства твога. Ты любишъ правду и невидишъ безаконѣ; за то помаза тебе Боже Богъ твой улѣмъ радости, већма него твое другове.“†)

---

†) т. е. кои е Богу Отцу раванъ, кои снажномъ своіомъ рѣчію све носи, и када насъ е очистіо одъ грѣха, тада се вознесао и сео с' десна до Бога Отца.

††) Та два Изреченія казао е Богъ преко пророка у старом Завѣту. Оно прво имамо у Псалтиру. Кои зна гдѣ? Ено га у Псалму II. ст. 7.

†††) Отворите у Псалтиру псаломъ 96. ст. 7. па ћете тамо наћи ове пророчке речи.

††††) Ово чуете на почетку свакога вечерня, кои ми зна у псалтиру наћи? — пс. 103. ст. 4.

И па́ки: Въ нача́лѣ ты̀ Гд҃и зе́млю ѡ҆снова́лъ є҆сѝ, и дѣла̀ ру́кꙋ твое́ю сꙋ́ть небеса̀. Та̀ поги́бнꙋтъ, ты́ же пребыва́еши: и҆ всѧ̀ ꙗ҆́коже ри́за ѡ҆бетша́ютъ и ꙗ҆́ко ѡ҆деждꙋ̀ свїе́ши и҆̀хъ и҆ и҆змѣ̀нѧтсѧ: Ты́ же то́йжде є҆́сѝ, и҆ лѣ̀та твоѧ̀ неѡ҆скꙋдѣ́ютъ. И опетъ: У почетку ти Господе землю основао си, и дѣла руку твоихъ су небеса. Та ће проћи, а ты остаешъ, и сва ће као хальина остарити, и као одеђу савићешъ ихъ и измѣниће се, а ты си тай истый, и твоихъ година не ће нестати.††)

Библична исторія новога завета

за потребу дечице школске.

§. 3. *О детиньству Исусовомъ.*

(Продуженѣ.)

О детиньству Исусовомъ познато вамъ є само ово. Родительи нѣгови иђаху сваке године у Іерусалимъ о празнику пасхе. И кадъ му би 12 година, дођоше они съ ньимъ у Іерусалимъ по обичаю празника. И кадъ они тамо прописане дане проведоше и дома се враћаше, а дете Исусъ оста у Іерусалиму. Родительи за то не знадоше, него мислећи да є онъ съ друштвом отидоше дан хода, и стадоше га тражити по родбини и по знанцима. Но не нашавши га тамо вратише се у Іерусалимъ да га траже.

После три дана нађоше га у цркви, где седи међу учительима, слушаюћи ихъ и питаюћи. Сви кои га слушаху, дивляху се нѣговомъ разуму и одговорима. Видевши га родительи зачудише се, и мати нѣгова рече му: „*Сине, шта учини нама тако? ето отацъ твой и я са страхомъ тражисмо те.*“ А онъ имъ на то рече: „*Зашто сте ме тражили? заръ не знате да мени валя бити у ономъ што є оца мога.*“ Али света Мария и Іосифъ ове речи не разумеше.

---

†) Тражите ове пророчке речи у псалтиру вашемъ кодъ куће па ми после подне кажите гдѣ су. — Пс. 44. ст. 7. 8.

††) И ово су рѣчи, кое є Богъ преко цара Давида рекао. Тражите ихъ у Псалтиру. — Ено ихъ у Псалму 101; ст. 26. —

На то Исусъ пође съ ньима и дође у Назаретъ, и беше имъ у свему послушанъ. Као што є онъ теломъ растао, тако є и духомъ ячао, напредуюћи у премудрости и у милости кодъ Бога и кодъ люди.

§. 4. *О крштеню Исусовомъ.*

Кадъ Іованъ, синъ захаріинъ, постане човекъ, онда му дође у пустиньи где живляше одъ Бога заповесть, да изиђе у народъ израильски. И онъ дође у околину іорданску проповедаюћи людма, да се царство божие приближило, па да за то треба сваки да се покає и крсти.

Млоги изъ Іерусалима и све юдейске землѣ излажаху къ нѣму да га виде и да га чую; и онъ кршћаваше у Іерусалиму све оне коіи се истинито каяху и грехе своє исповедаху. Млоги мишляху да є онъ обећани Месия, али имъ онъ на то говораше: „*Я васъ крштавамъ водомъ; али онай што за мномъ иде ячи є одъ мене; я ни самь достоянъ нѣму обуће одрешити; онъ ће васъ крстити духомъ и огнѣмъ.*“

У то време бияше Исусу настала тридесета година. И онъ дође изъ Галилеє на Іорданъ къ Іовану да се крсти. А Іованъ браняше му говорећи: „*Ти треба мене да крстишъ, а ти ли долазишъ къ мени?*“ А Исусъ му на то одговори: „*Остави садъ, еръ тако намъ треба испунити сваку правду.*“ На то га Іованъ крсти. И кадъ Исусъ изиђе изъ воде, а то више нѣга отворише се небеса, и Духъ божіи као голубъ сиђе на нѣга, и зачу се гласъ съ неба говорећи: „*Ово є синъ мой премили коіи є по моіой вольи.*“

После крштеня провео е Исусъ 40 дана у пустиньи у самоћи, приправляюћи се постомъ и молитвомъ за велико и трудно дело спасеня людскогъ. Но пре него што е Исусъ започео приповедати свето еванђелие, изабере онъ изъ своихъ ученика дванаесторицу, кое *Апостолима* назове, и коіихъ су имена ова: Петаръ и Андрия, Іаковъ и Іованъ Филипъ и Вартоломие, Матия и Тома, Іаковъ, алфеовъ и Симонъ Зилотъ, Іуда яковлѣвъ и Іуда искариотски.

(Продужиће се.)

Стефанъ Неманя I. Србскій великій жупанъ.

(Изъ кньиге „Образи изъ обште историе" одъ дра Ник. Крстића.)

(Продуженѣ.)

Одъ ово доба Срби почеше заузимати на истоку Европе знатніи положай, кои іймъ одавна припадаше, но кои не знађаху употребити на свою користь. Срби расцеплѣни на многе области, неимаюћи вр'овне свое главе мораху слушати и покоравати се садъ едной садъ другой суседной државі; па и оне области, кое су задржале и сачували неку самосталность, быяху посве незнатне у свету; жительи ньини одликоваху се единимъ юнаштвомъ, коимъ нападаху свое суседе, и коимъ се браняху одъ туђи нападаня. Неманя е положіо тврде основе, на коима се могао развити снажный државный животъ.

Неманя е особитый свой позоръ обратіо и на разпространѣнѣ православне вере. Одступивши одъ манихейске ереси, кадъ га крсти православный архиерей, свомъ силомъ настане, да буде вреданъ синъ свете матере цркве. Осимъ што е подигао многе цркве; старао се, да и сами нѣгови државляни буду верни, и постояни синови православне цркве; па за то, кадъ му се едномъ кѣи некога србскога велможе тужила, да е нѣнъ мужъ еретикъ, а да она то ніе знала, кадъ се за нѣга удала; па да она не може съ тимъ безбожницима да живи, те за то га и моли, да крстомъ порази непріятелѣ цркви, Неманя ову тужительку изведе предъ сакуплѣну господу свештеничкогъ и мирскогъ чина, укори грдно властеле, кои су ту были, а кои су се придржавали ереске науке, ереске кньиге спали, сво иманѣ еретицима одузме, па раздели сиротиньи, црквама, и манастирима, и строго забрани да нико ни имена овы еретика не спомене.

Неманьи е было скоро 46 гедина, кадъ е 1158 постао великій жупанъ, и почео управляти србскомъ државомъ. Нѣгова сретна влада траяше пуни 37 година. Неманя е быо дакле врло старъ; и у свомъ животу за 87 година дочекао е многе лепе радости. Држава му быяше велика, снажна, и утврђена противу споляшньи и унутрашньи непріятеля; србскій народъ быяше задоволянъ и славно познатъ суседима и странимъ народима; а осимъ тога имао е Неманя три красна сина: Стефана, Вука, и Растка, на кое е погледао; кое е брижльиво самъ воспитао, одъ кои е у своіой дубокой старости дочекао лепу радость; на кое е съ поузданѣмъ могао оставити свой народъ не давно ослобођеный туђега господарства; одъ кои се могаше надати, да ће чувати и хранити собомъ установлѣну младу државу, да свое жиле дублѣ пусти, да се осили, и ояча.

Наймлађій синъ родіо се Неманьи 1169; нѣму е было име Растко. Онъ се од свое старіе браће одликовао особитомъ побожношћу; нѣму, іошъ као недозреломъ младићу найвећа е утеха была: читати свето писмо; лепъ узрастъ, красота тела, доброта душе, и кротость нарави была су поедина изредна добра, коима е Богъ богато обдаріо младога Растка. 1286 године дођу изъ Св. Горе неки калуђери къ Неманьи, чіи е гласъ и до саме светогорске самоће допръо, Растку е было тада 17 година. Радознали младићъ разговарао се са светимъ старцима светогорскимъ о разнимъ предметима, па и о побожности, и тада младый Растко науми оставити домъ свога оца, и све радости, кое е могао уживати у домаћемъ животу владаочевъ синъ, па тражити задовольства, и утехе свомъ младомъ срцу у светой самоћи атонски гора. Што е намисліо, то е и учиніо. Отишао е у свету Гору, и отудъ га никако немогаше повратити люди, кое е отацъ шиляо, да га доведу кући: младый Растко, сребрный, златомъ искићеный оклопъ замени црномъ калуђерскомъ ризомъ; калпакъ и челенке камилавкомъ; бойно коплѣ, и мачъ црнимъ брояницама; и назове се Сава. Неманьи е тада было преко 70 година. Онъ е осећао у себи іошъ доста снаге, да своіомъ великомъ и распространѣномъ државомъ влада, а мисліо е, да е башъ и нуждно, да се не оставля свое младе државе донде, докъ годъ га не оставе силе, еръ што е онъ дуже државомъ владао, то е она све яча и яча постаяла.

На неколико година доцніе почне Неманя нешто слабити. Нѣму е было преко 80 година, синови су му были одрастни люди, онъ е већъ пуни 37 година србскимъ народомъ владао. Зажели покоя. Примеръ побожногъ нѣговогъ сина Растка лебдіо му е предъ очима као некій узоръ, па за то и онъ сакупи око себе свое црквене и светске великаше, позове у саборъ оба своя сина, седе на престо, па овако поче говорити: „Светительи, и ви остала любазна моя браћо! Знайте да самъ іошъ као младъ тежіо за тимъ, да будемъ слуга Господа, па ми Господъ досадъ то не дозволи. Но ево дошло е време, да се по милости божіой испуне давнашнѣ мое желѣ. Државу мою оставлямъ сину, кои остае међъ вама на моме престолу. Нека га Богъ благослови, да съ вама благословено влада!“ На то сиђе съ престола, и преда га са своимъ благословомъ свомъ старіемъ сину Стефану; а млађемъ сину Вуку одреди србску область Зету; да тамо буде великій кнезъ, али да буде послушанъ свомъ старіемъ брату. Обоици овако говораше: „Децо! не заборавляйте мои закона, и на срцу носите мое речи. Тако ћете имати дуга живота и ви, и ваша држава. Делите милостинѣ, и храните веру; обе напишите на свомъ срцу, па ћете быти сретни. Не мислите ништа зло ни предъ Богомъ, ни предъ людма, уздайте се свимъ срцемъ у Бога, а не величайте се своіомъ мудрошћу. Што годъ радите, радите право нити икада сврћите съ правога пута. Тражите мудрость, она носи у десници дугъ животъ, а у левици богатство и славу; изъ нѣни уста излази правда, на езику іой е законъ и милость; нѣни путови есу путови добри, нѣ придржавајући се долази се миру.“ После іймъ е заповедіо: „Любите братъ брата, не имаюћи међу собомъ никакве злобе. Овомъ старіемъ, посађеномъ на престо одъ Бога и одъ мене, ти млађій буди послушанъ; а ти старіи, владаюћи землъомъ, не врeђай свога брата, но поштуй га; еръ ко не люби свога брата, не люби Бога. Ако ме послушате, сеяћете на земльи блага, не послушате л’ ме, погинућете одъ оружія. Миръ нека буде съ вама синови мои! и духъ божій нека почива на вами; нека васъ укреплява и брани одъ свакогъ непріятеля, кои се види, и кои се не види, и нека васъ наставля на путъ миранъ. Миръ нека буде съ вама мои властели и боляри! и съ вама млађи! кое самь узъ себе одгоіо, одъ како васъ е мати родила. Миръ нека буде съ вами свима словесно стадо христово! кое ми е Богомъ дано, и кое самь неповређено сахраніо полажући као добаръ пастиръ свою душу за васъ. Молимъ васъ, моя любазна децо! богати и убоги, стари и млади! чувайте мою науку, вашега оца! бойте се Бога, поштуйте цара, подижите цркве, и молите се у ньима: слушайте епископе, одаите часть свештеницима, будите смерни предъ калуђерима, да се моле Богу за васъ; храните између себе правду и любавь, не заборавляйте делити милостинѣ; па ће быти съ вама и на вама благодать Господа нашега Исуса Христа, и любавь Бога и оца.“ Сви, кои су были скуплѣни око Неманѣ, плакаху као мала деца, сви су были силно тронути, сви су были жалостни, што се раставляю одъ свога владаоца, и одъ свога и народногъ оца; сви су осећали, да у Неманьи губе: свога господина, учителя, оца, пастира, добротвора и покровителя. Неманя после ове беседе рече епископу Калинику: „Приступи, и учини, шта те молимъ!“ те се тако постриже за калуђера. Тада се и нѣгова люба Ана одрече света, и постане калуђерицомъ. Онъ е добіо у калуђерству име: Симеонъ; а люба му се назвала: Анастасія Све то догодило се на данъ благовештенія, 25. марта 1195 год. Неманьи е тада было 82. године.

(Продужиће се.)

Парамитие

(Продуженѣ.)

II.

Светлость и любавь.

У почетку е било све пусто и празно, ладна морска бездна. Стихие сви ствари стаяше измешане међу собомъ. Садъ сађе живота духъ са устне вечнога; разбише се окови леда, и као легућегъ голуба потресе се топло крыло рађаня майке.

У мрачной дубльини стаде се све мицати отимаюћи се к' рођеню. Ту сину прворођена ћеи вечнога, блага свезаражуюћа и сверазвеселюююћа светлость.

Красна светлость саедињена са миломъ майкомъ любави, коя се изнадъ вода ношаше, дигну се прво у висине, и разастреше тамо златно ютренъ небо; затимъ се спустише доле у дубльине, и пробудише сав животъ у ньима; они изведоше и узвисише землю из воде олтаръ вечноме, и посуше е мириядама вечитоподмлађуюћегъ се цвећа; животъ даше найситниему праху.

А кадъ мора и дубльине, землю и вздухъ животомъ изпунише, онда тио светуюћи се едан другой рекоше: садъ и човека да изведемо, нашъ ликъ, и подобие онога, кои небо и землю створи. Тогъ часа сиђе животъ у прахъ, а ту сину човека божаствен лик; любавь изабра ньегово срце за свой наймилии станъ.

Превечни отацъ виде, и виде да е све добро, ер све испунише и све обасяше ньегове обе наймилие ћери, свеоживлююћа светлость и сведржећа любавь.

Што тако незадовольно погледашъ на овай свет замишльени мудраче; хаосъ е у редъ ставльенъ, стави се само и ти. У вечномъ животу е само радованѣ човечие, а у светлости и любави блаженство творца.

(Продужиће се.)

Богъ брани слабе, а казни злочинце и невалялце.

Близу вароша Диепа у Француской има манастир еданъ, и у томе изнадъ црквенихъ врата изрезано е вукъ, ягнѣ и кочићъ. Ова резбина учиньена е по преданию овимъ поводомъ.

Еданпутъ пусте у ограду црквену ягнѣ да тамо пасе. По свой прилици боећи се, да ће неискусно ягнѣ и тамо тумарити, где неби требало, вежу га калуђери за уже, а уже опетъ за кочићъ, кои е био у земльи. Ово ние было найзгодние по ягнѣ, али се баш збогъ тога спасе одъ велике опасности.

Дође одъ некуда вукъ и навали на сирото ягнѣщце; у своме великомъ страху истргне ягнѣ кочиѣъ, па стане съ ужетомъ и са кочиѣемъ бегати. Вукъ се натурио за ньимъ, а оно у невольи ускочи у цркву, те наоколо по ньой опетъ дође на врата. Како е трчало, запне кочиѣъ за врата, па ихъ повуче за собомъ и тако остане вукъ у цркви, а сирото ягнѣ, кое се опетъ на полю одъ ужета никудъ ние могло макнути, стане блеяти у славу свое победе или можда и изъ страха. Дотрче, ослободе ягнѣ, а майсторъ уя плати кожомъ, што е осим звона ушао у цркву.

Селяни тамошньи хтедоше резбиномъ овековечити ово чудо, а отуда оно изнадъ манастирских врата као доказъ, да Богъ брани слаба, помаже му у труду, казни неваляльца и погублява зликовца.

Єданъ рачунски задатакъ.

Єдна пилярица донесе 30. комада живине на продаю, гусака, патака и пилиѣа. Гуске е продавала по 6 фор. пар, патке по 3 фор. а пилиѣе по 1 форинту. Кад е све продала, имала е управо онолико фор. колико е комада живине продала; колико е дакле имала гусака, колико патака, а колико кокошию?

Издае Епіскопска кньигопечатня у Новом-Саду.

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. — Цена му є на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четврть год. 1 ф. а. вр

БРОЙ 43. У Новоме Саду, 21. Новембра 1859. ГОД. II

Мисли

О школи и учительма.

(Продуженъ.)

VII.

Любавь учителя према деци.

Човечие є срце као она витка и слаба лоза, коя мора подпоре имати, да се може у висину узпети и онде весело прияти. Нађели и приватили се те у висину є подпомажуће подпоре, она се весело у висъ попне, и ту найкрасние улиста, и найслађи найблагословеніи плодъ донесе; ненађели подпоре те, она на землю пада, па по праху и блату мили и вуче се, док непропадне. Тако є и човекъ, алъ особито дете; и оно те подпоре требуе, и оно є као са правомъ неким од свакога стариегъ, а особито одъ родителя и учителя очекуе. И као што се лоза, кадъ никое лепше подпоре ненађе, ниски шушнѣва и гологъ каменя лепи, те узъ ньи пужа, пакъ с' ньима и свою судбину дели; тако се прилепи и ово немоћно и любави жедно дете за свакогъ пакъ и за невалялогъ човека, ако му є само овай подпора, пакъ онда и пропадне низъ нѣга, єр уз овакy подпору нитъ има сигурности нит одбране противу зала, беда и опасности живота.

Благо оной школи, где є учитель тврдъ раст, за кои се витка лоза детиегъ срца и душе сигурно вата, и по нѣму правацъ узима к' небеснимъ висинама, одкудъ ће благослова примити. Алъ — као што се никоя лоза за ледъ ни за ледени стубъ невата; тако се ни детия душа за леденоладно, любави и милости празно срце учителя невата. Где учитель праве любави и милости према деци нема, ту е школа и наука и цело воспитаванѣ празанъ сенъ само, само голо притворство, лажъ и варанѣ. Само е любавь и милованѣ деце едино сунце и срце и душа школе и у ньой сваке науке и свакогъ воспитаня.

VIII.

Значенѣ имена школе.

Школа е грчко име, и значи одморъ одъ телесног посла; и мудри Атиняни имали су закон, коим е сваки онай смртномъ казни каштигованъ био, кои се усудио своимъ продрзльивимъ и непристойнимъ улазкомъ у школу ню узнемирити и оскврнути.

Ово намъ дае сила мислити. Улазкомъ детиіимъ у школу започинѣ се нови животъ за нѣга; ту се садъ деломъ припознае, да е оно вишега и светиега душевногъ и умногъ порекла и створа, и да е душевно и умно изображенѣ нѣму као човеку преко нуждно; улазкомъ детета у школу започинѣ се оно отличие нѣгово надъ свимъ животнимъ створеньма, и преимућство: говора, любави и поштованя стариіи, што е досадъ у нѣму безсвестно и као у сну сакривено било и лежало, починѣ се садъ као таково предъ очи му, познанѣ и свесть изводити, и по удешеном плану законо неговати и одгаяти.

Ова нега и изображаванѣ душе и ума изискуе ону свету тишину и миръ, како што е име школе у себи садржи. Ово вештбанѣ ума у нѣговимъ полетима, и запаянѣ душе са душевнимъ светинямa само онде прияти може, где они свакидашньи обични спольски немири, несташлуци и непристойности нећу заедно с' децомъ у школу. А ако се и ови у школу увуку, ако и овде разпуштеность и игра и вика махъ отме и непокорность; іошъ ако учитель самъ илъ невештиномъ, илъ неатньомъ ово у школу упусти, онда ние чудо, кад школа сасвимъ на друго изађе, него што треба, и кад нѣну праву цель и намеру не само недостигне, и не само промаши, него сасвимъ на противно истера.

А да какву каштигу заслужуе онай учитель, кои сваки данъ сам собомъ школу оскврне, кои своим владанѣмъ и споляшньимъ изгледомъ свемъ свету найочевидние знаке дае, да е онъ Богъ зна где одъ оне свете тишине и примерности далеко, и да е баш он, кои своимъ владанѣмъ и децу на ово неваляло владанѣ наводи, учи, и ньима предначи.

(Продужиће се.)

Недельна и свечана

Евангелия и Апостоли.

На Рождество Господа нашега Іисуса Христа.

Евангеліе одъ Матея гл. II. зач. 3.

а҃ Ї҆исꙋ́сꙋ ро́ждшꙋсѧ въ Видлеемѣ Ї҆ꙋде́йстѣмъ: во дни́ И҆рѡ́да царѧ̀, се̑ волсви̑ ѿ востѡ̀къ прїидоша во Ї҆ерꙋсали́мъ. Кадъ се родіо Іисусъ у Витлему юдейскомъ у време Ирода цара, мудраци са истока дођоше у Єрусалимъ.

Глаго́люще: гдѣ̀ є҆́сть рожде́йсѧ ца́рь Ї҆ꙋде́йскїй; ви́дѣхомъ бо ѕвѣ́здꙋ є҆гѡ̀ на восто́цѣ, и҆ прїидохомъ поклони́тисѧ є҆мꙋ̀. Говорећи: где е царъ юдейскій што се родіо? еръ мы видисмо нѣгову звезду на истоку, и дођосмо да му се поклонимо.

Слы́шавъ же И҆рѡ́дъ ца́рь смꙋти́сѧ, и всѧ̀ Ї҆ерꙋсали́ма съ ни́мъ. А чувши то царъ Иродъ смутисе, и савъ Єрусалимъ съ ньимъ.

И҆ собра́въ всѧ̑ первосвѧще́нники и кни́жники людскі́ѧ, вопроша́ше ѿ ни́хъ: гдѣ̀ Хрї́сто́съ ражда́етсѧ. И сабравши све првосвештенике и кньижевнике народне, пыташе ихъ: гдѣ ће се Христосъ родити.

Ѻ҆ни́ же реко́ша е҆́мꙋ въ Видлее́мѣ Іꙋде́йстѣмъ та́кѡ бо писано е҆́сть проро́комъ. И ты Видлее́ме земле́ Іꙋдова ничи́мже ме́нши есѝ въ влады̀кахъ Іꙋдовыхъ: и҆зъ тебе́ бо и҆зы́детъ во́ждь и҆́же ѹ҆пасе́тъ лю́ди моѧ̀ Ісраилѧ. А они рекоше му: У Витлеему юдейском; ер тако е писано: „И ты Витлееме, земльо Іудина, нипочемъ ниси найманьи међу поглавицама*) юдовима; ер изъ тебе изићиће вођа, кои ће управляти люде мое Ісраиля.**)

Тогда̀ И҆рѡ́дъ та́й призва̀ волхвы̀ и҆ и҆спы́товаше ѿ ни́хъ вре́мѧ ꙗ҆влшїѧсѧ ѕвѣ́зды. Тада Иродъ потайно призва мудраце и испытиваше одъ ньи време появившесе звезде (испытивао ихъ е кадъ се звезда явила.)

И посла́въ и҆̀хъ въ Видлее́мъ речѐ: ше́дше и҆спыта́йте и҆звѣ́стнѡ ѿ отроча́ти: е҆гда̀ же ѡ҆брѧ́щете, возвѣсти́те ми́ ꙗ҆́ко да и҆ а҆́зъ ше́дъ поклоню́сѧ е҆мꙋ́. И пославши ихъ (Иродъ Мудраце) у Витлеемъ рече: Идите па испытайте за дѣте, а када га нађете, явите ми, да и я идемъ и поклонимъ се нѣму.

Ѻ҆ни́ же послꙋ́шавше царѧ̀ и҆до́ша: и҆ се́ ѕвѣзда̀, ю҆́же ви́дѣша на восто́цѣ, и҆дѧ̑ше предъ ни́ми, до́ндеже прише́дши ста̀ верхꙋ̀, и҆дѣ́же бѣ̀ о҆троча̀. А они саслушавши цара отидоше, и гле звезда, кою видише на истоку иђаше предъ ньима, докъ не дође и стаде одозго где бѣше дѣте.

---

*) међу градовима Юдиниma.

**) Ово е прорекао за Христа пророкъ Михей.

Ви́дѣвше же ѕвѣздꙋ̀ возра́довашасѧ ра́достїю ве́лїею ѕѣлѡ̀: И прише́дше въ хра́минꙋ, ви́дѣша ѻ҆трочѧ̀ съ Марі́ею ма́терїю є҆гѡ̀, и҆ па́дше поклони́шасѧ є҆мꙋ̀ и҆ ѿве́рзше сокрѡ̀вища своѧ̀ принесо́ша емꙋ̀ да́ры, злато, и҆ лі́ванъ и҆ смѵ́рнꙋ. А кадъ видише звезду обрадоваше се величкомъ радошћу веома; и ушавши у кућу, видише дѣте с' Маріомъ матеромъ нѣговомъ, и паднувши доле поклонишему се;*) и отворивши своя сокровишта принесоше му злато, тамянъ и смирну.**)

И вѣсть прі́емше во снѣ̀ невозврати́тисѧ ко И҆рѡ́дꙋ и҆ны́мъ пꙋ́темъ ѿидо́ша во странꙋ̀ свою̀. И вѣсть примивши у сну, да се не враћаю к' Ироду, другимъ путемъ отидоше у свою страну — у свою землю.

Апостолъ к' Галатима гл. 4. зач. 209.

Є҆гда́ прїи́де кончи́на лѣ̀та, посла Богъ Сы́на своего̀ є҆диноро́днаго, раждаемаго ѿ жены, бываема подъ зако́номъ: Да подзако́нныѧ искꙋ́питъ, да всыновле́нїе воспрїи́мемъ. Када дође свршетакъ године, — кад се навршы одъ Бога одређено време, — посла Богъ сына свога единороднога, кои е рођенъ одъ женске, и быо подъ закономъ; да искупи оне што су под закономъ, да усиновлѣнѣ пріимимо, — да постанемо дѣца Божія. —

И понѐже є҆стѐ сы́нове,†) посла Богъ Дꙋ́ха Сына своегѡ въ сердца̀ ваша̀, вопїюща: А҆́вва ѻ҆́тче. И будући да сте сынови, посла Богъ Духа сына свогъ (Духа сыновлѣвога) у срдца ваша, кои вапіе: Авва Отче.††)

---

*) Управъ молишему се, дадошему часть као Богу; еръ поклонитися значи adorare.

**) Ліван е некій финый тамянъ, а смирна е Миро Myrrha.

†) У Будимскомъ изданію Библіе тако стои, а у Апостолима изъ коихъ се чита, а то е по старіемъ изданію стои: Да ꙗ҆́ко є҆сте сынове, коя то исто значи.

††) Авва значи Отче.

Тѣ́мже ѹ҆жѐ нѣ́си ра́бъ, но Сы́нъ: а҆́ще ли Сы́нъ и҆ наслѣ́дникъ Бо́жїи Іисꙋсъ Хрїсто́мъ. Тако веħъниси слуга, него сынъ; а ако си сынъ, то си и наслѣдник Божіи крозъ Інсуса Христа.

Библична исторія новога завета

за потребу дечице школске.

(Продуженѣ.)

§. 5. *О науци Исусовой на гори.*

Кадъ е Исусъ апостоле себи изабрао, а онъ се онда врати у Галилею пунъ душевне крепости. Нѣговъ долазакъ брзо се разгласи по свой околини оной. Онъ учаше народъ на свакоме месту, особито по зборницама или синагогама, и зато га народ врло люблѣше и поштиваше. Он е последнѣ три године живота свога починио млога и нечувена чудеса. На нѣгове речи слепци су прогледали, глуви прочули, неми проговорили, хроми право ходили, шта више и саме мртваце у животъ е повраћао.

Млого народа долазаше ка Исусу да га виде и да га чую. Єдномъ попне се Исусъ на гору, и почне их учити овако: „Благо онима коіи су сиромашни духом, еръ е њима приправлѣно царство небесно; благо онима коіи плачу, еръ ће се утешити; благо онима коіи су кротки, еръ ће наслѣдити землю; благо онима коіи су гладни и жедни правде, еръ ће се наситити; благо онима коіи су милостиви, еръ ће бити помиловани; благо онима коіи су чистога срца, еръ ће Бога угледати; благо онима коіи миръ чине, еръ ће се синови божіи назвати; благо онима кое прогоне у правду, еръ е њихово царство небесно; благо вама ако васъ узасрамоте и успрогоне и рекну на васъ рђаве речи, лажући мене ради; радуйте се и веселите се, еръ е велика награда ваша на небесима."

Далѣ говораше Исусъ ученицима своіима овако: „Васъ су досадъ учили, да любите приятелѣ своe, а да мрзите неприятелѣ свое. Но я васъ учимъ, да любите и непріятелѣ свое, да добро чините онима коіи мрзе на васъ, да благосиляте оне коіи васъ куну, и да се Богу молите за оне коіи вама зло чине. Владайте се овако, па ћете бити прави синови оца вашега коіи е на небу; еръ сунце сия на добре и зле, и киша пада на праведне и грешне. А као што желите да вама други люди чине, чините и ви ньима то исто."

А народъ увераваше Исусъ, да онъ ни е дошао на овай светъ, да поквари законъ, него да покаже како га валя по вольи божиіой испунявати. Далѣ учаше Исусъ, како валя милостиню чинити, како се Богу молити, и како постити, не предъ людма да они виде, него потайно да то само отацъ небесни види. За тим говораше Исусъ ученицима своіима, да не сабираю себи блага на земльи, ер срце хоће за благо да прионе; и нико не може у едаредъ служити два господара, земальскога и небеснога. И управо за то да се одвећъ не брину ни за храну ни за одело, него да се осланяю на Бога коіи ће се за то бринути.

Далѣ говораше Исусъ ученицима своіима, да не суде на пречацъ браћи своіой, него да свагда чуваю милость што су одъ Бога добили, и да се Богу моле да іоштъ и више добию. За тимъ говораше имъ, да се чуваю лажнихъ пророка, коіи се съ поля добри чине, и да се клоне празнихъ речи, еръ са самима речма нико не може доћи у царство небесно; и да ни е доста само знати речи нѣгове, него по ньима да се и владати валя.

§. 6. *О тайной вечери.*

Будући е народъ юдейски са свихъ страна Исусу долазио, да чуе нѣгову свету науку, и да се исцелюе одъ различнихъ болести: зато главари свештенички и старешине народне изъ зависти и пакости стану се договарати да га погубе, потварајући на нѣга да буни народъ противъ цара.

Кадъ е дошло време, да Исусъ за грехе людске пострада, онда е онъ яшући на мазги свечано ушао у Іерусалимъ. Млоги люди чуюћи за то изиђоше му на сусретъ, и стадоше предъ нѣга своe хальине по путу простирати, а други опетъ гранчице резаху и на путъ предъ нѣга бацаху, у найвећой радости вичући: *Осана сину давидовомъ, благословенъ коіи иде у име господнѣ.*“

Ушавши Исусъ у цркву изагна на полѣ све коіи продаваху и куповаху по цркви, и испремета трпезе онихъ што меняху новце, и клупе онихъ што продаваху голубове. А по томъ рече имъ: „*У писму стоіи: домъ мой домъ молитве нека се зове, а ви начинисте одъ нѣга пећину хайдучку.*“

На неколико дана за тимъ уготовише ученици Исусови по нѣговой наредби у Іерусалиму пасху. У време вечере скиде Исусъ свою горню хальину, запреже се убрусомъ и опра ноге ученицима своіима, желећи имъ съ тимъ показати, да треба свакоме срце да е чисто коіи жели съ ньиме дела имати. По томъ посадивши се за трпезу рече имъ: „*Знате ли, шта я вама учинихъ? Ви мене зовете учителѣмъ и господомъ, и право велите, еръ то есамъ. Кадъ дакле я као господъ и учитель вашъ опрахъ вамъ ноге: то сте онда и ви дужни еданъ другоме ноге прати. Я вама дадохъ примеръ, да и ви тако чините, као што я вама учинихъ. Заиста вамъ кажемъ: ние слуга старіи* *одъ господара свога, нити е посланикъ већи одъ онога коіи га е послао. Кадъ ово знате онда благо вама ако тако узрадите.*“

Іоштъ како сви у скупу за трпезом сеђаху и пасху еђаху, рече Исусъ ученицима своіима: „*Заиста вамъ кажемъ, еданъ одъ васъ коіи са мномъ еде издаће ме.*“ А они се на то забринуше и стадоше едан за другимъ говорити: „*Да нисамъ я Господе?*“ А онъ имъ рече: „*Еданъ одъ васъ дванаесторице коіи са мномъ у чинію умаче издаће ме.*“ За тимъ узе Исусъ у руке хлебъ и благословивши га преломи, па онда рече: „*Узмите, едите, ово е тело мое кое се за васъ дае, ово чините мени за споменъ.*“ А по том узе чашу съ виномъ и давши Богу хвалу рече имъ: „*Пиіте изъ нѣ сви, ово е крвь моя новога завета, коя ће се пролити за млоге ради отпуштеня греха.*“

(Продужиће се.)

Стефанъ Неманя I. Србскій великій жупанъ.

(Изъ кньиге „Образи изъ обште историе“ одъ дра Ник. Крстића.)

(Свршетак.)

Предавши владу над србскимъ народомъ свомъ сину Стефану отишао е Неманя у манастиръ Студеницу, кои е онъ самъ сазидао. У Студеници е као калуђеръ поживео две године, па онда зажели видети наймлађега свога сина калуђера Саву, кои се непрестанце задржаваше у светой Гори. Призове къ себи свое синове, кои дошавши са властелима къ Неманьи, примише одъ нѣга по другій путъ благословъ. Неманя се крене у свету Гору 8. окт. 1198; а стигне тамо 2. новембра. У светой Гори поживео е годину и неколико месецій, и сазидао е славный манастиръ, србску лавру Хилендаръ; кои и данасъ дичи свету Гору. 7.

февруара почне слабити, дозове къ себи свога сина Саву, кои е одъ то доба непрестанце быо узъ свога старога, и слабога оца. Пуни шестъ дана віе Неманя ништа ео ни піо, но се свакій данъ причешћивао. — 12 февруара тако ослаби, да му е синъ Сава мисліо, да ће тай данъ изданути, па га за то замоли, да садъ на своіой самртной постельи при концу свога живота благослови свою децу, коя осташе у Србіи; и онъ саслушавши молбу свога чеда, подигне руке къ небу, и съ плачемъ поче говорити: „Света троице! Боже нашъ! славимъ те, и благосилямъ те, и молимъ ти се! По трећій путъ даемъ свой. благословъ моимъ синовима. Господе! сахрани, и укрепи ій, и све, кои ће србскомъ државомъ владати. Помоћь пресвете Богородице, и мое молитве нека буду на веки съ ньима. Они нека хране мое заповести, нека испуняваю божіе законе, нека се любе између себе, и быће благословени, иначе гнѣвъ божій уништиће ій.“ Сава е чувао свога оца целу ноћь одъ 12 на 13 февруара; Неманя око поноћи заспи, и кадъ су у ютру почели калуђери пояти ютреню, нѣму се зажари лице, подигне очи къ небу, и рекне: „Хвалите Бога ва светыхъ его, хвалите его и на утврьждени силы его.“ Св. Сава запита га: „Оче, кога видишъ, съ кимъ говоришъ?“ Неманя на то погледа свога сина, и опетъ рече: „Хвалите его и на силахъ его хвалите его и по премногому владычаствію его“ и то изрекавши издане. Неманя, старъ и слабъ лежао е на рогожини, узглавлѣ му е быо еданъ каменъ.

Смрћу праведничкомъ скончао е славный србскій владалацъ Неманя, божій угодникъ, и светитель. Онъ е за србскій народъ учиніо више, но што су учинили сви србски владаоци пре нѣга за петъ стотина година. Онъ е ослободіо Србе туђега господарства, устроио е србску државу, прикупіо србске области у едно цело, распространіо свою власть на далеко, показао србскомъ народу путъ къ слави, и овимъ путемъ сретно га водіо пуни 37 година, онъ е Србе утврдіо у православной вери, учећи свою децу дао е примеръ и осталимъ Србима, да и они свою децу даю на науке, самъ е у свомъ двору однеговао младиће одличны родителя, саградіо е многе цркве и манастире, побожне задужбине, одъ кои се неке и до данасъ сачуваше у своіой светости. Неманя е быо србскомъ народу заиста и отацъ и майка, и господаръ, и бранитель. Срби су знали и осећали то и онда, а осећаю и садъ; света црква признала е Неманю за божіегъ светителя: нѣговъ се споменъ слави у православной цркви 13 фебруара. Требало бы, да Срби данъ овога свогъ народногъ празника съ већомъ свечаношћу прославляю, него што то чине; та и Неманя е светый божіи угодникъ, а Србе опоминѣ на светлу прошлость ньіовогъ народнога живота.

Неманю су саранили хилендарски калуђери съ великомъ свечаности 19. фебруара 1200. На осамъ година доцніе замоле Стефанъ и Вукъ синови Неманьини светога Саву, свога брата, да изъ Хилендара пренесе свете мошти ньіова оца у Србію. Св. Сава послуша молбу свое браће, и пренесе Неманьино тело изъ Хилендара у Србію, и саране га съ великомъ народномъ свечаности у манастиру Студеници 1208.

Парамитие

(Продуженѣ.)

III.

Сунце и месецъ.

Лепоте кћери! чувайте се зависти. Завистъ е оборила с' неба анђеле; завистъ е любки ликъ ноћи, лепи месецъ *поштамнила*, Изъ савета небесногъ творца изађе стварајући гласъ: два светила нека на небу сияю, господари земльи дана и ноћи, явительи бежећегъ времена.

Онъ рече, и би. У висину пође сунце, цар дана, прво светило. Као женикъ у венчани данъ, као юнак радујући се победномъ мегдану, тако изађе сунце у оделу светлости сияюћи; венацъ найлюбкіи боя обуваташе му главу. У радости кликну земля, сва се биля цветомъ накитише и мирисе даше.

Завистно гледаше га друго светило, видећи да не може диботу ову надасяти. На што — проговори овай у злоби — нашто два господара на едномъ престолу, и зашто да сам морао я друго а не прво светило бити.

Наедаредъ побледи одъ зависти разагната красна овогъ светлость; далеко одъ нѣга разлетисе на све стране по небу, и постаде неброеномъ тмомъ звезда. Као мртвацъ бледъ остаде месецъ, и застиђен предъ свима се небеснима заплака: смилуй ми се отче смилуй!

Садъ анђео Божиіи предъ овогъ ступи, и страотне судбине речи изговори: кадъ си завидио светлости сунца, а ти ћешъ се одсадъ само од нѣгове светлости блистати, и кадгодъ земля предате изађе, ти ћешъ остати наполе илъ сасвимъ помраченъ, као што си садъ. Алъ чуй ти погрешке диете! неплачи; Милостиви ти е засадъ опростио твое зло и на добро га окренуо. Иди, рече ми, и утеши разкаяногa, и реци му, да ће и онъ у своіой сияви господаръ бити и цар. Нѣговогъ каяня сузе биће балсамъ утехе, кои ће све чезнуће ублажавати, и све сунца зракомъ уморене, новомъ снагомъ запаяти.

На ово се утеши месецъ, нова га тиша ал любка светлость обася, коіомъ и данасъ сяе; онъ своіом тишомъ стазомъ пође коіомъ и данасъ иде, цар ноћи, предходникъ звездама, сећаюћи се свог зла и погрешке, сажальивъ свакой сузи, тражи кога ће ублажити, тражи кога ће утешити.

Лепоте Кћери! чувай се зависти. Завистъ обори с неба Анђеле. Завистъ и онай любки ликъ ноћи лепи месецъ потамни.

(Продужиће се.)

Путъ богатству.

(*За читанѣ у старiой шегртской школи*)

Желио си — пише Франклинъ некомъ младомъ занацiи, — да ти кажемъ, чим самъ се я обогатио пак да и ти тако радишъ; ево ти неколико само речи, ал ако ихъ упамтишъ и по ньима се владао будешъ, то буди уверенъ, да ће ти оне одъ велике користи бити.

Памти добро: *време е новацъ.* Ко посломъ своим само по две форинте на данъ зарадити може, ал улењи се, па само до подне ради, а одъ подне запне у скитню кудъ, илъ се забие где, те бедевише илъ бекрия, пакъ ако ту само по форинте потроши, опет несме држати, да е онъ само то потрошио! потрошио е онъ едну пуну форинту, — кою е зарадити могао, или да болѣ рекнемъ, одбацио е. Ако то често чини, тай сялни новацъ страћи. Проесапи само на едну годину, зачудићешъ се; а да шта на читавъ век? Читав спаилукъ пропадне.

Памти добро: *Кредитъ е новацъ.* Ко ти свое новце на кредитъ да, тай ти покланя све, штогод е онъ самь вальда и троструко на ньима добити мого, али зацело оно, што му ти на ньи плаћашъ. То велику гомилу новаца чини, особито ко већи кредитъ има. Кредитъ е големо благо; кредитъ е више люди обогатио негъ сви труди ньини, когодъ се са ньимъ паметно аснити умео.

Памти добро: *Новацъ е врло плоданъ.* Єдна форинта рађа другу; ньи обадве іош две; а ньи све четиръ іошъ четиръ, и тако далѣ. Уложено пет форинти донесе тада запацїи іошъ петъ: іошъ едаред уложени сви десетъ буду ихъ двадесетъ, пакъ четрдесет и тако далѣ; тако се долази до стотина, и до иляда. Што ихъ више имашъ, то се више коте; што их више пута уложишъ, више ћешъ ихъ пута извадити, — то ти е путъ правце к' богатству. Ко едну супрасну крмачу убие, убия у ньой читаве чопоре. Ко едан едини талиръ улудо избаци, неизгуби само нѣга, већъ све штогодъ е на нѣму и на сви добитци нѣгови добити могао, а ту су читаве стотине. Проесапи само еданъ талиръ са нѣговимъ добитцима на цео векъ човечіи. Убица едногъ талира пороби свое потомство за милионе.

Добро памти: четрдесетъ илъ педесетъ новчића само, а сваки данъ у лудость избачено, изнесе на годину до близу двеста форинти; а штедльивъ човекъ плати за двеста форинти за две и три иляде форинти интереса. Две и три иляде добие добаръ и поштенъ човек на само име; а две и три иляде фор. само едаредъ уложено, ваде и трговцу іошъ полу одъ четврте иляде, а теби запацїи и више; а више пута уложено, више пута и изваде; тако се обогаћа поштенъ радини и штедльивъ човекъ.

Памти ово и веруй: добаръ платацъ господари са сви люди новцима. Сазнаюли кога, да е одъ речи човек, кои обречено време одржи, кои узаямъ узетъ новац ни по часа преко обећаня незадржи, томе све свое новце радо повере. Буди тако, пакъ ћешъ се обогатити. Узаямъ узетъ новац ни часа преко термина незадржи, ако ниси радъ, да ти га силомъ и срамотно отимлю, и да никадъ нигде више недобиеш. Чувай веру што е у тебе люди имаю више него животъ свой. Па ако ти се кадъ и та несрећа деси, да неможешъ на терминъ све платити, а ти плаћай на одсеке; и на одсеке ко плаћа, показуе тимъ, да е намеранъ све платити, и тимъ колко толико веру одржи.

Памти добро: младогъ човека, кои се на данашнѣмъ времену подићи радъ, и одъ свегъ срца то жели, ништа га осимъ вредноће и штедльивости толико свету омилити неможе, као поштенѣ и акуратность у свима и найситніимъ пословима нѣговимъ. Знай добро, да светъ и на найманѣ ситнице, кое се поштеня чести и имена твогъ тичу, и окаляти га могу, врло добро мотри и вреба; а ако не савъ светъ, алъ зацело они, кои су ти новце поверили, и одъ кои ихъ ти и за идуће време имати желиш; после они, што посла твог требую, и одъ кои живишъ; пакъ и они, кои су те себи добити ради, да срећанъ човекъ међ ньима будеш; исто тако и они, што ћери имаю, и што су те ради срећна човека начинити. После ихъ има іощъ више, не као ови, што ти добро и срећу желе, већъ што гледе, где ће те у злу и срамоти увребати, ил у ню сломити, да те сатру. Да ихъ и овакови имашъ, и то тим више, што си врстніи радинъ, о томъ се ни посумняти немой, него пази, пакъ ћешъ ихъ наскоро познати. Ради дакле све штогодъ у шаке узмешъ поштено и свойски, буди поноситъ са твоимъ посломъ и образомъ, пакъ ни зашто се небрини, све ће далѣ добро ићи.

Іошъ при честитомъ послу буди и вредан радин. Нека ће ко свога заната найболѣ знати и разумевати, кадъ га примизгиваюћи ради и око нѣга неприяня, невреди му све знанѣ ништа, и за кратко време заборавиће све; а кои прилѣжно ради, накнади и оно, што ние найболѣ изучио. Приони дакле и непрестано ради, пакъ ћешъ окромъ велики добитака и сву веру задобити. Чуели кредиторъ твой у петъ сати у зору пак до деветъ у вече твой чекић куцкати, на по и на целу годину и далѣ новце ти оставля; а кад те и у друго, а особито у раднѣ време у кафани затиче, ил те изъ меане певати илъ викати и инатити се чуе, илъ безпослена по сокаци вући се, ето га зоромъ већъ, и иште свое новце натрагъ, ербо се бои да ихъ неће судомъ и парницомъ изтеривати морати.

(Продужиће се.)

ІОШЪ ЄДНА РАЧУНСКА ИГРА.

0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0

Єданъ учитель стави 25 новчића у петъ реди овако, да е у сваки редъ по петъ дошло. и обећа ономе ђаку петину новчића поклонити, кои узуме петину недираюћи у остале тако извући, да у свима редовима и с' лева десно, и озго доле брояюћи една ки брой (т. е. 4.) новчића остане. Како се може ово учинити?

Решенѣ у едномъ одъ идући броева.

Поправка. У бр. 35. на стр. 554 у врсти 20 треба читати место Адамове Аврамове.

Издае Епіскопска кньигопечатня у Новом-Саду.

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. — Цена му е на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четврть год. 1 ф. а. вр

БРОЙ 44. У Новоме Саду, 28. Новембра 1859. ГОД. II

Мисли

О школи и учительма.

(Свршетак.)

IX.

Говоръ у школи.

Мало е люди кои нерадо много говоре; и говорльивость е данасъ већъ тако махъ отела, да ћешъ у свакомъ већемъ друштву, ньи много наћи, кои недаю еданъ другомъ до речи доћи; сви говоре, нико неслуша. Особито тай говоръ предъ многима, има по суету говорльивца неку особиту сласть; онъ дае говорльивцу неку слободу и безстидность, као да онъ своимъ говоромъ неко умно превосходство надъ слушательма има, па надъ коима е некако владати радъ, те тако се слобода и безстидность та на целой споляшньости говорльивца тимъ већма види, што већма онъ на оно свое превосходство држи.

Когодъ много говори, и неда другомъ до речи доћи, онъ е у двострукой штети; едно, што неизкуси, шта други о нѣму мисле; а друго, што нечуе шта ће и други рећи, пакъ да свое знанѣ с' ньиовимъ обогати, илъ свое мнѣнѣ с' ньиовимъ изправи.

Ко много и предъ многима говори, тога е обично савъ умъ на и у езику тако, да онъ поред ушию нечуе и поредъ очию невиди, шта се около нѣга сбива. А да би онъ само и на ово мало пазио, онда би далеко болѣ знао, кадъ е време стати и ућутати. Мало е ньи люди, кои се упражняванѣмъ и тврдомъ вольомъ едва извеште и говориги и опетъ притом оштро и чути и видити, шта све около ньи бива.

Учитель мора при говору свом на ово найвећма пазити. Задатакъ е нѣговъ говорити, алъ и пазити, да неговори само као оно предикаторъ, непазећи на слушателѣ, и само се о томъ бринући, да му речи гладко и сладко са езика падаю. Учитель треба на уму да има, да онъ само зато говори, да и децу то и тако говорити научи; а томе ће их само онда научити, кад буде ньиово и душевно и умно станиво, осећаня и поняня познавао, и по томъ говорио; и кадъ буде пуштао, да и они говоре. „Вашегъ су ми говора пуне уши већъ, пустите ми да и ову нему децу чуемъ“ реко е еданъ надзиратель некоемъ говорльивомъ учителю. Пусти децу да говоре, само ћешъ се отудъ уверити, есулъ оно сватила, што су сватитя требала.

Учитель кадъ годъ говори, валя да непрестано и око и уво на опрезу има, пакъ на лицама и погледима дечіимъ да види, колко га слушаю, и сватаю, и да тупость ньиову као и непажню одма примети, да непросиплѣ речи у ветаръ, нитъ да улудо прсию одире.

X.

Тумаранѣ по школи при ученю деце.

Кадгодъ се ми у ствáрь кою замислимо и задубимо, онда е и око наше мирно, незвера тамо и амо, и цело е тело тако мирно као да би узето било. А кад слушамо кога говорећа и говоръ насъ интересира, онда смо ради истога и да видимо, и донде се непрестано отимамо, гурамо, пропинѣмо и не смируемо, док га несагледамо, па текъ онда се осећамо као пуно задовольѣни. Алъ кадъ говорвикъ сваки часъ свое место меня, или при говору овамо и онамо ходи и тумара, он насъ онда самъ у слушаню и пажньи врло забуние; еръ узъ тумараюће наше за ньимъ очи, тумараю нам и мисли.

Исто е овако и кодъ деце, и ньиове пажнѣ.

Далъ на ово они учительи мисле, кои при свом деце ученю непрестано овамо онамо по школи муте и витлаю, и неотице човека на оне зверове сећаю, што у гвозденимъ кавезима тесно затворени овамо и онамо се мотаю.

Овде е башъ учитель найвећи кривацъ непажнѣ дечие, ербо непрестано дечие очи овамо онамо вуче и трза; а као што при оваком ученю дечие очи никако на миръ нестану, тако се исто ни она ньина несташна душа и умъ несмируе, нитъ се у учителѣвъ говор и науку задубити могу. Іошъ овай учитель при овакомъ ученю дае силомъ деци прилику, иза нѣгови леђа свакояке несташлуке и безобразлуке терати.

Кадъ капетанъ свою компанию муштра, он стане на онако место, с' коегъ свакогъ поединце момка види. Тако валя и учитель са едногъ места свою класу да влада, а то е место нѣгова катедра.

Я би волио, да ми кои учитель каже, како се то тумараво и немирно мутенѣ и мотанѣ по школи при ученю деце, са школомъ и са ученѣмъ слаже.

Недельна и свечана

Евангелия и Апостоли.

На праздникъ Собора Богородице, — на Божій дан. —

Евангеліе одъ Матея. гл. II. зачало 4.

Ѿше́дшымъ волхвѡ́мъ, се́ А҆ггелъ Госпо́днь ко снѣ̀ ꙗ҆ви́сѧ І҆ѡ́сифꙋ глаго́лѧ: воста́въ поимѝ о҆трочѧ̀ и҆ ма́терь

*

є҆гѡ̀, и҆ бѣжѝ во є҆гѵ́петъ, и҆ бꙋ́ди та́мѡ, до́ндеже рекꙋ̀ ти: хо́щетъ бо и҆рѡ́дъ и҆ска́ти ѻ҆трочѧ́те, да погꙋби́тъ є҆̀. Пошто мудраци отиду, гле Анђео Господань у сну явисе Іосифу говорећи: Устай, узми дете и матеръ нѣгову и бѣжи у Египатъ и буди тамо, докъ ти не кажемъ; ер хоће Иродъ тражити дѣте, да га погуби,

ѻ҆́нъ же воста́въ поѧ́тъ ѻ҆трочѧ̀ и҆ ма́терь є҆гѡ̀ но́щїю и ѿи́де во є҆гѵ́петъ: И҆ бѣ̀ та́мѡ до ᲂу҆ме́ртвїѧ и҆рѡ́дова да сбꙋ́детсѧ рече́нное ѿ Гд҃а проро́комъ глаго́лющимъ: ѿ є҆гѵ́пта воззва́хъ сы́на̀ моегѡ̀. А онъ уставши узе дѣте и матеръ нѣгову ноћу, и отиде у Египатъ. И бы тамо до смрти Иродове, да се сбуде оно што е Господь рекао преко пророка кои говори: „Изъ Египта дозвахъ Сына моего.“*)

Тогда̀ И҆рѡ́дъ ви́дѣвъ ꙗ҆́ко порꙋ́ганъ бы́сть ѿ волхвѡ́въ разгнѣ́васѧ ѕѣлѡ̀, и҆ посла́въ и҆зби всѧ̀ дѣ́ти сꙋ́щыѧ въ Виѳлее́мѣ и҆ во всѣ́хъ предѣ́лѣхъ є҆гѡ̀ ѿ двою́ лѣ́тꙋ и҆ ни́жа́йше, по времени, є҆́же извѣ́стнѡ и҆спыта̀ ѿ волхвѡ́въ. Тада Иродъ видѣвши да поруганъ бы одъ мудраца, разгнѣви се врло, и посла те побише сву децу у Витлеему и у свой околини нѣговой одъ две године и ниже, по времену, кое е извѣстно изпытао одъ мудраца.

Тогда̀ сбы́стсѧ рече́нное Ї҆еремі́емъ проро́комъ глаголющимъ: Гла́съ, въ Ра́мѣ слы́шанъ бы́сть пла́чь, и҆ рыда́нїе и во́пль мно́гъ: Рахи́ль пла́чꙋщисѧ ча̑дъ свои́хъ и҆ не хотѧ́ше ᲂу҆тѣ́шитисѧ, ꙗ҆́кѡ не сꙋ́ть. Тада зби се, што е казао Еремія пророкъ, говорећи; Гласъ у Рами чу се, плачъ, и риданѣ и яуканѣ много. Рахила оплакуе свою дѣцу, и неће да се утѣши, еръ ихъ нема.**)

ᲂу҆мѐршꙋ же И҆рѡ́дꙋ, сѐ А҆́ггелъ Госпо́днь во снѣ̀ ꙗ҆ви́сѧ І҆ѡ́сифꙋ во є҆гѵ́птѣ, глаго́лѧ: воста́въ пои́мѝ ѻ҆трочѧ̀ и҆ ма́терь є҆гѡ̀ и҆ и҆дѝ въ зе́млю І҆сра́илєвꙋ, и҆зꙋмро́ша бо и҆щꙋ́щїи дꙋшѝ ѻ҆троча́тє. А када умре Иродъ, анђео Господань у сну яви се Іосифу у Египту говорећи: Устани, узми дѣте и матеръ нѣгову и иди у землю Израилѣву, еръ изумреше они, кои тражише душу дѣтиню.*)

---

*) То е рекао пророкъ Осія.

**) Рама град, лежи западно одъ Іерусалима, а одъ Витлеема сѣверо-западно Рахила е жена праоца Якова, а Исраилтяни су потомци, чада, овога.

Ѻ҆нъ же воста́въ по́ѧть ѻ҆троча̀ и҆ ма́терь є҆гѡ̀, и҆ прїи́де въ зе́млю І҆сра́илєвꙋ. А онъ уставши узме дѣте и матеръ нѣгову, и дође у землю Израилѣву.

Слы́шавъ же ꙗ҆́кѡ А҆рхела́й ца́рствꙋетъ во І҆ꙋдє́и вмѣ́стѡ И҆́рѡда ѻ҆тца̀ своегѡ̀ ѹ҆боѧ́сѧ та̀мѡ и҆тѝ: вѣ́сть же прїе́мъ во снѣ̀ ѿи́де въ предѣ́лы Галїлє́йскїѧ. — Ал' чувши да Архелай царуе у Іудеи умѣсто Ирода отца свога, побоя се тамо ићи; А вѣсть, — заповѣсть — примивши у сну, отиде у предѣле Галилейске.

И҆ прише́дъ всели́сѧ во гра́дѣ нарица́емѣмъ Назаре́тъ: ꙗ҆́кѡ да сбꙋ́детсѧ рече́нное проро́ки, ꙗ҆́кѡ Назаре́й нарече́тсѧ. И дошавши насели се у граду названомъ Назаретъ, да се збуде оно што е речено одъ пророка, да ће се Назарянинъ назвати.

Апостолъ къ Евреима гл. II. зач 306.

С҆вѧта́й и ѡ҆свѧща́ємїи ѿ є҆ди́нагѡ всѝ: Є҆́ѧже ра́ди вины̀ не стыди́тсѧ бра́тїю нарица́ти глаго́лѧ: Возвѣщꙋ̀ и҆́мѧ твоѐ бра́тїи моє́й, посредѣ̀ це́ркве воспою́ тѧ. Онай кои освећуе, (Христосъ), и они кои се освећую (т. е. люди), одъ еднога су сви; зарадъ тога узрока не стиди се браћомъ називати, говорећи: Возвѣстићу — обявићу — име твое браћи моіой, посредъ цркве — пѣваћу те.**)

И паки: А҆́зъ бꙋ́дꙋ надѣ́ѧсѧ на́нь. И опетъ (стои написано у Ст. Завѣту:) я ћу се надати уздати, на нѣга.

---

*) Кои су ишли за тымъ да дѣте убію.

**) Тражите те речи у псалму и то у псалму 21! — Како тамо стои написано? У томе е псалму опетъ пророштво о доласку Христовомъ.

И҆ па́ки сѐ а҆́зъ и дѣ́ти, ꙗ҆̀же ми да́лъ є҆́сть Богъ, и опетъ (написано стои у Старомъ Завѣту:) ево, я и дѣца кою ми даде Богъ. *)

Поне́же ѹ҆бо дѣ́ти пріѡбщи́шасѧ пло́ти и҆ кро́ви, и҆ то́й пріи́скреннѣ пріѡбщи́сѧ тѣ́хже, да сме́ртїю ѹ҆празни́тъ имꙋ́щаго держа́вꙋ сме́рти, си́рѣчь дїа́вола. Будући пакъ да дѣца имаю тѣло и крвъ, тако узе и онъ то исто, да смрћу уништи онога кои има снагу смрти, то естъ ђавола.

И҆ и҆зба́витъ си́хъ є҆ли́цы стра́хомъ сме́рти чрезъ всѐ житї́е пови́нни бѣ́ша рабо́тѣ. И да избави оне, кои одъ страха смрти у свему животу быше робови.**)

Не ѿ А҆́ггелъ бо когда̀ прїе́млетъ, но ѿ сѣ́мене А҆враа́мова прїе́млетъ. Єрбо онъ (Христосъ:) никада се непріима Анђела, него се потомства Авраамовогъ прима.

Ѿню́дꙋже до́лженъ бѣ̀ по всемꙋ̀ подо́битисѧ бра́тїи, да ми́лостивъ бꙋ́детъ и҆ вѣ́ренъ первосвѧще́нникъ въ тѣ́хъ, ꙗ҆̀же къ Богꙋ̀, во є҆́же ѡ҆чи́стити грѣхѝ лю́дскїѧ. За то дужанъ бы у свему уподобыти се браћи, да буде милостивъ, и вѣранъ првосвештеникъ Божіи, да очисти грѣхе людске.

Въ не́мже бо пострада са́мъ и҆скꙋше́нъ бы́въ, мо́жетъ и҆скꙋша́емымъ помощи. Єръ у чему пострада самъ и искушанъ бы, у томе може и онима кои се искушавају помоћи.***)

---

*) Ово є рекао велики пророкъ Божій Исаія. Єли кои одъ васъ чуо то у цркви пояти? Ураните само рано о Божићу и о Богоявленію на Бдѣніе па ћете те Божіе речи чути у оной красной пѣсми: Съ нами Богъ,

**) Христосъ Спаситель є учиніо да се ми небоимо смрти єръ нас є научіо да є смрть за добре люде прелазакъ у бољи животъ.

***) Овдѣ треба дѣци іоштъ казати, да у цѣломъ овомъ зачалу апостоль Павао учи насъ како є Іисусъ Христосъ постао човекъ зато да насъ избави одъ грѣха, и да насъ приведе къ Богу.

Библична исторія новога завета

за потребу дечице школске.

(Продуженъ.)

§. 7. *О страданю и смрти исусовой.*

Іуда искариотски, єданъ одъ ученика и апостола исусовихъ, разабравши да се главари свештенички и старешине народне договараю о томъ како би Исуса потайно ухватили и убили, полакоми се те имъ на два дана пре тайне вечере обећа, да ће имъ своага доброга учителя потайно издати, и за то одъ нѣихъ 30 сребрника добіе. Знаюћи онъ да є Исусъ после тайне вечере отишао са апостолима своіима у башчу Гетсиманію на молитву, одведе онамо чету кою главари свештенички и старешине народне съ ножевима и колѣмъ на Исуса изаслаше. Овой чети даде Іуда знакъ говорећи: *„Кога я целивамъ, онай є; тога држите.“* И дошавши онамо приступи ка Исусу и целива га. На овай знакъ стрче се служительи и ухвате Исуса.

За тимъ одведоше Исуса къ првосвештенику юдейскомъ Ани а по томъ Каяфи, кодъ кога су се сви главари свештенички и старешине народне скупили били, како би га тай часъ на смрть осудити могли. Кадъ овде Исуса у судъ уведоше, стане га Каяфа за ученике и за науку нѣгову запитивати. Найпосле рече му: *„Заклинѣмъ те Богомъ живимъ да намъ кажешъ, єси ли ти Христосъ синъ божіи?“* А кадъ му Исусъ одговори да єсте, онда Каяфа одъ лутине и пакости раздере на себи хальину и повикне: *„А шта намъ га више испитивати треба? Кадъ ето сви изъ нѣгових уста чусте да хули Бога, шта дакле мислите?“* На то сви у гласъ повикаше, да є смрти заслужио.

Кадъ би у ютру, опетъ се главари свештенички и старешине народне скупе и заключе, да Исуса погубе. Но будући да Іудеіи безъ римске власти никога на смрть осудити нису могли: зато тай часъ свезавши Исуса одведу га и предаду Понтискомъ Пилату, коіи у то време бияше у юдейской земльи наместникъ римскога цара. Овде обтуже Исуса да е смрть заслужио говорећи противъ нєга овако: *„Овай човекъ вара народъ, забранюе данакъ цару давати, и каже да е онъ царъ.“*

Видећи Пилатъ да су Іудеіи лажльиво Исуса окривили и неправедно на смрть осудили, рекне явно, да онъ на нєму не налази такове кривице коя би смрть заслужила, заповеди войницима те Исуса мало проширбаю. Но неблагодарни Іудеіи преко свега тога опетъ свееднако навальиваху говорећи: *„Распни га, распни.“* Найпосле видећи Пилатъ да нєгове речи ништа не помажу, и да све већа буна бива, узе воду те опра руке свое предъ народомъ говорећи: *„Я нисамъ кривъ у крви праведника овогъ.“* А савъ народъ на то повика: *„Крвь нєгова на насъ и на нашу децу.“* Чувши то Иродъ предаде имъ Исуса да га распну. Одмахъ за тимъ дођоше Іудеіи са Исусомъ на место кое се звало *Кошшурница*, а еврейски *Голгоша*, где су Исуса измучили, и найпосле између два злочинца распели.

Онай данъ, кадъ е Исусъ умрьо, бияше петакъ уочи празника. Да не би у суботу тела на кргсту остала, Іудеіи молише Пилата, да имъ пребию голени и съ крстова скину; голени се пакъ пребияху батинама, да би разапети што пре помрли. На то дођоше войници и пребише голени обоіици злочинаца коіи са Исусомъ распети бияху; а кадъ дођоше на Исуса и видеше да е већъ умрьо, не пребише му голени, него єданъ одъ войника прободе му ребра коплѣмъ, и одмахъ изиђе крвь и вода.

Тай исти данъ предъ рече Іосифъ изъ Ариматее, саветникъ, богатъ и врло поштенъ човекъ, и Никодимъ, обоіица потайни ученици исусови, са допуштенѣмъ пилатовимъ скинуше съ креста тело исусово, платномъ га обавише и мирисима по обичаю юдейскомъ помазаше, а по томъ га у новъ гробъ одъ камена положише

Сутра данъ у суботу отидоше главари свештенички и фарисеіи къ Пилату и рекоше му: *„Господару! ми се опоминѣмо да є Исусъ іошъ за живота свога казао, да ће после три дана изъ гроба устати. Зато те молимо да за то време поставишъ стражу кодъ гроба, да га како ученици нѣгови ноћу не украду, и по томъ не разгласе, да є изъ мртвихъ устао, те ће тако последня превара бити гора одъ прве.“* А Пилатъ имъ на то рече: *„Ево вамъ страже, па идите те утврдите како найболѣ знате.“* И они отишавши са стражомъ утврдише гробъ и каменъ запечатише.

§. 8. *О васкрсению исусовомъ.*

Кадъ прође субота, сутраданъ рано уста Исусъ изъ гроба славно. Овомъ приликомъ земля се затресе, и анђео господньи сишавши съ неба одвали каменъ одъ врата гробних и седне на нѣга И лице му бияше светло као муня, а одело бело као снегъ. Стражари се одъ страха уздркташе и као мртви посташе, а по томъ у градъ побегоше.

За васкрсение исусово прочуло се овако. Неке побожне жене, као Мария Магдалина, Мария яковлѣва и Саломия, купише скупоцена мириса, да тело исусово у гробу помажу. Пошто дакле субота прође, дођоше оне сутраданъ у ютру рано на гробъ, и нашавши га празна забринуше се. И у тай часъ засяше се два анђела, а жене се врло уплашише. На то имъ еданъ одъ анђела рече: *„Шта тражите живога међу мртвима? ние овде, ерь устаде; него идите и кажите то ученицима нѣговима.“*

На тай гласъ изиђоше апостоли исусови Петаръ и Іованъ на гробъ, и видеше платно у кое беше Исусъ завитъ; али Исуса ту не нађоше, те зато и они мишляху да га е ко узео, не могући се досетити, да е васкрсао. За тимъ се обоіица натрагъ у градъ повратише.

Кадъ стражари, кои су гробъ исусовъ чували, у градъ добегоше, а они поглаварима свештеничкима казаше све по реду, шта се догодило. На то ови првосвештеници скупише старешине народне, и договоривши се съ ньима подмитише исте стражаре, рекавши имъ да свуда разглашую, да су Исуса ученици нѣгови преконоћь украли, кадъ су они спавали.

Тай данъ одмахъ изютра явио се Исусъ найпре Маріи Магдалини и Маріи яковлѣвой и Соломіи; потомъ се явио на путу Луци и Клеопи кои изъ Іерусалима у село Емаузъ путоваху; а найпосле явио се тай данъ и апостолима своіима коіи у Іерусалиму скупа бияху и то овако: Ставшя Исусъ међу ньихъ рече имъ: *“Миръ вамъ!* а они се на то уплашише, и овако поплашени мишляху да какваго духа виде. Видећи ихъ Исусъ овако поплашене рече имъ: *„Шта се плашите, и зашто тако мислите? видите руке мое и ноге мое; я самъ главом, опипайте ме и видите, ерь духъ тела и костию нема, као што видите да я имамъ.* И ово рекавши показа имъ руке и ноге своe.

(Продужиће се.)

Како є напредовао родъ човечiи?

(Лекция за малу децу.)

Библия или *Свето писмо* учи нас, да є Бог створио небо, землю, сунце, месецъ, звезде, и све животинѣ и растинѣ за шестъ дана; а найпосле да є створио човека, коме є дао име *Адамъ* и жену, коя се звала *Ева*. Први ови люди живили су у прекрасной некой башчи, коя се звала *рай*. Овде су живили сретно и задовольно, докле годъ нису божию заповесть погазили, и ели одъ забранѣногъ плода с дрвета. Онда ихъ є Богъ изгнао изъ рая, и одъ оногъ доба морали се и они и потомци ньиови сами за себе бринути.

Ловци. Прва човечия рана били су земни плодови; прво одело било є велико лишѣе; прве куѣе биле су шупля дрва и земунице. Мало по мало почели су люди животинѣ ватати, и ньиово месо ести а ньиовомъ се кожомъ одевати. Али то веѣ ние ишло тако лако, као са растинямa; животиня неда се уватити, она бежи, сакрива се, брани се; зато є треба вияти, тражити, вребати, надячати. За ово све иште се вештина, алати и оружѣ. Люди, кои одъ тогъ живе, зову се *ловци*. Они лове птице, рибе, зверинѣ. Ловци су снажни, слободни, сурови люди. Iошъ и садъ има таки дивляка у Азiи, Африки и Америки.

Пастири. Било є и таки ловаца, кои су гдекое животинѣ живе ватали па ихъ нису одма убияли, него су ихъ оставляли за далю потребу. Они су морали те животинѣ ранити и за ньи се старати. Тако су приметили, да се гдекое животинѣ мало по мало привикле на ту негу, па нису хтеле да одъ ньи беже, iошъ су се код ньи и плодиле. И тако су єдни народи престали ловити, него су постали *пастири*. Тако є припитомлѣна крава, овца, конь и т. д. Пастири су већъ много питоміи од ловаца. И данъ данашньи іошъ има читави народа на земльи, што су пастири. Ни ловци ни пастири немаю куће, ни кућишта, него се скитаю овамо онамо.

Ратари. Іошъ у найстарія времена бринули се люди, како ће зиму дочекати и провести. Они су опазили, како семе одъ растинѣ какве падне на землю, како се онде прими и како изъ нѣга нова растиня изникне. То су кушали и они да учине, и тако су постали први *ратари.* Али кадъ е ко семе у землю бацио, онъ е био радъ да и плод дочека, и за то се почео бринути за згодно место, где ће дотле да живи. Тако су постале *колебе* и *куће,* а за животинѣ, кое су човеку у томъ послу помагале, саграђене су штале и стае. Од више таки колеба и кућа, кое су скупа биле, постала су мало по мало *села,* а одъ села *вароши.* — За ове послове требало е много алата, еданъ е умео еданъ алатъ начинити, а други друго што, тако су постали *занати и занатлие.*

Ко би знао одъ васъ наброяти неколико заната? — Кадъ су се тако люди еданъ до другога сместили, ние могао сваки имати све, што му е за живот требало. Єдан е имао н. пр. више коня, него што му е нужно било а ние имао крава и оваца; за то е отишао ономе, кое од тога више имао, па се меняо съ ньиме, и дао му коня за краву. Тако е постала прва *трговина* и *трговци.*

Држава. Кадъ човекъ своимъ трудомъ што стече, онда е то нѣгово добро, кое му нико праведнимъ начиномъ одузети не може. Али се налази зли люди, кои су ради одъ туђе муке живити, па за то одъ другога краду, вараю, отимаю. За то су люди іошъ одавна осетили, да треба да има надъ ньима некога, ко ће их од оваки нападача бранити, ко ће надъ свима господарити и кога ће сви морати слушати. Тако су постале прве *државе.*

Науке и вештине. Али човекъ ние животиня без разума, да се само о тѣлу свомъ стара. Човекъ е умно створенѣ па треба да се и о томъ брине, да свой ум развие и изобрази. Они люди, кои су више знали одъ остали люди, били су овима учительи. Од старіи учили су млађи, а они су после опетъ свое млађе учили. Тако су постале разне *науке, учительи* и *ученици, школе, кньиге, библиотеке, печатнѣ, музеи*, и т. д.

Кои се годъ народъ више брине о наукама, тай у свему болѣ напредуе одъ онога, кои не цени науку. Ко неволе науку, тай ние много утекао одъ животинѣ. — Покрай наука іошъ има и разни *вештина*, кое код изображени народа цветаю. Међу вештине брои се *живописанѣ* (Malerei), *сликарство* (Bildhauerei), *зидарство*, *музика* и т. д.

Парамитие

(Продуженѣ.)

IV.

Милости чедо.

Кадъ е Богъ човека стварати хтео, сабере све свое анђеле у саветъ око себе.

Немой га стварати, рекне Анђео правде, он ће неправеданъ бити према рођеной браћи своіой, и немилостивъ и бездушанъ према свакомъ млађемъ и слабиемъ свомъ, немой га стварати.

Немой га стварати, и Анђео мира рекне, онъ ће у крвъ, у свое рођене браће невину крвъ сву землю облити, одма прворођени племена тогъ единца брата убиће, немой га стварати.

И анђео истине рекне, немой га стварати, онъ ће са лажи истину, найсветию светиню твою окаляти, твой ће тобож му даровани ликъ онъ погазити, немой га немой стварати.

Тако говораше и остали анђели, алъ садъ милость наймлађа и наймилия небесногъ оца ћи пред престол ступи, и колена му обгрливши проговори:

Створи га оче, по твоемъ га лику створи, любимца доброте твое; пакъ кадъ га све слуге твое нѣгови хранительи оставе, я ћу нѣму ићи и нѣгова зла опетъ на добро извести; я ћу нѣгово срце омекшати према млађемъ и слабиемъ нѣговомъ, и размилити га према браћи нѣговой; нареди само кадъ одъ мира и истине одступи, и кадъ правду погази, да га последице нѣгови погрешака саме на добро изведу и изправе.

Тако створи Богъ човека, слабу и грешну стварку, алъ и у погрешкама любимца нѣгове доброте, любави, и милости чедо, кое га никадъ неоставляю, непрестано оке нѣга бдиюћи, нѣга изправляюћи.

Сети се постанка своГъ, сети брате, кадгодъ те немилость ил неправда понесе куда. Одъ сви доброта Божиіи, милост е сама, коя насъ у живот изведе, милость и любавь, кое насъ сладком матерньомъ раном запаяюћи людма учинише.

(Продужиће се.)

Путъ богатству.

(*За читанѣ у старіой шегртской школи*)

(Свршетакъ.)

Найпосле чуй іошъ едно: ако са туђимъ новцима радишъ, чувай се оногъ лудила, што га готово сви имаю; и непомисли да е то све твое собствено, пакъ да се по томъ размећешъ. Чуй ме! Кадъ си и главно и камате на страну метнуо, метни іошъ штогодъ и за старость, и за болесть и за сваки други несгодан случай, кои те свакогъ часа десити може. Гледни толике несрећне люде, пакъ се асни и себе сачувай. Найвећма се пази одъ ненуждни трошкова, особито одъ мали и ситни. Мали су трошкови потайни лопови, кои насъ непрестано подкрадаю, а іошъ их невидимо, утераю насъ и заглибе у дугъ, найвеће зло, и іошъ ихъ неуватимо. Чине намъ се лаки и као шала нека, пакъ ихъ и неосећамо; ал башъ зато и есу найопакиіи. Гледни те што хучу, што се туку и чупаю, што у воду скачу, што се сами убияю, трую и вешаю, то су све ти, што имъ се све шала, све маленкость и ситница чинила, „е шта ми е то“ и „е шта то;“ алъ „е“ овде, „е“ онде, „е“ данасъ и „е“ сутра, докъ им ние шала на носъ изашла, докъ се нису ситнице и маленкости на грдну гомилу накупиле

А да би се одъ ови ситни трошкова сачувао, послушай ме: узми само едан месецъ дана сваку кою год издаш, алъ сваку ситницу, сваки новчић на есап, пиши у кньигу; ту кньигу водити врло е лакъ посао, а одъ големе користи; та ће ти трое очи и три памети дати, та ће те обогатити. Води е само два три месеца дана, іошъ додай и оне све трошкове, кои ти се недешаю свакогъ месеца, пакъ израчуни то све а на едну годину само; поплашићешъ се колики силни новацъ, кои те крвавогъ зноя стае, на ситнице, и готово да рекнемъ на будалаштине коекакве избациш, кое ти ни одъ кое нужде ни асне нису, нитъ ти служе здравлю, ни животу, нитъ на радость илъ часть илъ име. Ту ћешъ видити, шта га си већъ досадъ за твог живота уштедити могао, и готово богатъ човекъ бити, алъ — што ниси досадъ, буди то одсадъ: врло ћеш мало по сваки данъ одкидати, ал на другу годину и дужи векъ голему гомилу уштедити.

У кратко да ти кажемъ: путъ што к' богатству води, ако само озбиляту волю имашъ, тако е лак, да чини ми се ништа лакшега нема. У ове две речи „завреди и заштеди“ састои се сва та мудрость богатства. А кадъ то знашъ, то нитъ губи времена узалудъ, нитъ бацай новца у лудо; асни оно, колико већма можешъ; па ако све оно, што поштенимъ путемъ добити можешъ уздобивашъ, и све добивено, изузимаюћи само найнужние потребе (а овихъ е врло мало) и заштедити и сачувати узумешъ, (а неуме само онай кои неће) онда морашъ богатъ бити, ктела срећа илъ нектела.

Рачунске игре.

†
10 1
9 2
8 3
7 4
6 5

Десетъ ђака погоде се са еднимъ кочияшомъ, да ихъ некуда одвезе, и еданъ му рекне, да ће му онай одъ ньи кирию и то дупло платити, кои последньи остане, кадъ се сви у кола ставе, алъ и кочияшъ узъ ньи, и кадъ се сваки пети изъ кола избацао буде, докъ найпоследньи самъ неостане. Кочияшъ пристане на ово, а исти тай ђакъ удеси броянѣ тако, да е кочияшъ последньи остао. Где е почео брояти?

За решенѣ молимо да намъ учитеньи и имена оне деце пошлю, коя ово реше.

Задатакъ. У брою 999,999. садржи се едан знаменити брой (такођеръ одъ шестъ цифри) кои се дае са 2. са 3. са 4. са 5. и са 6. мултиплицирати, и увекъ у продукту исте оне една за другомъ, само с' другомъ почевши цифре изађу. Кое е тай знаменити дивизоръ горе именованогъ броя, и нѣгов продуктъ?

Решенѣ у едномъ одъ идући броева.

Издае Епіскопска кньигопечатня у Новом-Саду.

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. — Цена му є на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четврть год. 1 ф. а. вр

БРОЙ 45. У Новоме Саду, 7. Децембра 1859. ГОД. I

Школски Листъ.

У интересу наше школе и съ ньоме скопчанога напредка нашегъ нека допуштено буде кою прословити о нашемъ єдином школскомъ органу, о „*Школскомъ Листу.*“

Ко є годъ пажльиво прочитао само неколико броєва Школскога Листа, томе ние нужно доказивати, одъ колике намъ є потребе овай листъ, и колико намъ є с ньиме школа наша добила. Он є веранъ путевођа наши учителя, нѣжанъ и искренъ приятель нашега подмладка, о чием се духовномъ и телесномъ добру, као найрођеніи отацъ и мати, свойски и озбильно стара. Школски Лист є єдном речи „хлѣбъ насуштный“ за садашню школу нашу; онъ є листъ, безъ коєга баръ *ни єдна србска школа, и ни єданъ србски учитель и србске школе управитель не би требао да буде.*

Г. Медаковићъ, почевши издавати Школски Листъ, шиляо га є испрва и безъ наручбине скоро свима нашимъ школама и школскимъ мѣстним управительствима. Било є доста наши учителя, кои су се на овай позивъ сместа одазвали, и кои су и одъ оскудне своє плате и последню крваво заслужену крайцару draговольно жртвовали, да Школски Лист набаве; било є и школсги управителя, кои су позивъ свой добро сватили и савестно испунили; нашао се и осимъ ньи по кои школе приятель и добротворъ, кои є Школски Листъ или за себе, или за коєгъ сиромашниєгъ учителя држао и плаћао. Тога є свега хвала Богу било. Али є на много више места позивъ овай остао безъ очекиваногъ успѣха. Где кои су примлѣне листове натрагъ вратили; а найвище их є било, кои су листове примали, али за ньи іош до садъ ништа платили нису. При одласку свомъ предао е г. Медаковићъ сву ту претенсию, коя е више стотина форинти износила, новоме старательству Школскога Листа, да е у корист истога листа од дотични дужника покупи. Старательство Школскога Листа покушавало е више пута ове дугове покупити, али са врло слабим успехом. Све явне опомене и позиви у Школскоме Листу бияху до садъ у залудъ.

Да се не би Школскоме Листу у новчаном обзиру какова годъ штета причинила, збогъ кое би ново уредништво одговарати морало, ние остало другога начина, но да се далѣ шилянѣ Школскога Листа само на оне предбройнике ограничи, кои предплату напредъ положе, или баръ кои по станю и положаю свомъ за сигурну исплату довольно емства даю. На такови начинъ спустио се брой пренумеранта одъ прилике са 450. на 250.

Уедно е предложило уредништво *осниванѣ фонда* за Школски Листъ, означивши суму одъ 500 фор. као довольну, да се обстанакъ овога листа обезбеди. Съ радошћу смо читали, да позив овай ние остао безъ одзива, и да се нашло у учительскомъ реду и изванъ нѣга неколико родолюбаца, кои су прилозима своима основъ овоме фонду већ положили, скупивши до сада на ову цѣль 105 ф. 81 новч; а надати се и у будуће, да ће се іошъ наћи приятеля школе и просвете, кои ће по могућству притећи у помоћь, да се горня цифра достигне.

Али све да и то буде, ипакъ нисмо іошъ све учинили. Фондъ Школскога Листа не сме имати то определѣнѣ, да се на *свакидашнѣ* потребе Школскога Листа троши. Школски Листъ треба своe найпрече нужде и трошкове *самъ собомъ* да подмируе, а фондъ да му служи само као резерва, у кою до крайнѣ нужде да се не дира; и ако се што изъ фонда на Школски Листъ и потроши, н. пр. прилаганѣмъ иконица, издаванѣмъ награда и т. д, то да се опетъ каквимъ таквимъ начиномъ подмирити гледа. Али о фонду другомъ приликом, а садъ да видимо, како би се приходъ Школскога Листа умножити могао, а да се у фондъ не дира.

Єданъ е начинъ: *штедня у трошковима.* И ово се начело валя да іошъ нигде тако строго држало ние, као овде. Іош до сада што се годъ око Школскога Листа радило, радило се скоро све из саме чисте любави къ школи и народу, радило се *безъ плате и награде.* Нити е г. Медаковићъ за себе отуда икакве користи тражио нити имао, нити е тражи или има садашнѣ издавательство. Исто тако неплаћа Школски Листъ ништа ни за уређиванѣ, ни за прилоге, ни дописиванѣ. Єдини су за сада трошкови око Школскога Листа: печатня, пошта и експедиция.

Други е начин, да се *умножи брой предплатника.* Тим би се могла постићи и *морална* користь, т. е. веће распростиранѣ листа по народу, а и *материялна*, еръ би се Школски Листъ у том случаю и маньом ценом давати могао. Кадъ би у место садашнѣг броя имали 1000 предбройника на Школски Листъ, могли би га у место 4. ф. по 2. фор. на годину давати.

Овде би найвише могле учинити оне власти, коима е надзираванѣ школа наши поверено, а то су пречастне консисторие, гг. протопресвитери и ньиови наместници, местно свештенство, а у граници іошъ и гг. окружни директори и компания заповѣдници. У кнежевини Србской могло би много учинити новоустроено попечительство просвете, кое се и онако само о напредку тамошньи школа бринути има, а коме би овакавъ листъ, на коме садъ први наши у школской струци ауторитети раде, при уређеню тамошньи школа у найвећой мери на руку ишао.

Сва ова господа могла би баръ то учинити, да свое подручне обштине склоне, да свака за свою школску библиотеку *по еданъ подпунъ екземпларъ Школскога Листа* наручи. Ово би и найсиромашния обштина учинити могла. Подпунъ екземпларъ светуемо за то, еръ Школски Листъ ние као што су политичне новине, одъ кои скоро сваки брой већъ за себе неко цело чини, него е више као кньига за себе, коя се у поединимъ табацима разашилѣ, да неби предплатницима дуго било чекати, докъ цела изађе.

Да би се ово постићи могло, препечатавају се садъ и они први броеви Школскога Листа коихъ е већъ нестало било, и као што е явлѣно, moћи ће се и поедини броеви по 12. новчића, а и читаве четврти одъ Школскога Листа съ насловомъ и садржаемъ, мекано везане, productценомъ 1. фор. а. вр. или кодъ уредништва Школскога Листа, или преко кньижаре г. Карла Хинца у Новоме Саду добити.

Одъ ове господе наћи ће се може бити и по кои родолюбъ, коме не ће бити трудно, да у свом подручю и заоставше дугове Школскога Листа покупи и уредништву пошлѣ. Тимъ деломъ учини ће не малу любавь, помоћь и услугу обштой ствари, коіой и уредништво и приложници Школскога Листа већъ толике жртве принесоше. Ми ћемо свaку ове струке помоћъ благодарно примити.

Уредништво Школскога Листа.

Недельна и свечана

Евангелия и Апостоля.

на данъ св. првомученика и архидіакона Стефана.

Евангеліе одъ Матея гл. XXI. зач. 83.

Речѐ Гдь притчꙋ сі́ю: Человѣ́къ нѣ́кїй бѣ̀ домови́тъ, и҆́же насади̑ вїногра́дъ, и҆ ѡ҆плѡ́томъ ѡ҆гради̑ є҆го̀, и҆ и҆скопа̀ въ не́мъ точи̑ло, и҆ созда̀ сто́лпъ и҆ вда́сть и҆̀ дѣ́лателемъ и҆ ѿи́де. Рече Господъ притчу ову: Човекъ некій беше домовитъ, — домаћинъ, газда, кои посади виноградъ, и плотомъ огради га, и искона у нѣму пивницу,[*] и сазида кулу,[**] и даде га дѣлательима (радинима, виноградарима), и отиде (кући).

---

[*] Зграда коя служи да се у ньой отаче, и држи вино, као оно подруми у планини.

[**] Кула съ кое се чува виноградъ, съ кое стражаръ пази на све стране да се штета неучини.

Є҆гда́ же прибли́жисѧ вре́мѧ плодѡ́въ, посла̀ рабы̀ своѧ̀ къ дѣ́лателемъ пріѧ́ти плоды̀ є҆гѡ̀. А када се приближи време плодова(бербе), посла — господаръ тай — слуге свое к' дѣлательима да приме плоде нѣгове, (да приме одъ винoградара господарево грожђе).

И є҆́мше дѣ́лателе рабѡ́въ є҆гѡ̀, ѻ҆́вого ᲂу҆́бо бы́ша, ѻ҆́вого же ᲂу҆би́ша, ѻ҆́вого же ка́менїемъ поби́ша. И похватавши дѣлательи слуге нѣгове, — господареве — єднога избише, єднога убише, а єднога каменѣмъ побише.

Пакѝ посла̀ ї҆́ны рабы̀ мнѡ́жайшѧ пе́рвыхъ: и сотвори́ша и҆̀мъ та́кожде. Опетъ посла друге слуге, выше него пре, и урадише имъ такођe, — исто тако. —

Послѣди́ же посла̀ къ ни́мъ сы́на своего глаго́лѧ ᲂу҆срамѧ́тсѧ сы́на моегѡ̀. А напоследку посла къ ньима сына свога говорећи: посрамиће се, постидиће се сына моега.

Дѣ́лателе же ви́дѣвше сы́на рѣ́ша въ себѣ̀: сей є҆́сть наслѣ́дникъ: пріиди́те ᲂу҆бі́емъ є҆го, и҆ ᲂу҆держи́мъ достоѧ́нїе є҆гѡ̀. А дѣлательи видише сына рекоше међу собомъ: Ово е наслѣдникъ; ходите да га убіемо, и да задржимо, присвоимо, нѣгово достоянѣ, (нѣгову баштину, наиманѣ, наслѣдіе).

И҆ є҆́мше є҆гѡ̀ и҆зведо́ша вонъ и҆зъ вїногра́да, и ᲂу҆би́ша. И ухвативши га (сына господаровога) изведоше га ванъ изъ винограда, и убише га.

Є҆гда̀ ᲂу҆́бо пріи҆́детъ господи́нъ вїногра́да, что сотвори́тъ дѣ́лателемъ тѣ̑мъ. Кадъ дакле дође господаръ винограда, шта ће учинити дѣлательима тымъ? (Ово е спаситель пошто рече притчу, запытао првосвештенике и старешине народне, кои га кушаху у цркви Іерусалимской, и коима е управъ говоріо ову притчу. А то се догодило другій данъ после побѣдоносногъ улазка Спасителѣвогъ у Іерусалимъ и на нѣколико дана пре него што ћеду нѣга те исте Юде разапети.

Глаго́лаше є҆мꙋ̀, ѕлы́хъ ѕлѣ̀ погꙋби́тъ и҆́хъ и҆ вїногра́дъ преда́сть и҆̑нымъ дѣ́лателемъ, и҆̀же восдадѧ̀тъ є҆мꙋ̀ плоды̀ во времена̀ своѧ̀. Рекоше му: (Првосвештеници и старешине одговорише), зле зло погубиће, — зликовце те зломъ смрти умориће, — и виноградъ предаће другимъ дѣлательима, кои ће воздавати плодове у свое време.

Глаго́ла и҆̀мъ І҆исꙋ́съ: нѣ́сте ли чли̑ николи́же въ писа́нїихъ; ка́менъ є҆̀гоже не брего́ша зи́ждꙋщїи, се́й бы́сть во главꙋ̀ ѹ҆́гла. Ѿ Гд҃а бы́сть сїѐ и҆ є҆́сть ди́вно во очі́ю ва́шею. Рече имъ Iисусъ: Нисте ли читали никада у писму: Каменъ, коега небрегоше (кога изъ реда бацише) зидари, тай постаде главомъ угла;***) одъ Господа, было е то, и дивно е у очима вашима.****)

Сегѡ̀ ра́ди глаго́лю ва́мъ, ꙗ҆́ко ѿи́метсѧ ѿ ва́съ ца́рствїе Бо́жїе, и҆ да́тсѧ ꙗ҆зы́кꙋ творѧ́щемꙋ плоды є҆гѡ̀. Тога ради кажемъ вамъ, да ће се одузети одъ васъ царство Божіе, и даће се народу, кои твори плодове нѣгове, — кои ће донети плоде нѣгове. —

Апостолъ, изъ дѣла апостолскихъ гл. VI. зач. 17.

Во дни̑ ѻ҆ны̑ Стефа́нъ испо́лнъ вѣ́ры и си́лы, творѧ́ше знаме́нїѧ и҆ чꙋдеса̀ ве́лїѧ въ лю́дехъ. У оне дане: Стефанъ, — први изъ међу седморице діакона, — пунъ вере и силе, чиняше знамения и чуда велика међу людима.

Воста́ша же нѣ́цыи ѿ сонма глаголемагѡ Лївер-тінска и҆ Кирине́йска, и҆ А҆леѯа́ндрска и҆ и҆̀же ѿ Кїлі́кїи

***) Т. е. тымъ е врхъ зграде или свода заглавлѣнъ.

****) Сећалъ се кои да е ово изреченіе читао у псалтиру? У коме псалму? 117. ст. 22. Овимъ начиномъ нека учитель и у другимъ приликама сећа дѣцу на доказе и изреченія изъ псалтира, и изъ другихъ кньига св. писма, за кое дѣца знаю, и кое су читала.

и҆ А҆сі́и, стѧза́ющесѧ со Стефа́номъ. А усташе неки изъ зборнице (синагоге, школе:) Прозване Ливертинске, и Киринейске, и Александриске, и кои бяху изъ Киликіе и Азіе, и препираху се са Стефаномъ.

И҆ не можа́хꙋ проти́вꙋ стати премꙋ́дрости Дꙋ́хꙋ, и҆́мже глаго́лаше. И немогаху противустати премудрости и Духу, коимъ говораше (Стефанъ).

Тогда́ подꙋсти́ша мꙋ́жи глаго́лющыѧ, ꙗ҆́кѡ слы́шахомъ є҆го̀ глаго́люща глаго́лы хꙋ́льныѧ на Мѡѷсеа и҆ на Бога. Тада подговорише люде, кои рекоше; чусмо га да говори речи хулне на Мойсея и на Бога.

Сподвиго́ша же лю́ди и҆ ста́рцы и҆ кни́жники, и҆ напа́дше восхи́тиша є҆го̀ и҆ приведо́ша на со́нмище. И подигоше люде и старешине и кньижевнике, и нападоше, и сграбише га и доведоше на саборъ.*)

Поста́виша же свидѣ́тели ло́жны глаго́лющыѧ: ꙗ҆́ко человѣ́къ се́й не преста́етъ глаго́лы хꙋ́льныѧ глаго́лѧ на мѣ́сто свѧто́е сїѐ и҆ зако́нъ. И поставише — изведоше, — сведоке лажне, кои говораху; да човѣкъ овай непрестае речи хулне говорити — хулити — на ово свето место и на законъ.

Слы́шахомъ бо є҆го̀ глаго́люща, ꙗ҆́кѡ Ї҆исꙋ́съ Назѡре́й се́й разори́тъ мѣ́сто сїѐ, и҆ и҆змѣни́тъ ѻ҆бы́чаи, ꙗ҆̀же предадѐ на́мъ Мѡѷсе́й. Єръ чуемо га где говори: да ће Іисусъ Назарянинъ тай, разорити место ово, и измѣнити обичае, кое предаде нама Мойсей.

И҆ воззрѣ́вше на́нь всѝ сѣдѧ́щїи въ со́нмищи ви́дѣша лицѐ є҆гѡ̀ ꙗ҆́ко лицѐ А҆́гг҃ела. И погледавши на нѣга, сви седећи у сабору, видеше лице нѣгово као лице анђела.

Рече́ же а҆рхїере́й: а҆́ще ѹ҆́бо сїѧ̀ та́кѡ сꙋ́ть; А првосвештеникъ рече: Єли дакле то тако?

*) Предъ врховный савѣтъ Юдейскій.

Онъ же рече́: Мꙋ́жїе бра́тїе и҆ ѻ҆тцы̀ послꙋ́шайте. Бо́гъ сла́вы ꙗ҆ви́сѧ ѻ҆тцꙋ̀ на́шемꙋ А҆враа́мꙋ сꙋ́щꙋ въ Месопота́мїи, пре́жде да́же не всели́тисѧ є҆мꙋ̀ въ Харра́нь, А онъ — Стефанъ — рече: Люди браћо и отци послушайте. Богъ славе явіо се отцу нашемъ Аврааму. кадъ беше овай у Месопотаміи, пре него што се досели у Харанъ.

И҆ рече́ къ немꙋ̀: и҆зы́ди ѿ землѝ твоеѧ̀ и҆ ѿ ро̀да твоегѡ̀ и҆ ѿ до̀мꙋ ѻ҆тца̀ твоегѡ̀ и прїидѝ въ зе́млю, ю҆́же а҆́ще тѝ покажꙋ̀. И рече къ нѣму (Богъ Аврааму) изиђи изъ землѣ твое, и одъ рода твоега, и изъ дома отца твоега, и дођи у землю, кою ћу ти я показати.

Тогда́ и҆зше́дъ ѿ землѝ Халде́йскїѧ всели́сѧ въ Харра́нь; и҆ ѿтꙋ́дꙋ по ᲂу҆ме́ртвїи ѻ҆тца̀ є҆гѡ̀ пресели́ є҆го̀ въ зе́млю сїю́, на не́йже вы̀ ны́нѣ живе́те: И недадѐ є҆мꙋ̀ наслѣ́дїѧ въ не́й, нижѐ стопы̀ но́гꙋ. Тада изиђе — Авраамъ — изъ землѣ Халдейске, и одсели се у Харанъ, и отуда по смрти отца нѣговогъ, пресели га — Богъ — у землю ову, на коіой вы сада живите. И недаде му наслѣдства у ньой ни стопе, — не даде му Богъ ни толико землѣ у наслѣдство, колико ножна стопала запрема.*)

Соломо́нъ же созда̀ є҆мꙋ̀ хра́мъ: Но Вы́шнїй не въ рꙋкотворе́нныхъ це́рквахъ живе́тъ, ꙗ҆́коже проро́къ глаго́летъ: А Соломонъ му — Богу — сазида цркву. Но Вышнїй не живи у рукотвореньимъ црквама, као што пророкъ — Исаия — говори;

Не́бо мнѣ̀ престо́лъ є҆́сть, земла́ же подно́жїе нога́ма мои́ма: Кі́й хра́мъ сози́ждете мѝ глаго́летъ Госпо́дь; и҆лѝ ко́е мѣ́сто поко̀ищꙋ моемꙋ̀; Не рꙋка́ ли моѧ̀ сотвори́ сїѧ̑ всѧ̑; „Небо е мени престолъ, а земля подножіе ногама моима: кою ћете кућу сазидати ми, или кое е мѣсто за мое покоиште, — почиванѣ — ? Не створили моя рука ово све?“

---

*) Аврамъ е быо пастыр, и као такавъ селіо се с места на место са своіомъ челяди и са стокомъ. Онъ дакле сталнога имания или баштине ніе имао, него му е само Бог обећао быо дати потомству нѣговом землю обећану. Ту се се садъ продужуе беседа Стефанова изъ исторіе о патріарсима, одъ кое се само овдѣ написаный почетакъ и свршетакъ у цркви чита, а остало се по наредби правила црквеногъ изоставля. Ако учитель времена има може у школи и то съ дѣцомъ прочитати и сећати ихъ догађая изъ библіе. —

Жестоковы́йнїи и҆ неѡбрѣ́заннїи сердцы̀ и҆ ꙋ҆́шесы, вы̀ при́снѡ Дꙋ́хꙋ свѧтѡ́мꙋ проти́витесѧ, ꙗ҆́коже ѻ҆́тцы̀ ва́ши та́кѡ и҆ вы. Тврдоврати, и необрѣзани срдцима у ушима! вы се свагда противите светоме Духу, како ваши отци тако и вы.

Кого̀ ѿ прорѡ̀къ не и҆згна́ша ѻ҆́тцы ва́ши; и҆ оу҆би́ша предвозвѣсти́вшыѧ ѡ҆ прише́ствїи Пра́веднагѡ, є҆гѡ́же вы̀ ны́нѣ преда́теле и оу҆бі́йцы бы́сте, Коега од Пророка не изагнаше, протераше, отци ваши? И побіяше оне кои напредъ явише за долазакъ праведника (Іисуса Христа) коега вы сада издайници и убице бысте.

И҆́же прїѧ́сте зако́нъ оу҆строе́нїемъ А҆́ггелскимъ и҆ несохрани́сте. Кои примисте законъ уређенѣмъ Анђелскимъ и не сачувасте га! (То е край бесѣде Стефанове.)

Слы́шаще же сїѧ̑ распыха́хꙋсѧ сердцы̀ свои́ми и҆ скрежета́хꙋ зꙋ̀бы на́нь. Кадъ ово чуше разлютише се у срдцима своима, и шкрипаху зубма на нѣга.

Стефа́нъ же сы́й и҆спо́лнь Дꙋ́ха свѧ́та, воззрѣ́въ на не́бо, ви́дѣ сла́вꙋ Бо́жїю и҆ Ї҆исꙋ́са стоѧ́ща ѿдеснꙋ́ю Бо́га. А Стефанъ будућій пунъ Духа светога, погледавъ на небо, виде славу Божію, и Іисуса где стои с' десне стране Бога.

И речѐ, сѐ ви́жꙋ небеса̀ ѿве́рзта и҆ Сы́на человѣ́ча ѿдеснꙋ́ю стоѧ́ща Бо́га. И рече — Стефан —: Ево, видимъ небеса отворена, и сына човечіега (Іисуса), с' десна стоећа Богу!

Возопи́вше же гла́сомъ ве́лїимъ, затыка́хꙋ оу҆́ши своѝ, и҆ оу҆стреми́шасѧ є҆диноду́шно на́нь. И повикавши

— Юдеи — гласомъ вельимъ, затискиваху, затвараху уши своє, и устремише се єднодушно нань (на Стефана.)

И изве́дше внѣ̀ гра́да, ка́менїемъ побива́хꙋ є҆го̀. И изведавши — Стефана — изван града каменѣм побиваху га.

И свидѣ́телїе сне́мше ри̑зы своѧ̑, положи́ша при но́гꙋ ю҆́ноши нарица́емагѡ са́ѵла. И сведоци снимивши хальине своє метише ихъ кодъ ногу младића по имену Савла.*)

И ка́менїемъ поби́вахꙋ Стефа́на моля́щасѧ и҆ глаго́люща: Го́споди І҆исꙋ́се прїимѝ дꙋ́хъ мо́й. И каменѣмъ побиваху Стефана, кои се моляше Богу и говораше: Господе Іисусе прими духъ мой:

Преклѡ́нъ же колѣ̑на, возопѝ гла́сомъ ве́лїимъ: Г҃ди непостави и҆̀мъ грѣха̀ сегѡ̀ и҆ сїѧ̀ ре́къ ᲂу҆спе́. И преклонивши колѣна, повика гласомъ вельимъ: Господе! неприми имъ ово за грѣхъ. И ово рекавши издане.**)

Изясненіе црквенихъ пѣсама.

на данъ св. Стефана првомученика.

Тропарь. Подвигомъ добрымъ подвизался єси Первомꙋ́чениче Хрїстовъ и А҆посто́ле. Подвигомъ добрымъ подвизао си се, борбомъ добромъ боріо си се, доказивао си Юдеима у бесѣди твоіой да є Іисусъ сынъ Божіи, ты првый мучениче Христовъ и Апостоле. Тко є быо првый мученъ за Христа? Знашъ ли іош коєга мученика? Зашто су Юде ст. Стефана мучили? — Зашто се назива Стефанъ Апостоломъ? За то што є быо єданъ одъ найверніих послѣдователя Христовых. Нѣга су поставили были Апостоли за првога између седморице ђакона, коихъ дужность беше раздавати милостиню, кою даваху први христіяни сиромасима и удовицама. Шта е то архідіаконъ?

---

*) Тай Савле. быо є после Апостолъ Павао. Онъ се у Іерусалиму учіо у книжевника Гамалила.

**) Ово є у єдно и житіє Св. Стефана.

й мꙋчителей обличилъ еси нечестїе. И обличіо си неваляlistво своихъ мучителя. Свое мучителѣ изобличіо си, кои не хтѣше признати Спасителя и живити по науци нѣговой.

Каменїемъ же побїенъ ѿ рꙋкъ беззаконныхъ, вѣнецъ ѿ йже свыше десницы прїѧлъ еси, А каменѣмъ побіенъ бывши одъ руку беваконихъ Юда; вѣнац одъ оне десница што е одозго приміо си, вѣнацъ од Бога приміо си,

й къ Хрїстꙋ взывалъ еси вопїѧ: Господи непоста́ви ймъ грѣха сегѡ. И ка Христу моліо си се вапіюћи: Господе не прими имъ ово за грѣхъ! За кога се ст. Стефанъ у самртномъ часу моліо? На кога се онъ угледао, кадъ се тако моліо? Ко е іошъ пре св. Стефана на самрти моліо се за убице свое? Како се моліо на крсту Спаситель за оне кои га разапеше? Треба л' и мы да се молимо Богу за злотворе наше, да ихъ Богъ на добро упути? Ко насъ томе учи? Заръ смо мы дакле дужни и непріятелѣ свое любити? Кажи ми речи Спасителѣве с' коима насъ учи да любимо и свое непріятелѣ! Кои зна приповѣдити житіе св. првомученика Стефана?

Кондакъ. Владыка вчера намъ плотїю прихождаше, и рабъ днесъ ѿ плоти изходѧтъ. Владика, Господаръ, ючеръ нама тѣломъ дође, а слуга данасъ одъ тѣла излази. Юче смо славили рођенѣ Господа Іисуса Христа, а данасъ се сећамо смрти нѣговога слуге Стефана.

вчера царствꙋѧй плотїю родисѧ, днесъ рабъ каменїемъ побиваетсѧ. Ючеръ Онай кои царуе тѣломъ се родіо, а данасъ се слуга каменѣмъ побія. Юче слависмо рођенѣ Христово, кои као Богъ влада над свим светомъ, а данас држимо споменъ, како су Юде слугу Христова Стефана каменѣмъ побили. Кадъ се слави св. Стефанъ?

Тогѡ бо ради и скончаваетсѧ первомꙋченикъ и божественный Стефанъ. Єръ зарадъ тога, зарадъ Христа скончао се првый мученикъ и Божій угодникъ св. Стефанъ.

Неколико Божнѣныхъ пѣсама с' изясненіємъ.

1. Прїидите возра́дꙋемсѧ Го́сподеви, настоѧ́щꙋю та́йнꙋ сказꙋ́юще. Ходите радуймо се Господу Богу, казуюћи тайну ову коя настае; изявимо нашу радость предъ Богомъ саобштаваюћи еданъ другомъ велику тайну нашега спасенія, приповедаюћи о рођеню преблагога Христа Спасителя.

срѣдостѣ́нїе граде́жа разрꙋ́шисѧ, средный видъ преграде разрушіо се; разрушила се предграда, преко кое немогосмо доћи у рай.

Пла́менное ѻ҆рꙋ́жїе пле́щи дае́тъ, и҆ херꙋві́мъ ѿстꙋпа́етъ ѿ дре́ва жизни. Пламенный мачъ дае плећа, окреће се на трагъ, и Херувимъ одступа одъ древета животногъ. Шта све то значи? Зашто е Адамъ изъ рая истеран? Кога е Бог поставіо да чува рай, пошто е Адам отуда изгнан быо? Шта е Богъ Адаму обећао?

И҆ а҆́зъ ра́йскїѧ пи́щи причаща́юсѧ. И я се причешћуемъ райске ране; я добыямъ део у райской рани. Човѣкъ, кои е грехомъ своимъ Бога увредіо, и збогъ тога истеранъ быо изъ рая, добыо е са доласкомъ Христовимъ на овай светъ могућность да може опет заслужити вечный животъ и славу небеску.

Ѿ негѡ́же произгна́нъ бы́хъ преслꙋша́нїѧ ра́ди, одъ кога древета изгнанъ быхъ за непослушность. Зашто е Адамъ быо изъ рая истеранъ! Зато што е бûо Богу непослушанъ и непокоранъ; — видите дакле како е великій грѣхъ непослушность предъ Богомъ и предъ людма? Каква валя дакле да буду деца? Коме треба да смо послушни? Знашли кою пословицу о послушности?

неизмѣнный бо ѡ҃бразъ ѻ҃течь, ѡ҃бразъ присносꙋщїѧ єгѡ зра́къ ра́ба прїе́млетъ. Єръ непромењливо обличіе отчино (Бога Отца), обличіе нѣгове свагдашньости, вечности, прима на себе обликъ слуге, т. е Сынъ Божій, кои е раванъ Богу отцу и правый Богъ постае човекомъ. Кадъ е Сынъ Божій постао човѣкомъ? У коме члену вѣре вѣруемо да е Сынъ Божіи сишао се с' неба на землю и постао човѣкомъ?

ѿ неискꙋсобра́чныѧ Ма́тере проше́дъ, непреложе́нїе претѐрпѣвъ, родивши се одъ дѣве матере, промене непретрпи.

є҆́же бо бѣ, пребы́сть, Бо́гъ сы́й и҆́стиненъ, ер што е быо, то е остао, Богъ будући истинитый т. е. Сын Божій остао е Богъ и онда кадъ е човекомъ постао

И є҆́же не бѣ прїѧ́тъ человѣкъ бы́въ человѣколю́бїѧ ра́ди. И оно што ніе пре быо, приміо е, узео е на себе, поставши човекомъ за любавь човеку. Сынъ Божій Іисусъ Христосъ приміо е на себе човечство, и постао човекъ за любавь къ роду човечіемъ; за то да насъ избави, спасе; да намъ откріе волю Божію; да насъ научи како валя овога света живити и Богу угађати.

тѡ́мꙋ поклонимсѧ. Томе т. е. Сыну Божіемъ Іисусу Христу поклонимо се.

рожде́йсѧ ѿ Дѣвы Бо́же поми́лꙋй насъ, кои си се родіо одъ Дѣве Боже помилуй насъ.

2. Господꙋ Іисꙋсꙋ рождшꙋсѧ ѿ свѧтыѧ Дѣвы, просвѣтишасѧ всѧческаѧ. Када се Господъ Іисусъ родіо одъ свете Дѣве, све се просвѣтило, све се обасяло, цео светъ се просвѣтіо.

Пастырємъ во свирѧ́ющымъ и вѡ́лхвѡмъ покланѧ́ющымсѧ, А҆́ггєлѡмъ воспѣва́ющымъ И҆рѡдъ мѧтѧшесѧ. Пастири су свирали, и мудраци су се клањали*) и Ангели пѣвали, а само се Иродъ буніо, узнемиравао, ѣдіо.

Ꙗ҆кѡ Бо́гъ во плоти ꙗ҆виса, Спа́съ дꙋ́шъ нашихъ. Зато што се Богъ у тѣлу показао, Спаситель нашихъ душа.

3. Ца́рство твоє Хрїстє Бо́жє Ца́рство всѣ́хъ вѣ́кѡвъ, Царство е твое Христе Боже царство свію вѣкова. Ты си царъ на свима световима и у свакоме веку.

И҆ Влады́чество твóє во всѧ́комъ ро́дѣ и родѣ. И господарство е твое у свакомъ роду и роду. Ты владашъ надъ свима людма одъ колѣна до колѣна.

Воплоти́выйсѧ ѿ Дꙋ́ха Свѧ́тагѡ, и ѿ приснѡдѣ́вы Марі́и вочеловѣ́чивыйсѧ. Кои си се воплотіо одъ духа светога, и одъ свагдашнѣ дѣве Маріе родіо. Кажи ми рѣчи изъ верованя с᾿коима вѣруемо и признаемо да се Христосъ воплотіо одъ духа света и одъ Маріе дѣве?

Свѣ́тъ возсїѧ Хрїстє Бо́жє твоє̀ пришествїє. Свѣтлость намъ ва:ія Христе Боже твой улазакъ.

Свѣ́тъ ѿ свѣ́та Ѻтчєє сїѧ́нїє тва́рь просвѣтилъ єси. Ты, кои си светлость одъ светлости, сяйность отчина, просветіо си целу тварь. Све си люде твоіомъ найсветіомъ наукомъ научіо, шта имъ валя вѣровати и како се владати. Где се назива Христосъ свѣтъ от свѣта? Шта то значи? Како се назива Спаситель у Апостолу, што читамо на бадный данъ?

Всѧ́коє дыха́нїє хва́литъ тѧ ѻ҆́бразъ сла́вы ѻ҆́тчїѧ, све што дише, све што е живо, хвали тебе, кои си обличіе славе отчине, Бога отца.

---

*) Гледао самь да се не само деца и простаци, него и отмѣни наши люди, па и сами учительи кланяю кадъ ово пою, а тако и кадъ пое Рождество твое. То е знакъ како се слабо на смисао духовнихъ пѣсама пази.

сы̀й, кои си.

й прежде сый, и кои си пређе быо·

йкозсіа́вый ѿ Дѣвы Бо́же помилꙋ́й на́съ, и кои си засіяо, кои си се родіо одъ дѣве Боже помилуй насъ.

4. Что̀ тебѣ̀ прине́семъ Хрі́стѐ, ꙗ҆́ко ꙗ҆ви́лсѧ є҆сѝ на земли́ ꙗ҆́ко человѣ́къ на́съ ра́ди. Шта да ти принесемо Христе, што си се явіо на земльи као човекъ насъ ради, за насъ.

Ка́ждо бо ѿ тебѐ бы́вшихъ тваре́й блаѓодаре́ніе тебѣ̀ приноситъ. Єръ свака одъ оныхъ тварій кое су одъ тебе постале благодарность теби приноси; свака тваръ, свако створенѣ твое приноси ти благодарность захвалюе ти.

А҆́гГели пѣ́ніе. Ангели приносе ти поянѣ. — Кою су песму Анђели пояли?

небеса ѕвѣздꙋ̀. небеса приносе ти звезду.

волсви дары. Мудрацы приносе ти дарове. Какве су даре мудраци донели? Шта значи злато, шта тамянъ, а шта миро? (Види изясненіе божићнѣга тропара у брою 41).

Па́стиріе чꙋ́до. пастири приносе ти чудо, зачуђенѣ удивлѣнѣ. Пастири се чуде твоме рођеню.

земла̀ вертепъ, пꙋ́стынѧ ꙗ҆́сли. Земля приноси ти пећину, а пустина ясле.

Мы́ же Ма́терь Дѣ́вꙋ. А мы, т. е. люди, родъ човечій, приносимо ти матеръ дѣву.

И҆́же прежде вѣ́къ Бо́же поми́лꙋй на́съ. Ты кои си одъ пређе вѣкова Боже помилуй насъ.

5. А҆вгꙋ́стꙋ єдиноначя́лствꙋю́щꙋ на землѝ, многонача́ліе человѣ́кѡмъ преста. Када Авгусгъ самъ владаше на земльи, престаде владати много людій. У великомъ царству римскомъ пре тога владаше више лю-

дій заедно, а Августъ почео е самъ као самосталанъ царъ владати.

и҆ тебѣ вочеловѣчшꙋсѧ ѿ чи́стыѧ, многобо́жїе ідо́ловъ оу҆пра́зднисѧ. И када ты постаде човекомъ одъ пречисте дѣве, тада се укиде поштованѣ многихъ богова и кипова'. Пре Христа сви народи осимъ Израильћана были су незнабожци, нису познавали правога Бога него су се клаияли идолима. Са доласкомъ христовимъ научили су се народи познавати правога Бога, и тада е престало поштованѣ лажныхъ Богова, и клаиянѣ киповима.

По́дъ є҆ди́нѣмъ ца́рствомъ мі́рскимъ гра́ди бы́ша, и҆ во є҆ди́но влады̀чество Божества ꙗ҆зы́цы вѣроваша. Подъ еднымъ светскимъ царствомъ градови быше, — млоги градови и млоге државе саставлѣне бяху у едно велико царство римско, — и у едну владу Божанства народи повероваше, и народи почеше веровати еднога Бога.

написа́шасѧ лю́дїе повелѣ́нїемъ Кеса́ревымъ, пописиваху се люди по заповести ћесаревой.

напи́сахомсѧ вѣ́рнїи и҆́менемъ Божества̀, тада се уписасмо и мы међу вѣрне именомъ божанства твога; постадосмо хришћани.

ве́лїѧ твоѧ̀ ми́лость Господи слава тебѣ. велика е твоя милость господе слава теби. — Где смо мы учили ово исто што се у овой светой песми у очи Божића на служби пое? Приповѣди садъ о рођеню христовомъ? Ако одсадъ често узидете у цркву, и ако будете смерно пазили и слушали на оно што се тамо чати и пое; то ћете свакій путъ по нешто выше о закону божіемъ научити, и постати свакій данъ и сваке године, све больій, валяніи, и просвештеніи люди!

Издае Епіскопска кньигопечатня у Новом-Саду.

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе [illegible] по четири броя. —
Цена му е на год. 4 ф. на по год[illegible] чет[illegible] год. 1 ф. а. вр

БРОЙ 46. У Новоме Саду, 14. Децембра 1859. ГОД. II

Задатакъ народне школе.

(по Келнеру.)

Народна школа е школа за свакога. Нѣнъ задатакъ није приуготовити децу за едну или за другу струку живота, приправити ихъ да буду добри тежаци, рукодѣлци, трговци или свештеници; него е она за свако станѣ наменѣна. Свакій, быо онъ ученъ ил' неученъ, тежакъ, рукодѣлацъ илъ трговац треба да народну школу сврши, или баремъ оно воспитанѣ себи прибави, кое се у народной школи дае. Будући пакъ да е деветъ десетина' людства у нашой држави ограничено само на оно воспитанѣ, кое се у народной школи добыя, зато треба да то воспитанѣ у своме виду подпуно, и савршено буде и да се у животу употребити може. Народна школа дакле треба да основъ положи животу човечіемъ у обште. Зато се она и зове *основна школа.* Три правца има, коя се у животу свакога човѣка появлюю. Свакій е човѣкъ чланъ цркве, грађанинъ државе, и свакій у те две обштине спада као *радећій чланъ.* Црква дакле, држава и радня есу три одношеня, у коима свакій човѣкъ живи и за кое се у школи приуготовлявати има. У народной школи има се дѣте приуготовити за животъ у оной цркви и у оной држави, коіой принадлежи. Што се пакъ раднѣ тиче, то се не смѣ дѣте за неку извѣстну и одређену радню у народной школи учити, него валя да се ту само радньи у обште привикава, да снагу свою вештба, како би доцніе ма у коемъ станю вреданъ, и ревностанъ радинъ одъ дѣтета тогъ постао.

По томе дакле задатакъ народне школе есть дѣцу приуготовити за раденый животъ у цркви и у државн. Учителѣвъ е пакъ посао овай:

1. Дѣцу приуготовити за животъ у царству божiемъ т. е. у светой цркви.

2. Она знаня, и способности, што су сваком човѣку кои у просвештеной државн живи нуждне, дѣци сприобштити.

3. Природне даре дечiе не само развiяти, него и упућивати дѣцу, да те даре и вештине у животу употребити умею.

С' ученѣмъ у народной школи сдружити се мора и навика, па и та мора быти трострука. Прво треба да се дѣте навикне к' радиности, задовольству, поредку, чистоти, благообразности; па онда к' поштованю родителя' и властiй, дружелюбности, миролюбiю, поштиваню туђега иманя. Напоследку средствомъ навике треба да се дѣте и цркви и црквеном животу найлакше прилюби.

Овдѣ се iоштъ има наспоменути да у школи навика успоред са обучаванѣмъ и саветованѣмъ ићи мора, а преко свега тога живый примѣръ учителѣв есть найпреча потреба и найболѣ средство, коимъ се добро воспитанѣ произвести може.

Из досад реченога види се, да школа, сама себи оставлѣна, задатакъ свой рѣшити не бы могла. Ако породица школи у супротъ ради; ако се у кући противъ учителя говори, ако старiи веру и законъ ни подашто држе; то ће онда трудъ учителѣвъ у многоме осуећенъ быти. Да бы се ово колико е могуће избѣгло, нуждно е да се учитель с' родительима своихъ ученика упозна, да с' ньима у таково одношенѣ ступи, у комъ ће повѣренѣ кодъ ньи задобити моћи. С' овымъ се не мисли, да учитель у прiятельство са свима людма, коихъ децу воспитава, ступи, него му се само препоручуе, да се своимъ начиномъ живота, своимъ одѣломъ, говоромъ и цѣлымъ држанѣмъ не туђи одъ общтине у коіой живи, и да се не горди и непоноси своимъ знанѣмъ и способношћу одъ другихъ людій. Своимъ благонаравнымъ и паметным владанѣмъ и своіомъ озбильномъ отчинском любави према дѣци и старанѣм о ньиховой срећи и напредку, задобыће учитель за кратко време любавь и поверенѣ родителя' и сродника' дѣчіихъ. А кадъ е то придобіо, онда има много премного прилика' у коима ће моћи неприметно управляти домаће дѣчіе воспитанѣ. Свакогъ мѣсеца, а у сгодной прилици и чешће може учитель родителѣ дѣчіе извѣшћивати о владаню и напредованю ньихове дѣце, и казивати имъ, шта се садъ у школи учи, и каква треба да буду дѣца у школи, на дому, на улици. Кад се дѣте разболи, кадъ већу погрешку какву учини, треба учитель да улучи прилику такође са родительима састати се и о срећи дѣтета ньиховога савѣтовати се. Не само на годишнѣ и полгодишнѣ, него и на мѣсечне и недельчне испыте школске позивати валя родителѣ, па ће ту они не само видити и чути шта имъ дѣца знаю, него ће и сами чути лепу науку и научиће цѣнити добру школу и валяногъ учителя.

Недельна и свечана

Евангелия и Апостоли.

на праздникъ Обрѣзанія Господнѣгъ.

Евангеліе одъ Луке гл. XXI. зач. 6.

Во времѧ ѡно: Возвратишасѧ па́стырїе славѧще и хва́лѧще Бо́га ѿ всѣ́хъ ѩже слышаша и видѣ́ша ѩкоже глаго́лано бысть и́мъ. У оно време: Вратише се пастиря славећи и хвалећи Бога за све што чуше и видише, као што имъ бы казано (одъ Анђела).

И҆ є҆гда̀ и҆сполни́шасѧ ѻ҆́смь дні́й, да ѡ҆брѣ́жꙋтъ є҆го̀, и҆ нареко́ша и҆́мѧ є҆мꙋ̀ Іисꙋсъ, нарече́нное А҆́ггеломъ пре́жде да́же незача́тсѧ во чре́вѣ. И када испуни се осамъ дана, (кадъ се наврши осамъ дана одъ рођеня) да га обрежу, и нарекоше му име Іисусъ, наречено одъ Анђела іоштъ пре него што се зачео у утроби.

Отроча̀ же растѧ́шѐ и҆ крѣплѧ́шесѧ дꙋ́хомъ и҆сполнѧ́ѧсѧ прему̀дрости: и҆ благода̀ть Бо́жїѧ бѣ̀ на не́мъ. А дете растяше и ячаше духомъ, испуняваюћи се премудрости и благодатъ, милость, Божія бѣше на нѣму.

И҆ хожда́ста роди́телѧ є҆гѡ̀ на всѧ́ко лѣ́то во Іерꙋсалѝмъ въ пра́здникъ па́схи. И иђаху родительи нѣгови сваке године у Іерусалимъ о празнику пасхе.

И҆ є҆гда̀ бы́сть двоюна́десѧти лѣ́тъ, восходѧ́щымъ и҆̀мъ во Іерꙋсали́мъ по ѻ҆бичаю пра́здника, И҆ сконча́вшымъ дні̀, и҆ возвраща́ющымсѧ и҆̀мъ, ѡ҆ста̀ ѻ҆́трокъ Іисꙋсъ въ Іерꙋсали́мѣ: и҆ не разꙋмѣ̀ І҆ѡ́сифъ и҆ ма́ти є҆гѡ̀. И кадъ бы одъ дванаестъ година, пођоше они у Іерусалимъ по обичаю празника, и кадъ проведоше дане (празничне), оста дете Іисусъ у Іерусалиму, и незнаде Іосифъ и мати нѣгова, нису знали да е Іисусъ у Іерусалиму остао. —

Мнѣ́вше же є҆го̀ въ дрꙋжи́нѣ сꙋ́ща, преидо́ста днѐ пꙋ́ть, и҆ и҆ска́ста є҆го̀ въ сро́дницѣхъ и҆ въ зна́емыхъ.— И мислећи, да е онъ у дружини, — да е с' друштвом отишао, — пређоше данъ хода, и тражише га међу сродницима и међу знаницима.

И не ѡ҆брѣ́тше є҆го̀ возврати́стасѧ въ Іерꙋса́лимъ взыска́юще є҆го̀. И ненашавши га вратишесе у Іерусалимъ и тражише га.

И҆ бы́сть по трїе́хъ дне́хъ ѡ҆брѣто́ста є҆го̀ въ це́ркви сѣдѧ́щаго посредѣ̀ ѹ҆чи́телей и҆ послꙋ́шающаго и҆̀хъ, и҆ вопроша́ющаго и҆̀хъ. И после три дана нађоше га у цркви, где седи међу учительима, и слуша ихъ, и пыта ихъ.

Ѹ҆жаса́хꙋсѧ же всѝ послꙋша́ющїи є҆гѡ̀ ѿ ра́зꙋмѣ и ѿ ѿвѣ́тѣхъ є҆гѡ̀. И дивляхусе сви, кои га слушаху, разуму, и одговорима нѣговыма.

Ѝ ви́дѣвше є҆го дивѝшасѧ: и҆ къ не́мꙋ ма́ти є҆гѡ́ речѐ: ча́до, что́ сотвори на́ма та́кѡ; сѐ ѻ҆те́цъ твѝй и҆ а҆́зъ болѧ́ще и҆ска́хомъ тебе́. И видѣвши га зачудише се и къ нѣму (Iисусу) мати нѣгова рече: Чедо, шта учини нама тако? Ево отацъ твой и я болуюћи (тужећи, ядаюћи) тражисмо те.

И речѐ къ ни́ма, что̀ ꙗ҆́ко и҆ска́сте менѐ; не вѣ́сте ли ꙗ҆́ко въ тѣ́хъ, ꙗ҆̀же ѻ҆тца̀ моегѡ́, достои́тъ бы́ти мѝ; И рече къ ньима (Iисусъ) зашто ме тражисте? Заръ незнате, да у тыма (мѣстима) што су отца мога, треба мени быти.

И та̀ неразꙋмѣ́ста глаго́ла є҆гоже глаго́лаѝма. И они (Iосифъ и Мария) не разумѣше речи, кое рече ньима (Iисусъ).

И сни́де съ ни́ма и҆ прїи́де въ Назаре́тъ; и бѣ̀ повинꙋ́ѧсѧ и҆̀ма. и ма́ти є҆гѡ соблюда́ше всѧ̀ глаго́лы сїѧ̀ въ се́рдцы свое́мъ. И сиђе съ ньима, и дође у Назаретъ, и быяше имъ послушанъ. И мати нѣгова чуваше све речи те у срдцу свомъ.

И Іисꙋсъ преспѣ́ваше премꙋдростїю и во́зрастомъ и҆ благода́тїю ѹ҆ Бога и человѣ̑къ. И Iисусъ напредоваше у премудрости и возрасту, и у милости кодъ Бога и кодъ людій. —

Апостолъ Къ Колосанима гл. II. зач. 254·

Братїє, блюдитесѧ, да никтоже васъ бꙋ́детъ прельщаѧ фїлософїею, и тщетною лестїю, по преданїю человѣческомꙋ, по стїхїамъ мира, а не по Хрїстѣ. Браћо, чувайте се, да васъ нитко не превара светскомъ мудрошћу, и празномъ преваромъ, по преданію — казиваню, ученю, — човечіемъ, по начелима света, а не по Христу.

Ꙗкѡ въ Томъ живетъ всѧкое исполненїе божества тѣлеснѣ. Єръ у томе (у Христу) живи свако испунѣнѣ божества тѣлесног; ер е Іисусъ Богъ у тѣлу. —

И да бꙋдете въ немъ исполнени, иже есть глава всѧкомꙋ началꙋ и власти. И да будете у нѣму испунѣни, кои е глава свакоме поглаварству и власти.

Ѿ немже и ѡбрѣзани бисте ѡбрѣзанїемъ нерꙋкотвореннымъ въ совлеченїе тѣла грѣховнагѡ плоти, во ѡбрѣзанїи Хрїстовѣ. За коега и обрезани бысте обрезанїемъ нерукотворнымъ, скинувши грѣховнога тѣла месо у обрезаню Христовомъ.*)

Спогребшесѧ емꙋ крещенїемъ, ѡ немже и совостасте вѣрою дѣйствїѧ Бога воскресившагѡ его изъ мертвыхъ. Погребли сте се, саранили сте се съ ньиме (съ Христомъ) крштенѣмъ, (саранили сте се као и онъ, крштенѣмъ), а съ ньиме — съ Іисусомъ — и устасте вѣромъ дела Божїега (вером у дело Божїе) кои е воскресао Нѣга (Іисуса) изъ мртвыхъ. —

Библична исторія новога завета

за потребу дечице школске.

(Свршетак.)

§ 9. *О вазнесенію исусовомъ.*

Исусъ е одъ васкресения до вазнесения свога провео на земльи свега 40 дана. За то време изяшняваше онъ ученицима своима изъ светога писма она места коя добро разумевали нису; при томъ учаше ихъ, како имъ се у проповеданю и распространяваню нѣгове свете науке владати валя. У четрдесети пакъ као последньи данъ одведе ихъ на гору елеонску, и томъ приликомъ овако имъ говораше: *„Мени є дата свака власть на небу и на земльи; идите дакле и научите све народе крстећи ихъ у име оца и сина и светога духа, и учећи ихъ да све држе што самь вамъ заповедао; єръ коіи узверує и покрсти се, спашће се, а коіи не узверує, осудиће се.“* За тимъ рече имъ да не иду изъ Іерусалима дотле, докъ се не укрепе силомъ коя ће на ньихъ одозго сићи.

---

*) Юдеи се обрезиваху тѣлесно. Христяни треба да буду обрезани духомъ, то есть да се чуваю одъ слабости и грѣхова.

Найпосле, кадъ га запиташе ученици нѣгови, хоће ли садъ начинити царство израилѣво, рече имъ: *„Ниє ваше знати времена и лета, коя отацъ задржа у своіой власти; него ћете примити силу кадъ Духъ свети сиђе на васъ, и бићете ми сведоци у Іерусалиму и по свой Іудеіи и Самарии, и чакъ до края землѣ.“* И ово рекавши благослови ихъ, и іоштъ како ихъ благосиляше подиже се са землѣ, и облакъ га однесе изъ очию ньиховихъ на небо. Іоштъ докъ они гледаху за ньимъ како иде на небо, а то два човека у белимъ хальинама стадоше и рекоше имъ: *„Люди Галилейци! што стоіите и гледате на небо? Овай Исусъ коіи се одъ васъ узе на небо, тако ће опетъ доћи, као што видите да иде на небо.“* На то се ученици вратише у Іерусалимъ съ великомъ радошћу славећи и хвалећи Бога.

§ 10. О светомъ Духу коіи є на апостоле сишао.

Ученици исусови бияху у Іерусалиму заедно и моляху се Богу за обећанога Духа светога. Кадъ се пакъ наврши педесетъ дана после пасхе, а десетъ пошто се Исусъ узе на небо, управо на данъ кадъ су Іудеіи славили прву жетву, и онай данъ кадъ имъ є Богъ на гори синайской законе дао, бияху заедно сви апостоли. И у єданпутъ постаде хука съ неба, као кадъ силни ветаръ душе, и напуни сву кућу где сеђаху. У томъ показа имъ се Духъ свети у виду пламенихъ езика, кои седоше по еданъ на свакога одъ нъихъ. И напунише се сви Духа светога, и стадоше говорити другимъ езицима, као што имъ Духъ свети даваше да говоре.

Силни народъ кои се на тай данъ празника ради са свихъ страна у Ієрусалимъ слегао био, видећи ово чудо врло се дивляше. Овомъ приликомъ изговори апостолъ Петаръ тако живу приповедь, да се одмахъ до 3000 люди покрстило и веру христову примило. После тога разиђу се апостоли по своме свету, ревносно проповедаюћи евангелие христово свима народима.

Додатакъ.

Одъ онога доба, како су ерусалимски Іудеіи почели апостоле збогъ вере христове гонити, црква е христова за прва три столећа кое одъ Іудея кое одъ идолопоклоника и ньихових царева претрпела страшна гонеція. За то време силни су люди збогъ вере христове мученичку смрть претрпели. И ово проливанѣ мученичке крви текъ е подъ царемъ Константиномъ Великимъ престало, ерь е онъ први одъ царева примио веру христову, а чрезъ то е учинио, да се црква христова по целомъ царству римскомъ не само неописанихъ гонения опростила, него е и са свимъ нови видъ добила по томе, што е миръ и слободно упражняванѣ своіихъ обреда подпуно уживала. Отсадъ су и сами цареви ревносно и живо настоявали, да се наука христова распространи и утврди, а идолопоклонство на свагда укине и истреби. Тако су у деветомъ столећу брижльивимъ старанѣмъ грчкихъ царева примила веру христову славенска племена, као: Руси, Моравци, Чеси, Словаци, Словенци или Краньци, Срби и Бугари. И ова славенска племена понайвише преведена су у веру христову светимъ Ћириломъ и

Методиемъ, кое су грчки цареви къ ньима на тай конацъ и изаслали, те се они зато и зову *Славенски Апостоли.* Д. П.

Статистични податци

о срб. народной школи у войводству.

У срб. войводству и тамишк. Банату има свега 149. *места* са срб. нар. школама, и то: Темишвар. окружию 12. Бечкеречкомъ 44. Сомборскомъ 18. и у Новосадскомъ 75.

Школа има свега 182. са 220. класа, и то: *Главни школа* 2. у Сомбору и Вршцу:

Нормални школа 4. у Новомъ Саду, Руми, Стапару и Кикинди, међу коима е румска помешана, т. е. са мушкомъ и женскомъ децомъ, а остале су одѣлѣне, т. е само мушке, еръ узъ ньи женске школе башка стое, кое у Руми нема;

Тривиялни двокласни има 24. и то: у Иригу, Ст. Томашу. Футогу, Вранѣву, Меленци, Бечкереку и Вршцу, оделѣне, а остале су помешане, као: у Шиду, Д. Ст. Івану, Паланки, Кули, Сивцу, Баіи, Суботици, Сенти, Ади, Молу, Стар. Бечею, Мокрину, Карлову, Башаиду, Модошу, Ст. Петру и Темишвару.

Тривиялни еднокласни оделѣни има 3. у Товаришеву, Кумани, Итебею, а остале су све помешане, има іи свега 127. и то: у Срему 44. у Бачкой 28. у Банату 45. алъ кад іимъ се и предградске доброе, као една румска, обе новосадске, стар. бечейска, обе бечкеречке и све четиръ кикиндске.

Девоячки школа има 15. и то: у Новомъ Саду, Сомбору и Вршцу у средини, кое су двокласне; а остале су еднокласне, тако: у Иригу, Футогу, Товаришеву, Ст. Томашу, Стапару, Бечкереку, Вранѣву, Кумани, Итебею, Меленци, Кикинди и Вршцу предградию. На 3. одъ овы учесе женске раднѣ: у Новомъ Саду, Бечкереку, Кикинди.

Манастирски школа има 2. у Гргетегу и Раковцу.

Салашки школа има 2. у Буковцу и Жарковцу поредъ Сомбора.

Нови школа отворено е ове год. 6. у Новомъ Саду старија девоячка, и у Сомбору та иста, у Десп. Ст. Ивану старија помешана и у Ст. Петру та иста, у Итебею девоячка и Стар. Бечею предградска.

За школу *способне деце* било е ово год. 28,662. одъ коіи е 14,982. мушке и 12,680 женске; а у школу уписано свега 10,150, мушке и 4,170 женске.

Одъ ове за школу способне деце припадаю:

Новосадскомъ	окр.	5,403	мушке.	деце	4,371	женске,
Сомборскомъ	„	2,708	„	„	2,298	„
Бечкеречкомъ	„	6,979	„	„	4,498	„
Темишварскомъ	„	1,892	„	„	1,513	„

а одъ у школу уписане, припадаю:

Новосадскомъ	окр.	3,547	мушке	1,527	женске,
Сомборскомъ	„	1,570	„	792	„
Бечкеречкомъ	„	3,840	„	1,431	„
Темишварскомъ	„	1,188	„	420	„

На свима школама има 220 учителя, и 3 индустриялне учительске; и то; у новосадскомъ окружию 97 учителя и 1 учителька; у сомборскомъ 34. учителя, у Бечкеречкомъ 67 учителя и 2. учительке, и у темишварскомъ 22. учителя.

(Свршиће се.)

Парамитие

(Свршетакъ.

V.

Створъ човека.

Свевишньи сиђе с' неба, и сви анђели нѣгови са ньимъ да виде дивостворъ нѣговъ.

Онъ заповеди прау. Са сви страна стече се прах, а Анђео землѣ рече: смртна ћешъ тварка бити, живићешъ по свой земльи, алъ земля си и опетъ ћешъ земльомъ бити.

Онъ заповеди небесномъ облаку. Небесне каплѣ оросише прахъ. Овай се блатомъ учини, у нѣму потеку жилице, и силни се уди удесише; а анђео воде рече: ти ћешъ ране требати красна тварко; глад и жеђ биће ти нагони живота твогъ.

Изнутра се склопише жиле и живци, а споля сви уди у тай найкрасніи дивостворъ, и Анђео живота рече: много ћешъ желя имати дивнокрасни створе, алъ любавъ ће те твогъ рода найвећма вући и радовати

Садъ приступи и небесни отацъ са обема своима кћерма любави и милости. Онъ га милостиво у своя наручия подиже и загрливъ полюби га, и у полюбацъ свой свети безсмртни духъ у нѣга задану. Поносанъ настаде човекъ радостно око себе гледаюћи. Ето све цвеће и дрва, и сва животна теби покланямъ, рече му небесни отацъ, теби и твое отачаство сву землю, од садъ си ти господаръ ньиовъ, све е твое, само си ти мой, твоя е душа мой духъ, я ћу е опетъ себи узети, кадъ време будне.

Тако настаде човекъ. Обе небесногъ оца кћери любавь и милость осташе кодъ нѣга новога господара на земльи; оне га воспиташе и научише познати биля и животна, землю и савъ Божіи светъ, оне се забавляше са ньимъ као са своимъ братомъ наймлађимъ, и све радованѣ ньиово бияше одсада само око нѣга.

Тако одживи човекъ свой земни животъ, а онда тело земльи враћа, одъ кое га е и добио, а он собом враћа се опетъ Богу милостивомъ оцу, кои га у светомъ полюбцу свомъ на овай светъ изведе.

Не бежи одъ школе!

Пре двадесетъ година стаяо самь я у селу Пригревици, на разкршћу одкуда еданъ путъ к' школи, а другій на ледине води. Было е врло лѣпо време, некако башъ око малогъ Николяднe. Два детета, кои ме не познаваху, сукобе се ту и почну се овако разговарати:

„Добаръ данъ Милане“
Богъ добро дао Стояне
„Куда ћешъ Милане“
У школу Стояне.

„Али си лудъ мой брайко, што идешъ у школу. У школи е зло и наопако; све учи па учи! Хайде самномъ на ледине, да се сиграмо, тамо е животъ!

Кадъ изъ школе изиђемо, и кадъ урадимъ свое послове онда ћу ићи с' тобомъ, али садъ намъ валя ићи у школу. Ходи и ты самномъ у школу Стояне, ено видишъ садъ е башъ сказалька готово на два сата!

„Иди, кадъ си лудъ; я боме нећу. Ко е луд нек ради ко конь и нека иде у школу да лупа главу, а я се идемъ сиграти.“ —

Тай самь разговоръ чуо пре двадесетъ година. Зимусъ ме опетъ путъ нанесе у село Пригревицу. — Тай данъ бяше страшна мећава. Я се нађемъ на оном истомъ мѣсту. Кадъ алъ прође покрай мене едан блед, босъ и издрпанъ човѣкъ, кои е савъ дрктао од люте зиме. Човекъ тай застане предъ найлепшомъ кућомъ, а то е била школа, и стане куцати на врати, што е игда могао. Учитель, здравъ и лепъ човѣкъ, отвори врата и изиђе на полѣ да види ко то лупа. Тада я чуемъ гдѣ се њи двоица овако разговараю.

„Добаръ данъ милостивый господине!“

Богъ ти добро дао мой драгій!

„Милостивый господине смилуйте се на мене бедногъ!“

„Шта вы иштете одъ мене драгій мой!“

Я тражимъ посла господине. Я ћу вамъ школу чистити, пећь ложити, дрва цепати, и све штогодъ заповедите радити, само ме примите, да се одъ люте зиме несмрзнемъ!“

А заръ вы неможете друга посла наћи, него што е тай?

„Не могу милостивый господине!“

А зашто небы могли?

„Зато што нисамъ ништа учіо!“

Како се вы зовете?

„Я се зовемъ Стоянъ.“

Ходи Стояне унутра, наполю е данасъ врло ружно, а у школи е лепо да неможе лепше быти. Ходи, па ћешъ баръ садъ штогодъ научити моћи!

Они уђу обоица у школу, и врата се затворе. — Стоянъ, кои е на школскій врати моліо учителя да му даде посла, ніе іоштъ знао ко е тай учитель быо. Сећател' се вы дѣцо ко е быо тай учитель? —

Ластино гнѣздо.

Любица рекне матери: Сладка мати! одите да вам штогодъ лепо покажемъ.

Шта ћешъ ми показати Любице! запыта мати.

Одите само молимъ васъ мати, па ћете видити нешто особито? одговори Любица, и мати оде за њом. —

Любица одведе матеръ к' прозору и полагацко іой рекне: Гледните само тамо горе! мати погледи, и спази подъ стреіомъ ластино гнѣздо, и изъ нѣга четиръ клюна промолѣна, и четиръ пута по два мала ока вире.

„Пазите само мамице, садъ ћете iошъ нешто видити“ рекне опетъ Любица.

И мати спази єдну ласту, гдѣ долети у гньиздо, и донесе у клюну мушицу, и мете ю у отвореный клюнићъ найманѣга ластчета па одлети на трагъ. Тако є ласта iоштъ трипутъ одлетала и долетала, и у свакiй путъ доносила є по єдну мушицу, докъ нiє сва четири ластчета наранила. Мале ласте цвркутаху весело, а матора ласта облеташе унаоколо и одзиваше се своiой дѣци.

Єлте мати, како є то врло лепо видити, што самъ вамъ садъ показала. Допадалъ вамъ се?

Да, кћери моя то ми се яко допада, то ми башъ тако изгледа, као кадъ се вы, ты и твоя браћа и сестре у подне за обѣдъ илъ у вече за вечеру посадите! —

„Па намъ ты даешъ єла, да єдемо и да се наситимо,“ — уђе iой у речь Любица.

Тако є Любице, — продужя мати — и вы сте онда тако весели као што су оне мале ласте.

„То є башъ добро, — рекне Любица, — што оне ласте имаю своюю милу майку, коя имъ є гнѣздо направила, да имаю гдѣ живити. Ко є то ньима казао, да тако раде?

Преблагiй Богъ є то ньима у срдце уселio, — одговори мати. — Богъ хоће, да свака тварка нѣгова срећна буде, и човѣкъ и ласта и све животинѣ.

О како є добаръ благiй Богъ, рекне на то Любица.

СОЛОМОНОВЪ КРСТЪ.

			с	ю	ћ			
			и	і	Б			
			а	б	н			
о	о	в	и	☦	о	о	в	м,
а	о	с	✕	л	✕	м	м.	с
т	ћ	м	в	‡	т	о	й	і
			с	р	м			
			м	т	л			
			е	м,	м			
			о	с	и			
			о	в	м			
			с	в	и			
			о	ц	в			

У ова 53 писмена има 11 речи, и садрже у себи први и найглавнии законъ, коемъ насъ е Христосъ

Спаситель учио. Ко ће га прочитати? Писмена су разметнута по закону крета. Прва е речь двосложна тако е и друга, и четврта, пета, седма, осма, десета и еданаеста, а трећа, шеста и девета едносложне су и едне исте, као што е и пета, осма и еданаеста една и иста. Прва и друга имаю свака по четири гласа, исто тако имаю и трећа, шеста и девета, а све остале имаю по петъ гласова. За решенѣ молимо да намъ се заедно са именима деце, коя решила буду, у плаћеномъ писму пошлю, да ихъ у листъ ставимо.

Іошъ една рачунска игра.

Знаменитость брой. 8.

Брой 8. врло е знаменитъ. Кадъ се са единичнимъ броевима одъ 1. пакъ редомъ до 8. мултиплицира, и по реду едно подъ друго подписуе, овако, да у првомъ вертикалномъ низу броеви единични по реду еданъ изподъ другогъ стое; у другомъ низу свудъ 8. да дође; у трећи низъ ньини продукти; за четврти низъ нека остане празно место: а у пети низъ да се напишу суме одъ продуктни броева изъ трећегъ низа, сматрано као да свака цифра обашка стои, и адирано, и ово одозго до 6-огъ реда; а овогъ и идући нижи редова продуктни цифри сума да се у четврти низъ стави, а одъ овихъ сума у последньи низ; онда и у стражнѣмъ низу изађу они единични броеви по реду, као што у преднѣмъ низу стое, алъ само по реду извратутомъ, што е онамо горе, то е овде доле.

Н. пр. 1 путъ 8 естъ 8. — сума 8.
2 „ 8 „ 16. — $1+6=7$.
3 „ 8 „ 24. — $2+4=6$.

и тако далѣ по реду, у шестомъ реду биће $6+8=48$. $4+8=12$; $1+2=3$. и т. д.

Ово нека свако дете за себе изради да се увери.

Издае Епіскопска кньигопечатня у Новом-Саду.

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. — Цена му є на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четврть год. 1 ф. а. вр

БРОЙ 47. У Новоме Саду, 21. Децембра 1859. ГОД. II

ПОЗИВЪ
на
Приятелѣ Школе.

Друга се већъ година навршує, одкако Школски Лист изилази, не безъ натега и незгода, а безъ икакве особите неге и помоћи, не имаюћи друге гаранцие за обстанак свой, до неуморан радъ и брижљиво настояванѣ неколицине родолюба, и све већма и већма рашируюћу се свесть о великой потреби овакога Листа за садашню нашу школу и наше учителѣ. Те две снаге одржавале су до садъ Школски Листъ, не даюћи, да се текъ єдва подпалѣнъ пламенъ снова угаси.

Съ божиомъ помоћу продужи ће се овай радъ и одъ нове године. Надежда насъ теши, да ћемо у ньой стећи іошъ коегъ врстногъ радина на полю школске литературе; као што смо ове године покрай г. школскогъ саветника Ђорђа Натошевића и г. Николе Вукићевића, крозъ дуго време скоро єдини радина око Школскога Листа, задобили помоћь преч. г. Димитрия Поповића и г. дра Николе Крстића, осимъ друге господе, коихъ ћемо имена други путъ саобштити.

Позивамо и молимо све сународнике наше, кои и знаня имаю и волѣ на то осећаю, да намъ при овоме послу по могућству помогну. Та ако є игде место, где ће свака лепа стварь и наука одма у животъ и цео народъ уђи, то є овде, єрь све што у Школски Листъ уђе, одма се деци саобштава и далѣ дае, па нека се на ню и на подмладакъ нашъ смилую, и нека іой покою мрвицу лепше душевне ране даду. Долеставлѣни програмъ показаће, шта све спада у кругъ Школскога Листа, а овде ево наводимо поединце чланке, кое би найвећма требовали. То су: тумаченѣ псалмова и црквени песама, жития свети, описиванѣ празника; мале песмице за децу, тако удешене, да се на найлепше народне мелодие одма певати могу; изборъ изъ досадъ печатани песмица за децу;' чланци о истории хришћанске цркве уобште, и православне цркве на посе; историска дата о нашимъ пределима, поединимъ местима и манастирима; чланци изъ економие, диететике, и други природни наука за децу и найпречу потребу народну; игре езикословне, физичне, рачунске, геометриске и т. д.; задатци рачунски, особито изъ круга домаће економие и т. д.; претресъ поедини обштина ради побольшаня школе и нѣногъ напредка.

Покрай срдачне захвалности шиляћемо свима приложницима Школски Листъ безплатно.

За распростиранѣ Школскога Листа по обштинама и имућнимъ фамилиярнимъ круговима молимо да се заузме наше родолюбиво свештенство. Ньиова помоћь, и препорука може овде учинити найвише.

Цена Школскоме Листу остае иста, т. е. 1. фор. а. вр. на три месеца, 2. фор. на по године, и 4. фор. на целу годину. По исту цену моћиће се добити и све што е до садъ изишло. Поедини броеви даю се за 12 новчића. На ново су печатани одъ године 1858. ови броеви: 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. и 9.

Уредништво Школскога Листа'

Програмъ Школскога Листа.

А. Воспитанѣ: а) *тѣлесно*: критике рђави обичая у овомъ погледу и предлози за поправку; диететика, гимнастика и игре дечие; — б) *душевно*: критике рђави обичая у овомъ погледу и предлози за поправку, основани на мнѣнію найбольи педагога; чланци о воспитаню религиозномъ, моралномъ, христоитичкомъ; одабране библиске и друге религиозне и моралне приповедчице, приче, басне, изборъ изреченя изъ св. еванђелія, апостола, изборъ псалма и осталога изъ библие, црквени и грађански кньига и списателя, удешено и за школску децу; изборъ народни пословица, песмица и мелодия: — в) *умно*: предмети изъ географіе и исторіе, наравне исторіе и физике, математике и геометріе, изъ граматике, правописа и синтаксе, — све што већма може бити просто и ясно; — г) *дружевно*: предмети изъ живота фамилиярногъ, грађанскогъ, поданичкогъ, и све што може пробудити любавь и пожртlivованѣ за обште благо, — израђено за децу.

Б. **Школа**: *унутрашня и сполящня*: критике и предлози о дисциплини, о методи писаня, читаня, рачунаня, поямя и науке вѣре; поступанѣ са приповѣдкама и причама, съ изреченьма и пословицама, съ псалмима и молитвама, съ пѣсмама и мелодиama; поступанѣ съ поединимъ комађем из читанки црквени и грађански; задатци за диктандо писанѣ и за саставке дѣчие; задатци за рачунанѣ, — све съ обзиромъ на цѣль народне школе. За тим чланци о побольшаню сполящнѣмъ и унутрашнѣмъ (материялномъ и моралномъ) наши школа у обште, а по себице сеоски, варошки, елементарни и нормални, девоячки и недѣльни. У овай редъ иде и укоръ по гдекоегъ невалялогъ обичая школскогъ ил домаћегъ, кои школи школи, тако исто и критике кньига школски и остали, кое би са школомъ и нѣномъ цѣли могле доћи ма у кою колизию; послѣ иду пѣсме, загонетке, афоризми, смесице, а найпослѣ сви школски налози, наредбе, известия, стецишта, постановлѣня, желѣ поедини општина и други огласи.

Житіє Светогъ Саве Просветителя Србскогъ.

Стефанъ Неманя првый краль Србски, имао є три сына: Стефана, Влкана, и Растка. Растко се родіо 1169; онъ є біо утѣха своихъ родителя, и одликовао се како лепотомъ тѣлесномъ тако и напредованѣмъ у разуму. Іоштъ у дѣтинству радо є читао онъ св. писмо, радо є ишао у цркву, и біо врло побожанъ и смеран. Кад му є било 15 година, отацъ га пошлѣ у неко место где су се отмѣнии младићи србски войничкой вештини учили. Растко остане и ту побожанъ; он се само угледао на добре люде, а зле примѣре ние ни гледати хтео, никадъ ніе ружно говоріо, біо є кротак, смиренъ, и поштивао є свештенике.

У то време ревнительи православія подигли су были на гори Атонской намастире, у коима су монаси анђелски животъ проводећи Бога славили, с' наукама и полезнымъ вештинама бавили се, и народъ у вери и добродѣтельи воспитавали. Збогъ многи намастира, и збогъ светогъ живота, кои се тамо проводіо прозове се Атонска гора Света гора, а монаси нѣни Светогорци. Єданпутъ дођу неки Светогорци монаси у дворъ краля србскогъ Стефана Неманѣ. Кралѣвићъ Растко имађаше тада 17 година, онъ се потайно извести одъ едногъ Светогорца, кои є родомъ Србинъ быо, о начину живота калуђерскогъ, изяви му да бы се и онъ желіо у св. Гори покалуђерити, и договори се съ ньимъ да га овай на уреченомъ месту дочека и у св. Гору одведе. Кадъ су Светогорци изъ двора отишли, Растко се измоли одъ отца да иде у ловъ, полюби отца и матеръ у руку и с' пратиоцима оде у шуму. Ту се онъ умео одъ своихъ другара вешто уклонити, и саставши се са Светогорцемъ на одређеномъ месту отиде у св. Гору. Пратіоци тражили су га дуго тамо амо по шуми, напоследку кад су видили да га већъ немогу наћи, врате се у двор кралю Стефану и съ тужнымъ срцемъ яве, да е кралѣвића Растка нестало. Стефанъ се одма досети, да е Растко са Светогорцима отићи морао, и пошлѣ войводу свогъ са четомъ наоружаныхъ отмѣныхъ младића србскихъ у св. Гору и заповеди имъ, да Саву ако се іошъ покалуђеріо ніе, натрагъ доведу.

Кадъ посланици кралѣви дођу у св. Гору, нађу Растка у намастиру Рускомъ. Онъ се іоштъ ніе быо покалуђеріо, и зато га науме по кралѣвой заповести съ собомъ у Србію повести. Растко откріе свою желю Игуману, да бы се онъ радъ одма покалуђерити. Игуманъ угости србске посланике добромъ вечеромъ, и после вечере даде звонити на бденіе, еръ е было башъ у очи неделѣ. На бдѣнію были су и посланици краля србскогъ. Кадъ се после дугогъ пойня по светогорскомъ обичаю започне читанѣ, сви у столове поседаю, но србске посланике одъ дугогъ путногъ умора санъ савлада, онда Растко стане предъ олтаръ и изговори обѣтъ (завѣтъ) калуђерски; затымъ се попне на велику кулу намастирску где буде постриженъ, у калуђерске ризе обученъ, и добые име Сава. Кадъ се посланици србски пробуде, и виде да Саве међу ньима нема, подигну велику вику, и с' претняма стану искати одъ калуђера свога кралѣвића. Младый монах Сава чуюћи вику и буну доле у намастиру покаже се са куле войводи и каже му, да е он своевольно ступіо у редъ монашки и да жели ту остати, а младиће србске опомене да престану одъ вике и да се примире до сутра у ютру. Младићи на речи Савине умире се, али су целу ноћь чували стражу около куле те. Кадъ е зора свитати почела, Сава призове ка кули войводу и нѣгову пратню, и покаже имъ се у пуном калуђерскомъ одѣлу, спусти имъ свое светско одело, и остриженѣ власи, и замоли да то однесу родительима нѣговима. Іоштъ є и писмо писао отцу и майци, у коме ихъ тѣши да нежале за ньимъ, и да нерже да є онъ изгублѣнъ, него некъ се моле Богу, да бы онъ дао, да добро сврши путъ на кои є ступіо. Гласъ о доласку кралѣвића србскогъ у св. Гору разнео се на далеко, и прота светогорскій*) на скоро затимъ премести младога монаха Саву у манастиръ Ватопедъ. Ту се св. Сава упражнявао у молитви, учіо св. писму, и другимъ светымъ кньигама; быо є покоранъ старіимъ, и слушао ихъ радо и одъ добре волѣ; угледао се на добродѣтельи своихъ старешина: рана нѣгова быяше врло умерена и постна, пиће бистра изъ извора вода, и одаваше се простомъ вуненомъ калуђерскомъ одећомъ.

Родительи Савини чуюћи да се онъ покалуђеріо, найпре су яко за ньимъ жалили, али после се утѣше мислећи да є божія воля была што се Сава покалуђеріо. После неколико година Стефанъ Неманя сазове господу србску и о благовестима год. 1195 преда кралѣвство своме сыну Стефану, а онъ се у задужбини своіой у славномъ намастиру Студеници покалуђери и добые име Симеонъ. Исто тако и супруга нѣгова мати св. Саве кральица Ана, постане монахиня и назове се Анастасія. Пошто є Симеонъ у Студеници две године као монахъ провео, отиде сыну своmъ Сави у св. Гору. Сави є врло мило было што му є отацъ дошао; и као добаръ сынъ самъ є собомъ свогъ старогъ отца дворіо и послуживао, они заедно обиђу сву свету Гору слушаюћи савете богобоязльивихъ стараца, коима є Симеонъ богату милостиню давао. — У св. Гори дотле іошъ ніє было србског намастира. Неманя са сыномъ своимъ Савомъ осную намастиръ Хилендаръ, у славу введенія богородице; преселе се у нѣга, и скупе калуђере Срблѣ, да службу Божію на

*) Тако се назива врховни управитель монаха светогорски.

славенскомъ езыку служе. Симеонъ е само 8 мѣсецій у Хилендару поживио. Разболевши се учини последнѣ завештанѣ, опрости се с’ братіомъ и причести. Издануо е у притвору црквеномъ предъ икономъ матере божіе поећи и славећи Бога и сахранѣнъ е быо у цркви намастирской. — После смрти отца свога скупи Сава у Хилендаръ іоштъ выше богобоязльивыхъ мужева, кое е babyприпремао, да буду пастири и учительи народа србског, и напише уставъ или правила по коима се монаси хилендарски владати мораю. У уставу томъ ставлѣни мудри савети основани су сасвимъ на духу чисте еванђелске науке; — и зато ћемо и мы неколико таковыхъ савета просветителѣвых овде назначити. „Тежите све на болѣ, немойте се укланяти ни на лево, ни на десно; него, по снази, колико вамъ е могуће идите царскимъ путемъ. Живите као што захтева ваше званіе. Любите еданъ другога; покоравайте се старешини. Будите извршительи науке Христове а не само слушательи. Будимо овде милостиви, да нас тамо на небу Богъ помилуе. Као годъ што болестник, ако непокаже свое ране лекару, неможе се излечити, тако исто и онай кои се неисповеда, неможе излечити свою душу. Душа, коя мисли на исповестъ, исповешћу као уздомъ задржава се одъ греха.“ Іошъ е св. Сава покрай намастира Хилендара сазидао гостіоницу за богомольце са стране, и домъ за сиромахе и болеснике, кои ће се тамо ранити одевати, надгледати и неговати, и кадъ кои умре христіянски саранити.

Пошто е св. Сава све тако у намастиру Хилендару уредіо проведе онъ неко време у маломъ намастиру у Кареи не далеко одъ Хилендара упражняваюћи се у молитвама и добри дѣли. Ту е списао онъ и житіе свога отца преподобнога Симеона молећи се Богу за спасеніе душе свога отца, ватрено е желіо дознати како е садъ нѣговомъ покойномъ родителю на другоме свету. И Богъ услиша молитву нѣгову. Ноћу у сну яви му се преподобный Симеонъ у облику светительскомъ, украшенъ небесномъ славомъ, и предскаже му шта іошъ има радити за спасеніе србскога народа. Сава како се пробуди, одма захвали Богу на милости, и позове проту светогорскогъ и све старешине да се скупе и да учине споменъ кодъ гроба нѣговога отца. Кадъ се вечернѣ сврши и калуђери се разиђу у ћеліе, св. Сава попне се на кулу, и тамо се целу ноћь Богу моліо. Уютру кадъ е прота светогорскій кодъ гроба Неманьиногъ ютренѣ чатіо, напуни се сва црква мирисомъ и миро потече изъ гроба нѣговогъ. Тако е Богъ милостивый прославіо на земльи тело угодника свогъ св. Симеона кои се збогъ тога и мироточивимъ назива.

У то време была е Србія у врло ядномъ станю. Млађій сынъ Неманьинъ Влкан (Вукъ) съ помоћу Мађарскога краля отимао е землѣ одъ Стевана краля. Стефанъ позове свогъ брата Саву, кои е већ пре тога свештеникомъ и архимандритомъ постао, да дође у Србію и да пренесе свете мошти у манастиръ Студеницу. На данъ св. Симеона, кадъ е Сава службу у студеничкой цркви одслужіо, текло е опетъ миро изъ гроба светителѣвогъ, и томъ приликомъ е Сава изговоріо народу слово, у комъ е захваліо Богу на великой милости и изявіо, да ово прославлѣнѣ преподобнога ніе ради нѣга, него тога ради, да бы савъ народъ србскій увидіо, како Богъ награђуе онога, кои му е веранъ. Іошъ е Сава световао све сабране хришћане да се угледаю на добра дела св. Симеона, и претіо грешницима, кои се не поправе, са страшнымъ судомъ божіимъ. И ова беседа имала е великій уплив на многобройне ту скуплѣне слушателѣ.

(Продужиће се.)

Недельна и свечана

Евангелия и Апостоли.

У неделю предъ просвѣштенiемъ,

Евангелiе одъ Марка гл. I. зач. 1.

Зачало Єѵангелїа Іисꙋса Хрїста сына Божїѧ. **Почетакъ Евангелiя *) Iисуса Христа сына Божiегъ.**

Ѩкоже есть писано во пророцѣхъ: Се азъ посылаю Аггела моего предъ лицемъ твоимъ, иже оуготовитъ пꙋтъ мой предъ тобою. Гласъ вопїющагѡ въ пꙋстини, уготовайте пꙋтъ Господень: правы творите стези егѡ. **Као што е писано у пророка: Ево я шалѣмъ ангела мога предъ лицемъ твоимъ кои ће приправити путъ твой предъ тобомъ. Гласъ вичуће га у пустиньи: Приправите путъ Господньій, поравните стазе нѣгове. **)**

Бысть Іѡаннъ крестѧй въ пꙋстыни и проповѣдаѧ крещенїе покаѧнїѧ во ѿпꙋщенїе грѣхѡвъ: **Iоанъ крштаваше у пустиньи и проповѣдаше крштенѣ покаяня зарадъ опроштеня грѣхова.**

Исхождаше к немꙋ всѧ Іꙋдейскаѧ страна и Іерꙋсалимлѧне: и крещахꙋсѧ вси во Іорданѣ рѣцѣ ѿ него, исповѣдающе грѣхи своѧ. **И излажаше къ нѣму сва Юдейска страна и Iерусалим крштаваху се одъ нѣга исповѣдаюћи — признаваюћи — грѣхе свое.**

Бѣ же Іѡаннъ ѡблеченъ власы велблꙋжди, и поѧсъ усменъ ѡ чреслѣхъ егѡ, и ꙗдый акрїды и медъ дивїй. **А Iованъ бияше обученъ у длаку камилину, и поясъ кожанъ ***) около бедара нѣговихъ беше, и єђаше скакавце и медъ дивiи.**

---

*) Єѵангелїе Блага вѣсть.

**) То е пророкао пророкъ Илия? Али за кога?

***) Усменъ значи кожанъ, и то отъ коже кою усмаръ (ледеръ) учини. У Банату Србльи и садъ говоре усмине у место саре одъ чизама.

И проповѣдаше глаголѧ, грѧдетъ крѣпкїй мене во слѣдъ мене ємꙋже нѣсмь достоинъ преклонсѧ разрѣшити ремень сапогъ єгѡ. И проповѣдаше говорећи: греде — иде — ячій одъ мене, за мномъ, комъ нисамъ достоянъ сагнутисе и одрешити ременъ — каишъ — обуће нѣгове.

Азъ ꙋбѡ крестихъ вы водою: той же креститъ вы Дꙋхомъ свѧтимъ. Я ето крстихъ вас водомъ, а тай ће крстити васъ духомъ светимъ.

Апостолъ. Къ Тимотею Друга посланица гл. IV. зач. 298.

Чадо Тїмоѳее, трезвисѧ ѡ всемъ, ѕлопостражди, дѣло сотвори благовѣстника, слꙋженїе твое извѣстно сотвори. Чедо Тимотіе, буди трезвенъ у свему, трпи зло, учини дѣло проповѣдника (проповедай Еванђеліе Христово), службу твою известно, — подпуно, точно, — изврши.

Азъ бо ꙋже жренъ биваю, и времѧ моегѡ ѿшествїѧ наста. Єръ я се жртвуемъ, и време моега одлазка настаде.

Подвигомъ добримъ подвизахсѧ, теченїе скончахъ, вѣрꙋ соблюдохъ. Трудомъ добримъ трудихъ се (борбомъ племенитомъ борихъ се), течай — путъ посао, — савршихъ, вѣру сачувахъ.

Прочее ꙋбо соблюдаетсѧ мнѣ вѣнецъ правды, єгоже воздасть ми Господъ въ день онъ, праведный сꙋдїѧ не токмѡ же мнѣ, но и всѣмъ возлюблѣнимъ ꙗвленїе єгѡ. Далѣ дакле чува се за мене вѣнацъ правде, когъ ће дати мени у данъ онай Господъ праведный судія; алъ не само мени, него и свима кои любе нѣгово явлѣнѣ, — коима е міо нѣговъ долазакъ. =

О снаженю памтеня у народной школи.

Памтенѣ е она моћь душе наше, коіомъ смо мы кадри оно што смо видили, ил' себи представили, утубити, у глави задржати, и сећати га се.

Кадъ разсудимо како брзо и како лако дѣте научи матерный языкъ, и како хиляду чувеныхъ речій запамти и на свомъ месту сећа ихъ се; то ћемо се уверити да е моћь памтеня кодъ дѣце врло яка и удивлѣня достойна. Доцніе уступа памтенѣ мѣсто разуму, као већой и главніой моћи. — Съ тымъ насъ сама природа упућуе, да памтенѣ дѣчіе снажимо вештбаюћи дѣцу у сећаню, и даваюћи имъ да добро запамте све што ће имъ у животу одъ користи бити, али што бы у зреліемъ возрасту много теже научити могли.

Памтенѣ ніе кодъ свакогъ човѣка еднако. Неки имаю лако памтенѣ, т. е. лако запамте и утубе, алъ брзо и забораве; неки опетъ теже запамте, алъ- што еданпутъ науче, то имъ постоянно и задуго у глави остане. Ови имаю постоянно памтенѣ. Гдекои лако памте речи, знаке и броеве, а други опетъ предмете и ствари. Ако и ніе памтенѣ кодъ свію еднако, али се оно особито у годинама детиньства дае вештбанѣмъ код свакога дотерати, оснажити, и изобразити.

У старой школи особито кодъ насъ учило се готово све на паметъ, те се тако одъ свію умныхъ моћій едно едино памтенѣ вештбало, алъ и то сувыше механично и еднострано. И то е вальда узрокъ што су наша деца, коя су у своимъ школама, катихисисъ, граматику славенску, правила рачуна (!), руководство к' честности, па и само читанѣ на паметъ учила; по гимназіяма мађарскимъ где се све само на паметъ рецитовати морало, найбольи ђаци были, ал' у животу слабо имъ е то важило еръ разумъ и остале моћи не быяху имъ развіене. Неки новіи педагоги вештбаху опетъ само разумъ, а памтенѣ сасвимъ занемарише. Нит' валя ово, нит само оно. Мы ћемо се дакле средине држати, и стараюћи се свойски о томъ да дѣчіє памтенѣ у школи оснажимо, радићемо колико године дечіє допуштаю и на изображаваню разума. — Памтенѣ є благайница разума, оно додає разуму градиво (матеріал) за нѣгову радню. Разумъ безъ памтеня наличи на вештогъ и искусногъ зидара, кои уме найбольій планъ вешто измислити и склопити, ал' залудъ кадъ нема каменя, опеке, дрва и осталога градива да може кућу саградити.

При снаженю ове моћи валя да на ова правила пазимо:

1. Привикаваюћи дѣцу на пажльиво гледанѣ полажемо темель к' доброме памтеню ньиховомъ. Зато валя сваку науку, кою дѣца на паметь научити имаю, дѣци остварити, т. е. стварь саму ил' баремъ нѣну икону деци показати, а што се видити неможе, оно опетъ треба с' виђенымъ и наличећимъ предметомъ у сношенѣ довести и разяснити. Чимъ є пакъ стварь показана и схваћена, одма є треба уклонити из' предъ очію дечіихъ, и съ тымъ као принудити, да є се сама сећаю. —

2. Старати се валя да дѣца омилую онай предметъ, кои се учити има. Єр' оно човѣкъ найлакше и найвећма запамти, што му є мило, и зашто є заузетъ.

3. Предмете треба онымъ редомъ запамтити, кои є ньима по самой нарави наиприличніи. Тако кадъ желимо да дѣца писмена т. є. знаке гласова запамте, то ихъ треба онымъ редомъ предавати, како є коє по облику другоме сродно; гласове опетъ валя предавати и по ономъ реду како су єданъ на другій по чуваню наликъ; рачунъ*) по реду броєва одъ найманѣга

---

*) У рачуну се само броєви памтенѣмъ рачунати мораю а савъ остали посао валя да разумъ нарађує.

броя починюћи, и кодъ свакога сваку могућу комбинацію изводећи и израђиваюћи. и т. д.

4. Одъ найманѣга задатка треба започети па све на већій поступати, а тако исто одъ лакшега на тежій.

5. Ако е дѣци тешко науку кою запамтити, то ю валя у сношеніе довести са другомъ, коя е већъ позната по сродству, по наличеню, по околностима места и времена, а гдекадъ и по врло примѣтномъ различю ил'по противности.

6 Оно што е упамћено валя често повторавати; еръ е повторавањ мати ученя. — У повтораваню лежи велика воспитаюћа снага. Повторанѣмъ увиђа дете, да е оно, што се учи, важно, и нуждно; упознае се већма са суштности наученогъ предмета, кои постае текъ повторавањмъ права собственость дѣтія.

(Свршиће се.)

Статистични податци

О србской народной школи у войодству.

(Свршетак.)

Ове године *умрли су*; Софроние Стоядиновићъ у Феудварцу, и Аронъ Новаковићъ у Манђелосу.

Пензионирани су: Ђорђе Обркнежевићъ у Боки, и Іованъ Раићъ у Итебею.

Резигнирали су: Ђорђе Коньовићъ у Молу.

Намештени су: Антоние Симеоновићъ у Футогу, Матия Груићъ у Башаиду, Прока Манойловићъ у Сомбору, Илия Поповићъ у Вранѣву, Стеван Зарићъ у Руми, Василие Филиповићъ у Стар. Бечею, Симеонъ Нинковићъ у Феудварцу, Іаковъ Влашкалићъ у Манђелоу.

Новонаименовани су: Іованъ Углѣшићъ у Новомъ Саду, Никола Поповићъ у Боки, Михаилъ Павловићъ у Модошу, Михаилъ Ковачевићъ у Тарашу, Тимотия Стаматовићъ у Краљевци, Ђорђе Павловићъ у Парданю, Константинъ Василѣвићъ у Канаку, Іосифъ Юлинацъ у Футогу, Станиславъ Груићъ у Меленци, Ааронъ Михайловићъ за III. глав. и Іованъ Настићъ за I. глав. у Сомбору, Андрия Стойшићъ за девоячку у Иригу, Никола Кирићъ за млађу у Ади, Ђорђе Лудаићъ за старию и Никола Коньовићъ за млађу у Суботици.

Упразнѣне су штацие слѣдуюће: у Руми I. норм. у Иригу стария, у Вршцу I. и IV. главна, и млађа тривиялна, у Молу Д. Ст. Івану и Ст. Петру стария, у Мокрину млађа, у Итебею девоячка; далѣ: у Беочину, Бешенову, Черевићу, Моловину, Шульму, Реметици, Шандору, Црной-Бари, Диняшу. А окромъ ови сматраю се као упразнѣне іошъ и слѣдуюће, почемъ на ньима служећи учительи само као привремени и за нужду служе: у Врднику, Ривици, Марадику, Мали Радинци, Суботишту, Д. Ст. Івану, Кисачу, Пивници, Молу млађой, Ст. Томашу стариіой, и Шиду стариіой.

Парамитиє

(Продуженѣ.)

VI.

Винова Лоза.

У данъ створеня хваляше се дрва єдно другомъ радуюћи се и узносећисвако собомъ. „Мене є небесни отацъ посадио — говораше поносни кедаръ — тврдину и снагу, благъ мирисъ и дугъ векъ у мени є саєдинио“ — „Милость превечногъ мене є благословила — говораше ладовна палма — лепоту и полезность у мени є споила.“ — Ябука говораше: „као женикъ међу момцима, тако се блистамъ я међу райским дрвима.“ — И мирта говораше: „колико є лепша ружа од драча и купина, толико самъ я одъ моє браће низки трнова и шушнѣва.“ Овако се хваляше и маслина и смоква, и чамъ и ела, и сва остала райска дрва и цветови.

Сама винова лоза обореномъ на землю главомъ плакаюћи у себи се ядаше: „све даре добиле су мое старие сестре и браћа, мени ние допало ни еднога; я немамъ дебла ни граня, ни цвета ни плода; алъ ако; велико е іошъ богатство и велика милость у мога небесногъ оца, я ћу чекати и молити му се.“ Овако у себи ядаюћи се у сузама огрезну.

Мало затимъ гле приступи нови господаръ землѣ ньойзи, и видећи е слабу тварку, кою сваки ветар обальиваше, помилова іой се, пакъ іой подпору даде, и у висъ е подиже. Веселие сину лоза; веселие се сташе ветрићи са нѣнимъ танкимъ струковима и нѣжнимъ лишћемъ играти, а топлота сунца прогрея оне зелене и тврде бобе, те сготови у ньима сладки сок, райски небесни напой людма. Са многимъ гроздовима окићена сави се и поклони лоза своме милостном господару, и овай окуси одъ нѣногъ разгальивогъ плода, и омили е, и прими се нѣ као свога наймилиегъ драга.

Поносна дрва завиђаше садъ слабой лози; много одъ ньи стояше већъ наполе увела, еръ га плод већ давно прошао бияше, а лоза се садъ поносила своіом витости и своіимъ сладкимъ плодомъ. Тако іош и данасъ она своіимъ плодомъ весели срце човека, палога душомъ подиже, слабога крепи, разяданогъ разблажава.

Неочаявай бедниче! Чекай стрпельиво, іош е велико богатство и голема милость у твога небесногъ оца, коя ни тебе оставити неће. У незнатной трски рађа сладкогъ шећера сокъ, а на танкой лозици плод, коіи веселѣмъ задише и узхићуе сваку душу.

(Продужиће се).

Єдна рачунска игра.

Погодити коме суму одъ нѣґови више броева пре него што ихъ е написао, на други начинъ.

Нека напише еданъ редъ броева кои оће, и нека ти даде тай редъ, алъ и нека каже колико е іошъ такови редова написати радъ. Кадъ ти е тай брой редова кои е написати іошъ радъ казао, ти тай брой одъ крайне цифре изъ првогъ реда коегъ е већъ написао субтраирай, и окромъ тогъ брои исти напредъ на найвеће место стави, и то ће бити нѣгова сума.

Н. п. онъ е написао овай редъ: 279. и каже да ће іошъ 3. реда написати. Ти одби 3. одъ крайне 9. и место 9. напиши 6. а 3. стави напредъ, изићиће 3276, и ово ће бити нѣгова сума. Садъ нека онъ подъ нѣговъ први 279. што годъ воле подписуе, н. п.

347
190
256. Коемъ ти мораш твое све броеве додати.
652
809
743. По правилу како е у првомъ начину речено, и ова цела сума, мора с' онимъ твоимъ гореподписанимъ броемъ еднака бити.

Да га іошъ већма у чудо бацишъ; одпусти му, ако воле да више ништъ подъ први редъ неподписуе, пакъ ће опет ова сума изаћи кадъ ти твоя три реда додашъ, кои мораю ове цифре бити: изподъ 279
999
999
999. И подай му нека адира. Ти можешъ ову твою суму и у едномъ реду подписати, кадъ 999. са 3. мултиплицирашъ.

Ако онъ рекне да ће 4. реда подписати, ти морашъ 4. пута по 9999. узети, и т. д.

Издае Епіскопска кньигопетатня у Новом-Саду.

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. — Цена му є на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четврть год. 1 ф. а. вр

БРОЙ 48. У Новоме Саду, 28. Децембра 1859. ГОД. II

Житіє Светогъ Саве Просветителя Србскогъ.

(Продуженъ.)

Св. Сава додао є сада къ трудима калуђерскимъ и подвигъ апостолскій. Он є обишао све краєве србске, свуда проповедао, учіо люде закону Божієм, уводіо редъ црквеный, утврђивао добре, а изкореньивао неваляле обичає, подизао многе цркве и намастире, да се свуда слави име Божіє, а покрай намастара безсумнѣ є училишта и болнице заводіо, као што є то у то доба обичай быо чинити. Браћа Савина на нѣгову опомену помире се на гробу своге отца и Влкан ніє выше дизао руку на законитогъ краля Стефана. Краль Стефанъ даде о своме трошку сазидати величанный намастиръ Жичу. Єданпут кадъ є Сава дошао быо съ братомъ своимъ да види како се жичка црква зида, опази онъ на путу узетога човека, и заплаче се размисливши о слабости човечіой. После се усрдно Богу помоли и рекне узетоме: „О имени Господа Іисуса Христа чедо тебѣ глаголю, востани и ходи съ всякою крѣпостію.“ — И узетый одма устане и славише Бога. Кадъ се о томе гласъ разнесе, почну доносити светителю са свію страна болестнике и онъ ихъ є исцелявао полагаюћи руке на ньи и Бога молећи. Исто тако све болеснике, коє є народъ у Студеницу доносіо, исцѣлявао є Сава кодъ гроба св. Симеона мажући ихъ миромъ. Тако є Сава іоштъ као архимандритъ постао утѣха свога народа и землѣ србске. Сви Србльи одъ краля па до найпростіега селяка изговору име нѣгово съ найвећимъ поштованѣмъ, и споминяху нѣгове савете и нѣгову мудру науку.

Кадъ е Сава опазіо да люди нѣга хвале и славе, науми опетъ оставити Србію и повратити се у свою усамлѣну светогорску ћелію, еръ онъ избегаваше сваку славу одъ людій и беше врло кротакъ и смеранъ. Са тужнымъ срдцемъ одпусти краль Стефанъ од себе брата свога, кои нѣму и народу при растанку рече: Ако буде Богу угодно, я ћу се опет к вама вратити.

У то доба были су латински народи — Талияни и Французи, — отели од Грка Цариградъ, и око тога радили да Грке, Бугаре и Србе одъ православне вере одврате. Грчкій царъ Теодоръ Ласкарисъ и патріярхъ цариградскій Блаженый Германъ живили су тада у граду Никеи у малой Азіи. Св. Сава због црквеныхъ послова отиде у Никею и походивши тамошнѣга цара и светогъ васелѣнскогъ патріарха моліо е да одреде за Србію едног архіепископа, кои ће са Србскомъ црквомъ, као независачъ архипастиръ управляти. Цар и патріархъ склоне се на то, али само подъ тимъ условіемъ да самъ Сава буде првый архіепископ србскій. Када се св. Сава у Никеи за архіереа рукополагао, тада е еданъ добродѣтеланъ мужъ видіо, како се небеска светлость на нѣга сишла и обузела га тако да е као ватрен изгледао. Посвећенѣ св. Саве за архіепископа србског догодило се у години 1222. Патріарх по предлогу Савином издао е писмено дозволенѣ и дао свой благослов да архіепископи србски избирани бываю сабором своих епископа. Тако се св. Сава као архіепископ крене из Никее у Србію, ал у путу сврне у св. Гору, и поведе са собомъ найдостойніе ученике свое да ихъ у Србіи постави за епископе. Пре него што ће се изъ св. Горе кренути, моліо се окъ топло Богу, да му яви, ели овай путъ по нѣговой светой вольи. — Ту ноћь яви му се у сну пречиста богородица, и рекне му: „Устани и иди усрдно на дѣло, за кое си изабранъ, а немой се колебати двоумлѣнѣмъ; еръ све ће ти ићи на добро." Кадъ се Сава пробуди, захвали Богу и матери божiой на великой той милости и крене се на путъ у свое мило отачаство Србiю. На границы Србiе сретну га сынови краля Стефана, еръ самъ Стефанъ беше тада болестанъ. Кадъ Сава дође метне руке на нѣга и помоли се Богу, а Стефанъ одма оздрави и съ постелѣ устане.

Садъ се св. Сава почне свойски старати о томъ како ће цркву србску уредити. Найпре раздели сву Србiю на дванаестъ владичаскихъ епархiя, и свое найпобожнiе ученике постави за епископе. Самъ Сава говорiо е сваке неделѣ и празника поучително слово у цркви, и често е службу божiю служiо. У то време буде жичка црква храмъ вознесенiя спасовогъ готова и освећена. У той найвећой и найлепшой престолной цркви србской св. Сава свог брата Стефана вѣнча вѣнцемъ на кралѣство србско, помаже га светымъ миром и заогрне царскомъ багреницомъ.*) Силный народ из свiю краева Србiе стекао се быо на ову велику светковину. Св. Сава употреби ову прилику на то да скуплѣный народъ, а особито поглавице и старешине своiомъ мудромъ наукомъ на добаръ путъ изведе и настави. Сутра данъ после крунисаня држао е онъ на служби обширну науку о вери и о добри дѣли, одъ ютра па готово до мрака траяло е то дивно обучаванѣ. Тако е св. Сава три дана узастопце народъ учiо и световао, и напоследку бесѣду свою съ овымъ мудрымъ речма савршiо: „ни добаръ животъ безъ праве вере неможе намъ донети користи; нити пак права вера безъ добрыхъ дѣла неможе насъ довести къ Богу; треба да е едно съ другимъ саединѣно, да бы быо савршенъ божій човѣкъ: еръ вера текъ онда спасава, кадъ се любавю помаже.“

---

*) Огртачъ црвене бое какавъ су само цареви носили, богатъ, значи пурпуру или порфиру. У Србскомъ езыку одъ тога корена имамо речъ багра.

Светый Сава е у Србіи млоге поганичке обичае укинуо, и съ хришћанскима заменуо, старао се о томе да Србльи свою децу у закону божіемъ воспитаваю; младиће е за чин свештенччкій приправляо, и као свою рођену децу къ себи призивао по оныма речма цара Давида. „Пріидите чада, послушайте мене, страху господню научу васъ!“ И тако помоћу божіои под управомъ два рођена брата архіепископа и цара напредовала е црква и народъ србскій.

Кадъ се краль Стефанъ разболе зажели и онъ по примѣру свога отца у калуђерски чинъ ступити. Сава му испуни желю, покалуђери га кадъ е већ на самрти быо, и даде му име Симеонъ, а найстаріегъ сына Стефановогъ Радослава на ускрсъ, год. 1230 крунише за краля србскогъ.

Пошто е тако св. Сава многа добра народу србскомъ учиніо науми онъ путовати у свету землю, где е пре тога на 1200 година Іисусъ Христосъ Спаситель света живіо и родъ човечіи спасао. У Далмаціи седне на бродъ и чуванъ промисломъ благога творца срећно приспе у светый градъ Іерусалимъ. Топлимъ сузама оросіо е светитель србскій гробъ господа Іисуса и свету Голготу и съ васелѣнскимъ іерусалимскимъ патріархомъ Атанасіемъ одслужіо службу божію у цркви васкресенія христовогъ. Учинивши богате прилоге црквама Іерусалимскимъ, походи онъ и друга св. места у околини той; быо е и у Лаври св. Саве освећенога у коіой е на 400 година пре тога славный богословъ и сладкопѣвацъ св. Іоанъ Дамаскинъ живіо. Походіо е светитель нашъ и Назаретъ, и пеняо се на гору Таворску Изъ свете землѣ дође на броду до Никее, и одатле преко св. горе и Солуна поврати се у Србію.

(Свршиће се.)

Недельна и свечана

Евангелия и Апостоли.

На свето Богоявленіе.

Евангеліе одъ Матея гл. III. зач. 6.

Во времѧ оно: Прїиде Іисꙋсъ ѿ Галилеи на Іорданъ о Іоаннꙋ креститисѧ ѿ него. У оно време дође Іисусъ изъ Галилее на Іорданъ ка Іоану да се крсти одъ нѣга.

Іоаннъ же возбранѧше емꙋ глаголѧ: азъ требꙋю тобою креститисѧ, и ти ли грѧдеши ко мнѣ. А Іоанъ браняше му говорећи: я требуемъ тобомъ кретити се (ти треба да мене кретишъ), а ти ли долазишъ къ мени.

Ѿвѣщавъ же Іисꙋсъ рече къ немꙋ: ѡстави нынѣ такѡ бо подобаетъ намъ исполнити всѧкꙋ правдꙋ. Тогда ѡстави его. А Іисусъ одговори къ нѣму: Остави сада; еръ тако намъ треба испунити сваку правду. Тада остави га; т. е. Іоанъ учини Іисусу по вольи.

И крестивсѧ Іисꙋсъ взиде абїе ѿ води, и се ѿверзошасѧ емꙋ небеса, и видѣ Дꙋха Божїѧ сходѧща ꙗко голꙋбѧ, и грѧдꙋща на него. И када се крсти Іисусъ, изиђе одма изъ воде, и гле отворише му се небеса, и виђе Духа Божіега, где силази као голубъ и долази на нѣга.

И се, гласъ съ небесе глаголѧ: Сей ёсть сынъ мой возлюбленый о немже азъ благоволихъ И гле, гласъ съ неба говорећи: Овай е сынъ мой любезный , кога имамъ у вольи. —

Апостолъ къ Титу гл. II. зач 302.

Чадо Тите, ꙗвисѧ благодать Божїѧ спасителнаѧ всѣмъ человѣкѡмъ, наказꙋющи насъ, да ѿвергшесѧ нечестїѧ и мирскихъ похотей, цѣломꙋдренѡ и праведнѡ и благочестнѡ поживемъ въ нынѣшнѣмъ вѣцѣ. — Чадо Тите, явила се благодатъ Божія спасителна свима људма, коя спасава све људе, учећи насъ да одбацивши нечестивость (безбожность) и желѣ овога света, цѣломудрено (чисто поштено), праведно и побожно поживимо у садашнѣмъ вѣку (на овомъ свету).

Ждꙋще блаженнагѡ̀ оупованїѧ и ꙗвленїѧ славы великагѡ Бога и спаса нашегѡ Іисꙋса Христа. Чекајући блажено упованѣ (блажену надежду) и явленѣ славе великога Бога и спаса нашега Іисуса Христа.

Иже далъ єсть себе за ны, да избавитъ ны ѿ всѧкагѡ беззаконїѧ и очиститъ себѣ люди избранны, ревнительи добримъ дѣлѡмъ. Кои, — Іисусъ, — дао є себе за насъ, да избави насъ одъ свакога безаконя, и да очисти себи људе избране, ревнителѣ добримъ дѣлима, (кои радо чине добра дѣла).

Єгда же благодать и человѣколюбїє ꙗвисѧ спаса нашегѡ Бога! А када се появи благодатъ (милость доброта), и човѣколюбіе спаса нашегъ Бога.

Не ѿ дѣлъ праведнихъ, ихже сотворихомъ мы но по своей єгѡ милости спасе насъ банею пакибытїѧ и ѡбновленїѧ Дꙋха свѧтагѡ. Не за дѣла праведна, коя мы учинисмо. но по своіой милости спасе насъ — Богъ — баньомъ (купатиломъ) препорођеня и обновлѣня Духа светога. *)

Єгоже излїѧ на насъ ѡбилнѡ Іисꙋсъ Христомъ спасителемъ нашимъ. Коєга Духа светогъ изли на насъ Богъ изобилно чрезъ Іисуса Христа спасителя нашегъ.

Да ѡправдившесѧ благодатїю єгѡ наслѣдницы бꙋдемъ по оупованїю жизни вѣчныѧ. Да ми оправдани милошћу нѣговомъ, — Божіомъ — по нади нашой, наслѣдници будемо живота вѣчнога.

*) Кое є то купатило, у коме се мы по духу наново родимо?

У неделю после Богоявлѣнія.

Евангеліе одъ Матея гл. IV. зач. 8.

Во времѧ оно: Слишавъ Іисѹсъ, ꙗко Іѡаннъ преданъ бысть; ѿиде въ Галилею. У време оно: Чувши Іисусъ, да Іоанъ преданъ бы, отиде у Галилею.

И ѡставль Назаретъ пришедъ вселисѧ въ Капернаѹмъ въ поморіе, въ предѣлѣхъ Завѹлѡнчихъ и Нефталимлихъ. И оставивши Назаретъ дође и усели се у Капернаумъ у поморѣ на граници Завулонской и Нефталимской. *)

Да сбѹдетсѧ реченное Исаіемъ пророкомъ глаголющимъ. Да се збуде што рече Исаія пророкъ говорећи.

„Землѧ Завѹлѡнѧ и землѧ Нефталимлѧ, пѹть морѧ обонъ полъ Іордана. Галїлеа ѧзыкъ людіе сѣдѧщїи во тмѣ видѣша свѣтъ велїй, и сѣдѧщымъ во странѣ и сѣни смертнѣй, свѣтъ возсіѧ имъ.“ Земля Завулонова и земля Нефталимова, узъ море (покрай мора) съ обе стране Іордана, Галилея язичника (странихъ народа, незнабожаца). Люди, кои седе у тами, видише светлость велику, кои седе на страни и у засѣнки смртной, свѣтлость ће засіяти им.“ **)

Ѿтолѣ начатъ Іисѹсъ проповѣдати и глаголати, покайтесѧ приближибосѧ царство небесное. Одъ тада поче Іисусъ проповѣдати и говорити: Покайтесе, еръ се приближи царство небесно!

Апостолъ къ Ефесцима гл. IV. зач. 224.

Єдиномѹ комѹждо насъ дадесѧ благодать по мѣрѣ дарованіѧ Хрїстова. Свакоме одъ насъ даде се благодать по мери дара Христова.

**) Тражити на мапи одъ Палестине Капернаумъ! Какво е ту море? По чему се назива страна та земльомъ Завулоновомъ и Нефталимовомъ?

** Людма, кои живе у мраку незнаня, засіяће светлость науке Еванђелске. — Дотле су речи Исаине.

Тѣмже глаголетъ возшедъ на высотꙋ, плѣнилъ еси плѣнъ, и даде даѧнїѧ человѣкѡмъ. За то говори — св. писмо — : Узишавши на висину плѣніо си плѣнъ, (значи: одржао си побѣду) и дао си дарове людима-т. е. Ты си се Христе узнео на небо, пошто си смрђу своіомъ смрть сатрео, и дао си намъ твое дарове.

А҆ еже взыде, что есть, точїю ѩко и сниде прежде въ долнѣйшыѧ страны земли. А што узиђе, шта е, — шта значи друго, — но само да и сиђе найпре у найдолнѣ стране землѣ, у найдольня мѣста землѣ. Другчіе: Кадъ се Христосъ узнео на небо, то се по себи разуме, да е найпре на землю дошао быо.

Сшедый, той есть и возшедый превыше всѣхъ небесъ, да исполнитъ всѧческаѧ. Кои се сишао, то е онай кои е и узишао выше свію небеса', да све испуни. Христосъ Спаситель кои е насъ ради постао човекомъ, тай истый се и узнео на небо, да нам отуда пошлѣ светога Духа, и даре св. Духа и да све нас, кои нѣга вѣруемо, испуни своіомъ милошћу.

И той далъ есть овы ѹбѡ Апостолы, овы же Пророки, овы же благовѣстники, овы же пастыри и ѹчители, къ совершенїю свѧтыхъ въ дѣло слꙋженїѧ, въ созиданїе тѣла Хрїстова. И онъ е дао едне апостоле, а едне пророке, а едне благовѣстнике (проповѣднике Евангелія), а едне пастире и учителѣ, да они свете (т. е. у Христа верујуће људе) усаврше, приправе за дѣло служеня, на сазиданѣ тѣла Христова. — Христос е наредіо различите служителѣ у св. цркви. Тако овде наводе се, *Апостоли*, т. е. непосредно одъ Христа на проповеданѣ послани мужеви; *Пророци* т. е. они духом светым умудрени християнски учительи, кои имађаху и даръ прорицаня! *Благовѣстници*, кои науку Христову по целомъ свету проповедаху; и напоследку *пастири и учительи* кои управляху са поединымъ црквенымъ обштинама и науку Христову у ньима проповедаху. Сви тіи служительи за то су нарећени да тѣло Христово т. е. свету цркву са достойным члановима назиђую, умножавају.

---

*) Види, псалмъ 67. стр. 19.

Дондеже достигнем вси въ соединеніє вѣры, и познаніѧ сына Божіѧ, въ мꙋжа совершенна, въ мѣрꙋ возраста исполненіѧ Хрїстова. Докле достигнемо сви у саединенѣ вѣре, и познаваня сына Божіега у мужа савршена у мѣру узраста испуненя Христовога.*

На празникъ Св. Савве Просветителя Србскогъ

Евангеліе одъ Іоанна.

Рече Господь ко пришедшымъ къ немꙋ Іꙋдеемъ: Азъ єсмь дверь, мною аще кто внидетъ спасетсѧ и внидетъ и изидетъ и пажить ѡбрѧщетъ. Рече Господ къ Юдеима, кои к' нѣму дошли бѣху: Я самь врата, ко кроза ме уђе, спашће се и уђиће и изиђиће и пашу ће наћи; — кои мою науку срдцемъ и душомъ прими и по ньой се влада, тай ће спасенъ быти; пашу ће наћи, т. е. наћиће рану душевну.

Тать не приходитъ развѣ да оукрадетъ и оубіетъ и погꙋбитъ: азъ пріидохъ да животъ имꙋтъ и лишше имꙋтъ. Крадльивацъ недолази низашто друго, него да украде, и убіе и погуби (упропасти); а я дођохъ да животъ имаю и да іоштъ выше имаю люди. — Лажни Пророци, кои себе издаю за посланике Божіе, гледаю како ће да преваре, обману, оглобе и упропасте люде, они су дакле као и крадльивци и зли люди, а Спаситель е дошао на светъ и учіо люде да буду вечито срећни и блажени.

Азъ єсмь пастырь добрый, пастырь добрый дꙋшꙋ своѭ полагаетъ за овцы. Я самь добрый пастир;

---

*) Т. е. докъ подпуно не познамо науку Христову.

пастырь добрый душу свою, — свой животъ, — полаже за овце.

А наємникъ, иже нѣсть пастырь, ємꙋже несꙋть овцы своѧ, видитъ волка грѧдꙋща, и ѡставлѧєтъ овцы и бѣгаєтъ, и волкъ расхититъ ихъ, и распꙋдитъ овцы. А наямникъ, кои ніе пастыръ, коме нису овце своe, види вука где иде и оставля овде и бега, и вукъ разграби ихъ и разпуди овце.

А наємникъ бѣжитъ ꙗкѡ наємникъ єсть и нерадитъ ѡ овцахъ. А наямникъ — лажный пастиръ — бѣжи; еръ е наямникъ, па немари за овце.

Азъ єсмь пастырь добрый, и знаю моѧ и знаютъ мѧ моѧ. Я самь добрый пастиръ, и познаем мое — овце, — и мое овце мене познаю. Я познаемъ добро мое ученике, мое вѣрне, кои слушаю мое речи и по ньима се владаю, и они познаю мене као найвећега добротвора.

Ꙗкоже знаєтъ мѧ отецъ и азъ знаю отца и дꙋшꙋ мою полагаю за овцы. Као што познае мене отацъ, и я познаемъ отца, и душу мою, — животъ мой, полажемъ за овце мое.

И ины овцы имамъ, ꙗже несꙋть ѿ двора сегѡ: и тыѧ ми подобаєтъ привести, и гласъ мой оуслышатъ, и бꙋдетъ єдино стадо, и єдинъ пастырь. И друге овце имамъ, кое нису изъ овога двора — изъ ове овчаре, и те ми валя довести, и гласъ мой чуће, и быће едно стадо и еданъ пастиръ, т. е. осимъ Юдея, имаде и другихъ народа; кои ће науку Христову примити, и сви народи постаће едно стадо, една општина хришћанска, и имаће еднога пастыра, учителя, поглавара Христа.

Апостолъ к' Евреима гл. VII. и VIII. зачало 318.

Таковъ намъ подобаше архієрей, преподобенъ, незлобивъ, безскверненъ, ѿлꙋченъ ѿ грѣшныхъ, и вышше небесъ бывый. Такавъ намъ требаше првосвештеникъ преподобанъ, — светъ, — незлобанъ, безъ мане, одлученъ, одъ грѣшника. и кои е выше небеса бео. — Овде Апостолъ Павле паказуе Израильтянима, како е у старомъ завѣту было много првосвештеника, кои су сви были люди, и еданъ за другим Богу служили ал само за време, а нашъ правый и вечитый првосвештеникъ, треба да е светъ, безгрешанъ, и узвышенъ надъ свима створенымъ тварима, т. е. Богъ.

Иже не имать по всѧ дни нѹжды, ꙗкоже первосвѧщенницы прежде ѿ своихъ грѣсѣхъ жертвы приносити, потомъ же ѿ людскихъ: сїе бо сотвори единою, себе принесъ. Кои нема нужде свакій данъ, као оно првосвештеници (Старога Завѣта) найпре за свое грехе жертве приносити, па по томъ за людске; еръ ово учини — нашъ првосвештеникъ Христосъ — еданпутъ, када себе принесе на жертву; кадъ распетъ бы и умре на крсту Іисусъ онда принесе себе на жертву за спасенѣ света.

Законъ бо человѣки поставлѧетъ первосвѧщенники, имѹщыѧ немощь: слово же клѧтвенное ёже по законѣ, сына во вѣки совершенна. Еръ законъ — Старога завѣта, Мойсеов, — люде поставля за првосвештенике, кои имаю немоћь, слабость, (кои су слаби и гресима подложни, као и остали люди) а речь клетвене, што е по закону, после закона, речена, сыне ва вѣкъ савршена постави за првосвештеника.*

Глава же ѿ глаголемыхъ: такова имамы первосвѧщенника, иже сѣде ѿдеснѹю престола величествїѧ на небесѣхъ. А главно е у свему што е овде речено ово: Мы имамо таквога првосвештеника, кои седе съ десне стране престола величанства — Божіега — на небесима. Првосвештеникъ нашъ есть самъ Іисус Христосъ сынъ Божіи, кои е по узнесеню своме сѣо с десне стране Бога отца.

*) Види речи Божіе о Христу псалмъ 110. стр. 1. 2. 3. 4. 5. —

Свѧтымъ слꙋжитель и скинїи истиннѣй, юже водрꙋзи Господь, а не человѣкъ. Кои (Іисусъ Христосъ) єсть светиняма служитель и истинитой скиніи,*) кою подиже Господъ, а не човѣкъ.

Изясненіє црквенихъ пѣсама.

На Свето Богоявленіе.

Тропаръ.

Во Іорданѣ крещающꙋсѧ тебѣ Господи, Троическое ꙗвисѧ поклоненїе. Када си се ты на Іордану крстіо Господе, появисе, показа се поклоненіє**) св. Троице.

Родителевъ бо гласъ свидѣтелствоваше тебѣ возлюбленнаго тѧ сына именꙋѧ: Єръ родителѣвъ гласъ сведочіо є теби, любезнога те сына именуюћи; гласъ Бога отца сведочіо є теби, тебе є Богъ Отацъ за свога любазнога Сына припознао. — Ко є Іисуса крстіо? Где є св. Іоаннъ Іисуса крстіо? С' чимъ є Богъ посведочіо да є Іисусъ Христосъ нѣговъ Синъ? Какавъ се гласъ с' неба чуо о крштеню Христовомъ? Нека покаже єданъ Часловацъ на мапи одъ Палестине гдѣ є Іорданъ!***)

И дꙋхъ во видѣ голꙋбинѣ извѣствоваше словесе оутвержденїе. И св. Духъ у виду голубіємъ извѣшћивао є, засведочіо є утврђенѣ речи; св. Духъ появіо се над крштенымъ Іисусомъ у виду незлобивога голуба, и с' тымъ є потврдіо речи с' коима є Богъ Отацъ явіо людма да є Іисусъ Христосъ Нѣговъ милый Сынъ. Како се живописуе на икони св. Духъ? Зашто у виду голуба?

---

*) Скинія, шаторъ у коме беше светиня Израилска. Истина скинія єсть новозавѣтна нерукотворна црква Божія.

**) Поклоненіє є молитва Богу, прославлянѣ Бога, Προσκυνησις adoratio, Anbethung.

***) Кадъ Букварци уче Воіорданѣ, онда се ово последнѣ пытанѣ дає Часловцима, ако ихъ у Школи има.

Ꙗвлейсѧ Хрїсте Боже, и мїръ просвѣщей слава тебѣ. Христе Боже, кои си се явіо, показао и светъ просветіо — люде просветіо — Слава Теби.

Кондакъ.

Ꙗвилсѧ еси днесь вселеннѣй. Явіо си се, показао си се данасъ свему свету.

и свѣтъ твой господи знаменасѧ на насъ и светлость твоя Господе показасе на нама, светлость твоя Господе Боже сія на нама. Ти си насъ просветіо светлошћу твогъ св. еванђелія.

во разꙋмѣ поющихъ тѧ. Кои те у разуму поемо. Светлость твоя сія на насъ, кои тебе познаемо и поемо; славимо.

пришелъ еси и ꙗвилсѧ еси свѣтъ непристꙋпный. Дошао си Iисусе Хрїсте, и явіо си се, показао си се Ты кои си светлость коіой се приступити не може, кои си Богъ правый. Зашто се праздникъ крштеня Христовогъ назива Богоявленіе? Зато што се онда Божество у сва три лица людма появило. Кадъ дакле мы имамо праздникъ свете Троице? има л' осимъ Богоявленія іоштъ кои праздникъ, кадъ мы у Славу свете Троице красне Духовне пѣсме поемо? Како се Духови другчіе зову Србски?*)

Iрмосъ.

Величай дꙋше моѧ честнѣйшꙋю горныхъ воинствъ Дѣвꙋ пречистꙋю Богородицꙋ. Величай, узвеличавай, слави душо моя частнію одъ горнѣ войске, одъ Анђела', Дѣву пречисту Богородицу.

---

*) Пре неколико година у школи ставимъ я пытанѣ дѣци: Кад мы славимо праздникъ св. Троице? Єдна девойчица изъ найотмѣніе куће одговори: „На три Iерарха!“ Остала деца нису ни то знала казати. Я самъ се тада чудіо одговору томъ, али после имао самъ прилику одъ многи наши грађанскогъ реда людіи, то исто чути, и уверити се како е слабачко у нас знанѣ о вери.

Недоꙋмѣетъ всѧкъ ꙗзыкъ благохвалити по достоѧнію. Не уме, ніе кадаръ, ни кои езыкъ Тебе Богородице хвалити као што се достои, како валя.

Изꙋмѣваетъ же ꙋмъ и премірный пѣти тѧ Богородице, а ніе кадаръ ни самъ надсветскій, надприродный умъ пѣвати, славити тебе Богородице.

Обаче благаѧ сꙋщи вѣрꙋ пріими, но ты блага будући прими вѣру нашу (у мѣсто похвале).

Ибо любовь вѣси божественнꙋю нашꙋ еръ ти знаш нашу любавь к' Богу; ты знашъ да мы Бога любимо и почитуемо.

Ты бо Хрїстїанъ еси предстателница. Ербо си ты заступница Христіяна.' Ты се за Христіяне Богу молишъ.

Тѧ величаемъ Тебе, Матеръ Божію, Мы величамо.

(Свршиће се.)

О снаженю памтеня у народной школи.

(Продуженѣ.)

Будући да е у дѣтета преће срце него разумъ, и будући да за лѣпе, нѣжне и моралне изражае ничіе срдце ни разумъ ніе тако удешено као детинѣ: То сви за ученѣ на паметъ одређени задатци треба да су религіозно моралногъ и лѣпогъ садржая, и да се у ньима наука за валянъ и поштенъ животъ садржи. Збогъ тога е одређено да се на паметъ уче молитве, изреченя изъ св. еванђелія и апостола, изъ кньига соломоновыхъ и сираховыхъ, избрани псалми, и оне народне пословице, кое за правило живота служити могу. Іоштъ и лепе чисто моралногъ и юначкогъ садржая народне песме валя задавати деци да уче на паметъ. Ту ће баръ и добаръ езыкъ и познаванѣ прошлости и любавь к' свему, што е Србину найсветіе, придобити. Ученѣ молитава, псалмова и главныхъ изреченя изъ св. еванђелія и апостола' добро е да дѣца у црквеномъ езыку уче; не само зато што е теже, па кадъ се еданпутъ запамти дуже и већма у глави остане, него и зато што у томъ светомъ езыку, — кои ніе свакидашный ил' говорный, али е инакъ нашъ и за насъ разумльивъ, — свако изреченіе служеће за правило живота, много снажніе дѣйствуе на срдце нашега човека, него кад бы се то исто у говорном езыку изказало: Само опетъ иште се да се све оно што се за ученѣ на паметъ дае, дѣци найпре разясни и протолкуе у оноликo, у колико су дѣца схватити и разумети кадра. Съ годинама разумеће дѣца и сама подпуно и точно оно што садъ на паметъ уче, ако ихъ само у школи освестимо, да се о предмету томъ мыслити може и увѣримо да се доиста у наученомъ на паметь изреченю лепа наука садржи. Ако ову свесть у дѣци непробудимо, онда намъ е сво ученѣ на паметъ узалудно; онда е бадава што смо ихъ научили да рецитираю и само: Отче нашъ. Башъ та околность што е памтенѣ дечіе врло снажно и удивленя вредно и што е оно у зреліимъ годинама обично слабіе, упућуе насъ на ту мысао да су године младости за ученѣ найболѣ, и да ихъ за то употребити треба на скуплянѣ градива (матеріала), одъ кога ће ученици наши текъ у зреліемъ узрасту праву ползу уживати. Искусни учительи примѣтили су да е ученѣ на паметъ готово свой деци лако и мило, кадъ се само лѣпо и човечно съ ньима поступа, кадъ се частолюблѣ у ньима пробуди, када имъ се у колико е већма могуће найпре разясни оно што се на паметъ научити има; — кадъ е метода предаваня валяна, и кадъ е учитель за посао свой одушевлѣнъ. Само у противномъ случаю постае ученѣ на паметъ за дѣцу тегобно па и шкодљиво, као што намъ сматранѣ старе школе и старогъ начина предаваня довольно о томе сведочи.

(Свршиће се).

Г. Ђорђе Райковићъ, учитель у Н. Саду, обявио е не давно свою кньигу *„школа и животъ, Чланци за младежь и народъ."* Кньига коя ће имати найманѣ 10. штампани табака, стои 50 новчића, а ови се полажу онда, кадъ се кньига у руке прими. Одъ сваки *осамъ* комада дае се гг. скупительима *девети* на даръ. Рокъ пренумерацiе трае до половине мес. фебруара п. с. 1860.; а имена гг. пренумераната упућую се или управо на г. автора у Н. Садъ, или — коима е наручнiе у франкиратомъ писму на *„уредништво школскога листа."*

Овимъ свраћамо позорность наше читаюће публике на обявлѣну кньигу, коя е поглавито наменѣна зрелiой и просвештеной младежи и породичномъ кругу. ГГ. свештеници, местни школски управительи, учительи а и сви родительи, кои се на ову кньигу предброе, читаће у ньой чланке, кои и осимъ тога што се одликую вештиномъ слога, кадри су садржаемъ своимъ млађане читаоце заиста изобразити и успѣшно их подстаћи. Истина да су некои чланци, већъ одпре у различнимъ часописима, штампани али probatis habilitatis specimina.

Издае Епископска кньигопечатня у Новом-Саду.

ДОДАТАКЪ КЪ БР. 48.

ШКОЛСКОГА ЛИСТА

ЗА ГОД. 1859.

Житіе Св. Саве Просветителя Србскогъ.

(Свршетакъ.)

Пошто се св. Сава къ духовном стаду своме повратіо, іошгъ еданпутъ обиђе онъ србску землю учећи и утврђуюћи люде у закону божіемъ, и заводећи у црквама и намастирима добаръ редъ. Великаше и богатирце световао е, да се неуздаю отвећъ на свое богатство, него на Бога, и да буду милостиви према сиромашной браћи своіой; войнике е учіо да се чуваю одъ греха, да друге люде не вређаю, да неотимаю, него да се задоволѣ съ онымъ што имъ се дае; а све Срблѣ уобште опоминяо е, да у слоги и любави живе, да не враћаю зло за зло, да незавиде и непакосте еданъ другомъ, да чисто живе, да се каю за свое грехе, и да се стараю, како бы свакій данъ све больи и больи постаяли.

У то време краль Радославъ ослаби памећу, и за то св. Сава по жельи народа србскогъ вѣнча на кралѣвско достоянство Владислава другога сына краля Стефана Првовѣнчанога, а Радославъ нађе утѣху у намастиру и по савету свог стрица покалуђери се. (Осимъ Радослава и Владислава имао е Првовѣнчаный краль іошъ два сына Драгослава и Предислава. Драгославъ е по смрти Владисавлѣвой постао кралѣм србскимъ и познатъ е подъ именомъ Уроша Великогъ, а Предиславъ слѣдуюћи примѣру св. Саве, покалуђеріо се и подъ именомъ Саве II. быо е на реду трећій Архіепископъ србскій.)

Краль Владислав поштовао е Саву као свога рођеногъ отца, и по нѣговом савету оженіо се са кћеромъ бугарскогъ цара Іована Асена. Оба ова владателя србскій и бугарскій живляху у слоги, любави и пріятельству, као што хришћанскимъ царевима пристои, а св. Сава имъ быяше духовный саветникъ и наставникъ у свакомъ добромъ дѣлу.

Кадъ е св. Сава увидіо, да се побожность у народу србскомъ укоренила, и да Србльи у хришћанской мудрости и у страху господнѣм напредую, науми оставити престолъ првосветительскій и іоштъ еданпутъ походити Палестину. Известивши о томе краля и све епископе постави за приемника свога еромонаха Арсенія, мужа праведна, добродѣтельна и мудра, и благословивши нѣга, краля, и цео народъ србскій навезе се на ядранско море. Спочетка е имао путъ угоданъ, ал' едногъ дана подигне се велика буря, дуне противанъ ветаръ, и навуче се густа тама. Сви кои на броду бяху, изгубе надежду да ће се спасти, и стану свакій часъ очекивати извѣстну пропасть. Сава се крепко и одъ свегъ срца Богу помоли, и гле, буря се у еданъ махъ утиша, и бродъ срећно приспе у пристаниште палестинско кодъ града Акре. Ту св. Сава изиђе на свету землю, и прође сва света места, одкупи многе намастире одъ Сарацена (Турака), кои су тамо овладали были, узме благословъ одъ ерусалимскогъ патріарха Атанасія, и отиде у Александрію, гди е цркву св. еванђелиста Марка и друге храмове божіе походіо. Александрійскій патріархъ даде му пратіоце, кои су га водили по свима околнымъ светымъ местима, где су у то доба многи побожни хришћани бога славећи духовно подвизавали се. Св. Сава походіо є гору Хоривску, и на ньой оно место, где се Бог явіо Мойсею у горећой купини, пеняо се и на врхъ синайске горе, где є Мойсей десетъ божіихъ заповести приміо. У Синайском манастиру пробавіо є св. Сава великій постъ, и одатле узлазіо є сваке суботе на врхъ горе Синайске, гди є целу ноћь у молитвама и бденію провео, а у неделю у ютру св. литургію одслужіо. Пошто є тако светитель нашъ своє путованѣ по Египту свршіо, поврати се онъ у Єрусалимъ, а одатле отиде у Антіохію гди га тамошньій васелѣнскій патріархъ*) любазно дочека и съ ньиме се о црквенымъ дѣлима поразговара. Іоштъ є св. Сава обишао и Єрменску землю, и у свима тымъ хришћанским землями покуповао є много црквеныхъ стварій за србске цркве. На повратку своmъ сврати се и у Цариград а одатле удари преко Бугарске и дође у град Трнов у походе своме пріятелю Іовану Асену кралю бугарском.

У Трнову одслужи св. Сава уочи богоявленія год. 1237 свету литургію, и освети водицу, алъ наскоро затимъ разболи се. Предвидећи да ће умрети, сазове своє ученике, кои су га на путу у св. землю пратили были, раздели им светинѣ што є са истока понео быо, и завешта да єдну половину предаду манастиру Студеници, а другу првопрестолной Жичи. Остале сакуплѣне ствари преда трновскомъ патріарху Іоакиму, да дарива съ ньима православне цркве у Бугарской. Іош є св. Сава написао писмо у коме благосиля краля србскогъ Владислава и архіепископа Арсенія, и заветовао є, да се то писмо после смрти нѣгове у Србію однесе и кралю и архіепископу преда.

У поноћь у очи 14 януара причести се светитель Сава тѣла и крви Христове и благодарећи Бога преда дух свой у нѣгове руке у 68. години живота свога. Тѣло св. Саве саранѣно буде са великомъ чашћу у трновской цркви светыхъ четрдесетъ мученика, кою онъ за свога живота сазидао беше.

---

*) Овомъ приликом има се деци казати за четири „вселенска" патриарха и ньнове столице.

Кадъ се наврши година дана после смрти Савине, архіепископъ србскій Арсеніе отиде кралю Владиславу и стане му овако говорити: „Срамота е за насъ и предъ Богомъ и предъ людма, што смо оставили у туђой земльи тѣло светог отца нашегъ равноапостолногъ учителя, кои е поднео многе и неброене труде за нашу србску землю, и кои е ню уредіо и развеселіо; треба се постарати, да се мошти нѣгове у отачаство пренесу.“ Краль прими саветъ архіепископовъ и отишавши самъ лично у Бугарску измоли одъ цара Асена те му овай допусти тѣло св. Саве однети у Србію. Пошто се служба божія у цркви светыхъ четрдесетъ мученика сврши, отворе гробъ светителѣвъ, и нађу у нѣму тѣло целокупно и неповређено, као да е садъ заспао, и мирисъ се по свой цркви разносіо изъ гроба светителѣвогъ.

Са великомъ свечаношћу пренесено буде свето тѣло првога архіепископа и просветителя србскогъ у Србію. Самъ краль Владиславъ ишао е предъ ћивотомъ као што е негда царъ Давидъ ишао предъ ћивотомъ божіега завѣта, кадъ га е преносіо у Єрусалимъ. — Архіепископъ Арсеніе са епископима, игуманима и са многимъ свештенствомъ изиђе на сусретъ поећи псалме и песме духовне. Тако буде донесено тѣло светога Саве и положено у манастиру Милешеву, кои подиже краль Владиславъ у предѣлу кои се зове областъ светога Саве или Херцеговина.

Србски народъ долазіо е изъ свію краева и одавао поштованѣ свое првомъ просветителю своемъ, клањаюћи се и целиваюћи мошти нѣгове, и кадъ е доцніе подъ ярамъ свирѣпыхъ Турака подпао, налазіо є утѣху у беди на гробу дивногъ овогъ божіегъ угодника. —. Све до године 1595 почивало є тѣло св. Саве у манастиру Милешеву. Те године Синанъ паша великій везиръ турскога цара заповеди тѣло св. Саве у Београдъ пренети и тамо га на Врачару спалити даде. Пишу, да кадъ є пламенъ додирнуо свето тѣло, одъ спалишта па до неба подигао се огнѣный стубъ, кои є као дуга различнымъ боями сіяо.*)

Споменъ св. Саве просветителя слави црква наша на данъ смрти нѣгове 14 януара, а све србске школе и сви ученици нѣга призиваю и моле му се као покровителю народне просвете. —

О снаженю памтеня у народной школи.

(Сврщетакъ.)

Дає се примѣтити, да многи учительи неразликую ученѣ на паметь одъ разговора школскогъ у виду пытаня и одговора, па ни одъ приповеданя. Тако мислећи, задаю лекціє изъ катихисиса да ихъ дѣца уче на паметь, и држећи кньигу у руци изъ нѣ пытаю, а кукавна дѣца мораю да одговараю оне речи што на изустъ папагайски научише. Ово є башъ наопако. Катихисисъ є тога ради, да деца наученый символъ вѣре, заповеди и молитве науче разумевати, а неуки и невешти учительи даю га одъ речи до речи на паметъ учити, те тако неупутнымъ своимъ начиномъ предаваня учине да се дѣци и наука вере и сама вера омрази. Исто тако даю у некимъ школама приповедке изъ читанке и изъ Школскога Листа на паметь учити, па онда учитель желећи се уверити зна, л' дѣте приповѣдку, позове га да приповеди ту и ту приповедку, а дѣте почне онако и онымъ речма рецитирати како у кньизи писано стои.

---

*) Побожни Београђани заградили су были место где є тело св. Саве спалѣно било, и та є ограда постояла све до 1716 год. Мы држимо, да бы време было да Србльи изъ Србіє на Врачару подигну великолѣпну цркву у споменъ првог просветителя србскогъ.

За малу дѣцу, коя іоштъ добро читати неуму, найбольій е начинъ за ученѣ на паметь онай, што е у Краткомъ Упутству за ученѣ молитава одређенъ. Велика дѣца, коя већъ добро читати знаду, добыяю лекціе за ученѣ на паметь. За ньи е найболѣ да читаюћи велегласно, и дѣлећи цѣлый задатакъ на згодне одсѣке лекцію свою на паметь уче.

За вештбанѣ сећаня врло су добре *игре сећаня*, кое се опетъ узъ читанѣ еданпутъ ил' двапутъ сваке неделѣ предузети мораю. Овдѣ учитель задае дѣци да му погађаю различита имена ствари, радове и т. д. н. пр. Ко уме изброяти све стае кућевне; све справе домаће; дедъ погоди и ты іоштъ едну? — Илъ задати да свако дете погоди по едно име мушко ил женско; погађати годишнѣ празнике онымъ редомъ како еданъ за другимъ долази; погађати речи сродне; или све раднѣ одъ посѣяногъ кудельногъ семена па до готове кошулѣ; одъ пресађене лозе до вина и т. д. О свему овоме налази се за учителѣ упутство у брою 2. овогодишнѣгъ Школскогъ Листа. Кои се по томе владали буду, имаће и за себе и за децу врло приятну забаву, и за кратко време — за три четири месеца — увериће се, одъ какве су важности те мале игре по вештбанѣ и развіянъ врло важногъ овогъ умногъ дара сећаня. В,

Изясненіе црквенихъ пѣсама

На Свето Богоявленіе.

(Свршетакъ).

Стихире на Освећеню воде.

Гласъ Господень на водахъ копїетъ глаголѧ: Прїидите, прїимите вси Дȣха премȣдрости, Дȣха разȣма, Дȣха страха Божїѧ, ѧвлшагосѧ Хрїста. Гласъ Господный, Божій, на водама вапіе, виче: Одите, примите сви Духа премудрости, духа познаваня, Духа страха Божіега, Хріста кои се явіо. Чіи е даръ мудрость, а чіи страхъ Божіи? Колико имамо дарова Духа светогъ? А кое су плодови тыхъ дарова? —

Днесъ водъ ѡсвѧщаетсѧ естество. Данасъ се освећуе природа вода. Данасъ се вода освећуе.

и раздѣлѧетсѧ Їорданъ, и дѣли се Іорданъ.

и своихъ водъ возвращаетъ стрȣи, и своих вода враћа течай.

Владыкȣ зрѧ крещаема. Господара гледаюћи где се крсти. Гледаюћи где се Господъ крсти.

Ꙗко человѣкъ на рѣкȣ пришелъ еси Хрїсте Царю. Као човекъ на рѣку Іорданъ дошао си Христе Царе.

И рабское крещенїе прїѧти тщишисѧ Блаже ѿ предтечевȣ рȣкȣ. И служительско — човеческо — крштенѣ примити паштишъ се о Благій Христе Спасителю, одъ претечевыхъ руку. Идешъ да се крстишъ као човекъ одъ светога Іоана. Зашто се св. Іоанъ назива предтеча? —

грѣхъ ради нашихъ человѣколюбче, ради нашихъ грѣхова, Ты Господе човеколюбче идешъ да се крстишъ. Крштенѣ Іоанново было е знаменѣ опроштеня грѣхова, и Юдеи, кои су се каяли одъ своихъ грѣхова, крштевали су се, а Христосъ као безгрешанъ, крстіо се хотећи насъ избавити од нашихъ грехова, и нама пример дати да се и мы крстимо.

Слава, на освећеню воде.

Ко гласꙋ вопїющагѡ въ пꙋстыни: оуготовайте пꙋть Господень. Ко гласу онога, кои вапіе, виче, у пустиньи: поправите путъ Господньій! Ко е говоріо людма да приправе путъ господньій? — Где е учіо св. Іованъ? Шта е онъ учіо? (види Библичну повѣсть,) —

пришелъ еси Господи зракъ рабїй прїимъ, дошао си Господе обликъ служаски, човечій, — примивши. Као човекъ дошао си ка Іоану.

крещенїѧ проса не вѣдый грѣха, просећи крштеня, Ты кои не знашъ греха, моліо си да се крстишъ, ты кои си безгрешанъ.

видѣша тѧ води и оубоѧшасѧ, видише те воде и убояше се тебе.

трепетенъ бысть предтеча, и возопи глаголѧ, дрктао е предтеча (св. Іованъ) и новика говорећи:

како просвѣтитъ свѣтилникъ свѣта, како ће свѣтилникъ обасяти свѣтлость.

како рꙋкꙋ положитъ рабъ на владикꙋ, како ће руку метнути слуга на Господара.

Ѡсвѧти мене и воды Спасе, вземлѧй мїра грѣхъ. Освети мене и воде о Спаситєлю, кои узимашъ грѣхъ целога свѣта, свію людій.

Садржай

Школскога Листа за годину 1859.

Права четврть.

Брой 1. Плодъ доброгъ воспитанія. I. II. (1). — Разделѣнѣ часова (прод. 5). — Пописъ свакидашньи лекция (прод. 8). — Свете Иконе (12). — Поучна забава I. II. (14). — Предплата (15). —

Брой 2. Позивъ (17). — Плодъ доброгъ воспитанія. III. IV. (19). — Разделѣнѣ часова (прод. 22). — Пописъ лекция (сврш. 27). — Ютреньи часи (31). — Школске кньиге. Упразнѣно учит. мѣсто (32).

Брой 3. Школски закони за учителѣ (33) — Плодъ доброгъ воспитанія. V. VI. (34). — Задатци за диктанда (прод. 371. — Раздѣлѣнѣ часова (сврш. 39). — Подражаванѣ достойно (45). — Дописи (45).

Брой 4. Земля и нѣни делови (49). — Плодъ доброгъ воспитанія VII. VIII. (51). — Школске искрице (54). — Изъ светогъ писма задатци (прод. 55.) — Кои сиромахе надгледа, тай дае Богу у заямъ (58). — Постоянство у вѣри (60). Путникъ (61). — Дописи (62).

Брой 5. Наука Христіянска и библична история у народной школи (65). — Плодъ доброгъ воспитанія IX. X. (сврш. 60). — Европа (71). — Преводъ молитава и главныхъ пѣсана на божественой литургіи (74). — Сунце залази (79). — Што чини десница, нека незна левица (80). — Дописъ (80).

Брой 6. Наука Христянска у нар. школи (сврш. 81). — Европа (сврш. 86.) — Преводъ молитава (прод. 88). — Примери за рачунъ (91). — Светый Мартинъ милостивый (93). — Ископано благо (94). — Родительи (95). — Дописи (96). — — Упразнѣно учит. мѣсто (96).

Брой 7. Човекъ и нѣгово опредѣленіе 1. (97). — Упутство за местпе управителѣ школа (101). — Преводъ молитава (сврш.

104). — Задатци за рачунъ (прод. (108). — Старацъ (110). — Дописи (110).
Брой 8. Човѣкъ и нѣгово опредѣленіе II. III. (113). — О школскомъ запту (117). — Неколико задатака за рачунъ (прод. 121). — Изборъ стихира изъ Триода (122). — Како треба свете кньиге читати, и слушати кадъ се читаю (123). — Школске искрице (прод. 124). — Добри пастиръ (126). — Сунце и дуга (128).
Брой 9. Човѣкъ и нѣгово опредѣленіе IV. V. (129). — О школскомъ запту (прод. 133). — Неколико задатака за рачунъ (135). — Неколико црковни песама (137). — Духовный постъ (141). — Мачка, и млади и матори мишъ (142). — Школске новости (143).
Брой 10. Човѣкъ и нѣгово опредѣленіе VI. (сврш. 145). — О шкелскомъ запту (сврш. 149). — Задатци за рачунъ (прод. 153). — Изяснѣніе пѣсама и молитава (154). — Свесрдна покорность старіима (158). — Радо бавленѣ у храму божиемъ (158). — Напредованѣ у мудрости и добродѣтельи (159). — Зміинъ репъ (159). — Єленъ и мува (160).
Брой 11. Народный учитель и нѣгово владанѣ (161). — Частный кретъ Христовъ (164). — Изяснѣніе пѣсама и молитава (прод. 168). — Светый Фока вртаръ (172). — Великій столъ (174). — Дѣчакъ и котарица съ ябукама (175). — Путъ пропасти. Во и магарацъ (176.)
Брой 12. Икона спасителѣва у народной школи (177). — Изяснѣніе пѣсама и молитава (сврш. 181). — Узори и ньихова врѣдность (185). — Ябучицу преко заграде бацыти (187). Бройна таблица на часоказу (188). — Ако Богъ да! (188). — Лавъ и лисица (189). — Мойсие и ягнѣ (190). — Дописи (190).

САДРЖАЙ

школскога листа за 1859 год.

Друга Четвртъ.

Брой 13. О школской молитви 193. Изясненіе црковнихъ пѣсама: 1.) Предварившия утро яже 197, 2.) Аще и во гробъ снисшелъ еси. 200, 3.) Воскресеніе Хрістово видѣвше 201. Мудра изреченія Св. Јоанна Златоуст. 203, Приповедка: Што Бог дае, добро е 205 Школске новости 206.

Брой 14. О школской молитви (Свршетакъ) 209, Житіе Св. Великомуч. Георгіа 211. Изясненіе црков. пѣсама: Яко плѣннихъ свободитель 215, Воздѣланъ отъ Бога 216, Житіе Св. Евангеліста Марка 218, Мудра изреченія Св. Јоанна Златоуст. 220, Домъ, кои се неможе срушити (припов.) 223, Корали и бисершколька (басна). 223, Мудра изреченія. 224.

Брой 15. Житіе Св. вел. муч. Георгіа. (Свршетакъ) 225. Науке Еванђелске 228, Аустрійско царство (изъ Географ.) 229, Закони здравля 232, Деда Милисавъ (Приповедка) 233, Дописи изъ Сомбора 238—240.

Брой 16. Народна е школа кћи свете цркве 241, Аустрійско царство (продуженѣ) 246, Добре науке 252, Ласте (изъ природосл. науке) 254. Мудра изреченія 256.

Брой 17. Ученѣ у народной школи оснива се на сматраню 257, Аустрійско царство (продуж.) 262, Чокотъ (изъ исторіе наравне) 265, Водена пара (изъ Физике) 269, Апостолске науке 270.

Брой 18. Ученѣ у народной школи оснивасе на сматраню (свршетакъ) 273, Аустрійско царство (свршетакъ) 277, Водена пара (продуженѣ) 280, Роса, слана и инѣ 281, Толкованѣ Псалма 14. 282, петъ приповедкій 284, 285, 286, 287 и 288.

Брой 19. Познаванѣ детіе природе 289, Еванђелске науке 293, Водена пара. — Магле и облаци 297, Киша, снег и туча 299, Видокругъ (Оризонтъ) изъ Географ. 300, Со (изъ наравне исторіе) 302.

Брой 20. Позивъ на предплату Шк. листа 305, Познаванѣ детіе природе (свршетакъ) 306, Термометеръ. (Топломера изъ Физике) 310, Барометеръ (изъ Физике) 315, Появлѣня на небу 317. Примеръ за изустный и писменый рачунъ 319.

Брой 21. Позывъ на предплату Шк. Листа 321, Иже на всякое время; толков.) 322, Магнетъ. (изъ Физике.) 325, Електріцітетъ. (изъ Физике) 327. Сунце (изъ Географіе) 331, Звезде (ходеће, стоеће и репате) 332, Коза (изъ наравне Исторіе) 334, Златный попацъ 336.

Брой 22. Позывън а предплату Шк. Листа 337, Господи иже пресвятаго твоего Духа 338, Владико Боже Отче Вседржителю 339, Иже въ шестый день же и часъ 340, Боже Госп. силъ 340, Бура (изъ Физике) 343, Телеграфъ 346, Видъ и мицанѣ Землѣ (изъ Географ.) 348.

Брой 23. Изясненіе: Иже въ девятый часъ 353. Владыко Гди Іисусе Хрісте Боже 353, Господи и Владыко живота моего 357, Кукавица (изъ наравне Ісsuccторіе) 359, Нека странна растѣнія 362, Єданъ примеръ за изустный рачунъ 364, Пусто острово. (припов.) 366.

Брой 24. Уредништво о Школск. Листу 369, Програмъ школск. Листа 370, Нека страна растѣнія (свршет.) 371, Гвожђе и жива (изъ наравне Істор.) 375, Примери за изустный рачунъ 378, Пусто острово (свршетакъ). 380, Извѣстіе уредништва Шк. Л. 384.

САДРЖАЙ

Школскога Листа за 1859 год.

Трећа Четврть.

Брой 25. Позывъ Уредништва на Шк. Листъ 385. Програмъ
Шк. Листа 386, Како су стояли наши Учительи пре 100 и више го-
дина? 387. Слепый мышъ (изъ нар. исторіе) 391, Злато и сребро
(изъ нарав. Істор.) 393, Пример за изустный рачунъ 397. Новчане кесе
(припов.) 399. Крадльивацъ (припов.) 400.

Брой 26. Конь (изъ природ. наук.) 401, Зміе (изъ наравне
истор.) 407, Огреви (изъ нарав. истор.) 411, Примеръ за изустный
рачунъ 414, Трои пріятельи (припов.) 415.

Брой 27. Житіе Св. Јоанна Златоуста 417, Конь (свршетакъ)
421, Пчеле (изъ наравне истор.) 428, Славуй и гуска. — Вране и
крчагъ (басне) 431, Рађаюће се сунце. (припов.) 432.

Брой 28. Доброчинство Св. Отца Ніколая 433, Банатъ (изъ
Географ.) 434, Бубе (изъ наравне исторіе.) 438, Занатъ е веранъ ра-
нитель (припов.) 441. Приповедке 443, 444, 445, 446, 447, 448.

Брой 29. Велико Славословіе (толков.) 449. Палестина (изъ
Географ.) 452, Бачка (изъ Географ.) 455, Сремъ (изъ Географ.) 457,
Примери за рачунъ 460, Приповедке 462—463 и 464.

Брой 30. Планъ за Історію нашихъ народныхъ школа у Аустр.
царству 465, Народне песме: О човече праведниче: 467, Слави
Свеца Србскій царъ Степане 467, Парна машина (изъ Физике.) 469,
Србско Войводство и Тамишкій Банатъ (изъ Географ.) 471. Славо-
нія (изъ Географ.) 473, Аустрійски народи (етнограф.) 477, Припо-
ведке 478, Примери за рачунъ 479.

Брой 31. Нѣколико рѣчій о воспит. женскогъ пола 481. Црко-
вне песме: Рождество твое Бце дѣво 484, Јоакімъ и Анна поношенія
485, Спаси Гди люди твоя 486, Вознесій ся на крестъ волею 487,
Величай душе моя, пречестный крестъ. 488, Мусићъ Степанъ. (На-
родна песма. 489, Воена краина (изъ Географ.) 492, Примери за
рачунъ 496.

Брой 32. Нѣкол. рѣчій о воспит. женскогъ пола. (сврш.) 497, Изясненіе воскресниxъ Тропара сви 8. глас. 502. Деоба Якшића: Месецъ кара: (народ. песма) 508, Сеоба Србскогъ народа 510.

Брой 33. Житіе св. Вел. муч. Димитріа 513, Велика обрѣте въ бѣдахъ 516, Кровей твоихъ струями: 527, Еванг. и Апостол. Неделя 19. 518. Косовка девойка (народна песм.) 520, Обтока и преображенѣ воде (изъ Физике). 523, Примери за рачунъ 524, Басне 526, Сахраненѣ мастила одъ плесни 527, Приуготовлѣнѣ гушчіи пера за писанѣ 528, Сахраненѣ гвозденихъ пера одъ хрђе 528.

Брой 34. Житіе Св. кн. Србск. Стефана Штилянов. 529, Еванг. и Апостоль Нед. 20. 532, Исторія Старогъ Завѣта 534, Србльи постаю Хрістіани 538, Секула и Вила. Шаторъ пенѣ. (нар. п.) 542, Сунце зађе за невенъ за гору. (нар. п.) 542, Єданъ примеръ за рачунъ 543, Ализаринско мастило 544.

Брой 35. Житіе Св. кн. Срб. Стеф. Штилянов. (свршет.) 545, Тропаръ и Кондакъ нѣговъ 548—549, Еванг. и Апостолъ Нед. 21. 551, Исторія Стар. Завѣта (продуж.) 553, Дописъ изъ Сомбора. — Основъ фонда за Шк. Л. 557.

Брой 36. Позывъ на предплату Шк. Листа 561, Житіе Св. Владимира Краля Србск. 562, Еванг. и Апостоль Св. Димитрію 564, Библич. Історія Стар. Зав. (продуж.) 567, О снагама за теранѣ машина (изъ Физ.) 571. Светый Петаръ у рай пође. (народна песма) 573, Блажен онай о Господи! (одъ Л. Ненад.) 573, Роса (одъ І. Суботића) 574, Рачунске игре 574.

САДРЖАЙ

Школскога Листа за 1859. год.

Четврта Четвртъ.

Брой 37. Житіе Св. Владимира краля Србск. (сврш) 577, Еванг. и Апостолъ у Нед. 22. 579, О покорности 582, Игра съ бояма 585, Справица за погађанѣ времена и погоде 589, Єдна рачунска игра 591, Чудотворна травица (припов.) 591. Отче нашъ (приповедка) 592.

Брой 38. Ко подиже школу у очима народа? (А. В.) 593, Еванг. и Апост. Нед. 23. 596, Изясненіе Псалма 102. — Благослови душе: 599, Игра съ бояма (продуж.) 603, Загонетна питаня 606, Пословичка пытаня 607, Єзыкословне игре 607.

Брой 39. Ко подиже школу и т. д. (изъ Аустр. вѣстн.) 609, Еванг. и Апост. у Нед. 24. 611, Изясненіе Псалма 145. — Хвали душе 614, Игра съ бояма (продуж.) 616, Загонетке (на стіхове) 620. Звиждовка (припов. Франкл.) 621, Дописъ изъ Сомбора о Сомб. школ. и учит. 623.

Брой 40. Мисли о школи и Учительма 625, Еванг. и Апост. на Св. Ніколая 629, Тропаръ и Кондакъ (нѣму) 631—633, Игре съ бояма (свршетакъ) 636. Єдна Физикална игра 640.

Брой 41. Мисли о школи и Учительма (прод.) 641, Тропаръ и Кондакъ божићни 643—644, Библич. Історія Новогъ Завѣта 645, Стефанъ Немаия І. Србск. вел. Жупанъ 648, Парамитіе (Лишће и пр.) 653, Соломонова црква (ребусъ) 655, Єдна Геометрична игра 656.

Брой 42. Мисли о школи и Учительма (прод.) 657, Еванг. и Апостолъ на бадньій данъ 660, Библич. Исторіа новогъ завѣта (прод.) 664, Стефанъ Немаия І. Србск. вел. Жуп. (прод.) 666, Парамитие (Светлость и любавь) 670, Богъ слабе брани (припов.) 671, Єданъ рачунскій задатакъ 772.

Брой 43. Мисли о школи и Учительма (продуж.) 673, Еванг. и Апост. на Божићъ 675, Библична Історіа Нов. Завѣта (продуж.) 677, Стефанъ Немаия І. Срб. в. Ж. (свршетакъ) 681, Парамитіе (Сунце и Месец) 683, Путь богатству (Франклинъ) 685, Рачунска игра 688.

Брой 44. Мисли о школи и Учительма 689, Еванг. и Апостолъ на Божіи данъ (26. Дек.) 691, Библична Історіа Нов. Завѣта (прод.)

695, Како е напредовао родъ човечія? 699, Парамитіе (Милости чедо) 701. Путь богатству (Свршетакъ) 702, Рачунске игре 704.

Брой 45. Школскій Листъ (уредништво) 705, Еванг. и Апост. на Св. Стеф. (27. Дек.) 708, Тропаръ и Кондакъ Св. Стефану 714—715, Петъ божићни и Вечерни Стіхіра. (Пріндите возрад.) 710.

Брой 46. Задатакъ народне школе (по Келнеру) 721, Еванг. и Апостолъ на Обрѣзаніе І. Х. 723, Біблічна Історіа Нов. Завѣта (свршет.) 726, Статистични податци о Србск. нар. школи у Войводству 929. Парамитіе (Створъ човека) 730, Не бежи одъ школе (припов.) 752, Ластино гнѣздо (приповедка) 733. Соломоновъ крстъ 735. Єдна рачунска игра (одъ 8.) 736.

Брой 47. Позывъ на пріятелѣ школе 737, Програмъ школскога Листа 738, Житіе Св. Савве Просвет. Србскогъ 740, Еванг. и Апост. у Нед. предъ Богоявл. 745, О снаженю памтеня у нар. школи 747, Статістични податци о србск. нар. школ. у Войводству (свршетакъ) 749, Парамитіе (Вінова лоза) 750, Єдна рачунска игра 752.

Брой 48. Житіе Св. Савве Просв. Србск. (продуж.) 753, Еванг. и Апостолъ на Богоявл. 757, Еванг. и Апостолъ у Нед. после Богоявл. 759. Еванг. и Апостолъ на Св. Савву 761, Тропаръ, кондакъ и Ірмосъ Богоявл. 764, О снаженю памтеня у нар. шк. (продуж.) 766, Огласъ за књигу Ђ. Райковића. 768.

Додатакъ къ 48 брою.

Житіе Св. Савве (свршетакъ) 769, О снаженю памтеня свршетакъ) 773, Стихире и Слава на св. богоявленіе 775.